

Lavdërimi i takon Allahut, paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi zotërinë, profetin dhe të dashurin tonë, Muhamedin të Dërguarin e Allahut.

Dije o vëlla mysliman dhe ti o motër myslimane – Allahu ju mëshiroftë – se duhet të mësojmë katër çështje.

1 **Dija**, e cila është njohja e Allahut të madhëruar, njohja e profetit Sal-lallahu alejhi ue sel-lem si dhe njohja e fesë Islame sepse **nuk lejohet që të adhurohet Allahu pa dije**. Kush vepron kështu shkon drejt humbjes dhe i ka përngjarë të krishterëve në këtë gjë.

2 **Puna**, sepse kush di dhe nuk punon i ka përngjarë çifutëve, sepse ata ditën por nuk vepruan. Nga hiletë që përdor shejtani është se ai **i largon njerëzit nga dija duke i bërë të besojnë se në këtë mënyrë ata janë të justifikuar tek Allahu për shkak të padijes së tyre. Por ata nuk e dinë se ai që ka mundësi të mësojë dhe nuk e bën këtë, ai mban përgjegjësi**. Kjo është hileja që përdori populli i Nuhut Sal-lallau alejhi ue sel-lem kur **ata shtinin gishtërinjtë në veshë dhe mbuloleshin me petkat e tyre**, Surja Nuh, ajeti 7. në mënyrë që të mos ngarkoheshin me përgjegjësi.

3 **Thirrja në të(dije)**, sepse dijetarët dhe thirrësit janë trashëgimtarët e profetëve. Allahu i madhëruar i mallkoi Beni Israilët sepse ata **nuk e ndalonin njëri-tjetrin të bënin vepra të këqija. Eh, sa të shëmtuara ishin veprat që bënin ata!** Surja El-Maide, ajeti 79. **Thirrja dhe mësimi i të tjerëve janë obligime kolektive**, nëse këtë obligim e kryen një pjesë atëherë askush nuk merr gjynah. Por nëse të gjithë e lënë pa kryer, atëherë ata që të gjithë ngarkohen me gjynah.

4 **Durimi përballë vështirësive**, në kërkimin e dijes, punën me të dhe thirrjen drejt saj.

Prandaj me dëshirën për të kontribuar në largimin e injorancës dhe për ta bërë më të lehtë kërkimin e **dijes së domosdoshme**, kemi mbledhur në këtë libër të shkurtuar, disa nga dijet fetare me të cilat realizohet obligimi kolektiv. Gjithashtu kemi bashkuar këtu edhe tre xhuzet e fundit të Kuranit fisnik me gjithë komentin e tyre, duke qenë se këto tre xhuzet përmenden më shpesh. (Nëse diçka nuk mund ta realizosh të gjithën, atëherë mos ler pa realizuar pjesën më të madhe të saj).

Jemi kujdesur që gjithë këtë ta sjellim **shkurtimisht si dhe me transmetimet autentike nga Profeti Sal-lallahu alejhi ue sel-lem**. Nuk pretendojmë të kemi arritur të jemi të përkryer, pasi një gjë e tillë është e veçantë vetëm për Allahun e madhëruar. Gjithsesi, kjo është një përpjekje e atij që zotëron pak. Nëse ia kemi qëlluar, kjo është mirësi nga Allahu, e nëse kemi gabuar, atëherë kjo është nga vetja jonë dhe shejtani, ndërsa Allahu dhe i Dërguari i Tij janë të distancuar prej atij gabimi. Allahu e mëshiroftë atë njeri që na i bën të qarta gabimet tona nëpërmjet kritikës dobibrurëse e konstruktive.

Lusim Allahun e madhëruar për të gjithë ata që bashkëpunuan në përgatitjen, botimin, shpërndarjen, leximin si dhe duke ua mësuar atë të tjerëve, që t'i shpërblejë me shpërblimet më të mira, ta pranojë këtë vepër të mirë të tyre dhe t'ua shumëfishojë sevapin dhe shpërblimin.

Allahu e di më së miri! Paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi zotërinë dhe profetin tonë, Muhamedin, familjen dhe gjithë shokët e tij.

Ky libër është rekomanduar nga një grup dijetarësh dhe nxënësish të dijes në botën islame.

Për më tepër informacion si dhe për të kontribuar, për të bashkëpunuar, apo për të kërkuar

librin, shikoni faqen e internetit www.tafseer.info email alb@tafseer.info

Botimi i gjashtëmbëdhjetë me shtesa dhe korrigjime. Dhul-Kade' 1432h.

Përmbajtja

1

Nr	Kapitujt	faqja
1.	Vlera e Kuranit	2
2.	Kurani Tri pjesët e fundit nga Kurani, bashkë me një shpjegim të shkurtër të tyre	4
3.	Pyetje të rëndësishme në jetën e myslimanit	89
4.	Veprat e zemrës	107
5.	Bisedë e qetë	117
6.	Dy dëshmitë Shtatë kushtet e “ <i>la ilahe il-lallah</i> ”/ katër kushtet e “ <i>Muhamedun resulullah</i> ”	132
7.	Pastrimi	136
8.	Rregulla rreth grave Gjaku natyral (hajzi dhe nifasi)/ gruaja në Islam/ rregulla të përgjithëshme rreth grave.	141
9.	Gruaja në Islam	143
10.	Namazi	147
11.	Zeqati	154
12.	Agjërimi	157
13.	Haxhi dhe Umra	160
14.	Dobi të ndryshme (Pengesat e Shejtanit/ të këqijat (gjynahet) ndikimi dhe fshirja e tyre/ qetësia e zemrës/ kohët e ndaluara/ rregullat e vizitës/ martesat/ divorci, koha e pritjes dhe zia/ gjidhënia/ betimi dhe zotimi/ porosia/ therja dhe gjuetia/ pjesët e turpshme/ xhamitë)	165
15.	Rukja (sprovat janë argumentet e besimit/ mbrojtja nga magjia dhe syri/ dhikri/ shenjat e goditjes nga syri/ mjekimi i syrit dhe i magjisë/ rukja; kushtet dhe mënyra e saj/ kushtet e atij që bën rukjen dhe të atij që i bëhet ajo/ ajete e rukjes/ vërejtje të rëndësishme/ shenjat e magjistarëve dhe hipnotizuesve)	171
16.	Duaja (lutja)	179
17.	Lutje të rëndësishme për t’u mësuar dhe për t’u lutur me to:	181
18.	Tregtia	187
19.	Dhikri ditor i mëngjesit dhe i mbrëmjes	189
20.	Fjalë dhe vepra për të cilat është transmetuar se kanë sevape	192
21.	Çështje për të cilat është transmetuar se janë të ndaluara	198
22.	Udhëtimi i Përjetësisë	202
23.	<i>Abdesi Mënyra e marrjes abdes</i>	
24.	<i>Namazi Mënyra e faljes së namazit</i>	
25.	Domosdoshmëria e shoqërimit të dijes me vepra (Dija nënkupton punën)	

Vlera e Kuranit

Kurani është fjala e Allahut dhe mirësia e Tij ndaj fjalëve të tjera është si mirësia e Allahut ndaj krijesave të Tij. Ndërsa leximi i Kuranit është gjëja më e mirë që shqipton gjuha.

Disa nga mirësitë e mësimin të Kuranit të mësuarit atë të tjerëve si dhe leximit të tij janë:

Shpërblimi për mësimin e Kuranit	Ka thënë i Dërguari i Allahut Sal-lallahu alejhi ue sel-lem: Më i miri prej jush është ai që e mëson vetë Kuranin dhe ua mëson atë të tjerëve. Transmeton Buhariu.
Shpërblimi për leximin e tij	Ka thënë i Dërguari i Allahut Sal-lallahu alejhi ue sel-lem: Kush lexon një shkronjë nga libri i Allahut, ai për të do të fitojë një të mirë, ndërsa çdo e mirë shpërblehet dhjetëfish. Transmeton Tirmidhiu
Ka thënë Ibn Rexhebi: shumëfishimi i çdo të mirë dhjetëfish është për të gjitha llojet e të mirave. Këtë e tregon thënia e Allahut të Lartësuar:” Kush kryen një të mirë ai shpërblehet dhjetëfish.” Ndërsa shumëfishimin e të mirës me më shumë se dhjetëfish, Allahu ia jep këtë mirësi kujt të dojë. ¹ Shtimi i të mirës mund të shkojë deri në shtatëqindfish dhe më shumë. Shkaku i kësaj-pas mirësisë së Allahut- është frikërespekti i zemrës, meditimi, kuptimi etj. si këto.	
Vlera e mësimin të Kuranit, memorizimit të tij dhe leximit të tij me mjeshtëri.	Ka thënë i Dërguari i Allahut Sal-lallahu alejhi ue sel-lem: “Ai që e lexon Kuranin me mjeshtëri është me engjëjt e nderuar e të drejtë, ndërsa ai që kujdeset për leximin e tij dhe ka vështirësi në të, ka dy shpërblime. <i>Mutfekekun alejhi.</i> ² Gjithashtu i Dërguari i Allahut Sal-lallahu alejhi ue sel-lem ka thënë: “Lexuesit të Kuranit i thuhet: Lexo dhe ngjitu dhe këndo Kuran ashtu siç këndoje në dynja sepse vendi yt do të jetë tek ajeti i fundit që do të lexosh.” <i>Transmeton Tirmidhiu.</i>
Ka thënë Hatabi: “Është përmendur në disa transmetime se numri i ajeteve të Kuranit është sa numri i shkallëve të Xhenetit. Prandaj i thuhet lexuesit të Kuranit: Ngjitu aq shkallë sa numri i ajeteve të Kuranit që ti lexoje! Kështu që kush e plotëson leximin e gjithë Kuranit qëndron në shkallët më të larta të Xhenetit në Ahiret, ndërsa kush lexon një xhuz ³ ngjitet në lartësinë e një xhuzi dhe mbarimi i shpërblimit është aty ku mbaron leximi. ⁴	
Shpërblimi i atij personi fëmija i të cilit mëson Kuranin	Ka thënë i Dërguari i Allahut Sal-lallahu alejhi ue sel-lem: “ <i>Kush e lexon Kuranin, e mëson atë dhe punon me të, Allahu do t’i japë dy prindërve të tij Ditën e Kiametit një kurorë drite e cila shkëlqen si drita e Diellit dhe u jepen dy veshje të cilat janë më të vlefshme se dynjaja. Atëherë ata thonë: Cili ishte shkaku që u shpërblyem me këto veshje? U thuhet: Sepse fëmija juaj mësoi Kuranin.</i> ” <i>Transmeton Hakimi.</i>
Ndërmjetësimi i Kuranit për lexuesin e tij në Ahiret	Ka thënë i Dërguari i Allahut Sal-lallahu alejhi ue sel-lem: “ <i>Lexojeni Kuranin sepse ai vjen si ndërmjetësues Ditën e Kiametit për ata që e lexojnë atë</i> ”. <i>Transmeton Muslimi.</i> Gjithashtu i Dërguari i Allahut Sal-lallahu alejhi ue sel-lem ka thënë: “ <i>Agjërimi dhe Kurani ndërmjetësojnë për robin Ditën e Kiametit</i> ”. <i>Transmeton Ahmedi dhe Hakimi.</i>
Shpërblimi për mbledhjen për këndimin e	Ka thënë i Dërguari i Allahut Sal-lallahu alejhi ue sel-lem: “ Sa herë që një grup njerëzish mbledhen në ndonjë shtëpi prej shtëpive të Allahut, për të lexuar librin e Allahut dhe për ta mësuar atë midis tyre, mbi ta

¹ Këtu përfundon fjala e Ibn Rexhebit.

² D.m.th. e transmeton Buhariu dhe Muslimi.

³ Një xhuz nga Kurani është një e tridhjeta e tij. Pra, Kurani është i ndarë në tridhjetë xhuze.

⁴ Këtu përfundon fjala e Hatabit.

Kuranit dhe mësimin e tij	zbret qetësia, i kaplon mëshira, i rrethojnë engjëjt dhe i përmend Allahu tek engjëjt e vet më të lartë”. <i>Transmeton Ebu Daudi</i>
----------------------------------	---

Disa nga rregullat e leximit të Kuranit

Edukata e leximit të Kuranit	Ibn Kethiri ka përmendur disa nga rregullat e leximit të Kuranit të cilat janë: Ta prekë dhe ta lexojë Kuranin vetëm kur është i pastër. ¹ Të pastrojë gojën me misuak ² para leximit të tij. Të veshë rrobat e tij më të mira. Të drejtohet nga Kibla. Të mos vazhdojë leximin ndërkohë që është duke gogësitur. Mos ta ndërpresë leximin me fjalë të tjera me përjashtim të rastit kur është e nevojshme. Të jetë i përqendruar. Të ndalet tek ajetet e përgëzimit dhe t’i lutet Allahut për këto përgëzime, si dhe të ndalet tek ajetet e kërcënimit dhe të kërkojë mbrojtje Allahut nga dënimet e Tij. Mos ta lerë Kuranin shtrirë dhe as mos të vendosë gjë sipër tij. Nëse janë disa vetë duke lexuar, atëherë mos ta ngrenë zërin duke shqetësuar njëri-tjetrin. Mos të lexojë Kuran nëpër tregje dhe vende ku bëhet potere.
Mënyra e leximit të Kuranit	Leximi i Kuranit dhe dhikri gjatë namazit nuk është i pranueshëm derisa ta shqiptojë atë, aq sa ta dëgjojë vetë lexuesi, pa shqetësuar të tjerët. Leximi duhet të jetë i ngadaltë (i matur). Kur është pyetur Enesi radijallahu anhu për leximin e profetit Sal-lallahu alejhi ue sel-lem, ka thënë: “ Ai e zgjaste zërin. Kur lexonte Bismil-lahi Rrahmani Rrahim, e zgjaste Bismilahi, e zgjaste Err-rrahmani dhe e zgjaste Err-rrahim”. <i>Transmeton Buhariu</i>
Sasia e leximit	Shokët e profetit Sal-lallahu alejhi ue sel-lem i caktonin vetes një pjesë Kurani për ta lexuar çdo ditë. Askush prej tyre nuk e përfundonte leximin e gjithë Kuranit në mënyrë të vazhdueshme në më pak se shtatë ditë. Madje është transmetuar se është e ndaluar të lexohet i gjithë Kurani në më pak se tre ditë.
Leximi përmendsh	Nëse personi që lexon Kuran, e lexon atë nga ajo çka ka mësuar përmendsh dhe arrin të ketë përsiatje, meditim, përqendrim të zemrës dhe vështrim të gjërave më shumë sesa arrin të ketë nga leximi direkt nga mus’hafi ³ , atëherë leximi përmendsh është më mirë. Por nëse kjo gjendje i ndodh njësoj në të dyja rastet, atëherë leximi direkt nga mus’hafi është më mirë.

Porosi: Vëlla i nderuar! Kujdesu që ta kalosh kohën tënde duke lexuar Kuran. Caktoj vetes një pjesë për ta lexuar çdo ditë dhe mos e lër atë pa lexuar sido që të vijnë punët. Dije se ajo që bëhet nga pak por në mënyrë të vazhdueshme është më e mirë sesa ajo që bëhet në sasi të shumta por ndërpritet. Nëse të ndodh që harron apo të zë gjumi pa e lexuar atëherë lexoje atë pjesë të nesërmen. Ka thënë i Dërguari i Allahut Sal-lallahu alejhi ue sel-lem: “ Kush fle pa e lexuar atë pjesë të Kuranit që e lexonte vazhdimisht dhe e lexon atë ndërmjet namazit të sabahut dhe namazit të drekës, atij i shkruhet (sevab) njësoj si ta kishte lexuar natën”. *Transmeton Muslimi*

Mos u bëj nga ata të cilët e braktisin Kuranin dhe e harrojnë atë, çfarëdolloj qoftë kjo braktisje, siç është braktisja e leximit të tij, e këndimit, e meditimit, e të vepruarit sipas tij apo e shërimit me anë të tij.

¹ Pra të jetë me avdes.

² Rrënjët e një bime aromatike e cila përdoret për pastrimin e gojës.

³ Pra nga libri i Kuranit.

SURJA EL-FATIHA

Kjo sure është emërtuar me këtë emër, “Hyrja e Librit”, ngaqë Kurani Fisnik ka filluar me të, duke qenë se ajo është e para që shkruhet në Mus’haf, si dhe e para që këndohet nga Libri Fisnik, edhe pse nuk është surja e parë që ka zbritur nga Kurani. Thuhet se është edhe sure Mekase, edhe sure Medinase. Emërtohet si Hyrja e Librit, Mëma (Baza) e Librit, Shtatë vargjet e përsëritshme, surja e Lavdërimit, surja e Faljes dhe Mbrojtësja (Ruajtësja). Për vlerën (mirësinë) e saj janë transmetuar disa hadithe. Prej tyre është hadithi, ku Profeti ^(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) ka thënë: “Lavdërimi i përket Allahut, Zotit të botëve; këto janë shtatë vargjet e përsëritshme si dhe Kurani Madhështor që më është dhënë mua.” (Buhariu dhe Ahmedi)

1 **Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit!** Besmeleja¹ nuk është ajet në fillim të të gjitha sureve të Kuranit, por ajo është një ajet ndarës midis çdo sureje. Është e pëlqyeshme që Besmeleja të lexohet, me përjashtim të rastit në suren Et-Teube, ku leximi i saj është i papëlqyeshëm. **Allah** është emër i përveçëm që nuk përdoret për dikënd tjetër veç Tij, të Lartësuarit. Origjina e këtij emri është “El-ilah” dhe, para se të bëhej ky ndryshim, përdorej për çdo të adhuruar, me të drejtë apo pa të drejtë. Më pas mbizotëroi përdorimi i tij për të Adhuruarin me të drejtë. **të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit!** Këta janë dy emra që rrjedhin nga fjala “Rahmet - Mëshirë”. “Er-Rahman - i Gjithëmëshirshmi” është më i përforcuar se emri “Er-Rahim - Mëshirëploti” dhe nuk është përdorur për dikënd tjetër, veç Allahut të Madhëruar.

2 **Çdo lavdërim i përket Allahut** Lavdërimi është lëvdata që shprehet me gjuhë për të mirën jo të detyrueshme (për të mirën që të ka bërë dikush, por jo se e ka për detyrë). Lavdërimi bëhet vetëm me gjuhë, ndërsa falënderimi bëhet me gjuhë, zemër dhe gjymtyrë. Falënderimi bëhet kundrejt një të mire, ndërsa lavdërimi bëhet për përsosmërinë e të lavdëruarit, qoftë edhe jo kundrejt ndonjë mirësie. Allahut të Lartësuar i takon si lavdërimi, po ashtu, edhe falënderimi. **Zotit të botëve** “Er-Rabb – Zoti” është një prej emrave të Allahut të Lartësuar dhe nuk thuhet për dikënd tjetër veçse kur përdoret bashkangjitur me një emër tjetër, si, për shembull, kur thua: “Ky burrë është i zoti i

shtëpisë (rabbul-menzili).” “Er-Rabb – Zoti” është Zotëruesi, Zoti është Zotëria, Zoti është Rregulluesi dhe Organizuesi, Zoti është i Adhuruari. “El-Alemun – Botërat” është shumësi i fjalës “el-alem – botë”, e cila është gjithçka që ekziston veç Allahut të Lartësuar dhe ajo përbëhet nga krijesa që logjikojnë. Bota është e përbërë nga katër bashkësi: njerëzit, xhindet, melaiKET (engjëjt) dhe shejtanët.

3 **Të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit** Duke qenë se Allahu i Madhëruar u cilësua si “Zoti i botëve” dhe kjo ngjall frikë, e ka shoqëruar me “i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti” për shkak të inkurajimit që përmban, për të bashkuar në cilësitë e Veta midis frikës prej Tij dhe inkurajimit për tek Ai, gjë që e ndihmon robin më shumë në bindjen ndaj Allahut.

4 **Sunduesit të Ditës së Gjykimit.** Me veprimet dhe me Vetën e Tij të Lartësuar. Dita e Gjykimit është dita e shpërblimeve nga Zoti i Madhëruar për robërit e Vet. Transmetohet nga Katade se ka thënë: “Dita e Gjykimit është dita ku Allahu i gjykon robërit në bazë të veprave të tyre; d.m.th. i shpërblen për to.”

5 **Vetëm Ty të adhurojmë dhe vetëm prej Teje ndihmë kërkojmë.** Vetëm Ty të adhurojmë dhe vetëm prej Teje ndihmë kërkojmë. Nuk adhurojmë dhe nuk kërkojmë ndihmë nga asgjë dhe askush tjetër veç Teje. Adhurimi është shkalla më e lartë e përlules dhe nënshtrimit, ndërsa nga ana fetare njihet si diçka që bashkon midis dashurisë, përlules dhe frikës së plotë. “Adhurimi” është përmendur para “kërkimit të ndihmës”, sepse e para është mjet për tek e dyta. Transmetohet nga Ibn Abbasi ^(Radjallahu anhu) se ka thënë për fjalën e Allahut **Vetëm prej Teje ndihmë kërkojmë.**, d.m.th. “Vetëm Ty të njësojmë e të frikësohemi, o Zoti ynë, e askujt tjetër. Vetëm prej Teje kërkojmë ndihmë për të të adhuruar dhe për të gjitha çështjet tona.”

6 **Udhëzoni në rrugën e drejtë!** Udhëzimi

¹ Besmele është thënia: “*Bismilahi Rrahmani Rrahim*” (Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit).

është dy llojesh: udhëzim për arritjen e suksesit, të cilin e jep vetëm Allahu i Lartësuar, siç përmendet në thënien e Tij: “Vërtet, ti (Muhamed) nuk mund të udhëzosh kë të duash, por është Allahu Ai që udhëzon kë të dëshirojë.”, ndërsa lloji i dytë është udhëzim udhërrëfimi dhe orientimi, të cilin e kanë profetët dhe pasuesit e tyre nga dijetarët dhe thirrësat në rrugën e Allahut, siç përmendet në thënien e Allahut: “Ti, (o Muhamed) me të vërtetë, udhëzon në rrugën e drejtë.” Ky ajët tregon për të dy llojet e udhëzimit, sepse Allahu është Ai që jep sukses për arritjen e së mirës, dhe është Ai që çoi në Dërguarit për të na orientuar drejt saj. Rruga e drejtë nga ana etimologjike është rruga në të cilën nuk ka shtrembërime, duke pasur për qëllim në këtë rast rrugën e Islamit.

Në rrugën e atyre që u ke dhuruar mirësi! Ata janë që janë përmendur në thënien e Allahut: “Kushdo që i bindet Allahut dhe të Dërguarit, do të jetë me ata që Allahu u ka dhënë shumë dhunti: me profetët, me të sinqertët, me dëshmorët dhe me të drejtët! Eh, sa shokë të mrekullueshëm janë këta!”¹ **e jo në të atyre që kanë shkaktuar zemërimin Tënd!** Ata janë çifutët. Kjo për arsye se ata e mësuan të vërtetën, por e lanë atë dhe devijuan prej saj, edhe pse e dinin, e kështu merituan Zemërimin e Allahut. Transmeton Ahmedi dhe Ibn Maxheh nga Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) se ka thënë: “Gjërat për të cilat çifutët ju kanë më tepër zili janë selami dhe thënia Amin.” **as në të atyre që janë të humbur!** Ata janë të krishterët, të cilët devijuan nga e vërteta me injorancën e tyre dhe kështu shkuan në një humbje të qartë në çështjen e Isait (Alejhi essalatu ue esselam). Ndërsa kuptimi i fjalës Amin është: “O Zot, përgjigju lutjes sonë!”

SURJA EL-MUXHADILE

Allahu i ka dëgjuar fjalët e asaj, që diskutoi me ty për burrin e vet!, d.m.th. jepte dhe merrte me ty rreth çështjes së tij. **dhe iu ankua Atij (Allahut)** Transmetohet nga Aisheja (Radijallahu anhu) se ka thënë: “I Lartësuar qoftë Ai që me Dëgjimin e Tij ka përfshirë gjithçka. Unë dëgjoja Haula bint Tha’lebe tek fliste, por disa gjëra nuk m’i kapte veshi, ndërkohë që ajo ankohej për burrin e saj tek i Dërguari i Allahut (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem), duke thënë: “O i Dërguari i Allahut! Ai (bashkëshorti) hëngri (shfrytëzoi) rininë time, lindi me të fëmijë dhe kur unë u moshova dhe nuk lind dot më, më tha: “Ti për mua je si shpina e nënës sime.” O Allah! Ty ta drejtoj ankesën time.” Tha (Aisheja (Radijallahu anhu)): ende pa u larguar ajo, Xhibrili zbriti me këto ajete

سُورَةُ الْجِنَانِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ۝١ الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْكُمْ مِنْ نِسَائِهِمْ مَا هُنَّ أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا الَّتِي وَلَدْتَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوفٌ عَفُورٌ ۝٢ وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسًا ذَلِكَ نُوعُظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۝٣ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسًا فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَاِطْعَامَ سِتِّينَ مِسْكِينًا ذَلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝٤ إِنَّ الَّذِينَ يُجَادُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَكُنُوتًا كَمَا كَتَبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَفَدَأْنَاهُ آيَاتِ بَيِّنَاتٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ ۝٥ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَسُوهُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ۝٦

Allahu i ka dëgjuar fjalët e asaj, që diskutoi me ty për burrin e vet! Ky ishte Eus ibn Samit, njëri prej ensarëve. **Allahu e dëgjoji bisedën tuaj!**, d.m.th. atë që po flisnit me njëri-tjetrin. **Radyschim Ai dëgjon dhe sheh gjithçka!** **Ata midis jush, që i ndajnë gratë e veta, duke u thënë se iu duken si nënat e veta!** Kuptimi i “Dhihar-it” është që burri t’i thotë gruas së tij: “Ti për mua je si shpina e nënës sime.” Për këtë nuk ka diskutim që kjo konsiderohet “Dhihar”. **duhet ta dinë se ato nuk janë nënat e tyre!**, d.m.th. gratë e tyre nuk janë nënat e tyre. Kjo është vetëm një gënjeshtër e tyre. Këtu qortohen dhe u tërhiqet vërejtja atyre që veprojnë kështu me bashkëshortet. **Nënat e tyre janë vetëm ato që i kanë lindur ata!**, d.m.th. nuk janë nënat e tyre, veçse ato që i kanë lindur. **Fjalët që ata thanë, janë të pahijshme dhe të pavërteta!**, d.m.th. ata që veprojnë kështu, në të vërtetë, po thonë diçka të pahijshme e të shëmtuar që nuk e pranon feja e Zotit. Pra përngjasimi që i bën gruas – me të cilën kryen marrëdhënie intime – me nënën e tij. Ky është një ofendim shumë i madh ndaj nënës së tij. Fjala *Zur* në këtë ajët ka kuptimin: gënjeshtër. **Megjithatë, Allahu është**

¹ Surja En-Nisa’, ajeti 69.

Falës dhe Shlyes i gabimeve, d.m.th. është shumë Falës dhe Shlyes i gabimeve, duke caktuar dëmshpërblimin ndaj atyre që kryejnë këtë veprë të shëmtuar për të shpëtuar prej saj.

3 ¶ **Ata që i ndajnë gratë e veta në këtë mënyrë e pastaj duan të kthejnë mbrapsht atë që thanë,** d.m.th. të kthehen në gjendjen e mëparshme duke dashur që të kenë përsëri marrëdhënie intime me to. **¶ Duhet të lirojnë një skllav (apo skllave),** d.m.th. kanë detyrim të lirojnë një skllav ose skllave, për shkak të asaj që thanë **¶ para se të preken përsëri.** Qëllimi i fjalës “të preken” është kontakti seksual, prandaj kush ka bërë “Dhihar” ndaj gruas së tij nuk i lejohet të ketë marrëdhënie intime me të, derisa të shlyejë dëmshpërblimin. **¶ Kështu,** d.m.th. gjykimi i përmendur këtu **¶ jeni të porositur,** d.m.th. jeni të urdhëruar. Ose kuptimi është: kështu qortoheni që të frenoheni e mos të bëni “Dhihar”. **¶ Allahu i di të gjitha ato që ju bëni.**

4 ¶ **Ai që nuk gjen (ndonjë skllav për të liruar), duhet që të agjërojë dy muaj rresht, para se të preken si bashkëshortë,** d.m.th. kush nuk ka vetë nën sundimin e tij ndonjë skllav për ta liruar, ose nuk ka mundësi të paguajë vleftën e tij (skllavit), apo nuk gjen dot ndonjë skllav që ta blejë (e më pas ta lirojë), atëherë ai duhet të agjërojë dy muaj bashkë, njëri pas tjetrit, pa e prishur agjërimin në asnjë ditë prej ditëve gjatë këtyre dy muajve. E nëse ai e prish agjërimin pa arsye (të pranuar fetarisht), atëherë duhet ta fillojë agjërimin edhe njëherë nga e para. Gjithashtu, nëse në mënyrë të vetëdijshme kryen marrëdhënie intime me bashkëshorten e tij natën apo ditën, atëherë përsëri duhet ta fillojë agjërimin edhe një herë nga e para. **¶ E kush nuk mundet të agjërojë,** d.m.th. kush nuk mundet të agjërojë dy muaj rresht, **¶ atëherë duhet të ushqejë gjashtëdhjetë të varfër.** Për çdo të varfër duhet të japë gjysmë sa¹ grurë, hurma, oriz apo diçka tjetër si këto. Lejohet që ai t’i ushqejë me ushqim të gatshëm derisa të ngopen, apo t’u japë diçka që u mjafton për t’u ngopur. **¶ Kjo, që të tregoni besimin në Allahun dhe të Dërguarin e Tij,** d.m.th. kemi dhënë këto gjykime që ta besoni se Allahu është Ai që i ka urdhëruar dhe i ka nxjerrë këto ligje, që të ndaleni në kufijtë e ligjit dhe të mos i kapërceni

ato, si dhe të mos i ktheheni më *Dhibarit*, i cili është një thënie e urryer dhe e pavërtetë. **¶ Këto,** pra gjykimet e mësipërme, **¶ janë kufijtë e Allahut,** prandaj mos i kaloni kufijtë që Ai u ka caktuar. Ai ju ka bërë të qartë se *Dhibari* konsiderohet gjynah dhe se shlyerja e tij e përmendur më sipër bën që ky gjynah të falet patjetër. **¶ Ndërsa për jobesimtarët,** të cilët nuk ndalen tek kufijtë e Allahut, **¶ ka vuajtje të dhimbshme,** të cilat janë vuajtjet e Xhehenemit.

5 ¶ **Vërtet, ata që i kundërvihen Allahut dhe të Dërguarit të Tij** “*El-Muhaddeh - Kundërvënia*” është mospajtimi, armiçësimi dhe kundërshtimi. **¶ do të poshtërohen, siç janë poshtëruar ata para tyre,** d.m.th. do të poshtërohen dhe do të turpërohen. **¶ Ne kemi zbritur shpallje të qarta, kurse për jobesimtarët do të ketë vuajtje poshtëruese.**

6 ¶ **Në ditën, kur Allahu i ngjall të gjithë,** d.m.th. të gjithë së bashku e në të njëjtën gjendje. Askush prej tyre nuk mbetet pa u ringjallur. **¶ e i njofton për veprat që kanë bërë** në dynja prej veprave të këqija, për t’i plotësuar argumentet kundër tyre. **¶ Allahu të gjitha i ka shënuar** Allahu i ka shënuar të gjitha, e asgjë nuk i është fshehur Atij. **¶ edhe pse ata i kanë harruar,** dhe nuk e kanë mbajtur mend, do t’i giejnë (veprat e tyre) para vetes, të shënuara në fletushkat e tyre. **¶ Allahu është dëshmitar i çdo gjeje.** vështron dhe shikon (çdo gjë).

7 ¶ **A nuk e di ti, se Allahu di çdo gjë që është në qiej dhe në Tokë?!**, d.m.th. Dija e Tij përfshin çdo gjë që është në ato dyja (qiej dhe Tokë), saqë asgjë në to nuk mund t’i fshihet Atij. **¶ Nuk ka bisedë të fshehtë midis treve** Nuk ka bisedë të fshehtë midis tre vetave, **¶ që Ai të mos jetë i katërti** duke e këqyruar atë bisedë të fshehtë. **¶ as midis pesë vetave e që Ai të mos jetë i gjashti,** sepse Allahu i Lartësuar është bashkë me çfarëdo numër, i vogël apo i madh qoftë. Ai di të fshehtën dhe atë që është publike, e asgjë nuk i fshihet Atij. **¶ as kur janë më pak, as kur janë më shumë,** d.m.th. as kur janë më pak sesa numri i përmendur, siç mund të jenë dy ose një, dhe as kur janë më shumë se ky numër, siç mund të jenë gjashtë apo shtatë. **¶ që Ai të mos jetë me ata** Ai e di bisedën e tyre të fshehtë, e nuk i fshihet asgjë prej saj. **¶ kudo që të ndodhen** në çfarëdo lloj vendi. **¶ pastaj Ai do t’i njoftojë ata,** d.m.th. do t’i lajmërojë **¶ në Ditën e Kiametit se çfarë kanë bërë,** që ta dinë se biseda e tyre e fshehtë nuk ka qenë e fshehtë për Të, si dhe për të qenë njoftimi i atyre që bisedojnë fshehtas për gjëra të këqija, qortim dhe fajësim për ta, dhe një argument i fortë kundër tyre. **¶ me të vërtetë, Allahu di çdo gjë!**

8 ¶ **A nuk i sheh që, edhe pse iu është ndaluar të**

¹ Sa’ është njësi matëse që është e barabartë me sasinë e ushqimit (hurma, grurë, oriz etj.) që mbajnë të dyja duart së bashku, të mbushura 4 herë. Dëmshpërblimi në këtë rast është gjysma e kësaj sasive (aq ushqim sa mbajnë të dyja duart së bashku të mbushura 2 herë) për çdo të varfër (sh.p.).

kurdisin fshehtas, kthehen tek ajo që u është ndaluar. Kur kalonte ndonjë besimtar pranë çifutëve, ata fillonin të flisnin me njëri-tjetrin fshehtas, në mënyrë që besimtari të mendonte për diçka të keqe. Kështu Allahu i ndaloi nga ky veprim, por ata nuk u ndalën. Prandaj zbriti dhe kurdisin për gjynahe, d.m.th. përgojnë besimtarët dhe i shqetësojnë ata, si dhe bëjnë veprime të tjera të kësaj natyre siç është gënjeshtria dhe padrejtësia. bëjnë armiqësi me anë të gjërave që konsiderohen armiqësi ndaj besimtarëve. dhe mosbindje ndaj të Dërguarit, pra duke e kundërshtuar atë. Kur vijë te ti, ata të përshëndesin me fjalë, me të cilat Allahu nuk të përshëndet kurrë. Këtu bëhet fjalë për çifutët, të cilët vinin tek Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe i thoshin: “Es-Samu alejke” që të dukeshin sikur jepnin selam, por, në të vërtetë, në zemrat e tyre kishin për qëllim vdekjen, dhe Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) u thoshte: “We alejkum” (edbe mbi ju). dhe thonë me vete, d.m.th. midis njëri-tjetrit “Pse nuk na dënon Allahu për këtë që po flasim?” thoshin: “Nëse Muhamedi do të ishte profet, atëherë Allahu do të na kishte dënuar për përmbajtjen nënçmuese që ka thënia jonë.” Dhe thuhet se kuptimi është: nëse ai (Muhamedi) do të ishte profet, atëherë atij do t’i kishte ardhur përgjigjja kundër nesh, kur thoshte: “We alejkum” (edbe mbi ju), e do të kishim vdekur në atë moment. Xhehenemi është një dënim i mjaftueshëm për ata, d.m.th. u mjafton atyre dënimi i tij (Xhehenemit) nga vdekja e shpejtuar. Në të do të digjen do të futen në të Eh, sa vendbanim i tmerrshëm që është ai!, pra vendi ku ata do të kthehen, i cili është Xhehenemi.

9 O besimtarë! Kur të bisedoni fshehtas mes jush, mos flisni për gjynahe, armiqësi dhe mosbindje ndaj të Dërguarit ashtu siç bëjnë çifutët dhe hipokritët por bisedoni për mirësi dhe devotshmëri, d.m.th. për bindje dhe lënie të kundërshtimit (gjynahut). Kijeni frikë Allahun, para të Cilit do të tuboheni. dhe Ai do t’ju shpërblejë për veprat tuaja.

10 Intrigat e fshehta për gjynahe, armiqësi dhe mosbindje ndaj të Dërguarit vijë vetëm nga djalli dhe jo nga dikush tjetër, d.m.th. janë prej zbulurimit dhe joshjes (provokimit) që ai bën. për t’i dëshpëruar besimtarët, d.m.th. për t’i bërë të dëshpërohen, ngaqë u shkon mendja (dyshojnë) se ky mund të jetë ndonjë kurth ndaj tyre. E megjithatë, ai nuk mund t’u shkaktojë kurrfarë të keqeje, d.m.th. shejtani, ose biseda e fshehtë, të cilën ai e zbuluron, nuk mund t’u shkaktojë kurrfarë dëmi besimtarëve. veçse me lejen e Allahut, d.m.th. me dëshirën e Tij. Pra,

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ
 مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِهُمْ
 وَلَا أَدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ
 بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ
 هُوَ عَنِ النَّجْوَى ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا هُمْ بِأَعْيُنِهِمْ وَمِنَ النَّجْوَى بِالْإِثْمِ
 وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَاءَكَ حَيْوَتُكَ بِمَا لَمْ يَحْتَسِبْكَ
 بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبِهِمْ
 جَهَنَّمُ يَصَلُّونَهَا فَيَنْسُ الْمَصِيرُ ﴿٨﴾ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا
 تَنَجَّيْتُمْ فَلَا تَنَجَّوْا بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ وَتَنَجَّوْا
 بِالْبِرِّ وَالْقَوَى وَأَتَقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩﴾ إِنَّمَا النَّجْوَى
 مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُرَكَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا
 إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٠﴾ يَأْتِيهَا الَّذِينَ
 ءَامَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ فَتَسَحُّوا فِي الْمَجْلِسِ فَأَسْحُوا يَفْسَحَ
 اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ فَأَنْشُرُوا فَأَنْشُرُوا يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا
 مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١﴾

besimtarët le të mbështeten tek Allahu!, d.m.th. ta lënë çështjen e tyre në Dorë të Allahut dhe t’ia besojnë Atij në të gjitha problemet e tyre. Të kërkojnë ndihmën e Allahut kundër shejtanit dhe mos ta vrasin mendjen për zbulurimin që ai u bën bisedave të fshehta. Transmeton Buhariu, Muslimi etj., nga Ibn Mesudi se ka thënë: I Dërguari i Allahut (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) ka thënë: “Kur jeni tre veta, mos të bisedojnë dy fshehtas pa të tretin, sepse kjo e dëshpëron atë.”

11 O besimtarë! Kur ju thuhet t’u hapni vend të tjerëve në tubim, Allahu i Madhëruar i urdhëroi të tregojnë një edukatë të mirë me njëri-tjetrin, duke u zgjeruar në tubime dhe duke mos u ngushtuar në to. Katade dhe Muxhahidi kanë thënë: “Ata (besimtarët) konkurronin midis tyre në tubimet e Profetit (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem), prandaj u urdhëruan që t’i bënin vend njëri-tjetrit.” atëherë bëni vend, se Allahu do t’ju bëjë vend!, d.m.th. zgjerohuni dhe bëni vend, se Allahu do të bëjë për ju vend në Xhenet. Ky urdhër është i përgjithshëm për çdo tubim, në të cilin myslimanët mblidhen për të mira dhe sevape. Pavarësisht se ky është një tubim lufte, dhikri (përkujtimi) apo për hytben e xhumasë. Të

يَتَأْتِي الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَجَّيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوِكُمْ
 صَدَقَةٌ ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ وَأَطْهَرُ فَإِن لَّمْ يَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ
 ﴿١٢﴾ أَشْفَقْتُمْ أَن تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوِكُمْ صَدَقْتُمْ فَاذَلْتُمْ تَقْعَلُوا
 وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاطِيعُوا اللَّهَ
 وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ خَيْرٌ لِّمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٣﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا
 غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكُذِبِ
 وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤﴾ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا
 يَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ
 عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٦﴾ لَنْ نَغْنِي عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ
 شَيْئًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٧﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ
 اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ أَلَّا
 إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١٨﴾ اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَاهُمْ ذِكْرَ
 اللَّهِ أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَّا إِن حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ
 ﴿١٩﴾ إِن الَّذِينَ يُحَادِّثُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أَوْلَئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ ﴿٢٠﴾
 كَتَبَ اللَّهُ لَأَعْلَبُ بَكَ أَنَا وَرُسُلِي إِيَّاكَ اللَّهُ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٢١﴾

drejtën për t'u ulur në një vend e ka më shumë ai që e zë më parë atë, por ai duhet t'i bëjë vend edhe vëllait të tij. Ka thënë Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem): "Nuk duhet që dikush ta ngrejë tjetrin nga vendi i tij e pastaj të ulet në të, por hapni vend dhe zgjerohuni." **«E kur ju thuhet të ngriheni, atëherë ngrihuni»**, d.m.th. kur të kërkohet nga disa vetë që janë të ulur në tubim, që të ngrihen nga vendi i tyre në mënyrë që aty të ulen njerëz të njohur për mirësinë e tyre apo dijetarë që njohin fenë e Allahut, atëherë le të ngrihen. **«Allahu do t'i ngrejë në shkallë të lartë ata midis jush që besojnë dhe që u është dhënë dija»**, d.m.th. i ngre në shkallë të larta ata që u është dhënë dija midis jush, duke i nderuar në dynja dhe duke i shpërblyer në Ahiret. Kush është edhe besimtar edhe dijetar, do ta ngrejë atë Allahu për besimin e tij disa gradë, pastaj e ngre edhe disa gradë të tjera për dijen e tij. Një lloj i kësaj ngritjeje është edhe nderimi që atyre (dijetarëve) u bëhet në tubime. **«Allahu di çdo gjë që punoni»**.
 ﴿١٢﴾ **«O besimtarë, kur të doni të këshilloheni me të Dërguarin veçmas, para këshillimit, jepni lëmshë»**, d.m.th. kur të doni të flisni veçmas me të Dërguarin (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) për ndonjë çështjen tuaj,

atëherë jepni sadeka para se të bisedoni me të. Kur zbriti ky ajet ihtarët e së kotës i dhanë fund bisedave veçmas me Profetin (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem), ngaqë nuk po jepnin sadeka para se të bisedonin me të. Kurse besimtarët, për shkak të gjendjes së dobët të tyre, e kishin të vështirë të jepnin sadeka, kështu që nuk po bisedonin dot më veçmas me Profetin (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem). Më pas Allahu u bëri lehtësim në ajetin e mëpasëm. **«Kjo»**, pra dhënia e sadekasë, para se të bisedoni veçmas me të (Profetin) **«është më mirë dhe më pastër për ju»**, sepse kjo është bindje ndaj Allahut. **«Po, nëse nuk keni, Allahu me të vërtetë, është Falës dhe Mëshirëplotë»**, d.m.th. Ai që nuk ka mundësi, atëherë nuk ka problem të bisedojë veçmas me të (Profetin (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) edhe pa e dhënë këtë sadeka.

﴿١٣﴾ **«A mos po frikësoheni që para këshillimit tuaj të jepni lëmshë?!»** A i frikësoheni varfërisë dhe skamjes nëse jepni sadeka para këshillimit?! Mukatili ka thënë: "Kjo gjë (urdhri për sadekanë) zgjati vetëm dhjetë net dhe pastaj u anulua." **«E nëse nuk jepni»** atë sadeka për të cilën jeni urdhëruar para këshillimit, ngaqë është e rëndë për ju, **«e Allahu jua ka falur»**, duke ju toleruar në mosdhënien e saj, **«atëherë kryeni namazin, jepni zeqatin dhe binduni Allahut dhe të Dërguarit të Tij»** që do të thotë se: nëse ju u rënduat për dhënien e sadekasë para këshillimit, atëherë bëhuni të qëndrueshëm në kryerjen e namazit, dhënien e zeqatit si dhe në bindje ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij! **«Allahu di çdo gjë që bëni»** dhe Ai do t'ju shpërblejë.

﴿١٤﴾ **«A nuk i sheh ata që miqësohen me njerëz»**, d.m.th. mbajnë miqësi dhe i duan; ata janë hipokritët, të cilët u miqësuan me çifutët **«me të cilët Allahu është i zemëruar?»**, pra me çifutët ndaj të cilëve Allahu është zemëruar. **«Ata nuk ju përkasin as juve, as atyre»** tamam ashtu siç ka thënë Allahu për ta (hipokritët): "Luhaten në mëdyshje - nuk janë as me këta, as me ata." Por qëllimi mund të jetë edhe për çifutët. Pra (Allahu) u thotë besimtarëve: çifutët nuk ju përkasin as juve dhe as hipokritëve, atëherë pse të mos miqësohen me ta hipokritët? **«Ata betohen në gënjeshtër»**, d.m.th. betohen se janë muslimanë, ose betohen se ata nuk i kanë çuar lajme çifutëve. **«me vetëdije»**, d.m.th. ata e dinë se po betohen për diçka të pavërtetë dhe se ajo është një gënjeshtër pa kurrfarë baze.

﴿١٥﴾ Allahu u ka përgatitur atyre dënim të rëndë për shkak të kësaj miqësie (me çifutët) dhe betimit për atë që s'është aspak e vërtetë. **«sepse është vërtet e mbrapshtë ajo që bëjnë»** prej veprave të tyre të këqija.

16 ¶Betimet e tyre i kanë bërë mburojë¶ Ato janë betimet e tyre të rreme se janë myslimanë, për t'u ruajtur me to, që të mos vriteshin si jobesimtarë. Kështu që përdorën këto betime për të ruajtur dhe për të penguar vrasjen e tyre. Gjuhët e tyre besuan nga frika e vrasjes, ndërsa zemrat e tyre nuk besuan. ¶dhe i pengojnë të tjerët nga rruga e Allahut¶, d.m.th. i penguan njerëzit nga Islami për shkak të veprimeve të tyre dekurajuese, keqësimit të çështjes së myslimanëve si dhe dobësimit të forcës së tyre. ¶ata i pret një dënim poshtërues¶, d.m.th. që do t'i poshtërojë dhe do t'i turpërojë.

17 ¶As pasuria, as fëmijët e tyre nuk do t'u vijnë aspak në ndihmë (kur të jenë) para Allahut; ata do të jenë banorë të zjarrit, ku do të qëndrojnë përgjithmonë.¶

18 ¶Ditën kur Allahu t'i ringjallë të gjithë, ata do t'i betohen Atij, ashtu siç ju betohen juve tani¶, d.m.th. bëjnë betim të rremë para Allahut Ditën e Gjykimit, ashtu siç ju betoheshin edhe juve në dynja, duke thënë (Ditën e Gjykimit): "Betohemi në Allahun, Zotin tonë, se nuk e kemi bërë këtë!" Kjo ndodh për shkak të dëshpërimit të madh të tyre, ngaqë të vërtetat zbulohen Ditën e Gjykimit, kështu që çështjet bëhen domosdoshmërisht të njohura, sepse ato dëshmohen. ¶duke menduar se kjo do t'u sjellë dobi¶, d.m.th. mendojnë në Ahiret se me anë të këtyre betimeve të rreme, do të arrijnë diçka që t'u sjellë dobi, apo t'u largojë ndonjë të keqe, ashtu siç e mendonin këtë edhe në dynja. ¶Në të vërtetë, pikërisht ata janë gënjeshtarët!¶

19 ¶Ata i ka vënë poshtë djalli¶, d.m.th. djalli i ka mposhtur, ka mbizotëruar mbi ta, i ka mbërthyer dhe i ka rrethuar ¶dhe i ka bërë që të harrojnë përmendjen e Allahut¶, d.m.th. lanë urdhrat e Tij (të Allahut) dhe kryerjen e adhurimeve ndaj Tij. ¶Ata janë pala e djallit¶, d.m.th. janë ushtarët, pasuesit dhe grupi i tij. ¶në të vërtetë, pala e djallit janë humbësit.¶ sepse ata shitën Xhenetin për Zjarrin, shitën udhëzimin për humbjen, gënjyen ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij, kështu që do të humbasin si në dynja ashtu edhe në Ahiret.

20 ¶Ata që i kundërvihen Allahut dhe të Dërguarit të Tij¶ kuptimi i "El-Muhaddeh - Kundërvënies" ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij është sqaruar në fillim të kësaj sureje¹ ¶do të jenë më të poshtëruarit¶ do të jenë pjesë e atyre grupeve që Allahu i ka poshtëruar në dynja dhe në Ahiret.

21 ¶Allahu ka vendosur: "Unë dhe të dërguarit e Mi me siguri do të triumfojmë!"¶, d.m.th. ka vendosur në Dijen e Tij të hershme; se Unë dhe të Dërguarit e Mi do të triumfojmë me argumente dhe me fuqi. ¶Allahu është vërtet i Fortë dhe i Plotfuqishëm.¶ I Fortë për t'i ndihmuar të dashurit e Vet, Mposhtës i armiqve të Tij, e askush nuk e mposht dot Atë.

22 ¶Nuk gjen njerëz, që besojnë në Allahun dhe në Ditën e Fundit, që të ushqejnë dashuri ndaj atyre, të cilët kundërshtojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij¶ që të ushqejnë dashuri; d.m.th. që t'i duan dhe të zënë miqësi me ata që luftojnë dhe kundërshtojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij. ¶edhe në qofshin ata etërit e tyre ose bijtë e tyre, ose vëllezërit e tyre, ose farefisi i tyre.¶, d.m.th. edhe në qoftë se ata që i kundërvihen Allahut dhe të Dërguarit të Tij janë baballarët e tyre e kështu me radhë, sepse besimi frenon dhe pengon nga ky veprim. Kujdesi që tregon besimi është më i madh sesa kujdesi prindëror, fëmijëror, vëllazëror dhe farefisnor. ¶Atyre¶, d.m.th. atyre që nuk ushqejnë dashuri për ata që i kundërvihen Allahut dhe të Dërguarit të Tij. ¶(Allahu) u ka skalitur besimin në zemrat e tyre¶, d.m.th. e ka bërë të qëndrueshëm dhe thuhet se kuptimi është: e ka vendosur, dhe thuhet: e ka bashkuar. ¶dhe i ka fuqizuar ata me Rub (shpirt, dritë, ndihmë) nga Vetë Ai.¶, d.m.th. i ka fuqizuar me Ndihmë nga Vetë Ai, kundër armikut të tyre në dynja. Ndihmën e Tij këtu e ka emërtuar Rub - shpirt sepse me të merr jetë çështja e tyre. ¶Ai do t'i shpjerë ata në kopshte, nëpër të cilat rrjedhin lumenj e ku do të qëndrojnë përgjithmonë.¶, pra përjetësisht, ¶Allahu është i kënaqur me ata¶, d.m.th. ua ka pranuar punët e tyre dhe ka derdhur mbi ta efektet e shpejta (të tanishme) dhe të mëvonshme (të ardhshme) të Mëshirës së Tij. ¶por edhe ata janë të kënaqur me Të¶, d.m.th. gëzohen me atë që u jep Allahu, si tani ashtu edhe më vonë. ¶Ata janë Pala e Allahut¶, d.m.th. janë ushtarët e Allahut, të cilët zbatojnë urdhrat, luftojnë armiqet dhe ndihmojnë të dashurit e Tij. ¶vërtet që Pala e Allahut do të jetë fituese¶, d.m.th. ata janë fituesit e lumturisë së kësaj bote dhe të Ahiretit. Transmeton Ibn Ebi Hatimi, Taberani dhe Hakimi se ditën e luftës së Bedrit babai i Ebi Ubejde Ibn Xherrahut po tentonte të përballlej me Ebu Ubejden, ndërsa ky largohej (shmangej) prej tij. Por kur i vazhdoi tentativat e tij gjithnjë e më shumë, atëherë Ebu Ubejde iu vu përballë dhe e vrau. Pastaj zbriti ky ajet.

¹ Shiko ajetin e 5-të të kësaj sureje (sh.p.).

SURJA EL-HASHR

﴿1﴾ Allahun e lartëson çdo gjë në qiej dhe çdo gjë në Tokë. Ai është i Plotfuqishmi dhe i Urti.﴿

﴿2﴾ Është Ai, që i nxori nga shtëpitë e tyre ata që nuk besuan midis ithtarëve të Librit në kohën e dëbimit të parë.﴿ Ata janë Benu Nedir, një fis çifut nga pasardhësit e Harunit. U vendosën në Medine gjatë kohës së sprovvave që po kalonin Bijtë e Israilit.¹ Ata e tradhtuan Profetin

(*Sal-lallahu alejhi ue sel-lem*), pasi i kishin dhënë besën, dhe u bashkuan me politeistët kundër tij. I Dërguari (*Sal-lallahu alejhi ue sel-lem*) i rrethoi, derisa pranuan të dëboheshin (nxirreshin) nga Medina. Ka thënë El-Kelbij: “Ata ishin të parët nga ithtarët e Librit që u dëbuan nga Gadishulli Arabik. Pastaj grupi i fundit i tyre u dëbua në kohën e Umerit (*Radjallahu anhu*). Nxjerrja e tyre prej Medines ishte grumbullimi i parë (në Sham), ndërsa nxjerrja e tyre nga Umeri (*Radjallahu anhu*) është grumbullimi i tyre i fundit.” Dhe thuhet se nxjerrja e fundit është kur njerëzit do të mblidhen në Tokën e Mahsherit².

﴿Ju nuk mendonit se ata do të iknin﴾, d.m.th. ju, o myslimanë, nuk mendonit se Beni Nedirit do të iknin nga shtëpitë e tyre për shkak të fuqisë dhe mbrojtjes që kishin, ngaqë ata kishin kështjella të mbrojtura mirë, prona të patundshme, kopshte të mëdhenj me palma, ishin të shumtë në numër dhe të përgatitur mirë.

﴿kurse ata mendonin se fortesat e tyre do t'i mbronin prej Allahut﴾, d.m.th. Beni Nedirit menduan se fortesat e tyre do t'i mbronin prej ndëshkimit të Allahut. ﴿Por dënimi i Allahut u erdhi andej nga nuk e pritnin﴾, d.m.th. dënimi i Allahut u erdhi nga nuk e pritnin fare. Kjo, për shkak se Allahu i Madhëruar e urdhëroi Profetin e Tij (*Sal-lallahu alejhi ue sel-lem*) që t'i luftonte dhe t'i dëbonte ata. Ndërkohë që ata nuk mendonin se çështja mund të mbërrinte deri aty. Madje, mendonin për veten e tyre se ishin më lartë dhe më të fortë.

﴿duke futur tmerr në zemrat e tyre﴾ “*Er-ru'b-tmerr*” është shkalla më e lartë e frikës. Ka thënë Profeti (*Sal-lallahu alejhi ue sel-lem*): “Mua më është dhënë ndihma e futjes së tmerrit (në zemrat e armikut) që nga një muaj largësi.” ﴿i cili bëri që ata t'i shkatërronin shtëpitë e veta me duart e tyre, si dhe me duart e besimtarëve.﴾ Kjo ngaqë ata kur e panë se do të dëboheshin patjetër, filluan të kishin zili për myslimanët që do të banonin në shtëpitë e tyre, prandaj filluan t'i shkatërronin nga brenda, ndërsa myslimanët i prishnin nga jashtë. Zuhri dhe Urve

¹ Ata janë pasardhësit e profetit Jakub (*Alejhi essalatu ue esselam*) (sh.p.).

² Vendi ku do të mblidhen të gjithë njerëzit në Ditën e Gjykimit (sh.p.).

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ
حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ
أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ
الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا
عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٢٢﴾

سُورَةُ الْحَشْرِ
آيَاتُهَا ٢٤

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ
﴿١﴾ هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِنَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ
لِأَوَّلِ الْحَشْرِ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ
حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ فَأَنزَلَهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَذَفَ
فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ
فَاعْتَرِبُوا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْأَبْصَارِ ﴿٢﴾ وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ
الْجَلَاءَ لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ ﴿٣﴾

Ibn Zubejri kanë thënë: “Kur Profeti (*Sal-lallahu alejhi ue sel-lem*) ra në ujdë me ta për t'i lejuar që të merrnin me vete ato plaçka që do t'i mbartnin mbi devetë e tyre, atyre u pëlqente ndonjë dërrasë apo shtyllë, kështu që prishnin shtëpitë, pastaj i merrnin dhe i ngarkonin mbi deve, ndërsa besimtarët prishnin atë që kishte mbetur. ﴿Prandaj, mësoni nga kjo, o ju largpamës!﴾, d.m.th. dijeni se Allahu vepron në të njëjtën mënyrë me atë që tradhton dhe i kundërvihet Atij.

﴿3﴾ Sikur të mos e kishte caktuar Allahu dëbimin e tyre, Ai do t'i kishte dënuar me siguri në këtë jetë.﴿, d.m.th. sikur Allahu të mos kishte caktuar dhe gjykuar që ata të nxirreshin nga vendi i tyre në këtë mënyrë, Ai do t'i kishte dënuar me vrasje dhe robërim në këtë jetë, ashtu siç bëri me fisin Beni Kurejdha.

﴿4﴾ Kjo, sepse ata iu kundërvunë Allahut dhe të Dërguarit të Tij, d.m.th. ata e merituan këtë ndëshkim për shkak të armiqësisë ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij, si dhe për shkeljen e besës nga ana e tyre.

﴿5﴾ Për çfarëdo pemë palme (të armikut) që pretë apo latë në këmbë, kjo që me lejen e

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ. وَمَنْ يُشَاقِ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٤﴾ مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لَيْسَةٍ أَوْ نَرَكْتُمْ هَا فَاقْتُمْ عَلَىٰ آصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَيَخْزِي الْفَاسِقِينَ ﴿٥﴾ وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رَسُولَهُ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦﴾ مَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٧﴾ لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿٨﴾ وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُخْشَوْنَ مِنْهَا حَبْرَةَ يَرْوَاهُمْ وَلَا يَبْجُودُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شَحْنًا نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٩﴾

Allahut﴿ Në luftën me fisin Beni Nedir, disa myslimanë për t'i inatosur jobesimtarët filluan të pritinin pemët e palmave të tyre. Atëherë fisi Beni Nedir, të cilët janë nga ithtarët e Librit, thanë: “O Muhamed! A nuk pretendon se ti je profet që do të bësh rregullime? Mos vallë prerja e palmave dhe djegia e pemëve konsiderohet rregullim?! Mos vallë në atë që të është shpallur ty, ke gjetur lejimin e shkatërrimit në Tokë?!” Profetin ^(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) e rënduan këto fjalë dhe myslimanët po i vriste ndërgjegjja në veten e tyre, prandaj zbriti ajeti: ﴿në mënyrë që Ai t'i poshtërojë të pabindurit﴾, d.m.th. që Ai t'i poshtërojë ata që nuk i binden Atij, e ata janë çifutët. Si dhe t'i inatosë (tërbojë) me prerjen e pemëve po edhe me lënien e tyre në këmbë pa i prerë. Kjo, ngaqë ata kur shikonin se besimtarët bënëin ç'të donin me pasuritë e tyre inatoseshin dhe poshtëroheshin më keq.

﴿Çfarëdo që Allahu i dhuroi të Dërguarit të Tij si plaçkë (të marrë) prej tyre, (është prej mirësisë së Tij). Ju nuk hipët (ngatë) mbi kuaj e as mbi deve për ta fituar atë!﴾ “El-Ischaf – Ngasje”

është atëherë kur kalorësi e shpejton kalin e tij. D.m.th. ato pasuri të fisit Beni Nedir, që Allahu i Lartësuar ia dhuroi të Dërguarit, janë prej mirësisë së Tij. Ju nuk hipët mbi kuaj e as mbi deve për ta fituar atë, as nuk hoqët ndonjë vështirësi dhe as nuk bëtë luftë, e ata ishin vetëm dy milje larg Medinës. Për këtë shkak, Allahu i Madhëruar ia dha pasurinë (plaçkën) vetëm të Dërguarit të Tij, ngaqë ai i mori kështjellat e tyre me marrëveshje (pa luftë), kështu që mori pasuritë e tyre dhe nuk i ndau ato midis ushtarëve. ﴿por Allahu i jep pushtet të dërguarve të Vet mbi ata që Ai dëshiron. Allahu është i Fuqishëm për çdo gjë.﴾

﴿Çfarëdo që Allahu i dhuroi të Dërguarit të Tij si plaçkë (të marrë) nga banorët e vendeve të ndryshme﴾ Pas sqarimit se plaçka e fituar me marrëveshje (pa hyrë në luftë) i takon vetëm të Dërguarit të Allahut ^(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem), vjen një tjetër sqarim për të treguar se ku duhet shpenzuar kjo lloj plaçke. Ky gjykim vlen edhe për çdo vend tjetër, të cilin i Dërguari i Allahut dhe myslimanët pas tij deri në Ditën e Gjykimit, e marrin me marrëveshje dhe pa u futur në luftë, duke mos u hipur kuajve dhe deveve për ta fituar atë vend. ﴿i takon: Allahut﴾ dhe Ai vendos për të si të dëshirojë ﴿të Dërguarit﴾ duke u bërë pronë e tij, e më pas vihen në interes (të mirë) të myslimanëve ﴿të afërmeve të tij﴾, d.m.th. për të varfrit nga Beni Hashim dhe Beni Muttalib, të cilëve ngaqë u është ndaluar të marrin sadeka, u është dhënë e drejta të përfitojnë nga kjo lloj plaçke (pasurie) ﴿jetimëve﴾ të vegjëlve, të cilëve u kanë vdekur baballarët para se të mbushin moshën e pjekurisë ﴿të atyre që janë në skamje﴾, d.m.th. të varfërve dhe udhëtarëve të mbetur rrugës udhëtarëve të huaj (jabanxhive), të cilëve u kanë mbaruar shpenzimet. ﴿në mënyrë që ajo të mos qarkullojë vetëm në duart e të pasurve nga mesi juaj.﴾ se kështu të pasurit dominojnë mbi të varfrit dhe e qarkullojnë atë pasuri vetëm midis tyre. ﴿Çfarëdo që t'ju japë i Dërguari, merreni atë, e çfarëdo që t'ju ndalojë, hiqni dorë prej saj.﴾, d.m.th. atë që ju jep nga pasuria e fituar me marrëveshje (pa bërë luftë) merreni, ndërsa atë që u ndalon, lëreni dhe mos e merrni. ﴿Frikësojuni Allahut, sepse Allahu, dënon vërtet ashpër.﴾

﴿Një pjesë e plaçkës i takon edhe mërgimtarëve të varfër,² të cilët u përzunë nga

terminologjinë fetare emërtohet “Fej’un” (shënim i përkthyesit).

² Ata që u shpërngulën nga Meka në Medinë për hir të fesë. Në terminologjinë fetare ata njihen si “Muhaxhirinë - Mërgimtarë” (sh.p.).

¹ Kjo lloj pasurie (plaçke) e fituar në këtë mënyrë në

vendlindja dhe pasuritë e tyre, pra nga Meka. I detyruan të dalin prej saj dhe ata dolën. Prandaj Allahu u ka dhënë të drejtën të përfitojnë nga kjo lloj pasurie që t'i pasurojë me të. **﴿duke kërkuar mirësinë dhe kënaqësinë e Allahut﴾**, pra furnizim të mirë në dynja dhe kënaqësinë e Tij në Ahiret. **﴿dhe duke ndihmuar Allahun dhe të Dërguarin e Tij﴾** duke i luftuar jobesimtarët **﴿Pikërisht ata janë besimtarët e singertë﴾**.

﴿9﴾ **﴿Ndërsa ata që banojnë në Medinë dhe që e kanë pranuar besimin qysh më parë¹﴾** Ata janë "Ensarët - Ndihmuesit", të cilët banuan në Medinë para "Muhaxhirinëve - Mërgimtarëve", si dhe besuan Allahun dhe të Dërguarin e Tij. **﴿I duan mërgimtarët që vijnë në Medinë﴾**, u sollën mirë me mërgimtarët dhe i bënë ata pjesëtarë në pasuritë dhe banesat e tyre. **﴿dhe në zemrat e tyre nuk ndejnë kurrfarë rëndimi﴾** (nuk ndejnë kurrfarë) zilie, inati dhe urrejtje **﴿për atë, që u është dhënë atyre﴾**, d.m.th. për atë pjesë pasurie të *Fej-it*, që iu dha mërgimtarëve të varfër dhe nga e cila ata (ensarët) nuk morën gjë, përkundrazi e pritën me zemërgjerësi një gjë të tillë. Muhaxhirët jetonin në shtëpitë e Ensarëve. Kur Profeti **﴿Sal-lallahu alejhi ue sel-lem﴾** mori pasuritë e Beni Nedirit i thirri Ensarët dhe i falënderoi për mënyrën sesi u sollën me Muhaxhirinët, duke i mbajtur në shtëpi dhe duke ndarë me ta pasuritë e tyre. Pastaj Profeti **﴿Sal-lallahu alejhi ue sel-lem﴾** u tha: "Nëse dëshironi, e ndaj midis jush dhe midis Muhaxhirinëve pasurinë që më dhuroi Allahu nga fisi Beni Nedir, por Muhaxhirinët do të vazhdojnë të qëndrojnë në shtëpitë tuaja dhe do të jenë pjesëtarë në pasuritë që keni. Dhe, nëse dëshironi po ja jap këtë pasuri atyre dhe ata do të dalin nga shtëpitë tuaja." Ensarët me zemërgjerësi pranuan që pasuria t'u ndahej Muhaxhirinëve, por Sheukani nuk ka përmendur se kush e ka transmetuar këtë hadith. Ndërsa në "Biografinë profetike" të Ibn Hishamit thuhet: "Profeti **﴿Sal-lallahu alejhi ue sel-lem﴾** e ndau pasurinë e fituar nga Beni Nedir, ndërsa Ensarëve nuk u dha gjë prej kësaj pasurie." **﴿por duan t'u bëjnë më mirë mërgimtarëve sesa vetes﴾** u japin prioritet Muhaxhirinëve ndaj vetes së tyre në përfitim të mirave materiale. **﴿edhe pse vetë janë nevojtarë﴾**, d.m.th., edhe pse vetë janë nevojtarë dhe të varfër. **﴿Kushdo që ruhet nga lakmia vetjake, me siguri që do të jetë fitues﴾**, d.m.th. atë që e ruan Allahu nga lakmia vetjake dhe nga koprracia, si dhe kryen

detyrimet fetare pasurore, duke dhënë Zeqatin dhe duke plotësuar të drejtat e të tjerëve ndaj tij; ai me të vërtetë ka fituar dhe ka arritur sukses. Ndërsa ai që është koprrac dhe lakmitar nuk e arrin këtë fitore.

﴿10﴾ **﴿Edhe ata që erdhën pas tyre﴾** Ata janë që i pasojnë me të mira deri në Ditën e Gjykimit **﴿thonë: "O Zoti ynë, falna neve dhe vëllezërit tanë, të cilët kanë besuar para nesh﴾**, të cilët i duan dhe kërkojnë falje për Muhaxhirinët dhe Ensarët që ishin para nesh. **﴿dhe mos lejo që në zemrat tona të ketë asnjë të keqe ndaj besimtarëve!﴾**, d.m.th. mashtrim, urrejtje dhe zili. Këtu futen në radhë të parë sahabët (shokët e Profetit **﴿Sal-lallahu alejhi ue sel-lem﴾**), pasi ata janë besimtarët më të nderuar, dhe se konteksti bën fjalë për ta. Prandaj kush ndjen në zemrën e tij urrejtje për ta, siç janë Rafidat², atë e ka prekur ngacmimi i djallit dhe ka bërë një kundërshtim të rëndë ndaj Allahut, duke armiqësuar të dashurit e Tij dhe njerëzit më të mirë të Ymetit të Profetit **﴿Sal-lallahu alejhi ue sel-lem﴾**. Prandaj ata nuk kanë të drejtë të përfitojnë nga pasuria e *Fej-it*. Gjithashtu nga kjo lloj pasurie nuk mund të përfitojnë ata që shajnë sahabët, i shqetësojnë apo i ulin ata. **﴿O Zoti ynë, Ti je vërtet i Butë dhe Mëshirëplotë!﴾**

﴿11﴾ **﴿A nuk e ke parë se si hipokritët u thanë shokëve të vet që nuk besuan prej ithtarëve të Librit: "Nëse ju dëbojnë﴾** Ata janë Abdullah Ibn Ubejji dhe shokët e tij, të cilët i çuan lajm fisit Beni Nedir, duke u thënë: "Qëndroni dhe mbahuni sepse ne nuk do t'ju dorëzojmë, e nëse do të luftoheni ne do të luftojmë bashkë me ju, e nëse dëboheni **﴿ne do të dalim me ju﴾**, d.m.th. do të dalim nga shtëpitë tona dhe do t'ju shoqërojmë ju. **﴿dhe kurrkujt nuk do t'i bindemi kundër jush﴾**, d.m.th. për ju dhe për çështjen tuaj, nuk do t'i bindemi kurrkujt që do të donte të na pengonte për të dalë bashkë me ju. **﴿kurrë﴾** sado e gjatë të jetë koha **﴿e, nëse ju sulmoheni, me siguri që do t'ju dalim në ndihmë﴾** kundër armikut tuaj. Më pas Allahu i Madhëruar i përgënjeshtroi ata dhe thotë: **﴿Allahu dëshmon se ata janë vërtet gënjeshtarë﴾** në premtimin që dhanë se do dalin bashkë me ta dhe se do t'i ndihmojnë.

﴿12﴾ **﴿Nëse (hebrenjtë) do të dëbohen, hipokritët nuk do të shkojnë me ata. Nëse do të sulmohen, ata nuk do t'u dalin në ndihmë﴾** dhe në të vërtetë kështu ndodhi, sepse hipokritët nuk ikën me ata çifutë që u dëbuan, të cilët ishin fisi Benu Nedir dhe ata që ishin bashkë me ta. Por as nuk i ndihmuar çifutët që u luftuan, të cilët ishin fisi Benu Kurejdha dhe banorët e Hajberit. **﴿Por, edhe sikur të nisen për t'i mbështetur, sigurisht që**

¹ Pra, para mbërritjes së mërgimtarëve në Medinë. Ata në terminologjinë fetare emërtohen "Ensarë - Ndihmues" (shënim i përkthyesit).

² Sekt shi'it (sh.p.).

(hipokritët) do t'u kthejnë shpinën të humbur e pastaj nuk do të ndihmohen, pra pas kësaj hipokritët nuk do të ndihmohen, por do t'i poshtërojë Allahu dhe hipokrizia e tyre nuk do t'u bëjë aspak dobi.

13 Në zemrat e tyre ata kanë më shumë frikë nga ju sesa nga Allahu në zemrat e tyre ata - hipokritët ose çifutët - druhen dhe kanë më shumë frikë nga ju, sesa nga Allahu. ngaqë ata janë popull që nuk kuptojnë, sepse sikur ata të kuptonin do ta dinin se Allahu është Ai që ju dha juve pushtet mbi ta, prandaj Atij duhet t'ia kenë frikën më shumë sesa ju.

14 Ata nuk do të luftojnë kundër jush së bashku, pra, të bashkuar për t'ju luftuar veçse në vende të fortifikuara, d.m.th. në rrugica dhe shtëpi ose pas mureve, d.m.th. nga pas mureve me të cilët mbrohen për shkak të frikës dhe tmerrit që kanë. Armiqësia ndërmjet tyre është e ashpër, d.m.th. ata janë të ashpër e të vrazhdë me njëri-tjetrin. Ti mendon se ata janë të bashkuar, mirëpo zemrat e tyre janë të përçara, d.m.th. bashkimi i tyre është vetëm në sipërfaqe, ndërsa në brendësi zemrat e tyre janë të përçara, mendimet dhe dëshirat i kanë ndryshe nga njëri-tjetri. sepse ata janë njerëz që nuk marrin vesh, sepse, po të logjikonin, do ta kishin njohur të vërtetën dhe do ta kishin pasuar atë; do ishin bashkuar dhe nuk do ishin përçarë.

15 Këta janë si ata, që kanë qenë pak para tyre, d.m.th. si jobesimtarët politeistë që qenë pak kohë më parë që i shijuan pasojat e sjelljes së tyre, d.m.th. pasojat e këqija të mosbesimit të tyre që në këtë botë ku u vranë ditën e luftës së Bedrit. Kjo ndodhi gjashtë muaj para se të sulmohej fisi Beni Nedir. (ndërsa në botën tjetër) ata i pret një dënim i dhembshëm!

16 Aleatët e tyre hipokritë i lanë në baltë, ashtu siç bën djalli, i cili i thotë njeriut: "Mos besoj!", d.m.th. lënia në baltë dhe mosdhënia e ndihmës prej tyre, i përngjan rastit të shejtanit me njeriun, të cilin e mashtroi për të mos besuar, ia zbukuroi mosbesimin dhe e shtyu drejt tij. Por, kur ky bëhet mohues, djalli i thotë: "Unë nuk kam të bëj me ty!", d.m.th. kur njeriu mohon (bëhet jobesimtar) duke iu bindur shejtanit dhe duke pranuar atë zbukurim që i bën ai, atëherë shejtani thotë: "Unë nuk kam të bëj me ty." Në të vërtetë, unë i frikësohem Allahut, Zotit të botëve!" kjo është thënie e djallit për të hequr nga vetja përgjegjësinë për njeriun.

17 Natyrisht që fundi i këtyre të dyve është qëndrimi i përhershëm në Zjarr; ky është dënimi për zullumqarët.

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٠﴾ أَلَمْ تَرَى إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١١﴾ لَئِنْ أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِنْ قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُونَهُمْ وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ لَيُولَيَنَّ الْأَدْبَارُ لَنُؤْتِيَنَّهُمْ لَئِيمَةً آسَدًا رَهَبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿١٢﴾ لَا يَقْنِنُوا لَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي فُرَى مُخَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّىٰ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٤﴾ كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٥﴾ كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾

18 O besimtarë, frikësojuni Allahut, d.m.th. ruajuni dënimin të Tij duke kryer ato që Ai i ka urdhëruar dhe duke lënë ato që Ai i ka ndaluar. dhe çdo njeri le të shikojë se ç'ka përgatitur për të nesërmen!, d.m.th. të shikojë se çfarë veprash ka përgatitur për Ditën e Gjykimit. Kijeni frikë Allahun, sepse Ai di çdo gjë që ju bëni!

19 Mos u bëni si ata që e harruan Allahun, d.m.th. lanë urdhrin e Tij dhe nuk e vranë mendjen për ta adhuruar Atë. kështu që Ai i bëri të harronin vetveten!, d.m.th. i bëri të harronin vetveten për shkak se ata harruan Allahun, kështu që nuk u morën me kryerjen e veprave të cilat i shpëtojnë ata nga dënimi. Dhe, thuhet se kuptimi është: Ata harruan Allahun kur ishin mirë (në rehati) dhe Ai i bëri të harrojnë vetveten kur janë në vështirësi. Pikërisht ata janë të pabindurit, d.m.th. kanë dalë nga bindja ndaj Allahut.

20 Nuk janë të barabartë banorët e Xhehenimit dhe banorët e Xhenetit! banorët e Xhenetit do të jenë të fituarit, d.m.th. fituesit e çdo të mire, të shpëtuarit nga çdo e keqe.

21 Sikur këtë Kuran t'ia shpallnim ndonjë mali, ti do ta shihje atë (malin) të përlurur dhe të

فَكَانَ عَاقِبَتُهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ
الظَّالِمِينَ ﴿١٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَتَسْتَظِرُّ
نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ
﴿١٨﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنسَاهُمْ أَنفُسَهُمْ أُولَٰئِكَ
هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١٩﴾ لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ
الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢٠﴾ لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا
الْقُرْءَانَ عَلَىٰ جِبَلٍ لَّرَأَيْتَهُمْ خَشِعًا مُّصَدَّعًا مِّنْ خَشْيَةِ
اللَّهِ وَذَٰلِكَ الْأَمَثَلُ لِنَاسٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ
﴿٢١﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عِلْمُهُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ
هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿٢٢﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّبُ الْعَزِيزُ
الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ
﴿٢٣﴾ هُوَ اللَّهُ الْخَلَّاقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ
يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٤﴾

سُورَةُ الْمُؤْتَفِكَةِ
آيَاتُهَا ١٣
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
١٠

copëtuar nga frika e Allahut.», d.m.th. prestigji, madhështia, retorika e këtij Kurani, si dhe këshillat që gjenden në të, me anë të së cilave zbuten zemrat, kanë arritur një shkallë të tillë, saqë, nëse ky Kuran do t'i ishte shpallur (zbritur) ndonjë mali prej maleve, do ta kishe parë atë mal – edhe pse është në kulmin e forcës, tepër i ngurtë dhe shumë i madh – të copëtuar nga frika e Allahut, vigilent nga dënimi i Tij, të frikësuar se mos nuk e përmbushte dot obligimin për ta madhëruar Fjalën e Allahut. «Shembuj të tillë Ne ua japim njerëzve, që ata të meditojnë.» rreth atyre gjërave për të cilat duhet të meditojnë që të nxjerrin mësim nga këshillat dhe të frenohen nëpërmjet qortimeve (kërcënimeve).

﴿22﴾ «Ai është Allahu, përveç të Cilit nuk ka Zot tjetër (të denjë për adhurim)» «Njohësi i së fshehtës dhe së dukshmes», d.m.th. Ai është Njohësi i gjithçkaje që nuk kapet me shqisa, ndërsa për sa i përket të dukshmes (asaj që është prezente), ajo shihet me sy. «Ai është i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti»

﴿23﴾ «Ai është Allahu, përveç të Cilit nuk ka Zot tjetër (të denjë për adhurim)» E ka përsëritur këtu,

për ta theksuar dhe konfirmuar (se Ai është Një, i Vetëm dhe i Pashoq). «Ai është Sunduesi, i Shenjti», d.m.th. i pastërti nga çdo e metë, i lartësuar nga çdo mangësi. (shpëtimtari) është: «Ai nga i Cili krijesat ndihen të sigurt se nuk i bën padrejtësi (Ai që nuk u bën padrejtësi krijesave të Veta, kështu që ata janë të shpëtuar prej saj).» «Paqedhënsi» «Dhënësi i sigurisë», d.m.th. Ai që u ka dhuruar njerëzve sigurinë nga padrejtësia dhe thuhet se kuptimi është: Ai që u jep të dërguarve të Tij besueshmërinë me anë të shfaqjes së mrekullive. «Mbikëqyrësi mbi gjithçka», d.m.th. Dëshmuesi i robërve të Vet për veprat që kryejnë, Vëzhguesi i tyre. «i Plotfuqishmi» Ngadhënjimtari që i mposht të tjerët e nuk mposhtet prej tyre «El-Xhebbar – Imponuesi» imponimi nga Allahu do të thotë Madhështia e Tij. Dhe, thuhet se El-Xhebbar është Ai që me fuqinë e Vet është i papërbalueshëm «El-Mutekebbir - Madhështori», d.m.th. Ai që është lartësuar nga çdo e metë dhe larg nga gjithçka që nuk i shkon Atij. «El-Kibrijan – Kryelartësia» në cilësitë e Allahut konsiderohet lavdërim, ndërsa në cilësitë e krijesave konsiderohet diçka e përcmuar. «Qoftë i lartësuar Allahu mbi gjithçka që ia shoqërojnë Atij (në adhurim)!» «Ai është Allahu, Krijuesi», d.m.th. Ai që i cakton gjërat në bazë të Vullnetit dhe Dëshirës së Tij. «Zanafillësi», d.m.th. Filluesi, Shpikësi i gjërave dhe Ai që i sjell ato në ekzistencë. «Formësuesi», d.m.th. Krijuesi i pamjeve, Ai që i bashkon ato në forma të ndryshme. «Atij i përkasin emrat më të bukur» «Atë e përlëvdon gjithçka që ndodhet në qiej dhe në Tokë», d.m.th. gjithë ç'është në to (qiej dhe Tokë) shprehin lartësimin (madhërimin) e Tij, nëpërmjet qëndrimeve dhe fjalëve të tyre. «Ai është i Plotfuqishmi dhe i Urti.»

SURJA EL-MUMTEHINE

﴿1﴾ «O besimtarë, mos i bëni miq armiqtë e Mi dhe tuajt» Ky ajet zbriti për Hatib Ibn Ebi Belta', i cili u dërgoi një letër politeistëve kurejshitë ku i njoftonte se Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) po nisej drejt tyre, për betejën e çlirimit të Mekës në vitin e tetë të hixhretit.¹ Ky ajet tregon se është e ndaluar bërja miq e jobesimtarëve në çfarëdolloj forme qoftë ajo. «duke u shprehur atyre dashuri», d.m.th. duke u përcjellë atyre lajmet e Profetit (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem), për shkak të dashurisë midis jush dhe tyre. «ndërkohë që ata kanë mohuar të vërtetën, që ju ka ardhur»,

¹ Sipas kalendarit islamik, viti i parë i të cilit konsiderohet viti kur Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) emigroi nga Meka për në Medine (sh.p.).

d.m.th. kanë mohuar Allahun, të Dërguarin e Tij si dhe Kuranin dhe udhëzimin hyjnor me të cilin ai erdhi (që ai soll). **«dhe kanë dëbuar të Dërguarin dhe ju»**, d.m.th. e nxorën atë dhe ju nga Meka, sepse ata mohuan atë të vërtetë që ju erdhi juve. Kështu që, vallë, si mund t'i doni ata? **«vetëm se besonit në Allahun, Zotin tuaj»**, d.m.th. ju nxjerrin për shkak të besimit tuaj në Allahun, ose ngaqë urrejnë që ju të besoni. **«Nëse keni dalë luftëtarë në rrugën Time dhe për të arritur kënaqësinë Time»**, d.m.th. nëse është kështu, atëherë mos i bëni miq armiqtë e Mi dhe tuajt. **«dhe fshehurazi u shfaqni atyre dashuri»**, d.m.th. u jepni atyre lajmet fshehurazi për shkak të dashurisë që keni me ta. **«Unë e di çfarë fshihni dhe çfarë bëni haptazi»**, d.m.th. Unë e di më mirë se gjithkush tjetër, atë që ju bëni, pra dërgimin e lajmeve tek ta (jobesimtarët). **«Secili prej jush që vepron ashtu, është shmangur nga rruga e drejtë»**, ka gabuar rrugën e vërtetë dhe të saktë, ka humbur orientimin për në Udhën e drejtë.

«Nëse përballen me ju, ata do të jenë armiq të tuaj» nëse ata ju takojnë, apo papritur ndeshen me ju, do të shfaqin armiqësinë që kanë në zemrat e tyre kundër jush. **«e do t'i zgjasin duart dhe gjuhën e tyre për t'ju lënduar ju»**, d.m.th. do t'i shtrinin duart e tyre drejt jush për t'ju goditur etj., po edhe gjuhët e tyre për t'ju sharë etj. **«sepse dëshirojnë që ju të bëheni jobesimtarë»** dëshirojnë që ju të dezertoni dhe të ktheheni në mosbesim.

«Juve nuk do t'ju ndihmojnë as fëmijët, as farefisi» As fëmijët dhe as të afërmit tuaj nuk do t'ju bëjnë dobi Ditën e Gjykimit, kështu që nuk ka përsë, për hir të tyre, t'i bëni miq jobesimtarët, siç ndodhi në historinë e Hatibit. Përkundrazi, ajo që ju bën dobi është zbatimi i urdhrin të Allahut për t'i armiqësuar jobesimtarët, për t'i luftuar dhe për ta shkëputur miqësimin me ta. **«Në Ditën e Kiametit Allahu do t'ju ndajë midis jush»** kur ata që iu bindën Atij futen në Xhenet, ndërsa ata që e kundërshtuan futen në Zjarr. **«Ai e sheh mirë atë që bëni ju»**

«Shembull i mrekullueshëm për ju», d.m.th. një model i shkëlqyer për ta pasuar **«është Ibrahim i dhe ata që kanë qenë me të»** thotë: O Hatib! Si nuk more për shembull Ibrahimin dhe të hije dorë (të shkëputeshe, të tërhiqeshe, të distancoheshe) nga familja jote, ashtu siç hoqi dorë Ibrahim nga babai dhe populli i tij **«kur i thanë popullit të vet: "Ne shkëputemi nga ju."»**, d.m.th. ne nuk kemi të bëjmë me ju. As ne nuk jemi prej jush, dhe as ju nuk jeni prej nesh, sepse ju nuk besoni Allahun. **«dhe nga ato që ju i adhuronit në vend të Allahut»** këtu bëhet fjalë për idhujt **«ne ju mohojmë»**, d.m.th. ne e mohojmë fenë tuaj, ose kuptimi është mohojmë (nuk i

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ ءَوْلِيَاءَ تَلْقَوْنَ
إِيَّاهُمْ بِٱلْمُؤَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ ٱلْحَقِّ يَخْرُجُونَ ٱلرَّسُولَ
وَإِيَّاكُمْ أَن تُوْمِنُوا بِٱللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنتُمْ حَرَجْتُمْ جِهَدًا فِي سَبِيلِي
وَإِنْعَاءَ مَرَضِي فَأَ تَشْرُونَ إِلَيْهِمْ بِٱلْمُؤَدَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ
وَمَا أَعْلَنْتُمْ وَمَن يَفْعَلْهُ مِنكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ ٱلسَّبِيلِ ۝١ إِنْ
يَشْكُرْكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ ءَعْدَاءً وَيَسْطُرُوا إِلَيْكُمْ ءَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتَهُم
بِٱلسُّوءِ وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ ۝٢ لَن نَّفْعَعَكُم بِرَحْمَتِكُمْ ءَوْلَا ءَوْلَانِكُمْ
يَوْمَ ٱلْقِيَامَةِ يَفْصَلُ بَيْنَكُمْ وَٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝٣ قَدْ
كَانَتْ لَكُمْ ءُوسَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَٱلَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لَقَوْمُهُمْ
إِن بَرَاءَةٌ ءَوْلَانِكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ كُفْرًا بِكُرْهُم وَإِنَّا
وَبَيْنَكُمْ ٱلْعَدَاوَةُ وَٱلْبَغْضَاءُ ءَبَدًا حَتَّى تُوْمِنُوا بِٱللَّهِ وَحْدَهُ ءَلَا
قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ ٱللَّهِ مِن شَيْءٍ
رَّبَّنَا عَلَيْنَا نُوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنبْنَا وَإِلَيْكَ ٱلْمَصِيرُ ۝٤ رَبَّنَا لَا يَجْعَلْنَا
فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَٱغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ۝٥

pranojmë) veprimet tuaja **«dhe armiqësia e urrejtja midis nesh është e përhershme»** kjo do të jetë prirja jonë ndaj jush, përderisa ju do të vazhdoni në mosbesimin tuaj **«derisa të besoni tek Allahu Një dhe i Vetëm»** dhe të lini mënjane politeizmin tuaj. Nëse ju e bëni këtë, atëherë armiqësia do të kthehet në miqësi dhe urrejtja në dashuri **«Përrjashtim (nga ky shembull) bën fjala e Ibrahimit për të atin: "Unë do të kërkoj falje për ty."»**, d.m.th. ju kishit një shembull të mrekullueshëm në të gjitha thëniet e Ibrahimit, me përrjashtim të thënies së tij drejtuar të atit. Prandaj këtë rast mos e merrni për shembull e kështu të kërkoni falje për politeistët, sepse veprimi i Ibrahimit në këtë rast ishte për shkak të një premtimi që ia pati bërë të atit: *"Por, kur iu bë e qartë se i ati ishte armik i Allahut, ai u nda prej tij"*¹. **«por nuk kam kurrfarë mundësie për të të mbrojtur para Allahut»**, d.m.th. asgjë nga dënimi i Allahut nuk mundem ta largoj dot prej teje. **«O Zoti ynë, tek Ti mbështetemi, Ty të drejtohemi dhe tek Ti do të kthehemi»**

¹ Suret Et-Teube, ajeti 114.

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ
 وَمَن يَتَّبِعِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَمِيدُ ﴿٦﴾ عَسَىٰ أَن يَجْعَلَ
 بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُم مِّنْهُم مَّوَدَّةَ اللَّهِ فَذِيرُوا اللَّهَ عَفْوًا رَّحِيمًا
 ﴿٧﴾ لَا يَنْهَىٰكُمْ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُم
 مِّن دِيَارِكُمْ أَن تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ
 ﴿٨﴾ إِنَّمَا يَنْهَىٰكُمْ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُم
 مِّن دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوا بِإِخْرَاجِكُمْ أَن تَوْلُوهُمْ وَمَن يَتَّبِعِ فَإِنَّ اللَّهَ
 هُوَ الظَّالِمُونَ ﴿٩﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ
 مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ فَإِن عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ
 فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَأَنَّهُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَءَاتُوهُنَّ
 مَا أَنفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُم أَن تَنكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ
 وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ وَسْئَلُوا مَا أَنفَقْتُمْ وَلَيْسَ لَكُم مَّا أَنفَقُوا
 ذَلِكُمْ حُكْمُ اللَّهِ بِكُمْ يَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٠﴾ وَإِن فَاتَكُمْ
 سِقَةٌ مِّنْ أَرْوَاحِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَاقَبْتُمْ فَءَاتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ
 أَرْوَاحُهُمْ مِّثْلَ مَا أَنفَقُوا وَءَاتُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾

﴿٣﴾ O Zoti ynë, mos na bëj sprovë për jobesimtarët. Ka thënë Muxhahidi: “Mos na dëno me duart e tyre dhe as me ndonjë dënim prej Teje, se pastaj ata do të thonë: sikur këta të ishin në të vërtetë, nuk do t’i kishte kapur ky dënim.” ﴿Vërtet, Ti je i Plotfuqishmi dhe i Urti﴾

﴿٦﴾ Vërtet, ata njerëz janë një shembull i mirë për ju, d.m.th. Ibrahim dhe ata që ishin me të janë një shembull i mrekullueshëm për ju. e për këdo që shpreson në Allahun dhe në Ditën e Fundit, d.m.th. ky shembull është për atë që shpreson mirësinë e Allahut në këtë botë dhe në Ahiret. ﴿Kushdo që nuk ia vë veshin (këtë shembull)﴾, d.m.th. kushdo që i kthen shpinën, ﴿ta dijë se Allahu është i Vetëmjaftueshëm﴾ e nuk ka nevojë për krijesat e Tij. ﴿I Lavdëruari﴾ nga të dashurit e Tij.

﴿٧﴾ Ndoshta Allahu do të lidhë miqësi midis jush dhe atyre me të cilët keni qenë armiq, midis jush dhe midis politeistëve mekas, nëpërmjet pranimit të Islamit nga ana e tyre dhe kështu do të bëhen prej ithtarëve të fesë suaj. Dhe, kështu ndodhi. Pas çlirimit të Mekës një pjesë e tyre pranuan fenë Islame dhe u bënë myslimanë të mirë. Një dashuri u formua midis tyre dhe atyre

që e kishin pranuar Islamit më parë. Ata u përpoqën dhe kryen vepra që të afrojnë tek Allahu. Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) u martua me Ummu Habiben, vajzën e Ebu Sufjanit, ndërsa miqësimi me të, ndodhi vetëm pasi ai pranoi Islamit, pas çlirimit të Mekës. Kështu Ebu Sufjani e la armiqësinë që kishte ndaj të Dërguarit të Allahut (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem). Transmetohet nga Ebu Hurejra (Radijallahu anhu) se ka thënë: “Ebu Sufjani ishte i pari që luftoi kundër dezertorëve, që ata të zbatonin fenë e Allahut, dhe për të zbriti edhe ky ajet ﴿Ndoshta Allahu do të lidhë miqësi midis jush dhe atyre me të cilët keni qenë armiq.﴾” ﴿Allahu është i Zoti (për këtë)﴾, d.m.th. është shumë i Fuqishëm, i Zoti që t’i pranojë zemrat e kryeneçëve (kundërshtarëve) për t’i futur në Faljen dhe Mëshirën e Tij. ﴿Ai është Falës dhe Mëshirëplotë.﴾

﴿٨﴾ Allahu nuk ju ndalon të silleni mirë dhe të jeni të drejtë ndaj atyre që nuk luftojnë kundër jush për shkak të fesë dhe që nuk ju dëbojnë prej shtëpive tuaja, d.m.th. nuk ju ndalon që të silleni mirë me ta, siç është: mbajtja e lidhjeve farefisnore, ndihma e komshiut dhe mikpritja. Si dhe që të mbani drejtësinë me ta, duke u dhënë të drejtat e tyre, siç është: mbajtja e premtimit, e amanetit dhe dhënia e pagesës së plotë pa lënë asgjë mangët kundrejt mallit që blini prej tyre. ﴿Me të vërtetë, Allahu i do ata që mbajnë drejtësinë.﴾, d.m.th. të drejtët. Pra, kuptimi është se Allahu i Madhëruar nuk ndalon nga sjellja e mirë (mirësia), kundrejt jobesimtarëve, të cilët u kanë premtuar (dhënë besën) besimtarëve se nuk do t’i luftojnë dhe nuk do t’i ndihmojnë jobesimtarët e tjerë kundër tyre. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar nuk ndalon nga trajtimi me drejtësi i jobesimtarëve.

﴿٩﴾ Allahu ju ndalon t’i bëni miq ata që luftojnë kundër jush për shkak të fesë dhe ju dëbojnë nga shtëpitë tuaja. Ata janë kokat e mosbesimit nga Kurejshët si dhe kushdo që u ngjan atyre, nga ata që janë në (i kanë shpallur) luftë me myslimanët. ﴿si dhe mbështesin të tjerët që t’ju dëbojnë.﴾, d.m.th. i ndihmuan ata që ju luftuan dhe ju dëban në veprimet e tyre. Këta ishin pjesa tjetër e banorëve të Mekës, si dhe ata që bënë pakt me ta. ﴿që t’i bëni miq ata﴾, d.m.th. që t’i bëni miq dhe të ndihmoheni me ta. ﴿Kushdo që i bën miq ata, është zullumqar.﴾ për arsye se bëni miq ata që meritojnë armiqësinë, ngaqë ata janë armiq të Allahut, të Dërguarit të Tij dhe të Librit të Tij.

﴿١٠﴾ O besimtarë, kur ju vijnë besimtarët të mërguara nga mesi i jobesimtarëve. Kjo për arsye se Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) kur bëri marrëveshje me Kurejshët ditën e Hudejbijes që kush do të vinte tek ai si mysliman, ai t’ua kthente. Kur tek Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) emigruan gratë, atëherë Allahu nuk pranoi që ato të kthehen tek politeistët dhe

urdhëroi që ato të vihen në provë **﴿provoni (besimin) tek ato.﴾**, d.m.th. vëri ato në provë, që të kuptoni se sa është dëshira e tyre për Islamin. Atyre u kërkohet të betoheshin për Allahun se nuk kishin emigruar për shkak të urrejtjes ndaj bashkëshortëve të tyre, as nga dëshira për të lënë një vend e për të shkuar në një vend tjetër, as për të përfutuar diçka të kësaj dynjaje, por nga dashuria për Allahun dhe të Dërguarin e Tij, si dhe nga dëshira për fenë e Tij. Nëse ajo betohej për këto, atëherë Profeti ^(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) nuk e kthente atë tek bashkëshorti i saj, por i jepte atij *mehrin* dhe shpenzimet që kishte bërë për të. **﴿Allahu e di më mirë besimin e tyre.﴾** për të bërë të qartë se të vërtetën e gjendjes së tyre nuk e di kush tjetër veç Allahut të Madhëruar, dhe se Ai nuk ju ka obliguar për këtë, por ju ka obliguar vetëm për t'i testuar ato derisa të dalë në pah ajo çka tregon sinçeritetin e pretendimit të tyre se ato dëshirojnë Islamin. **﴿Nëse bindeni se ato janë besimtare﴾** sipas asaj çka del në pah pas testimi për të cilin jeni urdhëruar. **﴿mos i ktheni te jobesimtarët.﴾** te bashkëshortët e tyre jobesimtarë **﴿Ato nuk janë (bashkëshorte) të ligjshme për ata dhe as ata nuk janë (bashkëshorte) të ligjshëm për ato.﴾**, sepse besimtarja nuk mund të jetë e lejuar për jobesimtarin. Pranimi i Islamit nga gruaja jo vetëm bën të detyruar emigrimin e saj, por bën të detyruar, gjithashtu, edhe ndarjen nga bashkëshorti i saj. **﴿Kthejuni jobesimtarëve vlerën (mehrin) që ata kanë shpenzuar për to﴾** Kthejuni jobesimtarëve, gratë e të cilëve kanë emigruar dhe kanë pranuar Islamin, shpenzimet që ata kanë bërë për mehrin. Ka thënë Shafi'u: "Nëse atë e kërkon ndonjë nga të afërmit, dhe jo bashkëshorti i saj, atëherë jo vetëm që ajo nuk kthehet, por as nuk jepet ndonjë kompensim për të." **﴿Nuk është aspak gjynah për ju që t'i merrni ato për bashkëshorte﴾**, d.m.th. pas kalimit të periudhës së caktuar (*iddet*), sepse ato janë bërë tashmë ithtarë të fesë suaj. **﴿nëse u jepni atyre shpërblimin që u takon﴾**, d.m.th. mehrin e tyre, pasi të kalojë periudha e caktuar (*iddeh*). **﴿Mos qëndroni në martesë me idhujtare.﴾** Kuptimi i kësaj është se ai që ka pasur për bashkëshorte një idhujtare, ajo tashmë nuk mund të jetë më bashkëshorte e tij, për arsye se kjo kurorë është ndërprerë për shkak të feve të ndryshme të tyre. Jobesimtarët u jepnin gra për martesë myslimanëve dhe myslimanët martoheshin me idhujtaret (politeistet). Më pas ky veprim u anulua me anë të këtij ajeti. Ky gjykim është i veçantë për jobesimtarët idhujtare dhe jo për jobesimtarët nga ithtarët e Librit.¹ **﴿Kërkoni**

atë që keni dhënë (si pajë)﴾, d.m.th. kërkoni mehrin që u keni dhënë grave tuaja nëse ato dezertojnë **﴿por dhe jobesimtarët le të kërkojnë atë që kanë dhënë.﴾** Kanë thënë komentuesit e Kuranit: "Kur ndonjë myslimane kishte lënë fenë e saj dhe kishte shkuar tek jobesimtarët me të cilët myslimanët kishin marrëveshje, u thuhej atyre: "Na ktheni mehrin e saj." Dhe, kur ndonjë grua kishte pranuar Islamin dhe ishte larguar nga jobesimtarët dhe kishte shkuar tek myslimanët, u thuhej myslimanëve: "Kthejani mehrin e saj ish-bashkëshortit të saj jobesimtar." **﴿Ky﴾** kthimi i mehrit nga të dyja palët **﴿është ligji i Allahut﴾**, d.m.th. në lidhje me politeistët pas marrëveshjes së Hudejbijes, ndryshe nga politeistët me të cilët nuk ka marrëveshje, por më pas kjo u anulua. Ka thënë Kurtubiu: "Ky gjykim është posaçërisht për atë kohë dhe për atë ngjarje në veçanti, d.m.th. në lidhje me kthimin e mehrit, dhe jo për ndarjen midis bashkëshortëve nëse njëri prej tyre pranon Islamin." **﴿Ai ju gjykon ju; Allahu di çdo gjë dhe është i Gjithëdijshtëm e i Urtë.﴾**

﴿Nëse ndonjëra prej grave tuaja kthehet te jobesimtarët﴾, pra nëse ndonjë myslimane dezerton dhe kthehet në vendin e jobesimtarëve (*darul-kufir*) edhe nëse janë nga ithtarët e Librit **﴿e më pas ju fitoni plaçkë lufte prej tyre﴾**, d.m.th. nëse fitorja ju takon juve dhe fitoni prej tyre plaçkë lufte **﴿atëherë jepuni atyre (besimtarëve që u kanë ikur gratë) shpenzimet e martesës.﴾** janë urdhëruar që t'u japin atyre besimtarëve që u kanë ikur gratë nga plaçka e fejt-it dhe e luftës, aq sa ata kanë shpenzuar për mehrin e grave të tyre, nëse politeistët nuk ua kthenin atë *mehr*. **﴿Kijeni frikë Allahun, të Cilët i besoni!﴾**, d.m.th. kini kujdes të mos veproni diçka që e obligon dënimin tuaj.

﴿O Profet, nëse vijnë tek ty besimtarët për të dhënë besën﴾, d.m.th. me synimin për të dhënë besën ty për Islamin **﴿se nuk do t'i shoqërojnë Allahut asgjë (në adhurim)﴾** kushdo qoftë ai. Kjo ishte në ditën e çlirimit të Mekës, kur gratë banore të Mekës erdhën tek i Dërguari i Allahut ^(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) për t'i dhënë atij besën. Atëherë Allahu i Madhëruar e urdhëroi që të merrte prej tyre besën se ato nuk do t'i shoqërojnë Atij askënd në adhurim. **﴿nuk do të vjedhin, nuk do të bëjnë marrëdhënie imorale të jashtëligjshme﴾** **﴿nuk do t'i vrasin fëmijët e tyre﴾** siç veprohej në periudhën e injorancës ku vajzat groposeshin të gjalla. **﴿nuk do të sjellin ndonjë shpifje të sajaur nga ato vetë﴾**, d.m.th. se nuk do t'u bashkëngisnin bashkëshortëve fëmijë që s'janë të tyre. Ka thënë

¹ Myslmanit i lejohet të martohet me gra të krishtera dhe çifute (sh.p.).

يَتَأْتِيهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يَبَايَعْنَكَ عَلَى أَنْ لَا يُشْرِكْنَ
بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ
بِهُنَّ يَفْرِينَ، بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِيَنَّكَ
فِي مَعْرُوفٍ قَبَائِحَهُنَّ وَأَسْتَعْفِرْنَ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ
﴿١٢﴾ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَانْتَوَلَوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ
قَدْ يَسُؤُونَ الْآخِرَةَ كَمَا يَسُؤُونَ الْكُفَّارِينَ مِنْ أَحْسَبِ الْقَبُورِ ﴿١٣﴾

سُورَةُ الصَّفَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ
﴿١﴾ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَمْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٢﴾
كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٣﴾ إِنَّ
اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقْتَلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَانَهُمْ
بُنِينَ مَرْصُوصٍ ﴿٤﴾ وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ لِمَ
تَقُولُونَ مَا لَا تَعْمَلُونَ ﴿٥﴾ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ فَلَمَّا
رَأَوْا آرَافَةَ اللَّهِ قُلُوبَهُمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٦﴾

El-Ferra? "Asokohe kishte gra që merrnin ndonjë të sapolindur dhe i thoshin burrave të tyre: Këtë femijë e kam me ty." Ka thënë Ibn Abbasi: "Kur gruaja lindte vajzë, merrte në vend të saj ndonjë djalë." dhe e nuk do të kundërshtojnë në çfarë është e drejtë dhe e arsyeshme në të gjitha çështjet që tregojnë bindje ndaj Allahut. Siç është ndalimi i vajtimit, i grisjes së rrobave, i shkulljes së flokëve, i shqyerjes së teshave në pjesën e grykës, i gërvishtjes së fytyrës dhe lutjes për mjerim.¹ atëherë ti pranoje besën e tyre dhe lutju Allahut t'i falë ato, d.m.th., pasi të kesh pranuar prej tyre besën që të kanë dhënë, kërko prej Allahut që t'i falë ato. Vërtet, Allahu është Falës dhe Mëshirëplotë. O besimtarë, mos i bëni miq ata njerëz me të cilët Allahu është i zemëruar. Ata janë jobesimtarët e të gjitha llojeve (ngjyrave). Dhe, thuhet se këtu bëhet fjalë për çifutët në veçanti. Ata e kanë humbur shpresën për jetën tjetër, sepse ata nuk janë aspak të bindur për Ahiretin (jetën tjetër) për shkak të mosbesimit të tyre.

ashtu siç e kanë humbur shpresën jobesimtarët për të varrosurit (se do të ringjallen), ashtu siç e kanë humbur shpresën për të vdekurit e tyre se do të ringjallen, ngaqë ata kanë bindjen se nuk do të ketë ringjallje.

SURJA ES-SAFF

1 Allahun e përlëvdon gjithçka, që gjendet në qiell dhe në Tokë. Ai është i Plotfuqishmi dhe i Urti!

2 O besimtarë, përse thoni atë që nuk e bëni? Transmetohet nga Ibn Abbasi se ka thënë: "Para se xhihad² të bëhej obligim, disa njerëz nga besimtarët thoshin: "Kemi dëshirë që Allahu të na njoftojë për veprën më të dashur tek Ai, që ne ta veprojmë atë." Por kur Ai i njoftoi se vepra më e dashur tek Ai është xhjadi, disa besimtarë nuk e pëlqyen këtë dhe u rënduan prej saj. Dhe për këtë, zbriti ky ajet."

3 Është shumë e urryer për Allahun të thoni atë që nuk e bëni!, d.m.th. Allahu i Madhëruar e urren shumë këtë gjë. Dhe, thuhet se këtu bëhet fjalë për disa njerëz të cilët vinin tek Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe ndonjëri prej tyre thoshte: "Kam luftuar me shpatën time, kam goditur kështu dhe ashtu.", ndërsa në të vërtetë, ata nuk e kishin bërë diçka të tillë.

4 Vërtet, Allahu i do ata që luftojnë në rrugën e Tij! Allahu i Madhëruar këtu u sqaron atyre, se lufta në rrugën e Tij, është vepra që Ai pëlqen më tepër nga robërit e Vet. Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) në një hadith ka thënë: "Kreu i çdo gjëje është Islami, shtylla e tij është namazi dhe kulmi i tij është lufta në rrugë të Allahut." të radhitur, d.m.th. vihen në rresht si të ishin një ndërtesë solide. e ngjitur me njëra-tjetrën derisa të bëhet si një trup i vetëm. Kjo për shkak të rreptësisë dhe forcës së tyre në çështjen e Allahut, as ata nuk zmbrahsen prej saj dhe as armiku nuk depërton dot te ta.

5 Kujto kur Musai i tha popullit të vet! Pasi Allahu i Madhëruar përmendi se Ai i do ata që luftojnë në rrugën e Tij, sqaron se Musai dhe Isai kanë urdhëruar për njësimin e Allahut, kanë luftuar në rrugën e Tij, ndërsa ata që i kundërshtuan i kapi dënimin i Tij. Kjo për t'i tërhequr vërejtjen Ymetit të Muhamedit (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem), që mos të veprojnë me profetin e tyre siç veprooi populli i Musait dhe Isait me ta. "O populli im, përse po më mundoni? duke kundërshtuar urdhrin tim për zbatimin e ligjeve, të cilat Allahu i ka bërë obligim ndaj jush. Ose kuptimi këtu është: përse më mundoni me sharje dhe duke më ulur mua kur e dini mirë se unë jam i dërguari i Allahut të ju?!" Kuptimi i kësaj është: si më mundoni, kur ju e dini mirë se

¹ Këto veprime gratë i bënin në raste fatkeqësish. Me ardhjen e fesë Islame, veprime të tilla u ndaluan.

² Lufta për hir të Allahut (sh.p.).

unë jam i dërguari i Allahut?! Dhe, i dërguari duhet të respektohet dhe të madhërohet, kur juve nuk ju ka mbetur më dyshim për Mesazhin (misionin), sepse ju patë mrekulli, të cilat ju obligojnë ta pranoni mesazhin tim, dhe ju bën të krijoni një bindje të qartë për të. **﴿Kur ata u larguan (nga e vërteta), Allahu i largoi zemrat e tyre (nga rruga e drejtë)﴾**, d.m.th. kur ata e lanë të vërtetën duke e munduar profetin e tyre, atëherë Allahu i devijoi zemrat e tyre nga e vërteta si shpërblim (ndëshkim) për atë që vepruan. **﴿Allahu nuk e shpie në rrugë të drejtë popullin e pabindur.﴾**

﴿6﴾ **﴿Kujto kur Isai, i biri i Merjemes, tha: “O bijtë e Israilit, unë jam i dërguari i Allahut tek ju, për t’ju vërtetuar Teuratin e shpallur para meje﴾**, d.m.th. unë jam i dërguari i Allahut tek ju me Inxhilin, e nuk kam sjellë diçka që kundërshton Teuratin, përkundrazi ai (Teurati) ka përgëzuar (njoftuar) për ardhjen time. Atëherë si largoheni prej meje dhe më kundërshtoni mua?! **﴿dhe për t’ju sjellë lajmin e gëzueshëm për një të dërguar, emri i të cilit është Ahmed,¹ që do të vijë pas meje﴾** dhe nëse realisht jam kështu, atëherë nuk ka arsye për të më përgënjeshtruar. “Ahmed” është emri i Profetit tonë **﴿Sal-lallahu alejhi ue sel-lem﴾**, që në origjinën e tij ka këtë shpjegim: “Ahmed” është ai që lavdërohet më shumë sesa lavdërohet dikush tjetër, për shkak të cilësive të mira që ka. **﴿Por, kur ai u solli atyre shenja të qarta, ata thanë: “Kjo është magji e qartë!﴾**, d.m.th. kur Isai u solli atyre mrekullitë, ata thanë se kjo që ai solli është magji e qartë, e dukshme. Dhe, thuhet se qëllimi këtu është për Muhamedin **﴿Sal-lallahu alejhi ue sel-lem﴾**, d.m.th. kur ai solli këto (shenja të qarta) ata i thanë: “Ti je magjistari.”

﴿7﴾ **﴿Dhe, kush bën padrejtësi më të madhe sesa ai që shpif gënjeshtria ndaj Allahut, ndërkohë që ai ftohet në Islam?!﴾**, i cili është feja më e mirë dhe më e nderuar, sepse kush është kështu, nuk duhet të shpifë gënjeshtër ndaj tjetrit. Atëherë si mundet të shpifë gënjeshtër ndaj Zotit të Tij? **﴿Allahu nuk e udhëzon popullin zullumqar.﴾** prej tyre (zullumqarëve) janë edhe ata që u përmendën më sipër.

﴿8﴾ **﴿Ata dëshirojnë të shuajnë dritën e Allahut me gojët e tyre﴾**, d.m.th. gjendja e tyre, ndërsa përpiqen të frenojnë Islamin dhe të pengojnë udhëzimin e tij me thëniet e tyre të gënjeshtërt, i ngjan gjendjes së atij që do të fikë një dritë të madhe duke fryrë me gojën e tij. **﴿por Allahu e përsos dritën e Vet﴾** duke e shfaqur fenë Islame në çdo anë, dhe duke e lartësuar atë mbi të tjerat.

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ بَنِي إِسْرَائِيلَ يَا رُسُلَ اللَّهِ إِنِّي آتِيكُمْ مَعْصِدًا قَلَمًا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّورَةِ وَمُبَشِّرًا بِرُسُولِي يُأْتِي مِنْ بَعْدِي أَسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٦﴾ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكُذِبَ وَهُوَ يُدْعَى إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٧﴾ يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٨﴾ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٩﴾ يَتَأَيَّأُ الَّذِينَ ءَامَنُوا هَلْ أَذْكَرٌ عَلَى تَحْزِينِ نَجِيحِكُمْ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ﴿١٠﴾ تَوَمَّنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١﴾ يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسْكِنٍ طَيِّبَةٍ فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٢﴾ وَأُخْرَىٰ تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِّنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَيُسِّرُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾ يَتَأَيَّأُ الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ فَتَأَمَّنَتْ طَائِفَةٌ مِّنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَفَرْتَ طَائِفَةٌ فَأَيْدَانَا الَّذِينَ ءَامَنُوا عَلَيْنَا عُدُوهُمْ فَاصْبِرُوا لِمَا ظَهَرَ لَكُمْ

﴿edhe nëse (këtë gjë) e urrejnë jobesimtarët.﴾

﴿9﴾ **﴿Allahu është Ai që e ka çuar të Dërguarin e Vet me udhërrëfimin dhe fenë e së Vërtetës, për ta ngritur atë më lart se të gjitha fetë﴾** për ta bërë atë të spikatur, triumfuere, të lartësuar dhe mbizotëruese mbi gjithë fetë e tjera **﴿edhe nëse nuk e pëlqejnë idhujtarët.﴾**, sepse kjo gjë do të ndodhë patjetër.

﴿10﴾ **﴿O besimtarë, a doni t’ju drejtoj në një tregti, e cila ju shpëton nga një dënim i dhembshëm?!﴾** E ka vendosur punën (veprën) në shkallën e tregtisë, ngaqë ata fitojnë nëpërmjet saj ashtu siç fitojnë nëpërmjet tregtisë, duke hyrë në Xhenet dhe duke shpëtuar nga Zjarri. Kjo tregti është ajo që e ka sqaruar në dy ajetet vijues, kuptimi i të cilave është se besimi dhe xihadi kanë Xhenetin si shpërblim (vlerë) për to nga Allahu, dhe kjo është një tregti me fitim.

﴿11﴾ **﴿Besoni në Allahun dhe në të Dërguarin e Tij dhe luftoni në rrugën e Allahut me pasurinë dhe trupin tuaj. Kjo, nëse do ta dini, është më mirë për ju.﴾**

﴿12﴾ **﴿Ai do t’jua falë﴾**, pra Allahu, **﴿gabimet tuaja﴾** Fillimisht ka përmendur mallin me të cilin ata bëjnë tregti, ndërsa këtu ka përmendur vlerën që Ai u ka premtuar për këtë mall. D.m.th. nëse

¹ Një emër tjetër i Profetit Muhamed **﴿Sal-lallahu alejhi ue sel-lem﴾**, që do të thotë “I lavdëruari”.

سُورَةُ الْحُجُمَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾ هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمَمِينَ رَسُولًا رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِن قَبْلِ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢﴾ وَآخَرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣﴾ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٤﴾ مَثَلُ الَّذِينَ حَمَلُوا الثَّوْرَةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّ رَبَّكَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥﴾ قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِن زَعَمْتُمْ أَنكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِن دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦﴾ وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْت أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٧﴾ قُلْ إِن الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلِّيِّ الْعَالِيِّ وَالشَّهَادَةُ فَبِئْسَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

besoni, Ai ju fal juve. «dhe do t'ju shpjerë në kopshte, nëpër të cilat rrjedhin lumenj» «dhe në banesa të mrekullueshme në Xhenetet e Adnit», d.m.th. të banoni në xhenete ku do të qëndroni përgjithmonë, ku nuk ka as vdekje dhe as dalje prej tyre. «Kjo është fitorja madhështore», d.m.th. falja (e gjynaheve) dhe hyrja në xhenete – të cilat u përmenden më sipër - janë fitorja pas së cilës nuk ka fitore; janë triumfi, të cilit nuk i përngjan asnjë triumf tjetër.

﴿١٣﴾ «Ai do t'ju falë edhe dhunti të tjera» «që, i dëshironi», d.m.th. ju do të keni edhe një të mirë tjetër që ju pëlqen «ndihmë nga Allahu» pra, ajo është ndihma nga Allahu për ju «dhe një fitore të afërt!» që Ai do t'ju japë juve. Pra, fitorja kundër Kurejshëve dhe çlirimi i Mekës. Ka thënë Ata: “Këtu ka për qëllim fitoren kundër persëve dhe romakëve.” «Andaj, përgëzoji besimtarët!», d.m.th. O Muhamed! Përgëzoji besimtarët me ndihmë dhe fitore në dynja, e me Xhenet në Ahiret.

﴿١٤﴾ «O besimtarë, bëhuni ndihmësit e Allahut» vazhdojeni rrugën tuaj në ndihmë të fesë «ashtu siç u tha Isai, i biri i Merjemes dishepujve: “Kush janë ndihmësit e mi për çështjen e Allahut?”» pra, ndihmojeni fenë e Allahut ashtu siç e ndihmuan

dishepujt, kur Isai (Alejhi essalatu ue esselam) u tha atyre: «“Kush janë ndihmësit e mi për çështjen e Allahut?”» dhe ata thanë: «“Ne jemi ndihmësit e Allahut!”» pra, kuptimi është: kush prej jush merr përsipër që të më ndihmojë dhe të më mbështesë në ato vepra që të afrojnë tek Allahu? “El-Havarijjun - Dishepujt” janë ndihmësit e Mesihut¹, shokët e tij më besnikë si dhe të parët që e besuan atë. Ata ishin dymbëdhjetë burra. «Kështu, një pjesë nga bijtë e Izraelit e besoi» Isain (Alejhi essalatu ue esselam) «kurse pjesa tjetër e mohoi.» atë (Isain (Alejhi essalatu ue esselam)) «Prandaj Ne i forcuam besimtarët kundër armikut të tyre» i forcuam të drejtët kundër të padrejtëve. «dhe ata dolën ngadhënjimtarë», d.m.th. të lartësuar dhe triumfues. Transmetohet se në lidhje me ajetin: «O besimtarë, bëhuni ndihmësit e Allahut» Katade ka thënë: “Kjo gjë ndodhi, dhe elhamdu lilah (lënduar qoftë Allahu)! Shtatëdhjetë burra erdhën tek ai (Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem)) dhe i dhanë besën në Akabe. Ata e strehuan dhe e ndihmuan, derisa Allahu bëri që feja e Tij të triumfojë. I Dërguari i Allahut (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) i tha atij grupi njerëzish të cilët e takuan atë në Akabe: “Nxirrni dymbëdhjetë prej jush, që të jenë garantues për popullin e tyre, ashtu siç garantuan dishepujt Isain birin e Merjemes.” Pastaj u tha të përzgjedhurve: “Ju jeni garantuesit e popullit tuaj, ashtu siç ishin dishepujt garantues për Isain birin e Merjemes, ndërsa unë jam garantues i popullit tim.” Ata thanë: “Po!”.

SURIA EL-XHUMU'A

﴿١﴾ «Allahun e përlëvdon gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë.» «Ai është Sunduesi, i Shenjti» i Shenjti: i Pastr nga çdo e metë «i Plotfuqishmi dhe i Urti.»

﴿٢﴾ «Është Ai që u solli analfabetëve një të Dërguar nga gjiri i tyre» Me analfabetë këtu nënkuptohen arabët, si ata që dinin shkrim, po ashtu, edhe ata që nuk dinin, ngaqë ata nuk ishin ihtarë të ndonjë libri (të shpallur). Analfabet është ai që nuk di shkrim dhe lexim. Shumica e arabëve ishin të tillë. «për t'u lexuar atyre shpalljet e Tij», d.m.th. Kuranin, edhe pse ai ishte analfabet, nuk shkruante dhe nuk lexonte, dhe as mësoi nga dikush tjetër. «për t'i pastruar», d.m.th. për t'i pastruar nga papastërtia e mosbesimit, e gjynaheve dhe e moralit të keq. Dhe, thuhet se kuptimi këtu është: i bën ata me zemra të pastra nëpërmjet besimit. «e për t'u mësuar Librin dhe Urtësinë» Librin: Kuranin, dhe Urtësinë: Sunnetin (traditën profetike). Dhe, thuhet Librin: shkrimin me pendë, dhe Urtësinë: të kuptuarit e fesë. Kështu ka thënë Malik Ibn Enesi. «ndonëse ata

¹ Isait (Alejhi essalatu ue esselam) birit të Merjemes (sh.p.).

më parë ishin vërtet në humbje të qartë.», d.m.th. në politeizëm dhe të larguar nga e vërteta.

3 ﴿Ai e ka dërguar atë (profetin Muhamed ^(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem)) edhe tek të tjerët prej atyre (myslimanëve), të cilët ende nuk u janë bashkuar.», d.m.th. nuk iu bashkuan dot në atë kohë, por do t'u bashkohen atyre më pas. Pra, ai pastron ata dhe pastron edhe të tjerë prej tyre, të cilët janë ata që vijnë pas shokëve të Profetit (^{Sal-lallahu alejhi ue sel-lem}) nga mysli-manët arabë dhe të tjerë deri në Ditën e Kiametit. Transmeton Buhariu nga Ebu Hurejre (^{Radjallahu anhu}) se ai ka thënë: "Ishim ulur tek Profeti (^{Sal-lallahu alejhi ue sel-lem}) kur zbrit surja El-Xhumua, e ai po e lexonte, dhe kur mbërriti të edhe tek të tjerët prej atyre (myslimanëve), të cilët ende nuk u janë bashkuar.», një burrë i tha: "O i Dërguar i Allahut! Kush janë ata që ende nuk na janë bashkuar?" Ai vendosi dorën e tij tek Selman El-Farisij dhe tha: "Betohem në Atë, në duart e të Cilit është shpirti im! Sikur besimi të ishte në Plejadë do ta kishin arritur atë disa burra nga këta." Ai është i Plotfuqishmi dhe i Urti.», d.m.th. shumë i Fuqishëm dhe tepër i Urtë.

4 ﴿Kjo është dhuntia e Allahut; Ai ia jep atë kujt të dojë. Allahu zotëron dhunti të madhe.»,

5 ﴿Shembulli i atyre, që iu besua Teurati. Ky është një shembull, që Allahu i Madhëruar e jep për çifutët, të cilët e lanë punën sipas Teuratis, d.m.th. iu ngarkua që ta mbajnë atë dhe të vepronjë sipas tij. ﴿por pastaj nuk e zbatuan atë﴾ nuk vepruan në bazë të tij dhe nuk iu bindën urdhrave që gjenden në të. ﴿i shëmbëllen gomarit, që vetëm sa i mbart librat.﴾ *Esfar* është shumësi i *sifr* që ka kuptimin: *libër i madh*. Gomari nuk e di se ç'mban mbi kurrizin e tij, a mban libra apo mban plehra. ﴿Sa i keq është shembulli i atyre që mohojnë shpalljet e Allahut!», d.m.th. gomari, i cili po jepet si shembull që çifutët i ngjasojnë me të drejtë, është gjëja më e shëmtuar që mund të merret si shembull për përgënjeshtuesit, d.m.th.: O ju mysli-manë! Mos u bëni si ata! Allahu e ka përmendur këtë në fillim, për t'i tërhequr vërejtjen atyre që e lanë në këmbë të Dërguarin e Allahut në minber, duke mbajtur hytbe (predikuar) dhe shkuan për të bërë pazar. I ngjashëm me ta është edhe çdokush që nuk ia vë veshin hytbes (predikimit të xhumasë), ndërkohë që ai arrin ta dëgjojë atë, ashtu siç është përmendur edhe në hadith. Ka thënë Profeti (^{Sal-lallahu alejhi ue sel-lem}): "Kush flet ditën e xhuma, ndërkohë që imami mban predikimin, shembulli i tij është si shembulli i gomarit që bart mbi vete libra. Ndërsa kush i thotë atij: "Hesht!", për të nuk ka xhuma." Por ky hadith është i dobët. Allahu nuk e udhëzon popullin zullumqar.

6 ﴿Thuaju hebrenjve: "Në qoftë se ju pretendoni se jeni të vetmit miq të Allahut nga të gjithë njerëzit" Hebrenjtë janë ata që përqaftuan fenë çifute. Çifutët pretenduan se janë më të mirë nga njerëzit e tjerë, se ata janë të vetmit miq të Allahut nga njerëzit dhe se ata janë bijtë e Allahut dhe të dashurit e Tij. Kur ngritën këtë pretendim të kotë, atëherë Allahu e urdhëroi të Dërguarin e Tij që t'u thoshte: ﴿atëherë dëshirojeni vdekjen﴾ që të bëheni të nderuar sipas pretendimit tuaj ﴿po të jeni të sinqertë!﴾ në këtë pretendim, sepse kush e di që është prej banorëve të Xhenetit, dëshiron të çlirohet nga ky vendbanim (dynjaja).

7 ﴿Por ata kurrë nuk do ta dëshirojnë vdekjen, për shkak të veprave që kanë bërë duart e tyre. Për shkak të mohimit, të gjynaheve, të shtrembërimit dhe ndryshimit që ata bënë. Allahu i njuh mirë zullumqarët.»,

8 ﴿Thuaj: "Vdekja prej së cilës po ikni, do t'ju arrijë.», d.m.th. ajo (vdekja) do të vijë tek ju nga ajo drejt së cilës ju po ikni dhe do t'u takojë ballë për ballë. ﴿Pastaj, ju do të ktheheni tek Ai, i Cili e di të fshehtën dhe të dukshmen﴾ dhe kjo do të jetë në Ditën e Kiametit ﴿dhe Ai do t'ju njoftojë ju për atë që keni bërë.», nga punët e këqija dhe do t'ju ndëshkojë për to.

9 ﴿O besimtarë, kur të thirrreni për (të falur) namazin (e xhumasë)﴾ qëllimi këtu është për ezanin që bëhet ditën e xhuma kur imami ulet në minber, sepse në kohën e të Dërguarit të Allahut (^{Sal-lallahu alejhi ue sel-lem}) nuk bëhej ndonjë thirrje (ezan) tjetër veç tij. Ndërsa për sa i përket ezanit të parë në ditën e premtë, atë e ka shtuar Uthmani (^{Radjallahu anhu}) në prezencë të sahabëve (shokëve të Profetit (^{Sal-lallahu alejhi ue sel-lem}) kur Medina u zgjerua. ﴿në ditën e premtë﴾ nxitoni për ta përmendur Allahun drejtohuni për të shkuar tek përmendja e Allahut, e cila është: predikimi (hytba), namazi i xhumasë në xhamitë e mëdha, si dhe merruni me kryerjen e shkaqeve, siç janë gusli (larja), abdesi dhe drejtimi për në to (xhami) ﴿dhe pezulloni tregtinë!», d.m.th. mos u merrni me të. E njëjta gjë vlen edhe për transaksionet e tjera. Prandaj kur myezini thërret ezanin ditën e xhuma, atëherë nuk lejohet më shitblerja. ﴿Kjo﴾ nxitimi për ta përmendur Allahun dhe lënia e shitblerjes është më mirë për ju, d.m.th. është më mirë sesa të merreni me shitblerje dhe të lini shkuarjen (për të përmendur Allahun), për shkak të sevapit dhe shpërblimit që ka zbatimi i kësaj (porosie) ﴿veç sikur ta dinit.»,

10 ﴿Dhe, kur të përfundojë namazi, d.m.th. kur ta keni përfunduar, ta keni kryer dhe të keni mbaruar prej namazit, atëherë shpërndahuni nëpër tokë﴾ për të bërë tregti si dhe për t'u marrë me ato çështje të jetës për të cilat keni nevojë

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١﴾ فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠﴾ وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١١﴾

سُورَةُ الْمُنَافِقُونَ ﴿١١﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ ﴿١﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا فَبَطَّحَ عَلَيْهِمْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٣﴾ وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خُشْبٌ مِسْنَدَةٍ يَحْسَبُونَ أَنَّ صِحْحَهُ عَلَيْهِمْ فَأَحْذَرْتَهُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّهُ بَوَافِقُونَ ﴿٤﴾

﴿kërkoni nga mirësitë e Allahut﴾, d.m.th. nga risku (furnizimi) që Ai u jep robërve të Vet nga fitimet që ata marrin nëpërmjet transaksioneve të ndryshme. ﴿dhe përmendeni shumë Allahun﴾, d.m.th. mos harroni gjatë shitblerjes që ta përmendeni shumë Atë, duke e falënderuar për atë se ju ka udhëzuar në të mirën e dynjasë dhe të Ahiretit. Gjithashtu, përmendeni Atë edhe me ato përkujtime (dhikr) që të afrojnë tek Ai, siç janë: lavdërimi, lartësimi, madhërimi, kërkimi i faljes etj.¹ ﴿në mënyrë që të shpëtoni﴾, d.m.th. që të fitoni dhe të arrini të mirat e dynjasë dhe të Ahiretit.

﴿11﴾ Mirëpo, sa herë që ata shohin ndonjë tregti ose lojë, shkojnë tek ajo. Shkaku i zbritjes së këtij ajeti është se banorët e Medines ishin të varfër e nevojtarë. Ndërkohë që Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) po mbante hytben (predikimin) e ditës së xhumasë, erdhi një karvan nga Shami dhe njerëzit u çuan drejt tij, saqë me Profetin (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) në xhami

mbetën vetëm dymbëdhjetë burra. Dhe, sipas një transmetimi tjetër, bashkë me ta edhe shtatë gra. Ndërsa kuptimi i “infeddu ilejha - shkojnë tek ajo” është: shpërndahen duke dalë drejt saj. ﴿e të lënë ty në këmbë﴾, d.m.th. mbi minber² ﴿Thuaj: “Ajo që është tek Allahu, pra shpërblimi i madh, i cili është Xheneti (Parajsa) është më e mirë nga argëtimi e nga tregtia.”﴾ tek të cilat ju shkuat dhe latë qëndrimin në xhami dhe dëgjimin e hytbes së Profetit (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) për shkak të tyre. ﴿Allahu është Dhuruesi më bujar.﴾

SURJA EL-MUNAFIKÜN

﴿1﴾ Kur vijnë tek ti hipokritët, d.m.th. kur mbërrijnë tek ty dhe prezantojnë në tubimin tënd. thonë: “Ne dëshmojmë se ti je vërtet i dërguari i Allahut!” e përforcojnë dëshminë e tyre për të treguar se ajo buron nga thellësia e zemrave të tyre dhe nga një bindje e sinqertë. Ndërsa kuptimi i “neshbedu - dëshmojmë” është: e dimë. ﴿Allahu e di se ti je i dërguari i Tij﴾ Ky është një vërtetim nga Allahu, për dëshminë se Muhamedi (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) është i dërguari i Allahut, gjë që e përmban edhe fjala e tyre (hipokritëve), në mënyrë që të mos kuptohet se përgënjeshtrimi që vjen më pas ka të bëjë me të (dëshminë se Muhamedi është i dërguar i Allahut). ﴿por Ai (Allahu) dëshmon se hipokritët janë gënjeshtarë!﴾, d.m.th. në pretendimin e tyre se dëshmia që ata japin se Muhamedi është i dërguar i Allahut vjen nga thellësia e zemrave të tyre dhe nga një bindje e sinqertë. Pra, ky përgënjeshtrim nuk ka të bëjë me fjalën e shqiptuar prej tyre, që është dëshmia se Muhamedi është i dërguari i Allahut, sepse kjo është e vërtetë.

﴿2﴾ Ata i përdorin betimet e tyre si mburojë, d.m.th. betimin që ua bënë juve, e përdorën si mburojë për t’u ruajtur prej jush dhe si një mbulesë për të penguar vrasjen dhe robërimin e tyre. ﴿dhe i largojnë (njerëzit) prej rrugës së Allahut.﴾, d.m.th. i pengojnë njerëzit nga besimi, xhihadi dhe veprat e mira, për shkak të cënimit dhe dyshimeve që ata hedhin rreth profetësisë. ﴿Vërtet, shumë të mbrapshta janë punët e tyre!﴾, pra hipokrizia dhe pengimi i të tjerëve nga rruga e Allahut. ﴿3﴾ Kjo, sepse ata fillimisht besuan, d.m.th. me hipokrizi (pastaj mohuan) në brendësinë (zemrat) e tyre. Dhe, thuhet se ky ajat ka zbritur për disa njerëz, të cilët besuan e pastaj dezertuan (lëshuan fenë e tyre). ﴿kështu që zemrat e tyre u vulosën, d.m.th. u vulosën për shkak të mosbesimit të tyre, e pas kësaj besimi nuk hyn më në to. dhe si pasojë ata nuk kuptojnë më.﴾ se ku është e mira dhe udhëzimi i tyre.

¹ Pra thënia: El-bamdu Lil-lab (lënduar goftë Allahu), subbanallah (i lartësuar goftë Allahu), Allahu Ekber (Allahu është më i Madhi), estagfirullah (kërkoj falje tek Allahu) etj. si këto (sh.p.).

² Vendi nga ku predikon imami (sh.p.).

﴿4﴾ Kur i shihni ata, pamja e tyre e bukur ju mahnit. Kush i shikon ata mahnitet me format e trupave dhe pozitën e tyre, për shkak të shkëlqimit dhe bukurisë që ata kanë. ﴿e, nëse flasin, ju i dëgjoni fjalët e tyre.﴾ duke menduar se thënia e tyre është e vërtetë dhe e sinqertë për shkak të retorikës dhe elokucencës së gjuhëve të tyre. Abdullah Ibn Ubejji, i cili ishte kreu i hipokritëve, ishte orator, me trup të bëshëm dhe i bukur. ﴿E megjithatë, ata janë si trungje të mbështetura.﴾ Ulja e tyre në tubimet e të Dërguarit të Allahut (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) u përngjan drurëve të vendosur mbështetur pas murit, të cilët as nuk kuptojnë dhe as nuk dinë, ngaqë nuk posedojnë të kuptuarit e dobishëm si dhe dijen nga e cila arrihet përfitimi. ﴿Ata kujtojnë se çdo thirrje që dëgjojnë është kundër tyre.﴾ Thuhet se hipokritët ishin të trembur se mos zbriste ndonjë shpallje që do t'i demaskonte dhe kështu gjaku dhe pasuria e tyre do të bëhej e lejuar (për myslimanët). ﴿Ata janë armiqtë e vërtetë, andaj ruajuni prej tyre!﴾ se mos gjejnë ndonjë rast kundra teje, apo se mos zbulojnë diçka nga sekretet e tua, sepse ata janë spiunët e armiqve të tu jobesimtarë. ﴿Allahu i vraftël!﴾, d.m.th. i mallkofftë (i ka mallkuar), ose kjo është përmendur për t'i mësuar besimtarët që ta thonë këtë. ﴿Sa shumë që janë larguar?!﴾ si largohen nga e vërteta dhe devijojnë prej saj drejt mosbesimit.

﴿5﴾ Kur u thuhet atyre: “Ejani, se i Dërguari i Allahut do të kërkojë falje për ju”, ata tundin kokat e tyre, d.m.th. i tundin ato për t'u tallur dhe si mospëlqim nga ana e tyre që të kërkohej falje për ta. ﴿dhe i sheh ata të kthehen﴾ i kthejnë shpinën (nuk i vënë veshin) të Dërguarit të Allahut. ﴿duke u treguar mendjemëdhenj.﴾ për të ardhur tek i Dërguari i Allahut (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe për t'i kërkuar atij që të kërkojë falje për të, ngaqë i shikojnë vetet e tyre më të mëdhenj se kaq dhe e shikojnë si nënçmim nëse e bëjnë diçka të tillë.

﴿6﴾ Njësoj është, u lute për faljen e tyre apo nuk u lute. atyre nuk u bën dobi kjo gjë, për shkak të insistimit të tyre në hipokrizi dhe vazhdueshmërisë në mosbesim. ﴿Allahu kurrësi nuk do t'i falë.﴾ për sa kohë vazhdojnë në hipokrizinë e tyre. ﴿Në të vërtetë, Allahu nuk e udhëzon popullin e pabindur.﴾, d.m.th. ata që janë plotësisht të pabindur dhe janë zhytur në gjynahe ndaj Allahut, e këtu futen në radhë të parë hipokritët.

﴿7﴾ Ata thonë: “Mos u jepni kurrëgjë atyre që janë me të Dërguarin e Allahut, me qëllim që të largohen prej tij!”, d.m.th. që të ikin prej tij. Me këtë kishin për qëllim muhaxhirët e varfër. ﴿Por Allahut i takojnë thesaret e qiejve dhe të Tokës﴾, d.m.th. Ai është Furnizuesi i muhaxhirëve.

وَإِذْ أَيْدِيكُمْ تَعَالَى أَسْتَعْفِرُكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّازٍ وَسَمْءٌ
وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٥﴾ سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ
أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ
اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٦﴾ هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ
لَا تُنْفِقُوا عَلَيْنَا مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّىٰ يَنْفَضُوا إِلَيْهِ
خَزَائِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ
﴿٧﴾ يَقُولُونَ لِنِ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لِيُخْرِجَنَا الْأَعْرَابُ
مِنَهَا الْأَذَلَّ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ
الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ
أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ
ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٩﴾ وَأَنْفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ
مِّن قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي
إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِّنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٠﴾ وَلَنْ
يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١١﴾

سُورَةُ النَّجْمِ

﴿ndonëse hipokritët nuk e kuptojnë.﴾ se thesaret e riskut janë në Dorë të Allahut, prandaj kujtuan se Allahu nuk do t'ua lehtësojë gjendjen besimtarëve.

﴿8﴾ Ata thonë: “Kur të kthehemi në Medinë, pa dyshim që më të nderuarit do t'i dëbojnë më të ulëtit nga ajo!” Ai që i tha këto fjalë ishte kreu i hipokritëve, Abdullah Ibn Ubejji. Me fjalën “më të nderuarit” kishte për qëllim veten e tij dhe ata që ishin me të, ndërsa me “më të ulëtit” kishte për qëllim të Dërguarin e Allahut dhe ata që qenë bashkë me të. Dhe, qëllimi i tij me fjalët “kur të kthehemi” ishte: kur të kthehemi nga lufta. Transmetohet nga Zejd Ibn Erkami se ka thënë: “Isha bashkë me Profetin (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) në një luftë. Aty Abdullah Ibn Ubejji tha: “Kur të kthehemi në Medinë, pa dyshim që më të nderuarit do t'i dëbojnë më të ulëtit nga ajo.” Unë shkova tek Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe e njoftova (për fjalët e Ubejjit). Por ai (Abdullah Ibn Ubejji) u betua se një gjë e tillë nuk kishte ndodhur. Kështu që njerëzit e mi më qortuan dhe më thanë: “Çfarë deshe me këtë që bëre?”, pastaj unë shkova dhe fjeta i pikëlluar e i mërëzitur. Pak më pas i Dërguari i Allahut më dërgoi fjalë dhe më tha:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ
 وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾ هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْكُمْ كَافِرٌ
 وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢﴾ خَلَقَ السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿٣﴾
 يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسْرُونَ وَمَا نَعْلَمُونَ وَاللَّهُ
 عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤﴾ أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبُؤُا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ
 فَدَّأَوْا بِآلِ آمُرِهِمْ وَهُمْ عَذَابُ الْآلِمِ ﴿٥﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ
 رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا أَبَشْرًا مِثْلُ مَا كَفَرْنَا فَكَفَرُوا وَقَوْلُوا
 وَإِنَّا لَأَنسَاءُ لِلَّذِينَ أُسْرُوا وَاللَّهُ وَعَنْ عَنِ حَمِيدٍ ﴿٦﴾ زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا
 أَنَّنَا بَعَثْنَا فِيهِم رَسُولًا لِيَكْفُرُوا بِهِمْ وَقَدْ خَلَّ فِيهِمْ
 لُبُّهُمْ إِنَّمَا تُنَبِّئُونَ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧﴾ فَتَأْمُرُوا
 بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورَ الَّذِي أَنزَلْنَا وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٨﴾ يَوْمَ
 يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذَلِكَ يَوْمُ الْغَنَائِنِ وَمَنْ يَأْتِ اللَّهَ
 وَرَسُولَهُ يَصِلْ إِلَى جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
 خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٩﴾

“Allahu të ka justifikuar dhe e ka vërtetuar fjalën tënde; dhe ka shpallur këtë ajet.” **﴿Në të vërtetë, krenaria i përket Allahut, të Dërguarit të Tij dhe besimtarëve, por hipokritët nuk e dinë.﴾**
﴿O besimtarë, mos lejoni që pasuria dhe femijet tuaj t’ju largojnë nga të përmendurit e Allahut.﴾ Allahu i tërheq vëmendjen besimtarëve nga sjellja e hipokritëve, të cilët pasuritë dhe femijet e tyre i larguan nga të përmendurit e Allahut, d.m.th. nga obligimet e Islamit. Dhe, thuhet se ka kuptimin: nga leximi i Kuranit. **﴿Kushdo që e bën këtë﴾** harrohet me dynjanë (jepet pas dynjasë) dhe lë fenë **﴿atëherë ata janë të humburit.﴾**, d.m.th. janë plotësisht të humbur.

﴿Prandaj shpenzoni nga ajo me të cilën Ne ju kemi furnizuar﴾, d.m.th. shpenzoni për bamirësi një pjesë nga ajo (pasuri) me të cilën Ne ju kemi furnizuar. Dhe, thuhet se këtu është për qëllim dhënia e Zeqatit të obliguar. **﴿para se t’i vijë vdekja ndonjërit﴾** duke i ardhur shkatërrët e vdekjes apo të shikojë prezencën e shenjave të saj. **﴿e ai të thotë: “O Zoti im, sikur të më kishe lënë edhe një kohë të shkurtër në jetë”﴾**, d.m.th. sikur të më lije pak kohë dhe të ma kishe vonuar vdekjen deri në një periudhë tjetër të shkurtër **﴿do të kisha**

dhënë lëmoshë﴾, d.m.th. do të kisha dhënë lëmoshë nga pasuria ime **﴿dhe do të bëhesha ndër të mirët!﴾**

﴿ii﴾ **﴿Por Allahu nuk ia shtyn afatin askujt, që i vjen koha (e vdekjes)﴾**, d.m.th. kur i vjen koha e caktuar për të vdekur dhe mbaron jeta e tij. **﴿Allahu e di mirë gjithçka që bëni ju.﴾** Atij nuk i fshihet asgjë dhe Ai do t’ju shpërblejë për punët tuaja.

SURIA ET-TEGABUN

﴿i﴾ Allahun e përlëvdon gjithçka, që gjendet në qiej dhe në Tokë. Atij i takon Sundimi dhe Lavdia. Ai është i Fuqishëm për çdo gjë!

﴿2﴾ Është Ai që ju krijoi juve, e megjithatë, disa prej jush janë mohues e disa besimtarë. Allahu i Madhëruar ka krijuar jobesimtarin, ndërsa mosbesimi është veprim dhe fryt i vetë atij. Gjithashtu, Ai ka krijuar besimtarin, ndërsa besimi është veprim dhe fryt i atij vetë. Jobesimtari mohon dhe zgjedh mohimin (mosbesimin). Nga ana tjetër, besimtari beson dhe zgjedh besimin. Dhe, e gjithë kjo është me lejen e Allahut. Thotë Allahu i Lartësuar: “Po ju nuk mundeni, por vetëm nëse dëshiron All-llahu, Zoti i botëve!”

﴿Allahu e sheh mirë çdo gjë që bëni.﴾
﴿3﴾ Ai i ka krijuar qiejt dhe Tokën me të vërtetën **﴿ju ka dhënë format tuaja dhe jua ka bërë ato të bukura﴾**, d.m.th. Allahu i Madhëruar ju ka krijuar në pamjen më të plotë (kompletuar) në trajtën më të përsosur dhe në formën më të bukur. Njeriu dallohet qartë për pamjen e përkryer dhe paraqitjen e bukur që ka. Ky është një argument i qartë - për njerëz që logjikojnë - që tregon për fuqinë, urtësinë dhe madhësitinë e Krijuesit. Një argument tjetër më i madh se ky, është edhe forma (ana) shpirtërore e njeriut dhe aftësitë e tij mendore të jashtëzakonshme. Ashtu siç thotë Allahu i Lartësuar: “Në Tokë ka tregues për ata që kanë besim të palëkundur. Edhe në vetë veten tuaj. A nuk shihni, pra?” **﴿të gjithë tek Ai do të ktheheni.﴾**

﴿4﴾ Ai di gjithçka që përmbajnë qiejt dhe Toka. Ai i di të fshehtat tuaja dhe ato që i bëni haptazi. Allahu i di të gjitha ç’keni në zemrat tuaja.

﴿5﴾ A nuk keni dëgjuar për ata që kanë mohuar më parë? Ata janë jobesimtarët e popujve të mëparshëm, si populli i Nuhut, Adit dhe Themudit. Thotë Allahu i Lartësuar: “Juve ju është treguar për ta në Kuran, se si të dërguarit e tyre i ftuan për ta njësuar Allahun, për ta adhuruar Atë dhe për të lënë gjithçka që e konsideruan si zot veç Tij; se si çështja e përgënjeshtresve degradoi në shkatërrim për ta, ndërsa çështja e të dërguarve dhe besimtarëve përfundoi me shpëtim.” **﴿dhe i kanë shijuar pasojat e rënda të veprave të tyre﴾** “El-webal -

pasojat e rënda” këtu ka kuptimin e mundimit dhe vështirësisë që ata hoqën në dënimin që morën në dynja (këtë botë). ﴿Për ata do të ketë dënim të dhembshëm﴾, i cili është dënimi i Zjarrit.

﴿Këtë (e merituan)﴾, d.m.th. dënimin në të dy botët ﴿sepse, kur të dërguarit e tyre sillnin prova të qarta﴾, për shkak se kur të dërguarit që u çuan tek ta u sollën mrekulli të qarta ﴿ata thoshin: “Vallë, njerëz thjesht si ne do të na udhëheqin?”﴾, d.m.th. çdo popull prej tyre ia tha këtë të dërguarve të vet duke mos pranuar që i dërguari të jetë nga lloji i njerëzve (raca njerëzore) dhe duke u habitur nga ky fakt. ﴿Dhe kështu mohuan e ia kthyen kurrizin (besimit)﴾, d.m.th. nuk i besuan të dërguarve, u kthyen shpinën atyre dhe nuk medituan rreth asaj që sollën ata. ﴿Por Allahu nuk ka nevojë (për ata)﴾, pra për besimin dhe adhurimin e tyre. ﴿Allahu është i Vetëmjaftueshëm dhe i Denjë për çdo lavd.﴾, d.m.th. nuk ka nevojë as për botën dhe as për adhurimin e tyre për Të. Ai është i Lëvduar nga të gjitha krijesat e veta, pavarësisht se ata e lëvdojnë atë me fjalë apo vetë gjendja e tyre e shpreh këtë lavd.

﴿Mohuesit kujtojnë se nuk do të ringjallen kurrësi.﴾ ﴿Thuaju: “Po, për Zotin tim, me siguri që do të ringjallen!﴾ Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij që t’i njoftojë dhe t’u betohet atyre, se Ai do t’i ringjallë ata pas vdekjes. Pra, betohem për Allahun se ju patjetër do të dilni (të ringjallur) nga varret tuaja. ﴿e pastaj do të njoftoheni për atë ç’keni bërë!”﴾, d.m.th. do të njoftoheni për atë ç’keni bërë, duke paraqitur faktet kundër jush, e më pas do të ndëshkoheni. ﴿Dhe kjo﴾, ringjallja dhe ndëshkimi, ﴿është e lehtë për Allahun.﴾

﴿Prandaj besoni në Allahun, në të Dërguarin e Tij﴾, ﴿dhe në dritën, që ju kemi zbritur.﴾ Kjo dritë është Kurani, sepse ai është drita që të udhëzon për të dalë nga errësira e humbjes.

﴿Allahu e di mirë çdo gjë që bëni ju.﴾

﴿(Dhe kujtoni) Ditën, kur Ai do t’ju mbledhë, në Ditën e Grumbullimit﴾, d.m.th. Ditën e Kiametit (Gjykimit), sepse në të, të gjithë njerëzit mbledhen në Mahsher për t’u shpërblyer. Në atë Ditë bashkohet çdo njeri me veprat e tij, çdo profet me popullin e tij, çdo njeri ndaj të cilit është bërë padrejtësi me atë që ka bërë padrejtësi ndaj tij, dhe të mëhershmit (të parët) bashkohen me të mëvonshmit (të fundit). ﴿Ajo do të jetë Dita e humbjes dhe fitimit.﴾ Ajo është Dita kur njerëzit në Mahsher fitojnë apo humbasin ndaj njëri-tjetrit. Ihtarët e së vërtetës fitojnë ndaj ihtarëve të së kotës. Fitorja më e madhe është fitorja e banorëve të Xhenetit ndaj banorëve të Zjarrit. Banorët e Zjarrit ngjasojnë me atë që e

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ
النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَسَاءَ الْمَصِيرُ ﴿١٠﴾ مَا أَصَابَ مِنْ
مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ، وَاللَّهُ بِكُلِّ
شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١﴾ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن
تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿١٢﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ
إِلَّا هُوَ وَعَلَىٰ اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٣﴾ يٰٓأَيُّهَا
الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا أَمْرُهُمْ وَأَوْلَادِكُمْ وَعَدْوَا
لِكُمْ فَأَحْذَرُوهُمْ وَإِن تَعَفَّوْا وَتَصَفَّحُوا وَتَغَفَّرُوا
فَإِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٤﴾ إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ
فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾ فَأَنْفِقُوا لِلَّهِ مَا اسْتَطَعْتُمْ
وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِّأَنفُسِكُمْ وَمَنْ
يُوقِ شَحْنَ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٦﴾ إِن تَقْرُبُوا
اللَّهَ قُرْبًا حَسَنًا يُّضَعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ
حَلِيمٌ ﴿١٧﴾ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾

سُورَةُ الطَّلَاقِ

zëvendëson të mirën me të keqen, cilësoren me të dobëtën dhe kënaqësinë me vuajtjen. Ndërsa banorët e Xhenetit janë në të kundërtën e tyre. Thuhet: “gabentu –fitova” ndaj filanit kur bëj ndonjë shitblerje me të, dhe humbja është në krahu e tij. Ndërsa “el-magbun - i humburi”, është ai që i humb gradat dhe familjen e tij në Xhenet. ﴿Atij që beson në Allahun dhe bën vepra të mira, Allahu do t’ia falë gjynahet﴾, d.m.th. ai që ka besuar dhe e shoqëron këtë me kryerjen e veprave të mira, meriton që t’i falen të keqijat e tij. ﴿dhe do ta shpjerë në kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj e ku do të qëndrojnë përgjithmonë. Kjo është fitorja e madhe.﴾

﴿Ndërsa ata që nuk kanë besuar dhe i kanë mohuar shpalljet Tona, do të jenë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përherë. Eh, sa fund i tmerrshëm është ai!﴾

﴿Çdo fatkeqësi që i bie njeriut, ndodh vetëm me vullnetin e Allahut.﴾, d.m.th. me përcaktimin e Tij. Thuhet se shkaku i zbritjes së këtij ajeti është se jobesimtarët thanë: “Sikur myslimanët të ishin në të vërtetën, Allahu do t’i kishte ruajtur nga fatkeqësitë në dynja.” ﴿Ai ia udhëzon zemrën kujtdo që i beson Atij.﴾, d.m.th. kush beson dhe e

di se atë do ta prekë vetëm ajo që ka caktuar Allahu për të, Ai ia udhëzon atij zemrën kur i ndodh ndonjë fatkeqësi, duke e ditur se ajo është prej Allahut. Duke e ditur se ajo fatkeqësi që e ka prekur nuk mund të mos e prekte, dhe ajo (fatkeqësi) që nuk e preku, nuk mund ta prekte. Kështu ai i dorëzohet caktimit të Allahut dhe thotë: “*Inna lil-labi ve inna ilejhi raxbiun - të Allahut jemi dhe tek Ai do të kthehemi*”. Nëse sprovohet, duron; dhe nëse i vjen ndonjë e mirë, falënderon. **﴿Allahu di mirë çdo gjë.﴾**, d.m.th. është i Gjithëdijshëm, e asgjë prej këtyre çështjeve nuk i fshihet Atij.

﴿12﴾ **﴿Bindjuni Allahut dhe bindjuni të Dërguarit!﴾**, d.m.th. punoni (veproni) me bindje ndaj Allahut dhe me bindje ndaj të Dërguarit të Tij. **﴿Nëse ju i ktheni shpinën﴾**, d.m.th. nëse ju ktheni shpinën dhe tregoheni të pabindur, atëherë gjynahun e keni mbi veten tuaj, ndërsa i Dërguari ^(*Sal-lallahu alejhi ue sel-lem*) nuk ka kurrfarë dëmi nga kjo. **﴿dijeni se ai ka për detyrë vetëm që t’ju komunikojë qartë (Mesazhin).﴾**, gjë që ai e ka kryer, dhe nuk ka ndonjë detyrim tjetër veç tij.

﴿13﴾ **﴿Allahu është i vetmi Zot i vërtetë, prandaj, vetëm tek Ai le të mbështeten besimtarët.﴾**

﴿14﴾ **﴿O besimtarë! Në të vërtetë, në radhët e grave tuaja dhe të fëmijëve tuaj! Ju keni armiq,﴾** d.m.th. ata ju pengojnë nga ajo çka është e mirë. Shkaku i zbritjes së këtij ajeti është se disa burra nga Meka pranuan Islamën dhe donin të emigronin, por gratë dhe fëmijët e tyre nuk i lanë ata. Ka thënë Muxhahidi: “Betohem për Allahun se ata nuk i bënë armiq për shkak të dynjasë, por dashuria ndaj tyre i bëri që për ta të merrnin haramin (të ndaluarën) dhe t’ua jepnin atyre.” **﴿andaj ruajuni prej tyre!﴾**, d.m.th. ruajuni nga bashkëshortet dhe fëmijët tuaj! Mos i jepni përparësi dashurisë dhe keqardhjes që keni për ta, ndaj bindjes së Allahut. Ato të mira që dëshironi për ta, mos t’ju shtynë që ta fitoni riskun duke bërë gjynah ndaj Allahut! **﴿Por, nëse ju i ndjeni për të këqijta e tyre, i toleroni për to dhe ua falni﴾**, d.m.th. nëse ju i ndjeni për gabimet që kanë kryer, nuk i qortoni për to dhe ua mbuloni **﴿ta dini se Allahu është vërtet Falës dhe Mëshirëplotë.﴾** për ju dhe për ta. Tregohet se ata burra, të cilët bashkëshortet dhe fëmijët e tyre i kishin frenuar që të emigronin, kur panë se disa njerëz emigruan para tyre dhe mësuan fenë, deshën që t’i ndëshkonin bashkëshortet dhe fëmijët e vet.

﴿15﴾ **﴿Pasuria dhe fëmijët tuaj janë vetëm sprovë për ju.﴾**, d.m.th. sprovë, provim dhe hall. Ata ju shtynë që të fitoni haramin (të ndaluarën) dhe të mos jepni të drejtën e Allahut. **﴿Allahu ka shpërblim të madh.﴾** për ata që i japin përparësi bindjes ndaj Allahut dhe nuk e kundërshtojnë Atë, në dashurinë për pasurinë dhe fëmijët e tyre.

﴿16﴾ **﴿Prandaj frikësojuni Allahut sa të mundeni,﴾** d.m.th. sa të keni mundësi dhe aq sa të arrijnë përpjekjet tuaja. **﴿dëgjoni e binduni﴾** dëgjoni dhe bindjuni urdhrave të Allahut dhe të Dërguarit të Tij. **﴿dhe shpenzoni për bamirësi në të mirën tuaj.﴾**, d.m.th. shpenzoni nga pasuritë tuaja me të cilat ju ka furnizuar Allahu në rrugët e ndryshme të bamirësisë, mos u tregoni koprracë me to, dhe bëni të mira për shpirtin tuaj (që t’i gjeni ato tek Allahu)¹. **﴿Ata që e ruajnë veten nga lakmia e saj, pikërisht ata janë të fituarit.﴾**, d.m.th. ata që Allahu i ruan nga sëmundja e koprracisë dhe shpenzojnë për hir të Allahut në rrugë të ndryshme të bamirësisë, pikërisht ata janë që kanë arritur çdo të mirë dhe kanë fituar gjithçka dëshirojnë.

﴿17﴾ **﴿Nëse i jepni Allahut një hua të bukur,﴾** d.m.th. nëse i shpenzoni pasuritë tuaja në rrugët e ndryshme të bamirësisë me qëllim të sinqertë dhe me gjithë zemër **﴿Ai jua shumëfishon atë﴾** për një vepër të mirë shpërblen nga dhjetëfish deri në shtatëqindfish. **﴿dhe ju fal.﴾**, d.m.th. këtij shumëfishimi i bashkëngjitet edhe faljen e gjynaheve tuaja. **﴿Allahu është Mirënjohës dhe i Butë.﴾** e shpërblen shumëfish atë që i bindet Atij dhe nuk ia nxiton dënimin atij që e kundërshton.

﴿18﴾ **﴿Ai është Njohësi i të fshehtës dhe së dukshmes, i Plotfuqishmi dhe i Urti.﴾**

SURIA ET-TALAK

﴿1﴾ **﴿O Profet! Nëse i ndani gratë﴾** (Allahu i Lartësuar) i është drejtuar fillimisht Profetit ^(*Sal-lallahu alejhi ue sel-lem*) në shenjë nderimi ndaj tij. Më pas i është drejtuar atij dhe Ymetit të tij. Ndërsa kuptimi është: Nëse doni dhe keni vendosur për t’i ndarë ato **﴿ndajini ato para kohës së tyre të pritjes.2﴾**, d.m.th. kur ato janë në pritje të *el-iddeb* apo para saj. Qëllimi këtu është që t’i ndajnë ato në periudhën e pastërtisë gjatë së cilës nuk ka pasur kontakt seksual. Më pas ato lihen derisa të përfundojë *el-iddeb* (*periudha e pritjes*). Nëse veprojnë kështu, atëherë kjo është ndarja e duhur (rregullt). Transmetohet nga Ibn Umeri se ai e ndau gruan e tij ndërkohë që ajo ishte me të përmuajshme. Këtë gjë Umeri ^(*Radjallahu anhu*) (babai i tij) ia përmendi të Dërguarit të Allahut ^(*Sal-lallahu alejhi ue sel-lem*). Ai u nxeh dhe pastaj tha: “Le ta kthejë atë (gruan)! Pastaj ta mbajë atë derisa të pastrohet, t’i vijnë të përmuajshmet dhe të pastrohet përsëri. Pas kësaj nëse do që ta ndajë atë, le ta ndajë gjatë

¹ Thotë Allahu i Lartësuar në suren El-Muzzemmil, ajeti 20: “Çfarëdo mirësie që bëni për shpirtin tuaj, me siguri që do ta gjeni tek Allahu.” (sh.p.).

² Koha e pritjes – *el-iddab* – është periudha që duhet të presë gruaja pasi është ndarë për t’u martuar përsëri (sh.p.).

kohës kur ajo është e pastërt (nga të përmuajshmet) pa kryer marrëdhënie seksuale me të (gjatë kësaj kohe të pastërtisë së saj). Kjo është *el-iddeb* (periudha e pritjes) sipas së cilës Allahu ka urdhëruar që të bëhet ndarja e grave.” **Llogaritni kohën e tyre të pritjes**, d.m.th. mbajeni mend atë (*el-iddeb*), dhe mbani mend kohën kur e kenë bërë ndarjen që kështu të plotësohet *el-iddeb* (periudha e pritjes), e cila është tre *kuru*.¹ Këto fjalë u janë drejtuar bashkëshortëve. **dhe frikësojuni Allahut, Zotit tuaj**. Mos e kundërshtoni Atë në urdhrat e Tij dhe mos i dëmtoni gratë. **Mos i dëboni ato prej shtëpive të tyre** në të cilat ato ishin kur u ndanë, përderisa ato vazhdojnë të jenë në *el-iddeb* (periudhën e pritjes). Ka thënë “shtëpitë e tyre” për të sqaruar se atyre (grave) u takon plotësisht që të banojnë në to gjatë periudhës së pritjes. Nga ana tjetër, ka ndaluar edhe gratë që të dalin, duke thënë: **por edhe ato të mos dalin**, d.m.th. të mos dalin nga ato shtëpi, përderisa janë ende në periudhën e pritjes, përveçse për ndonjë çështje të domosdoshme që duhet bërë patjetër. **me përjashtim të rastit kur bëjnë ndonjë vepër të keqe të hapur (vërtetuar)**, d.m.th. mos i dëboni ato nga shtëpitë e tyre, me përjashtim të rastit kur ato bëjnë veprën e keqe të *zinase* (marrëdhëniet të jashtëligjshme imorale). Dhe, thuhet se kuptimi i “vepër të keqe” këtu, është: fjalët e pahijshme kundrejt atyre që banojnë bashkë me të në atë shtëpi. **Këta janë kufijtë e Allahut**. Kuptimi i kësaj është: Këto ligje që Allahu ia ka sqaruar robërve të Tij, janë kufijtë që Ai ka caktuar për ta, prandaj atyre nuk u lejohet t’i kalojnë ato dhe të kërkojnë ligje të tjera. **kushdo që i kapërcen kufijtë e Allahut, i ka bërë dëm vetvetes**, duke e çuar veten e vet drejt veprimeve që sjellin shkatërrim. **Ti nuk e di se pas kësaj Allahu mund të sjellë ndonjë rethanë tjetër**. Kur ajo qëndron në shtëpinë e saj, ndoshta Allahu i zbut dhe afron midis zemrave të tyre, e kështu kthehen te njëri-tjetri (për ta vazhduar jetën bashkëshortore).

Dhe, kur ato të jenë duke përmbushur afatin e caktuar, d.m.th. kur ato t’i jenë afruar përfundimit të afatit të caktuar dhe janë pothuajse në fund të tij **i mbani ato si ka hije**, d.m.th. kthejini dhe mbani lidhje të mira me to, duke i dëshiruar ato me të vërtetë, dhe jo me qëllimin për t’i dëmtuar. **ose ndahuni me to në mënyrë të pëlqyeshme**, d.m.th. lërin i ato derisa të

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِقُوهُنَّ لِغَدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يُخْرِجَنَّ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفِدْحَةٍ مَبِينَةٍ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يَعْصِ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا ﴿١﴾ فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوَى عَدْلٍ مِّنكُمْ وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ذَلِكَ يُوعِظُ بِهِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ﴿٢﴾ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَبَلَّغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ﴿٣﴾ وَالَّتِي يُبْسِنُ مِنَ الْمَيْحِضِ مِنْ نِسَائِكُمْ إِنْ أَرْبَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَالَّتِي لَمْ يَحْضَنْ وَأَوْلَتْ الْأَحْمَالَ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ﴿٤﴾ ذَلِكَ أَمْرُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ إِلَيْكُمْ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَسَيَتَّقِيهِ وَيُعْظِمُ لَهُ أَجْرًا ﴿٥﴾

përfundojë periudha e caktuar, dhe kështu ta kenë vetë në dorë çështjen e tyre; jepuani të drejtat që ato kanë tek ju dhe mos i dëmtoni! Pra, në momentin e përfundimit të periudhës së caktuar, duhet që, ose t’i mbani ashtu si ka hije, ose t’i lini në mënyrë të pëlqyeshme. Dhe, nuk ju lejohet që t’i mbani ato për t’i dëmtuar, apo t’i lini duke i munduar dhe pa ua dhënë të drejtat që u takojnë. **Merrni dy dëshmitarë të drejtë prej jush** që të dëshmojnë për kthimin, nëse ju i ktheni ato, apo për ndarjen nëse ju i ndani. Me qëllim që t’i pritret rruga konfliktit si dhe për t’i dhënë fund çështjes së grindjes. **dhe jepni dëshminë tuaj për hir të Allahut**. Ky është një urdhër për dëshmitarët, ku i kërkohet që të dëshmojnë me drejtësi për t’u afruar tek Allahu. **Kjo është këshillë për ata që i besojnë Allahut dhe Ditës së Fundit**. Këtu është përmendur në mënyrë të veçantë besimtari, sepse ai, ndryshe nga të tjerët, përfiton nga kjo këshillë. **Atij që i frikësohet Allahut**, d.m.th. atij që i frikësohet Allahut dhe ndalet tek kufijtë që Ai ka caktuar për robërit e Vet, **Ai do t’i gjejë rrugëdalje** nga çdo vështirësi në të cilat ai ka rënë.

dhe do t’i japë risk prej nga nuk e pret, d.m.th. nga ajo anë nga nuk ia merr mendja dhe as

¹ Fjala *kuru* është shumësi i fjalës *kur*, e cila ka dy kuptime: 1- periudha e pastërtisë së gruas; 2- periudha kur gruaja është me të përmuajshme. Pra, para se të martohen përsëri, ato duhet të presin kalimin e tre pastrimeve ose tre të përmuajshmeve (sh.p.).

nuk e ka fare në llogari. Prandaj, ai që e ndan gruan dhe merr dëshmitarë, që të dëshmojnë përfundimin e periudhës së caktuar në momentin që ai shkëputet prej saj, ose që të dëshmojnë se ai po e kthen (mban) bashkëshorten e vet, Allahu do t'i gjejë (japë) atij rrugëdalje dhe shpëtim. Ndërsa vështrësia, do të jetë mbi ata që kundërshtojnë ligjet e Allahut, në çështjen e ndarjes dhe të kthimit të gruas. **«Allahu i mjafton kujtdo që mbështetet tek Ai.»**, d.m.th. Allahu i mjafton në largimin e shqetësimit, kujtdo që tregon besim tek Ai në raste fatkeqësish. **«Allahu e përmbush me siguri vendimin e Tij»**, d.m.th. Atij as nuk i shpëton gjë, dhe as nuk mund të pengohet që të bëjë diçka. **«dhe për çdo gjë Ai ka caktuar masë.»** Allahu i Madhëruar ka caktuar afat, se kur do të përfundojë vështrësia, siç ka caktuar afat se kur do të përfundojë rehatia. Ka thënë Es-Suddij: “Këtu bëhet fjalë për afatin e të përmuajshmeve dhe të *el-iddeb* (periudhës së pritjes).”

4 **«E ato gra tuajat, të cilave u janë ndërprerë zakonet»** Ato janë gratë e moshuara, të cilave u janë ndërprerë të përmuajshmet dhe nuk presin më ardhjen e tyre. **«Nëse jeni në dyshim»**, d.m.th. nëse dyshoni dhe nuk e dini, se sa duhet të jetë periudha e tyre e pritjes, **«mësoni se koha e tyre e pritjes është tre muaj. Njësoj është edhe për ato që nuk u kanë ardhur ende zakonet.»** për shkak të moshës së tyre të vogël dhe ngaqë ende nuk kanë arritur moshën kur vijnë të përmuajshmet. Pra, periudha e pritjes për to është tre muaj. **«Kurse, për gratë shtatzëna, afati i tyre është deri në lindjen e fëmijës.»**, d.m.th., periudha e pritjes për to, përfundon me lindjen e fëmijës. **«Atij që i frikësohet Allahut, Ai do t'ia lehtësojë çështjen.»** Ka thënë Ed-Dahhaki: “Atij që i frikësohet Allahut dhe e bën ndarjen sipas Sunnetit¹, Ai do t'ia lehtësojë çështjen e rikthimit (të gruas).”

5 **«Ja, këto janë urdhërimet që Allahu i ka zbritur për ju. Atij që i frikësohet Allahut, Ai do t'ia shlyejë veprat e këqija»** **«dhe do t'ia rrisë shpërblimin.»**, d.m.th. i jep atij në Ahiret një shpërblim shumë të madh. Ky shpërblim është Xheneti (Parajsa).

6 **«Gratë e ndara në periudhën e pritjes, le të banojnë aty ku banoni edhe ju»** Ky është sqarim, se ku duhet të banojnë gratë e ndara. Pra, strehohini ato në një pjesë të vendit, ku banoni edhe ju vetë. **«sipas mundësive tuaja»**, d.m.th. sipas pasurisë dhe mundësisë suaj. Ky gjykim vlen për atë grua, të cilën ai ka të drejtë ta rikthejë. Ndërsa, për sa i përket asaj të cilën e ka ndarë për

të tretën herë, asaj nuk i takon as shpenzimi dhe as strehimi. **«dhe mos i dëmtoni (mundoni) për t'i detyruar (të largohen).»** (mos i dëmtoni) në banesën dhe shpenzimet (që u takojnë). **«Nëse janë shtatzëna, shpenzoni për ato deri sa të lindin.»** Nuk ka asnjë mospajtim midis dijetarëve, që burri e ka obligim t'i sigurojë banesën dhe shpenzimet gruas së ndarë, nëse ajo është shtatzënë. **«Nëse ato i japin gjë fëmijës suaj»**, d.m.th. nëse pas kësaj (lindjes së fëmijës), ato i japin gjë fëmijës suaj, **«atëherë paguajuni atyre shpërblimin»**, d.m.th. shpërblimin e gjidhënies. **«dhe merruni vesh me të mirë.»** Këto fjalë u adresohen si burrave, ashtu edhe grave, ndërmjet të cilëve ka ndodhur ndarja me anë të divorcit, d.m.th. konsultohuni me të mirë me njëri-tjetrin! Pranoni nga njëri-tjetri atë që është e pëlqyeshme dhe e mirë për fëmijën! Kjo (porosi) është ashtu siç ka thënë Allahu i Lartësuar: “Por, nëse pas këshillimit, ata vendosin me pëlqim të ndërsjellë që ta ndajnë fëmijën nga gjiri, kjo nuk është gjynah për ata².” **«Por, nëse keni vështrësi të merreni vesh»** për pagesën e gjidhënies, kur burri nuk pranon t'i japë gruas pagesën që ajo kërkon, dhe e ëma e fëmijës, nga ana tjetër, nuk pranon që t'i japë gjë, veçse me atë pagesë që kërkon, **«atëherë le ta ushqejë me gjë një (mëndeshë) tjetër.»**, d.m.th. le të paguajë një grua tjetër, për t'i dhënë gjë fëmijës së tij.

7 **«Pasaniku le të shpenzojë sipas pasurisë që ka»** Ky është urdhër për të pasurit që t'u japin një pagesë të mirë grave të tyre që u japin gjë fëmijëve, sipas pasurisë që ata kanë. **«ndërsa i varfri»**, d.m.th. ai që është i varfër dhe që është ngushtë nga pasuria, **«le të shpenzojë sipas asaj që i ka dhënë Allahu»**, d.m.th. sipas asaj pasurie që i ka dhënë Allahu, pa u ngarkuar me diçka tjetër veç kësaj. **«Allahu nuk e ngarkon askënd mbi sa i ka dhënë.»**, d.m.th. mbi sa pasuri i ka dhënë. Kështu që nuk e ngarkon të varfrin të shpenzojë mbi mundësitë e tij. Pra, nuk e ngarkon të shpenzojë aq sa shpenzon i pasuri. **«Pas vështirësisë, Ai sjell lehtësimin.»**, d.m.th. pas varfërisë dhe vështirësisë, Ai sjell pasuri dhe lehtësim.

8 **«Sa shumë qytete u treguan kokëforta para urdhrave të Zotit të vet dhe të dërguarve të Tij»**, d.m.th. shumë nga banorët e qyteteve (vendbanimeve), kundërshtuan dhe i kthyen shpinën urdhrit të Allahut dhe të dërguarve të Tij. **«Ne u kërkuam llogari të repte»** Allahu i mori në llogari, sipas punëve që ata kryen në dynja. **«dhe i ndëshkuam me dënim të ashpër.»**, d.m.th. i dënuam banorët e këtyre vendbanimeve, me një dënim të madh dhe të tmerrshëm në Ahiret. Ndërsa në

¹Sunneti është Tradita profetike (sh.p.).

²Suretu El-Bekare, ajeti 233.

dynja, i dënuam me uri, me thatësirë, me fundosje dhe me shpërfytyrim¹.

﴿9﴾ **Ata i provuan pasojat e veprave të veta**, d.m.th. pasojat e dënimit të rëndë, që u erdhi si shpërblim i mosbesimit të tyre. **dhe fundi i tyre që shkatërrim**, d.m.th. shkatërrim në dynja dhe dënim (vuajtje) në Ahiret. Kështu ata humbën pasuritë, familjet dhe veten e tyre.

﴿10﴾ **Allahu ka përgatitur për ata dënim të rëndë**, i cili është dënimi i Zjarrit. **prandaj frikësojuni Allahut, o njerëz të mençur**, d.m.th. ju që keni logjikë të shëndoshë, të cilët janë Ymeti i Muhamedit (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem), **që keni besuar!** që i jeni nënshtruar Allahut dhe keni pasuar Muhamedin (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem). Jini të sinqertë në besimin tuaj dhe mos u tregoni kryeneçë si popujt që ishin para jush, të cilëve ju bë një llogari e rreptë dhe pësuan një dënim të ashpër.

﴿Allahu ju ka dërguar Përkujtues﴾ Përkujtuesi është Kurani Madhështor. Dhe thuhet, se këtu bëhet fjalë për vetë të Dërguarin (Muhamedin (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem)). Prandaj Allahu i Lartësuar thotë (më pas):

﴿11﴾ **një të Dërguar**, d.m.th. ju ka zbritur Kuranin, dhe ka çuar tek ju të Dërguarin me këtë Kuran. **i cili ju lexon shpalljet e Allahut me shpjegime të qarta** që u sqarojnë njerëzve ligjet, për të cilat ata kanë nevojë. **për t'i nxjerrë ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, nga errësirat në dritë**. Që Allahu me anë të këtyre shpalljeve, t'i nxjerrë ata që besuan dhe bënë vepra të mira, nga errësirat e humbjes në dritën e udhëzimit, dhe nga errësirat e mosbesimit në dritën e besimit. **Atë që beson Allahun dhe bën vepra të mira, Ai do ta shpjerë në kopshtet e Xhenetit, nëpër të cilët rrjedhin lumenj dhe ku do të qëndrojnë përgjithmonë. Pa dyshim, Allahu ka përgatitur për atë risk të mrekullueshëm**.

﴿12﴾ **Allahu është Ai, që ka krijuar shtatë qiej dhe po aq toka**, d.m.th. ka krijuar aq toka sa edhe qiej. Pra, shtatë toka. Këtë e mbështet edhe hadithi i saktë *el-merfu'*², në të cilin Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: "Kush merr padrejtësisht një pëllëmbë tokë, atij do ti varen në qafën e tij nga shtatë tokat (Ditën e Gjykimit)." **Urdhrat e Tij zbresin përmes tyre**, d.m.th. urdhrat e Tij zbresin që nga shtatë qiej tek shtatë tokat. Kështu zbrit shiu dhe dalin bimët, sjell natën dhe ditën, verën dhe dimrin. **që ju ta dini se Allahu është i Fuqishëm për çdo gjë dhe se Ai përfshin gjithçka në diturinë e Tij**.

﴿12﴾ **Allahu është Ai, që ka krijuar shtatë qiej dhe po aq toka**, d.m.th. ka krijuar aq toka sa edhe qiej. Pra, shtatë toka. Këtë e mbështet edhe hadithi i saktë *el-merfu'*², në të cilin Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: "Kush merr padrejtësisht një pëllëmbë tokë, atij do ti varen në qafën e tij nga shtatë tokat (Ditën e Gjykimit)." **Urdhrat e Tij zbresin përmes tyre**, d.m.th. urdhrat e Tij zbresin që nga shtatë qiej tek shtatë tokat. Kështu zbrit shiu dhe dalin bimët, sjell natën dhe ditën, verën dhe dimrin. **që ju ta dini se Allahu është i Fuqishëm për çdo gjë dhe se Ai përfshin gjithçka në diturinë e Tij**.

أَسْكُونَهُمْ مِنْ حَيْثُ سَكَتُوا مِنْ وَجْدِكُمْ وَلَا تُضَارُّوهُمْ لِأُضْيُقُوا عَلَيْهِمْ وَإِنْ كُنْ أَوْلَتْ حَمَلٍ فَانْفِقُوا عَلَيْهِمْ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَارْحَمْنَ وَأَنْتُمْ رُؤُوفٌ بِمَعْرُوفٍ وَإِنْ تَعَاَسَرْتُمْ فَسَرِّضْ لَهُ أُخْرَى ﴿١﴾ لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ﴿٢﴾ وَكَانَ مِنْ قَرِيبٍ عَدَا بَابَا نَكْرًا ﴿٣﴾ فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عِقَبُهُ أَمْرًا حَسْرًا ﴿٤﴾ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ الَّذِينَ آمَنُوا قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا ﴿٥﴾ رَسُولًا يَنْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِ اللَّهِ مَبِينَاتٍ لِيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا ﴿٦﴾ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَنْزِلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْمَوْا إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَإِنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿٧﴾

SURJA ET-TAHRÎM

﴿1﴾ **O Profeti! Përse po ia ndalon vetes atë që ta ka lejuar Allahu** Thuhet se Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) ishte duke ngrënë mjaltë tek Zejnebja e bija e Xhahshit. Aisheja dhe Hafsa ranë dakort midis tyre për t'i thurur një intrigë Zejnebes dhe t'i thoshin atij (Profetit (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem)) kur të shkante tek to, se prej teje seç vjen një erë. Kështu ai (Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem)) ia ndaloi mjaltin vetes së vet. **duke kërkuar t'u bësh qejfin grave të tua?!** duke ia bërë vetes të ndaluar, atë që Allahu ta ka lejuar. **Allahu është Falës dhe Mëshirëplotë**, për atë teprim që ndodhi prej teje. Dhe thuhet, se ky ishte një gjynah i vogël, prandaj e qortoi (e këshilloi) Allahu për të.

﴿2﴾ **Allahu ka përcaktuar një mënyrë për t'u liruar nga betimet tuaja**, d.m.th. ka nxjerrë ligji, se si të liroheni nga betimet tuaja, duke dhënë dëshmshpërblimin, siç është përmendur në thënien e Allahut të Lartësuar: "Larja e gjynahut për thyerjen e betimit është: ushqyerja e dhjetë të varfërve me mesataren e ushqimit të familjes suaj, ose t'i vishni ata, ose të lironi një skllav. Ai që nuk gjen mundësi

¹ Siç ndodhi me një pjesë të çifutëve, të cilët i shkelën ligjet e Allahut dhe si dënim Ai i shndërroi ata në majmunë të përçmuar e të urreyer (sh.p.).

² Ai është hadithi (thënia profetike), zinxhiri i transmetimit të të cilit mbërrin deri tek Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem).

për këto, le të agjërojë tri ditë.¹⁷ Nuk i takon (lejohet) askujt, që të bëjë të ndaluar (haram) atë që e ka lejuar Allahu. Nëse dikush e bën diçka të tillë, ajo konsiderohet e pavlefshme dhe nuk është detyrim që ai të veprojë sipas saj. Lejimi apo ndalimi (konsiderimi hallall apo haram) i diçkaje është e drejtë vetëm e Allahut të Lartësuar. Por, nëse dikush bën diçka të tillë, atëherë, disa juristë shikojnë se nëse ai ia bën të ndaluar vetes një rrobë, veshje, ushqim, pije apo diçka tjetër, të cilën Allahu e ka lejuar, atëherë ky veprim konsiderohet njëlloj si betimi (pra, në rangun e betimit). Nëse ai e kryen një veprim, të cilin ia ka bërë të ndaluar vetes së vet, atëherë ai duhet të japë dëmshpërblimin që jepet për thyerjen e betimit. Nëse e jep dëmshpërblimin, atëherë është liruar prej betimit të tij. Ky (gykim) vlen për çdo gjë, madje edhe në rastin kur ai ia bën të ndaluar vetes bashkëshorten e tij. Ndërsa disa dijetarë thonë, se nëse ai ka pasur për qëllim ta ndajë atë me anë të këtij ndalimi, atëherë ky konsiderohet divorc. Por Allahu e di më së miri. **Allahu është Mbrojtësi**

juaj, d.m.th. Kujdestari dhe Ndhimuesi juaj. **Ai është i Gjithëdijshmi** se ku është e mira dhe shpëtimi juaj. **i Urti** në veprimet dhe thëniet e Tij. **Kur i Dërguari i tregoi fshehurazi një lajm njëerës prej grave të tij** Ajo është Hafsa. Ndërsa lajmi, ishte ndalimi i mjaltit që ai i bëri vetes. Ka thënë El-Kelbiji: “I tregoi asaj fshehurazi, që babai yt dhe babai i Aishes do të jenë dy khalifët² e Ymetit tim pas meje.” **Ajo e hapi këtë fjalë**, d.m.th. ia tregoi këtë dikujt tjetër. **Allahu ia zbuloi këtë të Dërguarit**, d.m.th. Allahu ia zbuloi profetit të Tij, ndodhinë e përhapjes së këtij lajmi tek të tjerët nga ana e saj. **i cili një pjesë të këtij zbulimi ia tha (gruas që ia përhap sekretin)**, d.m.th. ia bëri të njohur Hafsës, diçka nga ai lajm që ajo kishte treguar. **kurse pjesën tjetër jo**, d.m.th. një pjesë tjetër (të bisedës) nuk ia bëri të njohur. **Kur i Dërguari ia tregoi asaj të fshehtën**, d.m.th. e njoftoi atë, për bisedën që ajo kishte përhapur, **Ajo e pyeti: “E kush të ka treguar ty?”**, d.m.th. kush ta ka treguar këtë? **Ai i tha: “Ma tregoi i Gjithëdijshmi, i Mirinformuari.”**, d.m.th. ma ka treguar Allahu, të Cilit nuk i fshihet asgjë.

Nëse ju të dyja ktheheni të penduara tek Allahu, sepse vërtet që zemrat tuaja patën devijuar Këto fjalë i drejtohen Aishes dhe Hafsës. Pra, nëse ju të dyja ktheheni të penduara tek Allahu (kjo është më mirë për ju), sepse zemrat tuaja anuan nga ai veprim nga i cili duhet të pendoheni, ku u bashkuat me njëra-tjetrën kundër (asaj çka dëshironte) Profetit **(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem)**. **Nëse ju të dyja bashkoheni kundër tij** Pra, nëse ju të dyja bashkoheni dhe bashkëpunoni me njëra-tjetrën me xhelozsi kundër tij, si dhe nëse përhapni sekretin (të fshehtën) e tij, **(dijeni se) Allahu është Mbrojtësi i tij, Xhibrili dhe besimtarët e mirë**, d.m.th. Allahu merr përsipër që ta ndihmojë atë, gjithashtu Xhibrili dhe robërit e mirë të Allahut, siç janë Ebu Bekri dhe Umeri. Pra, atij nuk do t'i mungojnë ndihmëtarët. **Veç kësaj, edhe engjëjt** pra, pas ndihmës nga Allahu, nga Xhibrili dhe nga besimtarët e mirë **e mbështesin atë** janë ndihmuesit e tij që e mbështesin atë **(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem)**. Dhe, thuhet se Aishja dhe Hafsa u bënë bashkë për të dominuar ndaj profetit **(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem)** në çështjen e shpenzimit ndaj tyre.

Mbase nëse ai ju ndan ju, Zoti i tij do t'i jepte atij në vend tuaj, bashkëshorte më të mira se ju Allahu i Lartësuar i njofton - për t'i frikësuar - gratë e Profetit **(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem)**, se nëse ai do t'i ndante ato, atëherë Allahu është i Plotfuqishëm që t'ia zëvendësojë me bashkëshorte të tjera më të mira.

¹ Suretu El-Maide, ajeti 89.

² Udhëheqësit e shtetit Islam.

﴿myslimane, besimtare﴾ që i kryejnë obligimet islame dhe që besojnë Allahun, engjëjt, Librat dhe të dërguarit e Tij. ﴿të bindura﴾ që i binden Allahut dhe të Dërguarit të Tij. ﴿të kthyer tek Allahu me pendim﴾ pra, nga gjynahet ﴿adhuruese﴾ të Allahut, të nënshtruara ndaj Tij, ﴿agjëruese﴾ të martuara më parë ose beqare. ﴿eth-tbejjib - e martuar më parë﴾: është ajo grua e cila është martuar, por më pas e ka ndarë burri, ose i ka vdekur. Kurse “*el-biker - beqare*”: është e virgjëra, e cila ende nuk është martuar.

﴿6﴾ ﴿O ju, që keni besuar! Ruani veten﴾, d.m.th. ruani veten duke kryer ato për të cilat ju kam urdhëruar dhe duke lënë ato nga të cilat ju kam ndaluar. ﴿dhe familjet tuaja﴾ duke i urdhëruar për të qenë të bindur ndaj Allahut dhe duke i ndaluar që ta kundërshtojnë Atë. ﴿prej një zjarri, lënda djegëse e të cilit janë njerëzit dhe gurët﴾, d.m.th. prej një zjarri të madh, që ka si lëndë djegëse njerëzit dhe gurët, ashtu siç kanë zjarret e tjera si lëndë djegëse drurin. Ka thënë Ibn Xheriri: “(Prandaj) ne duhet t’u mësojmë fëmijëve tanë fenë dhe të mirën, si dhe atë edukatë e cila u duhet patjetër.” ﴿Atë e mbikëqyrin engjëjt të vrazhdë e të ashpër﴾, d.m.th. mbi Zjarr (Xhehenem), janë caktuar disa engjëjt, për ta mbikëqyrur dhe për të ndëshkuar banorët e tij. Ata janë të vrazhdë dhe të ashpër ndaj banorëve të Zjarrit, e nuk i mëshirojnë kur ata kërkojnë mëshirë prej tyre. Ata janë krijuar posaçërisht për të ndëshkuar. ﴿të cilët kurrë nuk i kundërshtojnë urdhrat e Allahut﴾, d.m.th. nuk i thyejnë urdhrat e Tij. ﴿por i zbatojnë menjëherë ato﴾, d.m.th. e zbatojnë urdhrin menjëherë e pa u vonuar. Ata janë të aftë e nuk e vonojnë zbatimin e tij nga koha e duhur. Çfarëdo qoftë ai urdhër, ata e kanë plotësisht të mundur që ta kryejnë atë.

﴿7﴾ ﴿O ju, që nuk keni besuar! Mos u shfaqësoni sot (në Ditën e Gjykimit)﴾, d.m.th. atyre u thuhet këto fjalë, në momentin që do të futen në Zjarr, për t’ua humbur shpresat dhe për t’ua prerë dëshirat e tyre. ﴿sepse, me të vërtetë, dënoheni vetëm për veprat që keni bërë.﴾ Pra, për ato vepra që keni bërë në dynja.

﴿8﴾ ﴿O ju, që keni besuar! Kthehuni tek Allahu me një pendim të sinqertë﴾ “*Et-teubetu en-nesub - pendesa e sinqertë*” është pendesa e çiltër. Dhe thuhet se ka kuptimin: pendesë e pastër. Kjo lloj pendese (e sinqertë) është: Ndjenja e keqardhjes në zemër për gjynahun e kryer, kërkimi i faljes me gojë, shkëputja nga ky gjynah me trup dhe vendosmëria për mos ta bërë më atë. ﴿që Zoti juaj t’juaj shlyejë gabimet e t’ju shpjerë në kopshte, nëpër të cilat rrjedhin lumenj, Ditën, kur Allahu nuk do ta turpërojë Profetin dhe ata që besuan bashkë me atë.﴾ ﴿Drita e tyre do të shkëlqejë para

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا تَوْبًا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ
أَن يُكَفِّرَ عَنْكُم سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ تَجْرَىٰ
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا
مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا
آتِنَا مَا نَدْعُو وَإِنَّا لَنَدْعُوكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٨﴾
يَتَأْتِيهَا النَّبِيُّ جِهَادِ الْكُفَّارِ وَالْمُنَافِقِينَ وَأَعْلَىٰ عَلَيْهِمْ
وَمَا وَنَهُمْ جَهَنَّمَ وَيَسَّ الْمَصِيرُ ﴿٩﴾ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا
لِّلَّذِينَ كَفَرُوا أَمْرَاتٍ نُّوحٍ وَأَمْرَاتٍ لُّوطٍ كَانَتَا تَحْتَ
عَبْدَيْنِ مِّنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمَّا فُضِنَا عَنْهُمَا
مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّٰجِلِينَ ﴿١٠﴾
وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا أَمْرَاتٍ فِرْعَوْنَ إِذْ
قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَبِخِيٍّ مِّنْ فِرْعَوْنَ
وَعَمَلِهِ وَبِخِيٍّ مِّنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿١١﴾ وَمَرْيَمَ إِذْ
نَبَا عِمْرَانَ النَّبِيَّ أَحْصَنَّ فِرْجَهَا فَنفَخْنَا فِيهِ مِن رُّوحِنَا
وَصَدَقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ لَهَا مِن الصَّالِحِينَ ﴿١٢﴾

tyre dhe në të djathtë të tyre.﴾, d.m.th. ata do të kenë me vete një dritë ndërkohë që ecin mbi Sirat¹.

﴿Ata do të thonë: “O Zoti ynë, përsose dritën tonë dhe falna ne! Vërtet Ti je i Fuqishëm për çdo gjë”﴾.

﴿9﴾ ﴿O Profet! Luftoji mosbesimtarët﴾, d.m.th. përpiku kundër tyre duke i luftuar ata ﴿dhe hipokritët﴾ duke zbatuar dënimet e caktuara ndaj tyre - ngaqë ata kryenin veprime për të cilat duhej të dënoheshin - ﴿dhe bëhu i ashpër ndaj tyre!﴾, d.m.th. përdor ashpërsinë me të dyja palët (mosbesimtarët dhe hipokritët) për të ndërtuar autoritet (mbi ta). ﴿Vendbanimi i tyre do të jetë Xhehenemi. Eh, sa i keq është ai vendbanim!﴾

﴿10﴾ ﴿Allahu ka dhënë si shembull për ata që nuk besojnë, gruan e Nuhut dhe gruan e Lutit. Ato ishin të martuara me dy nga robtë Tanë të ndershëm﴾ ﴿dhe i tradhtuan ata.﴾, d.m.th. kryen tradhti ndaj tyre (Nuhut dhe Lutit). Thuhet, se gruaja e Nuhut, i thoshte njerëzve për të, se ai është i çmendur, ndërsa gruaja e Lutit, njoftonte popullin e tij për miqtë që i vinin². ﴿Prandaj, ata

¹ Sirat: Ura e vendosur mbi Xhehenem.

² Populli i Lutit (Alejhi essalatu ue esselam) ishte një popull tejet i shturur. Ata shkonin pas meshkujve dhe i linin gratë.

سُورَةُ الْمُلْكِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبْرَكَ الَّذِي يَدِيرُ الْمُلْكَ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾ الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ﴿٢﴾ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا مَا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفَوُّتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ ﴿٣﴾ ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرِّيحٍ يَنفِلِبِ إِلَيْكَ الْبَصَرَ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ ﴿٤﴾ وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصْبُوحٍ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيْطَانِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ ﴿٥﴾ وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَيَسُومُونَ الْمَصِيرُ ﴿٦﴾ إِذَا الْفُؤَادُ مِنْ رَجُومًا فَسَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٧﴾ تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أَلْقَى فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ﴿٨﴾ قَالُوا بَلَى قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ ﴿٩﴾ وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿١٠﴾ فَاعْرِفُوا بِذُنُوبِهِمْ فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿١١﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿١٢﴾

nuk u vlejten atyre aspak nga Allahu, d.m.th. Atyre nuk u bëri aspak dobi Nuhu dhe Luti, edhe pse ato ishin bashkëshortet e tyre. Gjithashtu, ata nuk mund të largojnë prej tyre (bashkëshortëve të veta) asgjë nga dënimi i Allahut, edhe pse ata janë të nderuar tek Ai. **e atyre të dyjave do t'u thuhet:** "Hyni në zjarr, me ata që po hyjnë!", d.m.th. hyni në Zjarr së bashku me mosbesimtarët dhe gjynahqarët. **Allahu ka dhënë si shembull për besimtarët gruan e Faraonit,** d.m.th. pushteti i mosbesimtarëve nuk i dëmton ata (besimtarët), ashtu siç nuk dëmtoi gruan e Faraonit, e cila ishte nën pushtetin e atij që ishte më jobesimtar i jobesimtarëve, ndërsa ajo, me besimin e saj, arriti në Xhenetet e begata. **kur ajo tha: "O Zoti im! Ndërtomë një banesë tek Ti, në Xhenet,** d.m.th. më ndërto një shtëpi pranë Mëshirës Tënde, në shkallët më të larta të atyre që

janë afruar tek Ty. **më shpëto nga Faraoni dhe veprat e tij,** d.m.th. nga ai vetë dhe nga veprat e këqija që ai bënte. **dhe më shpëto nga populli keqbërës!"** Ata janë jobesimtarët koptikë.¹

Edhe Merjemen, të bijën e Imranit Allahu i bashkoi (i dha) asaj nderim, si në këtë botë ashtu edhe në Ahiret. Ai e përzgjedhi atë mbi të gjitha gratë e botës, edhe pse ajo jetonte në mes të një populli gjynahqar. **e cila ruajti virgjërinë (dëlirësinë) e saj** dhe nuk ra në punë të poshtira (imoralitet). **Ne frymë brenda saj nga shpirti Ynë.**² Xhibrili fryu tek pjesa e hapur e këmbës së saj (tek kraharori) dhe kështu ajo ra shtatzënë me Isain (Alejhi essalatu ue esselam). **Ajo u besoi fjalëve të Zotit të saj,** d.m.th. ligjeve që Ai ka nxjerrë për robërit e Tij, fjalëve që ia tha engjëlli - të cilat janë fjalët e Xhibrilit (Alejhi essalatu ue esselam): "Unë jam i dërguar i Zotit Tënd." - si dhe lajmit përgëzues të tij për Isain dhe se ai do të jetë i dërguar dhe prej të afruarve tek Zoti. **dhe librave të Tij,** të cilat janë librat e zbritur (nga Allahu) tek profetët e Tij. **ishite nga të devotshmit!** nga ata njerëz, të cilët i binden Zotit të tyre. Familjarët e saj ishin të devotshëm dhe të bindur (ndaj Allahut).

SURIA EL-MULK

Qoftë i lartësuar (gjithë begati është) Ai, në dorën e të Cilit është pushteti suprem "Tebareke - gjithë begati" do të thotë: e shumë dhe e madhe është Mirësia e Allahut. "El-mulke - pushteti suprem" është pushteti i qiejve dhe i Tokës, si në dynja ashtu edhe në Ahiret. **dhe që është i Fuqishëm të bëjë çdo gjë!**

Ai i ka krijuar jetën dhe vdekjen "El-meut - vdekja" është ndërprerja e lidhjes së shpirtit me trupin dhe shpirtit prej tij. Ndërsa "El-hajatu - jeta" është bashkimi i shpirtit me trupin dhe lidhja me të. Pra, me jetë (këtu) kuptojmë krijimin e tij si njeri, dhe krijimin e shpirtit në të. **për t'ju provuar se kush prej jush do të veprojë më mirë,** d.m.th. për t'ju ngarkuar (me përgjegjësi), pastaj Ai ju vë në provë dhe ju shpërblet për këtë. Synimi thelbësor nga sprovimi, është nxjerrja në pah e mirësisë së bamirësve dhe bindjes të atyre që tregohen të nënshtruar (ndaj Allahut). **Ai është i Plotfuqishmi dhe Falësi i madh.**

Ai ka krijuar shtatë qiej palë mbi palë, d.m.th. njëri mbi tjetrin. **Nuk mund të gjesh në krijimin e të Gjithëmëshirshmit kurrfarë ceni,** (pra nuk mund të gjesh kurrfarë) kontradikte as mospërputhje, as shtrembërim dhe as kundërshti.

Një gjë të tillë ata donin ta bënin edhe me mysafirët e profetit të tyre. Për këtë shturje Allahu i Lartësuar u dha një ndëshkim të rreptë. Kjo përmendet në disa sure të Kuranit, si p.sh., në suren Esh-shuara, ajeti 173, ku thuhet: "E Ne u lëshuam atyre një shi të jashtëzakonshëm (gurë nga qielli), e sa i keq ishte ai shi për ata të cilëve iu pat tërhequr vërejtja." (sh.p.).

¹ Koptikët janë një grupim i krishterë.

² "Nga shpirti Ynë": pra, nga shpirti që është krijesa Jonë (e Allahut).

Përkundrazi ata (qiejt) janë të njëtrajtshëm, të rregullt dhe tregues të Zotit të tyre. **«Hidhe vështrimin: a sheh ndonjë plasaritje?»**, d.m.th. ktheje shikimin tënd në qiell dhe medito: A shikon në të – edhe pse ai është shumë i madh e i gjerë - ndonjë plasaritje apo çarje?

«Pastaj hidhe sërish vështrimin», d.m.th. herë pas here, - edhe nëse bëhen shumë herë - sepse në këtë mënyrë argumenti shpaloset më fuqishëm dhe pritët rruga e justifikimit. **«vështrimi yt do të kthehet i lodhur»** i përlurur e i paaftë që të shikojë ndonjë të metë në krijimin e qiellit. **«e i molisur»**, d.m.th. i lodhur e i këputur.

«Ne jua kemi zbuluar qiellin më të afërm me yje të shkëlqyeshme» dhe **«i kemi bërë ata gjuajtës kundër djajve»**, d.m.th. këta yje ndriçues i kemi bërë gjuajtës me të cilët goditen djajtë. Kjo është një tjetër dobi e yjeve, veç qenies së tyre zbuluar për qiellin më të afërt. Ka thënë Katade: “Allahu i ka krijuar yjet për tre qëllime: si zbuluar për qiellin, gjuajtës të shejtanëve dhe si shenja për t’u udhëzuar me to në Tokë dhe në det.” **«për të cilët kemi përgatitur dënimin me zjarr»**, d.m.th., pasi i kemi djegur shejtanët me shigjeta të zjarra (meteorë) në dynja, u kemi përgatitur atyre edhe dënimin e Zjarrit në Ahiret.

«Kurse për ata, që e mohojnë Zotin e tyre, dënimi është Xhehenemi; eh, sa i shëmtuar është ai vendbanim!»

«Kur të hidhen aty», d.m.th. flaken në të, ashtu siç flaken drutë në zjarr. **«do të dëgjojnë ulërimën e tij»**, d.m.th. një zë që i përngjan zërit të gomarit kur fillon të pëllasë. **«ndërkohë që ai vlon»** pra, vlon me ta ashtu siç vlon kazanin (me ujë).

«Ai gati shpërthen nga mllëfi», d.m.th. për shkak të zemërimit të tij ndaj jobesimtarëve, ai (zjarri i Xhehenemit) gati copëtohet dhe ndahet nga njëri-tjetri. **«Sa herë që aty të hidhet ndonjë grup»** Fjala “*feuxh – grup*” ka kuptimin: grumbull njerëzish. **«rojtaret e tij do t’i pyesin ata»** pra, rojtaret prej engjëjve, do t’i pyesin ata në mënyrë qortuese dhe kritikuese. **«A nuk ju erdhi»** në dynja **«ndonjë paralajmërues?»** që t’ju paralajmëronte dhe t’ju tërhiqte vëmendjen për këtë ditë? (Ditën e Gjykimit).

«Po - do të përgjigjen ata - na ka ardhur vërtet paralajmërues» i dërguar nga Allahu, Zoti ynë; ai na paralajmëroi, na frikësoi dhe na njoftoi për këtë ditë. **«por ne e përgëneshtruam»** pra, atë paralajmërues **«dhe thamë: “Allahu nuk ka shpallur asgjë»** nga ato për të cilat ju po flisni siç janë çështjet e fshehta, lajmet rreth botës tjetër (Ahiretit) si dhe ligjet të cilat sqarojnë se ç’kërkon Allahu prej nesh. **«ju jeni në një humbje të**

madhe»!», d.m.th. u thamë të dërguarve: “Me të vërtetë ju po i ikni së vërtetës, dhe i jeni larguar së drejtës.”

«Ata do të thonë: “Sikur të kishim dëgjuar ose menduar, nuk do të ishim midis banorëve të Zjarrit Flakërues!»” Sikur të kishim dëgjuar siç dëgjoni ai që kupton, apo të kishim logjikuar siç logjikon ai që i dallon dhe i shikon (mirë gjërat), nuk do të ishim prej banorëve të Zjarrit, përkundrazi do ta kishim besuar atë që zbriti Allahu dhe do ta kishim pasuar të Dërguarin.

«Kështu, ata do ta pranojnë gjynahun e tyre» për të cilin ata merituan dënimin e Zjarrit. Gjynahu i tyre ishte mosbesimi dhe përgëneshtrimi i profetëve. **«Larg qofshin prej mëshirës së Zotit banorët e Zjarrit Flakërues!»**, d.m.th. qofshin larg prej Allahut dhe Mëshirës së Tij. Pra, Allahu i detyron (të vuajnë) dënimin pasi ata e pranojnë gjynahun, sepse ky është argument kundër tyre dhe për ta nuk mbetet më justifikim.

«Vërtet, për ata që i frikësohen Zotit të tyre pa e parë Atë, do të ketë falje dhe shpërblim të madh!»

«Sido që të flisni ju, fshehtas apo haptas» Allahu i di të gjitha ato, e asgjë nuk mund t’i fshihet Atij. **«Ai e di mirë ç’ka në zemrat tuaja»**, pra atë që fshehin zemrat tuaja.

«E si të mos dijë Ai që ka krijuar gjithçka» E si të mos i dijë sekretet dhe të fshehtat e zemrave Ai që i krijoi dhe i solli ato në ekzistencë. Allahu i Lartësuar është Ai që e krijoi njeriun me dorën e Vet. Sigurisht kush e prodhon diçka, e njeh atë më mirë se çdokush tjetër. **«kur Ai njeh çdo gjë me imtësi dhe është i Gjithëinformuari!»** Ai është i Cili me dijen e Vet depërton në thellësi të zemrave; i Gjithëinformuari për sekretet dhe të fshehtat që ruajnë ato. Atij nuk mund t’i fshihet asgjë e tyre.

«Ai jua ka bërë Tokën të përdorshme», d.m.th. të lehtë dhe të butë për të qëndruar mbi të. Ai nuk e ka bërë atë të ashpër, e kështu ta kishit të pamundur të rrinit dhe të ecnit mbi të. **«andaj ecni nëpër viset e saj»** udhëve, anëve dhe skajeve të saj. **«dhe ushqehuni me atë, që ju ka dhënë Ai»**, d.m.th. nga ajo me të cilën Ai ju ka furnizuar dhe ka krijuar për ju në Tokë. Allahu i Lartësuar shpalojë të mirat që ua ka dhënë bijve të Ademit (njerëzve) duke i stabilizuar ata në Tokë, si dhe duke u dhënë atyre aftësinë që të përfitojnë nga të mirat e saj. Por ata, nga ana tjetër, duhet ta dinë, se kanë për t’u kthyer tek Ai. Prandaj (më pas) ka thënë: **«Si të ringjalleni, do të ktheheni tek Ai»**. Si të ringjalleni nga varret tuaja do të ktheheni tek Ai dhe tek askush tjetër.

«A jeni të sigurt se kush është në qiell» pra, Allahu i Lartësuar **«nuk do ta bëjë Tokën të**

وَأَسِرُوا قَوْلَكُمْ وَأَوَجَّهُرُوا بِهِ إِنَّهُ عَلَيْهِمُ إِذَاتُ الصُّدُورِ ﴿١٣﴾ أَلَا
 يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴿١٤﴾ هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ
 الْأَرْضَ ذُلُولًا فَامشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ
 ﴿١٥﴾ أَمْ أَمِنْتُمْ مَن فِي السَّمَاءِ أَن يَخِفَّ بِكُمْ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ
 تَمُورُ ﴿١٦﴾ أَمْ أَمِنْتُمْ مَن فِي السَّمَاءِ أَن يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا
 فَسَتَعْمُونَ كَيْفَ نَذِيرٍ ﴿١٧﴾ وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ
 كَانَ نَكِيرِ ﴿١٨﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَفَيْتَ وَيَقِضْنَ مَا
 يَمْسِكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَنُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ ﴿١٩﴾ أَمْ هَذَا الَّذِي
 هُوَ جُنْدٌ لَّكُمْ يَنْصُرُكُمْ مِّن دُونِ الرَّحْمَنِ إِنِ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ
 ﴿٢٠﴾ أَمْ هَذَا الَّذِي يَرْفَعُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ بَل لَّجُوا فِي عُتُوٍّ
 وَنُفُورٍ ﴿٢١﴾ أَمْ يَمْشِي مَكْبَأً عَلَى وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمْ يَمْشِي سَوِيًّا
 عَلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٢٢﴾ قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ
 وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٢٣﴾ قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ
 فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ
 صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾ قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢٦﴾

fundoset bashkë me ju ta bëjë atë që t'ju përpijë, ashtu siç veproi me Karunin¹, pasi e ka bërë atë të përdorshme (të lehtë) për të ecur udhëve të saj. **«kur të fillojë të dridhet papritmas?»**, d.m.th kur të çrregullohet dhe të lëvizë (dridhet) dhe të mos jetë më e qetë dhe e përdorshme si më parë.

﴿١٧﴾ **«A jeni të sigurt se kush është në qiell, nuk do t'ju çojë furtunë gurësh?»** pra, gurë nga qielli, ashtu siç dërgoi mbi popullin e Lutit² dhe mbi njerëzit e elefantit.³ Dhe, thuhet se kuptimi i

¹ Karuni ka qenë prej popullit të Musait (Alejhi essalatu ue esselam) Allahu i Madhëruar i dha atij shumë pasuri. Karuni u tregua arrogancë dhe pretendonte se gjithçka e kishte fituar në saj të dijes që kishte. Allahu e ndëshkoi Karunin për arrogancën e tij siç e përmend këtë në suren El-Kasas, ajeti 81, ku thotë: “Ne bëmë që Karunin dhe shtëpinë e tij t'i gëlltoste toka dhe askush nuk arriti që ta mbronte nga dënimi i Allahut, madje as ai vetë nuk mund ta mbronte veten.” Për më tepër shih ajetet 76-81 në suren El-Kasas (sh.p.).

² Shih shënimin nr. 28 (sh.p.).

³ Këtë ngjarje na e sqaron Allahu i Madhëruar në suren El-Fil, (sureja nr. 105) (sh.p.).

“basiben - furtunë gurësh” është: një erë në të cilën ka gurë. **«Atëherë do ta dini sa i frikshëm është paralajmërimi Im!»**, pra do ta merrni vesh sa i frikshëm është paralajmërimi Im, kur ta shikoni dënimin, por atëherë ajo dije nuk ju bën dobi.

﴿١٨﴾ **«Edhe ata që ishin para tyre i përgënjeshtuan (të dërguarit e Allahut)»** **«Eh, sa i ashpër ka qenë ndëshkimi Im!»**, d.m.th. sa i ashpër ishte mospranimi nga ana Ime (i përgënjeshttrimi të tyre), kur u dhashë një dënim të tmerrshëm?!

﴿١٩﴾ **«A nuk i shohin shpendët mbi kokat e tyre, se si i hapin krahët»** i hapin dhe i shtrijnë krahët e tyre në ajër kur janë duke fluturuar. **«dhe i mbledhin?»**, d.m.th. i mbyllin krahët e tyre.

«Askush nuk i mban ata» në ajër ndërkohë që janë duke fluturuar, kur hapin dhe mbledhin krahët e tyre **«përveç të Gjithëmëshirshmit»**, i Cili është i Plotfuqishëm për gjithçka, d.m.th., ngase i ka dhënë shpendëve një krijim të përsosur (preciz), i ka bërë trupat e tyre të lehtë, i ka mbuluar ata me pendë, të cilat i ka vendosur sipas një mënyre të caktuar, që kur me to rrahin ajrin, (trupat e tyre) ngrihen në hapësirë dhe bëjnë përpara. Prandaj, i Lartësuar është Krijuesi i tyre. **«Ai, me të vërtetë, sheh çdo gjë.»** asgjë nuk mund t'i fshihet Atij.

﴿٢٠﴾ **«Kush është ai, që mund t'ju ndihmojë si një ushtri e tërë, përveç të Gjithëmëshirshmit?»** Kuptimi i kësaj është: Ju nuk keni ndonjë ushtri që të pengojë nga ju dënimin që jep Allahu, përkundrazi, kush vallë mund t'ju ndihmojë nëse nuk ju ndihmon Allahu me mëshirën dhe ndihmën e Tij. **«Mohuesit janë pre e një mashtrimi»** të madh që u bëhet nga ana e shejtanit.

﴿٢١﴾ **«Kush është ai që mund t'ju furnizojë ju, në qoftë se Ai jua ndal furnizimin e Tij?»**, d.m.th. kush është ai që do t'ju japë furnizim - siç është shiu etj. veç tij - nëse Allahu e bllokoi dhe e ndal atë prej jush? **«Por ata janë zhytur në kryeneçësi e mendjemadhësi.»** Janë zhytur në kryeneçësi e mendjemadhësi ndaj së vërtetës, kanë ikur prej saj, as nuk kanë nxjerrë mësim dhe as nuk kanë medituar.

﴿٢٢﴾ **«A është më i udhëzuar ai që shkon i përmbysur me fytyrë në tokë»** Ai është jobesimtari, i cili në dynja, zhytet në gynahe ndaj Allahut, e në Ditën e Gjykimit Ai e ringjall atë të përmbysur mbi fytyrën e tij. **«apo ai që ecën ballëlart»** i drejtuar, duke parë çka para vetes. **«në rrugën e drejtë?»**, d.m.th. në rrugën e drejtë në të cilën nuk ka as dredha e as devijime. Ky është një shembull për besimtarin, i cili në dynja ka ecur sipas metodologjisë që ka caktuar Allahu, i udhëzuar dhe i qartësuar. Prandaj, Allahu e ringjall atë ballëlartë e në rrugë të drejtë, e cila e çon drejt Xhenetit.

﴿٢٣﴾ **«Thuaju: “Është Ai që ju ka krijuar dhe ju ka**

dhënë dëgjimin, shikimin dhe zemrat, e megjithatë ju pak e falënderoni!”

24 ¶Thuaje: “Është Ai që ju ka shpërndarë nëpër Tokë” ju ka krijuar në Tokë, ju ka përhapur në të dhe ju ka shpërndarë mbi sipërfaqen e saj. ¶dhe para Tij do të tuboheni”.

25 ¶Ata thonë: “Atëherë, kur (do të vijë) ky premtim, nëse thoni të vërtetën?”

26 ¶Thuaje: “Dijeni (për këtë) i përket vetëm Allahut, d.m.th. dijen për kohën kur do të bëhet Dita e Gjykimit e ka vetëm Allahu, e askush tjetër veç Tij nuk e di atë. ¶kurse unë jam vetëm një paralajmërues i qartë” ju paralajmëroj për të dhe ju frikësoj për pasojat e mosbesimit tuaj. Ju sqaroj ato për të cilat më ka urdhëruar Allahu për të sqaruar. Dhe Ai, nuk më ka urdhëruar që t’ju lajmëroj për kohën se kur do të bëhet Dita e Gjykimit.¹

27 ¶Kur të shohin atë për së afërmi kur të shohin dënimin afër tyre. ¶fytyrat e atyre që mohuan do të zymtohen, d.m.th. ato nxihen, i mbulon trishtimi dhe i kaplon poshtërimi. ¶dhe, atëherë, do t’u thuhet: “Ja, kjo është ajo që e keni kërkuar të shpejtohej!” d.m.th. kjo është ajo që ju me tallje e dëshironit dhe kërkonit që të shpejtohej.

28 ¶Thuaje: “Mendoni: në qoftë se Allahu më merr shpirtin mua duke më bërë që të vdes apo të vritem, ashtu siç e dëshironi këtë gjë për mua dhe siç jeni duke pritur që të më ndodhin fatkeqësitë dhe të vdes. ¶dhe ndjekësit e mi prej besimtarëve ¶apo na mëshiron duke e vonuar këtë deri në një afat të caktuar. Nëse supozojmë se një gjë e tillë do të na ndodhë ¶atëherë kush është ai që do t’i mbrojë jobesimtarët nga dënimi i dhimbshëm?” d.m.th. askush nuk i shpëton ata prej tij (dënimit), pavarësisht ia merr Allahu shpirtin të Dërguarit të Tij dhe besimtarëve që janë me të, ashtu siç dëshironin jobesimtarët, apo ua vonon këtë deri në një afat tjetër.

¹ Çastin se kur do të ndodhë Dita e Gjykimit nuk e di askush tjetër veç Allahut. Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) na ka njoftuar vetëm për shenjat që tregojnë afrimin e saj. Kur engjëlli Xhibril (Alejhi essalatu esselam) e pyeti Profetin (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) se kur është Dita e Gjykimit, Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) tha: “Ai që po pyetet (Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem)) nuk di më shumë për të sesa ai që po pyet (Xhibrili (Alejhi essalatu ue esselam)).” Momenti kur do të ndodhë Kiameti është një nga ato pesë të fshehta të cilat i di vetëm Ai. Këtë fakt Allahu i Madhëruar na e sqaron në suren Lukman, ajeti 34, ku thotë: “S’ka dyshim se vetëm All-llahu e di kur do të ndodhë kiameti, Ai e di kur e lëshon shiun. Ai e di se ç’ka në mitra (të nënave), nuk e di kush pos Tij se ç’ka do të ndodhë (ç’ka do të punojë) nesër, dhe askush nuk e di, pos Tij, se në ç’vend (ose kohë) do të vdesë. All-llahu është më i dijshtëmi, më i njohuri.”

29 ¶Thuaje: “Ai është i Gjithëmëshirshmi; ne Atë besojmë dhe tek Ai mbështetemi e ju, sigurisht, do ta merrni vesh se kush do të jetë në humbje të plotë”.

30 ¶Thuaje: “Mendoni: nëse ujërat tuaja ju shteren, d.m.th. më tregoni nëse ujërat tuaja, të cilat Allahu me mirësinë e Tij jua ka dhënë nëpër burime, puse e lumenj, shterojnë në Tokë saqë të mos ekzistojnë më fare, ose shkojnë në vende të largëta në thellësi të Tokës saqë të mos jetë e mundur për t’u nxjerrë që atje. ¶kush (përveç Allahut) do t’ju sjellë ujë rrjedhës?!”, d.m.th. ujë të shumtë që rrjedh e nuk ndërpritet, pra askush tjetër veç Allahut të Lartësuar nuk mund t’jua sjellë atë. Ai e sjell atë nëpërmjet shirave dhe lumenjve që ju të përfitonin nga kjo mirësi.

SURJA EL-KALEM

1 ¶Nûn. Kjo është një shkronjë prej shkronjave të alfabetit, njëlloj si disa shkronja të tjera që gjenden në fillim të disa sureve. ¶Beto hem për penën Allahu betohet për penën për shkak të sqarimeve që bëhen me të. Ky betim përfshin çdo penë me të cilën shkruhet. ¶dhe për atë që shkruajnë, d.m.th. ato dije që njerëzit i shkruajnë me anë të penës.

2 ¶se ti (o Muhamed), falë mirësisë së Zotit tënd, nuk je i marrë, d.m.th. ti, o Muhamed, falë mirësisë që të ka dhënë Zoti yt – e cila është profetësia dhe udhëheqja e përgjithshme - nuk je aspak i marrë (siç pretendojnë ata).

3 ¶Pa dyshim, ti do të kesh shpërblim, d.m.th. do të kesh shpërblim për barrën e profetësisë që ti barte dhe për vështirësitë që hoqe. ¶të përherëshëm, d.m.th. të pandërprerë. Ose kuptimi i kësaj është: ky nuk është ndonjë favor nga njerëzit që ata të mburren ty për të.

4 ¶Vërtet ti je në një shkallë të lartë të moralit! Kuptimi i kësaj është: ti ke atë moral për të cilin të ka urdhëruar Allahu në Kuran. Në një thënie autentike, kur Aisheja (Radjalallahu anhu) është pyetur për moralin e Profetit (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem), ka thënë: “Moral i tij ishte Kurani.”

5 ¶Së shpejti ti do ta shohësh, por edhe ata² do ta shohin.

6 ¶se cilin prej jush e ka prekur marrëzia, d.m.th. do ta shohësh, o Muhamed, por edhe jobesimtarët do ta shohin, gjithashtu, në Ditën e Gjykimit, kur të qartësohet e vërteta dhe të zbulohet perdja (mbulesa) se kush nga dy palët është prekur nga marrëzia. Kjo është një kundërpërgjigje ndaj pretendimit të tyre, se Muhamedi (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) është i marrë dhe i humbur, prandaj vijon e thotë:

² Jobesimtarët e Mekës që e quanin të marrë Profetin Muhamed (Alejhi essalatu ue esselam).

فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيِّئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَدْعُونَ ﴿٢٧﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكْنِي اللَّهُ وَمَنْ مَعِيَ أَوْ رَحِمْنَا فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ﴿٢٨﴾ قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ أَمَّنَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٢٩﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْحَبَ مَاؤُكْرُغُورًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ ﴿٣٠﴾

سُورَةُ الْقَلَمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ت وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ﴿١﴾ مَا أَنْتَ بِعِنْدَ رَبِّكَ بِمَحْجُونٍ ﴿٢﴾ وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ ﴿٣﴾ وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴿٤﴾ فَسَبِّحْهُ وَحْيُسُورِهِ ﴿٥﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٧﴾ فَلَا تَطِعِ الْمُكَذِبِينَ ﴿٨﴾ وَدُوا لَوْنَدُهُنَّ فَيَدْهُونُ ﴿٩﴾ وَلَا تَطِعِ كُلَّ حَلَّافٍ مَهِينٍ ﴿١٠﴾ هَمَّازٍ مَشَاءٍ بِنَمِيمٍ ﴿١١﴾ مَنَاعٍ لِلنَّخْرِ مَعْتَدٍ ﴿١٢﴾ أَسْمِيرٍ ﴿١٣﴾ عَتَلٍ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٍ ﴿١٤﴾ أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ ﴿١٥﴾ إِذَا تَتَلَّى عَلَيْهِ ءَايَاتُنَا فَالْكَاسُطِيرِ الْأُولَى ﴿١٥﴾

﴿٧﴾ **Zoti yt e di më së miri, se cili është shmangur nga rruga e Tij**, d.m.th. e di se kush është i humbur në të vërtetë, ti apo ata që të akuzojnë ty si të humbur. Pra, kuptimi këtu është: përkundrazi ata janë të humburit, ngaqë kanë kundërshtuar atë që u bën dobi dhe kanë zgjedhur atë që u bën dëm, si në këtë botë ashtu edhe në botën tjetër. **dhe, i njej mirë ata që janë në rrugën e drejtë**, në rrugën e Tij, e cila të çon në lumturinë e botës tjetër dhe të kësaj bote.

﴿٨﴾ **Andaj, ti mos i dëgjo jobesimtarët!**

﴿٩﴾ **Ata dëshirojnë që ti të bësh lëshime, kështu që dhe ata të bëjnë lëshime**. Kuptimi këtu është: ata dëshirojnë të jesh i butë me ta dhe ata të tregohen të butë me ty. Dhe, thuhet se kuptimi i kësaj është: ata dëshirojnë që ti të mbështetesh tek ta dhe të lësh atë të vërtetë në të cilën je, për këtë arsye ata bëjnë lëshime. Pra, shfaqin ndaj teje butësi që të anosh nga ata.

﴿١٠﴾ **Por ti mos iu bind çdo betari**, d.m.th. atij që betohet shumë, për gjëra të pavërteta. **të përçmuar** pra, të ulët.

﴿١١﴾ **shpifaraku, që përhap thashetheme** “*El-hemmas* – shpifarak” është ai që i përmend njerëzit për të keq në prani të tyre. Ndërsa “*El-lemmas*”

është ai që i përmend ata (për të keq) në mungesë të tyre. “*El-meshsbau bi nemim – ai që përhap thashetheme*” është ai që përhap thashetheme midis njerëzve për t’i prishur ata me njëri-tjetrin.

﴿١٢﴾ **penguesi veprash të mira, shkelësi dhe keqbërësi**

﴿١٣﴾ **të ashpri** *Utul-l* është ai që e ka trupin të madh e të fortë dhe që ka moral shumë të keq. Ndërsa *Ez-Zexhxaxhi* ka thënë: “(Utul-l) është ai që është i ashpër dhe i pashpirt.” **që, veç kësaj, është edhe kopil**. Pas atyre të metave që u përmenden për të, ai është edhe kopil. Dhe kopil, është ai që i ngjitet dikujt, por në të vërtetë nuk është (fëmija) i tij.

﴿١٤﴾ **vetëm se është i pasur dhe ka shumë djem**. Kuptimi këtu është: Mos iu bind atij se ka pasuri dhe fëmijë. Dhe thuhet se qëllimi nëpërmjet kësaj është tërheqja e vërejtjes dhe qortimi i tij, ku mirësinë e Allahut që i dha fëmijë dhe pasuri e shpërbleu me mosbesim ndaj Tij, ndaj të dërguarve dhe ndaj shpalljeve.

﴿١٥﴾ **Kur i lexohen shpalljet tona, ai thotë: “Këto janë vetëm përralla të të lashtëve!”**

﴿١٦﴾ **Ne do t’ia damkosim hundën!**, d.m.th. do t’i bëjmë atij një damkë të zezë në hundë. Kjo duke ja nxirë fytyrën e tij me zjarr, para se të futet në Zjarr (të Xhehenemit). Kjo i mbetet atij si shenjë, me të cilën ai do të njihet e ajo nuk do të hiqet më prej tij.

﴿١٧﴾ **Ne i kemi vënë në provë ata**, d.m.th. jobesimtarët e Mekës. Allahu i sprovoi ata me uri dhe thatësi për shkak të lutjes që i Dërguari i Allahut (*Sal-lallahu alejhi ue sel-lem*) bëri kundër tyre. **ashtu siç i sprovuam të zotët e kopshtit** ndodhinë e të cilëve e dinë Kurejshët. Thuhet se në Jemen, dy fersekh¹ larg nga San’aja, një burrë kishte një kopsht, prej të cilit ai jepte të drejtën e Allahut. Kur ai vdiq, kopshtin e trashëguan fëmijët e tij, të cilët nuk po u jepnin më njerëzve nga të mirat e tij e u treguan dorështrënguar për të dhënë të drejtën e Allahut dhe thanë: “Pasuria është e pakët dhe kemi shumë fëmijë, prandaj ne nuk mund të bëjmë dot atë që bënte babai ynë.” dhe vendosën që mos t’u jepnin gjë të varfërve. Kështu përfundimi i tyre ishte ai që Allahu i Madhëruar na e tregon në Librin e Tij. **të cilët ishin betuar se në mëngjes do t’i vilnin frutat**, d.m.th. u betuan se do të mblidhnin (këputnin) frutat e kopshtit të tyre herët në mëngjes.

﴿١٨﴾ **e nuk patën thënë “Në dashtë Zoti!”** pra, nuk thanë *Insha-Allah* (Në dashtë Allahu). Dhe

¹ Fersekh: njësi për matjen e distancave. Një fersekh është përafërsisht i barabartë me 5,5 km.

thuhet se kuptimi i “*we la jestethnun*” është: dhe nuk u ndajnë të varfërve nga malli që kanë vjelur, atë sasi që ua jepet babai i tyre.

19) **“Kështu, kopshtin e goditi një fatkeqësi nga Zoti yt, ndërkohë që ata po flinin”**, d.m.th. Allahu i Madhëruar dërgoi tek kopshti i tyre një zjarr, i cili e dogji atë aq sa u nxi.

20) **“Dhe gdhiu si i kositur”**, d.m.th. si një kopsht të cilit i janë këputur frutat e tij. Pra, u kosit dhe nuk mbeti më asgjë nga frutat e tij.

21) **“Në agim, ata thirrën njëri-tjetrin”** Kur u gdhiu ata i thanë njëri-tjetrit:

22) **“Nxitoni herët në kopshtin tuaj”** dilni herët në mëngjes tek frutat dhe të mbjellat tuaja para se të vijë të varfrit. **“nëse doni t’i vilni frutat!”**

23) **“Dhe u nisën duke pëshpëritur”**

24) **“Të mos lejoni asnjë të vobekët që të hyjë sot në kopshtin tonë!”** ia thoshin këto fjalë njëri-tjetrit fshehtas. Pra, asnjë i vobekët të mos futet sot në kopsht, që të mos kërkojë prej jush t’i jepni atë që i jepet babai juaj.

25) **“Ata u nisën herët”**, d.m.th. shkuan veçmas popullit të tyre. **“duke menduar se ata kanë fuqi”** për të marrë prodhimet e kopshtit (dhe për t’i penguar të varfrit), sipas tyre.

26) **“Por, kur e panë kopshtin, ata thanë: “Ne qenkemi vërtet të humbur”**, d.m.th. i thanë njëri-tjetrit: “Ne paskemi humbur rrugën! Ky nuk është kopshti ynë.” Pastaj kur u menduan mirë dhe e kuptuan se ai ishte kopshti i tyre dhe se Allahu i kishte dënuar duke ua zhdukur frutat dhe të mbjellat e tij, thanë:

27) **“madje, qenkemi të privuar”**, d.m.th. Allahu na ka privuar nga frutat e kopshtit, për shkak se ne u treguam të vendosur që mos t’u jepnim të varfërve nga të mirat e tij.

28) **“Më i arsyeshmi ndër ta tha:”**, d.m.th. më shëmbullori, më i logjikshmi dhe më i miri ndër ta, **“A nuk ju thashë unë se duhet ta lartësoni Allahun?!”**, d.m.th. a nuk ju thashë se është padrejtësi që mos t’u japësh të varfërve të drejtën e tyre? He, pra, lartësoni Zotin tuaj tani, pasi ju bë e qartë se Ai u rri në pritë zullumqarëve.

29) **“Lartësuar qoftë Zoti ynë! - thanë - Ne paskemi qenë vërtet të padrejtë!”**, d.m.th. i lartësuar është Zoti ynë. Ai nuk është aspak i padrejtë në atë çka bëri në kopshtin tonë. Kjo ndodhi për shkak të gjynahut që ne bëmë dhe privimit të vobektëve (nga e drejta e tyre).

30) **“Atëherë filluan të qortojnë njëri-tjetrin.”**

31) **“Ah, të mjerët ne! - thanë ata - Paskemi qenë vërtet arrogant!”**

32) **“Shpresojmë se Zoti ynë do të na e zëvendësojë me ndonjë edhe më të mirë se ai (kopësht)”** ne vetëm tek Zoti ynë mbajmë shpresën. d.m.th. kërkojmë të mirat dhe shpresojmë faljen e Tij.

سَنَسِيْمُهُ عَلَى الْخُرُطُوْمِ ۝۱۹ إِنَّا بَلَوْنَهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ ۝۱۷ وَلَا يَسْتَنْوْنَ ۝۱۸ فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ نَائِبُونَ ۝۱۹ فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ ۝۲۰ فَفَنَادُوا مُصْبِحِينَ ۝۲۱ أَنْ آغْدُوا عَلَيْنَا حَرْثَكُمُومِ ۝۲۲ كُنْتُمْ صَرْمِينَ ۝۲۳ فَانطَلَقُوا وَهُمْ يَخِفُّونَ ۝۲۴ أَن لَّا يَدْخُلَهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مَسْكِينٌ ۝۲۵ وَغَدَوْا عَلَى حَرْدٍ قَدِيرِينَ ۝۲۶ فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُونَ ۝۲۷ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ۝۲۸ قَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ لَكُمْ لَوْلَا أَلَّا نَسْمَعُونَ ۝۲۹ قَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ لَكُمْ لَوْلَا أَلَّا نَسْمَعُونَ ۝۳۰ قَالُوا نَبِئْنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ۝۳۱ فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتْلُو مِثْلَ ۝۳۲ قَالُوا نَبِئْنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ۝۳۱ عَسَى رَبِّنَا أَنْ يَبْدُلَ أَمْرَكُمْ آمِنًا وَإِنَّا لَنَّا رَبِّنَا لَمُنشِقُونَ ۝۳۲ كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَالْعَذَابُ الْآخِرَةُ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۝۳۳ إِنَّا لِلْمُتَّقِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ النَّعِيمِ ۝۳۴ أَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ ۝۳۵ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ۝۳۶ أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ ۝۳۷ إِنَّا لَكُمْ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ ۝۳۸ أَمْ لَكُمْ أَيْمَانٌ عَلَيْنَا بَلِغْنَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِنَّ لَكُمْ لَمَا تَحْكُمُونَ ۝۳۹ سَلِّمُوا لَهُمْ يَوْمَ يَكْتُمُونَ ۝۴۰ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِن كَانُوا صَادِقِينَ ۝۴۱ يَوْمَ يُكْتَفَىٰ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ ۝۴۲

33) **“I tillë është ndëshkimi”**, d.m.th. si ai ndëshkim me të cilin i sprovuam ata (të zotët e kopshtit), i sprovujmë edhe jobesimtarët në dënimin e kësaj bote. **“Ndërsa dënimi në jetën tjetër, është më i madh, veç sikur ta dinin!”**, d.m.th. por ata nuk e dinë (një gjë të tillë).

34) **“Për ata që ruhen (nga gjynahet), tek Zoti i tyre do të ketë kopshte të kënaqësive.”**

35) **“Vallë, a t’i trajtojmë ata që Na nënshtrohen njësoj me keqbërësit?!”** Kokat e jobesimtarëve Kurejshitë thoshin: “Nëse ajo çka pretendon Muhamedi është e saktë, atëherë gjendja jonë dhe gjendja e myslimanëve do të jetë e njëjtë. Kështu ne do të kemi prej kënaqësive të Xhenetit në botën tjetër njëlloj siç do të kenë myslimanët.” Por Allahu i Lartësuar na njofton se nuk është e drejtë të barazosh midis atij që tregohet i bindur ndaj Tij, dhe atij që është keqbërës e kriminel dhe aspak nuk e vret mendjen për gjynahet që bën ndaj Zotit të Vet.

36) **“Çfarë keni ju (jobesimtarë)? Si po gjykoni kështu?!”** me këtë gjykim të padrejtë, si të ishte lënë në dorën tuaj çështja e shpërblimit.

37) **“A keni ndonjë libër, në të cilin ju mësoni”**, d.m.th. të cilin e lexoni dhe gjeni në të, se ai që

bindet, është njësoj me atë që kundërshton?

38 «Se do të keni çfarëdo, që të zgjidhni?!», d.m.th. a gjeni gjë në atë libër se në botën tjetër ju do të keni atë që ju vetë do të zgjidhni?

39 «Apo kemi bërë me ju ndonjë besëlidhje të vlefshme deri në Ditën e Kiametit dhe, e cila ju siguron, se do ta keni atë që ju gjykoni?» Kuptimi i kësaj është: Apo mos keni ndonjë premtim nga Allahu për të cilin Ai të jetë betuar me betime me të cilat t'ju ketë siguruar se do t'ju fusë në Xhenet, se ju do të jeni nën mbrojtjen e këtyre betimeve, derisa t'ju japë juve atë ditë, atë që ju gjykoni?

40 «Pyeti ata se kush i garanton për këtë.», d.m.th. pyeti, o Muhamed, jobesimtarët duke i qortuar dhe duke ua tërhequr vërejtjen se kush prej tyre është garantues për këtë?

41 «Ose, mos kanë ata bashkëpunëtorë? Atëherë, le t'i sjellin bashkëpunëtorët e tyre, nëse ajo që thonë është e vërtetë.» Kuptimi i kësaj është: Apo mos ata kanë bashkëpunëtorë, të cilët, sipas pretendimit të tyre, janë ortakë të Allahut, dhe kanë mundësi që t'i bëjnë ata njëlloj me myslimanët në botën tjetër?

42 «Ditën (e Kiametit), kur të zbulohet Kërciri» Allahu i Madhëruar zbulon Kërcirin e Tij dhe ky është një tregues se situata është e vështirë. Bukhariu dhe të tjerë transmetojnë nga Ebi Seidi se ai ka thënë: «Kam dëgjuar të Dërguarin e Allahut (Sai-lallahu alejhi ue sel-lem) të thotë: “Zoti ynë zbulon Kërcirin e Tij dhe çdo besimtar e besimtare i bie Atij në sexhde. Do të mbeten ata që në dynja binin në sexhde për syfaqësi dhe për të fituar emër. Ata do të tentojnë për të rënë në sexhde, por nuk do të munden, ngaqë kurrizi i tyre do të bëhet si një kockë e vetme.” «ata do të thirren që të përulen në sexhde, por nuk do të munden!» Të gjitha krijesat bien njëherazi në sexhde, dhe mbeten jobesimtarët dhe hipokritët, të cilët duan të bien në sexhde, por nuk munden, sepse shtylla kurrizore e tyre thahet (bëhet njësh) dhe nuk mund të përkulet për të rënë në sexhde, (sepse) ata nuk e besuan Allahun në dynja dhe nuk i ranë Atij në sexhde.

43 «Të ulura do të jenë shikimet e tyre» dhe do t'i mbulojë poshtërimi një poshtërim i madh, një trishtim dhe pendim do t'i kaplojë ata. «sepse kanë qenë të ftuar të përuleshin në sexhde», d.m.th. në dynja «kur qenë shëndoshë e mirë» ishin të shëndoshë e pa sëmundje dhe kishin mundësi që ta kryenin atë veprim (të binin në sexhde). Ka thënë Ibrahim Et-Tejmiji: “U bëhet thirrje me anë të Ezanit dhe Ikametit, ndërsa ata nuk pranojnë (të falen).”

44 «Prandaj, më lër Mua me ata, që e mohojnë këtë Fjalë», pra më lër Mua me ata, dorëzoje çështjen e tyre tek Mua dhe mos e preokupo zemrën tënde me ta, sepse Unë do të mjaftoj ty

për problemin e tyre. Ndërsa kuptimi “*këtë Fjalë*” është Kurani. «Ne do t'i çojmë ata hap pas hapi drejt rrënimt të tyre, me mënyra që ata nuk i kuptojnë.» Do t'i çojmë drejt dënimit shkallë pas shkalle derisa t'i hedhim në të (dënim), duke mos e kuptuar se ky ishte përshkallëzim, sepse ata e mendonin atë si kënaqësi dhe nuk meditonin për pasojat dhe atë që do t'i zinte në fund të tij.

45 «Dhe Unë do t'u jap atyre afat», d.m.th. u jap atyre afat që t'i shtojnë gynahet. «vërtet që kurthi Im është i fortë!», d.m.th. plani Im për t'i shkatërruar ata është i fortë dhe i ashpër, kështu asgjë nuk më shpëton Mua.

46 «A mos po kërkon shpërblim prej tyre», d.m.th. a mos po kërkon prej tyre ndonjë shpërblim për ftesën që u bën që të besojnë Allahun? «kështu që qenkan të rënduar nga borxhet?...» Mos vallë ti u kërkove ndonjë shpërblim, dhe për këtë shkak ata të kthyen shpinën dhe nuk t'u përgjigjen?

47 «Apo ata e dinë të fshehtë, kështu që ata mund të shkruajnë?», d.m.th. apo mos ata kanë dijen e fshehtë dhe shkruajnë ç'të duan nga faktet që ata pretendojnë, dhe debatojnë me ty me atë që kanë shkruar.

48 «Prandaj, duro për gjykimin e Zotit tënd» dhe mos u bëj si Njeriu i Peshkut, Junusi (Alejhi essalatu ue esselam), d.m.th. mos u zemëro dhe mos u mërzit si ai! «kur iu lut (Zotit të vet)» Allahu i Madhëruar e ngushëllon Profetin e Tij (Sai-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe e urdhëron atë të bëjë durim e të mos nxitohet ashtu si u nxitua Njeriu i Peshkut (Junusi (Alejhi essalatu ue esselam). Sqarimi i ndodhisë së tij është bërë më parë në suren El-Enbija, Junus dhe Saffat. Lutja që ai bëri ishte: “S’ka zot tjetër, përveç Teje! Qofsh i lavdëruar! Me të vërtetë, unë kam gabuar!”¹ dhe ai (Junusi) nuk duroi dot më të vazhdonte thirrjen në popullin e tij. «i dëshpëruar», d.m.th. i brengosur e i pikëlluar. Dhe ka mundësi që kuptimi i *Mekalhum* të jetë: i mbyllur në barkun e balenës.

49 «Sikur të mos i vinte mirësia prej Zotit të tij» Kjo mirësi ishte suksesi që ai të pendohej dhe Allahu ia pranoi atij pendimin. «ai do të hidhej në një shkretëtirë», d.m.th. do të flakej nga barku i balenës mbi një sipërfaqe toke të zbrazët nga bimët. «i fajësuar!», d.m.th. do të kritikohej dhe do të fajësohej për gabimin që ai bëri, e do të ishte i larguar nga mëshira (e Zotit).

50 «Por Zoti i tij e zgjodhi» e veçoi, e përzgjedhi dhe e zgjodhi atë për profetësinë. «dhe e bëri atë prej të mirëve.», d.m.th. nga ata që janë të plotë në devotshmërinë e tyre. Dhe thuhet se kuptimi i

¹ Suretu El-Enbija, ajeti 87.

kësaj është se Allahu ia dha përsëri profetësinë, pranoi prej tij ndërmjetësimin për veten dhe për popullin e tij dhe e bëri atë të dërguar duke e çuar atë tek njëqind mijë e më tepër njerëz, të cilët besuan të gjithë.

﴿31﴾ Kur dëgjojnë Kuranin, mohuesit sa nuk të hënë me shikimet e tyre ﴿Kur ti lexon Kuranin, ata të shikojnë me shikime të ashpra të mbushura gjithë armiqësi e urrejtje sa gati të rrëzojnë përtokë.﴾ dhe thonë: “Ai është vërtet i marrë!”

﴿32﴾ Por Kurani është vetëm këshillë për botët.

SURJA EL-HAKKA

﴿1﴾ E Vërteta e pashmangshme! Ajo është Dita e Kiametit, sepse në të shpalosen të vërtetat.

﴿2﴾ Ç’është e Vërteta e pashmangshme?

﴿3﴾ E kush do të ta shpjegojë ty se ç’është e Vërteta e pashmangshme?

﴿4﴾ Fiset Themud dhe Ad e mohuan Gjëmimin e tmerrshëm pra, Kiametin. Është emërtuar kështu “El-Karia - Gjënim i tmerrshëm” ngaqë ai (Kiameti) i godet njerëzit me tmerrret e tij.

﴿5﴾ prandaj fisi Themud u shkatërrua nga një ulërimë e tmerrshme Themudi është populli i Salihut (Alejhi essalatu ue esselam). Et-Tagijeh është ulërima e tmerrshme që i kapërcen kufijtë.

﴿6﴾ kurse fisi Ad u shkatërrua nga një furtunë e acartë e rreptë Ad-i është populli i Hudit (Alejhi essalatu ue esselam). “Er-Rih es-sarsar - furtunë e acartë” është era kur është shumë e ftohtë. “El-Atijeh - e rreptë” është era e ashpër, e cila i kalon kufijtë, për shkak se fryn shumë vullshëm, zgjat shumë dhe është tepër e ftohtë.

﴿7﴾ të cilën Allahu ua dërgoi atyre shtatë net dhe tetë ditë pareshtur, d.m.th Allahu ua dërgoi këtë furtunë gjatë kësaj kohe pareshtur, as nuk ndërpritej dhe as nuk qetësohej dhe i vriste ata me guralecët e saj. Atëherë mund t’i vëreje njerëzit pra, në shtëpitë e tyre. të përmbysur të shtrirë përtokë të vdekur. si trunget e humrave të kalbura, d.m.th. si fundet e trungeteve të humrave të rrëzuar apo të kalbur.

﴿8﴾ A sheh ndonjë gjurmë të tyre? ndonjë grup apo ndonjë njeri të mbetur. D.m.th. nuk mbeti më asnjë prej tyre.

﴿9﴾ Faraoni, ata para tij, d.m.th. nga popujt jobesimtarë dhe populli i qyteteve të rrënuara¹ ato janë fshatrat e popullit të Lutit kryen gjynahet të mëdha, d.m.th. kryen veprën e gabuar që është shirku² dhe gjynahet.

﴿10﴾ dhe e kundërshtuan të dërguarin e Zotit të tyre andaj Allahu i zhbui ata me dënim të ashpër, d.m.th. Allahu i ndëshkoi ata me ndëshkim shtesë nga popujt e mëparshëm, duke

خَشِيعةً أَبْصَرُهُمْ تَرَهِقَهُمْ ذَلَّةً وَقَدَّ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَلِيمُونَ ﴿٣١﴾ فَذَرْنِي وَمَنْ يَكْذِبْ بِهَذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٢﴾ وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ ﴿٣٣﴾ أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ﴿٣٤﴾ أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُمُونَ ﴿٣٥﴾ فَأَصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَى وَهُوَ مَكْظُومٌ ﴿٣٦﴾ لَوْلَا أَنْ نَدْرَكَهُ بَعْمَةٌ مِنْ رَبِّهِ لَنَدَّ بِالْعُرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ ﴿٣٧﴾ فَاجْنِبْهُ رَبُّهُ فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٣٨﴾ وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُرْفِقُونَكَ بِأَبْصَرِهِمْ لَمَّا سَعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ ﴿٣٩﴾ وَمَاهُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٤٠﴾

سُورَةُ الْحَاقَّةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَاقَّةُ ﴿١﴾ مَا الْحَاقَّةُ ﴿٢﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحَاقَّةُ ﴿٣﴾ كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ ﴿٤﴾ فَأَمَّا ثَمُودُ فَأَهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ ﴿٥﴾ وَأَمَّا عَادٌ فَأَهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ ﴿٦﴾ سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَمْعَ لَيَالٍ وَثَمَنِيَةً أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى كَأَنَّهُمْ أُعْبَاجُ رِحْلٍ مَخْلٍ خَاوِيَةٍ ﴿٧﴾ فَهَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ ﴿٨﴾

ia përmbysur shtëpitë dhe duke çuar furtunë gurësh mbi ta.

﴿11﴾ Kur vërshoi uji i madh, d.m.th. kur e tejkaloi kufirin e lartësisë, Ne ju ngarkuam ju në anije, d.m.th. kur ju ishit në shtyllat kurizore të baballarëve tuaj. Anija ishte anija e Nuhut (Alejhi essalatu ue esselam), e cila ecte me ta në ujin që solli përmbytjen.

﴿12﴾ për ta bërë atë për ju një paralajmërim, d.m.th. historinë e shkatërrimit të popullit të Nuhut (Alejhi essalatu ue esselam), si mësim dhe përkujtim për ju, o populli i Muhamedit (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem), që ta përdorni atë si argument për fuqinë e madhe të Allahut dhe ndëshkimin e Tij të ashpër. që ta dëgjojë çdo vesh i vëmendshëm, d.m.th. që ta mësojë pasi ta ketë dëgjuar, çdo vesh që i kushton vëmendje dhe e mëson atë që dëgjon.

﴿13﴾ Dhe kur t’i fryhet një herë Surit

﴿14﴾ kur toka dhe malet të ngrihen lart e t’i mëshojnë njëra-tjetrës me një të goditur, d.m.th. të thërmohen menjëherë pa pasur nevojë për të shtuar goditje tjetër. Dhe thuhet se dukëta këtu ka kuptimin: rrafshohen menjëherë.

﴿15﴾ atëherë do të ndodhë Ngjarja e pashmangshme pra, bëhet Kiameti.

﴿16﴾ Dhe do të çahet qielli, që atë ditë do të jetë i

¹ Sodomës dhe Gomorrës.

² Shirku është të përshkruarit ortak Zotit (sh.p.).

وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ، وَالْمُوتَفِكْتُ بِالْحَاطِئَةِ ﴿٩﴾ فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً رَابِيَةً ﴿١٠﴾ إِنَّا لَمَّا طَغَا الْمَاءُ حَمَلَتِ كُرْفَى الْبَارِيَةَ ﴿١١﴾ لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَتَعْيِبًا أَدْنَ وَعَيْبَةً ﴿١٢﴾ فَاذْفَخْنَا فِي الصُّورِ نَفْحَةً وَوَجْدَةً ﴿١٣﴾ وَجَمَلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَذُكِّدْنَا ذِكْرًا وَوَجْدَةً ﴿١٤﴾ فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ﴿١٥﴾ وَأَنْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ ﴿١٦﴾ وَالْمَلِكُ عَلَى أَرْجَائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَنِيَةٌ ﴿١٧﴾ يَوْمَئِذٍ نَعْرِضُونَ لَا تُخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ ﴿١٨﴾ فَأَمَّا مَنْ أَوْفَى كِتَابِهِ، بِبَيْمَتِهِ، فَيَقُولُ هَؤُلَاءِ أَقْرَبُ وَأَوْ كِتَابِيَّةٌ ﴿١٩﴾ إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلَاقٍ حِسَابِيَّةٌ ﴿٢٠﴾ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ﴿٢١﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿٢٢﴾ قُطُوفُهَا دَابِيَةٌ ﴿٢٣﴾ كُلُوا وَأَشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ ﴿٢٤﴾ وَأَمَّا مَنْ أَوْفَى كِتَابِهِ، بِشِمَالِهِ، فَيَقُولُ بَلَيْتَنِي لَأَوْتُ كِتَابِيَّةً ﴿٢٥﴾ وَلَأُزَادَنَّ مَاجِسَابِيَّةً ﴿٢٦﴾ بَلَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ ﴿٢٧﴾ مَا أُغْنَى عَنِّي مَالِيَّةٌ ﴿٢٨﴾ هَلَكَ عَنِّي سُلْطَانِيَّةٌ ﴿٢٩﴾ خَذُوهُ فَعَلُوهُ ﴿٣٠﴾ ثُمَّ لَجِعَمَ صَلْوَهُ ﴿٣١﴾ ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ ﴿٣٢﴾ إِنَّهُ، كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ﴿٣٣﴾ وَلَا يَحِضُّ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ ﴿٣٤﴾

thyeshëm, d.m.th. do të çahet qielli nga zbritja e engjëjve që janë në të. Atë ditë ai (qielli) do të jetë i dobësuar dhe i lëshuar.

﴿17﴾ **Engjëjt do të rrinë skajeve të tij**, d.m.th. engjëjt do të jenë në anët e tij derisa t'i urdhërojë Zoti. Më pas ata zbresin në Tokë duke e rrethuar atë dhe këdo që është në të. **kurse tetë prej tyre do të mbajnë Fronin e Zotit tënd**, d.m.th. tetë nga engjëjt e afruar tek Allahu.

﴿18﴾ **Atë Ditë do të ekspozoheni**, d.m.th. robërit paraqiten para Allahut për të dhënë llogari. **dhe asnjë fshehtësi e juaja nuk do të mbetet pa u shfaqur**, Allahut nuk i fshihet asgjë nga ju vetë, nga thëniet apo veprat tuaja, çfarëdo e fshehte të ketë qenë ajo.

﴿19﴾ **Ai, të cilit do t'i jepet libri i veprave të tij nga ana e djathtë**, **do të thotë: "Ja"**, d.m.th. merreni **lexoni librin tim!** E thotë këtë, nga gëzimi dhe ngazëllimi për shkak të bindjeve dhe veprave të mira që shikon në librin e tij.

﴿20﴾ **Vërtet, unë kam qenë i bindur se do të jepja llogari**, d.m.th. e kam ditur dhe kam qenë i bindur në dynja, se unë do të jepja llogari në Ahiret.

﴿21﴾ **Kështu, ai do të ketë jetë të lumtur** të kënaqshme dhe jo të mërzitshme.

﴿22﴾ **në një kopsht të lartë**, d.m.th. në vend të lartë, sepse është në qiell. Ose, në grada të larta dhe me vlerë të madhe.

﴿23﴾ **frutat e të cilit do t'i kapë lehtë**, Kuptimi i kësaj është se frutat e Xhenetit do të jenë afër për t'u kapur, pavarësisht se ai që do t'i marrë ato është në këmbë, ulur apo shtrirë.

﴿24﴾ **(Njerëzve të tillë u thuhet): "Ju bëftë mirë, hani e pini" për atë, që keni bërë në ditët e kaluara!**, d.m.th. për shkak të punëve të mira që keni kryer në dynja.

﴿25﴾ **Por ai, të cilit do t'i jepet libri i veprave të tij nga ana e majtë** nga mërzia dhe mjerimi, ngaqë shikon të këqijat e tij në të, **do të thotë: "Ah, sikur të mos më ishte dhënë libri im"**

﴿26﴾ **dhe të mos e kisha ditur llogarinë time!** dhe të mos e kisha ditur se cila do të ishte llogaria ime. Kjo ngaqë e gjithë llogaria rëndon mbi të.

﴿27﴾ **Ah, të kishte qenë fundi im vdekja!** Ah, sikur vdekja, e cila më kapi, të kishte qenë fundi im dhe të mos isha ringjallur më pas saj! Pra, ai dëshiron sikur të kishte qëndruar i vdekur dhe të mos ringjallej, për shkak të punëve të tij të këqija që shikon dhe dënimit që e pret.

﴿28﴾ **Pasuria ime nuk më solli dobi**, d.m.th. pasuria që mbledha nuk largoi prej meje asgjë nga dënimi i Allahut.

﴿29﴾ **dhe më la fuqia ime!**, d.m.th. kanë ikur dhe kanë humbur faktet e mia. Dhe thuhet se kuptimi i fjalës *Sultan* këtu është: pozita, autoriteti dhe sundimi. Atëherë Allahu i Madhëruar thotë:

﴿30﴾ **"Kapeni dhe lidheni në pranga"**, d.m.th. kapjani me pranga në qafë duart e tij.

﴿31﴾ **pastaj digjeni në zjarrin përvëlues**, d.m.th. futeni në zjarrin përvëlues që të digjet në nxehtësinë e tij.

﴿32﴾ **mandej lidheni në zinxhirë të gjatë prej shtatëdhjetë kutësh**. Ka thënë Sufjani: "Na është transmetuar se (ky zinxhir) futet në të ndenjurat e tij, derisa të dalë nga goja e tij."

﴿33﴾ **sepse ai, me të vërtetë, nuk ka besuar në Allahun e Madhërishëm**

﴿34﴾ **dhe nuk është kujdesur për të ushqyer të varfrit e shkretë**.

﴿35﴾ **Prandaj, ai sot këtu s'ka mik të afërt**, d.m.th. në Ahiret, Ditën e Kiametit, ai nuk ka ndonjë të afërt që t'i bëjë dobi apo të ndërmjetësojë për të, sepse ajo është dita në të cilën çdokush largohet nga i afërmi dhe i dashuri i vet.

﴿36﴾ **e as ushqim tjetër, përveç qelbit** pra, ushqimi i tyre do të jetë qelbi dhe fëlliqësirat që kullojnë nga trupat e tyre.

﴿37﴾ **të cilin e hanë vetëm gjynahqarët** pra, këqbërësit dhe gjynahqarët.

﴿38﴾ **Betohem për gjithçka që ju shihni**

39) dhe për gjithçka që nuk e shihni, d.m.th. bëtohem për gjithçka, për ato që ju i shihni si dhe për ato që nuk i shihni.

40) se ky (Kuran) është vërtet fjalë e një të Dërguari të nderuar, d.m.th. me të vërtetë Kurani është fjalë që lexohet nga një i Dërguar i nderuar. Pra, qëllimi këtu është: Muhamedi (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem). Ose, Kurani është fjalë të cilën e përcjell një i Dërguar i nderuar, pra, Xhibrili (Alejhi essalatu ue esselam).

41) e nuk është fjalë poeti, siç pretendoni ju, sepse nuk është prej ndonjë lloji të poezive. sa pak që besoni!, d.m.th. besoni shumë pak dhe pak gjëra i pranoi si të vërteta.

42) Nuk është as fjalë e ndonjë falltari, siç pretendoni ju, sepse falli është një çështje tjetër dhe nuk ka asgjë të përbashkët me të (Kuranin). sa pak që po reflektoni!, d.m.th. reflektoni shumë pak.

43) Ai është shpallje e zbritur nga Zoti i botëve! Kuptimi i kësaj është: Ai (Kurani) është thënie e një të Dërguari të nderuar, të cilën e zbriti në gojën e tij Zoti i botrave.

44) Sikur ai (Muhamedi), në mënyrë të rreme, të Na kishte veshur ndonjë fjalë, d.m.th. sikur atë ta kishte trilluar i Dërguari, i cili, siç u përmend më sipër, është ose Muhamedi (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem), ose Xhibrili (Alejhi essalatu ue esselam), pra sikur të kishte sjellë diçka nga vetja e vet dhe t'ia kishte veshur atë Allahut.

45) Ne do ta kapnim atë për dorën e djathtë!

46) dhe me siguri që do t'ia këputnim arterien e zemrës. El-wetn është arterie, e cila kalon nëpër shpinë dhe lidhet me zemrën. Këtu kemi të bëjmë me një ilustrim për shkatërrimin e tij, me mënyrën më të tmerrshme, të cilën e veprojnë mbretërit, ndaj atyre me të cilët zemërohen.

47) e askush prej jush nuk do të mund ta mbronte, d.m.th. askush prej jush nuk do të mund ta mbronte apo shpëtonte atë prej Nesh. Atëherë si do të mund të trillonte gënjeshtër ndaj Allahut për shkakun tuaj?

48) Natyrisht, Kurani është përkujtesë për ata që i frikësohen Zotit!, d.m.th. me të vërtetë Kurani është përkujtim për të devotshmit, sepse ata janë të cilët përfitojnë prej tij.

49) Ne e dimë mirë se ka prej jush që e mohojnë atë, d.m.th. ka disa prej jush që e përgënjeshtrojnë Kuranin, dhe Ne do t'i ndëshkojmë për këtë.

50) Ai është keqardhje për mohuesit, d.m.th. Kurani do të jetë dëshpërim dhe trishtim për jobesimtarët në Ditën e Kiametit.

51) Ai është, pa dyshim, e vërtetë e pāmohueshme, sepse ai është nga Allahu, prandaj asnjë dyshim nuk vërtitet rreth tij, dhe asnjë pasiguri nuk ka për të.

52) Prandaj, lartësoje emrin e Zotit tënd të Madhërishtë!

فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هُنَا حَمِيمٌ ۗ وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غَسَلِينِ ۗ لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ ۗ فَلَا أُقْسِمُ بِمَا تُبْصَرُونَ ۗ وَمَا لَا تُبْصَرُونَ ۗ إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ۗ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تُؤْمِنُونَ ۗ وَلَا يَقُولُ كَاهِنٌ قَلِيلًا مَّا تَدَّكَّرُونَ ۗ نَزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۗ وَلَوْ نَقُولُ لَعَلَّنَا بَعْضُ الْأَقْوَابِلِ ۗ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ۗ ثُمَّ لَقَطْنَا مِنْهُ الْلَوْتِينَ ۗ فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ ۗ وَإِنَّهُ لَتَذَكَّرٌ لِلْمُذْقِينَ ۗ وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُكَذِّبِينَ ۗ وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ ۗ وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ ۗ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ۗ

سُورَةُ الْمَعَارِجِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ۗ لِلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ ۗ مِنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ ۗ تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مَقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ۗ فَأَصْبَرَ صَبْرًا جَمِيلًا ۗ إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا ۗ وَنَرَاهُ قَرِيبًا ۗ يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْهَيْلِ ۗ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ ۗ وَلَا يَسْتَلُّ حِمِيمًا ۗ

SURJA EL-ME'ARIXH

1) Dikush kërkoi një dënim të pashmangshëm. Kuptimi i kësaj është që dikush u lut për veten e tij që t'i vinte një dënim që do t'i ndodhte me të vërtetë. Thuhet se ai që e kërkoi këtë gjë ishte En-Nadr Ibn El-Harithi, i cili tha: "Zoti ynë, nëse ky (Kuran) është e Vërteta (e zbritur prej Teje), atëherë lësho mbi ne shi gurësh nga qielli ose dërgona një ndëshkim të dhembshëm!"¹

2) Për jobesimtarët, pra, që është për jobesimtarët askush nuk mund ta ndalojë atë (dënim) askush nuk mund ta ndalojë dënimin që do të vijë.

3) (që vjen) nga Allahu, Zoti i (El-Mearixh) Rrugëve të Ngjitjes, d.m.th. Zoti i Rrugëve të Ngjitjes në të cilat ngjiten engjëjt. Dhe thuhet se El-Mearixh ka kuptimin Madhësi.

4) Tek Ai ngjiten engjëjt dhe Shpirti, pra ngjiten tek Allahu nëpër rrugët që Ai ka bërë për ta. "Er-Rub - Shpirti" është Xhibrili (Alejhi essalatu ue esselam). në një ditë që zgjat sa pesëdhjetë mijë vjet. këtu

¹ Këtë fakt e përmend Allahu i Madhëruar në Kuran në suren El-Enfal, ajeti 32 (sh.p.).

يُبَصِّرُوهُمْ يَوْمَ الْمُجْرِمِ لَوْ يَفْقَدِي مِنْ عَذَابٍ يَوْمَئِذٍ بَيْنِيهِ ﴿١١﴾
 وَصَحْبِهِ وَأَخِيهِ ﴿١٢﴾ وَفَصِيلَتِهِ الَّتِي تُتَوَبِعُ ﴿١٣﴾ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ
 جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ ﴿١٤﴾ كَلَّا إِنَّمَا لَطْفِي ﴿١٥﴾ نَزَاعَةٌ لِلشَّوَى ﴿١٦﴾ تَدْعُوا
 مَنْ أَدْبَرُ وَتَوَلَّى ﴿١٧﴾ وَجَمَعَ فَأَوْعَى ﴿١٨﴾ * إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا ﴿١٩﴾
 إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جُرُوعًا ﴿٢٠﴾ وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا ﴿٢١﴾ إِلَّا
 الْمُصَلِّينَ ﴿٢٢﴾ الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ﴿٢٣﴾ وَالَّذِينَ فِي
 أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ ﴿٢٤﴾ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿٢٥﴾ وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ
 بَيِّمَاتِ اللَّهِ ﴿٢٦﴾ وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُسْتَفِئُونَ ﴿٢٧﴾ إِنَّ عَذَابَ
 رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ ﴿٢٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٢٩﴾ إِلَّا عَلَى
 أَرْوَاحِهِمْ وَأَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٣٠﴾ فَمَنْ ابْتَغَى وَرَاءَهُ
 ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿٣١﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمْتِنَتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ﴿٣٢﴾
 وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ ﴿٣٣﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٣٤﴾
 أُولَئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ ﴿٣٥﴾ فَالَّذِينَ كَفَرُوا قَبْلَكَ مُطْعَمِينَ ﴿٣٦﴾
 عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِينَ ﴿٣٧﴾ أَيَطْمَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ
 أَنْ يَدْخُلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ ﴿٣٨﴾ كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

bëhet fjalë për Ditën e Kiametit. Periudha e qëndrimit të robërve për të dhënë llogari do të jetë sa ky numër vitesh (pesëdhjetë mijë vjet). Pas kësaj banorët e Xhenetit zënë vend në Xhenet dhe banorët e Zjarrit zenë vend në Zjarr.

﴿5﴾ **Prandaj, duro, me durim të hijshëm.** pa u shqetësuar dhe pa iu ankuar dikujt tjetër veç Allahut.

﴿6﴾ **Ata e mendojnë atë (dënim) të largët,** d.m.th. e shikojnë si diçka të largët dhe të pamundur.

﴿7﴾ **kurse Ne e shohim të afërt.**

﴿8﴾ **Atë Ditë qielli do të bëhet si el-muhl** *El-muhl* është bakri, plumbi dhe argjendi i shkrirë. Dhe thuhet se *el-muhl* është llumi i vajit.

﴿9﴾ **e malet do të bëhen si lesh i shprishur,** d.m.th. si lesh i shprishur e i ngjyrosur.

﴿10﴾ **miku s'do të pyesë për të mikun,** d.m.th. atë ditë, i afërmi nuk do të pyesë për të afërmin, për shkak të tmerreve të mëdha që përjetojnë.

﴿11﴾ **edhe pse do të vihen të shohin njëri-tjetrin,** d.m.th. çdo njeri e sheh të afërmin e vet të dashur dhe e njet atë. Askush nuk fshihet nga tjetri, e megjithatë as nuk e pyesin dhe as nuk i flasin njëri-tjetrit, sepse secili është i preokupuar me shqetësimin e vet. **﴿Krimineli do të dëshironte﴾** pra, çdo gjynahqar që ka kryer të atillë gjynah, me

të cilin meriton Zjarrin. **﴿për të liruuar veten nga dënimi i asaj dite﴾** Ditës së Gjykimit, të cilën po e përjeton **﴿të sakrifikonte fëmijët e vet﴾**

﴿12﴾ **edhe gruan, edhe vëllanë e vet,** edhe pse ata janë njerëzit e tij më të shtrenjtë e më të dashur, nëse prej tij do të pranohej ndonjë shpagim, ai do të shpaguante me ta për veten e vet, për të shpëtuar nga dënimi që e ka kapur.

﴿13﴾ **edhe farefisnin, që i gjendej pranë** për shkak të gjakut (prejardhjes), në raste vështirësish dhe tek të cilët ai giente strehim.

﴿14﴾ **si dhe të gjithë ata që gjenden në Tokë,** d.m.th. kriminelin do të dëshironte të sakrifikonte gjithë njerëzit dhe xhindet e Tokës, si dhe krijesat e tjera veç tyre, **﴿nëse kjo do të mund ta shpëtonte.﴾** d.m.th. nëse ky shpagim do të mund ta shpëtonte nga dënimi i Xhehenemit.

﴿15﴾ **Por jo, (kriminelin do të hidhet në zjarr)! Ai është zjarr flakërues**

﴿16﴾ **që e shkul (dhe e djeg) krejtësisht lëkurën e kokës.**

﴿17﴾ **Ai thërret këdo që ka kthyer shpinën e është larguar,** d.m.th. Xhehenemi do të thërrasë këdo që i ka kthyer shpinën dhe është larguar nga e vërteta në dynja.

﴿18﴾ **dhe që ka grumbulluar (pasuri) dhe e ka ishehur,** d.m.th. ka grumbulluar pasuri, e ka depozituar atë dhe nuk ka shpenzuar prej saj për hir të Allahut.

﴿19﴾ **Vërtet që njeriu është krijuar i paduruar:** *“El-beleu - padurimi”* është koprracia më e madhe dhe mënyra më e keqe e mertzisë.

﴿20﴾ **kur atë e godet e keqja, ai ligëstohet fort**

﴿21﴾ **por, kur i bie e mira, ai bëhet koprrac,** d.m.th. kur atë e godet varfëria, nevojat, sëmundja apo ndonjë gjë tjetër si këto ai ligëstohet shumë. Ndërsa kur i vijnë të mirat, siç është pasuria, prodhimet e shumta dhe bollëku, ai bëhet shumë koprrac dhe dorështrënguar.

﴿22﴾ **Përjashtim bëjnë ata që falen,** pra ata që e falin rregullisht namazin. D.m.th. ata nuk kanë cilësi të tilla, siç është të qenit i paduruar, ligëstimi dhe koprracia.

﴿23﴾ **e që janë të vazhdueshëm në faljet e tyre,** pra asgjë nuk i pengon nga falja dhe e kryejnë faljen e obliguar (farz) në kohën e vet.

﴿24﴾ **Dhe ata, në pasurinë e të cilëve është një drejtë e njohur** Këtu bëhet fjalë për Zekatin e obliguar dhe thuhet se bëhet fjalë për mbajtjen e lidhjeve farefisnore.

﴿25﴾ **për lypësin dhe për nevojtarin** *“Es-sail - lypës”* është ai i varfër i cili nuk ka gjë dhe u del para njerëzve duke u kërkuar ta ndihmojnë, ndërsa *“El-mabrum - nevojtari”* është ai që nuk ia del të fitojë diçka, por që nuk u kërkon të tjerëve, saqë njerëzit e mendojnë atë të pasur dhe kështu nuk i

japin atij sadeka. Dhe thuhet se “*el-mabrum*” është ai që ka humbur pasurinë nga ndonjë fatkeqësi.

26) **«e që besojnë në Ditën e Llogarisë»**, pra në Ditën e Kiametit, në të cilën ata as nuk dyshojnë dhe as e mohojnë.

27) **«e që frikësohen nga dënimi i Zotit të tyre»**, d.m.th. frikësohen dhe tremben, edhe pse kanë bërë vepra të mira.

28) **«vërtet që askush nuk është i sigurt prej dënimit të Zotit të vet»**, pra, askush nuk duhet të ndihet i sigurt prej tij dhe çdokush duhet t’i frikësohet atij (dënimit).

29) **«e që e ruajnë nderin e tyre (nga marrëdhëniet e jashtëligjshme)»**, d.m.th. i ruajnë pjesët e turpshme të tyre duke mos i çuar atje ku nuk u lejohet.

30) **«përveçse ndaj bashkëshorteve»** Kuptimi i kësaj është se ata qortohen nëse i lejojnë (pjesët e turpshme) atje ku u është bërë e ndaluar, prandaj janë urdhëruar që t’i ruajnë ato, përveçse ndaj bashkëshorteve të veta, me të cilat u lejohet të kenë marrëdhënie intime pa u qortuar aspak për këtë, sepse nuk kanë ndonjë detyrim për t’i ruajtur nga to pjesët e tyre të turpshme. **«dhe skllaveve të veta»**, të cilat janë vetëm nën sundimin e tyre. D.m.th. u lejohet atyre të kenë marrëdhënie intime me to, përderisa nuk ekziston ndonjë arsye fetare që t’i pengojë. Si, për shembull, kur ajo është motra e tij nga gjiri¹ - **«në këtë rast nuk meritojnë qortim»** në mosruajtjen e pjesëve të tyre të turpshme ndaj bashkëshorteve dhe ndaj skllaveve të tyre. Ndërsa nëse i lejojnë diku tjetër, atëherë ata meritojnë të qortohen.

31) **«por kush kërkon jashtë këtyre caqeve, pikërisht ata janë shkelësit»**, pra, jashtë bashkëshorteve dhe skllaveve. Shkelësit: pra, kanë kaluar atje ku nuk u lejohet. Prandaj ai që kalon nga bashkëshortja dhe skllavja e vet, tek ndonjë tjetër, ai është shkelës, zullumqar dhe gjynahqar.

32) **«e që i ruajnë amanetet dhe i plotësojnë besëlidhjet e tyre»**, d.m.th. nuk i dëmtojnë aspak ato amanete që u lihen në besim, dhe nuk shkelin asnjë nga marrëveshjet e lidhura nga ana e tyre.

33) **«e që gjithnjë dëshmojnë drejt»**, d.m.th. e japin dëshminë ashtu siç duhet, pavarësisht se ajo është kundër ndonjë të afërmi apo të largëti, kundër dikujt me pozitë apo ndonjë të thjeshti. Ata as nuk e fshehin atë (dëshminë) dhe as e ndryshojnë.

34) **«e që i falin namazet rregullisht»**, d.m.th. nuk preokupohen me diçka që i pengon nga namazi dhe as nuk kryejnë diçka që e bën atë të pavlefshëm dhe ia humb sevapin (shpërblimin).

35) **«Pikërisht ata do të jenë të nderuar në kopshtet e Xhenetit»**, d.m.th. do të rrinë në të dhe do t’u bëhen nderime të ndryshme.

36) **«Ç’është kështu me jobesimtarët, (*mubti’in*) që nxitojnë drejt teje»**, d.m.th. vijnë përçark teje duke nxituar të përgënjeshtrojnë dhe të tallen me ty. Dhe thuhet, se *mubti’in* do të thotë: zgjasin qafat e tyre me shikime të ngulitura drejt teje.

37) **«djathtas e majtas, grupe-grupe?!»**, d.m.th. të ndarë grupe-grupe nga e djathta dhe nga e majta e Profetit ^(*Sal-lallahu alejhi ue sel-lem*).

38) **«A mos çdonjëri prej tyre shpreson të hyjë në Kopshtin e Lumturisë (Xhenet)?»**

39) **«Kurrresi! Vërtet që ata e dinë nga çfarë i kemi krijuar!»**, d.m.th. nga sperma e ndyt (e përçmuar) që ata e dinë, prandaj atyre nuk u takon aspak të tregohen mendjemëdhenj. Ahmed, Ibn Maxheh dhe Ibn Sadi transmetojnë se i Dërguari i Allahut ^(*Sal-lallahu alejhi ue sel-lem*) lexoi: **«Ç’është kështu me jobesimtarët, (*mubti’in*) që nxitojnë drejt teje»** **«Kurrresi! Vërtet që ata e dinë nga çfarë i kemi krijuar!»** pastaj ai pështyu në pëllëmbën e tij, vendosi mbi të gishtin e vet dhe tha: “Allahu thotë: “O biri i Ademit, si mund të më pengosh Mua, kur Unë të kam krijuar nga diçka si kjo?!”

40) **«Betohem për Zotin e lindjeve dhe të perëndimeve»**, d.m.th. të lindjes dhe perëndimit të çdo dite prej ditëve të vitit, **«që Ne jemi të Zotë»**

41) **«t’i ndërrojmë ata me njerëz më të mirë se ata»**, d.m.th. më të bindur ndaj Allahut sesa ata që e kundërshtuan dhe t’i shkatërrojmë ata. **«dhe askush nuk na pengon dot.»** pra, askush nuk na pengon dot nëse duam të bëjmë diçka të tillë.

42) **«Andaj, lëri ata të zhyten më thellë»** në të kotën e tyre **«dhe të luajnë»** në dynjanë e tyre, ndërsa ti preokupohu me atë për të cilën je urdhëruar dhe mos u rëndo (sikletos) nga gjendja e tyre, sepse obligimi yt është vetëm komunikimi (i mesazhit). **«derisa të përballen me Ditën e tyre që u është premtuar»**, e cila është Dita e Kiametit.

43) **«Ditën, në të cilën do të dalin nga varrezat duke vrapuar»** **«sikur të ishin duke nxituar drejt një shenje»**, pra sikur të ishin duke nxituar dhe duke bërë garë drejt një shenje apo flamuri.²

44) **«me shikim të frikësuar»**, pra, me shikim të përulur, të cilin nuk e ngrënë ngaqë ua merr mendja se i pret dënimi. **«e të kapluar nga poshtërimi»**, d.m.th. ata i mbulon një poshtërim i madh. **«Ajo është Dita që u është premtuar atyre!»**

¹ Pra, kur ata kanë pirë pesë herë apo më tepër gjë nga e njëjta grua. Në këtë rast nuk u lejohet të kenë marrëdhënie intime me njëri-tjetrin (sh.p.).

² Sipas një komenti tjetër: Ata (jobesimtarët, politeistët) vrapojnë atë Ditë ashtu siç nxitonin dhe vraponin drejt idhujve të tyre në dynja, të cilët i ngritën për t’i adhuruar në vend të Allahut (sh.p.).

فَلَا أَقْسِمُ رَبِّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ إِنَّا لَقَدِرُونَ ﴿٤٠﴾ عَلَيَّ أَنْ أَبَدِلَ خَيْرًا مِنْهُمْ
وَمَا مَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ﴿٤١﴾ فَذَرَهُمْ مَسْبُوقِينَ وَأَلْبَعُوا حَتَّى يَلْقَوُا يَوْمَهُمُ الَّذِي
يُوعَدُونَ ﴿٤٢﴾ يَوْمَ يُخْرَجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَى نُصُبٍ يُوفِضُونَ
﴿٤٣﴾ خَشِيعَةً أَبْصَرُهُمْ تَرَهِقُهُمْ ذَلَّةٌ ذَلِكَ الْيَوْمِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٤٤﴾

سُورَةُ نُوحٍ
٧١ آيَاتُهَا
٢٨ آيَاتُهَا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ
عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١﴾ قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٢﴾ أُنِ اعْبُدُوا
اللَّهَ وَأَنْفِقُوا وَأَطِيعُونَ ﴿٣﴾ يَغْفِرْ لَكُمْ مِّنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُخْرِجَكُمْ
إِلَىٰ أَجْلِ مُسَعًّى إِنِ اجْعَلِ اللَّهُ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ
﴿٤﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا ﴿٥﴾ فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا
فِرَارًا ﴿٦﴾ وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أُصْغُرَهُمْ
فِي مَا ذَانَبَهُمْ وَأَسْتَعْصَمُوا بِئَابِهِمْ وَأَصْرُوا وَأَسْتَكْبَرُوا أَسْتَكْبَارًا
﴿٧﴾ ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا ﴿٨﴾ ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ
لَهُمْ إِسْرَارًا ﴿٩﴾ فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ﴿١٠﴾

SURJA NÛH

﴿١﴾ Ne e dërguam Nuhun te populli i tij. Nuhu është i pari të cilin Allahu e ka çuar si të dërguar. Ndërsa periudha e qëndrimit të tij tek populli i vet ishte nëntëqind e pesëdhjetë vjet, siç është përmendur në suren El-Ankebut.¹ **dhe i thamë:** “Paralajmëroje popullin tënd para se t’i vijë një dënim i dhimbshëm!” pra, shumë i dhimbshëm. Dhe, ky dënim është dënimi i Zjarrit (në Ahiret) ose dënimi me përmbajtje që i kapi ata.

﴿٢﴾ Ai tha: “O populli im! Në të vërtetë, unë jam për ju një paralajmëruer i qartë:”

﴿٣﴾ që të adhuroni Allahun, t’i frikësoheni Atij e të më bindeni mua”

﴿٤﴾ me qëllim që Ai të falë disa nga gjynahet tuaja, pra, një pjesë të gjynaheve tuaja, të cilat i keni bërë para bindjes ndaj të Dërguarit dhe përgjigjes së ftesës së tij. **dhe t’ju lërë (të jetoni)**

deri në një afat të caktuar.», d.m.th. ta shtyjë vdekjen tuaj deri në kohën më të largët që Allahu ka caktuar për ju. Pra, qëllimi i kësaj është: T’ua zgjasë afatin dhe jetën e popullit tuaj në Tokë për sa kohë që ata vazhdojnë të jenë të bindur (ndaj Allahut). **«Dhe, kur t’ju vijë çasti i caktuar i Allahut, askush nuk do të mund ta shtyjë atë»**, d.m.th. atë që ka caktuar Allahu për ju, -ndërkohë që ju vazhdoni në mosbesimin tuaj - nuk mund të vonohet aspak, por do të ndodhë patjetër. Prandaj nxitoni për në besim dhe bindje (ndaj Allahut). **«veç sikur ta dinit!»** do ta kishit kuptuar se kur vjen afati i caktuar nga Allahu, nuk mund të vonohet më.

﴿٥﴾ Ai tha: “O Zoti im, unë e thirra vërtet popullin tim natë e ditë”

﴿٦﴾ por thirrja ime edhe më tepër i largoi. pra, i largoi nga ajo në të cilën unë i ftoja ata.

﴿٧﴾ Sa herë, që i thirra për t’i falur Ti, d.m.th. sa herë që unë i ftoja në shkakun e faljes, i cili është besimi dhe bindja ndaj Teje, **«ata shtinin gishtërinjtë në veshë»** për të mos e dëgjuar zërin tim **«dhe mbuloheshin me petkat e tyre»** pra, mbulonin me to fytyrat e tyre që të mos më shihnin dhe që të mos ta dëgjonin fjalën time. **«duke këmbëngulur»**, d.m.th. vazhduan në mosbesimin e tyre **«me mendjemadhësi»**, pra me mendjemadhësi tepër të madhe për të mos e pranuar të vërtetën.

﴿٨﴾ Pastaj i thirra ata haptazi, d.m.th. duke e shfaqur haptazi thirrjen time.

﴿٩﴾ Më pas i thirra edhe me zë të lartë (në grumbullime) **«edhe fshehurazi»** pra, ua drejtova thirrjen edhe në fshehtësi të madhe. Ai i fronte njerëzit njëri pas tjetrit duke biseduar me ta fshehtas dhe duke përdorur me ta forma dhe mënyra të ndryshme të thirrjes. Dhe thuhet se kuptimi “edhe fshehurazi (në veçanti)” është: shkoja dhe i ftoja ata në shtëpitë e tyre.

﴿١٠﴾ e u thashë: “Kërkoni falje nga Zoti juaj, i Cili është Falës i madh”

﴿١١﴾ që Ai t’ju dërgojë shi të bollshëm, pra shi të vazhdueshëm që formon rrëke të shumta e të bollshme. Ky ajet është argument se “Istigfari - kërkimi i faljes nga Allahu” është nga shkaqet më të mëdha të rënies së shiut dhe fitimit të llojeve të ndryshme të rizkut (furnizimit).

﴿١٢﴾ t’ju shtojë pasurinë dhe fëmijët tuaj dhe të bëjë për ju kopshte e lumenj!

﴿١٣﴾ C’është kështu me ju, që nuk e madhëroni Allahun siç duhet, pra, që nuk i frikësoheni Madhështisë së Tij.

﴿١٤﴾ ndërkohë që Ai ju ka krijuar në etapa (etapat e embrionit)?» Nutfah (pikë fare), pastaj Alekah (diçka e ngjitur), pastaj Mudgah (si një copë mishi e vogël e përtypur), derisa të krijohet plotësisht,

¹ Thotë Allahu i Lartësuar në suren El-Ankebut, ajeti 14: “Ne e dërguam Nuhun te populli i tij. Ai qëndroi tek ata një mijë pa pesëdhjetë vjet, e megjithatë, ata i përfshiu përmbajtja, duke qenë keqbërës.”

siç është sqaruar në suren El-Mu'minun,¹ pastaj bëheni fëmijë, të rinj dhe më pas të moshuar. Atëherë si vallë neglizhoni në madhërimin e Atij që ju krijoi në këto etapa të mahnitshme.

﴿15﴾ **A nuk e shihni se si Allahu i ka krijuar shtatë qiejt njëri mbi tjetrin**

﴿16﴾ **dhe në ta e ka bërë Hënën**, pra në qiej. Dhe Hëna është vendosur në qiellin e dynjasë (më të afërt) **dritë**, pra, që i jep dritë pa nxehtësi sipërfaqes së Tokës. **kurse Diellin e ka bërë fener ndriçues?** pra, si një llambë ndriçuese për banorët e Tokës.

﴿17﴾ **Allahu ju ka krijuar nga toka, ashtu si bimët**, d.m.th. Ademin, të cilin Allahu e krijoi nga korja e Tokës, pastaj bëri që fëmijët e tij të rriten nga pjesët e Tokës pasi ato shndërrohen në bimë apo kafshë.

﴿18﴾ **pastaj ju kthen tek ajo**, d.m.th. në Tokë, pasi ju vdisni dhe pjesët e trupit tuaj shpërbëhen derisa bëhen dhé, e kështu shkrihen në Tokë. **dhe prej saj sërish do t'ju nxjerrë**, d.m.th. do t'ju nxjerrë duke ju ringjallur në Ditën Kiametit. Pra do t'ju nxjerrë njëherësh dhe jo gradualisht si bimët, siç ju krijoi herën e parë.

﴿19﴾ **Allahu për ju e ka bërë Tokën shtrojë të gjere**

﴿20﴾ **që të ecni nëpër të, nëpër rrugët e gjera** (فكحشخاشهن).² El-fekchsh është ruga midis dy maleve.

﴿21﴾ **Nuhu tha: "O Zoti im, ata më kundërshtuan mua** dhe u dhanë pas atyre njerëzve, pasuria dhe fëmijët e të cilëve nuk kanë sjellë gjë tjetër, veç shkatërrimit.», d.m.th. të ulëtit pasuan parinë dhe të pasurit, të cilëve pasuria e madhe dhe fëmijët e shumtë, nuk u shtuan gjë tjetër, veçse humbje (lajthitje) në dynja dhe dënim në Ahiret.

﴿22﴾ **Ata kurdisën një kurth të madh**, i cili ishte nxitja që ata i bënin të ultëve prej tyre për të vrarë Nuhun (ألهي essalatu ue esselam).

﴿23﴾ **dhe thanë**, d.m.th. paria u tha pasuesve, të cilët i joshnin për të kundërshtuar Nuhun, **"Mos i lini kursesi zotat tuaj!**», d.m.th. mos e lini adhurimin e zotave tuaj! - të cilët ishin idhujt dhe figurat që ata kishin. Më pas ata (idhujt dhe figurat) u adhuruan nga arabët. **Mos e lini kursesi as Veddin, as Suvain, as Jeguthin, as Jauken, as Nesrin!**», d.m.th. mos e lini adhurimin

¹ "Me të vërtetë, Ne e kemi krijuar njeriun nga një copë balte, e pastaj, e bëmë atë (njeriun, pasardhësin e Ademit) pikë fare (Nutfah) dhe e vumë në një vend të sigurt (mitër). E mandej, pikën e farës e bëmë si diçka të ngjitur (në mitër), e pastaj e bëmë copëz mishi pa formë; mandej, me atë mish bëmë eshtrat, pastaj i veshëm eshtrat me mish dhe pastaj e bëmë atë (njeriun) krijesë tjetër (duke i futur shpirtin). Qoftë lartësuar Allahu, Krijuesi më i përsosur!" Suretu El-Mu'minun, ajetet 12,13,14.

يُرْسِلُ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا ﴿١١﴾ وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَيَنْبِنَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا ﴿١٢﴾ مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ﴿١٣﴾ وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ﴿١٤﴾ أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا ﴿١٥﴾ وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسُ سِرَاجًا ﴿١٦﴾ وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ﴿١٧﴾ ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا ﴿١٨﴾ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ بِسَاطًا ﴿١٩﴾ لِنَسْأَلُكُمْ مِنْهَا سَبِيلَ فَجَاءًا ﴿٢٠﴾ قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنِّهْمْ عَصَوْنِي وَأَتَّبَعُوا مَن لَّمْ يَزِدْهُ مَالَهُ وَوَلَدَهُ إِلَّا خَسَارًا ﴿٢١﴾ وَمَكَرُوا مَكْرًا كَبِيرًا ﴿٢٢﴾ وَقَالُوا لَا نَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا نَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سَوَاعَا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا ﴿٢٣﴾ وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا ﴿٢٤﴾ وَمَا خَطِبْتَنِيهِمْ أَغْرَفُوا فَأَدْخَلُوا نَارًا فَلَمَّا يَجِدُوا هُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا ﴿٢٥﴾ وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْنِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا ﴿٢٦﴾ إِنَّكَ إِن تَذَرْنِي مَبْرُؤًا لِّعِبَادِكَ لَآ أَفَاجِرًا كَفَّارًا ﴿٢٧﴾ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَن دَخَلَ بَيْتِيَ مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا نَبَارًا ﴿٢٨﴾

e këtyre idhujve. Këta janë emrat e disa njerëzve të devotshëm, të cilët jetuan në periudhën midis Ademit (ألهي essalatu ue esselam) dhe Nuhut (ألهي essalatu ue esselam). Më pas njerëzit vendosën figurat e tyre në vendet e adhurimit. Pas tyre erdhën disa njerëz, të cilëve Iblisi u tha: "Ata që qenë para jush i adhuronin këto figura, prandaj adhurojini edhe ju!" Dhe kështu ata filluan t'i adhuronin. Pra, fillimi i adhurimit të idhujve ishte në atë kohë. Më pas këta idhuj mbërritën në Gadishullin Arabik ku u adhuruan nga disa fise.

﴿24﴾ **E kështu kanë futur në rrugë të gabuar shumë**, d.m.th. të mëdhenjtë dhe paria e tyre kanë futur në rrugë të gabuar, shumë njerëz. Dhe thuhet se qëllimi këtu është për idhujt. Pra, idhujt (adhurimi i tyre) kanë çuar në humbje shumë njerëz. **Prandaj, keqbërësve mos u shtojtë tjetër, veç humbjes!**» dhe thuhet se kuptimi është: (Mos u shtojtë tjetër) veç humbjes në kurthet e tyre!

﴿25﴾ **Për shkak të gjynaheve të tyre, ata u përmbytën** dhe u hodhën në zjarr. pas kësaj. Dhe me zjarr këtu kuptohet Zjarr i Ahiretit. Dhe thuhet, se bëhet fjalë për dënimin e varrit. **Ata nuk gjetën mbrojtës tjetër për veten në vend të Allahut.**

﴿26﴾ **Dhe Nuhu tha: "O Zoti im, mos lër mbi tokë asnjë mosbesimtar** Kur Nuhu i humbi

سُورَةُ الْحِنِّ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَوْحَىٰ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْءَانًا
عَجَبًا ﴿١﴾ يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا ﴿٢﴾
وَأَنَّهُ تَعَلَّىٰ جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا ﴿٣﴾ وَأَنَّهُ كَانَ
يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا ﴿٤﴾ وَأَنَاظَنَّا أَن لَّنْ نَقُولَ الْإِنْسُ
وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴿٥﴾ وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنْسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالِ
مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ﴿٦﴾ وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَن لَّنْ يَبْعَثَ
اللَّهُ أَحَدًا ﴿٧﴾ وَأَنَا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَا مُلْأَتْ حَرَسًا
شَدِيدًا وَشُهَبًا ﴿٨﴾ وَأَنَا كُنَّا نَقَعُدُّهَا مَقْعَدَ الشَّمْسِ لَللَّيْلِ فَمَنْ
يَسْتَمِعُ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شَهَابًا رَّصَدًا ﴿٩﴾ وَأَنَا لَا نَدْرِي أَشَرٌّ أُرِيدُ
بِمَنْ فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ﴿١٠﴾ وَأَنَا مِنَّا الصَّالِحُونَ
وَمِنَادُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَرِيقَ قَدَدًا ﴿١١﴾ وَأَنَاظَنَّا أَن لَّنْ نُعْجِزَ
اللَّهُ فِي الْأَرْضِ وَلَنْ نُعْجِزَهُ هَرَبًا ﴿١٢﴾ وَأَنَا لَمَّا سَمِعْنَا الْمَدْيَىٰ
ءَامَنَّا بِهِ فَمَنْ يُؤْمِنُ بِرَبِّهِ فَلَا يَحْأَفُ بِحَسَابٍ وَلَا رَهَقًا ﴿١٣﴾

shpresat se ata do të besonin, u lut kundër tyre, pasi Allahu i kishte shpallur atij se: “Askush nga populli yt nuk do të besojë, përveç atyre të cilët tashmë kanë besuar.”¹ Allahu iu përgjigj lutjes së tij dhe i mbyti ata.

﴿27﴾ Sepse, nëse Ti i lë, ata do t'i shpien në humbje robërit e Tu do t'i largojnë nga rruga e vërtetë dhe do të lindin vetëm kriminelë, d.m.th. vetëm kriminelë që nuk të binden Ty. dhe mohues! ndaj mirësive të Tua. Pra, që i mohojnë shumë ato.

﴿28﴾ O Zoti im, falmë mua dhe prindërit e mi, si dhe çdo besimtar, që kërkon strehim në shtëpinë time! Fali të gjithë besimtarët e besimtarët! ndërsa keqbërësve shtojti vetëm shkatërrim!” d.m.th. zhdukje, humbje dhe shkatërrim. Kjo dua e tij përfshin çdo zullumqar deri në Ditën e Kiametit.

SURJA EL-XHINN

﴿1﴾ Thuaj (o Muhamed): “Mua më është shpallur Kuptimi i kësaj është: Thuaji, o Muhamed, Ymetit tënd se Allahu, nëpërmjet Xhibrililit, më ka zbritur shpallje se disa prej

xhindeve kanë dëgjuar (Kuranin),² disa prej tyre kanë dëgjuar leximin tim të Kuranit. Thuhet se kur e dëgjuan xhindet, Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) ishte duke lexuar suren: “Lexo me emrin e Zotit tënd, i Cili krijoi (çdo gjë)”³. Allahu nuk ka çuar tek xhindet të dërguar nga mesi i tyre, por të dërguarit që të gjithë janë nga njerëzit (nga bijtë e Ademit). dhe kanë thënë: “Me të vërtetë, kemi dëgjuar një Kuran të mrekullueshëm”, d.m.th. i thanë popullit të tyre kur u kthyen tek ta: “Kemi dëgjuar të lexohej (këndohej) një fjalë e mrekullueshme si në pastërti ashtu edhe në të shprehur.” Dhe thuhet: i mrekullueshëm në këshillat e tij. Dhe thuhet, gjithashtu: (i mrekullueshëm) në begatinë e tij.

﴿2﴾ i cili udhëzon në rrugën e drejtë dhe kemi bësuar në të, prandaj kurrsesi më nuk do t'i shoqërojmë askënd Zotit tonë (në adhurim)!

﴿3﴾ Qoftë lartësuar Madhëria e Zotit tonë! qoftë lartësuar Madhështia dhe Denjësia e Tij. Dhe thuhet se Xbeddubu këtu ka kuptimin: Fuqia e Tij

Ai nuk ka zgjedhur as bashkëshorte, as bir.

﴿4﴾ Por disa të marrë nga ne flasin gënjeshtër për Allahun, (shetata) Xhindet nuk pranojnë thënien e gënjeshtërt të politeistëve dhe mendjelehtëve prej tyre për Allahun, duke pretenduar se Ai ka bashkëshorte, fëmijë etj. Fjala Esh-Sbetat e përmendur në këtë ajet ka kuptimin e teprimit në mosbesim, e largimit nga ajo çka është normale (mesatare) si dhe të kapërcimit të kufijve.

﴿5﴾ Kurse ne mendonim se as njerëzit, as xhindet nuk flasin gënjeshtër për Allahun, d.m.th. ne menduam se njerëzit dhe xhindet nuk gënjenin ndaj Allahut, kur thanë se Ai ka ortak, bashkëshorte dhe fëmijë, dhe i besuam atyre për këtë.

﴿6﴾ Në të vërtetë, ka pasur njerëz që kërkonin mbrojtje nga xhindet Thuhet se kur ndonjë nga arabët ndalonte për të qëndruar në ndonjë luginë

¹ Surja Hud, ajeti 36.

² Ndodhinë e dëgjimit të leximit të Kuranit nga xhindet, Allahu e përmend edhe në suren El-Ahkaf, ajetet 29-32, ku thotë: “Kur Ne dërguam te ty një grup xhindesh për të dëgjuar Kuranin, ata, kur erdhën, i thanë njëri-tjetrit: “Heshtni!” Dhe kur përfundoi (leximi), ata u kthyen te populli i tyre si këshillues. Ata thanë: “O populli ynë! Ne dëgjuam një Libër të shpallur pas Musait, i cili vërteton shpalljet para tij, udhëzon nga e vërteta dhe tregon rrugën e drejtë. O populli ynë, përgjigjuni thirrësit të Allahut dhe besojini Atij! Ai do t'ju falë gjuhahet tuaja dhe do t'ju shpëtojë prej dënimit të dhembshëm. Ndërsa ata që nuk i përgjigjen thirrësit të Allahut, nuk do të mund t'i ikin Atij në Tokë; për ata s'ka mbrojtës tjetër, përveç Tij. Ata janë në humbje të madhe.”

³ Ajo është sureja El-Alek (sureja nr. 96) (sh.p.).

thoshte: “Kërkoj mbrojtje tek zotëria i kësaj lugine nga e keqja e mendjehhtëve të popullit të tij.” Pastaj flinte nën mbrojtjen e zotërisë të atyre xhindeve derisa të gdhihej. **“dhe kështu ua shtuan më tepër arrogancën”**, d.m.th. xhindet ua shtuan edhe më tepër mendjehhtësinë dhe arrogancën atyre njerëzve që kërkonin mbrojtje prej tyre. Ose kuptimi i kësaj është: ua shtuan belatë, dobësinë dhe frikën.

7 **“Edhe ata mendonin siç mendonit ju, se Allahu nuk do të ringjallte askënd.”**

8 **“Ne jemi ata që kemi synuar qiellin”**, kemi kërkuar të marrim vesh lajme që andej, ashtu siç e kemi pasur zakon, **“por kemi hasur në plot roje”**, të cilët janë engjëjt që e ruajnë atë nga ata që tentojnë të dëgjojnë vjedhurazi ndonjë lajm, **“të forta”**, pra të fuqishëm **“dhe shigjeta të zjarrta”**, ai është zjarri i yjeve. Kjo ruajtje ndodhi pas dërgimit të Profetit **(*Sal-lallahu alejhi ue sel-lem*)**, ku Allahu i Lartësuar e mbrojti atë me anë të shigjetave të zjarrta (meteorëve).

9 **“Dhe uleshim rreth tij, nëpër vende të pershtatshme për të dëgjuar diçka”**, për të dëgjuar nga engjëjt lajmet e qiellit dhe për t’ia përcjellë ato falltarëve. **“por ai që përgjon tani, do të hasë në shigjeta të zjarrta (meteorë) në pritë”**, që janë vendosur në pritë, që të gjuhen për t’i penguar nga dëgjimi.

10 **“Ne nuk e dimë nëse është synuar e keqja për ata që janë në Tokë”**, për shkak të kësaj ruajtjeje të qiellit, **“apo Zoti i tyre kërkon t’i udhëzojë në rrugë të drejtë?”**, d.m.th. t’u japë atyre mirësi. Ka thënë Ibn Zejdi: “Iblisi ka thënë: “Nuk e dimë, a deshi Allahu me anë të këtij pengimi (ruajtje të qiellit) që t’i zbriste ndonjë dënim banorëve të Tokës, apo ka dashur të çojë tek ta ndonjë të dërguar?””

11 **“E midis nesh ka të mirë”** Kur i ftuan shokët e tyre për ta besuar Muhamedin **(*Sal-lallahu alejhi ue sel-lem*)**, disa prej xhindeve u thanë disa të tjerëve: “Pasi dëgjuam Kurandin, kishte prej nesh të mirë.” **“por ka edhe që nuk janë të mirë”**, d.m.th. jobesimtarë, **“jemi ndarë në grupime të ndryshme”**, d.m.th. grupime të ndara, kategori të ndryshme dhe me bindje që dallojnë nga njëri-tjetri. Ka thënë Seidi: “Kishte prej tyre myslimanë, çifutë, të krishterë dhe mexhusë (adhurues të zjarrit).”

12 **“Ne e dimë se nuk mund t’i shpëtojmë Allahut në Tokë”**, d.m.th. ne e dimë se nuk mund t’i shpëtojmë Atij, nëse ai do të na bëjë ndonjë gjë. **“dhe nuk mund t’i shmangemi Atij duke ikur (në qiell)”**, d.m.th. duke ia mbathur prej Tij.

13 **“Posa dëgjuam udhëzimin (Kurandin), Ne bësuan në të”** **“e kush beson në Zotin e vet, nuk ka përse të frikësohet se mos dëmtohet (duke ia pakësuar të mirat e tij), as se mos i bëhet padrejtësi (duke ia shtuar gjynahet).”**

14 **“Ka prej nesh që janë myslimanë (të nënshtruar)”** **“por ka edhe të atillë që janë jashtë rrugës”**, d.m.th. janë mizorë dhe zullumqarë, të cilët kanë devijuar nga rruga e vërtetë. **“Kush ka përqaftuar Islamin, ka zgjedhur rrugën e drejtë”**, d.m.th. kanë synuar rrugën e vërtetë dhe janë përpjekur në kërkim të saj, derisa iu mundësua ta arrinin atë.

15 **“Kurse që janë jashtë rrugës do të jenë lëndë djegëse të Xhehenemit”**, d.m.th. do të jenë lëndë djegëse e Zjarrit me të cilët ai do të mbahet i ndezur, ashtu siç do të shërbejnë si lëndë djegëse edhe jobesimtarët nga njerëzit.

16 **“Sikur të qëndronin në rrugën e vërtetë”**, d.m.th. mua më është shpallur se, nëse xhindet ose njerëzit apo të dyja palët do të qëndronin në rrugën e Islamit, përfundimi i kësaj do të ishte që **“Ne do t’u jepnim ujë të bollshëm”**, d.m.th. Allahu do t’u jepte ujë me bollëk.

17 **“Për t’i vënë ata me këtë në sprovë”** pra, për t’i vënë ata në provë dhe për ta ditur se si do të ishte falënderimi i tyre për ato mirësi. **“Por këdo që largohet nga këshillat e Zotit të tij, Ai do ta hedhë në një dënim të ashpër”**, d.m.th. kush i kthen shpinën Kuranit apo këshillave, Ai do ta fusë atë në një dënim të rëndë dhe të vështirë.

18 **“Xhamitë i janë kushtuar vetëm Allahut”**, d.m.th. mua më është shpallur se xhamitë janë vetëm për Allahun dhe nuk janë aspak për idhujt, **“prandaj mos iu lutni askujt, krahas Allahut”**, d.m.th. mos kërkonin ndihmë - për ato çështje për të cilat vetëm Allahu ka fuqi që t’i kryejë - nga ndonjëri prej krijesave të Tij, kushdo qoftë ai, sepse lutja është adhurim.

19 **“Kur robi i Allahut, u ngrit”** ai është Profeti **(*Sal-lallahu alejhi ue sel-lem*)** **“t’i lutej Atij”**, d.m.th. t’i lutej Allahut dhe ta adhuronte Atë. Kjo ndodhi në *Batn Nakhleh*¹ **“ata (xhindet) u tubuan rreth tij gati të ngjiteshin mbi njëri-tjetrin.”** u dyndën aq shumë, saqë gati u bënë si turma njëra mbi tjetrën rreth të Dërguarit të Allahut **(*Sal-lallahu alejhi ue sel-lem*)** për të dëgjuar Kurandin prej tij.

20 **“Thuaj (o Muhamed): “Unë i lutem vetëm Zotit tim dhe nuk i shoqëroj Atij askënd (në adhurim).”**

21 **“Thuaj: “Unë nuk mundem t’ju largoj ndonjë dëm e as t’ju sjell ndonjë dobi”**, d.m.th. unë nuk mundem që të largoj ndonjë dëm prej jush dhe as t’ju sjell ndonjë të mirë qoftë në çështjet e dynjasë apo në ato të fesë.

22 **“Thuaj: “Edhe mua askush nuk mund të më mbrojë nga dënimi i Allahut”** **“dhe nuk mund të gjej strehim tjetërkund, përveçse tek Ai.”** pra, strehim, mbrojtje dhe vend për t’u ruajtur.

¹ Një vend midis Mekës dhe Taifit (sh.p.).

وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَمِنَ الْقَاسِطِينَ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَئِكَ
 تَحَرَّوْا رِشْدًا ۙ (14) وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ۙ (15)
 وَأَلَوْ اسْتَقَمُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَهُمْ مَاءً غَدَقًا ۙ (16) لَتَنْفِنَهُمْ
 فِيهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا ۙ (17) وَأَنَّ
 الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا ۙ (18) وَأَنَّهُ لَمَفَاقَمٌ عَبْدُ اللَّهِ
 يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا ۙ (19) قُلْ إِنَّمَا أَدْعُوا رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ
 بِهِ أَحَدًا ۙ (20) قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رِشْدًا ۙ (21) قُلْ إِنِّي
 لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ۙ (22) إِلَّا بَلَاغًا
 مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَةً ۙ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ
 خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا ۙ (23) حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَيَسْئَلُونَ
 مَنْ أَضَعَفَ نَاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا ۙ (24) قُلْ إِنْ أَدْرَيْتُمْ أَقْرَبُ
 مَا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمَدًا ۙ (25) عَلِيمٌ الْغَيْبِ فَلَا
 يُظْهِرُ عَلَىٰ غَيْبِهِ أَحَدًا ۙ (26) إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ
 يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا ۙ (27) يَعْلَمُونَ قَدْ أُنبِئُوا
 بِرِسَالَتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا ۙ (28)

23) Unë kam për detyrë veç t'ju përcjell atë që më vjen nga Allahu dhe mesazhet e Tij. d.m.th. t'ju komunikoj atë që më vjen nga Allahu dhe të punoj sipas mesazheve të Tij. Unë e marr në llogari veten time po për ato gjëra për të cilat i urdhëroj të tjerët. Nëse unë e bëj këtë, atëherë jam i shpëtuar, përndryshe jam i humbur (shkatërruar). Këdo që kundërshton Allahun dhe të Dërguarin e Tij, e pret zjarri i Xhehenemit, në të cilin do të mbetet përgjithmonë.”

24) Kur ata të shohin atë që u është premtuar do ta dinë se kush është më i dobët në ndihmë pra, në ushtarë për t'u ndihmuar me ta dhe më i paktë në numër. a janë ata, apo besimtarët?

25) Thuaj (o Muhamed!): “Unë nuk e di, a është afër ajo që ju është premtuar apo Zoti im do të caktojë për të afat të largët.” d.m.th. (apo do të caktojë) një afat dhe periudhë dhe kështu askush veç Allahut të Vetëm, nuk mund ta dijë se kur është Dita e Kiametit.

26) Vetëm Ai e di të fshehtën dhe nuk ia zbulon atë askujt.

27) Përveç të dërguarve që ka zgjedhur. Ka bërë përjashtim nga kjo, për të dërguarit që Ai ka zgjedhur, sepse me anë të shpalljes tek ta, Ai u ka

treguar ato të fshehta që dëshiron, të cilat i ka bërë mrekulli për ta dhe argument për vërtetësinë e profetësisë së tyre. Ndërsa fallxhori dhe të tillët si ai, të cilët lozin me guralecë, shikojnë pëllëmbën, parandjen me shpendët nuk është nga ata të cilët Ai i ka zgjedhur, përkundrazi ai është mosbesimtar ndaj Allahut, shpifës ndaj Tij nëpërmjet intuitës, hamendjeve dhe gënjeshtreve të veta. Para dhe pas tyre Ai vë mbikqyrës (engjëj) Allahu i Madhëruar vë para dhe pas të Dërguarit, engjëj ruajtës të cilët e ruajnë dhe e rrethojnë atë për ta mbrojtur nga tentativat e diajve për të vjedhur dhe për t'i përcjellë falltarëve ndonjë gjë nga ato të fshehta që Ai (Allahu) ia ka zbuluar të Dërguarit.

28) në mënyrë që ta dijë nëse i përcjellin mesazhet e Zotit të tyre. d.m.th. që Allahu ta dijë se të Dërguarit i kanë kumtuar mesazhet e Tij. Pra, ta dijë duke u dëshmuar një gjë e tillë, ashtu siç e ka ditur me Dijen e fshehtë. Ai përfshin me dijen e Vet gjithçka që ata kanë, d.m.th. përfshin me dijen e Vet gjithçka kanë engjëjt ruajtës. Ose, përfshin me dijen e Vet, gjithçka kanë të dërguarit të cilët kumtojnë mesazhet e Tij si dhe gjithçka rreth gjendjeve të tyre. dhe çdo gjë e ka llogaritur imtësisht.

SURJA EL-MUZZEMMIL

1) O ti i mbuluar. Këto fjalë i drejtohen profetit Muhamed (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem). Kur Xhibrili (Alejhi essalatu ue esselam) i solli shpalljen Profetit (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) në fillim, ai mbulohej me rrobat e veta nga frika e tij, sepse, kur dëgjoi zërin e engjëllit dhe e pa atë, filloi të dridhej, pastaj shkoi tek familja e vet dhe u tha: “Më mbuloni, më mbuloni!”. Pas kësaj fjalët i drejtoheshin në cilësinë e profetit dhe të dërguarit dhe u miqësua (u mësua, u ambientua) me Xhibrilin (Alejhi essalatu ue esselam).

2) Çohu natën, përveç një pjese të saj, d.m.th. çohu për të falur namaz nate, dhe falu gjatë gjithë natës përveç një pjese të vogël të saj.

3) Gjysmën e saj ose diçka më pak;

4) a diçka më shumë se ajo. Sikur Ai (Allahu) i ka thënë: falu dy të tretat e natës, ose gjysmën, ose një të tretën e saj! Transmeton Ahmedi dhe Muslimi nga Sa'd Ibn Hishami se ai ka thënë: “I thashë Aishes: “Më trego se si falej natën i Dërguari i Allahut (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem)!” Ajo më tha: “A nuk e lexon këtë sure, O ti i mbuluar?” I thashë: “Sigurisht që e lexoj!” Më tha: “Allahu i Madhëruar e bëri namazin e natës obligim në fillim të kësaj sureje.” Kështu i Dërguari i Allahut (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe shokët e tij falën namaz nate një

1 Këto janë disa mënyra që përdorin fallxhorët, me anë të së cilave pretendojnë se zbulojnë të fshehtën (sh.p.).

vit sa ju ënjtën këmbët. Ndërsa pjesën e fundit të kësaj sureje, Allahu i Madhëruar e mbajti në qiell për dymbëdhjetë muaj, pastaj zbriti lehtësimin në fund të kësaj sureje. Kështu namazi i natës u la si një vepër vullnetare (*nafile*) pasi ishte i obliguar”.

¶dhe lexoje Kuranin (*tertilen*) ngadalë dhe qartë¶, d.m.th. lexoje ngadalë dhe duke medituar shkronjë pas shkronjë. *Tertili*: është leximi, duke i shqiptuar qartë dhe duke u dhënë hakun plotësisht të gjitha shkronjave. Pa e tepruar dhe pa e fryrë shqiptimin.

¶3¶sepe Ne do të të dërgojmë vërtet një fjalë me peshë të rëndë¶, d.m.th. do të shpallim ty Kuranin, i cili është fjalë me peshë të rëndë, në obligimet dhe kufijtë e tij, në hallallin dhe haramin e tij. Prandaj atë nuk mund ta mbartë veçse një zemër e ndihmuar me sukses dhe një shpirt i zbukuruar me *teubid* (njësim të Allahut të Madhëruar).

¶6¶Natyrisht, që ngritja natën¶ Namazi i natës emërtohet *nashietu el-lejl*: kur dikush falet pasi të ketë fjetur. ¶është më e rëndë¶, d.m.th. është më e rëndë për atë që falet natën, sesa namazi ditën, ngaqë nata është për gjumë. ¶por edhe më e përshtatshme¶, pra thëniet në të janë më të plota dhe leximi është më i qëndrueshëm ngaqë zemra është më prezent (ndjen më tepër). Gjithashtu, namazi i natës është më i drejtë, sepse zërat në të janë të qeta dhe bota përreth është e heshtur.

¶7¶ngaqë ti ditën je vërtet shumë i zënë¶. Je i zënë me nevojat e tua, duke shkuar e duke ardhur sa andej-këndej, prandaj falu gjatë natës!

¶8¶Prandaj, përmende emrin e Zotit tënd¶ dhe përkushtoju krejtësisht Atij¶, d.m.th. shkëputu për tek Allahu dhe preokupoju me adhurimin dhe kërkimin e mirësive të Tij.

¶9¶Ai është Zot i lindjes dhe i perëndimit, s'ka zot tjetër të vërtetë përveç Tij¶ dhe drejtoju Atij si Rregullues i punëve të tua!¶, d.m.th. drejtoju Atij si Rregullues i çështjeve të tua dhe besoja Atij të gjitha ato!

¶10¶Duroji llomotitjet e atyre¶, siç është ofendimi, tallja dhe përgënjeshtrimi, e mos u ligështu nga këto. ¶dhe largohu nga ata në mënyrë të hijshme!¶, d.m.th. mos u ekspozo para tyre dhe mos u preokupo për t'iu përgjigjur atyre. Dhe thuhet, se largimi i hijshëm, është ai, në të cilën nuk ka ligështim. Kjo (porosi) ishte para se të vinte urdhri për luftë (ndaj tyre).

¶11¶Lërmi Mua, ata që të quajnë gënjeshtar¶, d.m.th. lërmi ata Mua dhe mos e vrit mendjen për ta, sepse Unë do të mjaftoj kundër tyre dhe do të marr hak për ty. ¶e që jetojnë në luks¶, d.m.th. ata që kanë pasuri, bollëk, luks e kënaqësi në dynja. ¶dhe jepu pak afat atyre¶, derisa të përfundojë afati (jeta) i tyre. Dhe thuhet, derisa t'i kapë dënimi i kësaj bote.

¶12¶se, pa dyshim, Ne kemi përgatitur për ata

سُورَةُ الْمُنَافِقِينَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَأْتِيهَا الضُّرُّ مُلْمَأً ۝۱ قُرْ أَلَيْلَ إِلَّا قَلِيلًا ۝۲ يَصْفَعُهُ ۝۳ وَأَنْقَضَ مِنْهُ قَلِيلًا ۝۴ أَوْزِدْ عَلَيْهِ وَرَاقِلِ الْقُرْءَانَ تَرْتِيلًا ۝۵ إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا ۝۶ إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْأً وَأَقْوَمُ قِيلًا ۝۷ إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا ۝۸ وَأَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا ۝۹ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا ۝۱۰ وَأَصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَأَهْرَجْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا ۝۱۱ وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِي النَّعْمَةِ وَمَهْلَهْمْ قَلِيلًا ۝۱۲ إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا ۝۱۳ وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا ۝۱۴ يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتْ الْجِبَالُ كَيْبًا مَهِيلًا ۝۱۵ إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكَ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكَ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَى فِرْعَوْنَ رَسُولًا ۝۱۶ فَصَوَّى فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلًا ۝۱۷ فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِن كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا ۝۱۸ السَّمَاءُ مُنْفَطِرٌ بِهِ ۝۱۹ كَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولًا ۝۲۰ إِنَّ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخِذْ إِلَى رَبِّهِ سَبِيلًا ۝۲۱

dënime (*enkalen*) *El-enkal* janë lloje të ndryshme të dënimeve të ashpra. ¶dhe zjarr flakërues¶, pra një zjarr të ndezur fort.

¶13¶ushqime që ngecin në fyt¶ pra, që nuk kalojnë dot në fyt, por ngecin aty, as nuk zbresin poshtë dhe as nuk dalin prej tij. ¶dhe dënime të dhembshme¶

¶14¶në Ditën, kur Toka dhe malet dridhen fuqishëm¶, pra lëvizin dhe tunden me gjithë ç'kanë sipër tyre. ¶e bëhen si pirqje rëre të lëvizshme¶, pra bëhen rëre që rrjedh nga forca e madhe e dridhjes.

¶15¶Ne, me të vërtetë, ju kemi sjellë një të Dërguar dëshmitar mbi ju¶, d.m.th. dëshmon Ditën e Gjykimit për punët tuaja, e megjithatë ju e kundërshtuat ¶ashtu siç ia çuam një të dërguar Faraonit¶ pra, Musain (Alejhi essalatu ue esselam).

¶16¶por Faraoni nuk iu bind të Dërguarit¶, e përgënjeshtroi dhe nuk i besoi ato (argumentet) që solli ai. ¶andaj i çuam dënim të rëndë¶, d.m.th. dënim të fortë, të rëndë dhe të ashpër. Pra, kuptimi i kësaj është: E ndëshkuam Faraonin me një dënim të fortë dhe të ashpër, duke e mbytur.

¶17¶Qysh do të mbroheni ju¶, d.m.th. si do t'i mbroni vetet tuaja ¶nëse nuk besoni¶, d.m.th. nëse mbeteni në mosbesimin tuaj. ¶në një ditë¶,

pra dënimit të një dite **«në të cilën fëmijët do të thinjen?»**, për shkak të tmerrit të madh të saj, d.m.th. atë ditë, fëmijëve të vegjël u zbardhen flokët dhe kjo është një metonimi për frikën e madhe (në atë ditë).

18 **«Atë ditë qielli do të çahet»**, pra do të çahet nga vështirësitë dhe tmerrret e mëdha të asaj dite, si dhe nga zbritja e engjëjve. **«e premtimi i Zotit do të përmbushet»**, pra do të ndodhë patjetër.

19 **«Në të vërtetë, këto»**, pra ajetet (versetet) e mësipërme **«janë përkujtim»**, d.m.th. këshillë për besimtarët, **«prandaj, kush dëshiron, le të zgjedhë rrugën e drejtë që e çon te Zoti i tij»**, d.m.th. me anë të bindjes ndaj Allahut, njësimi të Tij si dhe veprave të tjera të mira, merr një rrugë që e çon në kënaqësinë e Allahut në Xhenet.

20 **«Natyrisht, Zoti yt e di se ti (o Muhamed) falesh më pak se dy të tretat e natës, ose gjysmën, ose një të tretën e saj»** Kuptimi i kësaj është se Allahu i Lartësuar e di, se i Dërguari i Tij **«(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem)»** çohet dhe falet më pak se dy të tretat e natës ndonjëherë, ose gjysmën e saj, ose një të tretën e saj. Ashtu siç e urdhëroi Allahu në fillim të kësaj sureje. **«si edhe disa prej atyre që janë me ty»**, pra, në të njëjtën masë, falet edhe një grup nga shokët e tu. **«Allahu e përcakton gjatësinë e ditës dhe të natës»**, d.m.th. e di realisht gjatësinë e natës dhe të ditës dhe kështu e di se sa kohë faleni natën. **«dhe e di se ju nuk mund ta llogarisni atë saktësisht»**, pra se ju nuk mund ta dini realisht masën e natës dhe të ditës. Dhe thuhet se kuptimi këtu është: Allahu e di se ju nuk mund ta përballojë namazin e natës **«prandaj ju solli lehtësim»**, d.m.th. ju fali dhe ju lehtësoi në lënien e namazit të natës, nëse nuk mundeni. Pra, ju çliroi nga barra e rëndë dhe pas vështirësisë ju solli lehtësim. **«Kështu që lexoni Kuran aq sa mundeni!»**, d.m.th. lexoni aq sa të jetë e lehtë dhe e mundur për ju, pa përcaktuar ndonjë kohë se sa do të lexoni. Ky ajet anuloi për këtë Ymet obligimin e faljes së namazit të natës. **«Ai e di se disa prej jush do të jenë të sëmurë»** dhe nuk mund ta përballojnë namazin e natës, **«disa do të udhëtojnë nëpër botë, duke kërkuar mirësitë e Tij (për jetesë)»**, d.m.th. udhëtojnë nëpër botë për tregti dhe për të fituar, kërkojnë nga rizku i Allahut atë që u nevojitet për jetesën e tyre dhe prandaj nuk mund ta falin dot namazin e natës. **«dhe disa të tjerë do të jenë duke luftuar në rrugën e Tij»**, d.m.th. Muxhahidinët (Luftëtarët) nuk mundën ta falin namazin e natës. Kjo ka zbritur para se xihadi¹ të bëhej obligim në Medine. Allahu i Madhëruar ka përmendur këtu tre shkaqe që sjellin lehtësimin, dhe çliroi nga ky obligim të gjithë Ymetin për shkak të këtyre justifikimeve

që prekin një pjesë të tij (Ymetit). **«prandaj lexoni sa keni mundësi nga Kurani! Faleni namazin»**, d.m.th. namazin e obliguar, **«jepeni zekatin»**, d.m.th. zekatin e detyruar në pasuri. Dhe thuhet: (Jepni) për çdo vepër të mirë. **«dhe jepini Allahut një hua të mirë»**, d.m.th. shpenzoni në mënyrën më të mirë në rrugët e hajrit nga pasuritë tuaja, duke dhënë për familjen, për luftën në rrugë të Allahut, si dhe duke dhënë zekatin e obliguar. **«Çfarëdo mirësie që bëni për shpirtin tuaj»**, d.m.th. çfarëdo mirësie qoftë ajo, nga ato që u përmendën këtu dhe nga ato që nuk janë përmendur, **«me siguri që do ta gjeni tek Allahu. Ajo do të jetë më e mirë dhe më e shpërblyer»**. Sesa ajo që e vononi deri në prag të vdekjes, apo e lini me testament që të jepet pas vdekjes suaj. **«Kërkoni faljen e Allahut, sepse Allahu është vërtet Falës i madh dhe Mëshirëplotë.»**

SURJA EL-MUDDETHHIR

Komentuesit e Kuranit kanë thënë: “Kur Profeti **«(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem)»** filloi t’i vinte shpallja, atij i erdhi Xhibrili **«(Alejhi essalatu ue essalam)»**, të cilin Profeti **«(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem)»** e pa mbi një shtrat ndërmjet qiellit dhe tokës si një dritë vezulluese. Ai u trondit nga kjo dhe i ra të fikët. Kur u përmend, hyri tek Hadixheja, kërkoj ujë dhe e hodhi mbi vete, pastaj tha: “Më mbuloni, më mbuloni!” Kështu e mbuluan me një xhybe të kadifenjtë.”

1 **«O ti, i mbështjellë (o Muhamed)!»** O ti që je mbështjellë me rrobat e tua! Pra, që je mbuluar me to.

2 **«Çohu dhe paralajmëro!»**, d.m.th. çohu dhe frikësoji banorët e Mekës! Tërhiqju atyre vërejtjen nga dënimi nëse ata nuk pranojnë Islamin.

3 **«Zotin tënd madhëroje»**, d.m.th. vetëm Zotërinë, Poseduesin dhe Rregulluesin e çështjeve të tua madhëroje! Kjo do të thotë ta përshkruash atë si Kryelartin dhe Madhështorin, dhe se Ai është më i Madh se të ketë nevojë për ortak.

4 **«petkat e tua pastroje»** Allahu i Madhëruar e ka urdhëruar që ai t’i pastrojë rrobat e tij dhe t’i ruajë ato nga papastëritë. Ka thënë Katade: “Pastroje veten tënde nga gjynahet.”

5 **«dhe largohu nga ndyrësia (adhurimi i idhujve)!»**, d.m.th. lëri idhujt dhe putat dhe mos i adhuro ata, sepse adhurimi i tyre është shkak për dënim.

6 **«We la temnun testekthir – Mos i quaj veprat e tua në bindje ndaj Allahut, sikur po i bën mirësi Atij»** Mos iu mburr Allahut, me vështirësitë e profetësisë që ti po bart, njësoj si ai, i cili shikon se ka marrë përsipër shumë gjëra, për shkak të të tjerëve. Dhe thuhet, se kuptimi këtu është: Nëse i jep dikujt diçka, atëherë jepja për hir të Allahut dhe mos ia kujto njerëzve atë që u ke dhënë.

7 **«dhe për hir të Zotit tënd, duro»**, d.m.th. të është ngarkuar një çështje shumë e madhe, për të

¹ Lufta për hir të Allahut (sh.p.).

cilën do të të luftojnë arabët dhe joarabët, prandaj duro për hir të Allahut!

8 **se, kur të fryhet në Sur** Pra, sikur i thuhet: Duroji shqetësimet që ata të sjellin, sepse ata kanë para vetes një ditë të llahtarshme, ku do të ndeshen me pasojat e veprave të tyre.

9 **ajo do të jetë një ditë e rëndë.**

10 **Për jobsimtarët nuk do të jetë aspak e lehtë.**

11 **Më ler Mua (të merrem) me atë që e krijova të vetmuar**, d.m.th. më ler Mua (të merrem) me atë që e krijova kur ai ishte i vetmuar në barkun e nënës së vet, pa pasuri dhe pa fëmijë. Ose kuptimi këtu është: Më ler vetëm Mua (të merrem) me të, sepse Unë të mjaftoj për të marrë hak ndaj tij. Thonë komentuesit e Kuranit: “Këtu bëhet fjalë për El-Welid Ibn El-Mugira.”¹

12 **dhe i dhashë pasuri të pamatë**, pra pasuri të shumtë.

13 **e djem pranë vetes!**, d.m.th. i dhashë djem, të cilët i kishte pranë vetes në Meke, as nuk udhëtonin dhe as nuk kishin nevojë për t’u ndarë nga njëri-tjetri për të kërkuar rizkun, sepse babai i tyre kishte shumë pasuri.

14 **Unë ia bëra jetën të qetë e të rehatshme**, d.m.th. ia lehtësova mjetet e jetesës, i dhashë jetë të gjatë dhe e lashë në udhëheqje të Kurejshëve.

15 **e, megjithatë, ai lakmon që t’i jap më tepër.**

16 **Jo, kurrsesi!**, d.m.th. nuk do t’i jap atij më tepër. **Vërtet, ai i mohoi me kryeneçësi shpalljet Tona**, d.m.th. ai ishte kryeneç dhe jobsimtar ndaj shpalljeve që Ne ia zbritëm të Dërguarit tonë.

17 **prandaj Unë do ta ngarkoj atë me dënime të rënda.** *El-Irbak* është atëherë kur njeriu ngarkohet me diçka të rëndë, të cilën nuk e mban (përballon) dot.

18 **Ai mendoj dhe kurdisi**. Ai mendoj shumë për Profetin ^(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe kurdisi në veten e vet. D.m.th. përgatiti në vetvete fjalët që do të thoshte, dhe Allahu e qortoi rëndë për këtë.

19 **dhe qoftë mallkuar**, d.m.th. qoftë mallkuar dhe u dënofft! **si kurdisi!**

20 **Dhe sërish qoftë mallkuar, si kurdisil!**

21 **Pastaj vështroi rreth vetes**, d.m.th. vështroi se si mund ta kundërshtonte dhe ta përfliste Kurantin.

22 **mblodhi vetullat**, d.m.th. u vrenjt në fytyrë, ngaqë nuk gjeti diçka për të cenuar Kurantin. **e u ngrys**, u ngrys dhe ndërroi fytyrë.

23 **pastaj u kthye i kapardisur**

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِن ثُلُثِي اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ، وَثُلُثَهُ، وَطُلُقَانًا
مِّنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِمَ أَن لَّنْ نَّحْصُوهُ فَتَابَ
عَلَيْكُمْ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَن سَيَكُونُ مِنكُمْ مَّرْضَىٰ
وَأَخْرُونَ يُضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِن فَضْلِ اللَّهِ وَاخْرُونَ
يُقِيمُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَاقرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا
الزَّكَاةَ وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ مِن خَيْرٍ نَّحْدُوهُ
عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا وَاسْتَغْفِرُوا لِلَّهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

سُورَةُ الْمَدِّثْرِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يٰٓأَيُّهَا الْمَدِّثِرُ ١ قُمْ فَادِّثِرْ ٢ وَرَبِّكَ فَكذِّبْ ٣ وَرَبَّابَكَ فَطَهِّرْ ٤
وَالرَّجْرَفَةَ فَهَجِّرْ ٥ وَلَا تَمَنَّكَ فَسْتَكْثِرْ ٦ وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ٧
فَإِذَا نَفَرْنَا فِي السَّافِرِ ٨ فَذَلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ ٩ عَلَى الْكَافِرِينَ
عَسِيرٌ يَسِيرٌ ١٠ ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا ١١ وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا
مَّمْدُودًا ١٢ وَبَنِينَ شُهُودًا ١٣ وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا ١٤ ثُمَّ يَطْمَعُ
أَن يَزِيدَ ١٥ كَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا ١٦ سَأَرْهَقَهُ صَعُودًا ١٧

24 **dhe tha: “Ky (Kuran) nuk është gjë tjetër, veçse magji e trashëguar**, d.m.th. tha: “Ky Kuran nuk është gjë tjetër, veçse magji të cilën Muhamedi e përcjell dhe e transmeton nga të tjerët.”

25 **Ky nuk është gjë tjetër, veçse fjalë njerëzish!**, d.m.th. tha se Ai (Kurani) është fjalë e njerëzve dhe jo fjalë e Allahut.

26 **Do ta hedh në Sekar!**, d.m.th. do ta fus atë në Zjarr (Xhehenem).

27 **E si mund ta dish ti tamam se çfarë është Sekari (zjarri përvëlues)?**

28 **Ai nuk lë gjë dhe nuk kursen asgjë**

29 **Lewwahatun lil besher.** Xhehenemi u shfaqet njerëzve derisa ta shohin atë haptazi para tyre. Dhe thuhet se kuptimi i kësaj është se ai ua tjetëron fytyrat derisa t’ua nxijë ato.

30 **Mbi të janë nëntëmbëdhjetë**. Mbi Zjarr (Xhehenem) janë roje nëntëmbëdhjetë engjëj. Dhe thuhet se mbi të janë nëntëmbëdhjetë kategori engjëjsh.

31 **Kur u shpall thënia e Allahut të Madhëruar: “Mbi të janë nëntëmbëdhjetë**, Ebu Xhehli tha: “Muhamedi nuk paska veçse nëntëmbëdhjetë ndihmëtarë! A nuk kanë mundësi çdo njëqind burra nga ju të sulmojnë një prej tyre dhe pastaj të dalin nga Zjarri?” Për këtë zbriti: **Ne kemi bërë rojtarë të Zjarrit vetëm engjëjt**, pra kush i

¹ Ai është El-Welid Ibn El-Mugira El-Makhzumi, një nga kundërshtarët më të rreptë të Profetit ^(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem). Për t’u njohur më tepër me veprimtarinë e tij armiqësore ndaj Islamit dhe myslimanëve shiko ndonjë nga librat që flasin për biografinë e profetit Muhamed ^(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) (sh.p.).

إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ﴿١٨﴾ فَقِيلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿١٩﴾ ثُمَّ قِيلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ نَظَرَ ﴿٢١﴾ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ إِن هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْتَىٰ ﴿٢٤﴾ إِنْ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ ﴿٢٥﴾ سَأُصَلِّيهُ سَقَرًا ﴿٢٦﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَقَرٌ ﴿٢٧﴾ لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ ﴿٢٨﴾ لَوْحَةٌ لِلْبَشَرِ ﴿٢٩﴾ عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ ﴿٣٠﴾ وَمَا جَعَلْنَا أَحْسَبَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيَقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَرَدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَّا وَلَا يُرَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرَىٰ لِلْبَشَرِ ﴿٣١﴾ كَلَّا وَالْقَمَرِ ﴿٣٢﴾ وَاللَّيْلِ إِذَا أَدْبَرَ ﴿٣٣﴾ وَالصُّبْحِ إِذَا أَسْفَرَ ﴿٣٤﴾ إِنَّهَا لِأَحَدَىٰ الْكَبِيرِ ﴿٣٥﴾ نَذِيرٌ لِلْبَشَرِ ﴿٣٦﴾ لِمَن شَاءَ مِنكُمْ أَن يَتَّقُوا وَمَا يَخْشَىٰ قَوْلُ الْكُفْرِ بِنِجْمٍ مَّا كَسَبَتْ رَهِينًا ﴿٣٨﴾ إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ ﴿٣٩﴾ فِي جَنَّةٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٤٠﴾ عَنِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٤١﴾ مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ ﴿٤٢﴾ قَالُوا لَوْ نَدْرَأُكَ مِنَ الْمُصَلِّينَ ﴿٤٣﴾ وَلَوْ نَرَاكَ تُطْعَمُ أَلْمَسَكِينَ ﴿٤٤﴾ وَكُنَّا نَحْوُكَ مَعَ الْخَائِضِينَ ﴿٤٥﴾ وَكُنَّا نَكْذِبُ بِيَوْمِ الدِّينِ ﴿٤٦﴾ حَتَّىٰ آتَيْنَا الْيَقِينَ ﴿٤٧﴾

përballon dot engjëjt? Kush i mposht dot ata? Kur ata janë krijesat që i zbatojnë me më shumë përpikëri detyrimet ndaj Allahut, që zemërohen më shumë për hir të Tij, janë më trima, dhe ndëshkojnë më ashpër se çdo krijesë tjetër. **«dhe numrin e tyre e kemi bërë sprovë për jobesimtarët»**, d.m.th. numrin e tyre të sipërpërmendur (nëntëmbëdhjetë) e kemi bërë provë të rëndë dhe humbje për jobesimtarët, derisa ata thanë atë që thanë. Kështu atyre u shumëfishohet dënimi dhe shtohet zemërimi i Allahut mbi ta. **«me qëllim që të binden ata që u është dhënë Libri»**, pra çifutët dhe të krishterët, ngaqë ajo që është shpallur në Kuran, se numri i rojeve të Xhehenemit është nëntëmbëdhjetë, dhe se ai përpulhet me atë që ata kanë në librat e tyre (Teurat dhe Inxhil). **«e t'u shtohet besimi atyre që besojnë»** kur shikojnë se ithtarët e Librit bien dakord me ta. **«që të mos dyshojnë ata që u është dhënë Libri dhe besimtarët e vërtetë»** dhe që të thonë ata që kanë sëmundje në zemrat e tyre. Këta janë hipokritët **«dhe mosbesimtarët»** nga banorët e Mekës dhe të tjerë **«Ç'ka dashur të thotë Allahu me këtë shembull?»**, d.m.th. ç'ka dashur të thotë Allahu me këtë numër të çuditshëm që ka sjellë si shembull? **«Kështu,**

Allahu lë në humbje atë që do dhe çon në rrugë të drejtë atë që do. **«Askush tjetër, përveç Tij, nuk e di numrin e ushtrisë së Zotit tënd.»** Pra, edhe pse rojet e Zjarrit janë nëntëmbëdhjetë, ata kanë aq shumë ndihmës dhe ushtarë prej engjëjve, saqë askush tjetër veç Allahut të Madhëruar nuk e di numrin e tyre. **«Këto janë vetëm një përkujtesë për njerëzit»**, d.m.th. Sekari (Xhehenemi) dhe numri i rojtarëve të tij që u përmend këtu, është vetëm përkujtim dhe këshillë për botën që ta dinë Fuqinë e plotë të Allahut dhe se Ai nuk ka nevojë për mbështetës dhe ndihmëtarë.

32 «Kursesi! Beto hem për Hënën» Për këtë, betohem për Hënën dhe për ato që vijnë më pas.

33 «për natën kur tërhiqet», pra kur largohet.

34 «e për agimin kur zbardhëllon», pra kur ndriçon dhe qartësohet.

35 «se ai është vërtet një nga fatkeqësitë më të mëdha», d.m.th. Sekari është një nga gjëmat apo fatkeqësitë më të rënda. Dhe thuhet, se ai – pra, përgënjeshtrimi që ata i bëjnë Muhamedit – është një nga fatkeqësitë më të mëdha.

36 «paralajmërim për njerëzit»

37 «për ata nga ju që dëshirojnë të ecin përpara» më besim **«ose të mbetet pas»** me mosbesim.

38 «Çdo njeri është peng i veprave të veta», d.m.th. merret në llogari dhe është peng i punëve të veta, të cilat ose e shpëtojnë, ose e shkatërrojnë.

39 «përveç njerëzve të krahut të djathtë», të cilët janë besimtarët, sepse ata nuk mbahen peng të gjynaheve të tyre, por çlirohen për shkak të punëve të mira që kanë bërë.

40 «të cilët në kopshtet e Xhenetit pyesin njëri-tjetrin»

41 «për keqbërësit»

42 «Çfarë ju ka sjellë në Sekar?», pra u thonë atyre: **«Ç'ju bëri juve të hyni në Xhehenem?»**

43 «Ata do të përgjigjen: «Nuk ishim nga ata që falnin namaz»

44 «dhe as prej atyre që i ushqenin të varfrit.»

45 «Ne lëshoheshim në biseda të kota me llafazanët», d.m.th. përziheshim me ithtarët e së kotës në veprimet e tyre të kota. Sa herë që dikush prej tyre gabonte, gabonim edhe ne bashkë me të.

46 «dhe mohonim Ditën e Gjykimit»

47 «derisa na erdhi vdekja.»

48 «Prandaj, kurrfarë ndërmjetësimi i cilitdo ndërmjetësuesi nuk do t'i ndihmojë ata.»

49 «Atëherë, përse shmangen ata nga këshillimi», d.m.th. çfarë u ka ngjarë atyre, që i ka bërë t'i kthejnë shpinën Kuranit, i cili përmban përkujtimin dhe këshillën më të madhe.

50 «sikur të ishin gomerë të egër», d.m.th. si gomerë që largohen me shpejtësi të madhe.

51 «e të frikësuar që ikin prej el-kasverab (gjahtarëve ose luanit?)», pra që ikin të frikësuar nga gjahtarët të cilët i guajnë. Dhe thuhet se *el-kasverab* në

gjuhën arabe ka kuptimin luan. Pra, sikur ata janë gomerë të egër, të cilët ia mbathin të frikësuar kur i sulmon luani për të kapur ndonjë prej tyre.

﴿52﴾ **Por jo! Në të vërtetë, çdonjëri prej tyre kërkon që t'i jepen shkrime të hapura (nga Zoti).** Komentuesit e Kuranit kanë thënë: “Jobsimtarët kurejshitë i thanë Muhamedit (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem): “Le të vendoset tek koka e çdonjërit prej nesh, një libër i hapur nga Allahu (që tregon) se ti je i Dërguar i Tij.”

﴿53﴾ **Kurrsesi, pasi ata nuk i frikësohen jetës tjetër!**

﴿54﴾ **Në të vërtetë, ky (Kuran) është këshillë!**

﴿55﴾ **Prandaj, kush të dojë, le t'ia vërë veshin!**

﴿56﴾ **Por ata nuk do të marrin këshillë prej tij, veçse në dashtë Allahu.** pra, veçse nëse Allahu do që ata të udhëzohen. **﴿Vetëm Ai është i Denjë për t'u pasur frikë,﴾** pra ai që meriton t'i frikësohen të devotshmit duke i lënë gjynahet dhe duke vepruar me bindje ndaj Tij. **﴿dhe vetëm Ai është i Denjë për të falur.﴾** d.m.th. Ai është i Denji për t'ua falur besimtarëve gjynahet që ata kanë bërë.

SURJA EL-KIJAME

﴿1﴾ **Betohem në Ditën e Kiametit!** Betimi i Allahut të Lartësuar për Ditën e Kiametit është për ta madhëruar (madhështuar) dhe për t'i dhënë më tepër peshë asaj. Allahu i Madhëruar betohet për gjithçka dëshiron prej krijesave të Tij.

﴿2﴾ **Betohem në shpirtin qortues!** Ai është shpirti i besimtarit, i cili qorton veten dhe pendohet për atë çka ka ikur. Kështu ky shpirt e qorton veten për të keqen, përse e veproi, si edhe për të mirat, përse nuk i shtoi? Ndërsa Mukatili ka thënë: “Ai është shpirti i jobsimtarit, i cili e qorton veten dhe trishtohet në Ahiret për mosbindjen e tij ndaj Allahut.” Ose, Allahu betohet këtu për ata të dy së bashku (shpirtin e besimtarit dhe të jobsimtarit), se Ai do t'i mbledhë eshtrat dhe pastaj do ta ringjallë çdo njeri, për ta marrë në llogan dhe për ta shpërblyer. ﴿3﴾ **A mendon njeriu se nuk do të mund t'i mbledhim eshtrat e tij?!** pasi të jenë bërë thërrime dhe Ne t'i kthejmë ato në një krijim të ri?! Mendimi i tyre se Ne nuk do të mund ta bëjmë këtë është një mendim i kotë.

﴿4﴾ **Po, si jo! Ne jemi të Zotë,** d.m.th. patjetër do t'i mbledhim ato, sepse Ne jemi të Zotë **﴿ala en nusenije bananeh (t'ia bashkojmë gishtat e tij, ose t'ia ribëjmë bashkë me përsosmëri edhe majat e gishtave të tij).﴾** d.m.th. (Ne jemi të Zotë) t'ia bashkojmë me njëri-tjetrin gishtat e tij, e t'i bëjmë një copë të vetme si thundra e devesë. Por Ne e begatuam njeriun me këta gishta të vegjël e të lezetshëm, të cilët përbëhen nga kyçe, thonj, damarë delikatë dhe nga kocka të holla. Dhe thuhet, se këtu Allahu na tërheq vërejtjen, për të na treguar se majat e gishtave të njerëzve ndryshojnë nga njëri-tjetri, nga mënyra se si ato janë dizajnuar. E

فَمَا نَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ ﴿٤٨﴾ فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكَرَةِ مُعْرِضِينَ ﴿٤٩﴾ كَانَتْهُمْ حُمْرٌ مُسْتَنْفِرَةٌ ﴿٥٠﴾ فَزَتْ مِنْ فُسُورٍ ﴿٥١﴾ بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُؤْتَى صُحُفًا مُنشَرَةً ﴿٥٢﴾ كَلَّا بَلْ لَا يَخَافُونَ الْآخِرَةَ ﴿٥٣﴾ كَلَّا إِنَّهُ يَذْكَرُهُ ﴿٥٤﴾ فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ ﴿٥٥﴾ وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ النُّقُولِ وَأَهْلُ الْغَفِرَةِ ﴿٥٦﴾

سُورَةُ الْقِيَامَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا أَقِيمُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ﴿١﴾ وَلَا أَقِيمُ بِالنَّفْسِ الْوَالِيَةِ ﴿٢﴾ أَيْحَسِبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يَجْمَعَ عِظَامَهُ ﴿٣﴾ بَلَى قَدِيرِينَ عَلَى أَنْ تُسَوَّى بَنَانُهُ ﴿٤﴾ بَلْ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ ﴿٥﴾ يَسْتَأْذِنُ بَلَاءَ يَوْمٍ الْقِيَامَةِ ﴿٦﴾ فَاذْأَبْرُقُ الْبَصْرُ ﴿٧﴾ وَخَسَفَ الْقَمَرُ ﴿٨﴾ وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ﴿٩﴾ يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَفْرُجُ ﴿١٠﴾ كَلَّا لَا وَزَرَ ﴿١١﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ ﴿١٢﴾ يُنْفِئُ الْإِنْسَانَ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ ﴿١٣﴾ بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ ﴿١٤﴾ وَلَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِرَهُ ﴿١٥﴾ لَأَخْرَجْنَا بِهٖ لِسَانَكَ لِيَتَعَبَّلَ بِهِ ﴿١٦﴾ إِنْ عَلَيْنَا جَمْعُهُمْ وَقُرْءَانُهُ ﴿١٧﴾ فَاذْأَقْرَأْتَهُ فَأَتَّبِعْ قُرْءَانَهُ ﴿١٨﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيِّنَاتَهُ ﴿١٩﴾

nëse do të donte Allahu, do t'i kishte bërë ato të përputheshin (të ishin njësoj) me njëra-tjetrën.

﴿5﴾ **Por njeriu dëshiron të bëjë gjynahë sa të jetë gjallë,** pra t'i paraprijë me gjynahet e tij asaj kohe që është duke ardhur. Kështu ai paraprin me kryerjen e gjynahut dhe e vonon pendesën. Dëshiron të bëjë gjynahë sa të ketë jetën dhe nuk e kujton vdekjen.

﴿6﴾ **dhe pyet: “Kur do të jetë Dita e Kiametit?”** pra në formë tallëse dhe duke e konsideruar si diçka të largët, ai pyet: “Kur do të jetë Dita e Kiametit?”

﴿7﴾ **Por, kur shikimi të verbohet,** pra kur të trembet, të hutohet dhe të çoroditet ngaqë mbetet i ngulitur fort duke parë vdekjen apo ringjalljen.

﴿8﴾ **dhe të zihet Hëna** Kur të humbasë plotësisht drita e saj e të mos kthehet më, ashtu siç kthehej në dynja pasi ajo eklipsohej.

﴿9﴾ **dhe Dielli e Hëna të bashkohen,** d.m.th. kur të humbasë drita e atyre dyve, e të bashkohet Dielli me Hënë dhe kështu nata dhe dita nuk do të ndjekin më njëra-tjetrën.

﴿10﴾ **atë ditë njeriu do të thotë: “Ku të iki?”** Ku të iki nga Allahu i Madhëruar, nga llogaridhënia dhe nga dënimi i Tij?

﴿11﴾ **Askund! S'ka strehë!** d.m.th. nuk ka as mal,

كَلَّا لَبِئْسَ مَا تَحْكُمُونَ الْعَاجِلَةُ ﴿٢٠﴾ وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ ﴿٢١﴾ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاصِرَةٌ ﴿٢٢﴾
إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ﴿٢٣﴾ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ ﴿٢٤﴾ تَطَّئِنُّ أَن يَفْعَلْ بِهَا فَا قِرَّةٌ ﴿٢٥﴾
كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ النَّرَاقِيَ ﴿٢٦﴾ وَقِيلَ لَهَا رَاقِيٌّ ﴿٢٧﴾ وَظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقِيُّ ﴿٢٨﴾ وَالنَّفْسُ
الْسَّاقِيَّةُ بِاللِّسَاقِ ﴿٢٩﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقِيُّ ﴿٣٠﴾ فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَٰ
﴿٣١﴾ وَلَكِنْ كَذَّبَ وَقَتَلَىٰ ﴿٣٢﴾ ثُمَّ ذَهَبَ إِلَىٰ أَهْلِهِ يَتَمَطَّىٰ ﴿٣٣﴾ أَوْلَىٰ لَكَ
فَأَوْلَىٰ ﴿٣٤﴾ ثُمَّ أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ ﴿٣٥﴾ أَيَحْسَبُ الْإِنسَانُ أَن يُترِكَ سُدَىٰ ﴿٣٦﴾
أَلَمْ يَكُنْ نُطْفَةً مِن مَّنِيٍّ مَّعَىٰ ﴿٣٧﴾ ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّىٰ ﴿٣٨﴾ فَعَلَ مِنه
الرَّوْحَيْنِ الذَّكْرَ وَالْأُنثَىٰ ﴿٣٩﴾ أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَدِرٍ عَلَيَّ أَن يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ ﴿٤٠﴾

سُورَةُ الْاِنْسَانِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

هَلْ أَتَىٰ عَلَى الْإِنسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَّذْكُورًا ﴿١﴾
إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنسَانَ مِن نُّطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَّبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا
بَصِيرًا ﴿٢﴾ إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ﴿٣﴾
إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلًا وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا ﴿٤﴾ إِنَّ
الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِن مَّاءٍ كَأَنَّ كَأْسَ كَانَتْ مِرَاجِحًا كَفُورًا ﴿٥﴾

as fortesë dhe as vendstrehim që t'ju mbrojnë atë ditë nga Allahu.

﴿12﴾ **Atë ditë, streha është te Zoti yt,** d.m.th. kthimi, përfundimi dhe e ardhmja (është tek Zoti yt).

﴿13﴾ **Atë ditë, njeriu do të vihet në dijeni për veprat që ka bërë dhe për ato që ka lënë pa bërë.**

﴿14﴾ **Belil Insanu ala nefsih besirah - Po, vërtet njeriu e njuh mirë veten e vet,** d.m.th. e di mirë të vërtetën për veten e vet se është besimtar apo jobesimtar, i bindur apo gjynahqar, në udhë të drejtë apo të gabuar. Dhe thuhet se kuptimi i kësaj është: gjymtyrët e njeriut do të dëshmojnë kundra tij.

﴿15﴾ **edhe sikur të paraqesë shfaqësimet e veta,** d.m.th. edhe nëse justifikohet dhe debaton për veten. Kjo nuk do t'i bëjë dobi atij, pasi ai ka kundra vetes atë që i përgjeshtron justifikimet e tij.

﴿16﴾ **Mos nxito (o Muhamed) në leximin e Kuranit më gjuhën tënde!** I Dërguari i Allahut (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) lëvizte buzët dhe gjuhën e tij duke lexuar Kuran kur ai zbriste, para se Xhibrili (Alejhi essalatu ue esselam) ta përfundonte leximin e pjesës që po shpallej (revelohej). Këtë e bënte nga kujdesi që kishte për ta mësuar përmendësh. Për këtë zbriti edhe ky ajët. D.m.th. mos e lexo Kuranin në momentin që të vjen shpallja, që ta përvetësosh sa më shpejt, nga

frika se mos nuk e kap dot.

﴿17﴾ **Ne e kemi për detyrë t'i mbledhim pjesët e tij** Pra ta mbledhim atë në gjoksin tënd, saqë ty të mos të ikë asgjë prej tij. **«e ta lexojmë atë»** pra, të bëjmë ty që ta lexosh atë me gjuhën tënde në mënyrën e duhur.

﴿18﴾ **Dhe, kur ta lexojmë atë,** pra kur ta kemi përfunduar leximin e tij tek ty me anë të Xhibrilit. **ti përcille leximin e tij!**, atëherë hesht dhe dëgjoje me vëmendje leximin e tij.

﴿19﴾ **Pastaj, e kemi Ne për detyrë ta shpjegojmë,** d.m.th. sqarimin e hallallit dhe të haramit (të lejuarave dhe të ndaluarave) që gjenden në të, si dhe qartësimin e çështjeve që duken problematike. Pas kësaj, kur i vinte Xhibrili, i Dërguari i Allahut (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) heshtte, dhe kur ai largohej, lexonte sipas premtimit që i kishte bërë Allahu.

﴿20﴾ **Por ju doni këtë jetë (kalimtare)**

﴿21﴾ **e për jetën tjetër nuk kujtoheni!**

﴿22﴾ **Atë ditë, disa fytyra do të shkëlqejnë,** pra do të jenë të gëzuara, të çelura dhe të bukura.

﴿23﴾ **dhe Zotin e tyre do të shohin,** d.m.th. e shohin Atë. Hadithet e sakta të transmetuara në mënyrë *mutenatir*¹ argumentojnë se njerëzit e mirë (të devotshmit) do ta shohin Zotin e tyre Ditën e Kiametit, ashtu siç shohin hënën kur është e plotë (pesëmbëdhjetëshe).

﴿24﴾ **Kurse disa fytyra, atë ditë, do të jenë të zymta,** pra do të jenë të zymta, të vrenjtura e të pikëlluara.

﴿25﴾ **duke e ditur se do të pësojnë el-fakirah** (një fatkeqësi të madhe, që të thyen në mes.)

﴿26﴾ **Por, kur shpirti të vijë në grykë** Ardha e shpirtit në grykë tregon ardhjen e vdekjes.

﴿27﴾ **e të thërrasin "A ka shërues"**, d.m.th. ata që janë aty prezentë thonë: "Kush do t'i bëjë ndonjë *rukje*² e ta shërojë me të?" Kërkojnë për të doktorë (që ta shërojnë), por ata nuk mund të bëjnë asgjë para caktimit të Allahut.

﴿28﴾ **atëherë, ai (që po vdes) do të bindet se ky është çasti i ndarjes,** d.m.th. atij që i ka mbërritur shpirti në fyt bindet se ky është momenti i ndarjes

¹ Ai është hadithi i cili në çdo hallkë të zinxhirit të tij transmetohet nga një numër i madh transmetuesish saqë logjikisht është e pamundur që ata të kenë rënë dakord midis tyre për diçka të pavërtetë (sh.p.).

² Rukje është leximi që i bëhet të sëmurit për ta shëruar atë. Rukja e lejuar është ajo që bëhet me anë të leximit të Kuranit famëlartë, haditheve të transmetuara nga profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) si dhe duave(lutjeve) të ndryshme të cilat kanë kuptim dhe janë të pranuar nga ana fetare. Ndërsa duatë lutjet të cilat përmbajnë shirk(p.sh. kur dikush kërkon shërim duke iu lutur xhindëve, evliave etj.) si dhe fjalë dhe shenja të pakuptueshme, janë të ndaluara fetarisht. (sh.p.)

nga dynjaja, nga familja, nga pasuria dhe nga fëmijët.

29) **﴿Kur këmba të bashkohet me këmbën﴾**, d.m.th. bashkohen këmbët me njëra-tjetrën, kur i vjen vdekja, këmbët e tij nuk kanë më jetë, kërcinjtë e tij thahen dhe s'e mbajnë më, ndërkohë që ai ecte me to sa andej-këtej. Njerëzit përgatisin trupin e tij, ndërsa melaiiket përgatisin shpirtin e tij.

30) **﴿Atë ditë, ai do të silltet te Zoti yt.﴾**, pra tek Krijuesi yt sillen shpirtat pasi merren nga trupat.

31) **﴿Ai as nuk besoi dhe as nuk u fal﴾**, pra nuk e besoi as Mesazhin dhe as Kuranin, nuk iu fal Zotit të tij, as nuk besoi me zemër dhe as nuk punoi (veproi) me trupin e tij.

32) **﴿por e mohoi të vërtetën dhe ia ktheu kurrizin﴾**, d.m.th. përgënjeshtroi të Dërguarin dhe atë që ai sollti. I ktheu shpinën bindjes dhe besimit.

33) **﴿e pastaj shkoi te njerëzit e vet, duke u kënuar.﴾**, d.m.th. krekosej dhe kapardisej në ecjen e tij duke u mburrur për këtë. Ose, rëndohej dhe dembelosej për t'iu përgjigjur thirrësit në të vërtetën.

34) **﴿Mjerë për ty! Mjerë për ty!﴾**

35) **﴿Sërisht: Mjerë për ty! Mjerë për ty!﴾** Kjo shprehje në origjinën e saj ka kuptimin: Allahu të ngarkoftë me atë që t'i e urren, duke t'u përsëritur kjo herë pas here.

36) **﴿Vallë, a mendon njeriu se do të mbetet pa përgjegjshmëri?﴾**, d.m.th., vallë, a mendon njeriu se do të lihet i harruar, pa u urdhëruar dhe pa u ndaluar, pa u marrë në llogari dhe pa u dënuar?

37) **﴿A s'ka qenë një pikë fare që derdhej? A s'ka qenë ai njeri një pikë fare që derdhej në mitër?﴾**

38) **﴿pastaj u bë droçkë gjaku e më pas Allahu e krijoi dhe i dha formë e përmasa të caktuara﴾**

39) **﴿e prej tij bëri çiftin: mashkullin e femrën?!﴾**

40) **﴿Vallë, Ai krijues, a nuk ka fuqi që t'i ngjallë të vdekurit?!﴾** Vallë, Ai që krijoi këtë krijesë të mrekullueshme dhe ishte i Zoti për këtë, a nuk është i Plotfuqishëm (i Aftë) që t'i kthejë trupat me ringjallje ashtu siç ishin në dynja? Kur dihet se ribërja e diçkaje është më e lehtë sesa bërja e saj fillimisht.

SURJA EL-INSAN

1) **﴿Vallë, a nuk ka kaluar njeriu﴾**, d.m.th. në personin e babait të tyre, Ademit, njerëzit kanë kaluar **﴿një periudhë kohore﴾** thuhet: dyzet vjet para se t'i fryhej shpirti, u krijua nga balta e njomë, pastaj nga balta e zezë pa formë dhe pastaj nga balta e thatë. **﴿kur ai nuk ka qenë qenie e denjë për t'u përmendur?!﴾**, d.m.th. para se t'i fryhej shpirti. Dhe thuhet se kuptimi i kësaj është: Kaluan kohë, e Ademi nuk ishte gjë, as i krijuar dhe as i përmendur tek ndonjë krijesë.

2) **﴿Në të vërtetë, Ne e krijuam njeriun﴾** **﴿nga një pikë fare emshaxh – e përzier﴾** nga përzierja e farës së burrit dhe të gruas. Dhe thuhet se *emshaxh* ka kuptimin e një përzierjeje nga lloje dhe

elementë, nga të cilët krijohet njeriu dhe karakteret e ndryshme. **﴿për ta sprovuar﴾**, d.m.th. e krijuam atë me qëllim për ta sprovuar me të mira, me të këqija dhe me detyrime ndaj tij. **﴿dhe e bëmë që të dëgjojë dhe të shohë﴾**, d.m.th. vendosëm në të shqisat që ai të perceptojë në mënyrë sa më të plotë e kështu të mundësohet vënia e tij në provë.

3) **﴿Natyrisht që Ne i treguam atij rrugën e drejtë, që ai të jetë ose mirënjohës, ose mosmirënjohës.﴾**, d.m.th. ia sqaruam dhe ia bëmë të njohur atij rrugën e udhëzimit dhe rrugën e humbjes, të mirën dhe të keqen. I treguam çfarë është në dobi dhe çfarë është në dëm të tij, të cilat ai arrin t'i kuptojë me natyrshmërinë dhe logjikën e plotë të tij, pavarësisht në është mirënjohës apo mosmirënjohës.

4) **﴿Pa dyshim, Ne kemi përgatitur për jobesimtarët zinxhirë, pranga (me të cilat u shtrëngohen duart në qafë) dhe zjarr flakërues.﴾**, d.m.th. ua kemi përgatitur për t'i dënuar me to.

5) **﴿Sigurisht, të ndershmit besimtarë do të pinë (në Xhenet) kupa﴾** **﴿me pije të përzier me Kafur﴾**, d.m.th. vera (e Xhenetit) përzihet me të (Kafur) për t'i dhënë asaj një aromë dhe shije sa më të mirë dhe të këndshme.

6) **﴿nga burimi që vetëm robtë e Allahut pinë﴾**, d.m.th. pinë prej tyre verë. Por kuptimi mund të jetë edhe: vera që ata pinë përzihet me ujin e atij burimi. **﴿dhe të cilin mund ta çojnë nga të duan.﴾**, d.m.th. e hapin ashtu siç hapet lumi dhe e çojnë atë nga të duan.

7) **﴿Ata e përmbushin zotimin e tyre﴾**, d.m.th. iu dha ky shpërblim ngaqë ata e përmbushnin zotimin e tyre. "En-Nedbr – Zotimi" është atëherë kur njeriu i obligon vetes së vet kryerjen e diçkaje për hir të Allahut, siç është namazi, agjërimi, kurbandi apo diçka tjetër, e cila nuk ka qenë obligim fetar për të. **﴿dhe i frikësohen Ditës (së Kiametit), tmërrin e cilës përhapet gjithkund.﴾** Pra i frikësohen Ditës së Kiametit e keqja e së cilës është përhapur aq sa ka mbushur qiellt dhe Tokën. Kështu qielli hapet, yjet shpërndahen gjithandej, Toka përplaset dhe malet rrafshohen.

8) **﴿Ata i ushqejnë të varfrit, jetimët dhe të zënë rob - ala hubbibi - edhe pse vetë janë nevojtarë﴾**, d.m.th. i ushqejnë këto tre kategori, edhe pse ushqimi që ata kanë është i pakët, u nevojitet dhe është i dëshiruar (i pëlqyer) për ta. Dhe thuhet se kuptimi i kësaj është: japin ushqim për hir të dashurisë që kanë ndaj Allahut.

9) **﴿duke thënë: "Ne ju ushqejmë vetëm për hir të Zotit.﴾** Nuk presin për të ndonjë shpërblim (nga krijesat), dhe nuk duan që njerëzit t'i falënderojnë për këtë. Allahu i Madhëruar e njohu këtë gjë nga zemrat e tyre dhe i përmendi me këto fjalë të mira. **﴿Për këtë, nuk duam shpërblim e as**

عَيْنَا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا ﴿٦﴾ يُوفُونَ بِالْغَدْرِ وَغَائِفُونَ
يَوْمَ كَانَ شُرُهُمْ مُسْتَبِيرًا ﴿٧﴾ وَيُطْعَمُونَ الْأَطْعَامَ عَلَىٰ حَيْثُ وَوَسَّكِينًا
وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا ﴿٨﴾ إِنَّمَا نَطْعَمُكُمْ لِيُوجِبَ اللَّهُ لَآئِدُنَا مِنكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا
﴿٩﴾ إِنَّا نَخَافُ مِن رَّبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَطَطِيرًا ﴿١٠﴾ فَوَقْنَهُمْ اللَّهُ سَرَذَنَكَ
الْيَوْمِ وَلَقَّهْم نَصْرَةً وَسُرُورًا ﴿١١﴾ وَجَزَاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا
﴿١٢﴾ مُتَّكِفِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا ﴿١٣﴾
وَدَائِبَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلَّتْ أَطْوْفُهَا نَذِيرًا ﴿١٤﴾ وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِدَائِبَةٍ
مِّن فِضَّةٍ وَأَكْرَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرًا ﴿١٥﴾ قَوَارِيرًا مِّن فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا ﴿١٦﴾
وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا ﴿١٧﴾ عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا
﴿١٨﴾ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ إِذَا رَأَوْهُمُ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّثُورًا
﴿١٩﴾ وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلَكًا كَبِيرًا ﴿٢٠﴾ عَلَيْهِمْ ثَابُ سُدُوسٍ
خُضْرٍ وَسَبْرٍ وَحُلُوعًا وَأَسَاوِرٌ مِّن فِضَّةٍ وَسَقَمَهُمُ رُبُّهُمْ سَرَابًا
طَهُورًا ﴿٢١﴾ إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُم جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَّشْكُورًا ﴿٢٢﴾ إِنَّا
نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا ﴿٢٣﴾ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَطِع
مَنْهُمْ ءَاثِمًا أَوْ كَفُورًا ﴿٢٤﴾ وَأَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٢٥﴾

falënderim! (nga krijesat)

﴿10﴾ Ne i frikësohemi Zotit tonë në një Ditë të ashpër, që do t'i bëjë fytyrat të ngrysen, d.m.th. ngrysen në të fytyrat, nga tmerri dhe vështirësia e saj. **Kamtariran** – dhe të vrenjten. d.m.th. rrudden sytë dhe vetullat. Dhe thuhet se *El-Kamtarir* është dita më e vështirë, ku belatë zgjasin më shumë se në çdo ditë tjetër.

﴿11﴾ Kështu pra, Allahu i ruajti nga e keqja e asaj Dite, e u dha shkëlqim në fytyra dhe gëzim të madh. Në vend të zyrtësisë që u jep jobesimtarëve, Allahu u jep atyre shkëlqim në fytyra dhe gëzim në zemra. Shkëlqimi është bardhësia dhe pastërtia në fytyrat e tyre, si pasojë e begatisë që u jepet.

﴿12﴾ dhe, për durimin e tyre, Ai do t'i shpërblejë me Xhenet dhe petka të mëndafshta.

﴿13﴾ Të mbështetur në divane. I shpërbleu me Xhenet ku ata rrinë të mbështetur mbi shtretër të zbukuruar sipër tyre. **ata nuk do të shohin as diell dhe as të ftohtë.**, pra ata nuk do të shohin në Xhenet as nxehtësinë e Diellit dhe as të ftohtët e madh.¹

﴿14﴾ Hija e pemëve të tij (Xhenetit) është afër mbi kokat e tyre, ndërsa frutat e tyre do t'i kenë afër sa t'i arrijnë me dorë. pra, do ta kenë aq të lehtë për t'i marrë frutat e Xhenetit sa që ato mund t'i kapë si ai që është në këmbë, si ai që është ulur, po ashtu, edhe ai që rri shtrirë. Ato nuk janë larg duarve të tyre dhe (nëpër degë) nuk ka gjemba që të pengojnë marrjen e tyre.

﴿15﴾ Aty do t'u shërbehet me enë të argjendta dhe kupa të argjendta (të cilat janë si kristal), d.m.th. kur ata duan të pinë, shërbëtorët vijnë rrotull tyre të gatshëm me enë dhe kupa të argjendta.

﴿16﴾ **Kawarira** - kupa të tejdukshme argjendi. *Kawarir* është qelqi. Qelqi që është në dynja e ka originën nga rëra. Këtu Allahu i Madhëruar na ka bërë të ditur se sa të mira janë kupat e Xhenetit, origjina e të cilave është nga argjendi, ku nga jashtë shikohet se çka brenda tyre. **madhësinë e të cilave (do ta zgjedhin) sipas dëshirës.** pra, janë bërë në një formë të përsosur ashtu siç duan ata, as nuk shtohen dhe as nuk pakësohen.

﴿17﴾ Aty do të pinë gota me verë të përzier me xhenxhefil.

﴿18﴾ prej një burimi të quajtur Selsebil.

﴿19﴾ Atyre do t'u shërbejnë djem përherë të rinj, d.m.th. djem që do të mbeten gjithmonë të rinj, gjithë freski e shkëlqim, që as nuk plaken, as nuk ndryshojnë dhe as nuk vdesin. **që, kur i shikon, të duken si margaritarë të shpërndarë,** ngaqë janë tepër të bukur, me ngjyra të pastërta dhe me fytyra gjithë shkëlqim. I ka përngjasuar me margaritarë të shpërndarë, ngaqë ata janë shumë të shpejtë në shërbim.

﴿20﴾ Kur të shikosh atje, d.m.th. kur të hedhësh shikimin tënd atje në Xhenet, **do të shohësh kënaqësi** që nuk përshkruhet **dhe një mbretëri të madhe,** madhësia e së cilës nuk mund të përcaktohet.

﴿21﴾ Ata do të jenë të veshur me petka të holla mëndafshi të gjelbër dhe mëndafshi të trashë të stolisur me byzlykë të argjendte, ndërsa në suren Fatir thuhet: “në të do të stolisen me byzlykë an”². Pra çdokush vesh ç't'i dëshirojë shpirti i tij nga këta byzlykë. **Zoti i tyre do t'u japë të pinë pije të pastër.** Ebu Kulabe dhe Ibrahim En-Nekhaij kanë thënë: “Atyre u jepet ushqim, e kur janë në fund të tij (duke e përfunduar atë), u jepet pije e pastër, të cilën kur e pinë ajo ua boshatis barkun dhe prej trupave të tyre del djersë me aromë si të miskut.”

﴿22﴾ Ky do të jetë me të vërtetë shpërblimi juaj përpijekjet tuaja do të jenë të falënderuara.

¹ Kuptimi i kësaj është se në Xhenet moti është i bukur, as i nxehtë dhe as i ftohtë (sh.p.).

² Surja Fatir, ajeti 33.

Falënderimi nga ana e Allahut për punët e robërve është pranimi i adhurimeve të tyre dhe përmendja e fjalëve më të mira për ta.

23 Në të vërtetë, Ne ta kemi shpallur Kuranin ty hap pas hapi, d.m.th. e kemi zbritur pjesë-pjesë dhe nuk e kemi zbritur të gjithë njëherazi. Dhe ti, nuk e ke sjellë këtë Kuran nga vetja jote, siç pretendojnë politeistët.

24 Prandaj ki durim për vendimin e Zotit tënd, e mos dëgjo asnjë gjynahqar apo jobesimtar prej tyre! d.m.th. mos iu bind askujt prej tyre që kryen gjynahe, apo që e ka tepruar në mosbesim.

25 Përmende emrin e Zotit tënd në mëngjes dhe në mbrëmje. Falu për Zotin tënd në fillim të ditës dhe në fund të saj. Fillimi i ditës është namazi i sabahut, ndërsa fundi i saj është namazi i ikindisë.

26 Në një pjesë të natës bëji sexhde Atij dhe, natën falju gjatë Atij.

27 Vërtet që ata (jobesimtarët) e duan jetën e këtuashme, pra jetën e kësaj bote. Dhe nuk e përfillin një Ditë të rëndë, që do t'u vijë, pra, Ditën e Kiametit, e cila është quajtur Ditë e rëndë për shkak të vështirësive dhe tmerreve të saj, por ata as nuk përgatiten dhe as nuk e vrasin mendjen për të.

28 Ne i krijuam ata dhe ua forcuar strukturën, d.m.th. i kemi forcuar pjesët e trupit të tyre me njëra-tjetrën me damarë dhe nerva. Por, nëse duam, i ndërrojmë plotësisht me të tjerë si ata, d.m.th. nëse duam, i shkatërrojmë ata dhe sjellim të tjerë më të bindur ndaj Allahut sesa ata.

29 Në të vërtetë, kjo është këshillë, prandaj, kush të dojë, le të ndjekë rrugën që e shpie te Zoti i tij.

30 Por ju nuk mund të dëshironi, përveçse me vullnetin e Allahut! d.m.th. ju nuk mund të dëshironi të merrni një rrugë që shpie tek Allahu, përveçse nëse Ai e dëshiron këtë, sepse kjo çështje varet nga Allahu i Madhëruar dhe nuk varet nga ata, e mira dhe e keqja janë në Dorë të Tij. Pra, dëshira e robit është një dëshirë e zhveshur, e cila as nuk mund të sjellë ndonjë të mirë dhe as nuk mund të largojë ndonjë të keqe, veçse nëse Allahu e lejon këtë. Ai është vërtet i Gjithëdijshëm e i Urtë.

31 Ai fut në mëshirën e Vet kë të dojë, ndërsa për keqbërësit ka përgatitur një dënim të dhembshëm.

SURJA EL-MURSELAT

1 Për ato që dërgohen njëra pas tjetrës,
2 për ato që shpejtojnë shtrëngatën,
3 për ato që shpërndajnë shiun,
4 për ato që ndajnë saktësisht,
5 dhe për ato që përcjellin këshilla Allahu i Madhëruar (në këto pesë ajete) betohet për engjëjt, të cilët Ai i dërgon me shpallje tek profetët e Tij. Ata shkaktojnë stuhitë, ngaqë fluturojnë shpejt dhe hapin krahët duke sjellë atë që bën dallimin

وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا ﴿٢٦﴾ إِنَّ
هَؤُلَاءِ لَيُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا ﴿٢٧﴾ نَحْنُ
خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمْثَلَهُمْ تَبْدِيلًا
﴿٢٨﴾ إِنَّ هَذِهِ تَذَكُّرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿٢٩﴾
وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٣٠﴾
يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣١﴾

سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا ﴿١﴾ فَأَلْغَصَفْتِ عَصْفًا ﴿٢﴾ وَالنَّشِيرَاتِ فُشْرًا ﴿٣﴾
فَالْمُرْقَاتِ فِرْقًا ﴿٤﴾ فَاَلْمُقَدِّمَاتِ ذِكْرًا ﴿٥﴾ عَذْرًا أَوْ نَذْرًا ﴿٦﴾ إِنَّمَا
تُوعَدُونَ لَوَاقِعٌ ﴿٧﴾ فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ ﴿٨﴾ وَإِذَا السَّمَاءُ فُجِّجَتْ ﴿٩﴾
وَإِذَا الْجِبَالُ سُفِّتْ ﴿١٠﴾ وَإِذَا الرَّسُلُ أُنْفِتْ ﴿١١﴾ لِأَيِّ يَوْمٍ أُخْبِتْ ﴿١٢﴾
لِيَوْمِ الْفَصْلِ ﴿١٣﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ ﴿١٤﴾ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ
لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٥﴾ أَلَمْ يَنْهَكَ الْأَوَّلِينَ ﴿١٦﴾ ثُمَّ نَتَّبِعُهُمُ الْآخَرِينَ ﴿١٧﴾
كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ﴿١٨﴾ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٩﴾

midis të vërtetës dhe të kotës, hallallit dhe haramit, derisa t'ia çojnë shpalljen profetëve të Tij.

6 si shfaqjesim apo paralajmërim! Kuptimi i kësaj është se engjëjt e sjellin shpalljen si arsyetim nga Allahu para krijesave të Veta, si dhe si paralajmërim nga dënimi i Tij. Dhe thuhet, se kuptimi është: si justifikim për të drejtët dhe paralajmërim për të gabuarit.

7 Në të vërtetë, ajo që ju është premtuar, do të bëhet! 8 Kur yjet të shuhen, pra kur të humbasë dhe të ikë drita dhe shkëlqimi i tyre.

9 dhe, kur qielli të çahet, pra kur të hapet dhe të çahet.

10 dhe, kur malet të thërrmohen si pluhur, d.m.th. kur të shkulen nga vendi dhe të fluturojnë në ajër si pluhur, dhe kështu vendi i tyre bëhet njësh me Tokën.

11 dhe, kur të dërguarit të tubohen në kohën e caktuar, d.m.th. u caktohet atyre një kohë për të ndarë dhe gjykuar midis tyre dhe popujve.

12 në cilën ditë do të ndodhin të gjitha këto? d.m.th. në një ditë të madhe nga e cila robët të çuditën për vështirësitë dhe tmerret e saj të shumta. Kjo ditë është caktuar për të mbledhur të dërguarit që ata të dëshmojnë ndaj popujve të tyre.

أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِنْ مَّاءٍ مَهِينٍ ﴿٢٠﴾ فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ﴿٢١﴾ إِلَى قَدَرٍ
 مَعْلُومٍ ﴿٢٢﴾ فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَدِيرُونَ ﴿٢٣﴾ وَيَلَّيْلُ يَوْمٍ ذِي الْمَكَدِّ بَيْنَ ﴿٢٤﴾
 أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كَهَاتَا ﴿٢٥﴾ أَحْيَاءً وَأَمْوَاتًا ﴿٢٦﴾ وَجَعَلْنَا فِيهَا رُوسِي
 شِمَخَاتٍ وَأَسْقَيْنَكُمْ مَاءً فَرَاتًا ﴿٢٧﴾ وَيَلَّيْلُ يَوْمٍ ذِي الْمَكَدِّ بَيْنَ ﴿٢٨﴾
 أَنْظِلِقُوا إِلَى مَا كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٩﴾ أَنْظِلِقُوا إِلَى ظِلِّ ذِي ثُلُثِ
 شَعْبٍ ﴿٣٠﴾ لَا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهِيبِ ﴿٣١﴾ إِنَّهَا تَرْمِي بِشَكْرِ
 كَالْقَصْرِ ﴿٣٢﴾ كَأَنَّهُ بَحْمَلَتِ صُفْرًا ﴿٣٣﴾ وَيَلَّيْلُ يَوْمٍ ذِي الْمَكَدِّ بَيْنَ ﴿٣٤﴾
 هَذَا يَوْمٍ لَا يَنْطِقُونَ ﴿٣٥﴾ وَلَا يُؤَدُّنَ لَهُمْ فِعْلَهُمْ فَيَعْتَدُونَ ﴿٣٦﴾ وَيَلَّيْلُ يَوْمٍ
 ذِي الْمَكَدِّ بَيْنَ ﴿٣٧﴾ هَذَا يَوْمٍ الْفَصْلِ جَمَعْتُمْ كَرَاهًا وَالْأُولَى ﴿٣٨﴾ فَإِنْ كَانَ
 لَكُمْ كَيْدٌ فَيَكِيدُونَ ﴿٣٩﴾ وَيَلَّيْلُ يَوْمٍ ذِي الْمَكَدِّ بَيْنَ ﴿٤٠﴾ إِنْ الْمُنْفِقِينَ فِي
 ظُلُلٍ وَعَمُورٍ ﴿٤١﴾ وَفَوَازِهِمْ وَمَا يَشْتَهُونَ ﴿٤٢﴾ كَلُوا وَأَشْرَبُوا هَنِيئًا
 بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾ إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٤٤﴾ وَيَلَّيْلُ يَوْمٍ
 ذِي الْمَكَدِّ بَيْنَ ﴿٤٥﴾ كَلُوا وَتَمَنَّعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ تُجْرِمُونَ ﴿٤٦﴾ وَيَلَّيْلُ يَوْمٍ
 ذِي الْمَكَدِّ بَيْنَ ﴿٤٧﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ارْكَعُوا لَا تِرْكَعُوكَ ﴿٤٨﴾ وَيَلَّيْلُ
 يَوْمٍ ذِي الْمَكَدِّ بَيْنَ ﴿٤٩﴾ فَيَأْتِي حَدِيثٌ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٠﴾

﴿13﴾ **«Në Ditën e Ndarjes vendimtare!»**, në të cilën bëhet ndarja midis njerëzve sipas punëve të tyre, diša për në Xhenet dhe diša për në Zjarr.

﴿14﴾ **«Kush vallë do të ta shpjegojë se ç'është Dita e Ndarjes vendimtare?»**, d.m.th. ç'të bën ty ta dish se ç'është Dita e Ndarjes vendimtare? Pra, ajo është një çështje shumë e madhe saqë nuk mund të përcaktohet masa e saj.

﴿15﴾ **«Mjerë mohuesit në atë ditë!»**

﴿16﴾ **«A nuk i kemi shkatërruar të hershmit»**, jobesimtarët e popujve të mëparshëm që nga (koha) e Ademit (Alejhi essalatu ue) e deri tek Muhamedi (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem), d.m.th. i shkatërruar me dënim në këtë botë, kur ata përgëneshtruan të dërguarit e tyre.

﴿17﴾ **«e pastaj do t'i bëjmë të vonshmit t'i pasojnë?»**, d.m.th. jobesimtarët e Mekës dhe të tjerë si ta, kur përgëneshtruan Muhamedin (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem).

﴿18﴾ **«Kështu do të veprojmë me të gjithë keqbërësit!»**

﴿19﴾ **«Mjerë mohuesit në atë ditë!»**

﴿20﴾ **«A nuk ju kemi krijuar nga një pikë lëngu të shpërfillur»**, d.m.th. të dobët e të përcëmuar, i cili është *En-Nuflah* (lëngu i ngjizur i bashkimit të vezëve mashkullore me ato femërore).

﴿21﴾ **«të cilën e vumë në një vend të sigurt»**, d.m.th. në një vend të mbrojtur, që është mitra.

﴿22﴾ **«deri në një kohë të caktuar?»**, e cila është periudha e shtatzënisë, që tek gjinia njerëzore zgjat nëntë muaj.

﴿23﴾ **«Kështu e kemi përcaktuar (krijimin); sa Përcaktues të shkëlqyer jemi Ne!»**, d.m.th. kemi përcaktuar pjesët e trupit dhe cilësitë e tij dhe çdo gjendje nga gjendjet e tij e kemi bërë sipas cilësisë që Ne kemi dashur. Sa Përcaktues i mirë është Allahu!

﴿24﴾ **«Mjerë mohuesit në atë ditë!»**

﴿25﴾ **«A nuk e kemi bërë Tokën vendqëndrim»**

﴿26﴾ **«të të gjallëve dhe të të vdekurve?»**, d.m.th. e bëmë mbajtëse për ju, të gjallët i mban në sipërfaqe, ndërsa të vdekurit në brendësinë e saj.

﴿27﴾ **«A nuk kemi vënë në të male të larta e të patundshme?»** **«A nuk ju kemi dhënë të pini me bollëk ujë të ëmbël?»** e gjitha kjo është më e çuditshme sesa ringjallja.

﴿28﴾ **«Mjerë mohuesit në atë ditë!»**

﴿29﴾ **«Nisuni drejt atij që e mohuat!»** U thuhet atyre: nisuni drejt atij dënimi që e mohuat!

﴿30﴾ **«Shkoni drejt një hijeje me tri kolona»**, d.m.th. drejt hijes së tymit të Xhehenemit, i cili, pasi ka dalë, është ndarë në tre degëzime.

﴿31﴾ **«e cila nuk bën hije (freskuese) dhe as nga flaka nuk të shpëton!»**, d.m.th. ajo nuk bën një hije freskuese siç bën hija në dynja dhe as nuk largon prej jush të nxehtë e Xhehenemit. Në të do të qëndroni derisa të mbarojë llogaria.

﴿32﴾ **«Ajo hedh shkëndija të mëdha sa një kështjellë»**, d.m.th. çdo shkëndijë prej shkëndijave të saj që ajo hedh, është e madhe sa një kështjellë.

﴿33﴾ **«sikur të ishin deve *sufrum* (të verdha)»**, d.m.th. të mëdha sa devetë. Arabët i quajnë devetë e zeza *sufrum*¹. Thuhet se shkëndija pasi fluturon dhe bie, dhe në të ka mbetur diçka nga ngjyra e zjarrit, atëherë ajo është shumë e ngjashme me devetë e zeza.

﴿34﴾ **«Mjerë mohuesit në atë ditë!»**

﴿35﴾ **«Kjo është një ditë, kur ata nuk do të mund të flasin»**

﴿36﴾ **«dhe nuk do t'u jepet leje për t'u shfaqësuar.»**

﴿37﴾ **«Mjerë mohuesit në atë ditë!»**

﴿38﴾ **«Kjo është Dita e Ndarjes vendimtare, në të cilën do të tuboheni ju dhe popujt e mëparshëm»**, d.m.th. iu thuhet atyre: «Kjo është Dita në të cilën bëhet ndarja midis krijesave dhe bëhet dallimi i së vërtetës nga e kota. Në këtë ditë Ne ju bashkojmë ju, o jobesimtarë, të Mekës me jobesimtarët e parë nga popujt e mëparshëm.»

﴿39﴾ **«prandaj, nëse zotëroni ndonjë dredhi, atëherë përdoreni kundër Meje!»** (Allahu) u thotë: «Nëse ju keni ndonjë dinakëri, atëherë përdoreni atë kundër Meje!»

¹Kjo ngaqë ngjyra e tyre është e zezë në të verdhë (sh.p.).

- 40 Mjerë mohuesit në atë ditë!
- 41 Punëdrejtët do të jenë mes hijesh e burimesh,
- 42 si dhe frutash nga ato që dëshirojnë.
- 43 (Do t'u thuhet) "Hani e pini e ju bëftë mirë, (si shpërblim) për atë që keni punuar."
- 44 Kështu i shpërblejmë Ne ata, që bëjnë vepra të mira.
- 45 Mjerë mohuesit në atë ditë!
- 46 Hani dhe kënaquni për pak kohë! Ju jeni *muschrimum* – keqbërës! Kjo u thuhet atyre në dynja. Muxhrimumët – keqbërësit janë gjynahqarët politeistë (ata që i shoqërojnë Allahut të tjerë në adhurim.)
- 47 Mjerë mohuesit në atë ditë!
- 48 Kur atyre u thuhet: "Përkuluni (bini në ruku)!" – ata nuk përkuleshin, d.m.th. kur urdhëroheshin për t'u falur, ata nuk faleshin.
- 49 Mjerë mohuesit në atë ditë!
- 50 Në çfarë fjale tjetër besojnë ata, pas këtij (Kurani)?!, d.m.th. cilës fjale veç Kuranit i besojnë nëse nuk i besojnë atij?!

SURJA EN-NEBE'

- 1 Për çfarë e pyesin ata njëri-tjetrin? Kur erdhi i Dërguari i Allahut (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe i lajmëroi ata për njësimin e Tij, për ringjalljen pas vdekjes dhe u lexoi atyre Kuranin, ata filluan të pyesin njëri-tjetrin dhe thoshin: "Ç'i ka ngjarë Muhamedit? Ç'është kjo që ka sjellë?" Kështu Allahu zbriti këtë ajet.
- 2 Për Lajmin e madh Ai është Lajmi i Jashtëzakonshëm, i cili është Kurani Madhështor, sepse Ai njofton për *teuhidin* (njësimin e Allahut), për vërtetësinë e të Dërguarit (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe për ndodhjen e ringjalljes.
- 3 rreth të cilët ata kanë kundërshtime. Ata patën kundërshtime midis tyre për Kuranin. Disa thanë se ai është magji, disa thanë poezi, disa thanë fall dhe disa të tjerë thanë se ai është legjendë e të parëve.
- 4 Kurrsesi jo! Ata shpejt do ta marrin vesh! Ky është një kërcënim dhe qortim për ta. D.m.th. do ta marrin vesh pasojën e përgënjeshtimit të tyre. Pastaj e ka përsëritur kërcënimin dhe qortimin për ta dhe ka thënë:
- 5 Sigurisht që shpejt do ta marrin vesh! (Kjo përsëritje është bërë) për ta përforcuar më tepër dhe për ta ashpërsuar (kërcënimin dhe qortimin ndaj tyre).
- 6 A nuk jua kemi bërë Tokën si shtrat, ashtu siç është djepi për fëmijën.
- 7 e malet si shtylla?! d.m.th. i kemi bërë si shtylla për Tokën që ajo të jetë e qetë dhe të mos tundet (çrregullohet).
- 8 Ne ju kemi krijuar në çifte, d.m.th. meshkuj dhe femra.
- 9 dhe gjumin jua kemi bërë për prehje (subaten). "Es-Subatu – prehja" është ndërprerja e lëvizjes për të çlodhur trupin.

سُورَةُ النَّبَاِ
ترتیباً
ایاتها

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ ۙ عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيمِ ۙ الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ۗ ۝۱
كَلَّا سِعَامُونَ ۙ قُلْ كَلَّا سِعَامُونَ ۙ أَلَمْ تَجْعَلِ الْأَرْضَ مَهْدًا ۙ ۝۲
وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا ۙ ۝۳ وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا ۙ ۝۴ وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا ۙ ۝۵
وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا ۙ ۝۶ وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ۙ ۝۷ وَبَدَّيْنَا
فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ۙ ۝۸ وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَاجًا ۙ ۝۹ وَأَنْزَلْنَا
مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً نَّجَاجًا ۙ ۝۱۰ لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ۙ ۝۱۱ وَجَنَّدْنَا
أَلْفَافًا ۙ ۝۱۲ إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا ۙ ۝۱۳ يَوْمَ يُفْعَلُ فِي الصُّورِ
فَنُتَوْنَا أَفْوَاجًا ۙ ۝۱۴ وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا ۙ ۝۱۵ وَسِيرَتِ
الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا ۙ ۝۱۶ إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ۙ ۝۱۷ لِلطَّغْيِينِ
مَتَابًا ۙ ۝۱۸ الَّذِينَ فِيهَا أَحْقَابًا ۙ ۝۱۹ لَا يَذُقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا ۙ ۝۲۰
إِلَّا الَّحِيمَآ وَعَسَآفًا ۙ ۝۲۱ جَزَاءً وَفَآفًا ۙ ۝۲۲ إِنَّهُمْ كَانُوا
لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ۙ ۝۲۳ وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا ۙ ۝۲۴ وَكُلُّ شَيْءٍ
أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا ۙ ۝۲۵ فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ۙ ۝۲۶

- 10 Natën jua kemi bërë mbulesë, d.m.th. ua veshim errësirën e saj dhe ju mbulojmë me të, ashtu siç ju mbulojnë rrobat.
- 11 ndërsa ditën e kemi caktuar për të fituar jetesën. E kemi bërë (ditën) të ndriçuar, që të rendin gjatë saj, për të fituar jetesën dhe rizkun që ka caktuar Allahu për ta.
- 12 Mbi ju kemi ndërtuar një shtatëshe të fortë. Ka për qëllim shtatë qiejt, të cilët janë krijuar të fortë dhe u është bërë një ndërtim i përsosur.
- 13 dhe kemi vënë ndriçues që flakëron! (wehbaxhen). Këtu bëhet fjalë për Diellin, i cili jep edhe nxehtësi, edhe dritë, dhe ky është kuptimi i fjalës *wehbaxhen*.
- 14 Nga retë (*el-musirat*) Ne ju lëshojmë ujëra të bollshme (*thexhbxhaxhen*). Ato janë retë, të cilat janë të mbushura me ujë, por që ende s'e kanë lëshuar shiun. Ndërsa *thexhbxhaxh* është ai që derdhet me shumicë.
- 15 për rritjen e drithërave, bimëve, si: gruri, elbi etj. si këto. Dhe bimë: janë ato që hanë kafshët, siç janë bimët barishtore dhe të tjera.
- 16 dhe të kopshteve të dendura, d.m.th. kopshte që mbështillen me njëri-tjetrin për shkak të degëzimit të lastarëve të tyre.

17) «Sigurisht, Dita e Ndarjes vendimtare është caktuar», pra është një dhe premtim i caktuar për të hershmit dhe të vonshmit. Aty ata do të mbërijnë tek shpërblimi apo ndëshkimi që u premtohet se do ta merrnin në Ahiret. Është quajtur Dita e Ndarjes, sepse në të Allahu ndan midis krijesave të Tij.

18) «Atë Ditë do të fryhet në Sur» Ai është buri në të cilin do të fryjë Israfil. «dhe ju do të vini» në vendin ku do të dilni para Allahut. «grupe-grupe»

19) «Dhe qielli hapet» për të zbritur engjëjt «e bëhet dyer-dyer», d.m.th. bëhet me shumë dyer.

20) «Dhe malet do të shkulen nga vendi dhe do të duken si të kishin qenë vegim», d.m.th. malet do të shkulen nga vendi i tyre, do të hidhen tej në ajër e do të jenë pluhur i përhapur gjithandej, saqë ai që i shikon, mendon se ky është mirazh.

21) «Me të vërtetë, Xhehenemi do të bëhet pus» Mbikëqyrësit e Xhehenemit rrinë atje në pritë të jobsimtarëve për t'i dënuar në të.

22) «vendbanim i caktuar për arrogantët (keqbërësit)», vendi në të cilin ata do të kthehen.

23) «që aty të mbeten përgjithmonë (ahkaben)» Do të qëndrojnë në Zjarr përjetësisht. *Hikebeh* është një periudhë kohe e gjatë, kur mbaron një periudhë fillon tjetra, pastaj tjetra e pastaj vazhdon kështu përgjithmonë.

24) «Aty nuk do të shijojnë as freski, as pije»

25) «përpos ujit të valuar», ujit të nxehtë, «dhe qelbësirave» qelbësirat që kullojnë nga trupat e banorëve të Zjarrit.

26) «si shpërblim përkatës (të veprave të tyre)» Dënimi përshtatet me gjynahun, sepse nuk ka gjynah më të madh sesa shirku (politeizmi) dhe nuk ka dënim më të madh sesa Zjarr. Ata kryen vepra të këqija, kështu Allahu u dha atë që u bën keq atyre.

27) «Në të vërtetë, ata as që e çonin nëpër mend se do të jepnin llogari» Ata nuk shpresonin për shpërblim dhe as nuk frikësoheshin nga dhënia e llogarisë, sepse nuk besonin në ringjallje.

28) «dhe shpalljet Tona i mohonin prerazi»

29) «Por Ne çdo gjë e kemi shënuar në një libër.» E kemi shkruar në Leuh El-Mahfudh (në Pllakën e Ruajtur mirë). Dhe thuhet se këtu bëhet fjalë për veprat e robërve të shkruara nga engjëjt ruajtës.

30) «Prandaj do t'u themi: "Shijojeni këtë! Ne nuk do t'ju shtojmë gjë tjetër përveçse dënim!"»

31) «Vërtet, të devotshmit kanë fitime të mëdha (mefazen)» *El-Mefaz* është: fitorja, arritja e synimit dhe shpëtimi nga Zjarr.

32) «kopshte dhe vreshta»

33) «vajza të reja», d.m.th. për ta ka vasha të reja, gjoksi i të cilave qëndron i hedhur sipër kraharorit të tyre. Pra, ato janë të virgjëra e me gjoks të ngritur (fryrë) «të së njëjtës moshë»

34) «dhe kupa të plota», d.m.th. të mbushura plot me verë.¹

35) «Atje nuk do të dëgjojnë biseda të kota e as gënjeshtra.» Pra, në Xhenet nuk dëgjojnë fjalë të kota dhe as nuk gënjejnë njëri-tjetrin.

36) «Kështu është shpërblimi nga Zoti yt - dhuratë sipas meritës - » në atë masë që u takon sipas premtimit nga Zoti i Madhëruar, sepse Ai ka premtuar se një të mirë e shpërblen dhjetëfish, për disa të tjerë ka premtuar shpërblim shtatëqindfish, siç ka premtuar për disa të tjerë shpërblim pa kufi dhe pa sasi të caktuar.

37) «Zoti i qiejve dhe i Tokës dhe i gjithçkaje që gjendet midis tyre, i Gjithëmëshirshmi» «të Cilit askush nuk do të mund t'i flasë», d.m.th. nuk kanë mundësi të fillojnë të flasin me Të, veçse kur i lejon Ai dhe nuk mund të ndërmjetësojnë veçse me lejen e Tij.

38) «Në ditën, kur *Er-Rubu* – Shpirti dhe engjëjt do të rrinë të rreshtuar» «*Er-Rubu* – Shpirti» këtu është një engjell prej engjëjve. Dhe thuhet se ai është Xhibri. Dhe thuhet, gjithashtu, se *Er-Rubu* janë ushtarë prej ushtarëve të Allahut dhe nuk janë engjëj. «nuk do të flasë askush» «përveç atij që do t'i japë lejë i Gjithëmëshirshmi» për të ndërmjetësuar. Ose, nuk flasin veçse për atë për të cilin jep lejë i Gjithëmëshirshmi «dhe» ky person ka qenë nga ata që «ka thënë» në dynja «të vërtetën», d.m.th. ka dëshmuar se Allahu është Një, i Vetëm.

39) «Ajo», pra dita kur ata do të rrinë ashtu (të rreshtuar), «është Dita e Vërtetë», që do të elzistojë, do të ndodhë dhe do të realizohet patjetër. «prandaj kush të dojë, le të kthehet te Zoti i vet.», pra le të kthehet duke kryer vepra të mira.

40) «Me të vërtetë, Ne ju kemi paralajmëruar se është i afërt dënimi» «Ditën, kur njeriu do të

¹ Vera që banorët e Xhenetit pinë në të, është e shijshme dhe nuk të deh siç ndodh me verën e kësaj dynjaje. Allahu i Madhëruar thotë në suren El-Vakia: «Do t'u sillen rreth (për shërbim) djelmosha përherë të rinj, me kupa, ibrikë dhe gota me pije të kulluar, që rrjedh e prej së cilës nuk do t'u dhembë koka dhe nuk do t'u humbë mendja.» Ajetet 17,18,19. Gjithashtu, thotë në suren Muhamed: «Ja përshkrimi i Xhenetit, që u premtohet të përkushtuarve (ndaj Allahut): një vend, ku ka lumenj me ujë të pandotur, lumenj qumështi me shije të pandryshuar, lumenj vere me shije të këndshme për ata që e pinë dhe lumenj prej mjalti të kulluar. Ata do të kenë aty lloj-lloj frutash dhe falje prej Zotit të tyre. A mund të krahasohet ky shembull me Xhehenemin, ku gjynahqarët do të qëndrojnë përherë në zjarr dhe do t'u jepet ujë i valuar, që ua copëton zorrët?» Ajeti 15 (sh.p.).

shohë se ç'kanë bërë duart e tij shikon të mirat dhe të këqijat që ai ka bërë dhe, kur jobesimtari do të thotë: "Ah, sikur të isha pluhur!" Dëshiron të bëhet dhé, ngaqë shikon llojet e dënimit që Allahu ka përgatitur për të.

SURJA EN-NAZI'ÂT

1 Për ata (engjëj) që tërheqin Allahu i Madhëruar betohet për ata engjëj të cilët tërheqin shpirtat e njerëzve nga trupat e tyre, ashtu siç tërheq dikush harkun sa të arrijë kulmin e shtrirjes së tij. nga skajet, d.m.th. duke i tërhequr së tepërmi; duke qenë se ata tërheqin shpirtat nga pjesët e skajshme të trupave.

2 Për ata që nxisin (neshta) i nxisin shpirtat, d.m.th. i nxjerrin ato duke i tërhequr me forcë. En-nesht është tërheqja e kovës me litar.

3 Për ata që notojnë në hapësirë Engjëjt, të cilët zbresin me shpejtësi nga qielli për (të zbatuar) urdhrin e Allahut, notojnë në hapësirë siç notojnë zhytësit në ujë.

4 Për ata që nxitojnë Ata janë engjëjt të cilët shpejtojnë të zbatojnë urdhrin e Allahut, siç është nxitimi i tyre për të futur në Xhenet shpirtat e besimtarëve.

5 dhe për ata që i rregullojnë punët! Rregullimi që engjëjt i bëjnë punëve është se ata zbresin duke sjellë, se ç'është hallall dhe ç'është haram, si dhe sqarimet rreth tyre. Ndërsa rregullimi i banorëve të Tokës është në çështjen e erërave të shirave etj.

6 Ditën kur do të dridhet gjithçka nga ushuma Kjo është fryrja e parë (në Sur) në të cilën do të vdesin të gjitha krijesat.

7 e cila do ta ndiqet nga (Er-Radifeh) një e dytë Er-Radifeh është fryrja e dytë (në Sur), e cila bëhet në momentin e ringjalljes.

8 disa zemra do të jenë të mbushura me tmerr, për shkak se ato shikojnë tmerret e Ditës së Gjykimit. Kështu, ato janë të shqetësuara e të trembura.

9 e shikimet e tyre do të bien përdhe. Kur ata shikojnë tmerret e Ditës së Gjykimit në sytë e tyre do të dallohet përulja. Këtu ka për qëllim ata që nuk kanë vdekur si myslimanë.

10 Ata thonë: "Vallë, vërtet do të rikthehem i në jetë?! Këtë e thonë ata që e mohojnë ringjalljen, kur u thuhet atyre se ju do të ringjallen. D.m.th. a do të kthehem i në gjendjen tonë të mëparshme dhe në fillim të krijimit tonë dhe do të bëhem i në gjallë pasi të kemi vdekur dhe pasi kemi qenë në gropat e varreve?"

11 A thua, edhe kur të bëhem i eshtra të thërrmuara?"

12 Dhe thonë: "Po qe kështu, atëherë ky kthim do të jetë humbje (për ne)!" d.m.th. nëse ne do të rikthehem i në jetë pas vdekjes, atëherë patjetër do të jemi të humbur, sepse do të na kapë dënimi për të cilin flet Muhamedi.

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا ۝ حُدَاقٍ وَآَعْنَابًا ۝ وَكَوَاعِبَ أَزْرَابًا ۝ وَكَأَسَا ۝ دِهَاقًا ۝ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِدَابًا ۝ جَزَاءً مِّن رَّبِّكَ عَطَاءٌ ۝ حِسَابًا ۝ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنُ لَا يَمْلِكُونَ مِنهُ خِطَابًا ۝ يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَن أَدْنَىٰ لَهُ الرُّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا ۝ ذَلِكَ الْيَوْمَ الْحَقُّ فَمَن شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ مَا بَاءًا ۝ إِنَّا أَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَلَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا ۝

سُورَةُ النَّازِعَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّازِعَاتِ غَرْاقًا ۝ وَالنَّشِيطَاتِ نَشْطًا ۝ وَالسَّيْحَاتِ سَبَاحًا ۝ فَالسَّيْقَاتِ سَبَاقًا ۝ فَالْمُدِيرَاتِ أَمْرًا ۝ يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ ۝ تَتَّبِعُنَّ الرَّادِفَةَ ۝ قُلُوبٌ يَوْمِيذٍ وَاجِفَةٌ ۝ أَبْصَرُهَا ۝ خَشَعَةٌ ۝ يَقُولُونَ أَيْنَا لَمْرُدُّونَ فِي الْخَافِرَةِ ۝ أَيْنَا ذَا كُنَّا ۝ عِظْمًا نَّخْرَةً ۝ قَالُوا تِلْكَ إِذَا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ ۝ فَلَيْتَ مَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ ۝ فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ ۝ هَلْ أُنثِيَ حَدِيثُ مُوسَىٰ ۝

13 Por, ajo do të jetë veç një fryrje e vetme! Ajo është fryrja e dytë (në Sur) me të cilën bëhet ringjallja. Pra, Fuqia jonë është aq e madhe saqë nuk e kemi të nevojshme të bëjmë gjë tjetër veç saj (fryrjes në Sur).

14 dhe ata përnjëherësh do të brofin (të ringjallur) përmbi Sabirah. Thuhet se Sabirah është një tokë e bardhë, të cilën e sjell Allahu i Madhëruar dhe në të merr në llogari krijesat.

15 A e ke dëgjuar (o Muhamed) historinë e Musait?, d.m.th. ty të është bërë e njohur historia e Faraonit dhe e Musait nga ato tregime që të kanë ardhur dhe të kanë mbërritur për ta.

16 Kur Zoti i tij e thirri në luginën e shenjtë, pra në luginën e bekuar dhe të pastër. të Tuvas dhe i tha: Ajo është një luginë në malin e Sinai në të cilën Ai (Allahu) i thirri Musait.

17 Shko te Faraoni, se ai, me të vërtetë, ka kaluar çdo kufi!

18 dhe thuaji atij: "A do ta pastrosh veten, d.m.th. thuaji atij pasi të mbërrish tek ai: "A ke dëshirë të pastrosh veten?" Pra, ta pastrosh veten nga politeizmi. Musai (Alejhi essalatu ue) u urdhërua të fliste butë me të.

إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٧﴾ أَذْهَبَ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ﴿١٨﴾
 فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَهٌ إِلَّا أَنْ تَرَكْتَنِي ﴿١٩﴾ وَأَهْدِيكَ إِلَى رَبِّكَ فَنَحْنُ سَوَاءٌ ﴿٢٠﴾
 الْآيَةَ الْكُبْرَى ﴿٢١﴾ فَكَذَّبَ وَعَصَى ﴿٢٢﴾ ثُمَّ أَذْبَرَ سَعْيَهُ ﴿٢٣﴾ فَحَشَرَ
 فَنَادَى ﴿٢٤﴾ فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى ﴿٢٥﴾ فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَى ﴿٢٦﴾
 إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِمَنْ يَحِشَى ﴿٢٧﴾ أَنْتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمَّ السَّمَاءِ بَنِينًا ﴿٢٨﴾
 رَفَعَ سَمْعَهَا فَسَوَّيْنَاهَا ﴿٢٩﴾ وَأَعْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ صُحُفَهَا ﴿٣٠﴾
 وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحْنًا ﴿٣١﴾ أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَهَا ﴿٣٢﴾
 وَالْجِبَالَ أَرْسَسْنَا ﴿٣٣﴾ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِأَنْعِمَ كَرْمًا ﴿٣٤﴾ فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَةُ ﴿٣٥﴾
 الْكُبْرَى ﴿٣٦﴾ يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْأِنْسَانُ مَا سَعَى ﴿٣٧﴾ وَبُرِزَتِ الْجَحِيمُ ﴿٣٨﴾
 لِمَنْ يَرَى ﴿٣٩﴾ فَأَمَّا مَنْ طَغَى ﴿٤٠﴾ وَءَاثَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٤١﴾ فَإِنَّ الْجَحِيمَ ﴿٤٢﴾
 هِيَ الْمَأْوَى ﴿٤٣﴾ وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَى ﴿٤٤﴾
 فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى ﴿٤٥﴾ يَسْتَأْذِنُكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَعَهَا ﴿٤٦﴾
 فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرِنَهَا ﴿٤٧﴾ إِلَى رَبِّكَ مِنْهُمْ نَهْنَاهَا ﴿٤٨﴾ إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ ﴿٤٩﴾
 مَنْ يَحِشْهَا ﴿٥٠﴾ كَانَتْ يَوْمَ يَوْمِ رَوْحِهَا لَمْ يَلْبَسُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ صُحُفًا ﴿٥١﴾

سُورَةُ عَبَسَ ﴿٥٢﴾
 ٤٧
 ٤٨
 ٤٩
 ٥٠
 ٥١

﴿١٩﴾ dhe të të udhëzoi te Zoti yt, që t'i frikësohesh?», d.m.th. të orientoj në adhurimin dhe njësimin e Tij. E kështu t'i frikësohesh dënimit të Tij. *El-khashjeh – Frikësimin* (ndaj Zotit) nuk e ka veçse ai që është i udhëzuar dhe i orientuar.

﴿٢٠﴾ Musai ia tregoi mrekullinë më të madhe Thuhet se kjo mrekulli ishte shkopi i tij dhe thuhet, gjithashtu, se ishte dora e tij.

﴿٢١﴾ por ai (Faraoni) e mohoi dhe e kundërshtoi.

﴿٢٢﴾ Pastaj i ktheu shpinën, d.m.th. ktheu shpinën dhe e refuzoi besimin. duke u përpjekur (kundër së vërtetës), pra duke kryer shkatërrime në Tokë dhe duke u përpjekur të kundërshtonte atë që solli Musai.

﴿٢٣﴾ dhe i tuboi, d.m.th. i mbledhi ushtarët e tij për përleshje dhe luftë. Ose, i mbledhi magjistarët për t'iu kundërvënë Musait. Ose, i mbledhi njerëzit që të prezantonin dhe të shikonin atë që do të ndodhte. e bërtiti me zë të lartë.

﴿٢٤﴾ Dhe tha: "Unë jam zoti juaj më i lartë!" Ai i mallkuar (Faraoni) donte të thoshte se s'ka Zot sipër tij.

﴿٢٥﴾ Prandaj Allahu e goditi atë me dënim në jetën tjetër dhe në këtë jetë, d.m.th. Allahu e bëri atë shembull duke i dhënë atij dënimin e botës tjetër,

që është dënimi i Zjarrit, po edhe dënimin e së parës, i cili është dënimi në dynja, duke e mbytur atë (në det), me qëllim që ata që e dëgjojnë këtë ndodhi të nxjerrin mësim prej saj.

﴿٢٦﴾ Kjo është këshillë për ata që i frikësohen Allahut. Në atë që u tregua nga historia e Faraonit dhe ç'u bë me të, nxirret një mësim madhështor për këdo që është nga ata që i frikësohen Allahut dhe ruhen prej (dënimit të) Tij.

﴿٢٧﴾ Cili është më i vështirë: krijimi i juaj apo i qiellit? A krijimi juaj pas vdekjes dhe ringjallja është më e vështirë në vlerësimin tuaj, apo krijimi i qiellit? Kjo masë kaq e madhe dhe ç'ka në të nga mrekullitë e krijimit dhe fuqisë së mahnitshme. Të gjitha këto janë fakte të qarta për ata që vështrojnë.¹ të cilin Ai e ndërtoi

﴿٢٨﴾ ia ngriti lart kupën, d.m.th. e ka bërë atë si ndërtesë të ngritur sipër Tokës. dhe e përsosi, pra i ka dhënë një krijim harmonik, me formë të rregullt në të cilin nuk ka as mospërputhje, as shtrëmbërim, as çarje dhe as plasaritje.

﴿٢٩﴾ Netët i bëri të errëta kurse ditët të ndritshme, d.m.th. i bëri ditët të ndritshme me anë të dritës së diellit.

﴿٣٠﴾ Pastaj e shtriu rrafsh Tokën, d.m.th. pas krijimit të qiellit e sheshti Tokën.

﴿٣١﴾ dhe, nga ajo nxori ujërat dhe bëri kullotat, d.m.th. nxori nga Toka lumenjtë dhe burimet si dhe kullotat me bimë që shërbejnë si ushqim për kafshët.

﴿٣٢﴾ kurse malet i bëri të patundshme, (të ngulura fort) I ka bërë malet si shtylla për Tokën që ajo të mos lëkundet me ata që janë në sipërfaqen e saj.

﴿٣٣﴾ që t'i gëzoni ju dhe bagëtitë tuaja.

﴿٣٤﴾ Kur të arrijë gjëma më e madhe, d.m.th. kur të vijë gjëma më e madhe, e cila vërshon dhe mbulon çdo fatkeqësi tjetër. Pra, bëhet fjalë për fryrjen e dytë (në Sur), e cila i dorëzon banorët e Xhenetit në Xhenet dhe banorët e Zjarrit në Zjarr.

﴿٣٥﴾ atë Ditë njeriu do të kujtojë gjithçka që ka bërë

﴿٣٦﴾ dhe Zjarri flakëruet do t'i tregohet çdokujt që sheh, d.m.th. shfaqet aq haptazi sa që nuk i fshihet askujt.

﴿٣٧﴾ Atëherë, ai që ka shkëlur gjithçka, pra i ka kaluar kufijtë me mosbesim dhe gjynahe.

¹ Pra është e qartë për këdo që vështron në hapësirën e madhe qiellore dhe mrekullitë madhështore që gjenden në të, se krijimi i qiellit është më i madh se krijimi i njerëzve, siç sqarohet kjo në Kuran: "S'ka dyshim se krijimi i qiejve dhe i tokës është më i madh se krijimi i njerëzve, por shumica e njerëzve nuk e dinë." Surja Gafir, ajeti 57. Prandaj Ai që arrin të bëjë një krijim kaq madhështor, siç është krijimi i qiellit, e ka shumë të lehtë t'i krijojë përsëri njerëzit pas vdekjes dhe t'i ringjallë ata (sh.p.).

38) dhe ka parapëlqyer jetën e kësaj bote, d.m.th. ka preferuar jetën e kësaj bote ndaj botës tjetër, për të cilën as nuk është përgatitur dhe as nuk ka punuar.

39) sigurisht që do të ketë për strehë Xhehenemin, pra vendi ku ai do të strehohet do të jetë vetëm Xhehenemi dhe asnjë vend tjetër.

40) Kurse ai që i është frikësuar qëndrimin para Zotit të tij, pra i është frikësuar qëndrimin që do të ketë para Zotit të tij në Ditën e Kiametit.

dhe e ka frenuar veten nga dëshirat, d.m.th. e ka frenuar atë nga devijimi në gjynahe dhe harame, të cilat ajo (vetja) i dëshiron.

41) pa dyshim që do të ketë për strehë Xhenetin, në të cilin ai do të rrijë. Dhe vetëm ky do të jetë vendi ku ai do të strehohet dhe asnjë vend tjetër.

42) Të pyesin ty për Orën (çastin) (e Kiametit) së kur do të ndodhë, pra kur do të mbërrijë dhe kur do të ndodhë ajo?

43) Po, në çfarë gjendje je ti t'ua përkujtosha atë, d.m.th. atë e di vetëm Allahu i Madhëruar, ndërsa ti nuk je në gjendje ta dish dhe as ta përmendësh (se kur është ajo).

44) Tek Zoti yt është fundi i saj, d.m.th. fundi i dijenisë rreth saj është vetëm tek Zoti yt dhe askush tjetër veç Tij nuk e di atë.

45) Ti je vetëm paralajmërues i atyre që i frikësohen asaj, d.m.th. ti vetëm frikëson me të, atë që i druhet ardhjes së Orës (çastit të Kiametit).

46) Ditën kur do ta shohin atë, (njerëzve) do t'u duket se kanë qëndruar (në Tokë) veç një mbrëmje apo një mëngjes, veçse sa fundi i një dite apo fillimit të saj, ose sa kohëzgjatja e mëngjesit që pason atë mbrëmje.

SURJA 'ABESE

1) Ai u vrenjt dhe ktheu kurrizin Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) vrenjti fytyrën dhe ktheu kurrizin.

2) sepse atij i erdhi i verbri, d.m.th. për shkak të ardhjes së të verbrit tek ai. Shkaku i zbritjes së kësaj sureje është se disa njerëz nga kokat e Kurejshëve ishin tek Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) për të cilët ai shpresonte se do të pranonin Islamin. Në atë moment erdhi tek ai një burrë i verbër – Abdullah Ibn Ummi Mektumi, i cili ishte një nga sahabët më të mirë. Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) nuk i pëlqeu që Ibn Ummi Mektumi t'ia ndërpriste fjalën, kështu që i ktheu kurrizin atij.

3) E ku e di ti, o Muhamed, ndoshta ai pastrohet, d.m.th. ndoshta i verbri pastrohet nga gjynahet me anë të veprave të mira, për shkak të asaj që do të mësonte prej teje.

4) ose të merrte këshillë, d.m.th. kujtohet dhe merr mësim nga ato këshilla që mëson prej teje.

e këshilla t'i sillte dobi atij?!

5) Sa për atë që është i pasur

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عَبَسَ وَتَوَلَّى ۝١ أَن جَاءَهُ الْأَعْمَى ۝٢ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهٗ يُرَىٰ ۝٣ أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرَىٰ ۝٤ أَمَأَمَنَ اسْتَعْنَىٰ ۝٥ فَآنتَ لَهُ تَصَدَّىٰ ۝٦ وَمَا عَلَيْكَ الْأَيزَىٰ ۝٧ وَأَمَأَمَنَ جَاءَكَ يَسْعَىٰ ۝٨ وَهُوَ يَحْشَىٰ ۝٩ فَآنتَ عَنْهُ نَلْهَىٰ ۝١٠ كَلَّا إِنهَذَا ذِكْرٌ ۝١١ مَن شَاءَ ذَكَرَهُ ۝١٢ فِي صُحُفٍ مُّكَرَّمَةٍ ۝١٣ رُّفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍ ۝١٤ بِأَيْدِي سَفَرَةٍ ۝١٥ كِرَامٍ بَرَرَةٍ ۝١٦ قِيلَ الْإِنْسَنُ مَا لَأَكْفُرُهُ ۝١٧ مِن أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ ۝١٨ مِن نُّطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَرَهُ ۝١٩ ثُمَّ أَسْبَلَ يَسْرَهُ ۝٢٠ ثُمَّ أَمَأَمَنَهُ فَاقْبَرَهُ ۝٢١ ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنشَرَهُ ۝٢٢ كَلَّا لَمَأَ بَيضَ مَأَ أَمْرَهُ ۝٢٣ فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَنُ إِلَىٰ طَعَامِهِ ۝٢٤ أَنَأَصْبِنَأَ الْمَأَ صَبَأَ ۝٢٥ ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقَأَ ۝٢٦ فَأَبْنَأْنَا فِيهَا جَبَأَ ۝٢٧ وَعَبْنَأْنَا وَقْضِبَأَ ۝٢٨ وَزَبْنُونَأَ وَخَلَأَ ۝٢٩ وَحَدَأَيْنَ عَلِبَأَ ۝٣٠ وَفَكَهَأَ وَأَبَأَ ۝٣١ مَنَعَأَ الْكُرُ ۝٣٢ وَلَا تَعْبِكُرُ ۝٣٣ فِإِذَا جَأَتِ الصَّآخَةُ ۝٣٤ يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ۝٣٥ وَأُمِيهِ وَأَبِيهِ ۝٣٥ وَصَحْبِيهِ وَبَنِيهِ ۝٣٦ لِكُلِّ أَمْرِي مَنَمٌ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُعْنِيهِ ۝٣٧ وَجُوهُ يَوْمَئِذٍ مُّسْفَرَةٌ ۝٣٨ ضَآحِكَةٌ مُّسْتَبْشِرَةٌ ۝٣٩ وَأُجُوهُ يَوْمَئِذٍ عَلِيمَةٌ ۝٤٠ تَرَهَقَهَا فَتْرَةٌ ۝٤١ أُولَئِكَ هُمُ الْكُفْرَةُ الْفَجْرَةُ ۝٤٢

6) ti atij po i kushton vëmendje, d.m.th. i drejtoheshe me fytyrën dhe fjalët e tua, ndërkohë që ai tregon se nuk ka nevojë për ty dhe i kthen shpinën asaj me të cilën ti ke ardhur (fenë Islame).

7) Po ti nuk ke përgjegjësi, nëse ai nuk dëshiron të pastrohet, d.m.th. çfarë përgjegjësie ke ti, nëse ai nuk pranon Islamin dhe nuk udhëzohet?! Detyra jote është vetëm t'ua komunikosh mesazhin, prandaj mos u preokupo me çështjen e jobsimtarëve të tillë.

8) Sa për atë që të vjen duke nxituar, d.m.th. mbërriti tek ty duke shpejtuar, duke kërkuar që ta udhëzosh tek e mira dhe ta këshillosh me këshillat e Allahut.

9) dhe ndien frikë (nga Allahu)

10) ti atij nuk po ia vë veshin, d.m.th. e lë atë, nuk i vë veshin dhe tregohesh i pakujdesshëm ndaj tij.

11) Mos vepra ashtu! Në të vërtetë, kjo është këshillë, d.m.th. këto ajete, apo kjo sure, është këshillë, e cila meriton të këshillohesh me të, ta pranosh atë dhe të punosh sipas saj.

12) pra, kush të dojë, le të marrë këshillë!

13) është në fletë të nderuara, d.m.th. ajo është këshillë në fletë të nderuara tek Allahu për shkak të dijes dhe urtësisë që ka në to. Ose, sepse ato

kanë zbritur nga *El-Leub El-Mahfudh*¹.

14 **«të lartësuar»** me vlerë të lartë tek Allahu **«të pastra»**, d.m.th. ato janë të pastra e nuk preken veçse nga ana e të pastërve. Ato janë të mbrojtura (e nuk mund të kapen) nga djajtë dhe nga jobesimtarët.

15 **«në duart e seferah (engjëjve udhëues)»** Ata janë engjëjt të cilët çojnë shpalljen nga Allahu tek i Dërguari i Tij.²

16 **«të nderuar»**, d.m.th. të nderuar tek Zoti i tyre **«dhe të bindur»**, d.m.th. të përkushtuar, të bindur ndaj Zotit dhe të sinqertë në besimin e tyre.

17 **«Mallkuar qoftë njeriu! Sa mosmirënjohës që është ail»**, d.m.th. mallkuar qoftë njeriu jobesimtar! Sa mohues i fortë që është ail!

18 **«Prej çfarë gjëje e krijon Allahu atë?»**, d.m.th. prej çfarë gjëje e ka krijuar Allahu këtë jobesimtar?

19 **«Prej pikës së farës e krijon»**, d.m.th. nga një pikë lëngu të dobët e të përcëmuar. Atëherë si vallë tregohet mendjemadh ai që ka dalë dy herë nga i njëjti vend nga del edhe urina? **«dhe i jep përmasa të rregullta»**, d.m.th. e përsosi dhe e përgatiti për të arritur interesat e veta, i krijoi atij duart, këmbët, sytë dhe shqisat e tjera.

20 **«Më pas ia lehtëson rrugën»**, d.m.th. i lehtëson rrugën për të kryer të mirën apo të keqen.³

21 **«e pastaj e vdes dhe bën që ai të varroset»**, d.m.th. e bën atë të ketë varr dhe të mbulohet në të si nderim ndaj tij, duke mos e lënë të hidhet në sipërfaqe të Tokës ku ta hanë egërsirat dhe shpendët.

22 **«dhe, kur të dojë, Ai e ringjall»**, d.m.th. e ringjall atë pas vdekjes, në atë kohë kur dëshiron Allahu i Lartësuar.

23 **«E megjithatë, njeriu ende nuk i ka plotësuar atë që i ka urdhëruar Ai!»** Përkundrazi, disa prej tyre i kanë shkëlur duke rënë në mosbesim, dhe disa të tjerë me gjynahe dhe të pakët janë ata që i kanë plotësuar urdhrat e Tij.

24 **«Le të mendojë njeriu për ushqimin e vet»**, d.m.th. le të shikojë se si e ka krijuar Allahu ushqimin, të cilin e ka bërë shkak (bazë) të jetës së tij.

25 **«Jemi Ne që lëshojmë ujë me bollëk»**

26 **«pastaj e çajmë tokën (sipas nevojës së bimës)»**,

pra kur fara mbin fillimisht, çahet toka, edhe pse fara është aq e vogël dhe e dobët për ta çarë atë.

27 **«dhe nxjerrim prej saj drithërat»** Kuptimi i kësaj është që bimët vazhdojnë të rriten dhe të shtohen derisa të japin drithin (farë).

28 **«rrushin» «dhe jonxhën e njomë (që shërben si ushqim për kafshët)»**

29 **«ullirin e palmat»**

30 **«kopshtet e dendura»** Bëhet fjalë për kopshtet me palma të shumta dhe trungje shumë të mëdhenj.

31 **«fruta dhe ebbā»** Ebbā janë ato barëra dhe llojet të ndryshme të kullotave, që mbijnë vetë nga Toka, të cilat nuk mbillen nga njerëzit dhe as përdoren si ushqim prej tyre.

32 **«që t'i gëzoni ju dhe bagëtitë tuaja.»**

33 **«Por, kur të vijë Ushtima»**, d.m.th. Ushtima e Ditës së Kiametit, e cila i shurdhon veshët e kështu ata nuk dëgjojnë.

34 **«atë Ditë njeriu do të ikë nga i vëllai.»**

35 **«nga e ëma dhe nga i ati.»**

36 **«nga e shoqja dhe nga fëmijët e vet.»** Këta janë njerëzit më të veçantë nga të afërmit e vet, janë ata që janë më të dhimbsur dhe që ndjejnë më shumë keqardhje për të. Prandaj ikja prej tyre bëhet për shkak të ndonjë tmerrit të madh dhe fatkeqësisë të frikshme.

37 **«Atë Ditë, secili prej tyre do të ketë aq shqetësim për veten, sa do t'i mjaftojë.»**, pra do të ketë të tilla shqetësime, të cilat e largojnë atë nga të afërmit dhe nuk e lënë të merret me ta. Ikën prej tyre nga merakuri se mos ata i kërkojnë diçka për shkak të afërsisë me ta dhe që ata të mos shohin vështirësitë në të cilat ai është.

38 **«Atë Ditë do të ketë fytyra të ndritshme»** rrëzëllore e plot ditë,

39 **«të qeshura e të gëzuara.»**

40 **«Atë Ditë do të ketë (edhe) fytyra të pluhurosura»**, d.m.th. do të jenë gjithë pluhur dhe të ndotura.

41 **«që do t'i mbulojë errësira.»**, pra do t'i kaplojë stërrimi, errësira dhe vështirësia.

42 **«Këta»**, pra të zotët e fytyrave të pluhurosura, janë jobesimtarët, gjynahqarët. (*el-fexherah*) *El-fexherah* janë të shthururit dhe gënjeshtarët.

SURJA ET-TEKUËR

1 **«Kur Dielli të jetë mbështjellë (kumvirat)»** *Kumvirat* – Merr formën e topit. Pra mbështillet, mblidhet dhe pastaj hidhet tej.

2 **«kur yjet të rrëzohen»**, d.m.th. bien dhe shpërndahen. Dhe thuhet se kuptimi është: kur të shuhet drita e tyre.

3 **«dhe malet të kenë udhëtuar»** pasi ato të jenë shpartalluar (shpërndarë) në ajër.

4 **«kur devetë barrse të braktisen (uttilat)»** Janë

¹ “*El-Leub El-Mahfudh – Pllaka e ruajtur mirë*” është ajo pllakë në të cilën Allahu i Madhëruar urdhëroi kalemin (lapsin) të shkruajë çdo gjë që do të ndodhë (sh.p.).

² Sipas një komenti tjetër, këtu bëhet fjalë për engjëjt shkrues, të cilët shkruajnë ajetet me urdhër nga Allahu (sh.p.).

³ Sipas një komenti tjetër, këtu bëhet fjalë për lehtësimin e lindjes. Pra, ia lehtëson rrugën për të dalë nga barku i nënës së vet në momentin e lindjes (sh.p.).

përmendur veçanërisht devetë barrse, sepse ato janë pasuria më e shtrenjtë për arabët. Kuptimi i fjalës *utilitet* është: lihen të braktisura, për shkak të tmerrit të madh që ato shikojnë.

5) **«dhe egërsirat të tubohen»**, d.m.th. kur të ringjallen për të marrë hakun e tyre nga njëra-tjetra. Dhe thuhet se kuptimi i kësaj është: kur ato të ngordhin.

6) **«kur detet të ndizen»**, pra do të ndizen dhe do të bëhen zjarr i flakëruar.

7) **«dhe njerëzit të bashkohen»**¹ Bashkohen njerëzit besimtarë me hyritë e Xhenetit, ndërsa njerëzit jobesimtarë bashkohen me djajtë. Ka thënë Haseni: “Çdokush i bashkëngjitet grupit të vet; çifutët me çifutët, të krishterët me të krishterët, mexhusët² me mexhusët, hipokritët me hipokritët dhe besimtarët i bashkëngjiten besimtarëve.”

8) **«kur vajza foshnjë e varrosur për së gjalli të pyetet»**

9) **«për çfarë faji ishte vrarë»** Kur ndonjërit nga arabët i lindte vajzë, ai e varroshte atë të gjallë nga frika se mos turpërohej me të, apo nga frika e varfërisë. Prandaj (Allahu) e ka qortuar rëndë me anë të pyetjes së saj, ngaqë ajo është vrarë pa kurrfarë faji të kryer nga ana e saj.

10) **«kur fletët të shpërndahen»**, d.m.th. shpërndahen regjistrat (librat) e veprave për të filluar llogaria.

11) **«dhe qielli të zhvishet»**, d.m.th. kur të çahet dhe të hiqet.

12) **«kur Xhehenemi të flakërojë»** Ndizet fort për shkak të zemërimit të Allahut dhe gjynaheve të bijve të Ademit (njerëzve).

13) **«dhe Xheneti të afrohet»** Afrohet dhe çohet pranë të devotshmëve. Dhe thuhet se këtu janë dymbëdhjetë çështje. Gjashtë të parat janë në dynja dhe ato janë: nga fillimi i sures e deri tek thënia **«kur detet të ndizen»** dhe gjashtë të tjera janë në Ahiret dhe ato janë që nga **«dhe njerëzit të bashkohen»** e deri këtu.

14) **«atëherë çdokush do të marrë vesh çfarë kishte përgatitur»**, pra kur të shpërndahen librat e veprave, atëherë çdokush do ta marrë vesh se ç'të mja apo të këqija ka përgatitur (për këtë Ditë).

15) **«Betohem për ata yje që tërhiqen»** Allahu i Lartësuar betohet për yjet, të cilët tërhiqen ditën; fshihen e nuk shihen nën dritën e Diellit.

16) **«që udhëtojnë»** Udhëtojnë në orbitat e tyre. **«(El-Kunnes) e perëndojnë»** Fshihen në kohën e perëndimit të tyre. *El-Kunnes* vjen nga fjala “*El-Kinas – strofkë*”, vendi ku fshihen kafshët e egra, siç janë gazelet etj.

¹ Sipas një komenti tjetër, këtu bëhet fjalë për bashkimin e shpirtave me trupat (sh.p.).

² Mexhusët janë adhuruesit e zjarrit (sh.p.).

سُورَةُ التَّكْوِينِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۝١ وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ۝٢ وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ ۝٣ وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ ۝٤ وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ ۝٥ وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ ۝٦ وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ ۝٧ وَإِذَا الْمَوْءِدَةُ سُيِّلتْ ۝٨ أَيُّ ذَنْبٍ قِيلَتْ ۝٩ وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ ۝١٠ وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ ۝١١ وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِرَتْ ۝١٢ وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ ۝١٣ عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا أَحْضَرَتْ ۝١٤ فَلَا أُقْسِمُ بِالْخَيْسِ ۝١٥ الْجَوَارِ الْكُنَّسِ ۝١٦ وَاللَّيْلُ إِذَا عَسَعَسَ ۝١٧ وَالصُّبْحُ إِذَا نَفَسَ ۝١٨ إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ۝١٩ ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ ۝٢٠ مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ ۝٢١ وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ ۝٢٢ وَقَدْ رَآهُ بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ ۝٢٣ وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ ۝٢٤ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ۝٢٥ فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ ۝٢٦ إِنَّ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ۝٢٧ لِمَن شَاءَ مِنكُمْ أَن يَسْتَقِيمَ ۝٢٨ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَن يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ۝٢٩

سُورَةُ الْأَنْفُطَارِ

17) **«për natën kur ajo largohet (as'as)»**, d.m.th. largohet dhe mbaron errësira e saj.

18) **«e për agimin kur nis të zbardhë»**, pra vjen me qetësi dhe fllad.

19) **«padyshim se ai»**, d.m.th. Kurani, është Fjalë e (kumtuar prej) një të Dërguari fisnik Ky i Dërguar është Xhibrili (*Alejhî essalatu ue esselamu*), sepse është ai që e solli Kuranim nga Allahu i Madhëruar tek Profeti i Tij (*Sal-lallahu alejhî ue sel-lem*).

20) **«që zotëron fuqi dhe pozitë të lartë te Zoti i Fronit»**, d.m.th. zotëron fuqi të madhe dhe ka pozitë të fortë tek Allahu i Madhëruar e i Lartësuar.

21) **«e që është i respektuar atje dhe besnik»** Është i respektuar atje, midis engjëjve, të cilët kthehen tek ai dhe i binden atij. Ai, gjithashtu, është i besueshëm për shpalljen dhe për çështje të tjera.

22) **«Shoku juaj (Muhamedi) nuk është i marrë»** E ka cilësuar Muhamedin (*Sal-lallahu alejhî ue sel-lem*) si “shoku juaj” për të treguar se ata e njohin mirë atë dhe se ai është njeriu më i logjikshëm dhe më i plotë.

³ Sipas një komenti tjetër, këtu bëhet fjalë për natën kur ajo vjen me errësirën e saj. Kjo për arsye se fjala *as'as* në gjuhën arabe i përfshin të dyja kuptimet e kundërta me njëra-tjetrën (ardhjen dhe largimin) (sh.p.).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ۝ وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَرَتْ ۝ وَإِذَا الْبِحَارُ
فُجِرَتْ ۝ وَإِذَا الْقُبُورُ بُعِثَتْ ۝ عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ
وَأَخَّرَتْ ۝ يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ ۝ الَّذِي
خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ ۝ فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ رَكَّبَكَ ۝
كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالَّذِينَ ۝ وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ ۝ كِرَامًا
كُنِينِ ۝ يَعْلَمُونَ مَا تَعْمَلُونَ ۝ إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ۝ وَإِنَّ
الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ۝ يَصَلُّونَهَا يَوْمَ الَّذِينَ ۝ وَمَاهُمْ عَنْهَا بِعَائِينَ ۝
وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الَّذِينَ ۝ ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الَّذِينَ
يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ سِتًّا ۝ وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ ۝

سُورَةُ الْمُطَفِّفِينَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ۝ الَّذِينَ إِذَا كَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ۝
وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وُزِنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ۝ أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ
مَبْعُوثُونَ ۝ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ۝ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

23) Ai e ka parë atë në horizontin e qartë Profeti (Salallahu alejhi ue sel-lem) e ka parë Xhibrilin (Alejhi essalatu ue) në pamjen e tij (reale), ku ai kishte gjashtëqind krahë. Ka thënë Muxhahidi: “E ka parë në drejtim të Exhjad-it,¹ që është në lindje të Mekës.”

24) dhe ai pra, Muhamedi (Salallahu alejhi ue sel-lem) nuk mbulon asnjë të fshehtë prej së Padukshmes, d.m.th. ai nuk tregohet koprrac me shpalljen, pra me lajmin që i vjen nga qielli dhe as nuk lë gjë mangët në komunikimin e mesazhit, përkundrazi ai u mëson krijesave Fjalën e Allahut dhe gjykimet e Tij.

25) As ky (Kuran) nuk është fjalë e djallit të mallkuar, d.m.th. Kurani nuk është fjalë e ndonjë djalli prej djajve, të cilët kërkojnë të dëgjojnë vjedhurazi, e që gjuhen me anë të shigjetave të zjarrta (meteorëve).

26) Prandaj, nga po ia mbani? Cila është ajo rrugë më e qartë për t’u ndjekur sesa kjo rrugë që Unë u kam sqaruar juve?!

27) Ai është veçse këshillë për botët, d.m.th. Kurani nuk është gjë tjetër veçse këshillë dhe

përkujtim për mbarë krijesat.

28) për secilin nga ju që dëshiron të ndjekë rrugën e drejtë.

29) Por ju nuk mund të dëshironi, përveçse nëse dëshiron Allahu, Zoti i botëve!, d.m.th. ju nuk mund ta dëshironi qëndrimin në rrugën e drejtë dhe as nuk mund ta arrini dot atë, veçse nëse Allahu dëshiron dhe jep sukses për të.

SURJA EL-INFITAR

1) Kur qielli të çahet Çahet për zbritjen e engjëjve.

2) dhe yjet të derdhen, d.m.th. bien të shpërndarë (nga njëri-tjetri).

3) kur detet të shpërthehen, d.m.th. shpërthehen tek njëri-tjetri derisa të bëhen një det i vetëm. Ose, shpërthejnë ashtu siç shpërthejnë vullkanet dhe kjo ndodh para Ditës së Gjykimit.

4) dhe varret të përmbysen Kthehet përmbys dheu i tyre dhe nxirren të vdekurit.

5) atëherë çdokush do të mësojë për veprat që ka bërë dhe që ka lënë pa bërë. Kur të shpërndahen fletushkat e veprave, do të mësojë çdokush të mirat dhe të këqijat që ka bërë dhe ç’të mirë dhe të keqe ka lënë pa bërë.

6) O njeri, ç’të mashtroi ty ndaj Zotit tënd bujar, d.m.th. ç’të joshi dhe të mashtroi saqë mohove Zotin tënd bujar? Thuhet: e mashtroi atë falja e Allahut, i Cili nuk ia shpejtoi dënimin.

7) i Cili të krijoi ty nga një pikë fare, ndërkohë që nuk ishte asgjë. të përsosi duke të bërë njeri që dëgjon, shikon dhe logjikon dhe të harmonizoi, të ka bërë me trup të rregullt e të drejtë, të ka dhënë pamje të bukur dhe i ka bërë gjymtyrët e tua të rregullta e të përshtatshme.

8) dhe, që të ka mbrujtur në çfarëdo forme që ka dashur?! të ka ndërtuar në formën që Ai ka dëshiruar midis formave të ndryshme. Nuk je ti ai që ke zgjedhur formën e vetes tënde.

9) Por jo! Kjo fjalë është për ta frenuar dhe për ta qortuar për mashtrimin e tij me bujarinë e Allahut dhe bërjen e saj (bujarisë së Allahut) rrugë për ta mohuar Atë. Ju e quani të gënjeshtërt Gjykimin (pas ringjalljes), pra shpërblimin (sipas veprave).

10) ndonëse mbi ju ka rojtarë (që ju vëzhgojnë),

11) shënues të nderuar,

12) që dinë gjithçka që bëni. Thotë: “Ju e përgënjeshtroi (e mohoni) Ditën e shpërblimit, ndërsa engjëjt e Allahut janë ngarkuar që t’ju ruajnë juve. Ata shënojnë veprat dhe fjalët tuaja që të jepni llogari për to Ditën e Kiametit.”

13) Vërtet, punëdrejtët do të jenë në Xhenet,

14) kurse fajtorët, me siguri, do të jenë në Zjarrin flakërues,

15) në të cilin do të digjen në Ditën e Gjykimit, d.m.th. në Ditën e shpërblimit që ata e mohonin.

¹ Exhjad është emri i një mali në lindje të Mekës së nderuar.

Atë Ditë, ata detyrohen me forcë të shijojnë flakërimin dhe nxehtësinë e atij Zjarri.

16 ﴿pa mundur t'i shmangen atij﴾ Kurrë nuk shkëputen prej tij dhe as nuk mungojnë në të. Aty do të mbeten përgjithmonë (në jetë të jetëve).

17 ﴿E kush do të ta shpjegojë ty se ç'është Dita e Gjykimit?﴾

18 ﴿Edhe njëherë: Kush do të ta shpjegojë ty se ç'është Dita e Gjykimit?﴾, d.m.th. Dita e shpërblimit dhe llogarisë. E ka përsëritur (pyetjen rreth Ditës së Gjykimit) për ta Madhëruar pozitën e saj, për t'ia shtuar rëndësinë, si dhe për të futur frikën prej saj.

19 ﴿Ajo është Dita, kur askush nuk do të ketë fuqi për të bërë gjë për ndonjë tjetër dhe, kur pushteti do të jetë vetëm i Allahut.﴾ Atje, askush veç Allahut, Zotit të botëve, nuk mund të vendosë apo të bëjë diçka. Atë Ditë, Allahu nuk i jep kurrfarë pushteti askujt, ashtu siç i kishte dhënë në dynja.

SURJA EL-MUTAFFIFIN

Transmetohet nga Ibn Abbasi ^(Radjalahu anhu) se ai ka thënë: “Kur erdhi Profeti ^(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) në Medine, ata (medinasit) ishin nga njerëzit më të këqij në çështjen e matjes. Prandaj Allahu i Madhëruar zbriti (ajetin): “Mjerë për ata që hanë në peshë dhe matje”. Kështu ata pas kësaj, filluan të masin në mënyrë të rregullt.”

1 ﴿Mjerë për el-mutaffifin ata që hanë në peshë dhe matje﴾ *Et-taffifu* në gjuhën arabe ka kuptimin e lënies pak mangët të diçkaje në peshë apo matje. Ndoshta ndonjëri prej tyre mbante dy lloje sa¹, ku njërin e përdorte për t'u matur njerëzve dhe tjetrin e përdorte për të matur të tjerëve.

2 ﴿të cilët, kur masin për veten, e marrin masën të plotë﴾, d.m.th., të cilët, kur blejnë për veten e tyre, e marrin të plotë masën dhe peshën.

3 ﴿ndërsa, kur u masin apo u peshojnë të tjerëve, ua pakësojnë.﴾, d.m.th. kur u masin apo u peshojnë të tjerëve, u masin dhe u peshojnë atyre mangët.

4 ﴿A nuk mendojnë ata se do të ringjallen﴾ Kuptimi i kësaj është se ata nuk e shkojnë nëpër mendjet e tyre se do të ringjallen dhe do të pyeten për ç'kanë bërë. Si vallë nuk e menduan këtë që të meditinin rreth saj dhe të linin atë vepër, nga pasojat e së cilës ata frikësohen.

5 ﴿në një Ditë të madhe,﴾

6 ﴿Ditën, kur të gjithë njerëzit do të dalin para Zotit të botëve?﴾ Çohen duke qëndruar në këmbë dhe duke pritur urdhrin, ose shpërblimin, ose llogarinë nga Zoti i botëve. Ky është një

tregues se sa i madh është faji i ngrënies në masë dhe peshë, është një tregues për shtimin e gjynahut në të dhe për ndëshkimin e tmerrshëm që ai meriton. Kjo për arsye se është tradhti ndaj amanetit dhe ngrënie e hakut (të drejtës) së tjetrit.

7 ﴿Sigurisht (që do të ringjallen), dhe Libri i keqbërësve do të jetë në *Sixh-xhîm!*﴾ Padyshim që keqbërësit, pjesë e të cilëve janë edhe ata të cilët hanë në masë dhe në peshë, janë të shkruar në regjistrin e banorëve të Zjarrit. Ose, janë në një vend të bllokuar (të mbyllur) dhe të ngushtë.

8 ﴿E kush do të ta shpjegojë ty se ç'është *Sixh-xhîm!*﴾

9 ﴿Është një libër i shkruar!﴾, d.m.th. ai libër, në të cilin janë shënuar emrat e tyre, është një libër i shkruar qartë. Dhe thuhet se *Sixh-xhîm* në origjinë është *Sixh-xhîl* dhe rrjedh nga fjala *Sixh-xhîl-l* që do të thotë libër.

10 ﴿Mjerë mohuesit atë ditë,﴾

11 ﴿të cilët mohuan Ditën e Gjykimit!﴾

12 ﴿Askush nuk e mohon atë, përveç gjynahqarëve që shkelin çdo kufi, d.m.th. keqbërësve, zullumqarëve që i kalojnë kufijtë në gjynahe dhe zhyten në shkaqet e tyre (gjynaheve).

13 ﴿e të cilët, kur u lexohen shpalljet Tona,﴾ të cilat i janë zbritur Muhamedit ^(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem). Thonë: “Këto janë përralla të të parëve!”, pra thonë këto janë legjenda dhe tregime të pavërteta që janë në librat e tyre (të parëve).

14 ﴿Nuk është ashtu!﴾ U është thënë kështu për ta frenuar, për ta qortuar dhe për ta përgënjeshtuar për thënien e tij të pavërtetë, atë që i ka kaluar kufijtë dhe është zhytur në gjynahe.

﴿Por veprat e tyre (të këqija) që ata punuan ua kanë mbuluar (rune) zemrat.﴾ Kundërshtimet dhe gjynahet e tyre u shtuan aq sa ua mbuluan zemrat. Ky është “*Er-Ran* – mbulimi” i tyre. Transmetohet nga Ebu Hurejra ^(Radjalahu anhu) se Profeti ^(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) ka thënë: “Kur njeriu bën një gjynah, në zemrën e tij vihet një njollë e zezë. Nëse ai pendohet dhe e lë atë gjynah, atëherë zemra e tij pastrohet, por nëse i kthehet gjynahut, atëherë kjo njollë shtohet derisa t'ia mbulojë zemrën. Ky është *Er-Ran* që ka përmendur Allahu i Madhëruar në Kuran.”

15 ﴿Nuk është ashtu! Në të vërtetë, atë ditë ata do të jenë të penguar (të shohin) Zotin e tyre,﴾, d.m.th. do të jenë të penguar të shohin Zotin e tyre Ditën e Gjykimit. Pra, nuk do të shohin tek Ai, ashtu siç shikojnë besimtarët. Ashtu siç i mbuloi në dynja nga njësimi i Tij, i mbuloi që të mos e shohin Atë në Ahiret.

16 ﴿pastaj, me siguri, do të hyjnë në Zjarrin e Xhehenemit,﴾, d.m.th. do të hyjnë në Zjarr dhe pastaj do të shijojnë nxehtësinë e tij.

¹ Njësi matëse që bazohet në vëllimin që mban ena me këtë emër. Shiko shënimin nr. 2 në suren El-Muxhadile (sh.p.).

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَارِ لَفِي سِجِّينٍ ﴿٧﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا سِجِّينٌ ﴿٨﴾ كِتَابٌ
 مَرْقُومٌ ﴿٩﴾ وَيَلُومُ بَوْمَئِذٍ الْمَكِيدِينَ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ يَكذِبُونَ يَوْمَ الدِّينِ ﴿١١﴾
 وَمَا يَكذِبُ بِهِ إِلَّا كَلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١٢﴾ إِذْ أَنْشَأَ عَلَيْهِ ابْنَانَا قَالَ أَسْطُرُ
 الْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾ كَلَّا إِنَّهُمْ
 عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ ﴿١٦﴾ ثُمَّ يُقَالُ
 هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَكذِبُونَ ﴿١٧﴾ كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَنْبَرِ لَفِي عِلِّيِّينَ ﴿١٨﴾
 وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ ﴿١٩﴾ كِتَابٌ مَرْقُومٌ ﴿٢٠﴾ يُشْهَدُهُ الْمُفْرَقُونَ ﴿٢١﴾
 إِنَّ الْأَنْبَرِ لَفِي نَعِيمٍ ﴿٢٢﴾ عَلَى الْأَرْبَابِكِ يَنْظُرُونَ ﴿٢٣﴾ تَعْرِفُ فِي
 وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ ﴿٢٤﴾ يُسْقُونَ مِنْ رِجْقٍ مَخْتُومٍ ﴿٢٥﴾
 خِتْمُهُ مِسْكًَ وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَفِسُونَ ﴿٢٦﴾ وَمَنْ جَاءَهُ
 مِنْ تَسْنِيمٍ ﴿٢٧﴾ عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ
 أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ ﴿٢٩﴾ وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ
 يَبْعَازُونَ ﴿٣٠﴾ وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ ﴿٣١﴾
 وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَٰؤُلَاءِ لَضَالُّونَ ﴿٣٢﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ
 حَفَظِينَ ﴿٣٣﴾ فَالْيَوْمَ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ﴿٣٤﴾

﴿١٧﴾ E do t'u thuhet: "Ja, kjo ajo që e quanit të gënjeshtërt!"

﴿١٨﴾ Ndërsa Libri i (el-ebrar) punëdrejtëve me siguri që do të jetë në *Il-ljûn*, d.m.th. ata janë të shkruar në banorët e *Il-ljûn*, i cili është Xheneti. Ose, janë në vendet më të larta të Xhenetit. Ndërsa "El-ebrar – punëdrejtët" janë të bindurit.

﴿١٩﴾ E kush do të ta shpjegojë ty se ç'është *Il-ljûn*? d.m.th. ç'të bëri të dish ty, o Muhamed, se ç'është *Il-ljûn*. Kjo është bërë për t'i dhënë më tepër peshë dhe rëndësi *Il-ljûn-ëve*.

﴿٢٠﴾ Është një libër i shkruar! d.m.th. libri, në të cilin janë shënuar emrat e tyre, është i shkruar qartë.

﴿٢١﴾ Atë e dëshmojnë të afërmit (e Allahut), d.m.th. melaiket dëshmojnë dhe e shikojnë atë libër të shkruar qartë. Dhe thuhet se ata dëshmojnë për ato që janë në të (libër) Ditën e Gjykimit.

﴿٢٢﴾ Me të vërtetë, punëdrejtët do të gjenden në Lūmturi (Xhenet)

﴿٢٣﴾ duke shikuar nga frone të lartë e të zbukuruar. Shikojnë nderimet që ka përgatitur Allahu për ta. Dhe thuhet: shikojnë tek fytyra e Allahut të Madhëruar.

﴿٢٤﴾ Në fytyrat e tyre do të njohësh shkëlqimin e Lūmturisë. Kur shikon në fytyrat e tyre kupton

se ata janë përjetues të kënaqësive. Kjo duket nga ajo dritë, bukuri, bardhësi, gëzim dhe shkëlqim që shihet në fytyrat e tyre.

﴿٢٥﴾ Atyre do t'u jepet të pinë (rabik) pije të pastër (makbtum) të ruajtur mirë. Rahik-u i verës është ai në të cilin nuk është hedhur ndonjë pije tjetër (që ia ul cilësinë) dhe as ndonjë gjë që ta prishë atë. Ndërsa makbtum është ajo pije që është e vulosur, e cila është e ndaluar të preket nga ndonjë dorë, derisa ta hapin atë punëdrejtët (el-ebrar).

﴿٢٦﴾ fundi i të cilit do të vijë erë myshku (misku), d.m.th. shija në fund të kësaj pije vjen era misk; kur personi që e pi e shkapet atë nga goja e tij, ndjen se kjo pije vjen era misk. Dhe thuhet (se kuptimi i kësaj është): enët me këtë lloj pije, janë të vulosura me misk. Për këtë, le të garojnë garuesit, d.m.th. le ta kërkojnë ata që e dëshirojnë diçka të tillë. "Et-tenafus – garimi" është të hahesh dhe të konkurrosh me të tjerët për diçka, të cilën çdokush e do për veten e vet, duke u treguar për të koprrac ndaj të tjerëve.

﴿٢٧﴾ Dhe ajo pije do të përzihet me *Tesnim*. Ajo pije e pastër (nektar) do të përzihet me pijen e *Tesnimi-it*, e cila është një pije që derdhet mbi ta nga lartësitë. Ajo është pija më e mirë e Xhenetit.

﴿٢٨﴾ nga burimi i të cilit do të pinë më të afërmit (e Allahut), d.m.th. pinë pije të pastër (nektar) nga burimi i *Tesnim-it*, përziejnë me të gotat e tyre.

﴿٢٩﴾ Vërtet, keqbërësit! Ata janë jobesimtarët qëshnin me ata që besonin, talleshin dhe i përqeshnin besimtarët.

﴿٣٠﴾ duke ia shkelur syrin njëri-tjetrit, sa herë që ata kalonin pranë tyre, pra duke bërë me shenjë me anë të qepallave dhe vetullave. I shanin dhe i ofendonin për fenë Islame.

﴿٣١﴾ Kur ktheheshin, pra kur ktheheshin jobesimtarët, te njerëzit e vet ku uleshin e bisedonin me ta, ata ktheheshin të kënaqur, d.m.th. duke iu pëlqyer veprimet e tyre dhe duke u kënaqur me to. Pra, ata zbaviteshin duke cenuar besimtarët dhe duke u tallur me ta.

﴿٣٢﴾ dhe, kur i shihnin ata, thoshin: "Këta janë të humbur".

﴿٣٣﴾ ndonëse nuk qenë dërguar vëzhgues të tyre, d.m.th. nuk qenë dërguar nga Allahu si vëzhgues ndaj myslimanëve. As nuk ishin të ngarkuar për të regjistruar punët e tyre.

﴿٣٤﴾ Por sot, ata që kanë besuar, do t'i përqeshin jobesimtarët, d.m.th. besimtarët do t'i përqeshin jobesimtarët, kur t'i shikojnë ata të poshtëruar dhe të mundur, ashtu siç u tallën jobesimtarët me ta në dynja.

﴿٣٥﴾ e nga fronet e ngritura do t'i shikojnë, pra, (besimtarët) do t'i shikojnë armiqtë e Allahut kur ata dënohen, ndërkohë që besimtarët rrinë të kënaqur mbi frone të ngritura.

﴿36﴾ A janë shpërblyer meritueshëm mohuesit për atë që kanë bërë?!﴿﴾, pra jobesimtarët e morën tashmë shpërblimin e tyre, për shkak të përqeshjes dhe talljes që u bënin besimtarëve në dynja.

SURJA EL-INSHIKAK

﴿1﴾ Kur qielli të çahet﴿﴾ Çarja e qiellit është nga shenjat e Ditës së Kiametit.

﴿2﴾ duke dëgjuar me bindje Zotin e vet﴿﴾, d.m.th. duke dëgjuar dhe duke iu bindur urdhrat që i jep Zoti i tij. ﴿siç e ka për detyrë﴾, d.m.th. e ka për detyrë që të bindet, të nënshtrohet dhe të dëgjojë.

﴿3﴾ kur Toka të sheshohet﴿﴾, d.m.th. Toka shtrihet dhe thërrmohen malet e saj, derisa ajo të bëhet një vend i hapët dhe i sheshtë.

﴿4﴾ dhe të flakë atë që ka brenda e të zbrazet﴿﴾, d.m.th. dhe të nxjerrë e të hedhë në sipërfaqe të vdekurit që janë në të.

﴿5﴾ duke dëgjuar me bindje Zotin e vet, siç e ka për detyrë﴿﴾

﴿6﴾ atëherë ti, o njeri﴿﴾ Këtu qëllimi është për njeriun si lloj, besimtarin dhe jobesimtarin. ﴿që përpiqesh shumë, mundin tënd do ta gjesh te Zoti yt﴾, d.m.th. ti përpiqesh për takimin me Zotin tënd dhe sigurisht që do ta takosh Atë me veprat e tua.

﴿7﴾ Ai, të cilit do t'i jepet libri i tij në dorën e djathtë﴿﴾ Këta janë besimtarët, të cilëve fletushkat, në të cilat janë të sqaruara veprat që ata kanë kryer, u jepen në dorën e djathtë.

﴿8﴾ do ta ketë të lehtë llogarinë﴿﴾ Kjo do të thotë që atij i ekspozohen të këqijat që ka bërë. Pastaj Allahu ia fal ato pa ia debatuar llogarinë. Transmetohet nga Aisheja (r.a) të ketë thënë: “Ka thënë Profeti ^(Sal-lallahu alejhi ue sal-lem): “Kujt i debatohet llogaria, ai dënohet.” Thotë (Aisheja ^(Radjallahu anhu)): “Atëherë i thashë: “A nuk thotë Allahu: ﴿do ta ketë të lehtë llogarinë﴾?” Ai tha: “Kjo nuk është llogaria, por ky është ekspozimi. Kujt i debatohet llogaria Ditën e Kiametit, ai dënohet.”

﴿9﴾ dhe do të kthehet te të afërmit e tij﴿﴾, d.m.th. tek bashkëshortet dhe hyritë symëdha, të cilat janë në Xhenet. ﴿i gëzuar﴾ Kthehen gjithë gazmend, për shkak të mirësisë dhe nderimit që u bëhet.

﴿10﴾ Kurse ai, të cilit do t'i jepet libri i tij pas shpinës﴿﴾, sepse dora e tij e djathtë është e prangosur në qafën e tij dhe dora e tij e majtë është pas shpine. Këta janë jobesimtarët dhe gjynahqarët.

﴿11﴾ do të lutet për shkatërrimin e vet (thuburan)﴿﴾, d.m.th. kur lexon librin e veprave të tij, thotë: “I mjeri unë! I shkreti unë!” Dhe thubur do të thotë: shkatërrim, vdekje.

﴿12﴾ dhe në zjarr do të digjet﴿﴾, pra do të futet në të dhe do të vuarë nxehtësinë e tij.

﴿13﴾ sepse ai jetonte i shkujdesur (i gëzuar) në familjen e tij﴿﴾, duke ndjekur dëshirat e tij të sëmura dhe duke u zhytur në epshet e tij, me arrogancë dhe

عَلَىٰ الْأَرْبَابِكِ يَنْظُرُونَ ﴿٣٥﴾ هَلْ تُؤبَىٰ الْكُفَّارُ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾

سُورَةُ الْاِنْشِقَاقِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ ﴿١﴾ وَأَذْنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ

﴿٣﴾ وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَخَلَّتْ ﴿٤﴾ وَأَذْنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴿٥﴾ يَتَأْتِيهَا

الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمَلِكِيهِ ﴿٦﴾ فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ

كِتَابَهُ، بِيَمِينِهِ ﴿٧﴾ فَسَوْفَ يُحَاسِبُ حِسَابًا يَسِيرًا ﴿٨﴾ وَيَنْقَلِبُ

إِلَىٰ أَهْلِهِ مُسْرُورًا ﴿٩﴾ وَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ، وَرَاءَ ظَهْرِهِ ﴿١٠﴾ فَسَوْفَ

يَدْعُوا بُرُورًا ﴿١١﴾ وَيَصِلَىٰ سَعِيرًا ﴿١٢﴾ إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مُسْرُورًا ﴿١٣﴾

إِنَّهُ ظَنَّ أَن لَّنْ نَّجُوزَ ﴿١٤﴾ بَلَىٰ إِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا ﴿١٥﴾ فَلَا أُقْسِمُ

بِالشَّفَقِ ﴿١٦﴾ وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ ﴿١٧﴾ وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ ﴿١٨﴾

لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَن طَبَقٍ ﴿١٩﴾ فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾ وَإِذَا قُرِئَ

عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَآ يَسْجُدُونَ ﴿٢١﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يَكْذِبُونَ ﴿٢٢﴾

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ ﴿٢٣﴾ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٤﴾

إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٢٥﴾

mendjemadhësi, ngaqë Ahireti nuk i shkonte nëpër mend, ose ngaqë nuk mendonte aspak për të.

﴿14﴾ duke menduar se kurrë nuk do të kthehej﴿﴾ Mendoi se ai nuk do të kthehej tek Allahu për t'u shpërblyer (për të dhënë llogari).

﴿15﴾ Po sigurisht﴿﴾ ai do të kthehet ﴿Zoti i tij, ka qënë gjithnjë Gjithëvëzhgues i tij﴾, d.m.th. Allahu ka dijeni të plotë për të dhe për veprat e tij duke mos iu fshehur Atij asgjë prej tyre.

﴿16﴾ Beto hem në kuqërrimin e muzgut﴿﴾ Allahu i Madhëruar betohet për kuqërrimin që ndodh pas perëndimit të diellit deri në kohën e namazit të fundit të mbrëmjes (jacisë).

﴿17﴾ në natën e në gjithçka që ajo mbledh﴿﴾, d.m.th. në gjithçka që ajo mbledh dhe mban, sepse nata mbledh dhe bashkon atë që ishte shpërndarë gjatë ditës në angazhimet e veta. Kjo ngaqë kur vjen nata gjithçka shkon e strehohet në strehën e vet.

﴿18﴾ si dhe në hënën kur ajo plotësohet﴿﴾, pra kur plotësohet në mes të muajit hënor.

﴿19﴾ se ju, me siguri, do të kaloni nga një situatë në një tjetër﴿﴾, d.m.th. nga një gjendje në një tjetër. Siç është pasuria dhe varfëria, vdekja dhe jeta, hyrja në Xhenet apo në Zjarr.

﴿20﴾ Çfarë kanë ata që nuk besojnë?!﴿﴾ Pra, pse nuk e

سُورَةُ الْبُرُوجِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَأَسْمَاءَ ذَاتِ الْبُرُوجِ ① وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ ② وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ ③
 قِيلَ أَصْحَابُ الْأَعْدُدِ ④ النَّارِ ذَاتِ الْوُفُودِ ⑤ إِذْ هُرِّعَتْهَا ⑥
 فَعُودٌ ⑦ وَهُمْ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ⑧ وَمَا نَقَمُوا ⑨
 مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ⑩ الَّذِي لَهُ مَلِكُ
 السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ⑪ إِنَّ الَّذِينَ
 فَنَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ فَمَا تَبُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمَ وَهُمْ
 عَذَابُ الْحَرِيقِ ⑫ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
 جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ ⑬ إِنَّ بَطْشَ
 رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ⑭ إِنَّهُ هُوَ يُبَدِّلُ وَيُبَدِّلُ ⑮ وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ ⑯
 ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ ⑰ فَعَالٌ لَمَّا يُرِيدُ ⑱ هَلْ أَنْتَ حَدِيثُ الْجُنُودِ ⑲
 فِرْعَوْنَ وَتَمُودَ ⑳ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ ㉑ وَاللَّهُ مِنْ
 وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ ㉒ بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَجِيدٌ ㉓ فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ ㉔

سُورَةُ الطَّارِقِ

besojnë Kuranin, ndërkohë që ekzistojnë shkaqet të cilat e bëjnë të obligueshëm besimin në të?!

②1 **«E përse, kur u lexohet Kurani, nuk përulen në sexhde?!»** pra, çfarë i pengon ata që të bien në sexhde dhe të përulen kur lexohet Kurani. Dhe thuhet se qëllimi është se ata nuk e kryejnë sexhden që njihet si sexhdja e tilaves¹, kur lexohet ajeti në të cilin ka sexhde.

②2 **«Përkundrazi, ata që nuk besojnë e quajnë atë gënjeshtër.»**, d.m.th. përgënjeshtrojnë Librin që përmban faktet e Njësisimit (të Allahut), të ringjalljes, të shpërblimit dhe të ndëshkimit.

②3 **«Por Allahu e di mirë çfarë fshihin ata»**, d.m.th. e di mirë atë përgënjeshttrim që ata fshihin në veten e tyre.

②4 **«prandaj përgëzoji ata me dënimin e dhembshëm»** E ka përmendur si “përgëzim” në formë talljeje dhe përcmimi ndaj tyre.

②5 **«përveç atyre, që besojnë dhe bëjnë vepra të mira»**, «ata do të shpërblehen me një shpërblim,

për të cilin atyre nuk i mburret askush (nga krijesat).»

SURJA EL-BURÛXH

① **«Për qiellin me yjësi»**, d.m.th. (Betohe) për pozicionin që marrin planetët. Ato janë dymbëdhjetë yjësi të dymbëdhjetë planetëve.

② **«për Ditën e premtuar»**, e cila është Dita e Kiametit.

③ **«për dëshmitarin»** për krijesat që dëshmojnë në atë Ditë. **«dhe për atë që dëshmohet!»** për ato krime të tmerrshme për të cilat dëshmojnë dëshmitarët kundër kriminelëve, krime të cilat këta kriminelë i kryen ndaj vetë këtyre dëshmitarëve. Këtu bëjnë pjesë të gjithë ata që u vranë në rrugë të Allahut, siç ndodhi në historinë e “njerëzve të Hendeqeve”, që do të përmendet në vijim. Gjithashtu edhe Allahu është Dëshmitar kundër tyre, siç do të vijë më pas.

④ **«Mallkuar qofshin njerëzit e Hendeqeve»** Ata janë njëri nga mbretërit e jobesimtarëve dhe ushtarët e tij. Kur një pjesë e popullit të tij besoi, ata u hapën atyre hendeqe në tokë, ndezën në to zjarr dhe i hodhën në të duke i djegur, ndërsa mbreti dhe njerëzit e tij shikonin.

⑤ **«zjarrit (të ushqyer) me lëndë djegëse»** Lënda djegëse: drutë me të cilat ai mbahet i ndezur.

⑥ **«kur rrinin ulur rreth tij»** Qofshin mallkuar kur rrinin dhe shikonin zjarrin, të ulur në karrige pranë hendeqeve.

⑦ **«duke dëshmuar atë që po i bënin besimtarëve!»** Kur i ekspozonin para zjarrit që ata ta braktisnin fenë e tyre. (Ata kriminelë) do të dëshmojnë në Ditën e Kiametit kundër vetes së tyre për ato krime që kryen. Pastaj kundër tyre do të dëshmojnë edhe gjuhët, duart dhe këmbët e tyre.

⑧ **«Ata i munduan besimtarët, vetëm pse këta i besuan Allahut, të Plotfuqishmit, të Denjit për çdo lavd»**, d.m.th. vetëm se ata besuan Allahun, të Gjithëfuqishmin dhe të Denjit për çdo lavd në çdo situatë. Nuk i fajësuan për diçka tjetër, por vetëm për besimin e tyre.

⑨ **«të Cilit i përket pushteti i qiejve dhe i Tokës» dhe sigurisht që Allahu është Dëshmitar i çdo gjëje.»** I çdo gjëje që ata bënë ndaj besimtarëve, e asgjë nuk i fshihet Atij. Ky është një kërcënim i ashpër për njerëzit e hendeqeve dhe nga ana tjetër një premtim i gëzueshëm (i mirë) për ata besimtarë, të cilët u dënuan për shkak të fesë së tyre.

⑩ **«Pa dyshim, ata që i sprovan (duke i torturuar) besimtarët dhe besimtarët»**, d.m.th. i dogjën ata me zjarr dhe nuk u lanë atyre tjetër zgjedhje veçse të mohojnë Allahun. I sprovan (duke i torturuar) për shkak të fesë së tyre që ata ta braktisnin atë. **«e nuk pendohen»** nga vepra e tyre e shëmtuar dhe nuk kthehen nga mosbesimi

¹ Në Kuran gjenden disa ajete që emërtohen si ajete të sexhdes, të cilat kur lexohen shoqërohen me përlje në sexhde (sh.p.).

dhe sprovimi që ata bëjnë, **﴿i pret dënimi i Xhehenemit﴾** dhe dënimi me djegie, për shkak të djegies që ata i bënë besimtarëve.

﴿11﴾ Kurse për ata, që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, do të ketë kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj. Kjo është fitorja madhështore.

﴿12﴾ Vërtet, ndëshkimi i Zotit tënd, dënimi që Ai u bën arrogantëve dhe zullumqarëve është i ashpër! është i shumëfishuar dhe i rëndë.

﴿13﴾ Vërtet, Ai është i Cili e fillon (krijimin) dhe e përsërit atë. I krijon krijesat në dynja dhe i rikthen ata të gjallë pas vdekjes së tyre.

﴿14﴾ Ai është Falësi i madh, i Dashuri. Falës i madh i gynaheve të robërve të Tij besimtarë. Ai nuk i diskrediton ata me gynahet e tyre. Ai ka dashuri të madhe ndaj atyre që tregohen të bindur nga evliatë (të përkushtuarit) e Tij.

﴿15﴾ Zotëruesi i Fronit, d.m.th. Allahu i Lartësuar është Zoti i Fronit madhështor. **﴿I Lavdishmi﴾** Lavdia është kulmi i bujarisë dhe mirësisë.

﴿16﴾ Vepruesi i gjithçkaje që dëshiron.

﴿17﴾ A e ke dëgjuar ndodhinë e ushtrive, d.m.th. tashmë ty të ka ardhur (e ke marrë vesh) lajmi i grupeve jobesimtare, të cilët përgënjeshtrojnë profetët e tyre dhe mbledhin ushtarë për t'i luftuar ata. Ndodhia e tyre është historia e dënimit që u dha Allahu.

﴿18﴾ të Faraonit dhe të fisit Themud?

﴿19﴾ E megjithatë, ata që nuk besojnë, këmbëngulin në përgënjeshttrim, d.m.th., megjithatë, ata politeistë arabë vazhdojnë të përgënjeshtrojnë në mënyrë të ashpër ty dhe atë me të cilën ti ertde, duke mos nxjerrë mësim nga ata jobesimtarë që ishin para tyre.

﴿20﴾ ndonëse Allahu është pas tyre e i ka nën kontroll, d.m.th. është i Plotfuqishëm që t'i dënojë ata ashtu siç i dënoi ata që ishin para tyre.

﴿21﴾ Përkundrazi, ai është një Kuran i lavdishëm, d.m.th. ka arritur kulmin e nderimit, të fisnikërisë dhe të begatisë. Ai nuk është as poezi, as fall dhe as magji, siç thonë ata.

﴿22﴾ në Pllakën e Ruajtur mirë (Levhi Mahfûd). d.m.th. është i shkruar në Pllakë, e cila është baza e Librit. Ai është i mbrojtur tek Allahu dhe djajtë nuk mbërrijnë dot tek ai (Kurani).

SURJA ET-TARIK

﴿1﴾ Për qiellin dhe për et-tarik. Allahu betohet për qiellin dhe për tarik-un. Et-Tarik është ylli. Është emërtuar tarik ngaqë ai vjen natën dhe fshihet ditën, e çdo gjë që vjen natën (në gjuhën arabe) emërtohet tarik.

﴿2﴾ E kush mund të ta shpjegojë ty se ç'është vizitori i natës?

﴿3﴾ Ai është ylli që shpon terrin (eth-thakib). Eth-thakib është ylli me ndriçim shumë të fortë, sikur ai shpon fuqishëm errësirën e natës.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ ۝ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ ۝ النَّجْمُ الثَّاقِبُ ۝ إِنَّ كُلَّ نَفْسٍ لَّمَّا عَلِمَتْ حَافِظًا ۝ فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ۝ خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ ۝ يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ ۝ إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ۝ يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ ۝ فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ۝ وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ۝ وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّالِعِ ۝ إِنَّهُ لَقَوْلُ فَصْلٍ ۝ وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ ۝ إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا ۝ وَأَكِيدُ كَيْدًا ۝ فَمَهْلُ الْكَافِرِينَ أَمْهَلُهُمْ رَوَيْدًا ۝

سُورَةُ الْاِتْقَانِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى ۝ الَّذِي خَلَقَ سُورَى ۝ وَالَّذِي قَدَّرَ فَهْدَى ۝ وَالَّذِي أخرجَ الرِّمَى ۝ فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَى ۝ سَنُقَرِّفُكَ فَلَا تَنْسَى ۝ إِلَّا مَآ سَاءَ اللَّهُ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى ۝ وَيُبْسِرُكَ لِلبُرْسَى ۝ فَذَكِّرْ إِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَى ۝ سَيَذَكِّرْ مَنْ يَحْشَى ۝ وَيَسْجُنُهَا الْأَسْفَى ۝ الَّذِي يَصِلُ النَّارَ الْكُبْرَى ۝ ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى ۝ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَى ۝ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ۝

﴿4﴾ Për çdo njeri ka mbikëqyrës. Kjo është përgjigja e betimit. D.m.th. për çdo njeri ka mbikëqyrës, të cilët i regjistrojnë çdo njeriu thëniet dhe veprimet e tij dhe shënojnë të mirat dhe të këqijat që ai kryen.

﴿5﴾ Le të meditojë njeriu se prej çfarë është krijuar.

﴿6﴾ është krijuar prej një lëngu që hidhet, d.m.th. që derdhet në mitër. Ai është uji i burrit dhe i gruas, sepse njeriu është krijuar prej të dyve, por këtu janë konsideruar si një ujë i vetëm, ngaqë ata janë të përzier me njëri-tjetrin.

﴿7﴾ e që del ndërmjet shtyllës kurrizore dhe dërrasës së kraharorit. Këtu bëhet fjalë për shtyllën kurrizore të burrit dhe teraib (dërrasës së kraharorit) të gruas. Teraib është vendi ku qëndron varësja në gjoks. Fëmija formohet nga të dy lëngjet (farat, ai i mashkullit dhe ai i femrës). Dhe thuhet se ky lëng del nga të gjitha pjesët e trupit.

﴿8﴾ Me të vërtetë, Ai është i Fuqishëm për ta kthyer (në jetë) atë, d.m.th. për ta kthyer atë pas vdekjes, me anë të ringjalljes.

﴿9﴾ ditën, kur do të zbulohen të fshehtat, d.m.th. vihen në provë dhe bëhen të njohura. **﴿Es-serair – të fshehtat﴾** janë ato bindje, qëllime etj., të cilat fshihen në zemra. Në atë moment

dallohet e mira nga e keqja.

10 «kur njeriu nuk do të ketë as fuqi, as ndihmës.»

Njeriu nuk do të ketë as fuqi në veten e vet për të penguar dënimin e Allahut dhe as ndihmës që ta shpëtojë atë nga ky dënim që e ka kapur.

11 «Për qiellin që kthehet me shi herë pas here (abaturr-rrexh'i)» Err-rrexh'u është shiu, ngaqë ai vjen dhe kthehet (largohet).

12 «dhe për Tokën që plasaritet» Kjo është plasaritja që pëson toka nga zhvillimi i bimëve, i fruteve dhe i pemëve.

13 «që kjo është një Fjalë ndarëse» pra, Kurani është një Fjalë që bën ndarjen midis së vërtetës dhe të kotës.

14 «dhe nuk është aspak shaka!»

15 «Në të vërtetë, ata ngrënë kurthe», d.m.th. ata ngrënë kurthe për ta rrëzuar (hedhur poshtë) fenë e vërtetë me të cilën erdhi i Dërguari i Allahut (

Sal-lallahu alejhi ue sel-lem).

16 «por dhe Unë ua pres me kurth», d.m.th. i çoj shkallë-shkallë drejt humbjes, andej nga atyre nuk ua merr mendja; e kurthin e tyre ua kthej me një kurth më të ashpër.

17 «Prandaj, jepu pak afat jobesimtarëve» lëri edhe për pak kohë», d.m.th. lëri për një kohë të shkurtër apo të pakët.

SURJA EL-A'LA

1 «Lavdëro emrin e Zotit tënd, më të Lartit», d.m.th. lartësoje atë nga çdo gjë që nuk shkon për Të, duke thënë: «*Subhane rabbijel-a'la – I Madhëruar është Zoti im, më i Larti*».

2 «që ka krijuar gjithçka dhe e ka përsosur» E krijoi njeriun në përpjesëtim të drejtë, i dha një trup harmonik, ia përsosi të kuptuarit dhe e përgatiti atë për të bartur obligimet.

3 «që përcaktoi dhe orientoi» Përcaktoi gjinitë e gjërave, llojet, cilësitë, veprimet, thëniet dhe afatet e tyre. Pastaj secilin e orientoi për ato çka burojnë prej tij si dhe për ato çka duhet të bëjë.

4 «që bën të rriten kullotat»

5 «dhe pastaj të shndërrohen, të thahen», d.m.th., pasi ishte me ngjyrë jeshile, e bëri atë të thyer e të thatë «e të nxihen», d.m.th. e bëri atë të nxirë pasi ishte me ngjyrë jeshile. Kjo ngaqë kullota kur thahet, nxihet.

6 «Ne do të të bëjmë ty (Muhamed) të lexosh (Shpalljet Tona)», pra Kuratin, «kështu që nuk ke për të harruar» atë që do të lexosh. Kur Xhibrili (Alejhi essalatu ue esselam) sillte shpalljen, dhe ende pa mbërritur në fund të ajetit, Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thoshte fillimin e tij, nga frika se mos e harronte. Kështu zbriti: «Ne do të të bëjmë ty (Muhamed) të lexosh (Shpalljet Tona), kështu që nuk ke për të harruar» kështu Allahu i dha frymëzimin dhe e ruajti atë që të mos e harrojë Kuratin.

7 «përveç asaj që do Allahu.» që ti ta harrosh. «Vërtet, Ai e di të dukshmen dhe çka është e fshehtë», d.m.th. Ai di atë çka shfaqet haptazi dhe atë çka është e fshehtë.

8 «Do të ta lehtësojmë ty rrugën e drejtë», d.m.th. do t'i lehtësojmë kryerjen e veprave që çojnë në Xhenet.

9 «prandaj këshillo, nëse këshilla do të jetë e dobishme!», d.m.th. këshilloji, o Muhamed, njerëzit me atë që të kemi shpallur, orientoji ata në rrugët e mirësisë dhe udhëzoi drejt ligjeve të fesë, atje ku këshilla bën dobi. Ndërsa përsa i përket atij, i cili është këshilluar dhe i është qartësuar plotësisht e vërteta, e pas kësaj ai pason dëshirat e veta të sëmura dhe këmbëngul në kundërshtimin e vet, për një njeri të tillë nuk është e nevojshme që të përkujtohet. Kjo përsa i përket përkujtimit të tij herë pas here, ndërsa, përsa i përket thirrjes së parë, kjo duhet bërë për të gjithë.

10 «Asaj do t'ia vërë veshin ai që (i) frikësohet (Allahut)», d.m.th. do të nxjerrë mësim nga këshilla jote ai që i frikësohet Allahut. Kështu, nëpërmjet përkujtimit që i bëhet, atij i shtohet frikërespekti dhe devotshmëria.

11 «e do t'i shmanget vetëm më i keqji», d.m.th. përkujtimit do t'i shmanget dhe do t'i largohen më të këqinjët e jobesimtarëve.

12 «i cili do të digjet në zjarrin e madh», d.m.th. në Zjarrin e madh e të tmerrshëm, ndërsa zjarri i vogël është zjarri i dynjasë.

13 «ku as nuk do të vdesë» e të qetësohet nga dënimi që po vuan «as nuk do të jetojë» një jetë nga e cila të ketë dobi.

14 «I shpëtuar është ai që pastrohet», d.m.th. ai që pastrohet nga politeizmi, që beson Allahun, e njëson Atë dhe zbaton ligjet e Tij.

15 «që e përmend emrin e Zotit të vet» Kuptimi i kësaj është: përmend emrin e Zotit të vet me gjuhën (gojën) e tij. «dhe që fal namaz!», d.m.th. i fal pesë namazet.¹

16 «Por ju, përkundrazi, më shumë po e përapëlqeni jetën e kësaj bote»

17 «ndonëse jeta tjetër është më e mirë dhe e amshuar.»

18 «Kjo, me të vërtetë», pra shpëtimi dhe pastrimi që u përmendën më sipër «ndodhet në Fletët (shkrimet) e lashta»

19 «në Fletët (shkrimet) e Ibrahimit dhe Musait.» Në Librat e Allahut të Madhëruar, njëri pas tjetrit, është përmendur se Ahireti është më i mirë dhe më i amshuar sesa dynjaja.

¹ Pra, pesë namazet e obliguara, të cilat janë: sabahu, dreka, ikindia (pasditja), akshami dhe jacia (darka) (sh.p.).

SURJA EL-GASHIJE

1 ﴿A ke dëgjuar për Ngjarjen që mbulon (El-gashijeb)?﴾, d.m.th. ty, o Muhamed, të ka ardhur lajmi për Kiametin. Është emërtuar *El-gashijeb* ngaqë ajo i mbulon krijesat me tmerret e saj.

2 ﴿Atë Ditë disa fytyra do të jenë të përlura﴾, d.m.th. atë Ditë njerëzit do të jenë në dy grupe: grupi i parë është i atyre njerëzve fytyrat e të cilëve do të jenë të poshtëruara e të përlura për shkak të dënimit që po heqin.¹

3 ﴿që kanë punuar e janë rraskapitur﴾. Ata i lodhnin vetet e tyre në adhurim, e megjithatë ata nuk kanë shpërblim për të, për shkak të kufrit (mosbesimit) dhe devijimit në të cilin ishin.

4 ﴿Ata do të digjen në zjarr të nxehtë﴾
5 ﴿e do të pinë nga burime që valojnë﴾, uji i të cilëve është tepër i nxehtë.

6 ﴿Për ata nuk do të ketë tjetër ushqim, përveç ferrave helmuese (dari)﴾. Dari është një lloj bime me gjemba. Kjo bimë në gjuhën e Kurejshëve, kur është e njomë, quhet *esh-shubruk*, ndërsa kur thahet ajo quhet *dari*.

7 ﴿të cilat as nuk do t'i japin fuqi, as nuk do t'ua shuajnë urinë﴾.

8 ﴿Atë Ditë, fytyrat e disave do të jenë të gëzuara﴾, pra janë plot kënaqësi dhe gazmend. Këto janë fytyrat e njerëzve të grupit të dytë, pasi ata kanë parë se cili është përfundimi i tyre.

9 ﴿të kënaqura për përpjekjet e tyre﴾, d.m.th. janë të kënaqura për punët që kanë kryer në dynja, sepse atyre u është dhënë aq shpërblim sa i ka kënaqur.

10 ﴿Ata do të jenë në kopshtin e lartë﴾,

11 ﴿në të cilin nuk do të dëgjojnë fjalë boshe﴾.

12 ﴿Atje ka një burim që rrjedh﴾

13 ﴿dhe divane të ngritura﴾,

14 ﴿ka kupa të vëna (për t'u mbajtur në dorë)﴾

15 ﴿dhe jastëkë të renditur, (njëri pas tjetrit)﴾

16 ﴿si dhe qilima të shtruar gjithandej﴾, pra shumë qilima me push të hollë të shtruar gjithandej.

17 ﴿Vallë, a nuk i shohin devetë, se si janë krijuar?!﴾ Në një krijim të mrekullueshëm, siç janë trupi dhe fuqia e tyre e madhe si dhe cilësitë e tyre të mahnitshme.

18 ﴿Po qiellin, se si është ngritur?!﴾ sipër Tokës pa shtylla (mbi të cilat të mbështetet) në një mënyrë të tillë, të cilën as të kuptuarit nuk e arrin dhe as logjika nuk e kap dot.

19 ﴿Po malet, se si janë vënë të patundur?!﴾, d.m.th. ata janë ngritur mbi Tokë të mbërthyer (të ngulitur) e të qëndrueshëm. Ata as nuk lëkunden, as nuk shtrembërohen e as nuk zhduken.

بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿١٦﴾ وَالْآخِرَةَ خَيْرٌ وَابْقَى ﴿١٧﴾ إِنَّ
هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى ﴿١٨﴾ صُحُفٍ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى ﴿١٩﴾

سُورَةُ الْغَاشِيَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ ﴿١﴾ وَجُوهٌُ يُومِئِدُ خَشَعَةً ﴿٢﴾

عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ ﴿٣﴾ تَصَلَّى نَارًا حَامِيَةً ﴿٤﴾ تُشَقَّى مِنْ عَيْنٍ أَنِينَةٍ ﴿٥﴾

لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيحٍ ﴿٦﴾ لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ ﴿٧﴾

وَجُوهٌُ يُومِئِدُ نَاعِمَةٌ ﴿٨﴾ لَسَعِيهَا رَاضِيَةٌ ﴿٩﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿١٠﴾

لَا تَسْمَعُ فِيهَا لَغِيَةً ﴿١١﴾ فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ﴿١٢﴾ فِيهَا سُرُرٌ مَرْفُوعَةٌ ﴿١٣﴾

وَأَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ ﴿١٤﴾ وَنَارٌ مِصْفُوفَةٌ ﴿١٥﴾ وَزُرَّاقِي مِثْوَةٌ ﴿١٦﴾

أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْآيَاتِ كَيْفَ خُلِقَتْ ﴿١٧﴾ وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ

رُفِعَتْ ﴿١٨﴾ وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ﴿١٩﴾ وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ

سُطِحَتْ ﴿٢٠﴾ فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ ﴿٢١﴾ لَسْتَ عَلَيْهِمْ

بِمُصِطِرٍ ﴿٢٢﴾ إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَكَفَرَ ﴿٢٣﴾ فَيُعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ

الْأَكْبَرَ ﴿٢٤﴾ إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ ﴿٢٦﴾

20 ﴿Po Tokën, se si është shtrirë?!﴾

21 ﴿Prandaj këshilloji﴾, d.m.th. prandaj këshilloji dhe frikësoji ata, o Muhamed! ﴿se ti je vetëm këshillues﴾, d.m.th. nuk ke detyrim tjetër veç tij (këshillimit).

22 ﴿dhe nuk je imponues ndaj tyre﴾, që t'i detyrosh ata me forcë për të besuar.

23 ﴿Sa për ata që shmangen dhe nuk besojnë﴾, d.m.th. ndërsa ata që i kthejnë shpinën këshillës (dhe nuk besojnë).

24 ﴿Allahu do t'i ndëshkojë me dënimin më të madh﴾, i cili është dënimi i përhershëm i Xhehenemit.

25 ﴿Pa dyshim, ata do të kthehen të gjithë tek Ne﴾, d.m.th. tek Ne do të jetë kthimi i tyre pas vdekjes.

26 ﴿dhe pastaj është detyra Jonë marrja e tyre në llogari﴾, d.m.th. pastaj i shpërblejmë sipas veprave të tyre, pasi të jenë kthyer tek Allahu, duke u ringjallur.

SURJA EL-FEXHR

1 ﴿Beto hem për agimin!﴾ Allahu i Madhëruar bëtohet për agimin, ngaqë ajo është koha kur largohet errësira dhe vjen dita. Muxhahidi ka thënë se këtu bëhet fjalë për agimin e ditës së Kurban Bajramit.

¹ Këtu është përmendur grupi i parë, ndërsa grupi i dytë dhe cilësitë e tij përmenden në ajetin nr. 8 e më pas të kësaj sureje (sh.p.).

سُورَةُ الْفَجْرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْفَجْرِ ١ وَلَيَالٍ عَشْرٍ ٢ وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ٣ وَالْأَيْلِ إِذَا يَسَّرَ ٤ هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِّدِي حَجْرٍ ٥ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ٦ إِرْمَ دَاتِ الْعِمَادِ ٧ الَّتِي لَمْ يُخَلِّقْ مِثْلَهَا فِي الْعَالَمِ ٨ وَتَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ٩ وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْدَادِ ١٠ الَّذِينَ طَعَنُوا فِي الْعِلْدَانِ ١١ فَآكَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ ١٢ فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ١٣ إِنَّ رَبَّكَ لِيَا لَمْرِصَادٍ ١٤ فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْنَلَّهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ ١٥ وَأَمَّا إِذَا مَا ابْنَلَّهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهْنَنِ ١٦ كَلَّا بَلْ لَا تَكْرُمُونَ الْيَتِيمَ ١٧ وَلَا تَحْضُونَ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ ١٨ وَتَأْكُلُونَ الثَّرَاتِ أَكْثَلًا لَمَّا ١٩ وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبَّاجْمًا ٢٠ كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ٢١ وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ٢٢ وَجَاءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَبْدَأُ الْإِنْسَانَ وَإِنَّ لَهُ الذِّكْرَى ٢٣

2 dhe për dhjetë netët, d.m.th. betohem për dhjetë netët e para të muajit Dhul Hixhxhe!

3 Betohem për çiftin dhe tekun, d.m.th. betohem për çiftin dhe tekun e gjithçkaje. Dhe thuhet se betimi për çiftin bën fjalë për dy ditët e Teshrikut¹, ditën e parë dhe të dytë, me përfundimin e të cilave i lejohet haxhiut që ta përfundojë qëndrimin e tij në Mina². Ndërsa teku, është dita e tretë e tij.

4 dhe për natën kur largohet!, d.m.th. kur ajo vjen, vazhdon dhe pastaj shkon.

5 A nuk janë këto betime të mëdha për njerëzit e mençur?!, d.m.th. ata njerëz që kanë logjikë dhe intelekt se ato për të cilat është betuar Allahu, meritojnë që Ai të betohet për to.

6 Vallë, a nuk e di ti se çfarë ka bërë Zoti yt me fisin Ad?

7 me Iremin me ndërtesa shumëshpyllëshe? Iremin është një tjetër emër i Ad-it të parë. Dhe

thuhet se Irem është emri i gjyshit të tyre. Thuhet, gjithashtu, se ai është emri i vendit të tyre, i cili është qyteti i Damaskut apo një qytet tjetër në *Abkaf*,³ i ndërtuar me shtylla të larta e të gdhendura.

8 të atillë që nuk janë krijuar askund tjetër në tokë si ata?!, d.m.th. asnjë qytet tjetër nuk është ndërtuar aq i fortë sa ai.

9 Dhe me fisin Themud, që gdhendi shkëmbinjtë në luginë? Ata gdhendnin malet dhe i hapnin për t'i bërë shtëpi ku banonin. Lugina e tyre është *El-Hixbr* ose *Uadil-Kura*, që gjendet në rrugën nga Medina Munevere (e ndritshme) për në Sham.

10 Dhe me Faraonin, njeriun e *el-entad*? *El-entad* janë piramidat që ndërtuan faraonët për t'i pasur si varre të tyre për ndërtimin e të cilave ata shfrytëzuan popujt e tyre. Dhe thuhet se *El-entad* janë ushtarët të cilët kishin tenda të shumta, që i përforconin me hunj.

11 Të gjithë këta shkelën çdo kufi në vendet e tyre? Pra, Ad-i, Themudi dhe Faraoni. Çdo grup prej tyre e teproi, u rebelua dhe u tregua arrogant.

12 duke shtuar atje shthurjen me anë të mosbesimit dhe gjynaheve ndaj Allahut, si dhe me padrejtësinë ndaj robërve të Tij.

13 prandaj Zoti yt lëshoi mbi ata kamxhikun e dënimit, d.m.th. lëshoi mbi ta dhe hodhi dënim mbi ato grupe. Siç thuhet: "E lëshova kamxhikun mbi kriminelin", pra e godita me të (kamxhik) shumë fort.

14 Vërtet, Zoti yt është gjithnjë në pritje! Vëzhgon veprat e çdo njeriu që t'i shpërblejë për to, të mirën me të mirë dhe të keqen me të keqe. Ka thënë Haseni: "Ai e ka nën vëzhgim udhën e njerëzve, e askush nuk i shpëton Atij."

15 Për sa i përket njeriut, kur Zoti i tij e sprovon atë duke e ngritur lart (nderuar) dhe duke i dhënë mirësi, d.m.th. e nderon atë duke i dhënë pasuri dhe duke ia shtuar rizkun ai thotë: "Zoti im më ka nderuar.", pra beson se ky është nderimi (i vërtetë) nga gëzimi për atë që ka arritur.

16 Por, kur e sprovon atë, pra kur e vë atë në provë dhe e teston, duke ia pakësuar rizkun, d.m.th. duke ia ngushtuar dhe duke mos ia zgjeruar dhe shtuar atij, ai thotë: "Zoti im më ka poshtëruar", d.m.th. më ka dhënë mua poshtërim. Kjo është cilësi e jobesimtarit. Ndërsa për besimtarin, nderimi është që Allahu ta nderojë duke e bërë të bindur ndaj Tij si dhe duke i mundësuar kryerjen e veprave të mira për në Ahiret, kurse poshtërimi për të është kur Allahu nuk i jep sukses të jetë i bindur ndaj Tij dhe për të mos kryer veprat e banorëve të Xhenetit.

¹ Ditët e Teshrikut janë tre ditët pas ditës së Kurban Bajramit (sh.p.).

² Mina është një nga vendet në rrethinat e Mekës në të cilën kryhen një pjesë e riteve të Haxhit (sh.p.).

³ *Abkaf* është emri i një vendi në jug të Gadishullit Arabik (sh.p.).

﴿17﴾ **«Nuk është kështu!»** Ky është ndalim dhe qortim për atë njeri që në këto dy gjendje thotë ato fjalë. **«Por ju nuk silleni mirë me jetimët»**, duke mos i ndihmuar ata me atë pasuri që ju ka dhënë Allahu. Nëse ju do t'i ndihmoni ata, atëherë me këtë do të kishit fituar nderim tek Allahu.

﴿18﴾ **«dhe nuk nxitni për t'i ushqyer të varfrit»**, d.m.th. ju nuk e nxitni veten tuaj. Ose, (kuptimi i kësaj është:) Nuk e nxitni njëri-tjetrin, as nuk urdhëroni dhe as nuk udhëzoni për këtë gjë. Kështu ata mbeten të mposhtur e të përulur midis jush, e nuk u shtrihet dora e ndihmës (për të cilën ata kanë shumë nevojë).

﴿19﴾ **«Trashëgiminë e zhvatni»**, pra pasurinë e jetimëve, të grave dhe të dobëteve, **«me lakmi të pangopur»**

﴿20﴾ **«dhe e doni pasurinë me një dëshirë të tepruar»**.

﴿21﴾ **«Por mos!»** pra, ju nuk duhet të veproni në këtë mënyrë. **«Kur Toka të bëhet copë e thërrime»**, pra kur të dridhet dhe të lëkundet me lëkundje të njëpasnjëshme. Ose, kur malet e saj të copëtohen dhe të bëhen shesh.

﴿22﴾ **«kur të vijë Zoti yt»** për t'i dhënë fund gjykimit midis robërve të Tij. **«me engjëjt të rreshtuar radhë pas radhe»**, d.m.th. vijnë të rreshtuar në rreshta.

﴿23﴾ **«Atë Ditë sillet Xhehenemi»** i lidhur me frerë duke u tërhequr nga engjëjt **«Atë Ditë njeriu do të përkujtojë - por ç'dobi do t'i sjellë ky përkujtim!»**

﴿24﴾ **«Ai do të thotë: "Ah, sikur të isha parapërgatitur (duke kryer vepra të mira) për jetën time!"»**

﴿25﴾ **«Atë Ditë, askush nuk do të dënojë siç dënon Ai»**, pra askush tjetër nuk dënon ashtu siç dënon Allahu.

﴿26﴾ **«e askush nuk do të lidhë siç lidh Ai!»**, pra askush tjetër nuk e lidh jobesimtarin me zinxhirë e pranga ashtu siç e lidh Allahu.

﴿27﴾ **«O ti shpirt i qetësuar!»** i bindur në besim dhe në njësimin e Allahut, pa e përzier atë me aspak dyshim.

﴿28﴾ **«Kthehu te Zoti yt, ti i kënaqur me Atë»** për shpërblimin që Ai të ka dhënë **«dhe Ai i kënaqur me ty!»**

﴿29﴾ **«Bashkohu me robërit e Mi»**, d.m.th. me grupin e robërve të Mi të mirë dhe ji edhe ti pjesë e tyre.

﴿30﴾ **«dhe hyr në Xhenetin Tim!»** së bashku me ta. Pra, ky është nderimi i vërtetë, e nuk ka nderim tjetër të vërtetë veç tij.

SURJA EL-BELED

﴿1﴾ **«Beto hem për këtë vend»**, d.m.th. betohem për vendin e shenjtë, i cili është Meka. Ky betim është bërë për të treguar për vlerësimin dhe nderimin që ka "Ummul-Kura - Nëna e vendbanimeve" tek Allahu i Lartësuar, sepse në të gjendet Shtëpia e Tij e shenjtë. Gjithashtu, ky

يَقُولُ يَلِيَّتِي قَدَمْتُ لِحَيَاتِي ﴿٢٤﴾ فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابُهُ أَحَدًا ﴿٢٥﴾
وَلَا يُثِقُّ وِقَافَهُ أَحَدًا ﴿٢٦﴾ يَتَأْتِيهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾ أَرْجِعِي
إِلَىٰ رَبِّكَ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً ﴿٢٨﴾ فَأَدْخِلِي فِي عِبَادِي ﴿٢٩﴾ وَأَدْخِلِي جَنَّتِي ﴿٣٠﴾

سُورَةُ الْبَلَدِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ ﴿١﴾ وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ ﴿٢﴾ وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدَ ﴿٣﴾
لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿٤﴾ أَلَيْسَ لَنَا بِمَدِينَةٍ مَّكَّةٌ أَوْ لِنَا
أَحَدٌ ﴿٥﴾ يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَا لَا بَدَأْتُ ﴿٦﴾ أَلَيْسَ لَنَا بِمَدِينَةٍ مَّكَّةٌ أَوْ لِنَا
أَحَدٌ ﴿٧﴾ أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ ﴿٨﴾ وَلِسَانًا وَشَفْهَيْنِ ﴿٩﴾ وَهَدَيْنَاهُ
النَّجْدَيْنِ ﴿١٠﴾ فَلَا أَفْهَمَ الْعَقَبَةَ ﴿١١﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ ﴿١٢﴾
فَكَّرْتَهُ ﴿١٣﴾ أَوْ إِطْعَمْتَهُ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ ﴿١٤﴾ يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ ﴿١٥﴾
أَوْ مَسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ ﴿١٦﴾ ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَوَاصَوْا
بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ ﴿١٧﴾ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ﴿١٨﴾ وَالَّذِينَ
كَفَرُوا يَأْتِيَنَا هُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ﴿١٩﴾ عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤَصَّدَةٌ ﴿٢٠﴾

سُورَةُ الْبَلَدِ

vend, është vendi i Ismailit dhe Muhamedit (*paqja dhe bekimi i Allahut qofshin mbi ta*) dhe në të kryhen edhe ritet e Haxhit.

﴿2﴾ **«në të cilin ti (o Muhamed) banon»** pra, Allahu betohet për këtë vend në të cilin ti (o Muhamed) banon, për të nderuar ty dhe për ta lartësuar prestigjin tënd, sepse me qëndrimin tënd në të, ai u bë një vend madhështor dhe i nderuar.

﴿3﴾ **«dhe për atë që lind e për atë që është i lindur»** Allahu i Lartësuar betohet për prindin dhe fëmijët e tij, siç është Ademi dhe ata fëmijë që u shtuan pas tij. Betohet, gjithashtu, për çdokënd që lind dhe çdokënd që lindet nga të gjitha llojet e kafshëve, për të tërhequr vëmendjen për faktin madhështor të shumimit dhe të lindurit dhe se ky fakt është tregues i fuqisë, urtësisë dhe dijes së Allahut.

﴿4﴾ **«se, në të vërtetë, Ne e kemi krijuar njeriun në vështirësi!»** Ai (njeriu) vazhdon të përjetojë mundimet e dynjasë dhe të shijojë vështirësitë e saj derisa të vdesë. Dhe kur vdes, kalon nëpër vështirësitë dhe tmerret e varrit e të *Berzeh*¹-it dhe më pas vështirësitë e Ahiretit.

¹ *Berzeh* është jeta e varrit deri në ringjallje (sh.p.).

5 ¶A mendon ai se askush nuk mundet ta mposhtë atë?, d.m.th. a mendon biri i Ademit (njeriu) se askush nuk mundet ta mposhtë dhe ta ndëshkojë atë, sado të këqija të ketë bërë? Vallë as edhe Zoti i tij i Madhëruar?!

6 ¶Ai thotë: “Kam shpenzuar pasuri të pamases!”, pra shumë pasuri të mbledhur.

7 ¶Vallë, a mendon ai se nuk e ka parë askush? A mendon se Allahu i Madhëruar nuk e ka parë atë?! A mendon se Ai nuk do ta pyesë se nga e ka fituar dhe ku e ka shpenzuar atë pasuri?!

8 ¶A nuk i kemi dhënë Ne atij dy sy,

9 ¶edhe gjuhë, edhe dy buzë,

10 ¶dhe ia kemi bërë të qarta të dyja rrugët? Kuptimi i kësaj është: A nuk ja kemi bërë të njohura edhe rrugën e së mirës, edhe rrugën e së keqes, duke ia bërë të qarta siç janë të qarta dy rrugë të larta (të ngritura)?

11 ¶Atëherë, le të ndjekë rrugën e vështirë!, d.m.th. le të tregohet aktiv dhe t'i kapërcejë pengesat, të cilat janë midis tij dhe bindjes ndaj Allahut, siç është mashtrimi (joshja) që i bën atij vetja e vet, pasimi i epsheve dhe shejtanit.

12 ¶E kush mund të ta shpjegojë ty se ç'është rruga e vështirë?

13 ¶Ajo është të lirosh një skllav, d.m.th. të lirosh një rob qoftë mashkull apo femër.

14 ¶ose të ushqesh në një ditë zie buke, pra në atë ditë kur mbizotëron uria, dhe ku ushqimi është shumë i pakët (ku mezi gjendet ushqim)(ku është e vështirë të gjendet ushqim).

15 ¶jetimin e afërm, pra të ushqesh jetimin, i cili është nga të afërmit e këtij personi që po ndjek rrugën e vështirë. Dhe jetim konsiderohet fëmija i vogël, i cili nuk e ka babain.

16 ¶ose të varfrin të cilin e ka goditur skamja pra, ai i cili nuk ka asgjë dhe për shkak të varfërisë së tij është bërë njësh me dheun (është ngjitur pas dheut). Ka thënë Muxhahidi: “Ky është ai i varfër, i cili nuk ka as rrobë dhe as ndonjë gjë tjetër, që ta mbrojë nga dheu.”

17 ¶Veç kësaj, (njeriu duhet) të jetë nga ata që bësojnë, sepse këto vepra të mira që të afrojnë tek Allahu, bëjnë dobi vetëm kur shoqërohen me besim. Pra, kur i kryen ato për hir të Allahut. ¶që e këshillojnë njëri-tjetrin për durim, pra për të qenë të durueshëm në bindjen ndaj Allahut, në moskryerjen e gjynaheve, si dhe përballë të këqijave dhe fatkeqësive që i godasin. ¶dhe e këshillojnë për mëshirë, për të qenë të mëshirshëm ndaj robërve të Allahut.

18 ¶Këta janë njerëzit e krahut të djathtë.

19 ¶Ndërsa ata që i mohojnë shpalljet Tona, ¶ata janë njerëzit e gjëmëmadhit, d.m.th. ata janë njerëzit e krahut të majtë, pra të Zjarrit gjëmëmadh. Ajo çka ka përgatitur Allahu për njerëzit e krahut

të majtë është sqaruar, gjithashtu, në mënyrë të detajuar në suren El-Vakia (ajetet 41-56)¹.

20 ¶Mbi ata do të jetë zjarri i mbyllur, d.m.th. i mbuluar dhe i mbyllur.

SURJA ESH-SHEMS

1 ¶Për Diellin dhe shkëlqimin e tij (dubabë) Ed-duha është koha kur dielli pasi lind, ngrihet në horizont dhe drita e tij bëhet e plotë.

2 ¶dhe për Hënë që e përcjell atë!, d.m.th. e ndjek atë pas perëndimit të diellit.

3 ¶Për ditën kur e zbulon atë, d.m.th. e shfaq diellin. Kjo për arsye se kur dita shtrihet, dielli shfaqet plotësisht.

4 ¶dhe për natën kur e mbulon atë!

5 ¶Për qiellin dhe për Atë që e ka ndërtuar!

6 ¶Për Tokën dhe për Atë që e ka shtruar!, pra e ka shtruar (shtrirë) atë nga çdo anë.

7 ¶Për shpirtin dhe për Atë që e ka përsosur, pra e krijoi atë, ia përsosi gjymtyrët dhe vuri në të shpirtin dhe fuqitë shpirtërore të jashtëzakonshme si dhe e drejtoi atë në natyrshmërinë e pastër. Ka thënë Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem): “Çdo fëmijë lind në natyrshmërinë e pastër², por janë prindërit e tij që e bëjnë atë çifut, të krishterë apo zjarrputist.”

8 ¶duke ia bërë të njohur atij të keqen e të mirën!, d.m.th. ia bëri atij të njohur dhe i mundësoi të kuptonte pozitën e atyre dyjave, si dhe të mirat e të këqijat që gjenden në to.

9 ¶Vërtet, kushdo që e pastron shpirtin, do të shpëtojë, d.m.th. ai që e pastron veten, e rrit dhe e lartëson atë me devotshmëri, ka fituar çdo gjë të kërkuar dhe ka arritur gjithçka të dëshiruar.

10 ¶ndërsa kushdo që e shtyp atë (me punë të këqija), do të dështojë, d.m.th. ai që e çon atë në humbje, e devijon, e dembelos dhe nuk e angazhon atë për kryerjen e adhurimeve dhe veprave të mira, do të humbasë.

¹ “Po njerëzit e së majtës – sa të poshtëruar janë fatkeqët! Ata do të jenë në afshin përcëllues të zjarrit dhe ujit të valuar, dhe nën hijen e një tymi të zi, e cila nuk do të jetë as e freskët e as e këndshme. Ata, para kësaj, jetonin në luks dhe në vazhdimësi bënin gjynahe të rënda, duke thënë: “Vallë, pasi të vdesim e të bëhemi pluhur e eshtra, vërtet do të ringjallemi? Vallë, edhe të parët tanë të lashtë?” Thuaju (o Muhamed): “Me siguri, edhe të parët, edhe të mbramët, do të tubohen në një ditë të caktuar. Dhe atëherë ju, o jobesimtarë të humbur, me siguri që do të hani nga pema e zekumit, me të cilën do të mbushni barkun. Pastaj do të pini ujë të valuar, madje do të pini ashtu siç pi deveja e etshme”. Kështu do të jetë gostia e tyre në Ditën e Llogarisë!” Surja El-Vakia, ajetet 41-56.

² Pra në Islam (sh.p.).

﴿11﴾ Fisi i Themudit, nga shfrenimi i vet - përgënjeshtroi, d.m.th. për shkak të shfrenimit të vet, i cili i bëri ata që të përgënjeshtrojnë. Shfrenimi (Et-tug'jan): është kalimi i kufijve me kryerjen e gjynaheve.

﴿12﴾ Kur u ngrit shpejt (*imbeathe*) më i keqi i tij (për të therur devenë), d.m.th. kur u ngrit më i keqi i fisit të Themudit, ose më i keqi i gjithë njerëzve. Ky ishte Kudar ibn Salifi, i cili theri devenë. *Imbeathe* ka kuptimin: u zgjodh për këtë punë dhe u ngrit për ta kryer atë.

﴿13﴾ I dërguari i Allahut, u tha atyre, d.m.th. Salihu¹, “Kini kujdes me devenë e Allahut dhe mos e pengoni atë të pijë ujë (në ditën e caktuar për të)!” d.m.th. lëreni (të qetë) devenë e Allahut! U tërhoqi atyre vërejtjen që të bënin kujdes me të dhe mos ta pengonin atë të pinte ujë në ditën e caktuar për të.

﴿14﴾ Por ata nuk i besuan atij dhe e therën atë. Prandaj Zoti i tyre i shkatërroi të gjithë për gjynahet e tyre, nga i pari tek i fundit, d.m.th. i shkatërroi dhe i kaploi ata me dënim, duke e rrafshuar tokën sipër tyre e duke i lënë ata nën dhe.

﴿15﴾ Pa pasur frikë prej pasojave të kësaj, d.m.th. Allahu u dha këtë dënim, pa u frikësuar për ndonjë pasojë të këtij veprimi.

SURJA EL-LEJL

﴿1﴾ Për natën që mbulon (me terr),

﴿2﴾ për ditën që agon

﴿3﴾ dhe për krijimin e mashkullit dhe femrës! Ky është betim nga Allahu i Lartësuar për krijimin e dy llojeve, mashkullit dhe femrës, si nga njerëzit ashtu edhe nga krijesat e tjera.

﴿4﴾ Vërtet, veprat tuaja janë të ndryshme, d.m.th. punët tuaja janë të ndryshme. Disa nga këto punë të çojnë në Xhenet, dhe disa të tjera të çojnë në Zjarr. Kështu, ka nga ata që rendin ta shpëtojnë veten, e ka të tjerë që rendin ta shkatërrojnë atë.

﴿5﴾ Sa për atë që jep (për hir të Allahut), dhe ruhet, d.m.th. e shpenzon pasurinë e tij në rrugët e bamirësisë dhe ruhet nga haramet, të cilat i ka ndaluar Allahu.

﴿6﴾ dhe dëshmon për vërtetësinë e më të mirës (*el-busna*), pra, të zëvendësimit të saj (pasurisë që ai ka dhënë për hir të Allahut) nga Allahu, d.m.th. beson në premtimin që ka bërë Allahu, se Ai do ta shpërblejë atë, si kompensim të asaj që ai shpenzoi (për hir të Tij).

¹ Salihu është profeti i cili u dërgua tek fisi Themud. Allahu i Madhëruar na e ka treguar në disa sure të Kuranit atë që i ngjau këtij fisi, pasi ata përgënjeshtroan profetin e tyre dhe therën devenë. Shih, p.sh., ajetet 141-159 të sures Esh-shuara (sh.p.).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا ﴿١﴾ وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَّهَا ﴿٢﴾ وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّهَا ﴿٣﴾
وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا ﴿٤﴾ وَالسَّمَاءِ وَمَا بَدَّهَا ﴿٥﴾ وَالْأَرْضِ وَمَا حَمَلَهَا ﴿٦﴾
وَالنَّفْسِ وَمَا سَوَّاهَا ﴿٧﴾ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ﴿٨﴾ قَدْ
أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ﴿٩﴾ وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ﴿١٠﴾ كَذَّبَتْ ثَمُودُ
بِطَعُونَهَا ﴿١١﴾ إِذْ أُنْبِئَتْ أَشْقَاهَا ﴿١٢﴾ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ
نَافَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا ﴿١٣﴾ فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ
عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذُنُوبِهِمْ فَسَوَّاهَا ﴿١٤﴾ وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا ﴿١٥﴾

سُورَةُ اللَّيْلِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى ﴿١﴾ وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى ﴿٢﴾ وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى ﴿٣﴾
إِنْ سَعَيْكَ لِنِئْتَنِي ﴿٤﴾ فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ﴿٥﴾ وَصَدَقَ بِالْحُسْنَى ﴿٦﴾
فَسَيَسِّرُهُ لِيُيسِّرَنِي ﴿٧﴾ وَأَمَّا مَنْ يَخِلْ وَاسْتَغْنَى ﴿٨﴾ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى ﴿٩﴾
فَسَيُيسِّرُهُ لِيُعْسِرَنِي ﴿١٠﴾ وَمَا يُعْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى ﴿١١﴾ إِنَّ عَلَيْنَا
لَلْهُدَى ﴿١٢﴾ وَإِنَّ لَنَا الْآخِرَةَ وَالْأُولَى ﴿١٣﴾ فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى ﴿١٤﴾

﴿7﴾ Ne do t'ia lehtësojmë atij rrugën drejt shpëtimit, d.m.th. do t'ia bëjmë atij të lehtë shpenzimin në rrugën e hajrit si dhe të vepruarit me bindje ndaj Allahut. Këto ajete zbritën për Ebu Bekr Siddikun, kur ai bleu dhe liroi gjashtë robër besimtarë, që ishin në duart e banorëve të Mekës, të cilët i torturonin ata për shkak të fesë së tyre.

﴿8﴾ Kurse atij që është koprrac, ndihet i vërtëmjaftueshëm,

﴿9﴾ dhe e quan gënjeshtër më të mirën (*el-busna*),

﴿10﴾ Ne do t'ia lehtësojmë rrugën drejt dënimit, d.m.th. do ta përgatisim atë dhe do t'i lehtësojmë atij vetitë e vështira (rezikuese), që t'i vështirësohen shkaqet e hajrit dhe të devotshmërisë, të ndihet i dobët për kryerjen e tyre, e kështu kjo e çon atë në Zjarr.

﴿11﴾ e, kur të hidhet (në zjarr), pasuria e tij nuk do t'i bëjë dobi, d.m.th. ajo pasuri e tij me të cilën u tregua koprrac, nuk do t'i bëjë aspak dobi, kur ai të shkatërrohet dhe të bjerë në Xhehenem.

﴿12﴾ Neve na përket që t'ua tregojmë rrugën e drejtë, d.m.th. na përket Neve që të qartësojmë rrugën e udhëzimit nga rruga e humbjes. Ka thënë El-Ferra': “Kush ndjek udhëzimin, Allahu do t'ia garantojë atë udhë. Kush dëshiron Allahun, do ta gjejë Atë në atë udhë dhe kush e synon Atë, udhëzohet për tek Ai.”

Madhëruar e ka urdhëruar atë që të flasë për të mirat që Ai i ka dhënë atij, si dhe për t'i shfaqur këto të mira midis tyre. Të folurit për të mirat e Allahut është falënderim. Dhe thuhet se “dhuntia” këtu, është Kurani. Pra, Allahu i Madhëruar e ka urdhëruar të lexojë Kuranin dhe të flasë për të.

SURJA EL-INSHIRAH

1 **«Vallë, a nuk ta hapëm ty (Muhamed) kraharorin (për të pranuar besimin)»** O Muhamed, Ne ta hapëm ty gjoksin tënd për pranimin e profetësisë. Që këtu ai kreu atë thirrje që kreu, munda të mbante përsipër vështirësitë e profetësisë dhe ruajtjen e shpalljes hyjnore.

2 **«dhe ta hoqëm barrën»** Hoqëm prej teje atë çka ke bërë më parë në kohën e injorancës.

3 **«e cila ta rëndonte tepër shpinën»** Kuptimi i kësaj është: nëse ajo do të ishte barrë që mund të mbahej (mbi shpinë), do të ishte dëgjuar kërcitja e shpinës së tij (nga pesha e madhe).

4 **«dhe ta ngritëm lart emrin?!»** në dynja dhe në Ahiret me anë të disa çështjeve, siç janë: Ai (Allahu) i ka obliguar besimtarët që kur të thonë: “Eshhedu en la ilahe il-lallah (Dëshmoj se nuk ka të adhuruar tjetër me të drejtë veç Allahut)”, të thonë: “Eshhedu enne Muhammeden resulullah (Dëshmoj se Muhamedi është i dërguari i Allahut)”, gjithashtu përmendja e tij gjatë ezanit, si dhe urdhri që t'i dërgojnë atij salevate dhe selame.¹

5 **«Me të vërtetë, pas vështirësisë - vjen lehtësimi!»**

6 **«Me të vërtetë, pas vështirësisë - vjen lehtësimi!»**, d.m.th. bashkë me atë lehtësim të përmendur më sipër ka edhe një lehtësim tjetër, e që të dy këto lehtësime janë nga Allahu i Lartësuar.

7 **«Prandaj, kur të çlirohesh (nga punët e ndryshme), përpiku fort (në adhurim)»**, d.m.th. kur të mbarosh nga namazi, ose nga komunikimi, ose nga lufta, përpiku shumë me lutje (ndaj Allahut) dhe kërko prej Tij çka të nevojitet. Ose, përpiku në adhurim.

8 **«dhe vetëm te Zoti yt përqendroje synimin!»**, d.m.th. lutju Atij me përgjërime duke pasur frikë nga Zjarri dhe duke shpresuar Xhenetin.

SURJA ET-TËN

1 **«Për fikun»** Allahu i Lartësuar betohet për fikun, të cilin e hanë njerëzit, **«dhe për ullirin»** nga i cili nxjerrin vajin. Këta të dy (fiku dhe ulliri), janë përdorur në mënyrë metonimike për tokën e Palestinës², e cila është toka e fiqve dhe e ullinjve.

¹ Thotë Allahu i Madhëruar: “Vërtet, Allahu e bekon të Dërguarin dhe engjëjt e Tij luten për atë. O besimtarë, lutuni për atë dhe përshëndeteni me “selam!”” El-Ahزاب, ajeti 56.

² Pra, fiku dhe ulliri simbolizojnë tokën e Palestinës (sh.p.).

2 **«për malin e Sinait»** Mali i Sinait është mali në të cilin Allahu i Lartësuar i foli Musait (Alejhi essalatu ue esselamu).

3 **«dhe për këtë Qytet të sigurisë»**, d.m.th. për Mekën. E ka quajtur “të sigurisë” sepse ajo (Meka) është e sigurt. Sikur Allahu i Lartësuar betohet për këto tre vende sepse ato janë vendet ku Allahu u ka zbritur shpalljen Musait, Isait dhe Muhamedit (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem). Në to janë zbritur tre librat qiellorë (hyjnorë) dhe prej tyre doli drita e udhëzimit për njerëzit.

4 **«Në të vërtetë, Ne e krijuam njeriun në trajtën më të përkryer»** E ka krijuar atë me trup të zgjatur që ta marrë ushqimin me dorën e vet. E ka krijuar të ditur, të aftë të flasë (folës), organizues dhe të urtë. Kështu i mundësoi atij të jetë zëvendësi i Tij në Tokë, ashtu siç deshi Allahu për të.

5 **«pastaj e çuam atë (kur nuk beson) në gjendjen më të ulët»**, d.m.th. e kthym atë në moshën më të ulët, e cila është pleqëria dhe dobësia pas rinisë dhe fuqisë. Dhe thuhet se kuptimi këtu është: Njeriu, të cilin Allahu e ka krijuar në gjendje dhe formë të përsosur, kthehet më i keq se çdo kafshë dhe në një gjendje më të keqe se çdo gjendje, sepse ai kthehet në nivelin më të ulët, në shkallën më të ulët të zjarrit.

6 **«përveç atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira»** Ata nuk kthehen në shkallën më të ulët, përkundrazi ata çohen në Xhenetin e gjerë të Allahut tek *Il-ljijnëb* **«ata do të kenë shpërblime të pandërprera»** Ata do të kenë shpërblim të vazhdueshëm, të pandërprerë për adhurimet e tyre.

7 **«Atëherë, çfarë të shtyn ty (o njeri), që ta mohosh Ditën e Kiametit?»** pra, kur ti, o njeri, e more vesh se Allahu të krijoi në formën më të përsosur dhe se Ai të çon në shkallën më të ulët, atëherë ç'të shtyn të përgënjeshtrosh (mohosh) ringjalljen dhe shpërblimin?

8 **«A nuk është Allahu Gjykatësi më i drejtë?!»** në gjykim dhe në drejtësi. Duke e përsosur krijimin e njeriut, pastaj atë që mohoi e zhyti në fund të Zjarrit, ndërsa atë që besoi e ngriti në shkallë (të larta).

SURJA EL-'ALAK

Kjo është sureja e parë që ka zbritur nga Kurani.

1 **«Lexo me emrin e Zotit tënd»**, d.m.th. lexo, o Muhamed, duke filluar me emrin e Zotit tënd! Dhe thuhet (se kuptimi është): (Lexo) duke kërkuar ndihmën e emrit të Zotit tënd! **«Cili krijoi (gjithçka)»**

2 **«e krijoi njeriun nga një droçkë gjaku!»** duke filluar nga një lëng (nut'fah), e më pas shndërrohet me fuqinë e Allahut në gjak të mpiksuar, e cila ngjason me një copë gjaku të ngurtë.

3 **«Lexo! Zoti yt është Bujari më i madh»** Prej

³ Shiko suren El-Mutaffifin, ajetet 18-21 (sh.p.).

سُورَةُ التَّيْنِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالَّذِينَ وَالَّذِينَ وَالَّذِينَ ۝١ وَطُورِ سِينِينَ ۝٢ وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ۝٣
لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ۝٤ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَفَلِينَ ۝٥
إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ۝٦
فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالذِّينِ ۝٧ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ ۝٨

سُورَةُ الْجَاثِيَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَقْرَأَ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ۝١ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۝٢ أَقْرَأُ وَرَبُّكَ
الْأَكْرَمُ ۝٣ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝٤ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ۝٥ كَلَّا إِنَّ
الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَافٍ ۝٦ أَنزَلْنَاهُ آدَمَ اسْمَهُ ۝٧ إِنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجُوعَ ۝٨ أَرَأَيْتَ
الَّذِي يَنْهَىٰ ۝٩ عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰ ۝١٠ أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَىٰ هُدًىٰ ۝١١ أَوْ أَمَرَ
بِالتَّقْوَىٰ ۝١٢ أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ۝١٣ أَلَمْ يَعْلَمْ بِأَنَّ اللَّهَ يَرَىٰ ۝١٤ كَلَّا لَئِنْ
لَمْ يَنْتَهِ لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ ۝١٥ نَاصِيَةٍ كَذِبَةٍ خَاطِئَةٍ ۝١٦ فليدع ناديه ۝١٧
سَنَدَعُ الزَّيْبَانِيَةَ ۝١٨ كَلَّا لَا تَطْعُهُمْ وَأَسْجُدْ وَقُورًا ۝١٩

Bujarisë së Tij është se Ai të mundësoi të lexosh, edhe pse ti je analfabet (nuk di shkrim dhe këndim).

4) Cili, me anë të penës ia mësoi! I mësoi njeriut shkrimin me anë të penës. Pra, Allahu i Lartësuar thirrjen Islame e ka filluar me thirrjen dhe nxitjen për lexim dhe për shkrim, për shkak të dobisë së madhe që ata kanë.

5) ia mësoi njeriut ato që nuk i dinte. d.m.th. i mësoi njeriut me anë të penës çështje të cilat ai nuk i dinte.

6) Por vërtet që njeriu shkel çdo cak,

kur mendon se është i vetëmjaftueshëm. d.m.th. njeriu i kalon kufijtë, kur e mendon veten e vet të pavarur (vetëmjaftueshëm) me pasurinë dhe fuqinë e tij.

8) Në të vërtetë, kthimi është te Zoti yt!, pra kthimi është tek Ai dhe jo tek dikush tjetër.

9) A e ke parë ti (Muhamed) atë që pengon?

10) robin (Tonë) kur falet? Ai që pengon është Ebu Xhehli, ndërsa me fjalën rob, ka për qëllim profetin Muhamed (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem).

11) A nuk është ai (robi Ynë) në rrugë të drejtë, d.m.th. robi që pengohet për t'u falur - i cili ishte profeti Muhamed (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) - Ai është në rrugë të drejtë, e kush e pason atë udhëzohet.

12) dhe që urdhëron për devotshmëri (mbrojtje)?!, d.m.th. për sinqeritet, njësim (të Allahut), si dhe për vepra të mira me anë të së cilave bëhet mbrojtja nga Zjarri.

13) Mendo, nëse ai (penguesi) mohon dhe kthen shpinën pra, Ebu Xhehli, i cili përgënjeshtroi atë që solli i Dërguari i Allahut (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe i ktheu shpinën besimit.

14) A nuk e di ai se Allahu i sheh të gjitha?!, d.m.th. i vëzhgon gjendjet (situatat) e tij dhe e shpërblen për to. Atëherë si merr guximin për të kryer këto veprime?!

15) Jo, jo! Nëse ai nuk tërhiqet nga kjo Ky është një qortim për të, që nëse nuk i jep fund atyre veprimeve të tij dhe nuk frenohet, Ne do ta kapim për ballukesh (nasijeh) pra, do ta kapim atë nga balluket që të tërhiqet nga ato (balluket) zvarrë për në Zjarr. Nasijeh (balluket), janë floket që gjenden në pjesën e përparme të kokës.

16) për ballukesh të gënjeshtarit dhe fajtorit, d.m.th. i zoti i këtyre ballukeve është gënjeshtar, fajtor, moskokëçarës për veprimin e fajeve (gjynaheve).

17) Atëherë ai le ta thërrasë shoqërinë e vet (nadijeh), d.m.th. njerëzit e shoqërisë së vet. En-nadi është vendi ku rrinë njerëzit (të cilët kanë lidhje me njëri-tjetrin). Thuhet se Ebu Xhehli i tha të Dërguarit të Allahut (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem): "A më kërcënon mua, ndërkohë që unë kam më shumë njerëz nga të gjithë banorët e kësaj lugine?" Kështu zbriti ky ajet.

18) Ne do t'i thërrasim Zebanijet (rojet e Xhehenemit)!, d.m.th. melaiket e rreptë e të ashpër që ta marrin atë dhe ta hedhin në Zjarrin flakëruës.

19) Kursesit mos iu nënshtro atij (o Muhamed), mos iu bind atij për lënien e namazit, gjë në të cilën ai të fton. por bëj sexhde, d.m.th. falu për hir të Allahut pa ia vënë veshin dhe pa e përfillur ndalesën e tij. dhe afroju Zotit tënd! pra, afrohu tek Allahu i Madhëruar, me bindje dhe adhurim.

SURJA EL-KADR

1) Ne e kemi zbritur në Natën e Kadrit, d.m.th. Kuranin, i cili u zbrit njëherësh Natën e Kadrit në qiellin e dynjasë që nga Leubi Mahfudh¹. Pas kësaj zbritje tek Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) pjesë-pjesë, sipas nevojës, për 23 vjet. Nata e Kadrit është një prej 10 netëve të fundit të muajit të Ramazanit, në të cilin u zbrit Kurani. Në hadithe janë dhënë versione të ndryshme rreth përcaktimit të saj.

2) E kush mund të ta shpjegojë ty se ç'është nata e Kadrit? Thuhet se ajo është emërtuar "Nata e Kadrit (caktimit)", sepse në të Allahu i

¹ Shiko ajetin 22, sureja El-Buruxh (sh.p.).

Madhëruar cakton ato çështje që ai dëshiron (të ndodhin) deri në vitin e ardhshëm. Dhe thuhet, se është emërtuar kështu, “Nata e Kadrit (e vlefshme)”, ngaqë ajo është një natë me vlerë të madhe dhe shumë e nderuar.

3) **Nata e Kadrit është më e mirë se një mijë muaj.**, d.m.th. puna në të, ndërkohë që ajo është vetëm një natë, është më e mirë sesa puna në një mijë muaj.

4) **Engjëjt dhe Shpirti, me lejen e Zotit të tyre, zbresin në këtë natë, me të gjitha vendimet.**, d.m.th. zbresin nga qiejt në Tokë. Shpirti është Xhibrili (Alejhi essalatu ue esselam).

5) **Paqe është ajo**, d.m.th. e gjithë ajo është vetëm paqe, e nuk ka të keqe në të. Shejtani nuk mundet të bëjë në të ndonjë të keqe dhe as shqetësim. **deri në lindjen e agimit.**, d.m.th. deri në kohën e lindjes së agimit, nuk ndërpritet zbritja e tyre grup pas grupi deri në lindjen e agimit.

SURJA EL-BEJINE

1) **Ata që nuk besojnë prej ithtarëve të Librit,** çifutët dhe të krishterët, **dhe idhujtarëve**, politeistët arabë, adhuresit e idhujve. **nuk do të largoheshin**, pra nuk do ta linin mosbesimin e tyre e as nuk do t'i jepnin fund atij, **derisa t'u vinte Dëshmia e qartë.** Dëshmia e qartë është Muhamedi (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe mesazhi që ai sollti. Ai u sqaroi humbjen, injorancën e tyre dhe i ftoi ata në besim.

2) **Një i Dërguar nga Allahu.** Ai është Muhamedi (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) **i cili t'u lexonte faqe të pastra (Kuranin)**, d.m.th. të ruajtura nga ndryshimet dhe përshtjellimet. Ato janë me të vërtetë fjalët e Allahut.

3) **të cilat përmbanin rregulla të drejta (kajjimeh).** pra, versetet dhe gjykimet që janë shkruar në to. Ndërsa *kajjimeh* ka kuptimin të drejta, të rregullta dhe kompakte, ku nuk ka devijim nga e vërteta. Përkundrazi, gjithçka gjendet në to është mirësi, orientim, udhëzim dhe urtësi. Ka thënë Allahu i Lartësuar: “Çdo lavd i përket Allahut, i Cili i shpalli robit të Vet (Muhamedit) një Libër të dëlirë nga çdo shtrembërim, (një libër) të drejtë, për të paralajmëruar nëpërmjet tij, dënim të ashpër (për jobesimtarët) dhe për t'u dhënë lajmin e mirë besimtarëve, të cilët bëjnë vepra të mira, se për ta do të ketë një shpërblim të bukur (Xheneti)¹”. Kush vepron në përputhje me to (versetet dhe gjykimet) është në rrugën e drejtë të Allahut.

4) **Ata, që u ishte dhënë Libri, u përçanë vetëm atëherë, kur u erdhi Dëshmia e qartë.**, d.m.th. përçarja dhe kundërshtia nuk ishte si shkak i paqartësisë së çështjes, përkundrazi ato ndodhën pas qartësisë të vërtetës dhe daljes në pah të asaj

سُورَةُ الْقَدْرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ۝ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ۝ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ۝ نَزَّلُ الْمَلَائِكَةَ وَالرُّوحَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ ۝ سَلَّمَ هِيَ حَتَّى مَطَلَعِ الْفَجْرِ ۝

سُورَةُ الْبَيِّنَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِينَ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَاتُ ۝ رَسُولٌ مِنْ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُطَهَّرَةً ۝ فِيهَا كُتِبَ قِيمَةٌ ۝ وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ ۝ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حَقَفَاءً وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيمَةِ ۝ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ ۝ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ۝

që është e drejtë (e saktë). Pastaj Allahu dërgoi Muhamedin, të cilin disa e besuan e disa të tjerë e mohuan. Ata e kishin për detyrë të ndiqnin fenë e Allahut dhe të pasonin të Dërguarin, i cili u erdhi nga Allahu si vërtetues i Shkrimeve të tyre.

5) **E megjithatë, ata qenë urdhëruar** në librat e zbritur, gjithashtu edhe në Kuran, **vetëm që të adhuronin Allahun me përkushtim të sinqertë.** Të zbatonin adhurimin ndaj Allahut, e këtë adhurim ta kishin të sinqertë për hir të Tij e mos t'i shoqëronin Atij asgjë në adhurim. **duke qenë në fenë e pastër (të Ibrahimit)**, pra duke u larguar nga fetë e tjerë e duke u futur në Islam. **si dhe të falnin namazin e të jepnin zeqatin.**, d.m.th. të kryenin namazet në kohën e tyre, ashtu siç do Allahu, dhe të jepnin zekatin kur të vinte koha e tij. **Kjo është feja e drejtë.**, pra feja e bashkësisë së drejtë, prandaj nuk duhet të ndaheni nga ajo fe.

6) **Në të vërtetë, ata që nuk besojnë prej ithtarëve të Librit dhe idhujtarëve, do të hyjnë në zjarrin e Xhehenemit, në të cilin do të mbeten përgjithmonë.** **Ata janë krijesat më të këqija.**, d.m.th. ata janë krijesat më të këqija, sepse ata lanë të vërtetën nga zilia dhe padrejtësisht. Për këtë ata do të jenë krijesat me përfundimin më të keq.

¹ Surja El-Kehf, ajetet 1-2 (sh.p.).

جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عَدْنٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ حَسِنَ رَبُّهُ ۝۸

سُورَةُ الْبُرُوجِ
آيَاتُهَا ۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ۝۱ وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ۝۲ وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا ۝۳ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا ۝۴ بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا ۝۵ يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَلَهُمْ ۝۶ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۝۷ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ۝۸

سُورَةُ الْجَعَلِ
آيَاتُهَا ۱۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالْعَدِيدِ صَبْحًا ۝۱ فَاَلْمُورِبَتِ قَدْحًا ۝۲ فَاَلْمُعِيرَتِ صَبْحًا ۝۳ فَاَتْرَنَ بِهِ نَقْعًا ۝۴ فَوْسَطْنَ بِهِ جَمْعًا ۝۵ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ ۝۶ وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ۝۷ وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ۝۸ أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعِثَ رَمًا فِي الْقُبُورِ ۝۹

7) Pa dyshim, ata që besojnë dhe punojnë vepra të mira - pikërisht ata janë krijesat më të mira.

8) Shpërblimi i tyre është te Zoti i tyre: Kundrejt besimit të tyre dhe veprave të mira që ata kryen. Kopshtet e Adnit, nën të cilat rrjedhin lumenj, d.m.th. rrjedhin nën pemët dhe dhomat e Xhenetit të Adnit. E ku do të banojnë përherë. Nuk dalin prej tij, nuk ikin nga ai dhe nuk vdesin. Allahu është i kënaqur me ata, por dhe ata janë të kënaqur me Atë. Kjo është dhurata për ata që e kanë frikë Zotin e vet.

SURJA EZ-ZELZELE

1) Kur të dridhet Toka me tronditjen e saj, d.m.th. kur të lëvizë me një lëvizje të fuqishme, kështu ajo çrregullohet saqë çdo gjë mbi të thyhet (dërrmohet).

2) Kur të nxjerrë barrët nga brendia e saj, pra kur të nxjerrë të vdekurit, çka është propozur në të, si dhe veprat që janë kryer mbi të. Përsa u përket të vdekurve, Toka do t'i nxjerrë ata kur t'i fryhet Surit herën e dytë.

3) E njeriu të thotë: "Ç'po i ndodh asaj?!", d.m.th. thotë i befasuar nga çështja e saj dhe i habitur nga belaja e rëndë e saj: për çfarë u drodh dhe nxori barrën e saj?

4) Atë Ditë ajo do të tregojë lajmet e saj Do të njoftojë lajmet e saj, dhe do të tregojë për veprat e mira dhe të këqija që janë kryer mbi të. Allahu i Madhëruar e bën atë të flasë për të dëshmuar ndaj robërve.

5) Sepse Zoti yt e ka frymëzuar atë. Tregon lajmet e saj me frymëzimin dhe urdhërin që i jep Allahu për të treguar dhe dëshmuar.

6) Atë Ditë njerëzit do të paraqiten të ndarë grupe-grupe Njerëzit paraqiten nga varret e tyre në vendin ku do të jepet llogaria të ndarë (grupe-grupe). Disa shkojnë në krahun e djathtë, e disa të tjerë në krahun e majtë, sipas ndarjes nëpër fe dhe ndryshimit të punëve të tyre. Që t'u tregohen veprat e tyre, d.m.th. që Allahu t'ua tregojë veprat të shfaqura para tyre. Dhe thuhet: që t'u tregohet shpërblimi i veprave të tyre.

7) Kush ka bërë në dynja ndonjë të mirë, qoftë sa një thërmijë, do ta shohë atë Ditën e Gjykimit në librin e tij, e do të gëzohet me të. Ose, do ta shohë atë me sytë e vet të shfaqur para tij.

8) E kush ka bërë në dynja ndonjë të keqe, qoftë sa një thërmijë (dherah), do ta shohë atë Ditën e Gjykimit dhe do t'i vijë keq prej saj. Dherr janë grimca pluhuri që duken nën rrezet e Diellit.

SURJA EL-'ADIJAT

1) Beto hem për ata (kuajt) që vrapojnë Ata janë kuajt që vrapojnë me kalorësit luftëtarë (muxhahidinë) në rrugën e Allahut drejt armiqve jobesimtarë, të cilët dolën kundër Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Duke dihatur (dabha) Dabha është zhumma e frymëmanjes së kuajve kur ata vrapojnë.

2) Që nxjerrin xixa nga thundrat Ata janë kuajt të cilët lëshojnë zjarr duke nxjerrë xixa me thundrat e tyre kur godasin tokën e fortë dhe gurët, ashtu siç ndizet zjarri me gur stralli.

3) Dhe vërsulen për sulm në mëngjes, d.m.th. ata të cilët mësyjnë mbi armikun në kohën e mëngjesit.

4) Duke çuar re pluhuri (nek'a) Nek'a është pluhuri që ngrejnë kuajt kur mësyjnë.

5) Dhe ashtu hidhen në mesin e grumbullit të armikut Me mësymjen e tyre vihen në mes të armikut pas disfatës së tyre dhe bëhen grumbull në atë vend.

6) Se njeriu është vërtet mosmirënjohës (kenud) ndaj Zotit të vet Kenud është mosmirënjohësi i mirësisë, ai që shumë e mohon atë.

7) Dhe ai, pa dyshim, këtë e dëshmon. Dëshmon kundër vetes së vet për këtë mohim dhe mosmirënjohje, për shkak se gjurmët e tij shfaqen tek ai.

8) Vërtet ai e do shumë pasurinë. Kuptimi i kësaj është se ai e do pasurinë së tepërmi, është i zellshëm në kërkimin dhe arritjen e pasurisë, bëhet copa për të.

9 Vallë, a nuk e di ai se kur të nxirren jashtë ata që gjenden në varre, d.m.th. kur të shpërhapen dhe të nxirren të vdekurit nga varret.

10 dhe, kur të dalë në shesh ajo që është në gjokse, d.m.th. kur të dallohet dhe qartësohet e mira dhe e keqja që është në to.

11 Zotit i tyre, me siguri, atë Ditë di çdo gjë për ta?, d.m.th. njeriu duhet ta dijë se Zoti i të ringjallurve është i Mirënjohur me ta, asgjë e tyre nuk i fshihet Atij në atë Ditë dhe në ditët e tjera. Ai i shpërblen ata në atë Ditë. D.m.th. nëse e mësojnë këtë, atëherë nuk duhet që dashuria ndaj pasurisë t'i pengojë ata nga falënderimi dhe adhurimi i Zotit të tyre, si dhe nga kryerja e punëve për ditën e Ringjalljes.

SURJA EL-KARI'A

1 Gjëmimi i tmerrshëm! (El-Kari'ah) Ky është një prej emrave të Ditës së Kiametit, sepse ajo Ditë i godet njerëzit me tmerr, ose godet armiqtë e Allahut me dënim.

2 Ç'është Gjëmimi i tmerrshëm?

3 Kush mund të ta shpjegojë ty se çfarë është Gjëmimi i tmerrshëm?

4 Atë Ditë njerëzit do të jenë si fluturat e shpërndara, ecin të paudhëzuar në çdo drejtim nga tmerrri i madh derisa të mblidhen në vendin e dhënies së llogarisë.

5 kurse malet si leshi i shprishur. Si leshi i ngjyrosur me ngjyra të ndryshme e i krehur me gërhanë, ngaqë ata do të copëtohen (dërmohen) dhe do të fluturojnë.

6 Sa i përket atij, veprat e (mira të) të cilit do të rëndojnë në peshore Pastaj Allahu i Madhëruar në mënyrë të përmbledhur përmend gjendjet e njerëzve pas dhënies së llogarisë në vendin e caktuar për këtë, dhe ndarjen e tyre në dy grupe duke thënë: Sa i përket atij, veprat e të cilit do të rëndojnë në peshore, ato janë veprat e mira. Qëllimi i kësaj është që këto vepra të mira, peshojnë më shumë se të këqijat e tij.

7 ai do të ketë një jetë (isheb) të kënaqur (në Xhenet), d.m.th. jetë të kënaqshme me të cilën kënaqet përfituesi i saj. Isheb është fjalë e cila përfshin (në kuptimin e saj) mirësitë që gjenden në Xhenet.

8 E sa i përket atij, veprat e (mira të) të cilit nuk do të rëndojnë në peshore,

9 Ai do të ketë si strehim (ummuhu) Humnerën (e Xhehenemit - hanijeh), d.m.th. banesa e tij do të jetë Xhehenemi. E ka emërtuar "ummuhu" sepse ky njeri do të strehohet në të siç strehohet fëmija tek nëna e tij. Dhe është emërtuar Hanijeh ngaqë ai gremiset në të, megjithëse fundi i saj është larg.

10 Kush mund të ta shpjegojë ty se ç'është Humnera (e Xhehenemit)? Pyetja këtu është për të futur frikën dhe tmerrin. Kjo gjë sqaron se

وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ ۝ إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ ۝

سُورَةُ الْقَارِعَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 ۝ الْقَارِعَةُ ۝ ۱ مَا الْقَارِعَةُ ۝ ۲ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ ۝ ۳
 ۝ يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ۝ ۴ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ۝ ۵ فَأَمَّا
 ۝ مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ۝ ۶ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ۝ ۷
 ۝ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ۝ ۸ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ ۝ ۹
 ۝ وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَ ۝ ۱۰ إِنَّهَا حَامِيَةٌ ۝ ۱۱

سُورَةُ التَّكْوِينِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 ۝ أَلَمْ نَكْمُلْكَ الْكَائِبَةَ ۝ ۱ حَتَّىٰ زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ۝ ۲ كَلَّا سَوْفَ
 ۝ تَعْلَمُونَ ۝ ۳ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۝ ۴ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ
 ۝ عِلْمَ الْيَقِينِ ۝ ۵ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ۝ ۶ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا
 ۝ عَيْنَ الْيَقِينِ ۝ ۷ ثُمَّ لَتَسْتَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّوَّاسِ ۝ ۸

është ndryshe nga ato humnera të njohura, saqë nuk dihet se si është ajo në të vërtetë.

9 Ajo është një Zjarr tepër i nxehtë. Nxehtësia e të cilit është aq e madhe saqë ka arritur kulmin.

SURJA ET-TEKATHUR

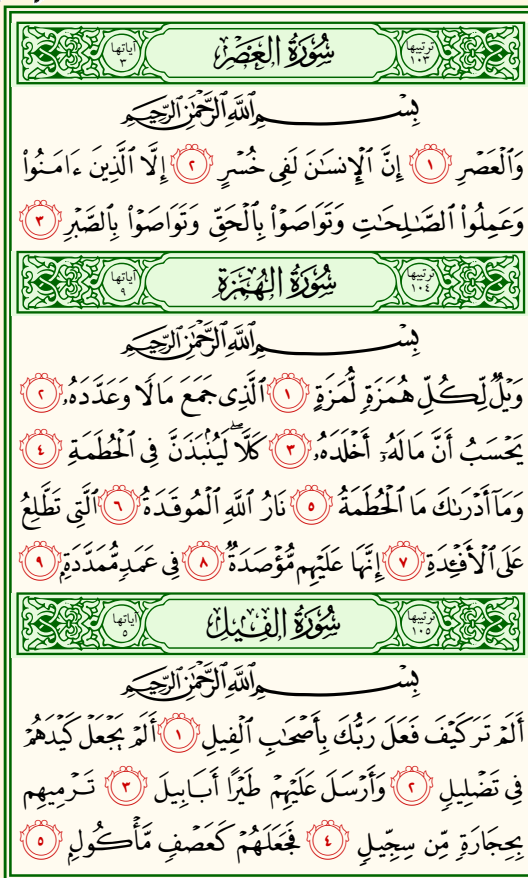
1 Ju ka hutuar përpjekja për të shumuar Përpjekja për të shumuar pasurinë, fëmijët, mburrja me sasinë dhe numrin e madh të tyre, rivaliteti në to si dhe kërkimi për të arritur t'i shtoni ato sa më shumë, ju ka larguar nga bindja ndaj Allahut dhe puna për Ahiretin.

2 derisa të shkoni në varre, d.m.th. derisa ju kapi vdekja duke qenë (ende) në atë gjendje.

3 Jo, (nuk duhet kështu)! Ju do ta merrni vesh! Ky është qortim dhe tërheqje e vërejtjes për ta në lidhje me këtë shumim dhe se ata do t'i marrin vesh pasojat e kësaj Ditë e Kiametit.

4 Madje, së shpejti do ta merrni vesh!

5 Jo (nuk duhet kështu)! Se sikur ta dinit me një dije të sigurt, d.m.th. sikur ta dinit me një dije të sigurt se drejt çfarë gjëje po shkoni, ashtu siç dini ato çështje që i keni të sigurta në dynja, atëherë kjo gjë do t'ju kishte preokupuar në vend të shumimit (të pasurisë, fëmijëve) dhe mburrjes

me to, dhe nuk do t'ju kishte hutuar (larguar) nga kjo çështje madhështore.

﴿٦﴾ **Sigurisht që do ta shihni Zjarrin flakërues!** në Ahiret.

﴿٧﴾ **Pastaj, me të vërtetë, do ta shihni atë të bindur plotësisht.** Pastaj do ta shihni Zjarrin flakërues me një shikim të tillë që është bindja vetë. Ky është të dëshmuarit dhe shikimi me sytë tuaj.

﴿٨﴾ **Pastaj, atë Ditë, do të pyeteni për kënaqësitë (e kësaj bote)**, pra për kënaqësitë e dynjasë të cilat ju penguan nga puna për Ahiretin; kështu ai pyetet për sigurinë, shëndetin, kohën e lirë, ushqimet e shijshme, pijet, pirjen e ujit të ftohtë kur është i etur, banesat e rehatshme, si dhe për kënaqësi të tjera.

SURJA EL-'ASR

﴿١﴾ **Për kohën (el-asr)!** Allahu i Madhëruar bëtohet për kohën, për shkak të mësimave që gjenden në të, në lidhje me kalimin e natës dhe të ditës sipas caktimit, në lidhje me pasimin që i bëjnë njëra-tjetrës errësira dhe drita, si dhe ndikimit që ato kanë për një jetë të rregullt dhe për atë që është në interes të gjallesave. Në të gjithë këtë, ka argument në lidhje me Krijuesin e

Madhëruar dhe Njeshmërinë e Tij. Mukatili ka thënë: “Këtu bëhet fjalë për namazin e ikindisë (el-asr).”

﴿٢﴾ **Me të vërtetë, njeriu është në humbje (kbusr)!** El-kbusr dhe el-kbusran do të thotë pakësim dhe humbje e kapitalit.

﴿٣﴾ **përveç atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira i këshillojnë njëri-tjetrit të vërtetën!** E këshillojnë njëri-tjetritin për të vërtetën që është e drejtë të kryhet, e cila është besimi në Allahun, Njësimi i Tij, kryerja e atyre që Ai ka ligjëruar dhe largimi nga ato që Ai ka ndaluar. **e i këshillojnë njëri-tjetrit durimin.** Për mosrënien në gjynahe ndaj Allahut, për durim në kryerjen obligimeve, dhe për durim përballë caktimeve të Tij të dhimbshme.

SURJA EL-HUMEZE

﴿١﴾ **Mjerë për atë që ofendon (humezeb) dhe përqesh (lumezeb)!** d.m.th. poshtërim, ose dënim, ose shkatërrim për ata të dy. Humezeb është ai i cili e ofendon tjetrin në sy të tij. Ndërsa lumezeb është ai që e përgojon tjetrin nga pas.

﴿٢﴾ **që grumbullon pasuri dhe e numëron atë!** Ky është sqarim i shkakut të ofendimit dhe përqeshjes që ai bën. Ky shkak është se atij i pëlqen vetja nga pasuria që ka mbledhur, dhe mendon se kjo e bën atë superior ndaj të tjerëve dhe për këtë gjë ai i shikon të tjerët si më të ulët.

﴿٣﴾ **A mendon se pasuria e tij do ta bëjë të pavdekshëm?!** d.m.th. ai mendon se pasuria e tij do ta lëjë atë të gjallë, të pavdekshëm dhe se ai nuk do të vdesë. Kjo ngaqë ai është mahnitur pas pasurisë së grumbulluar, kështu që nuk mendon të kthehet e të meditojë për atë që vjen pas vdekjes.

﴿٤﴾ **Jo, aspak!** d.m.th. çështja nuk është ashtu siç mendon ai, përkundrazi. **Në të vërtetë, ai do të hidhet në El-Hutameb.** d.m.th. ai dhe pasuria e tij do të flaket në Zjarr, i cili përllan dhe dërmon çdo gjë që hidhet në të.

﴿٥﴾ **E kush mund të ta shpjegojë ty se çfarë është El-Hutameb?!**

﴿٦﴾ **Ajo (El-Hutameb) është zjarri i Allahut i ndezur fort!**

﴿٧﴾ **i cili depërton deri në zemrën e njeriut.** d.m.th. nxehtësia e tij shkon deri në zemrat e tyre duke i mbuluar dhe i kapluar ato, sepse ato (zemrat) janë vendi i atyre synimeve të devijuara dhe qëllimeve të ndyta, të moralit të keq, siç është mendjemadhësia dhe përçmimi i njerëzve të mirë.

﴿٨﴾ **Ai do t'i rrethojë ata nga çdo anë,** d.m.th. të gjitha dyert e tij (Zjarrit) janë të mbyllura e të vulosura mbi ta, kështu që ata nuk dalin dot prej tij.

﴿٩﴾ **në shtylla të zgjatura.** d.m.th. do të jenë të lidhur (të prangosur) në shtylla të zgjatura. Ka thënë Mukatili: “Dyert mbyllen mbi ta, e pastaj shtrëngohen me shtylla hekuri. Asnjë derë nuk u hapet dhe asnjë kënaqësi nuk hyn tek ta.”

SURJA EL-FİL

﴿1﴾ Vallë, a nuk ke dëguar ti se si bëri Zoti yt me njerëzit e elefantit? ﴿Njerëzit e elefantit﴾ ishin një grup i krishterë abisinas, të cilët sunduan Jemenin. Më pas ata u nisën nga Jemeni duke dashur të prishnin Qaben. Kur iu drejtuan Mekës, Allahu dërgoi mbi ta zogjtë që janë përmendur në këtë sure, të cilët i shkatërruan ata. Ky ishte një argument. Kjo ndodhi dyzet vjet para se të dërgohej Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem). Disa nga ata të cilët e dëshmuuan këtë ngjarje ishin ende gjallë kur u dërgua Profeti (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem).

﴿2﴾ A nuk ua prishi atyre kurthin, d.m.th. a nuk e bëri Allahu i Lartësuar kurthin dhe përpjekjen e tyre për të prishur Qaben, humbje për ta, gjë që i çoi ata në shkatërrim?

﴿3﴾ duke dërguar kundër atyre tufa zogjsh. Ata ishin zogji të zinj, të cilët erdhën nga deti tufa-tufa. Çdo zog mbante tre gurë, dy gurë në këmbë dhe një gur në sqep. Çdo gjë që goditej nga ky gur dërmohej.

﴿4﴾ të cilët i gjuajtën me gurë prej baltës së pjekur? Kanë thënë: Ata ishin gurë prej një balte të pjekur me Zjarrin e Xhehenemit, në të cilët ishin shkruar emrat e atyre njerëzve (të cilët donin të shkatërronin Qaben). Kur ndonjëri prej tyre goditej nga ndonjë nga këta gurë, atij i shfaqej sëmundja e lisë. Ky lloj guri kishte një madhësi sa një kokërr bizele dhe më e madhe se një thjerrëz.

﴿5﴾ Dhe kështu, i bëri si byk i ngrënë. Si gjethet e bimëve pasi i kanë ngrënë kafshët dhe i kanë hedhur përdhe (duke i shkelur me këmbë). Dhe thuhet, se kuptimi është: u bënë si gjethet e bimëve, pasi janë ngrënë nga kafshët dhe u ka mbetur vetëm kërcelli.

SURJA EL-KUREJSH

Kjo sure emërtohet gjithashtu "surja El-Ilaf".

﴿1﴾ (Shkatërrimin e njerëzve të elefantit Allahu e bëri) për të mbrojtur fisin Kurejsh,

﴿2﴾ për t'i mbrojtur ata në udhëtimin që bëjnë dimër e verë. Njëri nga këta udhëtime bëhej gjatë dimrit për në Jemen, ngaqë ai ishte një vend i nxehtë. Ndërsa udhëtimi tjetër bëhej gjatë verës për në Sham, ngaqë ai ishte një vend i ftohtë. Kurejshët e siguronin jetesën nëpërmjet tregtisë dhe sikur të mos ishin këto dy udhëtime, qëndrimi atje do të ishte i pamundur. Gjithashtu, sikur të mos ishte siguria që ata kishin - duke qenë se ata ishin pranë Shtëpisë së Shenjtë - nuk do të mund t'i jepnin dot drejtim punëve.

Kuptimi i kësaj është se Allahu i Madhëruar bëri që ata të ndihen të familjarizuar (rehat) dhe ua lehtësoi atyre këto dy udhëtime. Prandaj për këtë ata duhet që adhurojnë t'ia kushtojnë vetëm Allahut.

﴿3﴾ Prandaj le të adhurojnë Zotin e kësaj shtëpie (Qabes) Allahu i Madhëruar ua bëri atyre të

سُورَةُ فُرْيَيشَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
لَا يَلْفُ فُرْيَيشَ ﴿١﴾ إِذْ لَفِيهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ
﴿٢﴾ فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ﴿٣﴾ الَّذِي أَطْعَمَهُمْ
مِنْ جُوعٍ وَءَامَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ ﴿٤﴾

سُورَةُ الْمَائِدَاتِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالذِّبْرِ ﴿١﴾ فذَلِكَ الَّذِي
يَدْعُ الْيَتِيمَ ﴿٢﴾ وَلَا يُحِضُّ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ ﴿٣﴾
فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ﴿٤﴾ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ﴿٥﴾
الَّذِينَ هُمْ بِرِءَائِهِمْ وَبِمَنَعُونَ الْمَاعُونَ ﴿٦﴾

سُورَةُ الْبَكُورَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ﴿١﴾ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَحْسِرْ ﴿٢﴾
إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ﴿٣﴾

njohur se Ai është Zoti i kësaj Shtëpie të Shenjtë. Kjo ngaqë ata kishin në të idhuj, të cilët i adhuronin, kështu Ai dalloi veten e Tij nga ata idhuj. Me anë të kësaj Shtëpie të Shenjtë, (Kurejshët) fituan respekt (nder) mbi arabët e tjerë.

﴿1﴾ Cili i ushqeu ata pas urisë, d.m.th. i ushqeu me anë të këtyre dy udhëtimeve. Në këtë mënyrë i dha fund urisë së tyre të madhe që kishin para se të merreshin me këto dy udhëtime. dhe i siguroi prej frikës. Arabët sulmonin dhe robëronin njëri-tjetrin. Ndërsa Kurejshët ishin të sigurt nga kjo për shkak të pozitës që gëzonte vendi i shenjtë (harem), siç i siguroi ata nga frika e abisinasve me elefantin.

SURJA EL-MĀ'ŪN

﴿1﴾ A e ke parë atë që mohon Ditën e Llogarisë?, d.m.th. a e ke parë atë që përgënjeshtroon llogaridhënien dhe shpërblimin?

﴿2﴾ Ky është ai që i debon ashpër jetimet, d.m.th. nëse mediton rreth tij, apo kërkon për të, do të gesh se ky është ai i cili e largon ashpër jetimin nga e drejta e tij. Në kohën e injorancës (para ardhjes së Islamit) arabët nuk u jepnin trashëgimi grave dhe fëmijëve.

سُورَةُ الْكَافُرُونَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ﴿١﴾ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٢﴾
وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴿٣﴾ وَلَا أَنَا عَابِدٌ لِمَا
عَبَدْتُمْ ﴿٤﴾ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴿٥﴾ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ﴿٦﴾

سُورَةُ النَّصْرِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ﴿١﴾ وَرَأَيْتَ النَّاسَ
يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ﴿٢﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
وَاسْتَغْفِرْ لَهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ﴿٣﴾

سُورَةُ الْمَسَدِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ﴿١﴾ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا
كَسَبَ ﴿٢﴾ سَيَصِلُنَّ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ﴿٣﴾ وَأَمْرَأَتُهُ
حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ﴿٤﴾ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ﴿٥﴾

﴿١﴾ dhe nuk nxit që t'i jepet ushqim të varfrit, d.m.th. nuk nxit as veten, as familjen e tij dhe as të tjerët për një veprim të tillë, duke u treguar dorështrënguar në pasuri.

﴿٢﴾ Mjerë për ata, të cilët kur falen,

﴿٣﴾ janë të pakujdesshëm për namazet, d.m.th. janë të pakujdesshëm për namazet, nuk e vrasin mendjen për to. Kur falen nuk shpresojnë shpërblim për namazin e tyre dhe kur e lënë atë nuk frikësohen nga ndonjë dënim. Ata janë të pakujdesshëm ndaj namazit aq sa u ikën koha e tij (dhe ata ende nuk janë falur).

﴿٤﴾ të cilët duan vetëm që të duken, d.m.th. kur falen, e bëjnë këtë për t'u dukur para njerëzve që po falen. Ose, çdo vepër të mirë që kryejnë, e bëjnë për t'u dukur para njerëzve që ata të flasin fjalë të mira për ta.

﴿٥﴾ dhe nuk u japin ndihmë (el-maun) nevojtarëve. El-Maun është emër që përfshin sendet të cilat njerëzit ia japin hua njëri-tjetrit, siç është kova, tenxherja si dhe ato gjëra të cilat nuk duhet që të mos i japësh, siç është uji dhe kripa. Dhe thuhet se el-maun është zekati. Pra, nuk japin zekatin e pasurive të tyre.

SURJA EL-KEUTHER

﴿١﴾ Me të vërtetë që Ne të kemi dhënë ty Keutherin﴿﴾ Keutheri është një lumë në Xhenet, të cilin Allahu e ka bërë si nderim për të Dërguarin e Tij (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe Ymetin e tij.

﴿٢﴾ andaj, falu (vetëm) për Zotin tënd﴿﴾ Ajo që urdhërohet këtu është falja e namazeve të obliguara. dhe ther kurban!﴿﴾ Disa njerëz faleshin dhe themin kurban për të tjerë dhe jo për Allahun. Kështu Allahu e urdhëroi Profetin e Tij (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) që namazi dhe kurbanit të jenë vetëm për Të. Ka thënë Katade dhe Ata': "Këtu bëhet fjalë për namazin e Bajramit dhe therjen e kurbanit."

﴿٣﴾ Sigurisht, ai që të urren ty, ai vetë është fatprerë (ebter).﴿﴾ Sigurisht ai që të urren ty, është ai të cilit nuk i mbetet kujtim pas vdekjes së tij. Një burrë quhet ebter, kur ai nuk ka fëmijë. Kur vdiq një djalë i të Dërguarit (Muhamedit) (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem), njëri nga politeistët tha: "Ai është fatprerë (ebter)." Kështu zbriti kjo sure.

SURJA EL-KAFIRÛN

﴿١﴾ Thuaj: "O ju mosbesimtarë!﴿﴾ Shkaku i zbritjes së kësaj sureje është se mosbesimtarët kërkuan nga i Dërguari i Allahut (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) që ai të adhuronte zotat e tyre një vit dhe ata të adhuronin Zotin e Tij një vit. Kështu Allahu e urdhëroi që t'u thoshte:

﴿٢﴾ Unë nuk adhuroj çfarë ju adhuronit, d.m.th. unë nuk bëj atë që ju kërkoni prej meje, adhurimin e atyre idhujve që ju adhuronit. Pra, nuk adhuroj zotat tuaj.

﴿٣﴾ dhe ju nuk jeni adhures të Atij që unë adhuroj, d.m.th. as ju nuk jeni adhures të Allahut, të Cilin unë adhuroj, përderisa ju vazhdoni në politeizmin dhe mosbesimin tuaj.

﴿٤﴾ Unë nuk do të jem kurrë adhures i atyre që ju i adhuronit﴿﴾ Në ditët e mia të ardhshme, dhe në jetën time të mëtejshme; Unë nuk do të adhuroj asnjë nga zotat tuaj që ju i adhuronit.

﴿٥﴾ dhe as ju nuk do të jeni adhures të Atij që unë adhuroj!﴿﴾, d.m.th. ju nuk do të adhuronit Allahun, në ditët tuaja të ardhshme përderisa vazhdoni në mosbesimin dhe adhurimin tuaj ndaj idhujve. Kjo ngaqë adhurimi i atij që nuk beson (mohon) Allahun dhe i politeistit (ai që adhuron dikë tjetër bashkë me Allahun) është i refuzuar dhe nuk merret në konsideratë. Dhe thuhet se këto ajete janë përsëritur për përforsim, në mënyrë të tillë që të priten shpresat e jobesimtarëve për të marrë ndonjë përgjigje pozitive nga i Dërguari i Allahut (Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) për kërkesën e tyre që ai të adhuronte zotat e tyre.

﴿٦﴾ Ju keni fenë tuaj, ndërsa unë kam fenë time!﴿﴾ Nëse ju jeni kënaqur me fenë tuaj, atëherë unë jam i kënaqur me fenë time. Pra feja juaj e cila është

politeizmi është e kufizuar tek ju dhe nuk do të kalojë tek mua, dhe feja ime e cila është Njësimi, është e kufizuar tek unë dhe nuk do të kalojë tek ju.

SURJA EN-NASR

Kjo sure emërohet gjithashtu surja e Lamtumirës. Transmetohet nga Ibn Abbasi ^(Radjallahu anhu) se ai ka thënë: “Kur zbriti: **﴿Kur të vijë ndihma e Allahut dhe çlirimi (i Mekës)﴾**, i Dërguari i Allahut ^(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) tha: “Unë jam njoftuar për vdekjen time”. Për këtë sure Ibn Abbasi ka thënë: “Të Dërguarit të Allahut ^(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) iu bë njoftimi për exhelin (kohën e vdekjes) e tij.”

﴿Kur të vijë ndihma (nashr) e Allahut dhe çlirimi (i Mekës)﴾, d.m.th. kur të vijë ty, o Muhamed, ndihma e Allahut kundër armiqve të tu, pra Kurejšëve, si dhe të japë çlirimin e Mekës. “Nashr – ndihma” është mbështetja me anë të së cilës arrihet mposhtja e armiqve, mundja e tyre dhe mbizotërimi mbi ta. Ndërsa “El-Fet’habaja – çlirimi” është çlirimi i vendbanimeve të armiqve, hyrja në shtëpitë e tyre si dhe hapja e zemrave të tyre për pranimin e së vërtetës.

﴿dhe t’i shohësh njerëzit duke hyrë në fenë e Allahut grupe-grupe﴾, d.m.th. grup pas grupi, sepse kur i Dërguari i Allahut ^(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem) çliroi Mekën, arabët thanë: “Përderisa Muhamedi triumfoi mbi banorët e Haremit (vendit të shenjtë), të cilët Allahu i mbrojti nga njerëzit e elefantit, atëherë ai është në të vërtetën dhe ju nuk keni fuqi kundër tij. Kështu ata filluan të hynin në Islam grupe-grupe pasi më parë hynin një nga një, saqë ndodhte që një fis i tërë të hynte njëherësh në Islam.”

﴿atëherë madhëroje me falënderim Zotin tënd﴾ Këtu ka një bashkim midis madhërimit të Allahut, i cili lejoi për t’u mahnitur nga ai lehtësim që Ai bëri, gjë që nuk i shkonte ndër mend as atij (Profetit ^(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem)) dhe as ndonjë njeriu tjetër, si dhe falënderimit të Tij për të mirën që Ai i bëri, për dhuntinë madhështore ndaj tij nëpërmjet ndihmës dhe çlirimit të “mëmës së vendbanimeve (Mekës)” dhe për hyrjen e njerëzve në Islam grupe-grupe. **﴿dhe kërko falje nga Ai﴾** d.m.th. kërko falje nga Ai për gjynahet e tua, duke u treguar modest për hir të Allahut dhe duke i konsideruar si të pamjaftueshme veprat e tua. **﴿se Ai është vërtet Pranues i madh i pendimeve﴾**, d.m.th. Ai është i tillë që t’ua pranojë pendesën atyre që kërkojnë falje. I mëshiron me anë të pranimit të pendesës. Transmeton Buhariu dhe të tjerë nga Ibn Abbasi ^(Radjallahu anhu), i cili për këtë sure ka thënë: “Ky është exheli i të Dërguarit të Allahut ^(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem), të cilin Allahu ia bëri të ditur atij”. Ka thënë: **﴿Kur të vijë ndihma e Allahut dhe çlirimi (i Mekës)﴾** Kjo është shenja e exhelit të tij

﴿atëherë madhëroje me falënderim Zotin tënd,

dhe kërko falje nga Ai; se Ai është vërtet Pranues i madh i pendimeve﴾

SURJA EL-MESSED

﴿Lu thafshin duart Ebu Lehebit﴾, d.m.th. u shkatërrroshin, humbshin dhe u zhgënjeshin duart e tij. **﴿dhe ai u shkatërrua në të vërtetë﴾**, d.m.th. u shkatërruajtë ai vetë. D.m.th. lutja (dua) që ai bëri kundër tij ndodhi në të vërtetë. Ebu Lehebi ishte xhaxhai i Profetit ^(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem). Emri i tij është Abdul-uz. **﴿Nuk i bëri dobi as pasuria dhe as fitimet e tjera﴾**, d.m.th. pasuria që ai grumbulloi si dhe fitimet dhe autoriteti që ai fitoi nuk larguan nga ai shkatërrimin dhe as dënimin e Allahut që ra mbi të.

﴿Ai, me siguri, do të hidhet në zjarrin me flakë të tërbuara﴾ Do të dënohet në Zjarrin flakëruer i cili do t’ja djegë lëkurën. Ky është Zjarri i Xhehenemit që është ndezur dhe digjet flakë. **﴿po ashtu edhe gruaja e tij, që mbart drutë e zjarrit﴾** Gruaja e tij do të futet në një zjarr gjithë flakë. Ajo është Ummu Xhemil bint Harb, motra e Ebu Sufjanit, e cila barte ferra dhe gjemba dhe i hidhte ato natën në rrugën ku kalonte Profeti ^(Sal-lallahu alejhi ue sel-lem).

﴿në qafën e saj do të ketë një litar prej fijesh palme (mesed)﴾ Mesed janë fijet e palmës me anë të së cilave thuren litarët. Ajo mbante në qafën e saj një varëse xhevahiri dhe thoshte: “Beto hem për Latin dhe Uzan, unë do ta shpenzoj atë në armiqësinë kundër Muhamedit”. Kështu shpërblimi i saj është që në Ditën e Kiametit, në qafën e saj të vendoset një litar, në vend të varësës së saj.

﴿në qafën e saj do të ketë një litar prej fijesh palme (mesed)﴾ Mesed janë fijet e palmës me anë të së cilave thuren litarët. Ajo mbante në qafën e saj një varëse xhevahiri dhe thoshte: “Beto hem për Latin dhe Uzan, unë do ta shpenzoj atë në armiqësinë kundër Muhamedit”. Kështu shpërblimi i saj është që në Ditën e Kiametit, në qafën e saj të vendoset një litar, në vend të varësës së saj.

SURJA EL-IHLAS

﴿Thuaj: “Ai është Allahu, Një dhe i Vetëm!﴾ Politeistët thanë: “O Muhamed! Na trego prejardhjen e Zotit tënd!” Kështu zbriti kjo sure. Kuptimi është: nëse ju kërkonin sqarim për prejardhjen e Tij, atëherë dijeni se Ai është Allahu, Një, i Vetëm e i Pashoq!

﴿Allahu është Es-Samed Absoluti, të Cilit i përgjerohet gjithçka në amshim.﴾ Es-Samed është Ai, i Cili synohet (nga krijesat) për çdo nevojë ngaqë Ai është që ka mundësi t’i kryejë ato. Transmetohet nga Ibn Abbasi ^(Radjallahu anhu) se ai ka thënë: “Es-Samed është Zotëria me sovranitet të plotë, Fisniku me madhësi të plotë, i Buti me butësi të plotë, i Pasuri me pasuri të plotë, Mbizotëruesi me mbizotërim të plotë, i Gjithdijshmi me dije të plotë, i Urti me urtësi të plotë, Ai është Allahu i Madhëruar. Kjo (Es-Samed) është një cilësi që nuk i takon askujt tjetër veç Tij.”

﴿Ai as nuk lind, as nuk është i lindur.﴾ d.m.th. nuk ka dalë prej Tij ndonjë fëmijë, dhe as Ai vetë nuk ka dalë prej diçkaje, sepse asgjë nuk është në llojin e Tij, për shkak të pamundësisë që atij t’i mvishet mosekzistenca më parë apo më

سُورَةُ الْاِخْلَاقِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ① اللَّهُ الصَّمَدُ ② لَمْ يَلِدْ
 وَلَمْ يُولَدْ ③ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ④

سُورَةُ الْبَقَرَةِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ① مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ② وَمِنْ
 شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ③ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي
 الْعُقَدِ ④ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ⑤

سُورَةُ النَّاسِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ① مَلِكِ النَّاسِ ② إِلَهِ
 النَّاسِ ③ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ④ الَّذِي
 يُؤَسُّوسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ⑤
 مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ⑥

pas, sepse i linduri nuk ekzistonte para se të lindte. Pra, Allahu i Lartësuar nuk ka baba që t'i përkasë atij. Ka thënë Katade: "Politeistët arabë thanë: "Engjëjt janë bijat e Allahut." Çifutët thanë: "Uzejri është biri i Allahut." Të krishterët thanë: "Mesihu është biri i Allahut." Por Allahu i përgënjeshtroi dhe tha: **«Ai as nuk lind, as nuk është i lindur.»**

④ **«Dhe askush nuk është i barabartë (a i krahasueshëm) me Atë!»** Askush nuk barazohet me Të, as nuk i përngjan Atij dhe as nuk ka ndonjë cilësi si cilësitë e plota të Tij.

SURJA EL-FELEK

① **«Thuj: "Kërkoj mbështetje te Zoti i agimit (el-felek)»** El-felek është agimi (mëngjesi), sepse nata ndahet (shkëputet) prej tij. Dhe thuhet se "El-Felek" është çdo gjë që çahet dhe del nga gjithçka që ka krijuar Allahu, qofshin ato kafshë, fara, bërthama dhe gjithçka qofshin ato, bimë apo diçka tjetër. Thuhet, qëllimi këtu është dhënia e një shenje se Ai, i Cili ka fuqinë për t'i larguar këto errësira të mëdha nga gjithë kjo botë, ka gjithashtu fuqi që të largojë nga ai i cili kërkon mbrojtje tek Ai, çdo gjë nga e cila ai ka frikë dhe druhet prej saj.

② **«që të më mbrojë nga sherri i gjithçkaje që Ai**

ka krijuar», d.m.th. kërkoj prej Allahut që të më mbrojë nga e keqja e të gjitha krijesave që Ai ka krijuar.

③ **«dhe nga sherri i natës, kur kaplon terri»**, d.m.th. kërkoj prej Tij që të më mbrojë nga e keqja e natës kur ajo vjen. Kanë thënë: Kjo, ngaqë natën dalin egërsirat nga strofkat e tyre, parazitët nga vendi i tyre. Gjithashtu, dalin edhe njerëzit e këqinj për t'u marrë me gjëra të kota dhe shkatërrime.

④ **«dhe nga sherri i falltarëve, që fryjnë në nyje (duke bërë magji)»**, d.m.th. kërkoj prej Tij që të më mbrojë nga e keqja e grave magjistare, ngaqë ato frynin në nyjet e fijeve (penjve) kur bënin magji me to.

⑤ **«dhe nga sherri i smirëziut, kur vepron me smirë (hased).»** "Hasedi – smira" është të dëshiruarit e largimit të së mirës që Allahu i ka dhënë dikujt.

SURJA EN-NÂS

① **«Thuj: "Kërkoj mbështetje te Zoti i njerëzve»** "Zoti i njerëzve" është Krijuesi, Organizuesi dhe Rregulluesi i gjendjeve të tyre.

② **«Sundimtari i njerëzve»** Ai ka sundimin e plotë dhe pushtetin mposhtës.

③ **«i Adhuruari-Ilah (i vetëm me të drejtë) i njerëzve»**, pra i Adhuruari i tyre. Kjo ngaqë sundimtari (mbreti) mund të jetë i adhuruar dhe mund të mos jetë. Prandaj këtu ka sqaruar se emri El-Ilah është i veçantë për Të dhe për askënd tjetër.

④ **«nga sherri i cytësit (ngacmuesit)»** Cytësi është shejtani **«që fshihet»** kur përmendet Allahu, shejtani fshihet dhe mblidhet, ndërsa kur nuk përmendet, ai shtrihet dhe cyt.

⑤ **«e që hedh dyshime në gjokset e njerëzve»** Kjo është thirrja që ai bën për t'iu bindur atij, me anë të një fjale të fshehtë që mbërrin në zemër pa iu dëgjuar zëri. Pastaj Allahu i Madhëruar na sqaron se ai që cyt është dy llojesh: xhind dhe njeri. Kështu Ai (Allahu) ka thënë:

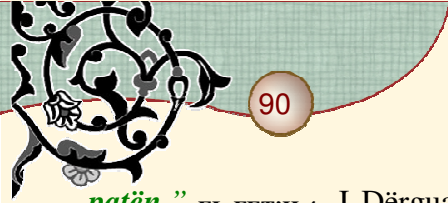
⑥ **«(qoftë ai djall) prej xhindeve apo njerëzve!»** Përsa i përket djallit prej xhindeve, ai ngacmon në gjokset e njerëzve. Ndërsa djalli prej njerëzve, ngacmimin e tij në gjokset e njerëzve e bën duke e shfaqur veten si një këshillues i dhembshur (të cilit i vjen keq për ty). Kështu ai vë në gjoks ato fjale të tij të cilat i ka dhënë si këshillë, ashtu siç ka vendosur në të edhe djalli prej xhindeve me cytjet e tij. Dhe thuhet se është Iblisi ai që cyt në gjokset e njerëzve. Transmetohet nga Ibn Abbasi ^(Radjallahu anhu) se ai ka thënë: "Çdokush që lind ka në zemrën e tij cytësin. Kur ai përmend Allahun, cytësi fshihet, e kur ai është i shkujdesur (e nuk përmend Allahun), atëherë ai fillon cytjet e tij."

Kërkojmë nga Allahu i Lartësuar të na mbrojë nga cytjet e shejtanit të mallkuar.

Pyetje të rëndësishme në jetën e myslimanit

- 1 Nga e merr myslimani besimin e tij?** Myslimani e merr besimin e tij nga Libri i Allahut të Madhëruar (Kurani) dhe nga Suneti i saktë i të Dërguarit të Tij - Muhamedit (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) i cili nuk fliste nga vetja tij, por: *“Ajo (që thotë) është vetëm se shpallje hyjnore.”* EN-NEXHM: 4. Librin e Allahut dhe Synein e të Dërguarit të Tij (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) duhet t'i kuptojmë, ashtu siç e kuptuan shokët e tij dhe paraardhësit tanë të sinqertë (selef es-sâlih).
- 2 Ku duhet ta gjejmë zgjidhjen, nëse nuk pajtohemi për diçka?** Nëse kemi ndonjë mosmarrëveshje, ne duhet t'i drejtohem Kuranit dhe Syneit të të Dërguarit të Allahut (sal-lallahu alejhi ue sel-lem). Për këtë Allahu i Madhëruar thotë: *“Nëse nuk pajtoheni në ndonjë gjë, drejtojueni Allahut dhe të Dërguarit!”* EN-NISÂ':59. Ndërsa Pejgamberi Muhamed (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thoshte: *“Kam lënë tek ju dy gjëra, që nëse u përmbaheni fuqishëm do t'ju ruajnë nga humbja e rrugës së drejtë; ato janë: Libri i Allahut të Madhëruar dhe Suneti i të Dërguarit të Tij.”* El Muveta.
- 3 Kush do të jetë grupi i shpëtuar Ditën e Gjykimit?** I Dërguari i Allahut (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) ka thënë: *“Ymeti im do të ndahet në shtatëdhjetë e tre grupe. Të gjithë do të jenë në Zjarr, përveç njërit”. Shokët i thanë: “E, kush është ky grup, o i Dërguari i Allahut?” Ai tha: “Ata që i përmbahen rrugës sime dhe rrugës së shokëve të mi.”* E përcjellin Ahmedi dhe Tirmidhîju.
- E vërteta është në atë që ka praktikuar Pejgamberi Muhamed (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe shokët e tij, prandaj duhet ta pasosh atë, në qoftë se do shpëtimin dhe pranimin e veprave të tua.
- 4 Cilat janë kushtet e pranimit të veprave të mira? Kushtet e pranimit të veprave të mira janë:** 1- Besimi i Allahut të Madhëruar dhe njëjësimi i Tij.
2- Sinqeriteti. (qëllimi për të arritur vetëm kënaqësinë e Allahut të Madhëruar.)
3- Ndjekja e të Dërguarit tonë Muhamedit (sal-lallahu alejhi ue sel-lem): çdo vepër duhet të jetë sipas udhëzimit të tij. Nuk ka adhurim përveç adhurimit të ligjëruar nëpërmjet tij. Në qoftë se njëri nga këto kushte mungon, atëherë vepra nuk pranohet. Allahu i Madhëruar ka thënë: *“Dhe Ne do t'u qasemi veprave që kanë bërë ata dhe do t'i shndërrojmë në pluhur e hi.”* EL-FURKÂN:23.
- 5 Shkallët e fesë islame janë tre:** Islami, Imani dhe Ihsani.
- 6 Ç'është Islami dhe sa shtylla ka ai ?** Islam do të thotë: t'i dorëzohesh Allahut, ta njëjësosh dhe ta adhurosh Atë, si edhe të mos i shoqërosh askënd dhe asgjë. Shtyllat e Islamit janë pesë. Ato i ka përmendur Pejgamberi i Allahut (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) i cili thotë: *“Islami është i ndërtuar mbi pesë (shtylla): Dëshmia që s'ka të adhurosh tjetër me meritë përveç Allahut dhe se Muhamedi është i Dërguari i Tij, kryerja e namazit, dhënia e zeqatit, vizita e Qabes (Haxhi) dhe agjërimi i Ramazanit.”*¹
- 7 Ç'është Imani dhe sa shtylla ka?** Imani është: Besimi me zemër, deklarimi me gjuhë dhe veprimi me gjymtyrë. Imani shtohet me adhurim dhe pakësohet me gjynahe. Allahu i Madhëruar thotë: *“...Për t'ua forcuar besimin, krahas besimit që*

¹ Mutefekun alejhi (domethënë se hadithi është transmetuar në të dy librat më të saktë të hadithit; të imam Buhariut dhe imam Muslimit. Shënim i përkthyesit).

patën.” EL-FET’H:4. I Dërguari i Allahut ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: **“Imani përbëhet nga shtatëdhjetë e sa degë. Më e madhja e tyre është thënia “La ilahe il-lallah” dhe më e vogla është largimi i një pengese nga rruga. Turpi është degë e besimit.”**

E përcjell Muslimi. Që besimi shtohet me adhurim dhe pakësohet me gjynahe e vëren edhe njeriu vetë. Në kohën e riteve me vlera të veçanta (si gjatë Ramazanit) myslimani i bën adhurimet e tij plot gjallëri, ndërsa kur bën gjynahe adhurimet i duken më të rënda. Allahu i Madhëruar thotë: **“...Sepse veprat e mira i shlyejnë veprat e këqija.”** HÛD:114.

Shtyllat e *Imanit* janë gjashtë. Ato i ka përmendur i Dërguari i Allahut ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem): **“...Të besosh Allahun, melaiket (engjëjt) e Tij, Librat e Tij, peygamberët e Tij, Botën Tjetër dhe se Allahu ka paracaktuar të mirën dhe të keqen.”** E përcjell Buhariu.

8 Çdo të thotë ‘La ilahe il-lallah’? Do të thotë të mohosh se dikush (apo diçka) tjetër meriton të adhurohet përveç Allahut dhe të theksosh se vetëm Allahu i Madhëruar është Ai që e meriton këtë gjë.

9 A është Allahu me ne? Po, Allahu i Madhëruar është me ne; me diturinë e Tij, me dëgjimin e Tij, me shikimin e Tij, me përkujdesjen e Tij, me mbikëqyrjen e Tij, me forcën dhe dëshirën e Tij. Por Ai nuk është (në mesin tonë) me Qenien e Tij, sepse Ai nuk përzihet me krijesat dhe asnjë krijesë nuk mund ta përfshijë Atë.

10 A shikohet Allahu me sy? Myslimanët njëzëri janë të mendimit, se Allahu nuk mund të shikohet në këtë botë dhe se myslimanët do ta shikojnë Allahun në Botën Tjetër; kur krijesat do të grumbullohen para Tij dhe në Xhenet. Allahu i Madhëruar thotë: **“Atë ditë, disa fytyra do të shkëlqejnë dhe Zotin e tyre do ta shohin.”** EL-KIJÂME:22.

11 Ç’vlerë kanë njohjet e emrave dhe të cilësive të Allahut? Detyra e parë që i vendosi Allahu krijesave të Tij ishte që ata ta njihnin Atë. Sapo njerëzit ta njohin vërtetë Atë, do ta adhurojnë ashtu siç e meriton. Allahu i Madhëruar thotë: **“Dije se nuk ka zot tjetër të vërtetë që e meriton adhurimin përveç Allahut! Kërko falje për gjynahet e tua dhe të besimtarëve!”** MUHAMMED:19. Kur Allahu përmendet si Mëshirëplotë, nxit te besimtari shpresën. Kur përmendet si “Dënues i Ashpër dhe i Rreptë” kjo nxit te besimtari frikën. Kur Allahu përmendet si i Vetmi që dhuron mirësi, kjo nxit te besimtari falënderimin.

Qëllimi i adhurimit me emrat e Allahut dhe me cilësitë e Tij. Adhurimi i Allahut me emrat dhe cilësitë e Tij do të thotë, që ne t’i njohim mirë ato emra dhe kuptimet e tyre e të ndikohemi prej tyre: Ka prej emrave të Allahut dhe cilësive të Tij, që nëse dikush i ka diçka prej tyre është i lavdëruar, siç janë: dituria, mëshira, drejtësia dhe të tjera, si edhe prej atyre, që nëse dikush i ka është i qortuar, siç janë: hyjnizimi, kryelartësia, imponimi.

Njeriu duhet dhe është i urdhëruar të ketë disa cilësi të lavdërueshme, siç janë: adhurimi, nënshtrimi, ndjenja e nevojës, lutja e të ngjashme me këto e që Allahu kurrësi nuk mund të përshkruhet me ato cilësi. Krijesa më e dashur e Allahut është ai që gëzon cilësitë që Ai i dëshiron dhe krijesa me e padashur për të është ai që ka cilësitë që Allahu i urren.

12 Cilat janë emrat e bukur të Allahut? Allahu i Madhëruar thotë: **“Allahut i përkasin emrat më të bukur, prandaj thirrreni Atë (lutjuni Atij) me to.”** EL-A’RAF:180.

Vërtetohet se Pejgamberi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Ndër emrat e Allahut janë nëntëdhjetë e nëntë emra, njëqind pa një, kush i numëron do të futet në Xhenet.”**

Mutefekun alejhi. **Numërimi i tyre nënkupton:**

1- Të numërosh fjalët dhe numrin e tyre. 2- Të kuptosh domethënien dhe qëllimin e tyre. Kur Allahu thotë se është ‘i Urti’, atëherë të gjitha çështjet ia lëmë në dorë Atij, sepse të gjitha veprimet e Tij janë në përputhje me urtësinë e Tij. Kur Ai thotë se është ‘i Shenjti’, menjëherë duhet të çosh ndërmend se Allahu është i dëlirë nga çdo e metë. **3- Të bësh lutje me to.** Lutja është dy llojesh: a) lutje lavdërimi dhe adhurimi, b) lutje dëshire dhe nevoje. Kush bën përsiatje rreth Kuranit dhe Syneetit të Pejgamberit (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) arrin të numërojë emrat dhe cilësitë e Allahut, të cilat janë:

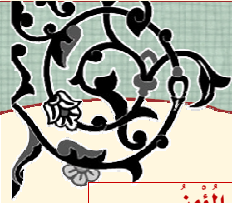
EMRI	Kuptimi i tij
الله ALLAHU	Zoti, i Denji për adhurim dhe përgjërime nga të gjitha krijesat. Atij i nënshtrohen dhe i binden. Atij i bien në ruku dhe në sexhde. Për të janë të gjitha llojet e <i>ibadetit</i> ¹ .
الرحمن ER-RAHMAN	I Gjithëmëshirshmi. Emri tregon për mëshirën e madhe të Allahut dhe se mëshira e Tij i përfshin të gjitha krijesat. Ky emër është i veçantë për Allahun dhe nuk lejohet që dikush të emërtohet me të.
الرحيم ER-RAHIM	Mëshirëploti. Mëshiruesi dhe Falësi i besimtarëve, në këtë botë dhe në Botën Tjetër. Ai i udhëzoi ata që ta adhurojnë. Ai do t’i nderojë në Botën Tjetër, duke i futur në Xhenetin e Tij.
العفو EL-AFUV-VU	Gjynahfalësi. Ai i fshin gjynahet. Ai i fal robërit e Tij, edhe pse ata e meritojnë të dënohen.
الغفور EL -GAFÛR	Gjynahmbuluesi, Falësi. Ai i mbulon gjynahet e gjynahqarit, nuk e turpëron dhe nuk e dënon atë.
الغفار EL- GAF- FÂR	Gjynahmbulonjësi, Shumëfalësi. Emri tregon se Allahu ia fal shumë shpesh gjynahet robit të Tij, kur ai kërkon falje.
الرؤف ER -RAÛF	Përdëllimtari. Emri ‘Përdëllimtar’ në arabisht shpreh më shumë se emri ‘I Mëshirshëm’. Përdëllimi i tij i përfshin të gjitha krijesat në këtë botë dhe jo të gjithë në Botën Tjetër. Ata me të cilët do të sillen butësisht do të jenë vetëm të dashurit e Tij.
الجليل EL -HÂLÎM	I Duruari. Ai nuk ia shpejton dënimin robërve të Vet, edhe pse Ai është i Aftë ta bëjë këtë, por Ai i toleron ata dhe ua fal, nëse ata i kërkojnë falje.
التواب ET -TEV-VÂB	Pendimpranuesi. Ai orienton kë të dojë nga robërit e Tij të pendohet dhe Ai ia pranon pendesën.
الستير ES- SITÎR	Shumëmbuluesi. Ai është që i mbulon robërit e Tij dhe nuk i turpëron para krijesave. Ai dëshiron që edhe vetë robërit t’ia mbulojnë gjynahet vetes dhe të tjerëve. Të mbulojnë gjithashtu, edhe pjesët e turpshme të trupit të tyre.
الغنى EL-GANIJJ	I Pasuri. Ai kurrë nuk ka nevojë për ndonjë nga krijesat e tij, sepse Ai është i Plotë dhe me cilësi absolute. Të gjitha krijesat ia kanë nevojën Atij; që Ai t’u japë mirësi dhe t’u ndihmojë.
الكريم EL- KERÎM	Bujari. Mirësitë e Tij nuk kanë të sosur, fisnikëria e Tij është e madhe. Ai i jep sa të dojë dhe si të dëshirojë atij që do; me lutje a pa lutje. Ai fal gjynahet dhe mbulon të metat.

¹ Term arabisht që nënkupton adhurimin.

EL- EKREM الأكرم	Bujari më i Madh. Bujaria e Tij është absolute. Askush dhe asgjë nuk mund të krahasohet me bujarinë e Tij. E gjithë mirësia vjen nga Ai. Ai i shpërblen besimtarët në saje të mirësisë së Tij. Ai u jep afat kundërshtarëve të Tij dhe i gjykon me drejtësinë e Tij.
EL- VEHHAB الوهاب	Dhuruesi. Ai dhuron shumë dhe pa kompensim. Ai dhuron shumë pa synim përfitimi. Ai jep shumë edhe pa i kërkuar.
EL- XHEVÂD الجواد	BUJARI MADHËSHTOR. Ai dhuron pa masë dhe u jep plot mirësi krijesave të Tij, por besimtarët te bujaria dhe mirësia e Tij kanë pjesën më të madhe.
EL -UEDÛD الودود	I Dashuri. Ai i don ata që e duan e Atë. Ai u afrohet atyre me mirësi, me mbulim dhe falje gjynahesh. Ai është i kënaqur me ta dhe ua pranon punët e mira, si edhe i bën ata të dashur për të tjerët në Tokë.
EL -MU'TÎ المعطي	Dhënësi. Ai i jep prej krijesave të Tij kujt të dojë nga depot e pasurisë së Tij dhe sa të dojë. Të dashurit e Tij kanë pjesën më të madhe nga dhantitë e Tij. Ai gjithashtu i dha çdo gjëje formën e saj.
EL- UÂSÎ' الواسع	I Gjeri. Ai ka cilësi të pakufishme. Askush nuk mund ta lartësojë siç duhet. Madhështia e Tij është e pakufishme, pushteti i Tij është i pakufishëm, mëshira dhe falja e Tij janë të pakufishme, bamirësia dhe mirësitë e Tij janë gjithashtu pakufi.
EL- MUHSIN المحسن	Bamirësi. Mirësia e plotë është në Qenien e Tij, në emrat, në cilësitë dhe veprat e Tij. Ai i dha çdo krijesë formën më të mirë. Ai u dha mirësi krijesave të Tij.
ER-RRÂZIK الرازق	Furnizuesi. Ai u jep furnizim të gjithë krijesave. Ai u caktoi atyre riskun para se të krijonte botët. Ai u premtoi se do ta merrnin atë të plotë, qoftë edhe pas një kohe.
ER-RRAZ-ZÂK الرازق	Furnizuesi Madhështor. Emri tregon për riskun e madh që u jep krijesave të Tij. Ai – Madhëruar qoftë!- u jep atyre para se ata t'i kërkojnë Atij. Madje Ai u jep atyre, edhe kur ata e kundërshtojnë dhe bëjnë gjynahe.
EL- LÂTÎF اللطيف	Njohësi i çdo gjëje me imtësi. Ai njeh edhe çështjet më të vogla. Asgjë nuk mund t'i fshihet Atij. Ai u dhuron mirësi dhe u sjell dobi robërve të Tij nga anë të padukshme, që ata s'i mendojnë.
EL-KHABÎR الخبير	I Gjithëinformuari. Është ai dituria e të cilit përfshin brendinë e gjërave dhe të fshehtat e tyre; ashtu siç di anën e tyre të jashtme.
EL- FET-TÂH الفتاح	Mbarëhapësi. Ai i hap depot e pasurive të Tij, të mëshirës së Tij, të furnizimit të Tij për kë të dojë, sipas urtësisë dhe diturisë së Tij.
EL- ALÎM العليم	I Gjithëdijshmi. Dituria e Tij përmbledh çdo gjë të dukshme dhe të padukshme, të fshehtë dhe të hapur, të kaluar, të tashme a të ardhme. Asgjë nuk i fshihet Atij.
EL- BER البر	Bamirësi. Bamirësia e Tij mbi krijesat e Tij është e gjerë. Ai jep dhe askush nuk është në gjendje t'i numërojë dhe t'i llogarisë mirësitë e Tij. Ai e përmbush premtimin e Tij. Ai fal gjynahet e robit të Vet, e ndihmon dhe e mbron atë. Ai e pranon punën e paktë të robit të Tij dhe e zmadhon atë.
EL- HAKÎM الحكيم	I Urti. Ai i vendos gjërat në vendin që i takojnë. Veprat e Tij nuk mund t'i rrokin, as gabimet e as të metat.
EL- HAKEM الحكم	Gjykatësi. Ai gjykon me drejtësi mes robërve të Tij. Ai nuk i bën padrejtësi askujt. Ai e zbriti Librin e Tij, që të gjykojë mes njerëzve.
ESH- SHÂKIR الشاکر	Falënderuesi, Mirënjohësi. Ai e lavdëron atë që i bindet dhe e shpërblen për punën që bën, edhe nëse është pak. Atë që e falënderon

	për mirësitë që i ka dhënë Ai ia shton ato mirësi në këtë botë dhe e shpërblen në Botën Tjetër.
الشَّكُورُ ESH SHEKÛR	Mirënjohësi madhështor. Punën e paktë të robërve të Tij Ai e shpërblen shumëfish. Mirënjohja e Allahut ndaj robërve të Tij do të thotë se Ai do t'ua shpërblejë dhe do t'ua pranojë adhurimin.
الْجَمِيلُ EL- XHEMÎL	I Bukuri. Ai është i bukur në Qenien e Tij, me emrat, cilësitë dhe veprat e Tij. Bukuria e Tij është absolute. Çdo bukuri e krijesave të Tij është vetëm prej Tij – i Madhëruar qoftë!
الْمَجِيدُ EL- MEXHÎD	I Lavdishmi. Të Atij janë krenaria, fisnikëria, madhështia, lartësia në qiell dhe në Tokë.
الْوَلِيُّ EL- VELIJ	Mbrojtësi, Kujdestari. Ai kujdeset për punët e krijesave të Tij. Ai merret me drejtimin dhe administrimin e pronës së Tij. Ai është ndihmëtari dhe ngadhënjyesi i robve dhe i të dashurve të Tij.
الْحَمِيدُ EL -HAMÎD	I Falënderuari. Ai është i Lavdëruar për emrat, cilësitë dhe veprat e Tij. Ai falënderohet në gëzime dhe në hidhërime, në vështirësi dhe në lehtësi. Ai, i Vetmi e meriton falënderimin dhe lartësimin absolut, sepse vetëm Ai ka cilësi të plota.
الْمَوْلَى EL- MEULÂ	Ndihmëtari. Ai është Edukatori, Pronari, ngadhënjyesi dhe ndihmuesi i të dashurve të Tij.
النَّصِيرُ EN-NASÎR	Ngadhënjyesi. Ai ia jep ndihmën e Tij kujt të dëshirojë. Askush nuk mund ta mundë atë që Ai e ngadhënjën dhe nuk ka ngadhënjim për atë që Ai e poshtëron.
السَّمِيعُ ES-SEMÎ'	Dëgjuesi. Dëgjimi i Tij përfshin çdo gjë të dukshme dhe të padukshme, të fshehtë dhe të hapur. Madje edhe të gjithë zërat, sado të ulëta a të larta. Ai u përgjigjet atyre që i luten.
الْبَصِيرُ EL- BESÎR	Shikuesi. Shikimi i Tij përfshin çdo krijesë të botës së fshehtë dhe të dukshme, sado e fshehtë dhe e dukshme të jetë dhe sado e vogël a e madhe qoftë.
الشَّهِيدُ ESH-SHEHÎD	Dëshmuesi. Ai mbikëqyr krijesat e Tij. Ai dëshmoi për veten e Tij, se është Një dhe se do të mbajë drejtësi. Ai dëshmon se besimtarët janë të sinqertë kur ata e njësojnë. Ai dëshmon edhe për sinqeritetin e pejgamberëve dhe melaikëve.
الرَّقِيبُ ER-RAKÎB	Mbikëqyrësi. Ai mbikëqyr krijesat e Tij. Ai i llogarit punët e tyre. Atij nuk i shpëton shikimi i shpejtë, as ideja e papritur.
الرَّفِيقُ ER-REFÎK	I Buti. Të gjitha veprimet e tij janë të buta. Ai- Madhëruar qoftë!- i përshkallëzon veprimet e Tij. Ai sillet me robërit e Tij me butësi. Ai nuk i ngarkon ata më shumë se sa kanë mundësi; Ai- Madhëruar qoftë!- i don robërit e Tij të butë.
الْقَرِيبُ EL- KARÎB	I Afërti. Ai është afër të gjitha krijesave me diturinë dhe me fuqinë e Tij. Ai është afër besimtarëve me butësinë e Tij dhe me ndihmën e Tij. Megjithatë Ai qëndron mbi Arsh dhe nuk përzihet me krijesat e Tij.
الْمُحِبُّ EL-MUXHÎB	Lutjepranuesi. Ai i përgjigjet thirrjes së atyre që i bëjnë thirrje dhe lutjes së atyre që i luten, sipas dëturisë dhe urtësisë së Tij.
الْمُقِيتُ EL-MUKÎT	Ushqyesi. Ai e krijoi ushqimin dhe riskun dhe u zotua se do t'ua japë krijesave të Tij. Ai i ruan ato, edhe punët e robërve të Tij pa mangësi.
الْحَسِيبُ EL-HASÎB	Mjaftuesi, Llogarimarrësi. Ai u mjafton robërve të Tij për gjërat që shqetësohen ata; të fesë dhe të kësaj bote. Besimtarët kanë pjesën më të madhe të përkujdesit të Tij. Ai- Madhëruar qoftë!- u kërkon llogari atyre për veprat e bëra në këtë botë.

<p>المؤمن EL-MU'MIN</p>	<p>Vërtetuesi, Siguruesi. Ai vërteton dhe dëshmon për të dërguarit e Tij dhe ndjekësit e tyre, duke ngritur argumente për sinqeritetin e tyre. Ai është Dhuruesi i çdo sigurie dhe garancie në këtë botë dhe në Botën tjetër. Ai i siguron besimtarët, se nuk do t'u bëjë padrejtësi, se nuk do t'i dënojë dhe se Ditën e Kiametit nuk do t'i godasë frika.</p>
<p>المنان EL-MEN-NÂN</p>	<p>Dhuruesi i Madh. Ai dhuron shumë. Mirësitë e tij janë madhështore. Bamirësitë e Tij ndaj krijesave janë të pasosura.</p>
<p>الطيب ET-TAJJIB</p>	<p>I Miri. Ai është i Dëllirë. Ai është larg çdo të mete. Mirësia është e Tij. Ai u bën shumë bamirësi robërve të Tij. Ai -Madhëruar qoftë!- prej punëve dhe sadakave pranon vetëm ato që janë të mira, të lejuara dhe të sinqerta për Të.</p>
<p>الشافى ESH-SHÂFI</p>	<p>Shëruesi. Ai shëron zemrat dhe trupat nga sëmundjet. Robërit kanë në duart e tyre veç barnat, që Ai ua ka lehtësuar t'i kenë, ndërsa shërimi është vetëm në dorën e Tij.</p>
<p>الحفيظ EL-HAFÎDH</p>	<p>Ruajtësi. Ai i ruan dhe i mbron robërit e Tij besimtarë, si edhe punët e tyre me mirësinë e Tij. Ai kujdeset dhe i ruan të gjitha krijesat e Tij me fuqinë e Tij.</p>
<p>الوكيل EL-UEKÎL</p>	<p>Kujdestari. Ai kujdeset për botët. Ai i krijoi dhe Ai kujdeset për interesat e tyre. Ai kujdeset për besimtarët, të cilët çështjet e tyre ia kanë lënë në dorë Kujdestarit, para përpjekjeve të tyre, kërkojnë ndihmë gjatë përpjekjeve të tyre dhe tregohen mirënjohës pas suksesit që ua dha, si dhe ndahen të kënaqur me atë që ua ndau pasi që i vuri në sprovë.</p>
<p>الخالق EL-KHAL-LÂK</p>	<p>Krijuesi i pashembullt. Emri tregon për shumëkrijimet e Allahut të Madhëruar. Ai - që Madhëruar qoftë! - vazhdon të krijojë me të njëjtën madhështi.</p>
<p>الخالق EL-KHÂLIK</p>	<p>Krijuesi. Ai është shpikësi i të gjitha krijesave pa pasur shembull të mëparshëm.</p>
<p>البارئ EL-BÂRIU</p>	<p>Krijuesi i parë. Ai, pasi i caktoi dhe vendosi i solli në jetë krijesat.</p>
<p>المصور EL-MUSAU-UIR</p>	<p>Formëdhënësi. Ai i bëri krijesat e Tij sipas një forme të përzgjedhur prej Tij dhe sipas urtësisë, ditorisë dhe mëshirës së Tij.</p>
<p>الرب ER-RAB-BU</p>	<p>Zoti, Edukatori, Kujdestari. Ai është që kujdeset për rritjen dhe edukimin gradual të krijesave të Tij, me mirësitë e Tij. Ai është që i edukon të dashurit e Tij me atë që është e dobishme për zemrat e tyre. Ai është Krijuesi, Zotëruesi.</p>
<p>العظيم EL- ADHÎM</p>	<p>Madhështori. Madhështia e Tij është absolute, si në qenien e Tij, ashtu edhe në emrat dhe cilësitë e Tij. Prandaj krijesat e kanë për detyrë ta madhërojnë, ta lartësojnë dhe gjithashtu ta madhërojnë urdhrin dhe ndalimin që Ai bën.</p>
<p>القاهر EL- KÂHIR</p>	<p>Ngadhënjimtari. Të gjithë robërit i nënshtrohen Atij. Të gjithë e adhurojnë Atë. Ai është mbi ta. Atij, Ngadhënjimtarit i nënshtrohen të gjithë. Fytyrat i janë drejtuar Atij.</p>
<p>القهار EL- KAH- HÂR</p>	<p>"EL KAH HÂR" në arabisht është shkalla superlative e ngadhënjimtarit.</p>
<p>المهيمن EL- MUHEJMIN</p>	<p>Mbizotëruesi. Ai sundon kudo. Ai kujdeset për çdo gjë. Ai vëzhgon çdo gjë. Atij nuk mund t'i fshihet asgjë. Ai di të dukshmen dhe të fshehtë. Ai di atë që dinë njerëzit dhe atë që nuk e dinë.</p>
<p>العزيز EL- AZÎZ</p>	<p>Fuqiploti, Madhështori. Allahu është madhështor në të gjitha kuptimet e kësaj fjale. Ai ka fuqi madhështore dhe askush nuk mund të mposhtë Atë. Ai ka madhësinë e krenarisë dhe askujt nuk ia ka nevojën. Ai ka madhësinë e sundimit dhe të triumfit, ndaj asgjë nuk lëviz pa lejen e Tij.</p>
<p>الخبير EL- XHEB BÂR</p>	<p>Detyruesi. Dëshira e Tij nuk mund të mos shkojë në vend. Të gjitha krijesat i nënshtrohen madhësisë së Tij. Të gjitha krijesat ndjekin urdhrat e</p>

	Tij. Ai ngjit të thyerën. Ai pasuron të varfrin. Ai ia lehtëson vështirësitë atij që është në vështirësi. Ai ngjall të sëmurin dhe atë nën sprovë.
التكبير EL- MUTEKEB-BIR	Madhështori. Ai është madhështor. Ai qëndron larg çdo të keqeje dhe të mete. Ai qëndron larg padrejtësive të robërve të Tij. Ai nënshtron çdo rob mendjemadh. Ai është Madhështori dhe kushdo që përpiqet të silllet me madhështi Ai e shkatërron dhe e dënon.
الكبير EL- KEBÎR	I Madhi. Allahu është i madh me Qenien e Tij, me cilësitë dhe veprat e Tij. Askush dhe asgjë s'është më i madh se Ai. Madje çdokush dhe çdo gjë para madhësisë së Tij është shumë i vogël.
الخبير EL- HAJIJJ	I Turpërueshmi. Ai turpërohet në formën që i takon Fytyrës dhe pushtetit të Tij madhështor. Turpërimi i Allahut është turpërimi fisnikërimi, bamirësie dhe madhësitie.
الحى EL- HAJJ	I Gjalli. Jeta e Tij është e plotë, absolute. Ai është i Përherëshëm, pa fillim dhe pa mbarim. Çdo lloj jete në këtë botë burimin e saj e ka prej Tij- Madhëruar qoftë!-
القيوم EL- KAJJÛM	I Përjetshmi, Mbajtësi i gjithçkaje.. Ai qëndron vetvetiu. Ai nuk ua ka nevojën krijesave të Tij. Në saje të Tij qëndron çdo gjë në qiell dhe në Tokë. Të gjithë ia kanë nevojën Atij.
الوارث EL- UARITH	Trashëgimtari. Ai do të mbesë pas zhdukjes së krijesave dhe Atij do t'i kthehen të gjitha gjërat. Çdo gjë në dorën tonë është amanet dhe një ditë do t'i kthehet pronarit të saj – Madhëruar qoftë!.
الدينان ED-DEJ-JÂN	Shpërblyesi, Gjykatësi. Atij i janë nënshtruar të gjitha krijesat. Ai i shpërblen robërit e Vet për veprat e tyre. Nëse ata kanë vepruar mirë ai ua shumëfishon sevapin. Nëse nuk kanë vepruar mirë Ai i dënon vetëm për atë vepër ose ia fal po të dojë.
الملك EL- MELIK	Sunduesi. Ai urdhëron. Ai ndalon. Ai triumfon. Ai drejton krijesat e Tij, me urdhra dhe vepra. Askush nuk ka merita për sundimin dhe kujdesin e Tij.
المالك EL-MÂLIK	Zotëruesi. Ai është Zotëruesi i vërtetë. Ai zotëronte gjithçka para se të krijonte krijesat dhe Ai do të zotërojë gjithçka në fund, kur të mos ketë më krijesa.
المليك EL-MELÎK	Emër që tregon sundimin absolut. Nëse 'EL MALIK' na tregon që Allahu është sunduesi, ky emër tregon që sundimi i Allahut është absolut.
السبوح ES- SUB-BÛH	I Dëliri. Ai është i Pastër nga çdo e metë, sepse të Atij janë të gjitha cilësitë e plota, të bukura dhe absolute.
القدس EL- KUD- DÛS	I Shenjti. Ai është i Pastër nga çdo aspekt, larg nga çdo e metë, sepse Ai posedon cilësitë absolute.. Asnjë shembull nuk mund t'i shëmbëllejë Atij.
السلام ES-SELÂM	Paqedhuesi. Ai është i zhveshur nga çdo e metë dhe mangësi, në Qenien e Tij a në cilësitë, emrat dhe veprat e Tij. Çdo paqe në këtë botë dhe në Botën Tjetër buron prej Tij, i Madhëruar qoftë Ai!
الحق EL- HA-KK	I Vërteti. Mbi të nuk ka dyshim. As për emrat dhe cilësitë e Tij nuk ka dyshim. As në hyjninë e Tij nuk ka dyshim. Ai është i Denjë për adhurim dhe nuk ka të adhuruar tjetër me të drejtë përveç Tij.
المبين EL- MUBÎN	I Qarti. Njëshmëria e Tij është e qartë. Mëshira e Tij është e qartë. Urtësia e Tij është e qartë. Ai ia sqaron robërve të Tij rrugën e drejtë, që ata ta ndjekin, si edhe rrugët e shtrembëra që ata t'u largohen.
القوى EL- KAUIJJ	I Fuqishmi. Fuqia e Tij është absolute dhe asaj i bashkëngjitet edhe vullneti i Tij absolut.
المتين EL- METÎN	I Pathyeshmi. Fuqia dhe pushteti i Tij është i pamatë. Atë nuk e lodhin dhe as e mundojnë veprat që Ai bën.

القادر EL-KÂDIR	I Gjithëmundshmi. Ai ka fuqi për çdo gjë. Ai nuk është i dobët përballë asgjëje në Tokë dhe në qiell dhe Ai cakton çdo gjë.
القدير EL- KADÎR	I Fuqishmi. Ky emër është i njëjtë me emrin e mësipërm, veçse është edhe më shprehës dhe e lavdëron Allahun më shumë.
المقتدر EL- MUKTEDIR	Ky emër është i njëjtë me dy emrat e mësipërm, veçse është edhe më shprehës. Ai na tregon për fuqinë pa kufi të Allahut në përmbushjen e caktimeve të Tij, sipas diturisë së Tij paraprake.
العلي EL- ALIJ	I Larti. Ai është i Lartë. Punët e Tij janë të larta. Ai është Triumfues. Çdokush dhe çdo gjë është poshtë Tij dhe nën sundimin e Tij. Sipër Tij nuk është askush dhe asgjë.
الأعلى EL -EALA	
المتعال EL- MUTEÂL	I Lartësuar. Ai është i lartë, çdokush dhe çdo gjë është e ulët. Askush dhe asgjë nuk qëndron më lart se Ai, por çdokush dhe çdo gjë është poshtë Tij, i detyruar dhe i sunduar nga Ai.
المقدم EL- MUKAD- DIM	Përparësidhënës. Ai u jep përparësi gjërave dhe i vendos ato në vendin e tyre, sipas dëshirës dhe urtësisë së Tij. Ai u jep përparësi disa krijesave të Tij mbi disa të tjera, sipas diturisë dhe dhuntisë së Tij.
المؤخر EL- MUAKHIR	Paslënës. Ai i zbret gjërat në vendin e tyre, sipas urtësisë së Tij. Ai i jep përparësi atij dhe asaj që don dhe lë mbrapa atë që don. Ai e vonon dënimin e robërve të Tij, se ndoshta ata pendohen dhe kthehen tek Ai.
المسعر EL -MUSEË-ÎR	Vlerësues. Ai i shton ose i ul vlerat e gjërave; pozitën dhe ndikimin e tyre. Vlera e gjërave rritet ose ulet sipas urtësisë dhe diturisë së Tij.
القاض EL- KÂBID	Shtrëngues. Ai i merr shpirtat. Ai ia shkurton riskun atij që dëshiron nga krijesat e Tij, me urtësinë dhe fuqinë e Tij, për t'i sprovuar ata.
الباسط EL- BÂSIT	Zgjeruesi, Shtrirësi. Ai me mirësinë dhe mëshirën e Tij ia zgjeron riskun robërve të Tij, sipas asaj që e kërkon urtësia e Tij. Ai ua shtrin dorën e pendesës atyre që dëshiron.
الأول EL- EU-UEL	I Pari. Para Tij nuk ka ekzistuar asgjë. Madje çdo krijesë është gjendur pasi Ai e ka krijuar. Ai - Madhëruar qoftë!- nuk ka fillim.
الآخر EL- ÂKHIR	I Fundit. Pas Tij nuk ka asgjë. Vetëm Ai do të mbesë. Çdo gjë në Tokë do të zhduket. Më pas të gjithë do të kthehen tek Ai. Ekzistenca e Tij është e pambarimtë.
الظاهر EDH-DHÂHIR	I Dukshmi. Ai është lart çdo gjëje. Asgjë s'është më lart se Ai. Ai triumfon mbi çdo gjë. Dituria e Tij përfshin çdo gjë.
الباطن EL- BÂTIN	I Padukshmi. Asgjë nuk është përtej Tij. Ai është afër dhe mbikëqyr çdo gjë. Atë nuk mund ta arrijnë shikimet e krijesave në këtë botë.
الوتر EL- UTR	Njëshi. Ai është Një, i Pashoq. Ai është i Vetëm, i Pangjashëm.
السيد ES- ŞEJJID	Sundimtari. Sundimi i Tij mbi krijesat e Tij është absolut. Ai është Zotëria i tyre, ai është Zhvilluesi i tyre, ndërsa ata janë krijesat dhe robërit e Tij.
الصدق ES- SAMED	Strehuesi. Zotërimi i Tij është absolut. Të gjitha krijesat i drejtohen Atij për të gjitha nevojat e tyre, sepse me të vërtetë, ata ia kanë shumë nevojën Atij Ai ushqen dhe nuk ushqehet.
الواحد EL- UÂHID	I Njëshi. Ai është i Vetmi, Uniku që zotëron të gjitha vlerat absolute. Asgjë s'është si Ai. Kështu që vetëm Ai meriton të adhurohet.
الأحد EL- EHAD	
الإله EL- ILÂH	I Denji për adhurim. Ai është i Adhuruari i vetëm me të drejtë. Vetëm Ai meriton të adhurohet dhe askush (apo asgjë) tjetër.

13 Cili është ndryshimi mes emrave të Allahut dhe cilësive të Tij? Gjëja e përbashkët mes emrave të Allahut dhe cilësive të Tij është se prej të dyjave mund të kërkojmë ndihmë dhe të betohemi me to, por mes të dyjave ka ndryshime: më të rëndësishmet janë: a) Parashtesa ‘rob i...’ (abd) vendoset vetëm para emrave të Allahut dhe jo para cilësive të Tij; p.sh. Abdul-Kerîm lejohet sepse Kerîm (Bujari) është prej emrave të Allahut, ndërsa Abdul-keram (robi i bujarisë) nuk lejohet sepse ‘keram’ është cilësi dhe jo emër. b) Lutje bëjmë vetëm me emrat e Allahut dhe jo me cilësitë e Tij; p.sh. “O Kerîm!”. Ndërsa “ O Keram!” nuk lejohet sepse ‘keram’ është cilësi dhe jo emër. c) prej emrave të Allahut mund të nxjerrim cilësitë e Tij, si “Err-Rrahmân” (Mëshiruesi), prej këtij emri nxjerrim virtytin e mëshirës (Err-Rrahmeh), ndërsa prej cilësive të Tij nuk mund të nxjerrim emra të Tij; p.sh. cilësia e ‘qëndrimit’ (*el istiua*), prej saj nuk mund t’i nxjerrim emër Allahut e të themi ‘qëndrimi’ (*el mustevi*). ç) Prej veprave të Allahut nuk mund të nxjerrim emra, të cilat nuk janë transmetuar. Prej veprave të Allahut është edhe ‘el gadab’ (zemërimi). Ne nuk mund të themi, se ‘I zemëruari’ është prej emrave të Allahut. Ndërsa cilësitë e Allahut mund të nxirren prej veprave të Tij; p.sh. zemërimi është prej cilësive të Allahut, sepse zemërimi është prej veprave të Tij.

14 Çdo të thotë të besosh te melaiket? Do të thotë të pranojmë pa mëdyshje ekzistencën e tyre dhe se Allahu i Madhëruar i krijoi ata, që ta madhërojnë dhe të zbatojnë urdhrat e Tij: *“Engjëjt janë robër të nderuar. Ata nuk flasin para (Fjalës së) Tij dhe veprojnë me Urdhrin e Tij.”*^{EL-ENBUJA:26} Besimi te melaiket përmban tri gjëra: **1)** besimin në ekzistencën e tyre. **2)** besimi te melaiket, që ua kemi mësuar emrin. Prej tyre është edhe Xhibrili ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) **3)** besimi në virtytet që ata kanë dhe që ne i kemi mësuar, siç është forma gjigante e tyre. **4)** besimi në punët me të cilat ata janë ngarkuar, siç është puna e melekut të vdekjes.

15 Ç’është Kurani? Kurani është fjala e Allahut të Madhëruar. Leximi i tij është adhurim (*ibadet*). Atë e zbriti Allahu dhe tek Ai do të kthehet. Kurani është fjalë e shprehur nga Allahu me shkronja dhe me zë. Prej Tij e dëgjoi Xhibrili ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe më pas ia përcolli Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) Të gjithë librat qiellorë janë fjalë të Allahut.

16 A mund të mbështetemi vetëm te Kurani dhe ta lëmë Traditën Profetike (Synetin) të Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem). Kjo nuk është e lejueshme. Allahu i Madhëruar na urdhëron që ta ndjekim Synetin e Profetit -*sallahu alejhi ue sellem!*-. Ai thotë: *“Çfarëdo që t’ju japë i Dërguari, merreni atë, e çfarëdo që t’ju ndalojë, hiqni dorë prej saj.”*^{EL-HASHR:7} Suneti ka ardhur për të sqaruar Kuranin. Hollësitë e fesë; siç është namazi, na i mëson vetëm Suneti. I Dërguari i Allahut ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: *“Mua më është dhënë Libri dhe me bashkë me të edhe diçka të ngjashme me të (Syneti). Është gati të vijë një kohë kur ndonjë barkngopur, i ulur mbi kolltukun e tij të thotë “Përmbajuni këtij Kurani, ç’të gjeni të lejuar (hallall) në të lejoheni dhe ç’të gjeni të ndaluar (haram) ndaloheni!”*^{Ebû Daûdi.}

17 Çdo të thotë të besosh te pejgamberët? Do të thotë të pranojmë pa mëdyshje, se Allahu ka dërguar tek çdo Ymet (popull) pejgamberë për t’u bërë thirrje, që të adhurojnë vetëm Allahun dhe të mohojnë çdo gjë që adhurohet përveç Tij. Të besojmë se të gjithë ata ishin të sinqertë, në udhë të drejtë, fisnikë, bamirës, të

devotshëm, besnikë, udhëzues, të udhëzuar, se ata e përmbushën mesazhin e tyre dhe se ata janë krijesat më të mira. Të besojmë gjithashtu, se ata kurrë nuk i bënë shok Allahut, që nga çasti i lindjes së tyre e deri në vdekje.

18 Sa lloje ndërmjetësimi (shefati) kemi në Ditën e Gjykimit? Ndërmjetësimi do të jetë i llojeve të ndryshme dhe ndërmjetësimi më i madh do të jetë “Ndërmjetësimi Madhështor”.

Ndërmjetësimi Madhështor do të ndodhë mbi tokën e Ditës së Gjykimit në Botën Tjetër. Atje njerëzit, duke pritur gjykimin do të qëndrojnë në këmbë pesëdhjetë mijë vjet. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) do të ndërmjetësojë tek Zoti dhe do t’i lutet që të fillojë gjykimi mes njerëzve. Ky ndërmjetësim është i veçantë për Pejgamberin ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem). Ai është vendi “El-Mekâmul- Mahmûd” (Vendqëndrimi i lavdëruar), i cili i është premtuar më parë. Ka dhe ndërmjetësime të tjera.

- Ndërmjetësimi për hapjen e dyerve të Xhenetit. I pari që do të kërkojë të hapen dyert e tij do të jetë Pejgamberi jonë; Muhamedi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem). Ndërsa *Ymeti* i parë që do të hyjë në të do të jetë *Ymeti* i tij.

- Ndërmjetësimi për ata që është urdhëruar të futen në Zjarr.

- Ndërmjetësimi për të dalë nga Zjarri gjynahqarët monoteistë.

- Ndërmjetësimi për t’u ngritur gradën disa banorëve të Xhenetit. Tre të fundit nuk janë të veçantë për Pejgamberin ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem), por ai do të ketë përparësi dhe pas tij përparësi do të kenë pejgamberët e tjerë, melaiket, të sinqertit vepërmirë dhe dëshmorët.

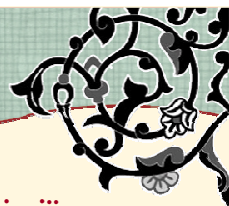
- Ndërmjetësimi që disa të futen në Xhenet pa llogari.

Ndërmjetësimi për t’ua lehtësuar dhimbjet disa mohuesve. Ky ndërmjetësim është i veçantë për Pejgamberin ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem). Ai do të ndërmjetësojë për xhaxhain e tij Ebu Talibin, që atij t’i lehtësohen dhimbjet. Më pas Allahu me mëshirën e Tij, pa ndërmjetësimin e askujt, do të nxjerrë nga Zjarri njerëzit që vdiqën monoteistë, të cilët nuk mund t’i numërojnë askush përveç Allahut dhe do t’i fusë në Xhenet.

19 A lejohet të kërkojmë ndihmë a ndërmjetësim prej të gjallëve? Po është e lejuar. Sheriati na nxit t’i ndihmojmë të tjerët. Allahu i Madhëruar thotë: *“Ndihmojeni njëri-tjetrin në punë të mira dhe në të ruajturit nga të këqijat!”*

^{EL-MA’IDE:2} (Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem)) thotë: *“Allahu do ta ndihmojë robin e Tij, për aq kohë sa ai ndihmon vëllain e vet.”* Muslimi. Ndërkaq *shefati* (ndërmjetësimi) ka vlerë të madhe. Allahu i Madhëruar thotë: *“Kush ndërmjetëson për një çështje të mirë, do të ketë pjesë në shpërblimin e saj.”* ^{EN-NISA’:85} Ndërsa Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: *“Ndërmjetësoni që të shpërbleheni!”* Buhariu.

Kërkimi i ndërmjetësimit ka disa kushte: 1) Kërkesa për ndihmë a ndërmjetësim t’i drejtohet atij që është i gjallë. Ndërsa kërkimi i këtyre gjërave prej të vdekurve quhet ‘lutje’ dhe i vdekuri nuk i dëgjon lutjet. Allahu i Madhëruar thotë: *“Nëse ju u luteni atyre, ata nuk e dëgjojnë lutjen tuaj, por edhe sikur ta dëgjonin, nuk do t’ju përgjigjeshin.”* ^{EL-FÂTIR:14} Si mund t’i kërkohet të vdekurit ndihmë, ndërkohë që ai ka nevojë për duanë (lutjen) e të gjallit? Sakaq puna e të vdekurit është ndërprerë me vdekjen e tij, përveç shpërblimit që i shkon nga sadakaja e rrjedhshme, nga dituria e dobishme, apo nga fëmija i mirë, i cili lutet për të. I Dërguari i Allahut ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem)

thotë: **“Kur vdes biri Ademit puna e tij ndalet me vdekjen e tij, përveç tri gjërave: sadakasë së rrjedhshme, diturisë së dobishme dhe djalit të mirë, i cili lutet për të.”** Muslimi.

Lejohet të kërkosh ndihmë a ndërmjetësim atëherë kur: **2)** Personi, që i drejtoresh duhet të kuptojë se çfarë po i kërkohet. **3)** Personi, që i drejtoresh duhet të jetë i pranishëm. **4)** Kërkesa duhet të jetë brenda mundësive të personit. **5)** Kërkesa duhet të bëhet për çështje të kësaj bote. **6)** Kërkesa duhet të jetë për gjërat që janë të lejuara.

20 Sa llojesh është Tevesuli (Kërkimi për t’u afruar tek Allahu)? Tevesuli është dy llojesh:

- **I lejuar**; i cili ndahet në tri kategori: **1)** Kërkimi për t’u afruar tek Allahu me emrat dhe cilësitë e Tij. **2)** Kërkimi për t’u afruar tek Allahu me anë të disa veprave të mira. **3)** Kërkimi për t’u afruar tek Allahu me anë të lutjes së një myslimani të devotshëm, që është i pranishëm dhe që mendohet se Allahu mund t’i përgjigjet lutjes së tij.

- **I ndaluar (haram)**; i cili ndahet në dy kategori:

1) Lutja e Allahut p.sh., për hatër të Pejgamberit (^{sal-lallahu}_{alejhi ue sel-lem}). Është e vërtetë se pozita e Pejgamberit (^{sal-lallahu}_{alejhi ue sel-lem}) tek Allahu i Madhëruar është e madhe, po ashtu edhe pozita e vepërmirëve, por sahabët, të cilët ishin njerëzit më kërkues të së mirës, kur kishte thatësi të nuk bënin ndërmjetës hatrin (pozitën) që kishte Pejgamberit (^{sal-lallahu}_{alejhi ue sel-lem}) te Allahu, edhe pse varri i tij ndodhej mes tyre, por ata ndërmjetësuan me xhaxhain e Pejgamberit – Abasin (^{radijallahu}_{anhu!}) i cili ishte ende gjallë dhe bëri dua për ta.

2) Kur robi i lutet Allahut për nevojën që ka duke u betuar për ndonjë Pejgamber, apo për ndonjë ‘njeri të mirë’, p.sh. duke thënë: O Zot për hatrin e filan Pejgamberi, ose për hatrin e filan veliu (njeri i dashur tek Allahu), sepse të kërkosh diçka nga ndonjë njeri duke u betuar në një njeri tjetër është e ndaluar. Ndërsa t’i betohesh Allahut për hatrin e një njeriu është edhe më e rëndë, ngase Allahu nuk i detyrohet robit të Tij thjesht pse ai po i bindet Atij.

21 Çdo të thotë të besosh në Botën Tjetër? Do të thotë të besosh pa mëdyshje, se ajo do të ndodhë. Këtu futet besimi në vdekjen dhe gjërat që e pasojnë atë, siç janë: prova e varrit, dënimi dhe përjetimi brenda tij, fryrja e bririt, qëndrimi i njerëzve para Zotit të tyre, shpërndarja e regjistrave, vendosja e peshores, kalimi i Siratit, Haudi¹ (Rezervuari), Ndërmjetësimi dhe në fund Xheneti dhe Xhehenemi.

22 Cilat janë shenjat e Kiametit? I Dërguari i Allahut (^{sal-lallahu}_{alejhi ue sel-lem}) thotë: **“Ajo nuk do të vijë, derisa të mos shihni para saj dhjetë shenja!”: Tumin e madh, Dexhalin, Kafshën e tokës (Dabetul Erd), lindjen e diellit nga perëndimi, zbritjen e Isait, birit të Merjemes (^{sal-lallahu}_{alejhi ue sel-lem}) Jexhuxh-Maxhuxhët, tri fundosjet - njëra në lindje, njëra në perëndim dhe njëra në Gadishullin Arabik - dhe shenjën e fundit, një zjarr që do të dalë nga Jemeni e do t’i përzë njerëzit drejt fushës së tubimit”** Sahih Muslim • (18 / 27-28).

23 Cila është prova më e madhe që i kalon njeriut? I Dërguari i Allahut (^{sal-lallahu}_{alejhi ue sel-lem}) thotë: **“Midis krijimit të Ademit dhe ardhjes së Kiametit nuk do të ketë provë më të madhe sesa Dexhali”** Sahih Muslim • (18 / 86-87).

Dexhali do të jetë prej bijve të Ademit. Ai do të vijë në fund të jetës në Tokë.

¹ Rezervuari Madhështor i lumit te Keutherit që i është dhuruar Pejgamberit Muhamed dhe Ymetit të tij. (shënim i përkthyesit)

Mes të dy syve ai do të ketë të shkruar “k.f.r.” (qafir), që do të mund të lexohet nga çdo besimtar. Ai nuk shikon me syrin e tij të djathtë. Syri i djathtë i duket si kokërr rrushi mbi ujë. Fillimisht ai do të pretendojë se ka ardhur për të bërë vepra të mira, më pas do të pretendojë se është peygamber dhe më pas se është vetë Zoti. Dexhali u shkon njerëzve dhe u thërret ta besojnë, por ata nuk e besojnë. Ai largohet dhe i shkatërrohet pasuritë e tyre duke i lënë pa ato. Më pas u shkon përsëri dhe i thërret ta besojnë dhe ata do ta besojnë. Ai urdhëron qiellin dhe do të lëshojë shi. Urdhëron tokën të gjallërohet me bimë dhe ajo do të gjallërohet. Shkon tek njerëzit dhe me vete mban ujë dhe zjarr. Zjarri i tij është ujë i ftohtë, ndërsa uji i tij zjarr. Duhet që myslimani në fund të çdo namazi të kërkojë mbrojtje nga Allahu prej tij dhe nëse jeton në atë kohë t’i lexojë hyrjen e sures “Kehf”. Myslmani duhet t’i shmanget takimit me të nga frika se mos sprovohet prej tij. I Dërguari i Allahut ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: ***"Kush dëgjon për Dexhalin, le t’i shmanget atij, sepse pasha Allahun, (do të ndodhë që) personi do t’i shkojë atij, duke menduar (për vetveten) se është besimtar dhe pastaj do të shkojë pas tij për shkak të dyshimeve që ai (Dexhali) do të hedhë"***. Ebu Dâud (11 / 242). Sipas shejh Albanit, hadithi është autentik (*sahîh*).

Ai do të qëndrojë në tokë dyzet ditë. Një ditë do të jetë sa një vit; një ditë sa një muaj; një ditë sa një xhuma (javë) dhe ditët e tjera do të jenë si ditët tona. Ai nuk do të lërë vend pa u futur, përveç Mekës dhe Medinës. Më pas do të zbrësë Isai, biri i Merjemes dhe do ta ekzekutojë.

24 A ekzistojnë Xheneti dhe Zjarri? Po. Allahu i krijoi ato para se të krijonte njerëzit. Ato nuk shuhen dhe nuk do të shkatërrohen kurrë. Allahu me mirësinë e Tij caktoi banorë për Xhenetin dhe me drejtësinë e Tij caktoi banorë për Zjarrin. Çdonjëri prej tyre do të ecë në rrugën e natyrshme të tij.

25 Çdo të thotë të besosh në Kader? Do të thotë të besojmë pa mëdyshje, se Allahu ka paracaktuar të mirën dhe të keqen dhe se Ai vepron ç’të dëshirojë. I Dërguari i Allahut ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: ***"Nëse Allahu do t’i dënonte banorët e qiellit të Tij dhe të Tokës së tij, do t’i dënonte dhe nuk do të ishte i padrejtë. Nëse Ai do t’i mëshironte, mëshira e Tij do të ishte më e mirë për ta se punët e tyre të mira. Nëse do të shpenzosh sa Uhudi ar për në rrugë të Allahut, Allahu nuk do ta pranojë derisa të besosh te caktimi i Allahut dhe të dish se ajo që të godet nuk ka sesi të shmanget dhe ajo që nuk të godet nuk ka se si të të godasë. Nëse do të vdesësh pa i besuar këto gjëra do të futesh në Zjarr."*** E përcjellin Ahmedi dhe Ebu Dâudi.

Besimi në caktimin i Allahut përmban katër gjëra: **1)** Besimi se Allahu di çdo gjë me hollësi në mënyrë absolute. **2)** Besimi se Allahu ka shkruar caktimet për krijesat e Tij në “Leuh el Mahfûdh” (Pllakën e Ruajtur). I Dërguari i Allahut ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: ***"Allahu caktimet për krijesat i ka shkruar pesëdhjetë mijë vjet para se të krijonte qiellin dhe Tokën."*** E përcjell Muslumi. **3)** Besimi se Allahu posedon vullnet ndikues të pashmangshëm. Çdo gjë që dëshiron Allahu ekziston dhe çdo gjë që Ai nuk dëshiron nuk ekziston. Dija e Tij e shkruar me vullnetin e Tij do të zbatohet. **4)** Besimi se Allahu është Krijuesi, Shpikësi i të gjitha gjërave dhe se çdo gjë përveç Tij është e krijuar.

26 A kanë krijesat fuqi, dëshirë dhe vullnet në të vërtetë? Po. Njeriu ka dëshirë,

vullnet dhe liri zgjedhjeje, por ato nuk janë jashtë vullnetit të Allahut të Madhëruar. Allahu i Madhëruar thotë: **“Por ju nuk mund të dëshironi, përveçse me vullnetin e Allahut, Zotit të botëve!”** ET-TEKUËR: 29. Ndërsa i Dërguari i Allahut ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: **“Punoni se çdonjërit do t’i lehtësohet ajo për të cilin është krijuar”**. Mutefekun alejhi. Allahu na ka dhënë mendje, veshë dhe sy, që të dallojmë mes së mirës dhe së keqes. A ka njeri me mend që të vjedhë dhe të thotë “Allahu ma kishte caktuar të vidhja”?! Edhe nëse do ta thoshte një gjë të tillë, njerëzit nuk do ta arsyetonin. Ai dënohet dhe i thuhet se Allahu e ka shkruar gjithashtu, atë dënim. Prandaj arsyetimi dhe shfajësimi me caktimin e Allahut nuk është i lejuar. Allahu i Madhëruar thotë: **“Idhujtarët do të thonë: “Sikur të donte Allahu, nuk do të adhuronim tjetër veç Tij as ne, as baballarët tanë dhe ne nuk do të kishim bërë të ndaluar asgjë”. Kështu mohonin edhe ata para tyre.”** EL-EN’ÂM:148.

27 Ç’është Ihsâni? Në përgjigje të atij që pyeti për Ihsanin, Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) tha: **“Ta adhurosh Allahun sikur e shikon, sepse edhe nëse nuk e shikon, Ai të shikon ty.”** Muslimi. Kjo është shkalla më e lartë e fesë.

28 Në sa lloje ndahet teuhidi (njëjësimi i Allahut)? Në tri lloje:

1) Teuhidi Rububije, i cili do të thotë të njëjësosh Allahun në veprimet e Tij, siç janë krijimi, furnizimi, dhënia jetë... etj. Femohuesit e pranonin këtë lloj teuhidi edhe para dërgimit të Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem).

2) Teuhidi Uluhije, i cili do të thotë ta veçosh Allahun me adhurime, siç janë namazi, zotimi, sadakaja... etj. Për të veçuar Allahun me ibadet (adhurim) janë dërguar pejgamberët dhe për këtë shkak janë zbritur Librat.

3) Teuhidi i emrave dhe i virtyteve të Allahut (El-esma ue Es- Sifat); t’i pranojmë ato emra dhe cilësi të larta të Allahut, të theksuara nga Allahu i Madhëruar dhe Pejgamberi i Tij, pa shtrembërime, pa shëmbëllime dhe sakatime.

29 Kush është velij (i dashuri i Allahut- evlija)? Velij është besimtar i devotshëm dhe vepërmirë. Allahu i Madhëruar thotë: **“Pa dyshim, miqtë e Allahut nuk do të kenë arsye për t’u frikësuar dhe as për t’u dëshpëruar ata që kanë besuar dhe i janë frikësuar vetëm Zotit.”** JÛNUS:62. I Dërguari i Allahut ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: **“Të dashurit e mi janë Allahu dhe besimtarët vepërmirë.”** Mutefekun alejhi.

30 Çfarë detyrash kemi ne karshi shokëve të Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem)? Detyra jonë është t’i duam ata, të lusim Allahun të jetë i kënaqur me ta (të themi: Allahu qoftë i kënaqur me ta!). Zemrat dhe gjuhët tona duhet të jenë të pastra dhe të mos pëshpëritin kundër tyre. Ne duhet të flasim për vlerat e tyre dhe duhet të heshtim për mosmarrëveshjet që kanë pasur ata ndërmjet tyre. Ata nuk ishin të pagabueshëm, por ata ishin hulumtues të së vërtetës. Ata prej tyre që i kishin të sakta përpjekjet e tyre për të arritur deri te e vërteta, kanë marrë dy shpërblime dhe ata që i kishin të pasakta hulumtimet e tyre kanë marrë një shpërblim, ndërkohë që gabimet e tyre fituan ndjesë. Në të njëjtën kohë vlerat dhe veprat e mira që ata kanë kryer i mbulojnë të këqijat. Mes tyre kishte dallim. Më të mirët prej tyre ishin ‘të dhjetët’: në fillim Ebu Bekri, më pas Omeri, më pas Osmani, pastaj vjen Aliu, më pas Talha, Zubejri, Abdu-Rrahman ibën Aufi, Sead ibën ebi Uekasi, Seïd ibën Zejdi dhe Ebu Ubejdeh ibn el Xherrâhu. Pas tyre vijnë muhaxhirët (emigrantët

mekas), më pas ata muhaxhirë dhe ensârë (banorë të Medines) që kanë marrë pjesë në luftën e Bedrit. Më pas vijojnë ensârët dhe pas tyre me radhë shokët e tjerë të Pejgamberit. Pejgamberi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: **“Mos i fyeni shokët e mi! Pasha Atë në dorën e të Cilit është shpirti im, nëse dikush nga ju do të shpenzonte ar sa Uhudi, nuk do ta arrinte ‘mud-din’¹ e tyre dhe as gjysmën e saj.”** Mutefekun alejhi. Dhe: **“Kush fyen shokët e mi, atë e mallkoftë Allahu, engjëjt dhe të gjithë njerëzit.”** Taberâni.

31 A ta lavdërojmë Pejgamberin (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) për vlerat që i ka dhënë Allahu? S’ka dyshim se Pejgamberi ynë - Muhamedi është krijesa më e mirë dhe më fisnike nga të gjithë, por nuk lejohet ta tejkalojmë lavdërimin ndaj tij, siç vepruan dhe vepronë të krishterët me Isain (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) sepse Pejgamberi na ka ndaluar nga ky lloj veprimi, kur thotë: **“Mos më lavdëroni tej mase siç vepruan të krishterët me birin e Merjemes. Unë jam rob i Tij (i Allahut). Thoni: Rob i Allahut dhe i Dërguari i Tij.”** Buhariu.

32 A janë Ithtarët e Librave² besimtarë? Hebrenjtë, të krishterët dhe ithtarët e feve të tjera janë mohues (qafirë), edhe nëse ndjekin një fe që në origjinë ka qenë e saktë. Çdokush që nuk lë fenë e tij pas dërgimit të Pejgamberit Muhamed është i tillë, derisa të bëhet mysliman: **“Kush kërkon tjetër fe përveç Islamit, nuk do t’i pranohet dhe ai në botën tjetër do të jetë i humbur.”** ÂL ‘IMRÂN:83.

Nëse myslimani nuk e beson se ata janë mohues ose dyshon për kotësinë e fesë së tyre bëhet mohues, sepse ai kundërshton gjykimin e Allahut dhe të të Dërguarit të Tij, të cilët gjykojnë se ata janë jobesimtarë. Allahu i Madhëruar thotë: **“Myslmanët besojnë Kuranin. Për këdo nga grupet (sektet) që e mohojnë atë, zjarri do të jetë vend i premtuar.”** HÛD:17. I Dërguari i Allahut (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: **“Pasha Atë në dorën e të Cilit është shpirti im, ata që dëgjojnë për mua nga ky Ymet (tek të cilët jam i dërguar), hebrenj apo të krishterë qofshin dhe vdesin pa më besuar do të jenë prej banorëve të Zjarrit.”** Muslimi.

33 A lejohet t’i bësh padrejtësi jobesimtarit? Drejtësia është detyrë. Allahu i Madhëruar thotë: **“Në të vërtetë, Allahu urdhëron drejtësinë, mirësinë...”** EN-NAHL:90. Padrejtësia është e ndaluar, sepse Allahu në një hadith të shenjtë (kudsij)³ thotë: **“Unë ia kam ndaluar padrejtësinë Vetes dhe e kam bërë atë të ndaluar mes jush, prandaj mos jini të padrejtë!”** Muslim. Ai që i është bërë padrejtësi Ditën e Gjykimit do të marrë hak nga ai që i ka bërë padrejtësi.

I Dërguari i Allahut thotë: **“A e dini se kush është i falimentuar?”** I thanë: “I falimentuar ndër ne është ai që nuk ka, as dërhëm, as pasuri (të paluajtshme).⁴ Tha: **“I falimentuari nga Ymeti im do të vijë Ditën e Gjykimit me (sevape) namaz, me agjërim, me zeqat, por gjithashtu me (gjynahe) sharjen e dikujt, me përfoljen e nderit të dikujt tjetër, me ngrënien pa të drejtë të pasurisë së dikujt tjetër, me derdhjen e gjakut të dikujt tjetër, me rrahjen e dikujt tjetër dhe i jepet këtij e atij, që i është bërë**

¹ Njësi matëse: sa shuplakat e dy duarve, të hapura mesatarisht (shënim i përkthyesit)

² Ithtarët e Librave apo termi gjegjës në arabisht Ehlul El-Kitab janë të krishterët dhe hebrenjtë. (shënim i përkthyesit)

³ Hadith kudsij -i shenjtë quhet kur kuptimi dhe fjalët e hadithit janë nga Allahu, ndërsa në rastet e tjera kuptimi i hadithit është prej Allahut, por fjalët janë të Pejgamberit. (shënim i përkthyesit)

⁴ Dinarët dhe dërhemët janë njësi monetare. (shënim i përkthyesit)

padrejtësi nga mirësitë e tij, derisa t'i mbarojnë mirësitë, para se të lajë gjynahet. Pastaj, do të fillojë të marrë nga gjynahet e atyre që u ka bërë padrejtësi dhe më pas do të përfundojë në Zjarr.” Muslim. Hakmarrje do të ketë madje edhe mes kafshëve.

34 Çfarë është risia (bidati)? Ibn Rexhebi thotë: “Me bidat kuptohet çdo risi që në Sheriat nuk ka argument për të. Ndërsa çdo risi që e ka burimin në Sheriat, në terminologjinë fetare nuk është bidat, edhe nëse gjuhësisht është e tillë.”

35 A ka në fe bidat të mirë dhe bidat të keq? Kanë ardhur ajete dhe hadithe që e qortojnë bidatin në kontekstin e Sheriatit, të cilin ai e përkufizon si: “Çdo risi që nuk ka burim në Sheriat”, kështu Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: *“Kush bën një vepër, të cilën ne nuk e kemi urdhëruar ajo nuk pranohet.”* Mutefekun alejhi. Dhe: *“Çdo risi është bidat dhe çdo bidat është humbje.”* Ebu Dâudi. Imam Maliku në lidhje me kuptimin e bidatit në terminologjinë fetare thotë: “Kush bën një bidat në Islam, të cilën e mendon të mirë, ai pretendon se Muhamedi e ka tradhtuar Mesazhin, sepse Allahu i Madhëruar thotë: *“Sot jua përsosa fenë tuaj, e plotësova dhuntinë Time ndaj jush dhe zgjedha që Islami të jetë feja juaj.”* EL-MÂ'IDE:3. Kanë ardhur disa hadithe, të cilat e lavdërojnë bidatin në kuptimin e tij gjuhësor, siç është fjala e Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem): *“Kush përudh në një të mirë ka shpërblimin e saj dhe shpërblimin e atyre që veprojnë me të, pa ju pakësuar askujt shpërblimi.”*

Muslim. Në këtë kuptim ka ardhur edhe thënia e Omer ibn Hatabit ^(radijallahu anhu!): “Ky është bidat i mirë”, teksa fliste për namazin e teravisë me xhemat. Ajo ishte ligjërues dhe Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) kishte nxitur që ajo të falej, edhe ai vetë e kishte falur tri net dhe më pas e la, nga frika se mos bëhej e detyrueshme. Pas tij Omeri ^(radijallahu anhu!) i mblodhi njerëzit bashkë dhe fali me ta namazin e teravisë.

36 Sa lloje dyfaqësish (nifaku) kemi? Kemi dy lloje dyfaqësish:

1) Dyfaqësi në besim (e madhe), e cila është të shfaqësh besimin dhe të fshehësh mohimin (kufrin). Kjo dyfaqësi e nxjerr dyfytyrëshin nga Islami. Nëse një person vdes dhe gjendja e tij është e tillë atëherë ai vdes si jobesimtar. Allahu i Madhëruar thotë: *“Pa dyshim që hipokritët do të jenë në thellësinë më të madhe të Xhehenemit.”* EN-NISÂ':145. **Cilat janë cilësitë e tyre?** Ata ‘mashtrojnë’¹ Allahun dhe besimtarët, përqeshin besimtarët, ndihmojnë jobesimtarët kundër myslimanëve dhe me veprat e tyre të mira ata synojnë të arrijnë vetëm mirësitë e kësaj bote.

2) Dyfaqësi e vogël (në vepra). Kjo dyfaqësi nuk e nxjerr dyfytyrëshin nga Islami, por nëse nuk pendohet, rrezikon që kjo dyfaqësi ta shpjerë atë në dyfaqësinë e madhe. Ky dyfytyrak ka disa cilësi, prej të cilave janë: kur flet gënjen, kur premtion nuk e mban premtimin, kur ka mosmarrëveshje sillet padrejtësisht, nëse e jep besën e thyen, kur i besohet diçka tradhton. Ndaj edhe sahabët²-radijallahu anhum!-frikësoheshin nga dyfaqësia në vepra. Ibn ebi Mulejke thotë: “Kam njohur tridhjetë sahabë të Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) që të gjithë i frikësoheshin vetvetes nga dyfaqësia.” Ibrahim Tejmije thotë: “Sa herë që fjalët i ballafaqoja me punët frikësohesha se mos isha dyfytyrak.” Hasan Basriu thoshte: “Asaj (dyfytyrësisë) i frikësohet besimtari

¹ Në pamje të jashtme, ose ata mendojnë ashtu; përndryshe Allahu di çdo gjë. (shënim i përkthyesit)

² Shokët e Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem).

dhe është i qetë prej saj jobesimtari.” Omeri i thotë Ebu Hudhejjes¹: “Të lutem më trego për hir të Allahut, a më ka përmendur Pejgamberi prej tyre – domethënë prej dyfytyrakëve-? Ai i tha: “Jo dhe pas teje nuk do të përjashtoj askënd.”

37 Cili është gjynahu më i madh dhe më i rëndë tek Allahu? Gjynahu më i madh dhe më i rëndë është *shirku* (t’i bësh shok Allahut), sepse Allahu i Madhëruar thotë: *“Pa dyshim, idhujtaria është një padrejtësi shumë e madhe.”* LUKMÂN:13. Kur Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) u pyet për gjynahun më të madh ai tha: *“T’i bësh Allahut shok, ndërkohë që Ai të ka krijuar.”* Mutefekun alejhi.

38 Sa lloje është shirku? Shirku është dy llojesh: **1) I madh**, i cili të nxjerr nga Islami dhe këtë person Allahu nuk e fal, sepse Allahu i Madhëruar thotë: *“Vërtet, Allahu nuk fal që të adhurohet dikush apo diçka tjetër veç Atij, por gjynahet e tjera më të vogla ia fal kujt të dojë.”* EN-NISÂ’:48. Shirku i tillë ndahet në katër lloje: **a)** Shirku në lutje. **b)** Shirku i nijetit, i dëshirës dhe i synimit; duke bërë vepra të mira për hir të të tjerëve. **c)** Shirku në bindje, duke iu bindur dijetarëve që lejojnë atë që Allahu e ka ndaluar, ose që ndalojnë atë që e ka lejuar Allahu. **ç)** Shirku i dashurisë; duke dashur dikë a diçka sa Allahu, pra, kur i dashuri barazohet me dashurinë ndaj Zotit, atëherë i jep atij përparësi ndaj Zotit.

2) I vogël, i cili nuk të nxjerr nga Islami. Ai është dy llojesh: **a) I dukshëm**; që lidhet qoftë me fjalët: duke u betuar mbi dikë a diçka tjetër përveç Allahut, ose thënia: “si të jetë vullneti i Allahut dhe i yt”; apo thënia: “Po të mos ishte Allahu dhe ti...”, qoftë me veprat: duke mbajtur rreth, apo duke lidhur fjongo për largimin e fatkeqësive, ose varja e gjërave të ndryshme në qafë, a kudo nga frika prej syrit, ose pesimizmi me anë të zogjve, emrave, fjalëve, vendeve, a të tjera. **b) I fshehtë**; i cili është shirku i nijeteve, i synimeve dhe i dëshirave, siç është dyfaqësia dhe dëshira për nam e famë.

39 Cili është dallimi mes shirkut të madh dhe atij të vogël? Prej dallimeve mes shirkut të madh dhe atij të vogël janë: Ai që bën shirk të madh del nga Islami në dynja dhe në Botën Tjetër do të qëndrojë përgjithmonë në Zjarr, ndërsa shirku i vogël bën të pavlefshëm vetëm veprën me të cilën është shoqëruar shirku. Një çështje mbetet e diskutueshme e ajo është nëse shirku i vogël falet vetëm me pendesë, sikurse shirku i madh, apo është si gjynahet e mëdha, të cilat janë nën mëshirën e Allahut (nëse dëshiron Allahu i fal, ose jo), por që situata në të dyja rastet është shumë e rrezikshme.

40 A ka mbrojtje prej shirkut të vogël para se ai të ndodhë, apo shpagim pasi ai të ndodhë? Po. Mbrojtjen nga dyfaqësia besimtari e bën duke synuar me veprën e tij kënaqësinë e Allahut. Ndërsa mbrojtja nga shirku i vogël bëhet me dua; Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: *“O njerëz! Ruhuni nga shirku, sepse ai është më i fshehtë se ecja e milingonës”* I thanë: “Po si të ruhemi, o i Dërguari i Allahut, kur ai është më i fshehtë se ecja e milingonës? Tha: *“Thoni: Zoti ynë! Kërkojmë mbrojtjen Tënde nga bërja e shirkut në dicka që e dimë dhe kërkojmë faljen Tënde për atë që të shoqërojmë pa e ditur.”* Ahmedi. Ndërsa për shpagimin e betimit që është bërë jo në emër të Allahut, Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: *“Kush betohet*

¹ Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) i kishte treguar Ebu Hudhejjes emrat e dyfytyrakëve. (shënim i përkthyesit)

për Latin dhe Uzanë¹ le të thotë: “La ilahe il llah” (Nuk ka zot për veç Allahut) Mutefekun alejhi. Ndërsa për shpagimin e pesimizmit nga gjërat e përmendura më lart, Pejgamberi (^{sal-lallahu} alejhi ue sel-lem) thotë: “**Ai që kthehet nga ndonjë nevojë e tij për shkak të pesimizmit (nga ndonjë send a ndodhi),ka bërë shirk.**” I thanë: “Cili është shpagimi i tij?” Tha: “**Duke thënë: “O Zoti im! Nuk ka të mira përveç të mirave Tuaja dhe nuk ka caktim përveç caktimit Tënd.”**” Ahmedi.

41 Sa lloje kufëri² ka? Kufëri është dy llojesh: 1) **Kufëri i madh**, i cili të nxjerr nga Islami e që ka pesë ndarje: **a)** Kufëri i përgënjeshtimit. **b)** Kufëri i mendjemadhësisë. **c)** Kufëri i dyshimit. **ç)** Kufëri i shmangies. **d)** Kufëri i dyftyrësisë. 2) **Kufëri i vogël**. Kufëri i vogël është ai që nuk të nxjerr nga Islami, siç është vrasja e myslimanit.

42 Cila është dispozita e zotimit? Pejgamberi (^{sal-lallahu} alejhi ue sel-lem) nuk e pëlqente zotimin dhe thoshte se “**...Ai nuk sjell të mira.**” Buhariu. Kjo dispozitë është në rast se zotimi është i singertë për Allahun. Ndërsa nëse zotimi bëhet për të tjerë e jo për Allahun, siç është zotimi mbi një varr a për ndonjë evlija(i dashur i Allahut), ai zotim është i ndaluar (haram) dhe nuk lejohet të përmbushet.

43 Cila është dispozita e shkuarjes tek fallxhorët dhe parashikuesit e fatit? Është e ndaluar (haram). Nëse dikush shkon tek ata, por nuk i beson pretendimit të tyre, se e dinë të fshehtën (gajbin), atëherë namazi i tyre nuk pranohet dyzet ditë. Argument për këtë është fjala e Profetit (^{sal-lallahu} alejhi ue sel-lem): “**Kush shkon te falltari dhe e pyet për diçka, nuk i pranohet namazi dyzet net.**” Muslimi. Nëse ai shkon tek ata dhe u beson atyre kur i thonë se dinë të fshehtën, ai e ka mohuar fenë e Muhamedit (^{sal-lallahu} alejhi ue sel-lem) sepse i Dërguari i Allahut thotë: “**Kush shkon te falltari dhe i beson asaj që ai i thotë, e ka mohuar atë që i ka zbritur Muhamedit.**” Ebu Da’udi.

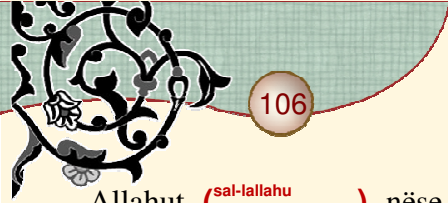
44 Të kërkosh të bjerë shi nga yjet është shirk³ i madh, apo i vogël? Kush beson se yjet ndikojnë pa vullnetin e Allahut: duke thënë se ata e krijojnë dhe lëshojnë shiun, ka bërë shirk të madh. Ndërsa kush mendon se yjet ndikojnë në zbritjen e shiut me vullnetin e Allahut, se Allahu i ka bërë ata shkak për zbritjen e shiut dhe se Ai – Madhëruar qoftë!- ka bërë zakon që me dukjen e një ylli të caktuar të zbresë shi, kjo është e ndaluar dhe është shirk i vogël. Ky person e bën yllin shkak për zbritjen e shiut, pa pasur argument nga Sheriati, nga përvoja njerëzore dhe as nga mendja e shëndoshë. Ndërkohë që marrja e yjeve si tregues për ndërrimin e stinëve, a për kohën që mund të bjerë shi, është e lejuar.

45 Ç’detyra kemi kundrejt atyre që na udhëheqin? Detyra jonë është që t’u bindemi dhe t’i dëgjojmë, si në kohë të zakonshme, ashtu edhe në vështirësi. Nuk është e lejuar të dalësh kundër tyre apo të bësh thirrje për rebelim, edhe nëse ata bëjnë padrejtësi. Ne duhet të lutemi për shëndetin, udhëzimin dhe ecjen në rrugë të drejtë të tyre. Ne e shikojmë bindjen ndaj tyre, si bindjen ndaj të Dërguarit të

¹ Emrat e dy idhujve, që adhuroheshin para Islamit (shënim i përkthyesit).

² *Kufër*: Mosbesimi në Allahun dhe pejgamberët e Tij, pavarësisht a shoqërohet me përgënjeshttrim, mëdyshje apo shmangie nga e tërë ajo për shkak të smirës, mendjemadhësisë apo ndjekjes së pasioneve që shmangin nga ndjekja e Shpalljes. (shënim i përkthyesit).

³ Shirk është t’i bësh shok Zotit të Madhëruar. (shënim i përkthyesit)

Allahut (^{sal-lallahu}_{alejhi ue sel-lem}) nëse nuk na urdhërojnë për gjëra të ndaluara. Nëse na urdhërojnë të veprojmë gjëra të ndaluara, vetëm në këtë rast e kemi të ndaluar (haram) që t'u bindemi atyre, por për vepra të tjera të mira duhet të vazhdojmë t'u bindemi. I Dërguari (^{sal-lallahu}_{alejhi ue sel-lem}) thotë: ***“Dëgjoje dhe bindju prijësit, edhe nëse të rrihet shpina, edhe nëse të merret pasuria: dëgjoje dhe bindju!”*** ^{Muslimi.}

46 A lejohet të pyesësh për urtësinë e urdhrave dhe ndalesave të Allahut? Po, por me kusht që besimin a punën të mos e lidhësh me njohjen e urtësisë dhe ndërgjegjshmërinë për të. Njohja e urtësisë mund të shërbejë vetëm për t'i shtuar besimtarit akoma edhe më shumë vendosmërinë, megjithëse dorëzimi i plotë dhe mospyetja janë argumente të adhurimit të plotë, të besimit tek Allahu dhe tek urtësia e tij absolute; kështu ishin sahabët -radijallahu anhum!-.

47 Cili është qëllimi i fjalës së Allahut: “Çdo e mirë që të gjen ty o njeri, është prej Allahut, kurse e keqja që të godet, është prej vetes tënde.” ^{EN-NISÂ':79.}

Qëllimi i fjalës “e mirë” këtu është për dhantitë, ndërsa me “e keqja” për fatkeqësitë. Që të dyja ato janë me caktimin e Allahut të Madhëruar. E mira i atribuohet Allahut, sepse Ai është Dhuruesi i mirësisë dhe të keqen Ai e krijon për ndonjë urtësi, kështu që në këndvështrimin e urtësisë ajo është prej mirësive të Tij. Veprat e Tij, që të gjitha janë të mira. Pejgamberi i Allahut (^{sal-lallahu}_{alejhi ue sel-lem}) thotë: ***“E gjithë e mira është në duart e Tua. E keqja nuk është tek Ti.”*** ^{Muslimi.} Veprat e njerëzve janë krijim i Allahut dhe në të njëjtën kohë janë veprime me vetë vullnetin e njerëzve. Allahu i Madhëruar thotë: ***“Sa për atë që jep (për hir të Allahut), ka frikë (nga Ai) dhe dëshmon për vërtetësinë e më të bukurës (besimit), Ne do t'ia lehtësojmë atij rrugën drejt shpëtimit.”*** ^{EL-LEJL:5.}

48 A lejohet të themi se filani është shehid (dëshmor)? Të gjykosësh se dikush është shehid është si të gjykosësh se dikush është në Xhenet. Mendimi i pasuesve të Syneetit (Ehli Suneh) është të mos themi se dikush i caktuar nga myslimanët është prej banorëve të Xhenetit, ose prej banorëve të Xhehenemit, përveç atyre që ka treguar Pejgamberi (^{sal-lallahu}_{alejhi ue sel-lem}) se është banor i njëres prej të dyjave. Arsyeja është se e vërteta është e fshehtë dhe ne nuk e dimë se në çfarë gjendje vdes njeriu nuk e dimë si vdes njeriu, ndërkohë që punët vlerësohen sipas mënyrës që ndahemi nga kjo jetë. Nijetin po ashtu e di vetëm Allahu, por ne shpresojmë se ai që ka vepruar mirë do të shpërblehet mirë dhe kemi frikë se ai që ka vepruar keq do të dënohet.

49 A lejohet ta konsiderojmë një mysliman të caktuar qafir? Nuk lejohet që një mysliman të caktuar ta konsiderojmë qafir, as politeist, as dyfytyrak, nëse ai nuk shfaq gjëra që tregojnë për këto veprime dhe nëse pengesat për ta quajtur një mysliman të tillë mungojnë, e të fshehtën ia lëmë Allahut.

50 A lejohet të bëhet tavaf¹ diku tjetër përveç Qabes? Nuk ka vend në tokë, ku të lejohet tavafi rreth tij, përveç Qabes së nderuar. Nuk lejohet, po ashtu përngjasimi i ndonjë vendi me të, sado i nderuar të jetë. Kush bën tavaf diku tjetër përveç Qabes me synimin e lartësimit të Allahut, ai ka bërë gjynah ndaj tij.

¹ Fjalë arabe që do të thotë: rrotullim. Këtu ka kuptimin të rrotullohesh rreth Qabes si shenjë bindjeje dhe adhurimi ndaj Allahut Të Lartësuar. (shënim i përkthyesit)

Veprat e zemrës

Allahu e krijoi zemrën dhe e bëri mbret të gjymtyrëve. Nëse mbreti bëhet i mirë edhe ushtarët bëhen të mirë. I Dërguari i Allahut ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: **“Devotshmëria është këtu: dhe tregoi me gisht tri herë drejt gjoksit të tij.”** Muslimi.

Imani, është besim, fjalë dhe veprë: Besimi është me zemër, fjala është me gjuhë dhe veprat bëhen me zemër dhe me gjymtyrë. Zemra beson dhe vërteton. Si fryt i saj rezulton shprehja e *shehadetit* me gjuhë, më pas zemra bën punën e saj: ajo do, frikësohet dhe shpreson. Gjuha lëviz, bën *dhikër* dhe lexon Kuran. Gjymtyrët lëvizin. Ato bëjnë *sexhde* dhe *ruku*, si edhe vepra të mira që të afrojnë tek Allahu i Madhëruar. Kështu, trupi ndjek zemrën. Nuk ka gjë që zë vend në zemër e të mos shfaqet në trup, në një formë a në një tjetër.

Ç’kuptojmë me ‘punët e zemrës’? Punët e zemrës janë ato vepra që e kanë vendin në zemër dhe lidhen me të. Më e madhja e tyre është besimi tek Allahu i Madhëruar. Prej punëve të zemrës është edhe vërtetimi, nënshtrimi dhe dorëzimi. Shtu këtu edhe dashurinë që zë vend në zemrën e robit për Zotin e Tij, frikën, shpresën, pendesën, mbështetjen, durimin, përuiljen e vepra të tjera të ngjashme.

E kundërta e çdo pune të mirë të zemrës është prej sëmundjeve të saj. E kundërta e sinqeritetit është syfaqësia, e kundërta e bindjes është dyshimi, e kundërta e dashurisë është urrejtja... e kështu me radhë. Nëse lëmë mënjatë përmirësimin e zemrave tona, gjynahet mblidhen njëri mbi tjetrin dhe e shkatërrojnë zemrën. I Dërguari i Allahut ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: **“Sprovat i paraqiten zemrës njëra pas tjetrës si kashta e hasrës fije pas fije (kur thuret). Zemrës që do të infektohet me to do t’i ngulet një pikë e zezë. Ndërsa zemrës që nuk do të infektohet me to, do t’i ngulet një pikë e bardhë. Zemrat janë dy llojesh: një zemër e bardhë si guri i lëmuar¹, të cilën nuk e dëmton asnjë lloj sprove sa të jenë qiejt dhe Toka dhe një tjetër e zezë e përzier me pak të bardhë, si ena e përmbysur². Ajo (zemra) nuk njeh (pranon) as mirësinë³ dhe nuk mohon as gjynahun, përveç dëshirave të saj.”** Muslimi.

Për robin njohja e *ibadeteve* të zemrës është më e domosdoshme se njohja e veprave me gjymtyrë. Sepse, *ibadetet* e zemrës janë bazë, ndërsa veprat e gjymtyrëve janë degë të saj, plotësuese dhe fryte të saj. I Dërguari i Allahut ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: **“Allahu nuk shikon fizionominë apo pasurinë tuaj, por shikon zemrat dhe veprat tuaja.”** Muslimi. Zemra është vendi i njohurive, i përsiatjes dhe i mendimeve, prandaj edhe epërsia mes njerëzve tek Allahu është mbi bazën e besimit, bindjes, sinqeritetit e gjërave të ngjashme. Hasan Basriu thotë: “Pasha Allahun! Ebu Bekri nuk ua ka kaluar me namaz apo me agjërim, por ai ua ka kaluar me besimin që zuri vend në zemrën e tij.”

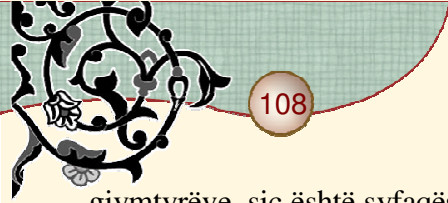
Punët e zemrës kanë epërsi mbi punët e gjymtyrëve për shumë arsye:

1) Mosfunksionimi i veprave të zemrës mund të çojë në shkatërrimin e *ibadeteve* të

¹ Kadi Ijâdi thotë se ngjasimi i zemrës me gurin e lëmuar, të cilit nuk i ngjitet asgjë, nuk ka si qëllim të tregojë dëlirësinë e zemrës, por një cilësi tjetër të saj, atë të besimit të fortë dhe mos praninë e asnjë lloj boshllëku në të.

² Që nuk mban ujë. Kjo nënkupton se ajo nuk mban as mirësi, as urtësi. (Komentimi është marrë nga *Sahihu* i Muslimit. Shënim i përkthyesit).

³ Besimin tek Allahu dhe feja e tij. (shënim i përkthyesit).

gjymtyrëve, siç është syfaqësia në vepra. **2)** Punët e zemrës janë bazë, ndaj dhe fjalët a lëvizjet pa qëllim në zemër nuk merren parasysh. **3)** Ato janë shkak për ngjitjen në shkallët më të larta të Xhenetit; prej tyre është edhe zuhdi. **4)** Punët e zemrës janë më të vështira dhe më të rënda se punët e gjymtyrëve. Ibn Munkediri thotë: “Vuajta dyzet vjet me veten time derisa u përmirësua.” **5)** Ndikimet e saj janë më të bukura, siç është dashuria për hir të Allahut. **6)** Ato kanë shpërblime më të mëdha. Ebu Derdâ (radijallahu anhu!) thotë: “Përsiatja për një çast është më e mirë se *ibadeti* i një nate.” **7)** Ato i lëvizin gjymtyrët. **8)** Zemra zmadhon shpërblimin e *ibadeteve*, ose i pakëson a i zhvlerëson ato, siç është përlulja në namaz. **9)** Ajo mund t’i kompensojë *ibadetet* e gjymtyrëve, siç është nijeti për të dhënë *sadaka*, edhe kur nuk ke. **10)** Shpërblimi për punën e saj nuk ka kufi, siç është durimi. **11)** Shpërblimi i saj vazhdon edhe pasi të ndalen punët e gjymtyrëve, ose kur ato nuk janë të afta të punojnë. **12)** Punët e saj fillojnë para punëve të gjymtyrëve dhe vazhdojnë edhe gjatë tyre.

Zemra kalon nëpër disa faza para se gjymtyrët të punojnë. **1)** El *hâxhis*, ideja që i parashtrohet zemrës. **2)** El *Khâtir*, ideja pasi zë vend në zemër. **3)** *Hadîth en nefis*, mëdyshja ta bëjë a të mos e bëjë një vepër. **4)** El *Hem-m*, animi nga ideja për ta vepruar një vepër. **5)** El-*Azm*, bindja e fortë për ta bërë një vepër. Tri të parat nuk kanë, as shpërblim, as dënim, ndërsa për *el hemm-in*, kur synojmë të bëjmë një vepër të mirë, shkruhet një sevap dhe kur kemi për synim të bëjmë një të keqe, nuk merret si gjynah. Ndërkohë që kur *el-hemm* shndërrohet në *el-Azm*, nëse synon të bëjë një vepër të mirë, merr shpërblim për të dhe nëse synon të bëjë një vepër të keqe merr gjynah, edhe nëse nuk vepron (për shkak të ndonjë pengese), sepse dëshira dhe mundësia për të bërë një vepër shkakton pasojën (veprën). Allahu i Madhëruar thotë: **“Ata që duan të përhapen shpifjet e turpshme (ose imoraliteti) ndër besimtarët, i pret një dënim i dhembshëm.”** EN-NÛR: 19. Ndërsa Pejgamberi i Allahut (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: **“Kur bashkohen dy shpatat e myslimanëve, vrasësi dhe i vrari janë në Zjarr.”** Thashë¹: “O i Dërguari i Allahut! Vrasësi po, por i vrari pse? Tha: **“Edhe ai kërkonte ta vriste shokun e vet.”** Buhariu.

Nëse e lë gjynahun pasi kalon në fazën e el-Azm, kemi katër situata: **1)** Nëse e lë nga frika e Allahut shpërblehet. **2)** Nëse e lë nga frika e njerëzve e merr gjynahun, sepse lënia e gjynahut është *ibadet* dhe *ibadeti* duhet të bëhet vetëm për Allahun. **3)** Nëse e lë nga pamundësia dhe pa ndjekur ende rrugët që të çojnë drejt asaj veprë merr gjithashtu gjynah, për shkak të vendosmërisë për ta bërë atë vepër. **4)** Nëse e lë nga pamundësia, pas ndjekjes së rrugëve që e çojnë drejt asaj veprë por, nuk e realizon qëllimin e tij e merr të plotë gjynahun, sepse dëshira me plot bindje dhe mundësia për ta bërë veprën konsiderohet si ta ketë bërë atë vepër – sikurse u tha në hadithin e mëparshëm-. Nëse punës (së keqe) i bashkëngjitet *el hemm-u* merret gjynah, pa marrë parasysh se cila i paraprin tjetrës. Kështu që kush bën një vepër të ndaluar një herë dhe më pas vendos ta veprojë përsëri kur t’i jepet mundësia dhe vazhdon me këmbëngulje për ta bërë atë vepër, ndëshkohet për këtë nijet, edhe nëse nuk e bën.

¹ Transmetuesi i hadithit. (shënim i përkthyesit)

Disa punë të zemrës

► **Nijeti.** Dëshira dhe synimi. Asnjë vepër nuk është e saktë dhe nuk pranohet pa të. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: *“Veprat janë sipas nijetit dhe gjithkush do të marrë si shpërblim atë që ka si qëllim.”* Mutefekun alejhi.

Ibn Mabaraku thotë: “Shpesh herë një punë të vogël mund ta shtojë nijeti dhe shpesh herë një pune e madhe mund të zvogëlohet nga nijeti.” Fudajli thotë: “Allahu dëshiron nga ti nijetin dhe synimin tënd.” Nëse puna bëhet për Zotin, atëherë quhet e sinqertë; që do të thotë se puna duhet të jetë vetëm për Allahun dhe askush të mos ketë pjesë në të. Nëse puna është për të tjerë përveç Allahut quhet syfaqësi, hipokrizi etj.

Dobi: Të gjithë njerëzit janë të humbur, përveç të diturve. Të gjithë të diturit janë të humbur përveç vepruesve. Të gjithë vepruesit janë të humbur përveç atyre që janë të sinqertë me veprat e tyre. Kështu që puna e parë e çdo robi që dëshiron të adhurojë Allahun është të mësojë për nijetin. Më pas me anë të veprave ta saktësojë atë, pasi të ketë kuptuar të vërtetën e sinqeritetit dhe të dëlirësisë. Prandaj puna pa nijet është mundim dhe nijeti pa sinqeritet është syfaqësi dhe sinqeriteti pa besim të përmbushur është kotësi.

Veprat janë tre llojesh: 1) Gjynah: Nijeti i mirë te veprat që janë gjynah nuk i bën ato vepra të mira (adhurime), ndërkohë që nëse atyre u shtohet edhe nijeti i keq atëherë ndëshkimi i tyre është i dyfishtë.

2) Ibadete: Ato janë të lidhura me nijetin, i cili i bën ato të sakta dhe u shumëfishon shpërblimin¹. Nëse nijeti është për sy e faqe, atëherë është gjynah dhe *shirk* i vogël - por që në tre raste mund të mbërrijë edhe në *shirk* të madh: **1-** Nëse shtysa për të bërë ibadet është që në fillim për sy e faqe të njerëzve, atëherë është *shirk* dhe ibadeti është i pavlerë. **2-** Nëse puna është për Allahun, por më pas futet nijeti i syfaqësisë, në këtë rast nëse fillimi i ibadetit nuk varet nga fundi i tij, siç është sadakaja, atëherë fillimi është i saktë dhe fundi i pavlerë, por nëse pjesa e

¹ Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: *“Kush bën plan për të bërë një vepër të mirë dhe nuk e vepron, tek Allahu i shkruhet një sevap i plotë. Nëse e planifikon dhe e vepron, Allahu e shkruan për dhjetë të mira deri në shtatëqind fish e më shumë. Kush bën plan për të bërë një vepër të keqe dhe nuk e vepron, tek Allahu i shkruhet një sevap i plotë. Nëse e planifikon dhe e vepron, Allahu e shkruan si një të keqe.”* (Mutefekun alejhi) Dhe: *“Shembulli i këtij Ymeti është si shembulli i katër personave: Dikujt Allahu i ka dhënë pasuri dhe dituri, e ai me pasurinë e tij vepron sipas dëgjimit të tij, duke e shpenzuar atë drejt. Një tjetri Allahu i ka dhënë dituri, por nuk i ka dhënë pasuri dhe ai thotë: “Po të kisha edhe unë si ky do të veproja me të, ashtu sikurse po vepron edhe ky”. I Dërguari i Allahut thotë: “Shpërblimi i tyre është i barabartë.” Një tjetri Allahu i ka dhënë pasuri dhe nuk i ka dhënë dituri, e ai endet me pasurinë e tij, duke e shpenzuar jo drejt dhe një tjetër që Allahu nuk i ka dhënë, as dituri e as pasuri e ai thotë: “Po të kisha edhe unë si ky do të veproja me të, ashtu sikurse po vepron edhe ky”. I Dërguari i Allahut thotë: “Gjynahu i tyre është i barabartë.”* Tirmidhiju. Thënia e të dytit dhe e të katërtit në hadith tregon për aq sa ata kishin mundësi, e cila është nijeti me dëshirën. Këtë e tregon thënia e tyre “Po të kisha edhe unë si ky do të veproja me të, ashtu sikurse po vepron edhe ky”. Ndaj çdonjëri i bashkëngjitet shokut të tij në shpërblim a në gjynah. Ibn Rexhebi thotë: “Thënia e tij (e Pejgamberit) në hadith: “Ata janë të barabartë” tregon për barazinë e shpërblimit të një veprë në origjinë pa shumëfishimin e tij, sepse shumëfishimi lidhet me veprën e vepruar dhe jo vetëm me nijetin pa vepër. Nëse do të ishin të barabarta në të gjitha anët, atij që do të planifikonte të bënte një të mirë dhe nuk do ta bënte do t'i shkruheshin dhjetë sevape, gjë që është në kundërshtim me të gjitha burimet e argumentimit.

fundit e ibadetit varet nga fillimi i tij siç është namazi, atëherë kemi dy çaste: **a)** Nëse personi përpiket ta mposhtë syfaqësinë, ajo nuk e dëmton punën. **b)** Nëse personi është i qetë dhe nuk e shqetëson syfaqësia, i gjithë *ibadeti* prishet. **3-** Nëse syfaqësia vjen pas veprës atëherë ajo është thjesht cytje, që nuk ndikon, as në veprë, as te vepruesi. Ndërkaq, ka disa dyer të tjera -jo të dukshme të syfaqësisë - që duhen pasur parasysh dhe mënjanuar.

Nëse qëllimi me veprën e mirë është për ndonjë interes të kësaj bote, shpërblimi a gjynahu është në sasinë e nijetit. Në këtë rast kemi tre gjendje:

E para, kur shtytja për të bërë një veprë të mirë është vetëm dynjaja, siç është rasti kur imami u prin njerëzve vetëm për të marrë rrogën e tij, atëherë ai është gjynahqar. I Dërguari i Allahut ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: **“Kush mëson ndonjë dije me të cilën kërkohet Fytyra e Allahut; nuk e mëson veçse të arrijë ndonjë të mirë të kësaj bote, nuk do të ndiejë aromën e Xhenetit në Botën Tjetër.”** Ebu Daûd.

E dyta, kur vepron me nijet për të fituar kënaqësinë e Allahut dhe për këtë botë, në këtë rast besimi i tij dhe sinqeriteti është i mangët, siç është rasti i atij që shkon në haxh me nijetin për të bërë tregti dhe për të bërë haxh, në këtë rast shpërblimi i tij është në sasinë e sinqeritetit.

3) Gjëra të lejuara (mubahe). Çdo gjë e lejuar përmban një nijet a nijete të shumta. Ato, nëse ekziston vullneti mund të shndërrohen në vepra që të afrojnë tek Allahu.

Dije se vepërmirët e sinqertë janë në shkallë të ndryshme: **★ Të ulët:** kur *ibadeti* bëhet me shpresë për të fituar sevape, ose nga frika e ndëshkimit. **★ Të mesme:** kur *ibadeti* bëhet për ta falënderuar Allahun dhe për t’iu përgjigjur urdhrin të Tij. **★ Të lartë:** kur *ibadeti* bëhet nga dashuria për Allahun, nga madhështia e Tij, nga dëshira për ta madhëruar dhe për ta lartësuar Atë. Kjo është shkalla e *sidikëve*¹ (të sinqertëve, të dëlirëve).

1) Pendesa. Ajo është detyrë e pambarimtë. Rënia në gjynahe është pjesë e natyrës së njeriut. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: **“Çdo bir i Ademit është gjynahqar dhe gjynahqari më i mirë është ai që pendohet.”** Tirmidhiju. Dhe: **“Nëse nuk do të bënit gjynahe, Allahu do t’ju zhdukte dhe do të sillte njerëz të tjerë, që do të bënin gjynahe, do të kërkonin falje nga Allahu e Ai do t’i falte.”** Muslimi. Vonesa e pendesës dhe vazhdimësia në gjynahe është gabim. Shejtani do që te njeriu të kalojë njëerën prej shtatë pengesave. Nëse njëerën nga ato pengesa nuk arrin ta kalojë, ai kalon tek ajo pengesë që vjen më pas. Ato janë: **1)** Pengesa e *shirkut* dhe e *kufrit*². **2)** Nëse nuk e kalon këtë prag, atëherë kalon tek risitë (bidatet) në besim dhe tek lënia e ndjekjes së rrugës së Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe e shokëve të tij. **3)** Nëse këtë nuk e arrin, atëherë kalon te gjynahet e mëdha. **4)** Nëse nuk mundet,

¹ Musâi i tha Allahut të Madhëruar: “Nxitova për te Ti, o Zot, që të kënaqeshe.” Musai nxitoi të takohej me Allahun, që Allahu të kënaqej me të dhe jo vetëm si përgjigje e urdhrin të Allahut. Shembull është edhe sjellja e mirë me prindërit: shkalla e ulët është t’i respektosh nga frika e ndëshkimit nga Allahu dhe për të fituar sevapin e sjelljes së mirë. E mesme është që të sillesh mirë me ta në bindje të Allahut dhe për t’i kthyer mundin e përkujdesjes së tyre ndaj teje, që të edukuan në vogëli dhe që ata ishin shkaku i ardhjes tënde në këtë jetë. Dhe shkalla e lartë është kur ti të sillesh mirë me ta nga dashuria për ta madhëruar urdhrin e Allahun mbi ty dhe nga dashuria për Të.

² *Kufër* do të thotë mohim, mosbesim (shënim i përkthyesit).

kalon te gjynahet e vogla. **5)** Nëse nuk mundet, atëherë kalon tek teprimi me gjërat e lejuara (mubahet). **6)** Nëse nuk ia del, atëherë kalon te ibadetet që janë më pak të vlefshme se të tjerat që kanë më shumë sevape. **7)** Nëse edhe me këtë nuk ia del, atëherë angazhon kundër tyre shejtanë të tjerë prej njerëzve dhe xhindeve.

Gjynahet ndahen në disa grupe: 1) Të mëdha. Gjynahet e mëdha janë ato që është transmetuar se kanë dënim nga Sheriati (had-d) në këtë dynja, kërcënim për në Ahiret, zemërim, mallkim a mohim të besimit. **2) Të vogla.** Gjynahe të vogla janë ato që nuk bëjnë pjesë në grupin e parë. Shkaqe të ndryshme i shndërrojnë gjynahet e vogla në të mëdha. Prej më të rëndësishmëve janë: vazhdimësia në ato gjynahe, përsëritja e tyre, Përçmimi i tyre, krenaria për veprimin e tyre dhe shfaqja hapur e tyre.

Pendimi është i vlefshëm për çdo gjynah. Ai do të ekzistojë derisa të mos lindë dielli nga perëndimi, e derisa shpirti të mos arrijë në grykë - në çastet e vdekjes-. Shpërblimi i atij që pendohet sinqerisht është shndërrimi i atyre të këqijave në të mira (sevape), edhe nëse ato (gjynahet) janë aq shumë sa mbërrijnë kupën e qiellit.

Për pranimin e pendesës ka disa kushte, të cilat janë: 1) Largimi prej gjynahut. **2)** Pendimi për atë që ka kaluar. **3)** Vendimi i fuqishëm për të mos u kthyer kurrë më në atë gjynah në të ardhmen. **4)** Nëse gjynahu ka lidhje me të drejtat e njerëzve, duhet patjetër që të drejtat t'u kthehen atyre që u takojnë¹.

Njerëzit në lidhje me pendesën ndahen në katër grupe:

1) I penduar, i qëndrueshëm deri në fund të jetës së tij, të cilit nuk i shkon në mendje t'i kthehet atij gjynahu - përveç disa rrëshqitjeve të lehta të pashmangshme nga njeriu-. Ky është i penduari i qëndrueshëm dhe një person i tillë është prej atyre që nxitojnë të bëjnë të mira. Kjo lloj pendese quhet "et-teubetu en nesuh" dhe një shpirt i tillë quhet "en-nefsul-mutmeineh" (shpirt i qetë).

2) I penduar, i qëndrueshëm në çështjet më kryesore të ibadetit, veçse vazhdimisht ai vepron gjynahe, jo qëllimisht, por ai sprovohet me to pa marrë vendim paraprak për t'i bërë ato. Kurdoherë që vepron ndonjë gjynah, ai qorton veten e tij, pendohet dhe vendos të jetë i kujdesshëm për parandalimin e shkaqeve që e çojnë në ato gjynahe. Ky quhet "en -nefsu- leuâameh" (shpirti qortues).

3) I penduar dhe i qëndrueshëm për një kohë, më pas atë e mund pasioni në disa gjynahe dhe i vepron ato, por megjithatë ai i kryen në vazhdimësi *ibadetet*. Ai gjithashtu i ka mënjanuar shumicën e gjynaheve, edhe pse mund t'i vepronte ato, duke qenë i pasionuar pas tyre. Në fakt atë e mundin një a dy gjynahe dhe sapo i vepron, pendohet. Megjithatë, ai i premtos vetes, se do të pendohet prej atij gjynahu. Ky është "en-nefsul-mes'ûleh" (shpirti përgjegjës). Përfundimi i tij është

¹ Na përcillet se Pejgamberi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) ka thënë: Regjistrat tek Allahu janë tre: Një regjistër që Allahu nuk i kushton rëndësi. Një tjetër që Allahu nuk le gjë pa i kushtuar rëndësi dhe një tjetër të cilën Allahu nuk e fal. Për sa i përket regjistrat që Allahu nuk e fal, ai është *shirku* ndaj Allahut. Allahu i Madhëruar thotë: "**Sigurisht, atij që adhuron tjetërkënd përveç Allahut, Allahu do t'ia ndalojë Xhenetin dhe strehim i tij do të jetë Zjarri.**" (Maide, 72.) Ndërsa regjistri që Allahu i kushton rëndësi janë padrejtësitë mes robit dhe Zotit të tij... Ato Allahu i fal dhe i anashkalon nëse dëshiron. Dhe regjistri prej të cilit Allahu nuk le gjë pa marrë në përgjegjësi, janë padrejtësitë e robërve ndaj njëri tjetrit. Në këtë rast, shpagimi mes tyre është i pashmangshëm. Transmeton Ahmed; hadithi është i dobët.

në rrezik, sepse pendohet me vonesë, apo e lë atë për një kohë të mëvonshme, e ndodh që ai të vdesë para se të pendohet, ndërkohë që veprat janë sipas fundit nga kjo jetë.

4) I penduar i qëndrueshëm për një kohe, e më pas i kthehet gjynaheve, i zhytur në to, pa menduar të pendohet dhe pa ndjerë keqardhje për gjynahet e tij. Ky është “en-nefsul’-em- mâretu bis-sû” (shpirti i prirur për të keqe). Frika është që ky shpirt të ketë përfundim të keq.

1) Singëriteti, vërtetësia. Ato janë bazat e të gjitha veprave të zemrës. Fjala “singëritet” përdoret në gjashtë kuptime: **1)** Singëriteti në fjalë. **2)** Singëriteti në dëshira dhe qëllime (dëlirësia). **3)** Singëriteti në vendosmërinë për të bërë një vepër. **4)** Singëriteti në përmbushjen e vendosmërisë për të bërë një vepër. **5)** Singëriteti në punë, në mënyrë që ana e brendshme të jetë e njëjtë me atë të jashtme, siç është përkushtimi në namaz. **6)** Singëriteti në përmbushjen e të gjitha gradave të fesë. Kjo është shkalla më e lartë dhe më e shtrenjtë. Këtu futet singëriteti në frikë, në shpresë, në madhërim, në *zuhd*, në kënaqësi, në mbështetje (tek Allahu), në dashuri e në veprat e tjera të zemrës. Ai që është i cilësuar me singëritet në të gjitha ato që u përmendën është i singërti (sid-dîku), sepse vetëm ai tashmë e ka arritur në kulmin e singëritetit. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Jini të singërtë, sepse singëriteti të shpie në vepra të mira dhe veprat e mira të shpien në Xhenet. Ai që është vazhdimisht i singërtë dhe përpiqet që të gjejë gjithmonë të vërtetën, do të shkruhet tek Allahu: i Singërti.”** Mutefekun alejhi.

Ai që nuk e ka të qartë të vërtetën dhe e kërkon atë nga Allahu, me singëritet, pa u ndikuar dëshirat dhe epshi i tij, në të shumtën e rasteve e gjen atë, por edhe nëse nuk e gjen, Allahu atë e arsyeton.

E kundërta e singëritetit dhe e vërtetësisë është gënjeshtria. Vendi i parë nëpër të cilin kalon gënjeshtria nga shpirti është gjuha. Sapo ta shkatërrojë atë kalon nëpër gjymtyrë, duke prishur punët e tyre, siç ia prishi gjuhës fjalët e saj. Gënjeshtria përfshin fjalët, punët dhe gjendjet e njeriut, kështu e keqja e rrethon atë nga të gjitha anët.

1) Dashuria. Me dashurinë ndaj Allahut, ndaj të Dërguarit të Tij dhe besimtarëve arrihet ëmbëlsia e besimit. Pejgamberi i Allahut ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: **“Ai që ka tre gjëra, do të gjejë në to ëmbëlsinë e besimit: Ai që e do Allahun dhe të Dërguarin e Tij më shumë se çdo gjë tjetër; ai që e do dikë vetëm për hir të Allahut; Ai që urren të kthehet në kufër (në mosbesim) - pasi Allahu e shpëtoi prej saj - siç urren të hidhet në zjarr.”** Mutefekun alejhi.

Kur pema e dashurisë mbillet në zemër dhe ujitet me ujin e singëritetit dhe me ndjekjen e të Dërguarit të Allahut ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) do të japë në vazhdimësi shumëllojshmëri frutash, me lejen e Zotit të saj.

Dashuria është katër llojesh:

- 1)** Dashuria ndaj Allahut, e cila është baza e besimit
- 2)** Dashuria për hir të Allahut dhe urrejtja për hir të Tij, e cila është detyrë e domosdoshme¹.

¹ Njerëzit në lidhje me dashurinë dhe urrejtjen (el uelâu uel berr-râu) për hir të Allahut ndahen në tre kategori: **a)** Ata që duhen me dashuri të singërtë, pa as më të voglën urrejtje. Ata janë besimtarët e

3) Ti bësh Allahut shok ne dashuri, e cila është t'i shoqërosh edhe të tjerë në këtë dashuri të domosdoshme, siç është dashuria që kanë politeistët për zotat e tyre, e kjo është esenca e politeizmit.

4) Dashuria e natyrshme, siç është dashuria për prindërit, për fëmijët, për ushqimin etj. Kjo është e lejueshme. Po deshe që Allahu të të dojë, mos e lidh zemrën tënde me dynjanë! Pejgamberi i Allahut ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: “**Mos e lidh zemrën tënde me mirësitë e jetës së kësaj bote të të dojë Allahu!**” Ibn Mâxheh.

➤ **Mbështetja.** Mbështetja është dorëzimi i zemrës dhe mbështetja e saj tek Allahu për të arritur atë që kërkon, apo për të larguar atë që e urren, duke qenë i bindur tek Allahu dhe duke bërë shkaqet e ligjshme. Lënia e dorëzimit të zemrës është kundërshtim i *teuhidit* (njësimit të Allahut), ndërsa lënia e shkaqeve është paaftësi dhe mangësi mendore. Vendi dhe koha e mbështetjes janë para se të kryhet veprimi. Ai është fryt i besimit të fortë. Ai është tre llojesh:

1) **I detyrueshëm** (vaxhib): në gjërat që askush nuk i ka në dorë përveç Allahut, si shërimi i të sëmurit.

2) **I ndaluar** (haram): i cili edhe ky është dy llojesh: **a) Shirk** i madh, kur mbështetja është plotësisht te shkaqet dhe duke menduar se ato të vetmet ndikojnë në përfitimin e ndonjë të mire, apo në largimin e të keqes¹. **b) Shirk** i vogël, siç

sinqertë, si pejgamberët, të sinqertit, në krye të të cilëve qëndron zotëria jonë Muhamedi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem), gratë e tij, vajzat e tij dhe shokët e tij. **b)** Ata që urrehen plotësisht, siç janë mohuesit, politeistët dhe dyfytirakët. **c)** Ata që nga një anë duhen dhe nga ana tjetër urrehen. Ata janë besimtarët gjynahqarë. Dashuria ndaj tyre duhet të jetë sipas besimit që kanë dhe urrejtja ndaj tyre duhet të jetë aq sa janë gjynahqarë. Tek ata duhet pjesa e besimit që kanë dhe urrehet pjesa e gjynaheve që bëjnë. Dashuria ndaj mohuesve (qafirëve) është dy llojesh: **1)** Dashuri që të çon në dezertim dhe dalje nga Islami; në rastin kur duhen, mbështeten dhe ndihmohen për fenë e tyre. **2)** Dashuria që është e ndaluar, por që nuk të nxjerr nga Islami; në rastin kur duhen, mbështeten dhe ndihmohen në çështjet e tyre të dynjasë. Nganjëherë ka një ngatërrim dhe përzjerje mes sjelljes së mirë me ta (me ata që nuk janë armiq në luftë) dhe urrejtjes së tyre, por që domosdo duhet që mes tyre të bëhet dallim. Drejtësia me ta dhe sjellja e mirë, pa i dashur brenda vetes, siç është butësia me të pafuqishmin, fjalët e buta dhe mëshira janë të lejuara. Allahu i Madhëruar ka thënë: “**Allahu nuk ju ndalon të silleni mirë dhe të jeni të drejtë ndaj atyre që nuk luftojnë kundër jush, për shkak të fesë dhe që nuk ju dëbojnë prej shtëpive tuaja.**” ^{Mumtehine, 9.} Ndërsa urrejtja e tyre dhe armiqësia me ta është diçka tjetër. Këtë Allahu e urdhëron në një ajet tjetër: “**O besimtarë, mos i bëni miq armiqtë e Mi dhe tuajt, duke u shprehur atyre dashuri!**” ^{Mumtehine, 1.} Drejtësia në marrëdhëniet me ta nga një anë dhe urrejtja e tyre nga ana tjetër është e mundur, siç veproi Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) me çifutët e Medines.

¹ A bien në kundërshtim bërja e shkaqeve me mbështetjen? Kemi disa situata: **1)** Në përfitimin e një dobie të munguar. Këtë e kemi tre llojesh: a) Shkak i sigurt, siç është martesë për të bërë fëmijë. Lënia e këtij veprimi është çmenduri dhe assesi nuk mund të quhet mbështetje. **b)** Shkaqe që nuk janë të sigurta, por që në shumicën e rasteve pasojat nuk vijnë pa to, si udhëtari pa ushqim në shkretëtirë. Veprimi i tij nuk është prej mbështetjes dhe ai është i urdhëruar që të marrë ushqim me vete, sepse Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) kur bëri *hixhretin* u përgatit për të dhe mori edhe udhërrëfyes për në Medinë. **c)** shkaqet që mendohet se sjellin pasojat pa një besim të dukshëm, si ai që projekton plane të hollësishme për të fituar. Ai nuk del nga mbështetja, madje lënia e planeve nuk qëndron askund në anë të mbështetjes. Umeri (Allahu qoftë i kënaqur me të!) thotë: Mbështetës është ai që hedh farën në tokë dhe më pas i mbështetet Allahut. **2)** Ruajtja e gjendjes. Kush gjen ushqim të lejuar, ruajtja e saj nuk e nxjerr nga mbështetja, sidomos nëse ka edhe familje. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) shiste pemët e fisit Benu Nadir dhe depozitonte për ta ushqimin e një viti. (Mutefekun alejhi) **3)** Prapësimi i një të keqeje të pa rënë ende. Nuk është prej kushteve të mbështetjes lënia e shkaqeve që të mbrojnë nga e keqja, si veshja e parzmores a lidhja me lak e

është mbështetja te dikush për riskun, pa besuar se ai është vetëm në dorën e tij, por duke pasur besim se ai është më shumë se thjesht një shkak.

3) I lejuar. Kur njeriu autorizon dikë tjetër dhe mbështetet tek ai në gjëra që janë në mundësinë e tij, si në shitblerje, por nuk lejohet të thuhet “Tu mbështeta Allahut dhe ty, por thuhet “Të kam autorizuar”.

► Falënderimi. Është shfaqja e shenjave të mirësisë së Allahut mbi robin e tij në zemër me besim; në gjuhë me falënderim dhe në gjymtyrë me *ibadete*. Falënderimi është qëllim në vetvete, ndërsa durimi është mjet për të tjerat. Falënderimi bëhet me zemër, me gjuhë dhe me gjymtyrë. Falënderim do të thotë: që mirësitë t’i përdorësh sipas asaj që është e lejuar, si dhe për të adhuruar Allahun.

► Durimi. Durim do të thotë që në rast sprovash të mos i ankohesh askujt tjetër përveç Allahut. Allahu i Madhëruar thotë: “*Vetëm ata që janë të durueshëm, do të shpërblehen pa masë*”. EZ-ZUMER: 10. Ndërsa Pejgamberi i Tij ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: “*Kush përpiqet të bëjë durim, Allahu do ta bëjë të durueshëm dhe askujt nuk i është dhënë mirësi më e madhe dhe më e gjerë sesa durimi.*” Mutefekun alejhi. Omeri ^(radijallahu anhu!) thotë: “Nuk jam sprovuar me ndonjë sprovë që në të mos kem parë katër mirësi nga Allahu i Madhëruar: **1.** Që nuk ishte në fe, **2.** që nuk ka qenë më e madhe, **3.** që nuk isha i privuar të jem i kënaqur me të, **4.** se shpresoja shpërblimin nga ajo.

Durimi është në disa shkallë: I ulët; që ka të bëjë me lënien e pavullnetshme të ankeses. I lartë: që është falënderimi i Allahut për sprovën. Ai ndaj të cilit është bërë padrejtësi, nëse lutet kundër atij që i ka bërë padrejtësi, ka ndihmuar vetveten, ka marrë atë që i takon dhe nuk ka bërë durim.

Durimi është dy llojesh: **1)** Trupor; për të cilin nuk po flasim këtu. **2)** Shpirtëror, psikologjik¹.

Gjithçka që i ndodh robit, apo i jepet në dynja nuk del nga dy lloje: a) Që i ndodh, apo i jepet sipas dëshirës së tij dhe këtu është i nevojshëm durimi për të përmbushur të drejtat e Allahut, siç është falënderimi dhe që asgjë prej tyre të mos kalojë në haram. **b)** Që ndodh kundër dëshirës së tij dhe kjo ndahet në tre lloje: **1)** Durim për adhurimet ndaj Allahut. Në këtë rast është detyrë të veprohet ajo që është *farz* (e detyrueshme) dhe është e pëlqyeshme të veprohen ato që janë *nâfile* (ibadete vullnetare). **2)** Durim për të mos bërë gjynah ndaj Allahut. Në këtë rast është detyrë të mënjanohet harami dhe është e pëlqyeshme që të mënjanohet gjithashtu *mekruhi* (e pa pëlqyeshmja). **3)** Durimi ndaj caktimit të Allahut. Në këtë rast është

këmbëve të devesë. Në të gjitha këto raste ai mbështetet tek Bërësi i shkaqeve dhe jo në shkaqet. Më pas është i kënaqur me caktimin e Allahut. **4)** Largimi i të keqes pas rënies së saj. Kjo është tre llojesh: **a)** Shkak i sigurt, si uji që largon etjen. Lënia e këtij shkakut nuk ka të bëjë kurrsesi me mbështetjen. **b)** Shkak i menduar, si hixhamja (nxjerrja e gjakut prej lëkurës me kupa). Ky veprim nuk bie në kundërshtim me mbështetjen, sepse Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) është mjekuar dhe ka urdhëruar për mjekim. **c)** Shkak imagjinar, si mjekimi me djegie në kohë shëndeti të plotë në mënyrë që të mos sëmuret. Ky veprim bie në kundërshtim me mbështetjen.

¹ Ky lloj durimi nëse është ndaj dëshirave të barkut dhe të epsheve quhet dëlirësi. Nëse bëhet në luftë quhet trimëri. Nëse bëhet për tu përmbajtur nga zemërimi quhet “hilm” (durim i skajshëm), nëse ka të bëjë me fshehjen e diçkaje quhet ruajtje e fshehtësisë. Nëse ka të bëjë me gjërat e luksit të kësaj jete quhet zuhd (asketizëm) dhe nëse ka të bëjë me një sasi të vogël nga të mirat e kësaj dynjaje quhet “kanâ’ah” (të mjaftohesh dhe të kënaqesh me aq sa ke).

detyrë të ruhet gjuha nga ankesat, të mbyllet zemra ndaj kundërshtimit dhe mospëlqimit të caktimit të Allahut, si edhe ruajta e gjymtyrëve nga veprimi i gjërave, që nuk e kënaqin Allahun, siç janë vajtimi, grisja e rrobave, goditja apo gërvishtja e fytyrës etj. E pëlqyeshme është që zemra të jetë e kënaqur me caktimin e Allahut.

Kush është më i mirë: i pasuri falënderues a i varfri durimtar? Nëse i pasuri e shpenzon pasurinë e tij, apo e ruan për ta shpenzuar në vendet ku Allahu është i kënaqur, ai është më i mirë se i varfri, por nëse shumicën e pasurisë së tij ai e shpenzon për gjëra që janë të lejuara, atëherë i varfri është më i mirë. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: **“Ai që ha dhe falënderon është si ai që agjëron.”** Imam Ahmedi.

► **Kënaqësia.** Kënaqësia është të mjaftohesh me diçka dhe të jesh i kënaqur me të. Ajo ndodh pasi të ketë përfunduar veprimi. Kënaqësia me caktimin e Allahut është grada më e lartë e të afërmve të Allahut. Ajo është fryt i dashurisë dhe i mbështetjes të Zotit. Lutja që Allahu t'i largojë gjërat e papëlqyera, nuk e mohon kënaqësinë me të.

► **Përlulja.** Përlulja është madhërimi, ndjenja e pafuqisë dhe nënshtrimi i zemrës. Hudhejfja thotë: “Kujdes nga përlulja hipokrite!” I thanë: “Ç’është përlulja hipokrite?” Tha: “Që trupin ta shikosh të përlulur, ndërsa zemrën jo.” Hudhejfja na thotë gjithashtu: “Gjëja e parë që do të humbisni nga feja juaj është përlulja.” Çdo *ibadet* që kërkon përlulje (përkushtim), shpërblimi i tij do të jetë po aq sa do të ketë përlulje në të, siç është namazi. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) për atë që falet thotë se ai, nga namazi i tij do të ketë gjysmën e shpërblimit, një të katërtën, një të pestën... një të dhjetën. Madje ai mund të mos fitojë asgjë nga namazi i tij, për shkak të mos pranisë së përluljes.

► **Shpresa.** Shpresa është të shikosh gjerësinë e mëshirës së Allahut. E kundërta e saj është pesimizmi. Të veprosh me shpresë është më mirë se të veprosh me frikë, sepse shpresa trashëgon mendim të mirë për Allahun dhe Allahu thotë: **“Unë jam te mendimi i robit Tim për Mua.”** Muslimi.

Ajo është në dy shkallë:

E lartë: Kur dikush bën një punë të mirë dhe shpreson të shpërblimi i Allahut. Aishja -*radijallahu anha!*- thotë: “O Pejgamber i Allahut: (Fjala e Allahut) **“Dhe që kur japin atë që japin, zemrat e tyre i kanë plot frikë.”** EL-MU’MINÛN: 60. është ai që vjedh, bën imoralitet, pi alkool dhe i frikësohet Zotit të Madhëruar? Tha: “Jo, oj e bija e Sidikut, por janë ata që falen, agjërojnë, që japin sadaka dhe kanë frikë, se nuk do t’u pranohet: **“Ata nxitojnë të bëjnë vepra të mira dhe për këto punë janë të parët.”** EL-MU’MINÛN: 61.” Tirmidhi.

E ulët: Kur gjynahqari i penduar shpreson në faljen e Allahut. Ndërsa shpresa e gjynahqarit këmbëngulës, që ka lënë mënjandë pendimin dhe shpreson në mëshirën e Allahut, quhet dëshirë dhe jo shpresë. Kjo e fundit është e qortueshme, ndërkaq dy të parat janë të pëlqyeshme. Besimtari bashkon veprat e mira me frikën, ndërkohë dyfytyraku bashkon të keqen me sigurinë (nga dënimi).

► **Frika (el-khauf).** Është pikëllimi i shpirtit për të keqen që mendon se mund t’i vijë. Nëse e keqja është e sigurt, quhet “el-khashjeh”. E kundërta e frikës është siguria. Frika nuk është ana e kundërt e shpresës, por ajo luan rolin e shtytësit

nëpërmjet druajtjes, ndërsa shpresa luan rolin e shtytësit nëpërmjet dëshirës. Duhet patjetër që të bashkohet mes dashurisë, frikës dhe shpresës. Ibnul Kajim thotë: “Zemra në rrugëtimin e saj drejt Allahut i ngjan zogut: dashuria është koka e tij: frika dhe shpresa janë dy krahët e tij. Kur frika zë vend në zemër djeg vendet e epsheve dhe largon prej saj dynjanë. Frika *vaxhib* (detyrë) është ajo frikë që të detyron të bësh veprat që janë *vaxhib* dhe të lësh ato vepra që janë haram. Frika *mustehab* (e pëlqyeshme) është ajo që e bën njeriun të bëjë gjërat e pëlqyeshme dhe të lërë të papëlqyeshmet. Frika është disa llojesh: **1)** Frika e fshehtë dhe e adhurimit, të cilat duhet të jetë vetëm për Allahun. Nëse ato janë ndaj dikujt a diçkaje tjetër përveç Allahut, atëherë është *shirk* i madh, siç është frika nga zotat e politeistëve, se ato mund të bëjnë keq a të të godasin me diçka të papëlqyeshme. **2)** Haram (e ndaluar), e cila është lënia e një *vaxhibi*, a veprimi i një veprë të ndaluar nga frika e njerëzve. **3)** E lejuar, siç është frika e natyrshme, për shembull ndaj ujkut a diçka tjetër.

Zuhdi. *Zuhd* do të thotë të lësh diçka të dëshiruara për diçka më të mirë (të lësh mirësitë e kësaj jetë për mirësitë e Botës Tjetër). Zuhdi në dynja e qetëson zemrën dhe trupin, ndërsa dëshira për dynjanë shton brengat dhe shqetësimet. Dashuria ndaj dynjasë është koka e çdo gabimi, ndërkohë që mosdashja e saj është shkak i çdo adhurimi. Zuhdi ndaj dynjasë është ta nxjerrësh atë edhe nga zemra e jo vetëm nga duart. Ndërsa nxjerrja e saj nga duart ndërkohë, që zemra është e varur pas saj – ky lloj Zuhdi është i injorantëve-. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: “***Pasuria e mirë është mirësi për njeriun e mirë.***” E përcjell Ahmed.

Situatat e të varfrit kundrejt pasurisë janë pesë: **1)** Kur arratiset nga pasuria, duke e urreyer atë dhe duke treguar kujdes nga e keqja e saj dhe nga preokupimi për të. Personi i kësaj situatë quhet asket. **2)** Ai nuk i gëzohet ardhjes së saj, as e urren atë me urrejtje bezdisëse. Ai nuk gëzohet kur ajo i vjen dhe as nuk e urren atë sa t’i sjellë dëme. Ky person quhet i kënaqur. **3)** Kur pasja e pasurisë është më e dashur për të se mospasja e saj. Ai e dëshiron atë, por dëshira e tij nuk ka shkuar deri atje sa ai të ngrihet e ta kërkojë, por nëse i vjen papandehur i gëzohet asaj e nëse arritja e saj kërkon mund ai nuk merret me të. Ky person quhet “*kâni*” (i kënaqur me atë që ka). **4)** Nëse e lë atë nga pamundësia: përndryshe nëse do të gjente ndonjë rrugë për ta kërkuar, qoftë edhe të lodhshme do të kërkonte. Ky person quhet “*hâris*” (lakmues i pasurisë). **5)** Ai që është i detyruar ta kërkojë atë, si nga uria, mungesa e veshjes, ky person në këtë situatë quhet “*mud’tarr*” (i detyruar).

Bisedë e qetë

Një burrë i quajtur Abdullah¹ takon një tjetër që quhej Abdunebi². Abdullahu nuk e pranoi në vetvete këtë emër duke thënë: “Si mund të adhuroj dikush, dikë tjetër përveç Allahut të Madhëruar?”. Më pas ai i drejtohet Abdunebiut, duke i thënë: “Vallë, a adhuron dikë tjetër përveç Allahut?! Abdunebiu i tha: “Jo! Unë nuk adhuroj askënd tjetër përveç Allahut. Unë jam mysliman; unë adhuroj Allahun.” Abdullahu i thotë: “Atëherë ç’është ky emër, që u ngjan emrave të krishterë, kur ata thonë: Rob i Jezusit? Por për ata nuk është çudi, sepse të krishterët e adhurojnë Isain (Jezusin) (sal-lallahu alejhi ue sel-lem). Ata që dëgjojnë emrin tënd, gjëja e parë që u vjen ndërmend është se ti adhuron Pejgamberin (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) ndërkohë që nuk është ky besimi i myslimanëve kundrejt Pejgamberit dhe detyra e tyre është të besojnë, se Muhamedi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) është rob i Allahut dhe Pejgamber i Tij. Abdunebiu i thotë: “Por Muhamedi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) është njeriu më i mirë dhe zotëria i të dërguarve dhe ne quhemi me këtë emër për begati dhe për t’u afruar tek Allahu me pozitën që ai ka tek Allahu dhe ne kërkojmë prej tij (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) që të ndërmjetësojë për ne tek Allahu. Madje mos u çudit se emri i vëllait tim është Abdulhusejn (rob i Husejnit), ndërsa babai im quhej Abduresul (rob i të Dërguarit), ndërkohë që emërtimi i njerëzve në këtë formë është i hershëm dhe i përhapur ndër njerëzit. Ne kështu i kemi gjetur prindërit tanë, mos e tepro me këtë çështje, sepse ajo është e thjeshtë dhe feja është lehtësi! Abdullahu i thotë: “Kjo është një tjetër gjë e papranueshme, edhe më e papranueshme se e para, që do të thotë të kërkosh nga të tjerë krahas Allahut atë që nuk mund ta japë askush përveç Allahut, qoftë ky që i drejtohem vetë Pejgamberi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) apo njerëz të tjerë, sepse kjo bie në kundërshtim me njësimin e Allahut me të cilin jemi urdhëruar dhe kuptimin e fjalës “La ilahe il-lallah”. Do të të bëj disa pyetje që të të bëhet e qartë rëndësia e kësaj çështjeje dhe pasojat e emërtimeve me këtë emër apo me emra të tjerë të ngjashëm me të, ndërkohë unë nuk kam qëllim tjetër dhe me këtë synoj vetëm të vërtetën dhe ndjekjen e saj, si edhe të bëj të qartë kotësinë e këtyre veprimeve dhe mënjanimit të tyre, të urdhëroj për vepra të mira dhe të ndaloj nga të këqijat. Allahut i kërkoj ndihmë dhe Atij i mbështetem. Nuk ka fuqi e as pushtet pa Allahun e Lartë e të Madhëruar. Por më parë të kujtoj fjalën e Allahut të Madhëruar, që thotë: *“Ndërsa përgjigjja e vetme e besimtarëve, kur thirren tek Allahu dhe i Dërguari i Tij, që ai të gjykojë midis tyre, është: “Dëgjojmë dhe bindemi”*. EN-NÛR: 51. Dhe: *“Nëse nuk pajtoheni në ndonjë gjë, drejtojuni Allahut dhe të Dërguarit, nëse besoni Allahun dhe Ditën e Kiametit.”* EN-NISÂ’: 59.

Abdullahu: Ti the se e njëjësos Allahun dhe dëshmon se Nuk ka zot tjetër, që e meriton adhurimin përveç Allahut. A mund të ma sqarosh se çdo të thonë këto fjalë?

Abdunebiu: Të njëjësosh Allahun do të thotë të besosh se Allahu ekziston, se Ai i ka krijuar qiejt dhe Tokën, se Ai ngjall dhe vdes, se Ai drejton gjithësinë, se Ai është Furnizuesi, i Dituri, i Mirënjoftuari, i Fuqishmi...

Abdullahu: Nëse do të ishte vetëm ky njëjësimi i Allahut, Faraoni dhe populli i tij, Ebu Xhehli dhe të tjerë do të ishin njëjësues të Allahut, sepse ata, si dhe

¹ Që do të thotë rob i Allahut (shënim i përkthyesit).

² Që do të thotë rob i Pejgamberit (shënim i përkthyesit).

shumica e idhujtarëve nuk e injoronin një çështje të tillë. Faraoni që pretendonte se ishte zot, ai në vetvete ishte i vetëdijshëm se Allahu ekziston dhe se është Ai që e administron gjithësinë. Argument për këtë është fjala e Allahut: *“Kështu, ata i mohuan ato (faktet e Allahut dhënë Musait) padrejtësisht dhe me mendjemadhësi, edhe pse ata në vetvete ishin të bindur për të vërtetën..”* EN-NEML: 14. Këtë ai e pranoi qartazi kur po mbytej. Por e vërteta është se njëjësimi për të cilin janë dërguar pejgamberët dhe për të cilin janë zbritur librat, për të cilin janë luftuar kurejshët është ta njëjësosh Allahun në ibadet, ndërsa *ibadeti* është emër përfshirës i çdo gjëje që Allahu e do dhe kënaqet me të: fjalë, vepra të dukshme dhe të fshehta, ndërsa fjala: “Zot”, në deklaratën e dëshmisë *“La ilahe il-Allah”* do të thotë, se Ai është i adhuruar me të drejtë dhe askush përveç Tij nuk meriton të adhurohet.

Abdullahu: A e di përse janë sjellë të dërguarit mbi Tokë, i pari i të cilëve ishte Nuhu ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem)?

Abdunebiu: Që t’i thërrasë politeistët të adhurojnë vetëm Allahun dhe të braktisin idhujt.

Abdullahu: Po cili është shkaku i shirkut të popullit të Nuhut?

Abdunebiu: Nuk e di!

Abdullahu: Allahu e dërgoi Nuhun pasi populli i tij filloi të madhëronte njerëzit e mirë: Uedën, Suuain, Jeguthin dhe Nesrën.

Abdunebiu: Mos do të thuash se Ueda, Suuai e të tjerë, kanë qenë emra njerëzit të mirë dhe jo emra tiranësh mohues?

Abdullahu: Po. Këto emra janë të disa burrave të mirë, të cilët populli i Nuhut i mori për zota. Atë (popullin e Nuhut) e pasuan arabët. Argument për këtë është ajo që transmetohet nga Ibn Abâsi ^(radijallahu anhu!), i cili thotë: “Idhujt e popullit të Nuhut kaluan më pas tek arabët. Ueda ka qenë i fisit të Kelbit në Dumete el- Xhendal¹, ndërsa Su-uâi ka qenë i fisit të Hudhejlit², ndërsa Jegûthi ka qenë i fisit të Muradit e më pas i fisit Beni Gutajf në Xheuf të Sebeit, ndërsa Jeûku ka qenë i fisit të Hemdanit, ndërsa Nesri në Himjer; i familjes së Dhil Kelâ’: njerëz të mirë nga populli i Nuhut. Pasi vdiqën, Shejtani u pëshpëriti popujve të tyre, që në vendet e tyre ata të ngrinin disa statuja dhe t’i quanin me emrat e tyre dhe ashtu vepruan, por ata nuk u adhuruan prej tyre, derisa brezi i tyre u shua dhe dituria po ashtu, e atëherë ata u adhuruan.” Buhariu.

Abdunebiu: Këto fjalë janë të çuditshme!

Abdullahu: A të tregoj për diçka më të çuditshme, që të dish se vulën e pejgamberëve, zotërinë tonë Muhamedin ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) Allahu e dërgoi te një popull, i cili kërkonte falje nga Allahu, bënte tavaf (në Qabe), bënte sa’jin (në haxh), bënte haxhin dhe jepte sadaka, por – krahas kësaj- disa krijesa ata i bënin ndërmjetës mes tyre dhe Allahut dhe thoshin: “Ne me ta duam t’i afrohem Allahu, ne duam ndërmjetësimin e tyre tek Ai. Prej atyre ndërmjetësve - sipas tyre - ishin melaiket, Isai biri Merjemes e njerëz të tjerë të mirë. Allahu dërgoi Muhamedin ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) që t’u ripërtërinte atyre fenë e babait të tyre Ibrahimit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe t’u tregojë, se ky afrim dhe besim është një e drejtë vetëm e Zotit dhe e askujt tjetër. Vetëm Ai

¹ Qytet në Shamin e asokohe (shënim i përkthyesit).

² Vend në afërsi të Mekes (shënim i përkthyesit).

është Krijuesi i Pashoq. Askush nuk furnizon përveç Tij. Shtatë qiejt dhe ç'ka brenda tyre, Toka dhe ç'ka mbi të janë robër të Tij e në sundimin e pushtetit të Tij, madje ata pranojnë se edhe zotat që ata adhurojnë janë nën pushtetin dhe zotërimin e Tij.

Abdunebiu: Këto janë fjalë me shumë rëndësi dhe të çuditshme, por a kanë argument?

Abdullahu: Argumentet janë të shumta, prej tyre janë edhe fjalët e Allahut:

“Thuaj: *“Kush ju ushqen nga qielli dhe Toka? Kush iu mundëson të dëgjuarit dhe të parit? Kush mund të nxjerrë të gjallën nga e vdekura dhe të vdekurën nga e gjalla? Kush i drejton gjërat?”* Ata do të thonë *“Allahu”*. E ti (o Muhamed) thuaj: *“Atëherë përse nuk e keni frikë Atë?”* JÛNUS: 31. **“Thuaj:** *“E kujt është Toka dhe gjithçka që gjendet në të, nëse e dini?”*. Ata do të thonë: *“Të Allahut!”* E ti thuaju: *“Vallë, a nuk po ia vini veshin?”* Thuaj: *“Kush është Zoti i shtatë qiejve dhe Zoti i Fronit Madhështor?”* Ata do të thonë: *“Allahu!”* E ti thuaju: *“Vallë, a nuk keni frikë ju?”* **Thuaj:** *“Kush është Ai që ka në dorë pushtetin mbi çdo gjë, që mbron, por prej Tij nuk mund të mbrohet askush, nëse e dini?”*. Ata thonë: *“Allahu.”* E ti thuaju: *“Atëherë përse magjepseni?”!* EL-MU’MINÛN: 84-89.

Mushrikët (politeistët) në haxh thërrisin: T’u përgjigjëm, o Allah t’u përgjigjëm, t’u përgjigjëm, nuk ka zot tjetër të denjë për adhurim përveç Teje, përveç një shoku që ke, të cilin Ti e zotëron atë dhe atë që ai zotëron. Pranimi i mushrikëve kurejshë se Allahu është Administruesi i gjithësisë, ose ajo që quhet “teuhidi rububijeh” nuk i futi ata në Islam. Synimi i tyre që melaiket, apo pejgamberët, ose njerëzit e mirë të ishin ndërmjetësit e tyre dhe shkak i afrimit me Allahun i çoi ata në gradën e mosbesimtarëve. Prandaj duhet që lutjet të jenë që të gjitha për Allahun, zotimi të jetë i gjithi për Allahun, kurbanit të jetë për Allahun, ndihmë të kërkohet vetëm nga Allahu dhe të gjitha llojet e ibadetit të bëhen vetëm për Allahun.

Abdunebiu: Nëse *teuhidi* (njëjësimi i Allahut) nuk është vetëm të pranosh, se Allahu ekziston dhe se është Ai që administron gjithësinë, atëherë ç’është *teuhidi*?

Abdullahu: *Teuhidi*, për të cilin u dërguan pejgamberët dhe të cilin e refuzuan ta pranonin mushrikët është: Njëjësimi i Allahut me *ibadet*, kështu që asnjë lloj *ibadeti* të mos bëhet për askënd tjetër, siç janë lutja, zotimi, kurbanit, kërkimi i ndihmës etj. Ky është *teuhidi* që nënkupton thënia jote: *“La ilahe il Allah”* (Nuk ka zot tjetër që e meriton adhurimin veç Allahut); Zoti tek kurejshët është ai, të cilit i drejtohen *ibadetet* e mësipërme, qoftë ai melek, pejgamber, njeri i dashur (ueli apo eulija), pemë, varr a xhind. Ata nuk ishin të pavetëdijshëm për faktin se Allahu është Krijuesi, Furnizuesi, Administruesi, sepse e dinin se këto i përkasin vetëm Allahut, sikurse thamë më sipër, ndaj dhe Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) u erdhi atyre për t’i thirrur në fjalën e teuhidit *La ilahe il Allah* (nuk ka zot tjetër – që meriton të adhurohet me të drejtë - veç Allahut) dhe për të zbatuar kuptimin e saj e jo thjesht ta deklarojnë me gjuhë atë.

Abdunebiu: A mos dëshiron të thuash, që mushrikët kurejshë e dinin më mirë se shumë prej myslimanëve të kohës së sotme domethënien e fjalës *La ilahe il Allah*?

Abdullahu: Po, ky është realiteti i hidhur. Mohuesit dhe injorantët në atë kohë e dinin se ajo fjalë e Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) nënkuptonte: njësimin e Allahut me *ibadet* dhe mohimin e çdo gjëje tjetër që adhurohej përveç Tij, si edhe largimin prej atyre adhurimeve. Ai kur u tha: *La ilahe il lAllah* ata i thanë: *“A mos kërkon ai, që të gjithë zotat t’i bëjë një Zot të Vetëm? Vërtet që kjo është një gjë e çuditshme!”* SÂD: 5.,

edhe pse ata besonin se Allahu është Administruesi i gjithësisë. Kur injorantët mohues e dinin këtë, me të vërtetë është çudi me ata që pretendojnë se janë myslimanë dhe nuk e dinë shpjegimin e kësaj fjale, të njohur nga injorantët mohues (qafirë), madje ata pretendojnë se ajo nënkupton vetëm pohimin me gjuhë, pa qenë nevoja që zemra të besojë në kuptimin e saj. Më i mençuri i tyre mendon se ajo do të thotë që: nuk krijon, nuk ushqen, nuk i administron çështjet askush përveç Allahut. Nuk ka mirësi tek ata njerëz që pretendojnë Islamin, ndërkohë që qafirat kurejshë e injorantë e dinin më mirë kuptimin e fjalës *La ilahe il Allah*.

Abdunebu: Por unë nuk i bëj shok Allahut. Unë dëshmoj se nuk krijon, nuk ushqen, nuk sjell dëm e as dobi askush tjetër përveç Allahut, të Vetëm të Pashoq dhe se Muhamedi (^{sal-lallahu}_{alejhi ue sel-lem}) nuk ka në dorë për veten e tij, as të mirën e as të keqen, e aq më pak Husejni, Abdul Kâdiri a të tjerë. Por unë jam gjynahqar, ndërkohë që *salihinët* (njerëzit vepërmirë) kanë një pozitë të veçantë tek Allahu dhe unë kërkoj prej tyre, që me pozitën dhe personalitetin e tyre të ndërmjetësojnë tek Ai.

Abdullahu: Do të të përgjigjem me atë që u tha, se ata të cilët i luftoi Pejgamberi (^{sal-lallahu}_{alejhi ue sel-lem}) e pranonin atë që përmende, ata pranonin se statujat e tyre nuk kishin gjë në dorë, por ata kërkonin prej tyre pozitën që kishin tek Allahu dhe ndërmjetësimin dhe ne e argumentuam këtë me Kuran.

Abdunebu: Por këto ajete kanë zbritur për ata që adhuronin statujat: si i krahasoni pejgamberët dhe *salihinët* me statujat?

Abdullahu: Ne ramë dakord më parë që disa prej këtyre statujave u quajtën me emrat e disa burrave vepërmirë, siç ndodhi në kohën e Nuhut (^{sal-lallahu}_{alejhi ue sel-lem}) dhe se pabesimtarët kërkonin prej tyre veçse ndërmjetësimin tek Allahu. Kjo sepse ata kishin një pozitë të veçantë tek Ai. Argument për këtë është fjala e Allahut të Madhëruar: **“Sa për ata që marrin mbrojtës të tjerë, përveç Tij, duke thënë: “Ne u lutemi atyre vetëm që të na afrojnë tek Allahu...”** EZ-ZUMER: 3. Ndërsa në lidhje me fjalën tënde se si i krahasoni pejgamberët dhe *salihinët* me statujat, themi: Kishte prej pabeimtarëve tek të cilët u dërgua Pejgamberi (^{sal-lallahu}_{alejhi ue sel-lem}) që u bënë lutje *salihinëve*, për të cilët Allahu thotë: **“Vetë ata që idhujtarët u luten, kërkojnë t’i afrohen Zotit të tyre, duke shikuar se kush është më afër Tij, duke shpresuar mëshirën e Tij dhe duke iu frikësuar dënimit të Tij. Me të vërtetë, nga dënimi i Zotit tënd duhet të ruhet gjithkush.”** EL-ISRÂ’: 57. Kishte prej tyre që adhuronin Isain (^{sal-lallahu}_{alejhi ue sel-lem}) dhe nënën e tij. Allahu thotë: **“Pastaj Allahu do të thotë (në Ditën e Gjykimit): “O Isa, i biri i Merjemes! Ti ishe ai që u the njerëzve: “Adhuromëni mua dhe nënën time, si zota krahas Allahut?!”** EL-MÂ’IDE: 116.

Prej tyre kishte që u luteshin melaikeve. Allahu thotë: **“Ditën, kur do t’i tubojë të gjithë e do t’u thotë engjëjve: “Vallë, këta juve ju adhuronin?”** Mendo rreth këtyre ajeteve! Ata të cilët adhuronin statujat Allahu i shpalli mosbesimtarë. Ata që u drejtoheshin vepërmirëve; pejgamberë, melaike apo të dashur të Allahut qofshin, Allahu i shpalli po ashtu pabesimtarë. Me ta u përball edhe Pejgamberi dhe nuk bëri dallim mes tyre.

Abdunebu: Por jobesimtarët kërkonin që ata t’u sillnin dobi, ndërsa unë dëshmoj se Allahu është Ai që sjell dëm dhe dobi, dhe Ai është Rregullatori, dhe unë këto i kërkoj vetëm prej Tij. Ndërsa vepërmirët nuk kanë gjë në dorë, por unë

prej tyre desha vetëm të më desha vetëm të më shërbejnë si ndërmjetësues tek Allahu.

Abdullahu: Fjala jote është njëlloj me fjalën e jobesimtarëve, pa asnjë ndryshim. Argument është thënia e Allahut: “*Ata adhurojnë në vend të Allahut atë që as nuk u bën dëm, as nuk u sjell dobi dhe thonë: “Këta janë ndërmjetësit tanë tek Allahu!”*”

Abdunebiu: Por unë nuk adhuroj tjetër përveç Allahut, ndërkaq kthimi tek ata dhe lutja e tyre nuk është adhurim!

Abdullahu: Por unë të pyes: A e pranon se Allahu ta ka bërë detyre që të adhurosh vetëm Atë me sinqeritet dhe se kjo është e drejta e Tij mbi ty, sikurse thotë Allahu i Madhëruar në Kuran: “*E megjithatë ata qenë urdhëruar vetëm që të adhuronin Allahun me përkushtim të sinqertë, duke qenë në fenë e pastër (të Ibrahimit).*” EL-BEJJINE: 5.

Abdunebiu: Po më ka detyruar.

Abdullahu: Unë kërkoj nga ti të më sqarosh atë që Allahu të ka detyruar me të, e që është sinqeriteti në *ibadet*.

Abdunebiu: Nuk e kuptova ç’ nënkupton me këtë pyetje, ndaj ma sqaro!

Abdullahu: Më dëgjo pak të ta sqaroj. Allahu i Madhëruar thotë: “*Lutjuni Zotit tuaj përrulshëm dhe fshehtas!! Njëmend, Ai nuk i do ata që e kalojnë kufirin.*” EL-A·RÂF: 55. A është lutja *ibadet* apo jo?

Abdunebiu: Po, gjithsesi. Ajo është esenca e *ibadetit*, sikurse thuhet edhe në hadith: “*Lutja është ibadet*”. Ebu Da’udi.

Abdullahu: Meqë e pranove se lutja është *ibadet* dhe më pas i lutesh Allahut natë e ditë nga frika dhe dëshira për një nevojë të caktuar, më pas për të njëjtën nevojë i lutesh edhe ndonjë peygamberi, apo një njeriu vepërmirë në varr; a nuk ke bërë dualizëm me këtë *ibadet*?

Abdunebiu: Po, kam bërë dualizëm dhe këto janë fjalë të qarta e të sakta.

Abdullahu: Të jap edhe një shembull tjetër: Kur e di fjalën e Allahut: “*Prandaj falu (vetëm) për Zotin tënd dhe ther kurban!*” EL-KEUTHER: 2.

Dhe ti i bindesh këtij urdhri të Allahut dhe ther për të. Prandaj kurbanit yt dhe therja jote, a janë *ibadet* për të apo jo?

Abdunebiu: Po, janë *ibadet*.

Abdullahu: Nëse krahas Allahut ther kurban për ndonjë krijesë; peygamber, xhind a për ndonjë tjetër, në këtë rast a ke bërë *shirk* a po jo?

Abdunebiu: Po, ky është *shirk*, gjithsesi.

Abdullahu: Unë të solla si shembuj lutjen dhe kurbanin, sepse lutja (duaja) është *ibadeti* më i fortë i shprehur me gjuhë dhe kurbanit është prej *ibadeteve* më të fuqishme me veprime, por *ibadetet* nuk janë vetëm këto. Ato janë më të gjera se kaq. Në to futen zotimet, betimet, kërkimi i ndihmës dhe i mbrojtjes e të tjera. Mirëpo *mushrikinët* mbi të cilët u zbrit Kurani, a nuk adhuronin melaiket, njerëzit e mirë, etj.

Abdunebiu: Po. Ata e bënë këtë.

Abdullahu: Mos vallë *ibadeti* i tyre qëndronte te lutjet, kurbanit, kërkimi i ndihmës dhe i mbrojtjes, ndërkohë që ata pranonin se ishin robër të Allahut dhe nën sundimin e Tij dhe se Allahu është Ai që rregullon çështjet? Ata i luteshin dhe u drejttoheshin atyre për shkak të pozitës që kishin dhe për t’i pasur ndërmjetësues. Kjo duket shumë qartë.

Abdunebiu: A e mohon - o rob i Allahut – ndërmjetësimin e Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe e refuzon atë?

Abdullahu: Jo, unë nuk e mohoj as e refuzoj atë dhe nuk e refuzoj, madje ai – që u bëfsha kurban- është ndërmjetësuesi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe unë shpresoj në ndërmjetësimin e tij, por i gjithë ndërmjetësimi është në dorë të Allahut, sikurse thotë Allahu i Madhëruar: **“Thua ju: “Ndërmjetësimi është i gjithi në duart e Allahut.”** EZ-ZUMER: 44. Ai ka për të ndodhur vetëm pasi Allahu ta lejojë, sikurse thotë Allahu i Madhëruar: **“Kush mund të ndërhyjë tek Ai për ndokënd pa lejen e Tij?”** EL-BEKARE: 256. Për askënd nuk mund të ndërmjetësohet, gjithashtu vetëm pasi të lejojë Allahu, sikurse thotë Allahu i Madhëruar: **“Ndërsa ata ndërmjetësojnë vetëm për atë me të cilin Ai është i kënaqur.”** EL-ENBIJÂ: 28. Ndërkohë që Ai është i kënaqur veçse me teuhidin, sikurse thotë Allahu i Madhëruar: **“Kush kërkon tjetër fe përveç Islamit, nuk do t’i pranohet dhe ai në botën tjetër do të jetë i humbur.”** ÂL ‘IMRÂN: 85. Nëse ndërmjetësimi është vetëm i Allahut dhe ai mund të ndodhë vetëm pasi Ai ta lejojë atë, ndërkohë që as Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe askush tjetër nuk mund të ndërmjetësojë pa lejen e Allahut dhe Allahu nuk do ta lejojë atë veçse për pasuesit e teuhidit, atëherë pasi u bë e qartë që i gjithë ndërmjetësimi është në dorë të Allahut, unë e kërkoj prej Tij dhe them: O Zoti im mos ma moho ndërmjetësimin e tij! O Allah bëje të Dërguarin Tënd ndërmjetës për mua e ngjashëm me këtë.

Abdunëbiu: Ramë dakord që nuk lejohet të kërkojmë nga dikush atë që nuk e zotëron, ndërkohë që Allahu i ka dhënë ndërmjetësimin Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem). Përderisa Ai ia ka dhënë atë (ndërmjetësimin)ai e zotëron atë, kështu që lejohet të kërkohet prej tij atë që ai e zotëron dhe kjo nuk mund të quhet *shirk*.

Abdullahu: Po, kjo do të ishte fjalë e vërtetë sikur Allahu mos ta ndalonte një gjë të tillë, sepse Allahu thotë: **“Prandaj mos iu lutni askujt, krahas Allahut!”** EL-XHINN: 18. Kërkimi i ndërmjetësimit është lutje dhe Ai që ia dha ndërmjetësimin të Dërguarit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) është Allahu i Madhëruar. Kështu Ai ta ndalon ty që ta kërkojë atë prej të tjerëve, cilido qoftë Ai. Gjithashtu ndërmjetësimi do t’u jepet edhe të tjerëve përveç të Dërguarit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) sepse është transmetuar me saktësi, se edhe melaiket do të bëjnë ndërmjetësim, si edhe fëmijët që vdesin para se të mbushin moshën madhore, edhe të dashurit e Allahut do të ndërmjetësojnë. Pra, a mund të thuash se Allahu ua dha atyre ndërmjetësimin dhe ta kërkojë atë prej atyre? Nëse thua kështu, atëherë iu ktheve *ibadetit* të *salihinëve*, siç është përmendur edhe në Kuran. Nëse thua: Jo, atëherë fjala jote, se Allahu ia ka dhënë ndërmjetësimin dhe unë e kërkoj prej tij shfuqizohet.

Abdunëbiu: Por unë nuk i shoqëroj askënd Allahut dhe kthimi te *salihinët* nuk është *shirk*.

Abdullahu: A e pranon dhe beson se Allahu e ka ndaluar *shirkun* më shumë se sa imoralitetin dhe se Allahu nuk e fal atë?

Abdunëbiu: Po, unë kështu besoj dhe kjo shprehet qartë në fjalët e Allahut të Madhëruar.

Abdullahu: Ti tani ia mohove vetes *shirkun*, të cilin Allahu e ka ndaluar, a mundesh ti – për Allahun! – të më sqarosh se kush është *shirk* i Allahut, të cilin ti ia mohove vetes?

Abdunëbiu: *Shirk* është adhurimi i statujave, kthimi tek ato, të kërkojë prej tyre dhe të frikësohesh nga ato.

Abdullahu: Ç’do të thotë të adhurosh statujat? A mendon se kurejshët kur u luteshin atyre besonin se ata drurë dhe gurë krijonin, furnizonin dhe rregullonin çështjet?

Ata nuk e besonin këtë gjë, sikurse ta përmenda më parë.

Abdunebiu: Edhe unë gjithashtu nuk e besoj këtë, madje ai që synon ndonjë dru a gur, a ndonjë ndërtesë mbi varr, a të tjerë; u lutet atyre dhe ther për ta kurban dhe thotë: Ato na afrojnë tek Allahu. Allahu prej tyre na jep begati, ky është *ibadeti* i idhujve që kam për qëllim.

Abdullahu: The të vërtetën, por ju kështu veproni me gurët dhe ndërtesat: mbi varr e në vende të tjera. Gjithashtu edhe fjala jote: “*shirk*” do të thotë të adhurosh statujat! A ke për qëllim se shirku kufizohet vetëm në atë që e vepron atë, edhe se mbështetja te njerëzit e mirë apo lutja e tyre nuk futet në atë që quhet *shirk*?

Abdunebiu: Po, këtë pata për qëllim.

Abdullahu: Atëherë ku qëndron ti para shumë ajeteve ku Allahu përmend ndalimin e mbështetjes mbi pejgamberët, njerëzit e mirë, melaiket etj., e të cilat i konsiderojnë jobesimtar ata që e bëjnë këtë, sikurse thamë më sipër dhe e argumentuam?

Abdunebiu: Por ata që iu luten melaikëve dhe pejgamberëve nuk u bënë mosbesimtarë për këtë shkak. Ata u bënë mosbesimtarë kur thanë: “Melaiket janë bijat e Zotit; mesihu është biri i Zotit, ndërkohë që ne nuk e kemi thënë: Abdulkadiri është biri Allahut dhe as Zejnebja bija e Allahut.

Abdullahu: Për sa i përket veshjes bir Allahut, ajo është *kufër* në vetvete. Allahu i Madhëruar thotë: “**Thuaj: “Ai është Allahu, Një dhe i Vetëm! Allahu është Absoluti, të Cilët i përgjërohet gjithçka në amshim. Ai as nuk lind, as nuk është i lindur.”** EL-IHLÂS: 1-3. Kush mohon këtë ai ka bërë *kufër*, edhe nëse nuk mohon fundin e kësaj sureje. Allahu Madhëruar thotë gjithashtu: “**Allahu nuk ka zgjedhur për Vete ndonjë bir dhe përveç Atij s’ka asnjë zot tjetër, përndryshe çdo zot do të merrte atë që ka krijuar dhe do të ngriheshin njëri mbi tjetrin.**” EL-MU’MINÛN: 91. Kështu ajeti kuranor bën dallim mes dy elementeve të *kufërit*. Argument është gjithashtu se ata që u bënë mosbesimtarë me lutjen që i bënë Latit, edhe pse ai ishte njeri i mirë, nuk e bënë atë bir të Allahut. Gjithashtu ata që u bënë mosbesimtarë kur adhuruan xhindët nuk i bënë ata bij të Allahut. Po ashtu, kur katër medh’hebet përmendin në kapitullin e dezertorit të fesë (murtedit), se nëse myslimani pretendon se Allahu ka fëmijë, është dezertor, nëse i bën shirk Allahut është dezertor, kështu ata bëjnë dallim mes të dy llojeve.

Abdunebiu: Mirëpo Allahu thotë: “**Pa dyshim, miqtë e Allahut nuk do të kenë arsye për t’u frikësuar dhe as për t’u dëshpëruar.**”

Abdullahu: Ne e besojmë se kjo është e vërteta dhe e pohojmë këtë, por ata nuk adhurohen. Ne mohojmë vetëm *ibadetin* ndaj tyre krahas *ibadetit* ndaj Allahut. Përveç kësaj është detyrë për ty t’i duash ata dhe t’i ndjekësh, si edhe të pranosh *kerametet* (mrekullitë) e tyre, sepse kerametet e tyre i mohojnë vetëm ata që bëjnë risi (bidate) në fe. Feja e Allahut është e mesmja e të dyja kaheve. Ajo është udhëzim mes dy humbjeve dhe e vërteta mes dy kotësive.

Abdunebiu: Ata mbi të cilët është zbritur Kuran nuk dëshmojnë se nuk ka Zot që meriton të adhurohet përveç Allahut (La ilahe il-Allah). Ata mohojnë të Dërguarin (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) përgënjeshtrojnë ringjalljen, përgënjeshtrojnë Kuranin, duke e konsideruar atë magji, ndërkaq ne dëshmojmë se nuk ka Zot që meriton të adhurohet përveç Allahut dhe se Muhamedi është i Dërguari i Allahut (La ilahe il-Allah Muhamedun resûlull ilah), i besojmë Kuranit, i besojmë ringjalljes, falemi dhe agjërojmë. Atëherë

si të na konsiderosh ne si ata?

Abdullahu: Por mes të gjithë dijetarëve nuk ka kundërshtim, se ai që i beson Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) në diçka, dhe e përgënjeshton në diçka tjetër është mosbesimtar, dhe ai nuk mund të futet në Islam. Po e njëjta gjë është nëse beson në një pjesë të Kuranit dhe mohon një pjesë tjetër të tij, siç është të pranojë teuhidin dhe të mohojë namazin, ose ta pranojë teuhidin dhe namazin e të mohojë detyrimin për të dhënë zeqat, ose t'i pranojë që të gjitha këto, por të mohojë agjërimin, ose t'i pranojë që të gjitha këto, por të mohojë detyrimin për të bërë haxhin. Kur një pjesë e njerëzve në kohën e Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) nuk u bindën në obligimin e haxhit, Allahu i Madhëruar zbriti kundër tyre: “***Dhe vizita (për haxh) e kësaj Faltoreje (e cila është detyrë) për këdo që ka mundësi ta përballojë rrugën. E kush nuk beson, Allahu nuk ka nevojë për askënd.***” ÂL ‘IMRÂN: 97. Nëse mohon ringjalljen gjithashtu, ai është mosbesimtar unanimisht. Prandaj edhe Allahu në Librin e Tij e bën të qartë se ata që pranojnë një pjesë të Librit dhe mohojnë një pjesë tjetër është mosbesimtar i vërtetë. Ai ka urdhëruar që Islami të pranohet i tëri. Ai që merr diçka dhe lë diçka ka bërë *kufër*. Prandaj ti e pranon se ai që pranon një pjesë dhe mohon një pjesë ka bërë *kufër*?

Abdunëbiu: Po e pranoj. Kjo thuhet qartë në Kuran.

Abdullahu: Nëse ti pranon se ai që e beson Pejgamberin në një pjesë dhe e mohon detyrën për të falur namaz, ose pranon gjithçka, por mohon ringjalljen ai është mohues (qafir) me unanimitetin e dijetarëve të medh’hebeve, ndërkohë që edhe vetë Kurani e thotë këtë, atëherë duhet të dish se *teuhidi* është detyra më e madhe me të cilën erdhi Pejgamberi. Ai është më i rëndësishëm se namazi, zeqati dhe haxhi. Si ka mundësi që kur njeriu të mohojë diçka prej këtyre gjërave, të jetë mosbesimtar, edhe nëse vepron gjithçka me të cilën erdhi i Dërguari i Allahut ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) ndërkohë që nëse mohon, *teuhidin*, i cili është besimi i të gjithë pejgamberëve nuk është mosbesimtar? Madhëruar qoftë Allahu! Kjo është injorancë e çuditshme. Gjithashtu shikoi shokët e Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) kur ata luftuan Beni Hanifetë në Jemameh, të cilët kishin pranuar Islamin me Pejgamberin ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe që dëshmonin se nuk ka zot që meriton të adhurohet me të drejtë përveç Allahut dhe se Muhamedi është i Dërguari i Allahut (***La ilahe il-Allah, Muhammedun resûlull-llah***), të cilët faleshin dhe thirrnin ezan.

Abdunëbiu: Por ata dëshmonin se Musejleme ishte pejgamber, ndërsa ne themi se pas Pejgamberit Muhamed ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) nuk ka pejgamber tjetër.

Abdullahu: Por ju i ngritni disa njerëz të mirë: pejgamberë, melaike, sahabë, a të tjerë në gradën e të Plotfuqishmit të qiejve dhe të Tokës. Përderisa dikush ngre dikë në gradën e Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) ka bërë *kufër*, gjaku e pasuria e tij janë të lejuara (nuk është më i mbrojtur nga sheriatu Islam) dhe atij nuk i bëjnë dobi pohimi i dy dëshmimeve, as namazi, e aq më tepër atij që ngre dikë në gradën e Allahut të Madhëruar. Gjithashtu, mund të argumentojmë se nëse të parët u bënë mosbesimtarë vetëm për faktin se bashkuan shirkun, mohimin e Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) të Kuranit, të ringjalljes dhe për arsye të tjera, ç’kuptim do të kishte kapitulli të cilin e përmendin dijetarët e çdo medh’hebi, kur përmendin gjykimin e dezertorit, i cili është mysliman, por që më pas bëhet jomysliman. Më pas ata përmendin shumë gjëra, që gjithsecila prej tyre e nxjerr nga Islami atë që bie në to, madje ata kanë përmendur gjëra, të vogla në sytë e atyre që

i bëjnë ato, siç mund të jetë pohimi vetëm me gjuhë i disa fjalëve që e zemërojnë Allahun, ose përmendja e tyre për të lozur dhe për shaka. Gjithashtu edhe për ata për të cilët Allahu tha: “**Thuaj: “A mos vallë me Allahun, shpalljet dhe të Dërguarin e Tij po talleni?”** ET-ET-TEUBE: 65. Për ata Allahu gjykoi se kishin rënë në kufër pasi kishin qenë besimtarë. Ata duke qenë me Pejgamberin në luftën e Tebukut thanë një fjalë, të cilën ata pretendonin se e thanë në formë shakaje.

Mund të argumentojmë gjithashtu me gjykimin e Allahut për Beni Israilët, edhe pse ata ishin besimtarë, të ditur dhe vepërmirë. Ata i thanë Musait: “**Na bëj edhe neve një zot!**” EL-A·RÂF: 138. Po ashtu edhe Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) disa njerëz i thanë: “Na bëj edhe neve *dhatu enuat!*”¹. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) u betua se kjo ishte njësoj me fjalën e Beni Israilëve “**Na bëj edhe neve një zot!**”

Abdunebu: Mirëpo beni Israilët dhe ata që i bënë një kërkesë Pejgamberit nuk u bënë mosbesimtarë.

Abdullahu: Përgjigja është se Beni Israilët dhe ata që i bënë një kërkesë të tillë Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) nuk vepruan (në bazë të kërkesës së tyre), ndërkohë që nëse do të vepronin do të ishin kthyer në jobesimtarë. Ata që i ndaloi Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) nëse nuk do t’i bindeshin atij do të shndërroheshin në jobesimtarë.

Abdunebu: Mirëpo unë kam një gjë tjetër të paqartë, në lidhje me historinë e Usame bin Zejdit, kur ai vrau atë që pohoi dëshminë dhe qortimin që i bëri atij Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) kur i tha: “O Usame, a e vrave atë pasi dëshmoi se nuk ka zot tjetër përveç Allahut?” Buhariu., gjithashtu edhe për fjalën tjetër të Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem): “**Jam urdhëruar t’i luftoj njerëzit derisa të dëshmojnë se nuk ka zot tjetër përveç Allahut.**” Muslimi. Atëherë si t’i pajtojmë ato që the dhe këto dy hadithe? Më drejto, Allahu të drejtoftë!

bdullahu: Dihet që Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) i luftojë hebrenjtë, ndërkohë që ata dëshmonin “La ilahe il Allah”. Shokët e tij gjithashtu e luftuan fisin Beni Hudhejfe, ndërkohë që ata pohonin “La ilahe il allah, Muhamedun resûlull llah”, si edhe faleshin. Ti e pranon se ai që mohon ringjalljen ka bërë *kufër* dhe ai lejohet të vritet, edhe nëse thotë “La ilahe il allah”. I njëjti gjykim vlen edhe për atë që mohon njërin nga kushtet e Islamit. Atëherë, si është e mundur që ajo dëshmi nuk u sjell dobi atyre, në rastin kur ata mohojnë ndonjë degë të fesë, ndërsa i sjell dobi kur mohon teuhidin, i cili është baza e fesë dhe koka e saj?! Ndoshta ti nuk e ke kuptuar kuptimin e këtyre haditheve. Ndërsa hadithi i Usames, se ai vrau një burrë pasi pretendoi se ishte mysliman, ai e bëri atë ngaqë mendonte se i ekzekutuari nuk tha “**La ilahe il-Allah**” veçse nga frika e derdhjes së gjakut dhe marrjes së pasurisë së tij. Ndaj atij që deklaroi Islamin duhet të ndalet dora, derisa të bëhet e qartë e kundërta e asaj që ai pretendon. Allahu i Madhëruar thotë: “**O besimtarë! Kur të shkoni në luftë, në rrugë të Allahut, shqyrtoni gjithçka me kujdes!**” EN-NISÂ’: 94. Ajeti na tregon se ne jemi të obliguar të mos sulmojmë dhe të shqyrtojmë mirë (çështjet e atyre me të cilët ndeshemi). Nëse zbulohet se të tillët janë kundërshtarë të Islamit, atëherë, vriten. Argument është fjala “**Shqyrtoni gjithçka me kujdes**”. Nëse nuk do të duhej të vritej kur të thoshte “shehadetin”, atëherë kërkesa për shqyrtim nuk do të kishte dobi. Po

¹ Mosbesimtarët kishin një pemë ku qëndronin nën të dhe varnin armët e tyre, e cila quhej *Dhatu enuat*.

ashtu edhe hadithi tjetër: kuptimi i tij është ai që përmendëm, d.m.th. se nuk duhet sulmuar ai që shfaq *teuhidin* dhe Islamit, përveç nëse pas shqyrtimit bëhet e qartë diçka që bie në kundërshtim me këtë. Argument për këtë është se Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: “*...A e vrave atë pasi dëshmoi se nuk ka zot tjetër përveç Allahut?*” Buhariu. Dhe: “*Jam urdhëruar t’i luftoj njerëzit derisa të dëshmojnë se nuk ka zot tjetër përveç Allahut.*” Muslimi. Ai ka thënë gjithashtu për hauarixhët: “*Kudo që t’i hasni vritini*” Buhariu., edhe pse ata ishin njerëzit që më së shumti e përmendnin dhe adhuronin Allahun, saqë sahabët nënvlerësonin vetet e tyre kur i shikonin ata, por as “La ilahe il lAllah” dhe *ibadeti* i madh, as pretendimi i Islamit nuk i shpëtoi ata nga vrasja, në kohën që prej tyre u shfaq kundërshtimi i Sheriatit.

Abdunebu: Ç’mund të na thuash për atë që është saktësuar nga Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) se disa njerëz në Ditën e Gjykimit do t’i kërkojnë ndihmë Ademit, më pas Nuhut, më pas Ibrahimit, më pas Musait, më pas Isait dhe të gjithë ata kërkojnë ndjesë derisa përfundimisht të shkojnë te pejgamberi Muhamed (*paqja e Allahut qoftë mbi të gjithë pejgamberët!*). Kjo tregon se kërkitimi i ndihmës krahas Allahut nuk është *shirk*.

Abdullahu: Ky është keqkuptimi yt për çështjen në fjalë. Ndhimën prej krijesës së gjallë, në prani të tij dhe për atë që ai e ka të mundur ne nuk mohojmë, sikurse thotë Allahu i Madhëruar: “*Ai i grupit të vet i kërkoi ndihmë kundër atij të popullit armik.*” EL-KASAS: 15. Apo siç kërkon njeriu ndihmë nga shokët e tij në luftë a në vende të tjera, për gjëra që janë në dorë të tij. Ne mohuam kërkitimin e ndihmës nga ana e juaj tek të vdekurit e të dashurve të Zotit a tek të gjallët jo të pranishëm, për gjëra që janë vetëm në dorë të Allahut. Njerëzit në Ditën e Gjykimit kërkojnë ndihmë nga pejgamberët, duke dashur prej tyre që ata ta lusin Allahun të bëjë llogarinë e njerëzve, në mënyrë që banorët e Xhenetit të qetësohen nga tmerri i qëndrimit në pritje. Të shkosh te një burrë i mirë, të ulesh me të dhe të dëgjojë prej teje, dhe pastaj të kërkos nga ai t’i lutet Allahut për ty, është gjë e lejuar në këtë botë dhe në *Ahiret*, siç vepronin shokët e Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) kur e pyesnin sa ishte gjallë, ndërsa pas vdekjes së tij kurrsesi. Ata nuk i luteshin atij te varri i tij, madje të parët tanë të mirë, i qortonin ata që synonin t’i luteshin Allahut te varri i Pejgamberit.

Abdunebu: Po ç’mund të na thuash për historinë e Ibrahimit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) kur e hodhën në Zjarr dhe i shkoi Xhibrili ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) në ajër dhe e pyeti: “A ke nevojë për gjë?” Ibrahimit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) i thotë: “Për ty jo”. Nëse kërkitimi i ndihmës nga ibrili ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) do të ishte *shirk* Xhibrili ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) nuk do ti afronte ndihmë Ibrahimit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem).

Abdullahu: Ky dyshim është i llojit të parë, ndërkohë që transmetimi nuk është i saktë, por nëse do të supozonim saktësinë e tij, Xhibrili i ofroi ndihmë me diçka që kishte mundësi, për gjëra që ishin në dorë të tij, sepse sikur ka thënë Allahu i Madhëruar për të: “*Atë ia ka mësuar atij një (engjëll) shumë i fuqishëm (Xhibrili).*” EN-NEXHM: 5. Nëse Allahu i Madhëruar do ta urdhëronte atë ta merrte zjarrin në të cilin do të hidhej Ibrahimit dhe çdo gjë rreth tij; tokë a kodra, dhe ta hidhte në lindje a në perëndim nuk do t’i kushtonte gjë. Kjo është si puna e një të pasuri, që i ofron një të varfri borxh për të mbaruar hallin e tij, ndërsa i varfri nuk pranon dhe duron derisa t’i vijë risku nga Allahu dhe askush tjetër të mos ketë meritë ndaj tij. Si mund të krahasohet ky lloj kërkitimi i ndihmës me *shirkun* që ti

bën tani?! Dije vëllai im se të parët, tek të cilët u dërgua zotëria ynë Muhamedi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) bënëin shirk më të lehtë se njerëzit e kohës sonë për tri arsye:

- **Të parët i bënëin shirk** Zotit vetëm kur ishin në gjendje të mirë, ndërkohë që në raste vështirësish ata i drejtoheshin vetëm Allahut. Argument është fjala e Allahut të Madhëruar: “*Kur hipin në anije, ata i luten Allahut me devotshmëri të singertë, por kur Ai i sjell në tokë shëndoshë e mirë, menjëherë ata i veshin Atij ortakë (në adhurim).*” EL-‘ANKEBÛT: 29. Dhe: “*Kur ata i mbulon vala si pëllhurë, e thërrasin Allahun me devotshmëri të çiltër. Por sapo Ai i shpëton, duke i kthyer ata në tokë, një pjesë e tyre lëkunden (ndërmjet besimit dhe mosbesimit). Në të vërtetë, shpalljet dhe mrekullitë Tona i mohojnë vetëm mashtruesit dhe mosmirënjohësit.*” LUKMÂN: 32. Mushrikinët, të cilët i luftoi Pejgamberi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) lusnin Allahun dhe lusnin të tjerë, për sa kohë ishin në gjendje të mirë, ndërkohë që në vështirësi ata nuk lusnin askënd tjetër përveç Allahut. Ata në momente vështirësie i harronin zotërat e tyre, ndërsa mushrikët e kohës sonë lusin të tjerë përveç Allahut, kur janë në gjendje të mirë dhe në vështirësi. Kur ata ndodhen në momente të vështira luten: “O i Dërguari i Allahut, o Hysejn e me radhë, po ku janë ata që e kuptojnë këtë?”

- **Të parët iu lutnin** - bashkë me Allahun – disa njerëzve të afërm të Tij, qoftë ai pejgamber, uelij (i dashur i Zotit) ose melek, ose së paku gur a dru, gjëra këto që i binden Allahut e nuk bien në gjynah, ndërkohë që idhujtarët e epokës sonë lusin bashkë me Allahun nga më të këqijtë njerëzve. Prandaj ai që beson tek vepërmiri, a tek ata që nuk e kundërshtojnë Allahun, si gurët a pemët, është më pak e dëmshme se ndaj atyre që ju vërehen të këqijat.

- **Pjesa më e madhe e mushrikëve** në kohën e Pejgamberit (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) bënëin shirk në *teuhidin* e *uluhijes* (adhurimit) dhe jo në *teuhidin* e *rububijes*¹, ndryshe nga *shirku* i atyre që erdhën pas tyre, që në të shumtën e rasteve është *shirk rububije* dhe në *uluhije*, gjithashtu. Për shembull, natyrën ata e konsiderojnë administruese të gjithësisë (se ajo vdes dhe ngjall...).

Ndoshta e përfundoj fjalën time duke përmendur një çështje tej madhështore, e cila është se nuk ka kundërshti që *teuhid* është të besosh me zemër, të pohosh me gjuhë dhe të veprosh me gjymtyrë. Nëse njëra nga këto nuk ekziston, atëherë një njeri nuk mund të quhet mysliman. Nëse ai e njeh *teuhidin* dhe nuk vepron me të është mohues këmbëngulës, si Faraoni dhe Iblisi. Këtu gabojnë edhe shumica e njerëzve. Ata thonë: “Kjo është e vërtetë, por ne nuk mund ta bëjmë, as është e lejuar në mesin e njerëzve të vendit tonë, prandaj duhet që patjetër të biem në ujdin me ta, madje t`u bëjmë lajka, që të ruhemi nga të këqijat e tyre. Ai i mjerë nuk e di, se shumica e prijësve mohues e dinë të vërtetën dhe nuk e braktisin atë, përveç se duke u arsyetuar me diçka, siç thotë Allahu i Madhëruar: “*Ata i shesin fjalët e Allahut për një vlerë të vogël dhe i pengojnë njerëzit nga Rruga e Tij. Vërtet të shëmtuara janë veprat e tyre!*” ET-ET-TEUBE: 9. Ai që punon në pamje të jashtme me *teuhidin* dhe nuk e kupton atë, si edhe nuk e beson me zemër është dyfytyrak. Ai është më i keq se mohuesi i pastër, sepse Allahu i Madhëruar thotë: “*Pa dyshim që*

¹ Teuhidi rububijeh është të besosh se Allahu është Krijuesi, Furnizuesi, Administruesi i gjithësisë... (shënim i përkthyesit).

hipokritët do të jenë në thellësinë më të madhe të Xhehenemit dhe ti kurrsesi nuk do t'u gjesh atyre ndihmës." EN-NISÂ', 145. Kjo çështje do të të bëhet e qartë, nëse do të meditosh rreth asaj që e flasin njerëzit. Do të shikosh njerëz që e njohin të vertetën dhe nuk veprojnë me të, nga frika se mos u pakësohet diçka nga mirësitë e kësaj bote si Karuni, a nga frika se mos humbasin diçka nga pozita; si Hamani, a nga pushteti; si Faraoni. Nëse do t'i pyesësh për atë që besojnë në zemër nuk dinë të të thonë gjë. Por ti duhet të kuptosh dy ajete prej Librit të Allahut të Lartësuar:

Ajeti i parë: *"Mos u shfajësoni! Ju e mohuat fenë, pasi patët besuar."* ET-TEUBE: 66. Po të dish se disa prej atyre që luftuan bizantinët me Pejgamberin (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) u bënë mohues për shkak të një fjale që thanë në formë loje dhe dëfrimi, do të kesh të qartë se ai që thotë fjalë mohuesi ose vepron me të nga frika e pakësimit të pasurisë, a të pozitës, ose për të lajkatur dikë, ka vepruar më rëndë se ai që e thotë atë për lojë dhe dëfrim, ngase gaztori në të shumtën e rasteve nuk e beson atë që thotë me zemër dhe me gjuhë dhe ato fjalë i thotë për t'i bërë njerëzit të qeshin. Ndërsa ai që thotë fjalë mohuesi, ose vepron me kufër nga frika, a nga lakmia për atë që kanë njerëzit, i ka besuar premtimit të Shejtanit: *"Djalli ju frikëson me skamje e varfëri dhe ju urdhëron të bëni vepra të pamoralshme."* EL-BEKARE: 268. Dhe i është frikësuar kërcënimit të tij: *"Vetëm djalli i frikëson ithtarët e vet."* ÂL 'IMRÂN: 175. Ata nuk i kanë besuar të Gjithëmëshirshmit: *"Kurse Allahu ju premtom faljen dhe mirësinë e Tij."* EL-BEKARE: 268. Ata nuk i janë frikësuar kërcënimit të Gjithëfuqishmit: *"Ju mos iu frikësoni atyre, por frikësohuni prej Meje, nëse jeni besimtarë!"* ÂL 'IMRÂN: 175. Atëherë, ata që janë në një gjendje të tillë meritojnë të jetë prej miqve të të Gjithëmëshirshmit, apo prej miqve të Shejtanit?!

Ajeti i dytë: Fjala e Allahut të Madhëruar: *"Kushdo që mohon Allahun, pas pranimit të besimit (do të dënohet ashpër), përveç atij që është i detyruar me forcë, ndërkohë që zemra e tij është plot besim. Ndërsa ata që ia hapin zemrën mosbesimit, do të kenë mbi vete zemërimin e Allahut dhe një dënim të madh."* EN-NAHL: 106. Kështu Allahu arsyeton vetëm atë që detyrohet, ndërkohë që zemra e tij është e mbushur plot besim, ndërsa të tjerët kanë bërë kufër, pa marrë parasysh nëse e kanë bërë këtë nga frika, nga lakmia, duke e marrë dikë me lajkatime, nga dashuria për vendin, për familjen, për pasurinë, a e bën këtë në formë shakaje a për arsye të tjera, përveç atyre të cilët janë të detyruar me forcë. Ajeti na tregon se njeriu nuk mund të detyrohet përveçse për të thënë, a për të bërë diçka, ndërsa besimin në zemër askush nuk mund ta detyrojë. Kur Allahu thotë: *"Kjo, sepse ata e duan më shumë jetën e kësaj bote, sesa jetën e botës tjetër; Allahu nuk i udhëzon në rrugë të drejtë mohuesit."* EN-NAHL: 107. Ai pohon qartë se dënimi nuk do të jetë për shkak të besimit, injorancës dhe urrejtjes së fesë, a dëshirës për mosbesim, por për shkak se ai i dha përparësi mirësive të kësaj bote mbi fenë. Allahu është më i Dituri. Pas gjithë kësaj që thamë, a nuk ka ardhur ende koha – Allahu të udhëzoftë!- të pendohesh tek Zoti yt, të kthehesh tek Ai dhe të lësh gjendjen në të cilën ndodhesh, sepse çështja sikurse dëgjove është shumë e rrezikshme. Ajo është shumë e madhe dhe e rëndësishme?

Abdunebu: *Estegfirullah* (kërkoj falje nga Allahu), pendohem tek Ai dhe dëshmoj se nuk ka Zot –që meriton të adhurohet me të drejtë- përveç Allahut dhe se Muhamedi është i Dërguari i Allahut. Unë i mohoj të gjithë ata që i kam adhuroar

krahas Allahut dhe e lus Allahun të më justifikojë për ato që kanë kaluar, të më falë dhe të më trajtojë me butësinë, me mëshirën dhe faljen e Tij. Unë e lus Atë të më bëjë të qëndrueshëm në besimin e saktë derisa ta takoj. Unë e lus Atë të më shpërblejë – o vëlla, rob i Allahut- me të mira për këto këshilla që më dhatë, sepse feja është këshillë dhe për qortimin që i bëre situatës në të cilën ndodhesha, që ka të bëjë me emrim tim; Abdunebi. Unë pohoj se e ndryshoj atë me emrin Abdurrahman. E lus Allahun të më shpërblejë edhe për mospranimin e të shëmtuarës që ndodhej brenda meje, që kishte të bënte me besimin e humbur, që nëse do ta takoja Allahun në atë gjendje nuk do të shpëtoja kurrësi. Megjithatë dua të të kërkoj një gjë të fundit, që të më përmendësh disa gjëra të dënueshme nëpër të cilat bien njerëzit!

Abdullahu: Po, më dëgjo me vëmendje:

★ Mos e bëj synimin tënd ndjekjen e gjërave të diskutueshme me qëllim për të përhapur pështjellime a për të tjetërsuar kuptimin e tyre, që në të vërtetë nuk ua di askush përveç Allahut. Synimi yt të jetë synimi i të diturve, të cilët për gjërat e diskutueshme thonë: *“Ne i besojmë (Kuranit). Të gjitha këto (vargje të qarta e alegorike) janë nga Zoti ynë!”* ÂL ‘IMRÂN: 7.; për gjërat që janë të diskutueshme Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: *“Kalo nga ajo që e ke me dyshim në atë për të cilën nuk ke dyshim!”* Ahmedi dhe Tirmidhiju. Gjithashtu: *“Ai që u ruhet dyshimeve është çliruar nga përgjegjësia dhe ka mbrojtur nderin dhe ai që bie në dyshime ka rënë në haram.”* Mutefekun alejhi. Dhe: *“Gjynahu është ai që vërtitet brenda teje dhe nuk dëshiron që ta dinë njerëzit.”* Muslimi. Dhe: *“Pyet zemrën! Pyet veten –tri herë- Mirësi, devotshmëri është ajo që ta qetëson zemrën, ndërsa gjynah është ajo që vërtitet dhe të shqetëson për brenda, edhe nëse njerëzit të japin gjykime të ndryshme.”* Ahmedi.

★ Kurrë mos ndiq pasionin (egon) tënd, sepse Allahu i Madhëruar na ka paralajmëruar për të me Fjalën e Tij: *“A e ke parë ti atë që epshin e vet e ka marrë për zot? A do t’i bëhesh mbrojtës atij?”* EL-FURKÂN: 43.

★ Kurrë mos u bëj fanatik i njerëzve, apo i mendimeve të caktuara, apo i gjërave të të parëve, sepse e pengojnë personin për tek e vërteta. E vërteta është ajo pas së cilës endet besimtari; kudo ta gjejë atij i takon së pari. Allahu i Madhëruar thotë: *“Kur atyre u thuhet: “Ndiqni atë që ka shpallur Allahu!” ata përgjigjen: “Jo! Ne do të ndjekim atë udhë në të cilën i kemi gjetur të parët tanë” - Vallë, edhe atëherë kur të parët e tyre nuk kuptonin gjë e nuk ishin të udhëzuar?!”* EL-BEKARE: 170.

★ Mos u ngjaj mosbesimtarëve, sepse ajo është koka e çdo të keqeje. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: *“Kush i pengjason një populli ai është prej tyre.”* Ebu Daudi.

★ Kurrë mos iu mbështet dikujt tjetër përveç Allahut! Allahu i Madhëruar thotë: *“Allahu i mjafton kujt do që mbështetet tek Ai.”* ET-TALÂK: 3.

★ Mos iu bind asnjë krijese që të çon në gjynah ndaj Zotit! Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: *“Nuk ka bindje ndaj krijesës në gjynah me Zotin.”* Tirmidhiju.

★ Kurrë mos mendo keq për Allahun, sepse Allahu i Madhëruar në një hadith të shenjtë thotë: *“Unë jam tek mendimi i robit Tim për Mua.”* Mutefekun alejhi.

★ Kurrë mos mbaj rreth, fije a diçka tjetër me synimin për të prapësuar të keqen para se ajo të bjerë, a për ta larguar pasi ajo të ketë rënë.

★ Kurrë mos var hajmali për largimin e mësyshit, sepse është *shirk*. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: *“Kush var diçka, lihet në dorë të saj.”* Tirmidhiju.

- ★ Kurrë mos kërko begati nga gurët, pemët, tek gjurmët e ndryshme dhe ndërtesat, sepse është *shirk*.
- ★ Kurrë mos u bëj nga pesimistët me anë të zogjve, apo nga çdo gjë tjetër, sepse është *shirk*. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: “*Et tijerah¹ është shirk, et tijerah është shirk.*” Ebu Daūdi.
- ★ Kurrë mos u beso magjistarëve dhe fallxhorëve, që pretendojnë se dinë të fshehtën dhe shfaqin horoskopin në gazeta, duke lajmëruar për lumturinë a zymtësinë e njerëzve. T’u besosh atyre është *shirk*, sepse të fshehtën e di vetëm Allahu.
- ★ Kurrë mos ia adreso zbritjen e shiut yjeve a stinëve, sepse është *shirk*, por atë t’ia atribuosh Allahut të Madhëruar.
- ★ Mos u beto për askënd tjetër përveç Allahut, cilido qoftë ai për të cilin betohemi, sepse është *shirk*, ndërkohë në hadith thuhet: “Kush betohet për të tjerë përveç Allahut ka bërë *shirk*, ose ka mohuar.” Ahmedî., siç është të betohesh për Pejgamberin, a për besën, nderin, jetën etj.
- ★ Mos e shaj kohën, erën, diellin, ftohtin, nxehutin, sepse sharja e tyre është sharje për Allahun; Ai që i ka krijuar.
- ★ Mos thuaj “sikur” kur të godet ndonjë gjë e padëshirueshme, sepse hap derën e punës së Shejtanit, sepse ajo gjithashtu nënkupton mospranimin e caktimit të Allahut, por thuaj: “Kaderullah, mashae feal.” (Caktimi i Allahut, ç’ dëshiroi bëri.)
- ★ Kurrë mos i bëj varrezat xhami, sepse në një xhami ku ka varr nuk mund të falet namazi. Aisheja (*Allahu qoftë i kënaqur prej saj!*) thotë: “Pejgamberi teksa ishte në çastet e fundit të kësaj jete tha: “*Allahu i mallkoftë hebrejtë dhe të krishterët, që i bëjnë varrezat e Pejgamberëve të tyre faltore.*” Duke qortuar kështu veprimin e tyre.” Aishja thotë: “Po të mos ishte ky paralajmërim do ta nxirrnin lart varrin e tij.” Ebu Auaneh. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: “*Ata që ishin para jush varret e pejgamberëve dhe të njerëzve të tyre devotshëm i bënin varreza. Mos i bëni varrezat xhami! Unë ua ndaloj këtë.*” Ebu Auaneh.
- ★ Mos u beso haditheve që gënjeshtarët ia adresojnë Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) e që gjoja nxisin afrimin tek Allahu, përmes tij ose njerëzve të mirë të Ymetit të tij. Ato janë të pavërteta e të trilluara (meudûah). Prej këtyre haditheve është: “Kërkoni të afroheni me Allahun nëpërmjet pozitës sime!” Dhe: “Kur të tregoheni të pa aftë karshi nevojave, drejtojuni banorëve të varrezave!” Dhe: “Zoti çon një melek në varrin e çdo veliji (i dashur i Allahut), që përmbush nevojat e njerëzve.” Dhe: “Nëse ndonjëri prej jush do të ketë mendim të mirë për gurin, edhe ai do t’i sjellë dobi.” E të tjera si këto që janë të shumta.
- ★ Mos i festo ato që i quajnë ceremoni fetare, siç janë mevludi (festimi i ditëlindjes së Profetit) “Israja dhe Mi’raxhi” (udhëtimi i Pejgamberit në qiej) etj., sepse ato janë risi, të paargumentuara nga Pejgamberi, as nga shokët e tij, të cilët e donin Pejgamberin më shumë se ne: nëse kjo vepër do të ishte e mirë, ata do të ishin të parët që do ta vepronin këtë.

¹ Tijerah është një zakon që zë fill që në kohën e injorancës (paraislame). Politeistët injorantë kur dëshironin të udhëtonin shkonin herët nëpër foletë e zogjve dhe i nxitnin të fluturonin. Nëse zogjtë do të fluturonin djathtas, kjo ishte shenjë e mirë, nëse ato fluturonin majtas, kjo ishte shenjë pesimiste dhe ata nuk udhëtonin. Më pas kjo fjalë u bë sinonim i pesimizmit me anë të çdo gjëje tjetër. Ky është një veprim i papërshtatshëm për një musliman të denjë.

Dëshmia se: Nuk ka të denjë për adhurim përveç Allahut. (La ilahe il-LAllah)

Ky deklaram përmban dy kushte: I pari: “Nuk ka të denjë për adhurim”, që do të thotë të mohosh çdo denjësi reale të kujt do a çka do tjetër, përveç Allahut.

I dyti: Deklarimi i denjësisë reale për adhurim vetëm për Allahun e Madhëruar. Allahu i Madhëruar thotë: *“(Kujto) kur Ibrahim i tha të atit dhe popullit të tij: “Në të vërtetë, Unë i urrej dhe s’kam të bëj fare me ato që adhuroni ju në vend të Atij, që më ka krijuar dhe që do të më udhëzojë.”* EZ-ZUHRUF: 26-27.

Nuk mjafton vetëm të adhurohet Allahu, por duhet që të mos adhurohet askush tjetër përveç Tij. Kështu që *teuhidi* është i saktë vetëm nëse bashkojmë mes njësimin të Allahut në adhurim dhe largimit nga *shirku* dhe ithtarët e tij.

Është transmetuar se: Çelësi i Xhenetit është “La ilahe il Allah” (Nuk ka të denjë për adhurim përveç Allahut), por vallë çdokush që e pohon atë e meriton t’i hapen dyert e Xhenetit?

Vehb bin Munebihut i thanë¹: A nuk është “La ilahe il-la Allah” çelësi i Xhenetit? Tha: Po, gjithsesi, por nuk ka çelës pa dhëmbë. Nëse sjell një çelës me dhëmbë dera të hapet; nëse jo, ajo nuk të hapet.

Nga Pejgamberi ynë ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) kanë ardhur shumë hadithe, që së bashku sqarojnë dhëmbët e këtij çelësi; siç është fjala e tij: “Kush thotë: “La ilahe il Allah me sinqeritet...”, “Kush thotë: “La ilahe il Allah duke besuar me gjithë zemër...”, “Kush thotë: “La ilahe il Allah, duke e thënë vërtetë me zemër...” etj. Këto hadithe e lidhin futjen në Xhenet me ndërjegjësimin rreth kuptimit të kësaj fjale, ndërtimin e jetës në bazë të saj deri në vdekje, me nënshtrimin ndaj kuptimeve të kësaj fjale etj. Nga tërësia e argumenteve, dijetarët kanë nxjerrë disa kushte që duhet të përmbushen patjetër dhe të tjera që duhet të shmangen, në mënyrë që fjala “La ilahe il Allah” të shndërrohet në çelës të Xhenetit dhe t’i sjellë dobi pohuesit të saj. Këto kushte janë dhëmbët e çelësit; ato janë:

① Dituria. Çdo fjalë ka një kuptim, kështu që ti duhet të dish mjaftueshëm kuptimin e fjalës “La ilahe il Allah”. Kjo fjalë mohon që dikush apo diçka tjetër përveç Allahut të jetë i denjë për adhurim dhe deklaron denjësinë për adhurim vetëm për Të. Domethënë: se nuk ka të denjë për adhurim përveç Allahut. Allahu i Madhëruar thotë: *“Përveç atyre që dëshmuar për të Vërtetën dhe e dinë mirë (se s’ka Zot tjetër të vërtetë veç Allahut).”* EZ-ZUHRUF: 86. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: “Kush vdes duke e ditur se nuk ka zot përveç Allahut do hyjë në Xhenet.” Muslimi.

② Bindja. Domethënë të besosh pa u lëkundur në domethënien e saj, sepse ajo fjalë nuk pranon dyshime, as hamendësime, as mëdyshje, por duhet të besohet gjithmonë patundshëm. Allahu i Madhëruar teksa përshkruan besimtarët thotë: *“Besimtarë të vërtetë janë vetëm ata që besojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe pastaj nuk dyshojnë, por luftojnë në rrugën e Allahut me pasurinë dhe jetën e tyre. Këta janë besimtarë të sinqertë.”* EL-HUXHURÂT: 15. Kështu që nuk mjafton vetëm pohimi i saj, por ajo duhet të besohet bindshëm me zemër. Nëse nuk ndodh

¹ Prej pasuesve të nderuar të shokëve të Pejgamberit (tabi’in).

kështu, atëherë kjo është dyfytërsi e pastër. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: *“Dëshmoj se nuk ka zot përveç Allahut dhe unë jam i Dërguari i Allahut. Nuk ka rob që e takon Allahun me këto dy dëshmi (pa dyshuar në to dhe duke i besuar patundur), që të mos futet në Xhenet,”* Muslimi.

3 Pranimi. Pasi të dish dhe të besosh në mënyrë të patundur, kjo dituri dhe ky besim duhet të lënë gjurmë. Kjo realizohet duke pranuar kërkesat e kësaj fjale me zemër dhe gjuhë. Ai që e refuzon dhe nuk e pranon thirrjen monoteiste (teuhidin) është mohues (jobesimtar), pa marrë parasysh nëse mospranimi vjen nga mendjemadhësia, inati a smira. Allahu i Madhëruar për mohuesit, që nuk e pranan atë nga mendjemadhësia thotë: *“Sepse kur u thuhej atyre: “Nuk ka zot tjetër (të vërtetë) veç Allahut!” - ata tregoheshin mendjemëdhenj.”* ES-SÂFFÂT: 35.

4 Nënshtrimi. Të nënshtruarit e plotë ndaj kësaj dëshmie. Ky është kriteri i vërtetë dhe manifestimi praktik i besimit. Ky nënshtrim përmbushet duke vepruar në bazë të asaj që ka ligjëruar Allahu i Madhëruar, si edhe duke lënë atë që Ai e ka ndaluar, sikurse thotë Allahu i Madhëruar: *“Kush i dorëzohet Allahut, me tërë genien e tij, duke qenë punëmirë, ai është kapur për vegën më të fortë. Tek Allahu do të kthehet çdo gjë.”* LUKMÂN: 22. Ky është nënshtrimi i plotë.

5 Vërtetësia. Dëshmia duhet të pohohet me çiltërsi dhe ajo nuk e pranon gënjeshtren. Kush e thotë vetëm me gjuhën e tij, ndërkaq zemra e përgënjeshton është dyfytërsak. Argument është fjala e Allahut të Lartësuar, kur i qorton dyfytërsakët: *“Ata thonë me gjuhën e tyre atë që nuk e kanë në zemrat e tyre.”* EL-FET’H: 11.

6 Dashuria. Myslimani e do këtë fjalë dhe do të punojë sipas saj. Ai gjithashtu, i do ata që punojnë sipas saj. Shenja të dashurisë së robit ndaj Zotit të tij janë: dhënia përparësi e gjërave që Allahu i do, edhe nëse bien ndesh me dëshirat e veta; dashuria për ata që e duan Allahun dhe të Dërguarin e Tij ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) urretja ndaj atyre që e urrejnë Atë; ndjekja dhe pranimi i udhëzimit të të Dërguarit të Tij ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem).

7 Singëriteti. Singëritet është që me pohimin e dëshmisë të synosh kënaqësinë e Allahut të Lartësuar. Ai thotë: *“E megjithatë, ata qenë urdhëruar vetëm që të adhuronin Allahun me përkushtim të singërtë, duke qenë në fenë e pastër (të Ibrahimit).”* EL-BEJJINE: 5. I Dërguari i Allahut ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: *“Vërtetë Allahu ia ka bërë të ndaluar Zjarrin atij që pohon “La ilahe il Allah” me synimin për të fituar kënaqësinë e Allahut.”* Buhariu.

Krahas këtyre kushteve, gjithaq duhet që t’u qëndrohet me vendosmëri këtyre fjalëve deri në vdekje.

Dëshmia se: Muhamedi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) është i Dërguari i Allahut.

I vdekuri në varr do të sprovohet dhe do të pyetet për tri gjëra. Nëse ai u përgjigjet atyre do të shpëtojë, nëse nuk do t'u përgjigjet mbi të do të bjerë mjerimi. Prej pyetjeve do të jetë: Kush ishte Pejgamberi yt? Kësaj pyetje do t'i përgjigjet vetëm ai që Allahu e ka udhëzuar t'i përmbushë kushtet e saj në këtë botë, ai të cilin Allahu do ta forcojë dhe do ta frymëzojë në varrin e tij. Kështu që përgjigja e kësaj pyetjeje do t'i vlejë në *Ahiret* : ditën kur nuk do të vlejë, as pasuria, as fëmijët. Këto kushte janë:

① Bindja ndaj gjërave që ka urdhëruar Muhamedi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) Allahu na ka urdhëruar t'i bindemi atij. Ai thotë: *“Kush i bindet të Dërguarit, i është bindur Allahut.”* EN-NISÂ', 80. Dhe: *“Thuaju (o Muhamed): “Nëse ju e doni Allahun, atëherë më ndiqni mua!”* Hyrja në Xhenet është e lidhur me bindjen ndaj tij. Pejgamberi thotë: *“I gjithë Ymeti im do të hyjë në Xhenet, përveç atyre që nuk duan. I thanë: “O i Dërguari i Allahut: kush nuk do?” Tha: “Kush më bindet mua do të hyjë në Xhenet dhe kush më kundërshton mua, ai nuk do.”* Buhariu.

Ai që e do Pejgamberin patjetër që do ta ndjekë atë, sepse bindja është fryt i dashurisë dhe ajo është argument praktik i dashurisë.

② Pranimi dhe vërtetimi i asaj që ai urdhëron. Kush përgënjeshtroi diçka që është e vërtetuar se ka ardhur nga Pejgamberi, nga dëshira apo epshi, ai ka përgënjeshtuar Allahun dhe të Dërguarin e Tij, sepse Pejgamberi është i paprekshëm nga gabimi dhe gënjeshtria: *“Ai nuk flet sipas qejfit të vet.”* EN-NEXHM: 3.

③ Mënjanimi i gjërave të ndaluara prej tij. Duke filluar që nga gjynahu më i madh që është *shirk*u, duke vijuar me gjynahet e mëdha dhe shkatërruese, e duke përfunduar me gjynahet e vogla dhe gjërat e papëlqyera. Myslimanit i shtohet besimi me sasinë e dashurisë për Pejgamberin (sal-lallahu alejhi ue sel-lem). Kur myslimanit i shtohet besimi, Allahu ia bën të dashura veprat e mira dhe të mos e dojë mohimin (*kufërin*), të papëlqyeshmen dhe mosbindjen.

④ Allahu të adhurohet me gjërat e ligjëruara nga gjuha e Pejgamberit të Tij. Baza në *ibadet* është ndalesa, kështu që nuk lejohet që Allahu të adhurohet përveç se me ato Adhurime me të cilat ka ardhur i Dërguari (sal-lallahu alejhi ue sel-lem). Ai thotë: *“Kush bën një vepër, të cilën ne nuk e kemi urdhëruar, ajo i kthehet mbrapsht¹.”* Muslimi.

Përfundim: Dije se të duash Pejgamberin (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe atë që ai solli është detyrë (vaxhib). Kush urren diçka të sjellë prej tij, edhe nëse e vepron atë, është mohues (qafir). Po ashtu nuk mjafton thjesht ta duash, por duhet ta duash më shumë se çdo gjë, më shumë edhe se sa vetvetja. Ai që e do dikë i jep përparësi dhe e ndjek hap pas hapi. I çiltër në dashurinë ndaj Pejgamberit është ai person tek i cili shfaqen shenjat e ecjes pas tij dhe rrugës së tij, me fjalë, vepra, duke iu bindur urdrave të tij, duke iu larguar ndalesave të tij, duke përfituar edukatën e tij; në vështirësi dhe rehati, në kohë gjallërie a dembelizmi, sepse bindja dhe ndjekja janë fryte të dashurisë, pa të cilat dashuria nuk është e vërtetë.

Dashuria ndaj Pejgamberit ka shumë shenja. Prej tyre janë:

¹ Domethënë nuk i pranohet. (shënim i përkthyesit).

- 1) **Përmendja dhe dërgimi salavatë mbi të**, sepse ai që e do dikë a diçka e përmend shumë.
- 2) **Mallëgjimi për ta takuar atë**. Çdo i dashuruar ka dëshirë të takohet me atë që e do.
- 3) **Madhështimi dhe nderimi i tij në çastet kur e kujtojmë**. Is'haku thotë: "Shokët e Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) kur e kujtonin atë pas vdekjes së tij, përuleshin, u rrëqetheshin lëkurat dhe qanin.
- 4) **Urrejtja e atyre që ai ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) i urrente**, armiqësia me ata që që ishin armiq të tij, si edhe largimi nga ata që e kundërshtojnë traditën dhe sjellin risi në fenë e tij.
- 5) **Dashuria për ata që ai ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) donte**, siç janë familja e tij, gratë dhe shokët e tij – muhaxhirë e ensarë-, si edhe urrejtja ndaj atyre që i urrejné apo i fyejnë ata.
- 6) **Ndjekja e moraleve fisnike të Pejgamberit**
Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) ishte njeriu me moralet më të larta. Aisheja (*Allahu qoftë i kënaur me të!*) thotë: "Moralit të Dërguarit të Allahut ishte Kurani." Domethënë që ai kishte vendosur të vepronte vetëm atë që urdhëronte Kurani.

Virtytet e Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem)

Pejgamberi ishte më trimi, por edhe më trim bëhej në kulmin e luftës. Ai ishte më bujari, më dorëdhëni i njerëzve, por edhe më dorëdhënë bëhej në Ramazan. Ai ishte këshilluesi më i mirë i njerëzve. Ai ishte më i duruari. Kurrë nuk hakmerrej për veten e tij. Ai më shumë nga të gjithë i zbatonte me përpikëri urdhrat e Allahut. Ai ishte njeriu më modest dhe me dinjitet. Ai ishte më i turpshëm se vajza në dhomën e saj (në pritje për t'u martuar). Ai sillej më mirë se të gjithë me familjen e tij. Ai ishte më i mëshirshmi për të gjitha krijesat... e shumë virtyte të tjera, të larta.

Pastrimi

Namazi është shtylla e dytë e fesë islame. Ai nuk pranohet pa qenë trupi i pastër. Pastrimi bëhet vetëm me ujë, ose me dhe’.

Llojet e ujit: 1-Uji i pastër absolut. Ky lloj uji konsiderohet i pastër në vetvete dhe si i tillë ai mund të përdoret për t’u pastruar me të. 2- Uji i përzier me lëndë te papastra.

Kjo kategori përfshin dy gjendje, të cilat janë : * Kur uji është i paktë dhe ka kontakt me lëndë të papastra Kur uji është i shumtë dhe lënda e papastër ndryshon shijen, ngjyrën ose aromën e tij.

Shënim: Uji i shumtë nuk quhet i ndotur përderisa lënda e papastër nuk e ndryshon njërën nga cilësitë e tij, shijen, ngjyrën dhe aromën. Ndërsa uji në sasi të paktë ndotet me kontaktin e parë me lëndën e papastër.

Uji konsiderohet i shumtë, kur sasia e tij është më e madhe se 210 litra afërsisht.

Enët: Të gjitha enët konsiderohen të pastra dhe të lejuara për përdorim përveç enëve të prodhuara nga ari dhe argjendi. Enët dhe rrobat e mosbesimtarëve janë të lejuara në qoftë se ato nuk janë të ndotura.

Lëkura e kafshëve të ngordhura: Konsiderohet absolutisht i papastër.

Llojet e kafshëve të ngordhura: 1) Kafshë që nuk u hahet mishi. 2) Kafshë që u hahet mishi, por nuk theren në mënyrën e duhur islame. Lëkura e këtyre kafshëve lejohet të përdoret për gjëra të ngurta dhe jo të lëngëta, në qoftë se ajo regjet .

El Istinxha: Pastrimi që bën njeriu pas kryerjes së nevojave personale.

Kur ky pastrim bëhet me ujë quhet *istinxha* dhe kur përdoren gurë apo gjëra të tjera të pastra quhet *istixhmar*. Që të jetë i pranuar *istixhmari* kushtëzohet përdorimi i gjërave të pastra, të lejuara, që nuk përdoren për ushqim dhe gjithashtu kushtëzohet përdorimi i tre ose me shumë gurëve.

El istinxha (pastrimi me ujë) ose *el istixhmar (pastrimi me gurë)* janë detyrim për çdo njeri që kryen nevojat e tij personale.

Vajtja në banjë

Për atë që shkon në banjë ka disa rregulla:

* Nuk lejohet që njeriu të qëndrojë në banjë më tepër se sa koha që i duhet për të kryer nevojat e tij personale.

* Personi që do të kryejë nevojën, nuk duhet ta bëjë në burimin e ujit.

* Shmangia e vendeve me hije, në të cilat qëndrojnë dhe flasin njerëzit, si dhe e vendeve ku ata kalojnë apo mblidhen.

* Nuk lejohet kryerja e nevojave personale poshtë një peme që ka frute.

* Ai që kryen nevojën e tij në një vend të hapur nuk i lejohet të kthehet me fytyrë ose me shpinë nga kibra.

* Nuk është mirë që njeriu që shkon në banjë të ketë me vete ndonjë gjë në të cilën është i shkruar emri i Allahut.

* Njeriu që hyn në banjë nuk është mirë të flasë.

* Është e papëlqyeshme që njeriu të urinojë në ndonjë vrimë apo çarje të tokës.

* Nuk është mirë që organet e jashtëqitjes të preken me dorën e djathtë.

* Nuk është e pëlqyeshme që njeriu të drejtohet nga *kibla* gjatë kryerjes së nevojës personale ne banjë.

Të gjitha që u përmendën më sipër lejohen vetëm në raste të domosdoshme.

Është e pëlqyeshme për atë që kryen nevojën që të lahet apo të fshihet me numër tek. Gjithashtu është e pëlqyeshme të bashkojmë mes pastrimit me ujë dhe atij me gurë.

Pastrimi i dhëmbëve me misvak Kjo nënkupton përdorimin e një druri apo një objekti të ngjashëm me të, për pastrimin e dhëmbëve. Lloji më i mirë për t'u përdorur është ai i drurit *erak* që rritet në Hixhaz.

Përdorimi i misvakut pëlqehet në çdo kohë, por në mënyrë të veçantë në këto raste: **1)** Para avdesit **2)** Para namazit **3)** Para leximit të Kuranit **4)** Pas zgjimit nga gjumi **5)** Para hyrjes në xhami apo në shtëpi **6)** Kur goja mban erë të keqe. Është e pëlqyeshme që pastrimi me misvak të fillojë nga ana e djathtë e gojës dhe me dorë të majtë të pastrojë gjërat që nuk janë të dëshirueshme.

Avdesi

Farzet e avdesit janë: **1)** Larja e fytyrës. Ky veprim përfshin edhe shpëlarjen e gojës dhe larjen e hundës. **2)** Larja e duarve deri tek bërrylat. **3)** Fshirja e gjithë kokës dhe e dy veshëve. **4)** Larja e këmbëve deri te zogjtë. **5)** Larja e këtyre pjesëve sipas renditjes së mësipërme. **6)** Larja e këtyre pjesëve njëra pas tjetrës pa ndërprerje.

Vaxhibet e avdesit janë: **1)** Përmendja e emrit të Allahut në fillim të avdesit. (*thënia bismil-lah*) **2)** Larja e duarve tri herë para se të futen në enë, për atë që zgjohet nga gjumi i natës.

Sunetet e avdesit janë: **1)** Pastrimi i dhëmbëve me misvak. **2)** Larja e duarve në fillim. **3)** Shpëlarja e gojës dhe larja e hundës para larjes së fytyrës. **4)** Kalimi i gishtërinjve nëpër mjekër. **5)** Kalimi i ujit përmes gishtërinjve të duarve dhe të këmbëve. **6)** Fillimi i çdo veprimi me anën e djathtë. **7)** Larja dy apo tre herë radhazi e secilës prej gjymtyrëve. **8)** Futja e ujit në hundë me dorën e djathtë dhe nxjerrja e tij me të majtën. **9)** Fërkimi i gjymtyrëve. **10)** Zgjerimi i avdesit (larja e diçkaje më tepër nga çfarë është e detyruar). **11)** Duaja pas avdesit.

Veprimet që konsiderohen të papëlqyeshme gjatë avdesit janë: **1)** Përdorimi i ujit shumë të nxehtë ose shumë të ftohtë. **2)** Larja e gjymtyrëve me tepër se tre herë. **3)** Larja e syve përbrenda. **4)** Shkundja e ujit nga gjymtyrët.

Ndërsa tharja e gjymtyrëve pas larjes është e lejuar.

Shënim: Shpëlarja e gojës bëhet duke lëvizur ujin nëpër gojë, ndërsa larja e hundës bëhet duke thithur ujin nga vrimat e hundës dhe pastaj ta shfrysh atë.

Përshkrimi i marrjes së avdesit : Së pari bëhet nijeti (qëllimi), i cili është një veprim që rrjedh krejtësisht nga zemra dhe më pas lahen duart. Bëhet shpëlarja e gojës, larja e hundës dhe pastaj larja e fytyrës (*ky veprim përfshin larjen e fytyrës nga pjesa e sipërme e ballit deri në pjesën e poshtme të nofullës, si dhe nga njëri vesh tek tjetri.*) Vazhdohet me larjen e krahëve me bërrylat, pastaj bëhet fshirja e gjithë kokës me duar të lagura dhe më pas vijon fërkimi i pjesës së brendshme të veshëve me gishtërinjtë tregues dhe i pjesës së jashtme me gishtërinjtë e mëdhenj të duarve. Në fund është larja e këmbëve, e thembrave dhe e nyjeve të këmbës.

Shënim: Në qoftë se mjekra është e paktë është detyrë larja e lëkurës së fytyrës dhe kur mjekra është e dendur detyrohet larja sipërfaqësore e saj.

Fërkimi i mesteve (mes`hi mbi çorape): Mesteja është veshje për këmbët dhe ajo mund të jetë prej lëkure ose të ngjashme me të. Nëse mesteja është prej stofi dhe të

ngjashëm me të ajo quhet çorap. Mes`hi mbi këto dy lloje veshjesh është i lejuar vetëm në rastin kur merret abdes. (në rastin e papastërtisë së vogël.)

Mes`hi është i lejuar me disa kushte: **1)** personi që merr mes`h mbi çorape duhet t`i ketë veshur ato (çorapet ose çdo gjë tjetër që përdoret për mbulesën e këmbëve) teksa ka qenë në gjendje pastërtie të plotë (domethënë pas larjes së këmbës së dytë). **2)** duhet që pastrimi të bëhet me ujë. **3)** mes`hi duhet të mbulojë pjesën që lahet kur merret abdes. **4)** të jetë e lejuar (mesteja) **5)** të jetë e pastër (mesteja)

Mes`hi është i lejuar edhe mbi takije, por me disa kushte gjithashtu: **1)** ai që e vesh atë të jetë mashkull. **2)** të mbulojë pjesën e zakonshme të kokës. **3)** Mes`hi mbi kokë është i lejuar vetëm në rastin kur pastrohemi nga papastërtia e vogël. **4)** kur pastrimi bëhet me ujë.

Mes`hi është i lejuar edhe mbi shaminë e kokës, por gjithashtu me disa kushte: **1)** personi që e vesh atë të jetë femër. **2)** të rrotullohet nën grykë. **3)** të bëhet vetëm në rastin kur pastrohemi nga papastërtia e vogël. **4)** kur pastrimi bëhet me ujë. **5)** të mbulojë pjesën e zakonshme të kokës.

Kohëzgjatja e mes`hit Për personin vendas, kohëzgjatja e mes`hit është një ditë e një natë, ndërsa për udhëtarin (largësia e udhëtimit është 85 km afërsisht) ajo është tri ditë dhe tri net.

Kohëzgjatja fillon nga koha e prishjes së avdesit - pas veshjes së çorapeve- deri në të njëjtën kohë ditën tjetër.

Vendi i mes`hit Fërkimi i mesteve bëhet mbi pjesën e sipërme të çorapeve duke filluar nga gishtërinjtë deri tek kërcyelli i këmbës. Ndërkaq, gishtat e dorës gjatë mes`hit mbahen të hapura.

Dobi: Ai që merr mes`h gjatë udhëtimit dhe më pas bëhet vendas, ose ka marrë avdes gjatë kohës që ka qenë vendas dhe më pas udhëton, ose dyshon për periudhën e fillimit të mes`hit, mes`hi i tij është si ai i vendasit (mukîmit).

Fasha (El Xhebirah): është pjesa që mbështjell plagët, kockat dhe të ngjashme me të.

Mes`hi mbi të është i lejuar, por me disa kushte: **1)** që ajo mbështjellje të jetë e nevojshme **2)** të mos jetë më e madhe sa ç`është e nevojshme **3)** që ajo të bëhet në të njëjtën kohë dhe sipas radhës kur të marrim abdes. Nëse fasha është më e madhe sesa është e nevojshme, pjesa e tepërt duhet të hiqet patjetër. Megjithatë nëse personi me të i frikësohet ndonjë dëmtimi është e lejuar që t`i jepet mes`h edhe asaj.

Dobi: * Më mirë është që mes`hi mbi meste të bëhet në të dyja këmbët në të njëjtën kohë, pa i dhënë përparësi të djathtës. * Nuk është e lejuar të bëhet mes`h poshtë këmbës dhe as pas saj. * Nuk është e pëlqyeshme ta lagim të gjithë mesten, në vend që t`i japim mes`h asaj, si edhe nuk pëlqehet përsëritja e mes`hit. * Është e domosdoshme që në rastin e mes`hit mbi takije dhe mbi shaminë e kokës të përfshijmë pjesën më të madhe të tyre.

Gjërat që e prishin avdesin

Veprimet e mëposhtme e bëjnë avdesin të pavlefshëm: **1)** Çdo gjë që del nëpërmjet organeve gjenitale. **2)** Gjumi i thellë që e bën njeriun të pavetëdijshëm në lidhje me gjërat që e rrethojnë, ndërsa gjumi i lehtë, ulur ose në këmbë nuk e prish avdesin. **3)** Dalja e jashtëqitjeve jo nëpërmjet organeve gjenitale. **4)** Dalja nga trupi e diçkaje të pisët, si për shembull rrjedhja e gjakut me shumicë. **5)** Ngrënia

e mishit të devesë. **6)** Prekja e organit seksual pa ndonjë pengesë mes dorës dhe organit. **7)** Dezertimi nga feja.

Kush është i bindur në pastërtinë e tij dhe dyshon në prishjen e abdesit, ose anasjelltas, vepron sipas bindjes së tij.

Larja e plotë (gusli) Veprimet që e bëjnë të domosdoshme marrjen e guslit janë: **1)** Dalja e spermës me epsh gjatë gjumit apo në gjendje të zgjuar, qoftë nga burri apo nga gruaja. **2)** Takimi i dy organeve gjenitale me njëri-tjetrin, edhe në rastin kur nuk ndodh ejakulimi. **3)** Jo myslimani që pranon Islamin. **4)** Gratë pas periodave të tyre (ndërprerja e hajdit dhe e nifasit) **5)** Vdekja e myslimanit.

Farzet e guslit : Mjafton larja e të gjithë pjesëve të trupit me njetin për të marrë gusël, duke përfshirë në këtë proces larjen e gojës dhe të hundës, ndërsa plotësimi i marrjes së guslit arrihet me zbatimin e nëntë gjërave: **1)** Qëllimi (Nijeti). **2)** Përmendja e emrit të Allahut. (*thënia bismil-lah*) **3)** Larja e duarve para se të futen në enë. **4)** Larja e organit gjenital. **5)** Marrja e plotë e abdesit. **6)** Hedhja ujë mbi kokë tre herë duke e fërkuar dhe duke e lënë ujin që të arrijë deri në rrënjët e flokëve. **7)** Hedhja ujë mbi të gjithë trupin. **8)** Fërkimi i të gjithë trupit me të dy duart. **9)** Larja e trupit duke filluar nga ana e djathtë.

Ai që është me papastërti të vogël e ka të ndaluar të prekë Kuranin, të falet dhe të bëjë tavaf.

Është e ndaluar për atë që është me papastërti të madhe, përveç atyre që kaluan: leximi i Kuranit dhe qëndrimi në xhami.

Fjetja pa avdes është e papëlqyeshme. Është e papëlqyeshme po ashtu shpërdorimi i ujit gjatë marrjes së gusël.

Tejemumi

Kushtet e marrjes së tejemumit: **1)** Kur një njeri nuk gjen ujë, apo sasia e ujit që gjen nuk është e mjaftueshme për abdes. **2)** *Tejemumi* duhet të merret me dhe' të pastër.

Shtyllat e tejemumit: * Fshirja e gjithë fytyrës me të dy duart * Fshirja e duarve deri tek kyçet e duarve * Renditja * Mosvonesa (kryerja e atypëratyshme)

Gjërat që e prishin tejemumin: **1)** të gjitha veprimet që e prishin avdesin . **2)** prania e ujit. **3)** mosvazhdimi i atij shkaku për të cilin është lejuar tejemumi, si për shembull shërimi i sëmundjes.

Veprimet sunet të tejemumit: **1)** Renditja dhe mosvonesa për atë që është xhunub. **2)** Vonimi i tejemumit deri në periudhën e fundit të namazit. **3)** Thënia e dhikrit në përfundim të abdesit.

Përsëritja e goditjeve të tokës me të dy duart konsiderohet veprim i papëlqyeshëm gjatë marrjes së tejemumit.

Mënyra e marrjes së tejemumit

Së pari, personi i cili dëshiron të marrë tejemum duhet të bëjë nijetin.

Pastaj përmend emrin e Allahut, e godet dheun me duart e tij vetëm një herë, fshin fytyrën, pastaj fshin duart e tij.

Heqja e papastërtive

Papastërtitë janë dy llojesh 1) Papastërti lëndore. Janë ato papastërti, të cilat nuk mund të pastrohen në asnjë mënyrë, si për shembull derri. **2)** Papastërti relative. Janë ato papastërti të rastit, të cilat bien mbi diçka të pastër, si në rroba, në tokë etj.

1) Gjallesat: a) Të papastra: Qeni , derri dhe të gjitha shpendët apo kafshët e ndaluara për ngrënie që janë më të mëdha se macja.

Gjykimi: Këto dhe çdo gjë që del prej tyre konsiderohen të papastra, siç janë: urina, jashtëqitja, jargët, djersa, qumështi, pështyma etj.

b) Të pastra: 1- Njeriu : Gjykimi: të gjitha gjërat që lindin prej tij janë të pastra, si: djersa, jargët, qumështi, etj., përveç urinës dhe jashtëqitjes së trashë, gjaku, lëngu i dalë pas epshit (jo sperma), të cilat janë të papastra.

2- Kafshëve që u hahet mishi:

Gjykimi: çdo jashtëqitje e tyre është e pastër, siç është: djersa, jargët, qumështi, urina, jashtëqitja e trashë, gjaku, lëngu i dalë pas epshit, sperma etj.

3- Kafshë që janë të vështira për t'u ruajtur prej tyre, siç është gomari, macja, si dhe çdo krijesë që është më e vogël se ajo; miu etj:

Gjykimi: vetëm djersa dhe jarga e tyre është e pastër.

2) Ngordhësit: Të gjitha janë të papastra (përveç njeriut, peshkut, karkalecit dhe atyre që nuk kanë gjak, siç është akrepi, milingonat etj., të cilat janë të pastra.)

3) Ngurtësit: Toka, gurët, e të ngjashme me to. **Gjykimi:** janë të pastra (me përjashtim të ngurtësirave prej llojeve të papastra të përmendura më sipër).

Përfundime: * Gjaku, të vjellat dhe qelbi janë të papastra. Në namaz e në vende të tjera bëhen lëshime në rast se janë në sasi të paktë dhe është prej kafshëve të pastra. * Gjaku është i pastër tek dy lloje: 1) tek peshku. 2) ajo që mbetet në mish e në damarët e kafshëve të therura. * Ajo që shqyhet a prehet prej një kafshe, së cilës i hahet mishi teksa është gjallë është e papastër, po ashtu edhe embrioni i kafshës në muajt e parë të tij është i papastër. * Largimi i papastërtisë nuk ka nevojë për nijet. Kështu nëse një papastërti largohet me anë të shiut për shembull, ajo shndërrohet në të pastër. * Prekja e papastërtisë ose ecja mbi të nuk e prish avdesin , por bën të detyrueshëm mënjanimin e saj, nga trupi dhe rrobat.

Papastërtia bëhet e pastër me tre kushte: 1) të lahet me ujë pastrues. **2)** të shtrydhet pjesa e larë jashtë enës, nëse mund të shtrydhet. **3)** të mënjanohet papastërtia me fërkim, nëse nuk mjafton larja. **4)** nëse papastërtia është e qenit ajo duhet të lahet shtatë herë dhe në të tetën të fërkohet me dhe' ose me sapun.

Vërejtje: * Papastërtia në tokë, nëse është e lëngshme, siç është urina, mjafton t'i hedhim ujë derisa të largohet era dhe ngjyra e papastërtisë. Nëse papastërtia është lëndore, siç është jashtëqitja duhet të largohet patjetër substanca e papastërtisë dhe gjurmët e saj. * Nëse papastërtia mund të largohet vetëm me ujë, atëherë është detyrë që ajo të lahet vetëm me të. * Nëse vendi i papastërtisë nuk është i dallueshëm, duhet të lahet e gjithë rroba apo vendi derisa të jemi të sigurt për pastrimin e saj. * Kush merr avdes për të falur namaz *nafile*, e ka të lejuar që të falë edhe namaz *farz*. * Nëse prej atij që fle gjumë del erë, nuk ka për detyrë të bëjë *istinxhâ*, sepse era është e pastër, por ai duhet të marrë avdes kur të dëshirojë të falet, a të bëjë *ibadete* të ngjashme.

Rregulla për gratë

Rregullat e gjakrave natyrale tek gratë

Së pari: Hajzi dhe istihadaja

Çështja	Rregulli
Mosha më e vogël dhe më e madhe në të cilën gruaja kalon periudhën e hajzit.	Mosha më e vogël është ajo nëntë vjeçare. Nëse para kësaj kohe del gjak ajo është istihada, ndërkaq nuk ka ndonjë caktim për moshën më të madhe.
Periudha më e shkurtër e hajzit.	Një ditë dhe një natë (24 orë). Nëse periudha është më e shkurtër atëherë është istihada.
Periudha më e gjatë e hajzit	Pesëmbëdhjetë ditë. Nëse gjaku vazhdon për më shumë ditë është istihada.
Sa është periudha mes dy hajzeve.	Trembëdhjetë ditë. Nëse shfaqet gjak para se të plotësohet ky numër ditësh, atëherë është istihada ¹
Periudha e zakonshme e hajzit.	Gjashtë ose shtatë ditë.
Periudha e zakonshme pas hajzit.	Njëzet e tre ose njëzet e katër ditë.
Gjaku gjatë shtatzënisë, a është hajz?	Ajo që del nga gruaja shtatzanë; qoftë gjak, qoftë kudrah ² ose sufrah ³ është istihada.
Kur e kupton gruaja me hajz se ajo periudhë ka përfunduar?	Nga ky aspekt gratë janë dy llojesh: 1) prej të cilave pas periudhës së hajzit u del një lëng i bardh nga organi femëror. Ky lëng është i pastër, por e prish avdesin . 2) ose nëse nuk e sheh lëngun e bardhë atëherë me tharjen e gjakut, të kudras dhe sufras.
Çka del nga organi femëror në periudhën pas hajzit.	Nëse është i tejdukshëm ose i bardhë ngjites është i pastër, por nëse është gjak ose kudra a sufra, është i papastër, e që të gjitha e prishin avdesin . Nëse kjo gjendje vazhdon gjatë, atëherë është istihada.
Kudra dhe sufra nga organi femëror	Nëse vijnë ngjitur me periudhën e hajzit (para ose pas) atëherë kemi të bëjmë me hajz dhe nëse është e ndarë është istihada.
Ajo që ka ditë të caktuara të hajzit dhe ajo i ndërpritet para kohe?	Ajo merr gjykimin e periudhës pas hajzit, nëse gjaku i është ndërprerë, edhe nëse ditët e saj nuk kanë përfunduar.
Ardhja para ose vonimi i kohës së hajzit?	Nëse shenjat e hajzit janë të qarta atëherë ajo është hajz me kusht që mes dy periudhave të hajzit të kenë kaluar më shumë se trembëdhjetë ditë (sa periudha më e shkurtër mes dy hajzeve) dhe nëse jo, atëherë është istihada
Nëse hajzi zgjat më shumë ose më pak sa koha e zakonshme e tij?	Ajo vazhdon të konsiderohet si periudha e hajzit përveç nëse kalon periudhën më të gjatë të hajzit, e që është pesëmbëdhjetë ditë.
Nëse vazhdon të zbresë gjak për një kohë të gjatë, si për shembull një	Kemi të bëjmë me disa situata: 1) ajo që e di periudhën e saj gjatë muajit dhe ditët e tij, ajo ulet (d.m.th.nuk falet, as agjëron, as bën tavaf, as lexon Kuran) për aq ditë sa e ka periudhën e saj të zakonshme në sasi dhe në kohë, pa marrë parasysh nëse lloji i gjakut është i dallueshëm apo jo. 2) Ajo që e di kohën e saj gjatë muajit, por nuk e di numrin e ditëve, ajo

¹ Hajzi është gjaku natyral në kohë shëndeti dhe jo për shkak të lindjes. Istihadaja është rrjedhja e gjakut jo në kohë të tij, për shkak të ndonjë sëmundje a çorganizimi të trupit. Dallimi mes hajzit dhe istihadas është: **1)** gjaku i hajzit është i kuq i mugët, anon nga e zeza, ndërkaq gjaku i istihadas është i kuq, i kthjellët, sikur të ishte gjak hundësh. **2)** gjaku i hajzit është i trashë dhe mund të shoqërohet edhe me copëza, ndërsa gjaku i istihadas është i hollë dhe zbret sikur të ishte gjaku i një plage. **3)** Gjaku i hajzit ka një erë të papëlqyer, ndërsa gjaku i istihadas erën e gjakut të zakonshëm. Gjatë hajzit janë të ndaluara disa gjëra: marrëdhëniet intime në organin femëror, divorci, namazi, agjërimi, tavafi, prekja dhe leximi i Kur'anit, qëndrimi në xhami.

² Është gjaku i rrjedhshëm me ngjyrë kafe të errët që del nga organi femëror.

³ Është gjaku i rrjedhshëm që del nga organi femëror, ngjyra e të cilit anon nga e verdha.

muaj të plotë ose edhe më shumë?	ulet gjashtë ose shtatë ditë (që është më e shumta e hajzit) në po të njëjtat ditë të periudhës së saj. 3) Ajo që e di numrin e ditëve të hajzit, por nuk di kohën në të cilin ai vjen, ulet atë ditë sa di në fillim të muajit hënor.
---	---

Së dyti:

Çështja	Rregulli
Nëse gruaja lind dhe nuk shikon gjak?	Ajo nuk i ndjek rregullat e nifasit, as që ka për detyrë të lahet dhe nuk e prish agjërimin.
Nëse shikon shenjat e lindjes?	Nëse ajo shikon gjak e ujëra pak kohë para se të lindë, nuk ndjek rregullat e nifasit, por të istihadas.
Gjaku që del nga gruaja në fazën e shtatzënisë?	Ky gjak është gjaku i nifasit, edhe nëse fëmija nuk ka dalë akoma ose ka dalë një pjesë e tij. Ndërkaq ajo nuk e ka për detyrë të përsërisë namazet, që nuk janë falur gjatë kësaj periudhe.
Kur fillon numërimi i ditëve të nifasit?	Pasi fëmija të dalë i plotë nga barku i nënës së vet.
Periudha më e shkurtër e nifasit?	Nuk ka ndonjë kufi kohor për periudhën e tij më të pakët, kështu që nëse ajo lind dhe gjaku i ndërpritet menjëherë, ajo ka për detyrë të lahet dhe të falet, e të mos presë të plotësohen dyzet ditët.
Periudha më e gjatë e nifasit?	Dyzet ditë. Nëse zgjat më shumë, ajo nuk duhet t'i kushtojë rëndësi dhe ka për detyrë të lahet e të falë namaz, përveç nëse qëllon me kohën e hajzit (para shtatzënisë), në këtë rast ajo konsiderohet hajz.
Ajo që lind dy ose më shumë binjakë?	Numri i ditëve të nifasit fillon pas lindjes së parë.
Gjaku pas dështimit?	Nëse fëmija i dështuar është 80 ditësh ose më pak, gjaku që vjen pas tij është i istihadasë. Nëse është 90 ditësh, gjaku është i istihadasë. Dhe nëse është mes 80 dhe 90 ditëve, atëherë gjykimi lidhet me krijesën; nëse ka marrë formën e njeriut, gjaku pas tij konsiderohet i nifasit, nëse nuk ka arritur në atë fazë, atëherë gjaku është gjak istihadaje.
Nëse periudha e nifasit ndërpritet para dyzet ditëve dhe më pas rikthehet përsëri para se të mbushen dyzet ditët?	Ndërkohë që gruas i ndërpritet gjaku brenda dyzet ditëve, ajo duhet të lahet dhe të falet dhe nëse gjaku i rikthehet ai konsiderohet i nifasit dhe vazhdon kështu derisa të mbushen dyzet ditë.

Vërejtje: ✱ Ajo që është me istihada duhet të falet, por ajo merr avdes në çdo kohë namazi. ✱ Nëse gruaja pastrohet nga hajzi ose nifasi para perëndimit të diellit, ajo duhet të falë drekën dhe iqindinë e asaj dite. Po ashtu nëse pastrohet para namazit të sabahut, ajo është e detyruar të falë akshamin dhe jacinë e asaj nate. ✱ Nëse hyn koha e namazit dhe gruas i vjen perioda e hajzit a e nifasit para se të falë namazin, ajo nuk e ka për detyrë pasi të pastrohet ta falë atë namaz. ✱ Gruaja duhet t'i shprishë flokët e saj, nëse merr gusël pas hajzit a nifasit, ndërkaq ajo nuk e ka të detyrueshme këtë, nëse lahet nga "papastërtia e madhe" (xhunubllëku). ✱ Është e papëlqyeshme kryerja e marrëdhënieve intime gjatë kohës së istihadasë, por është e lejueshme, nëse është e nevojshme. ✱ Gruaja që është në periodën e istihadas pasi është larë nga hajzi duhet të marrë avdes për çdo namaz derisa t'i ndërpritet gjaku. ✱ Është e lejueshme që gruaja të marrë ilaçe, që ndërpresin përkohësisht periodën e hajzit, për të kryer haxhin ose umren, ose për të plotësuar agjërimin e Ramazanit, por kjo me kusht që të jetë e sigurt se ato ilaçe nuk e dëmtojnë atë.

Gruaja në Islam

gruaja tek Allahu është e barabartë me burrin, si në shpërblim, ashtu edhe në vlerë, sipas besimit dhe punës së gjithsecilit. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: ***“Gratë janë të ngjashme (të barabartë) me burrat.”*** Ebu Daūdi. Ajo ka të drejtë të kërkojë një të drejtë që i takon, të ngrejë një padi për padrejtësi të rënë mbi të, sepse mesazhi fetar u drejtohet njëloj burrave dhe grave, përveç disa rregullave që bëjnë ndryshimin mes tyre e që janë të pakta, në krahasim me pjesën tjetër të rregullave fetare, ngase Sheriati merr në konsideratë specifikat që kanë burrat dhe gratë lidhur me krijimin dhe aftësitë; Allahu i Madhëruar thotë: ***“E si të mos dijë Ai që ka krijuar gjithçka, kur Ai njuh çdo gjë me imtësi dhe është i Gjithëinformuari?!”*** Kështu që gruaja ka punë që i përkasin asaj dhe burri ka punë që i përkasin atij dhe çdo ndërhyrje në punët që i përkasin tjetrit dëmtojnë ekuilibrin e jetës. Madje gruas i është dhënë njëloj sa shpërblimi i burrit, ndërkohë që ajo qëndron në shtëpi; kështu Esmā Bint Jezidi na përcjell, se ajo shkoi te Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) të cilin e gjeti mes shokëve të tij dhe i tha: “Unë jam e dërguara e grave tek ti për të mësuar veten time - të qofshim kurban!- Nuk ka grua në Lindje dhe në Perëndim, që dëgjon për këtë qëndrim timin, ose që nuk dëgjon, që të mos jetë me të njëjtin mendim me mua. Allahu të ka dërguar me të Vërtetën tek burrat dhe gratë dhe ne të besuam ty dhe Zotin që të dërgoi. Ne jemi të kufizuara, ne qëndrojmë në shtëpitë tuaja dhe ne jemi vendkënaqësia juaj, ne mbajmë fëmijët tuaj dhe juve, bashkësisë së burrave iu është dhënë përparësi me xhuma, namazet me xhemat, vizitën e të sëmureve, përcjelljen e xhenazës, me haxh pas haxhi dhe diçka akoma më të mirë se kjo, xhihadi në rrugë të Allahut. Dhe kur dikush prej jush shkon për në haxh, në umre, apo në vendprirje të luftimit ne ju ruajmë pasurinën, ju thurim rrobat, rrisim dhe edukojmë fëmijët tuaj, atëherë me çfarë shpërblimi ju shoqërojmë, o i Dërguari i Allahut? Thotë (transmetuesi): “I Dërguari i Allahut ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) u drejtua nga shokët me të gjithë fytyrën e tij dhe më pas tha: “A keni dëgjuar ndonjë thënie më të bukur nga ndonjë grua, që pyet për fenë e saj sesa kjo?” I thanë: “O i Dërguari i Allahut, ne nuk kemi menduar se një grua është në gjendje të flasë kështu.” Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) i drejtohet asaj dhe i thotë: “Kthehu oj grua dhe mësoju grave pas teje, se kujdesi i mirë i ndonjërës prej jush për burrin e saj dhe dëshira e saj për të arritur kënaqësinë e tij, si edhe përmbushja e dëshirave të tij është e barabartë me të gjithë ato.” Gruaja u kthye duke njësuar (duke thënë “la ilahe il-Allah” dhe duke madhëruar Allahun (duke thënë “Allahu Ekber”) nga gëzimi dhe kënaqësia.” Bejhakiu. Disa gra erdhën te Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe i thanë: “O i Dërguari i Allahut, burrat morën vlerën e xhihadit në rrugë të Allahut, po ne a kemi ndonjë punë me të cilën do të arrijmë veprën e luftëtarëve në rrugë të Allahut?” I Dërguari i Allahut ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) tha: “Puna e ndonjërës prej jush në shërbim të shtëpisë së saj është e barabartë me veprën e muxhahidinëve në rrugë të Allahut.” Bejhakiu. Madje bamirësisë ndaj të afërmes Pejgamberi i dha një shpërblim shumë të madh. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: ***“Kush shpenzon për dy bija, ose për dy motra, ose për dy të afërme, duke llogaritur shpërblimin e Allahut, derisa Allahu t’u japë atyre aq sa t’u nevojiten, apo t’i pasurojë ato nga të mirat e Tij, atëherë ato të dyja do t’i jenë mburojë për të nga Zjarri.”*** E përcjell Ahmedi dhe Taberiu.

◀ Disa rregulla për gratë ▶

* Është e ndaluar që një grua të veçohet me një burrë që nuk është mahrem¹ i saj. Pejgamberi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: **“Të veçohet një burrë me një grua pa mahrem!”**

Mutefekun alejhi.

* Gruas i lejohet ta falë namazin në xhami, por nëse i frikësohet sprovave (fitneve) është e papëlqyeshme. Aishja -radijallahu anha!- thotë: **“Nëse Pejgamberi do të kishte arritur gjendjen në të cilën kanë arritur gratë do t’i kishte ndaluar të shkonin në xhami, siç u ndaluan gratë e Beni Israilëve.”** Mutefekun alejhi. Sikurse shpërblimi i namazeve të burrave në xhami është i shumëfishuar, po ashtu edhe namazi i grave në shtëpitë e tyre është i shumëfishuar. Një grua shkoi tek Pejgamberi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe i tha: “O i Dërguari i Allahut, unë dua të falem me ty. Tha: **“E di që dëshiron të falesh me mua, por namazi yt në shtëpinë tënde është më i mirë se namazi yt në dhomën tënde, namazi yt në dhomën tënde është më i mirë se namazi në vendbanimin tënd, namazi yt në vendbanimin tënd është më i mirë se namazi yt në xhaminë e lagjes tënde, namazi në xhaminë e lagjes tënde është më i mirë se namazi yt në xhaminë time.”** Ahmedi. Pejgamberi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë gjithashtu: **“Xhamia më e mirë për gratë është shtëpia e tyre.”** Ahmedi.

* Gruaja nuk e ka borxh as haxhin dhe as umren, vetëm nëse gjen mahrem për ta shoqëruar. Gjithashtu asaj nuk i lejohet të udhëtojë pa mahrem, për shkak të thënies së të Dërguarit: **“Gruaja të mos udhëtojë mbi tri net pa u shoqëruar nga mahremi!”** Mutefekun alejhi.

* I ndalohet gruas të vizitojë varrezat dhe të përcjellë xhenaze, për shkak të thënies së tij (Pejgamberit): **“Allahu i ka mallkuar ata që vizitojnë varrezat.”** Ummu Atije thotë: **“U ndaluan të ndiqnim xhenazet, por jo detyrimisht.”** Muslimi.

* Gruas i lejohet të ngjyrosë flokët e saj me çfarëdo lloj ngjyre, por është e papëlqyeshme që ajo t’i lyejë ato me ngjyrë të zezë, me kusht që kjo të mos shërbejë për të mashtruar atë me të cilin dëshiron të fejojë.

* Duhet që gruas t’i jepet pjesa e saj e trashëgimisë që ia ka caktuar Allahu dhe është haram të mos i jepet. Nga Pejgamberi na është përcjellur se ka thënë: **“Kush ia ndalon trashëgiminë trashëgimtarit Allahu do t’ia ndalojë trashëgiminë e tij të Xhenetit Ditën e Gjykimit.”** Ibn Maxheh.

* Të gjitha shpenzimet për gruan janë detyrë e bashkëshortit. Shpenzime të gruas janë të gjitha ato pa të cilat gruaja nuk mund të bëjë, siç është ngrënia, pirja, veshja dhe banesa në bazë të traditës (së miratuar me shariat). Allahu i Madhëruar thotë: **“Pasaniku le të shpenzojë sipas pasurisë që ka, ndërsa i varfri le të shpenzojë sipas asaj që i ka dhënë Allahu.”** Nëse ajo nuk ka bashkëshort, atëherë ato janë detyrë e prindit të saj, e vëllait ose e të birit. Nëse ajo nuk ka të afërm, atëherë është e pëlqyeshme që ta ndihmojnë të gjithë njerëzit e tjerë; sipas këtij hadithi: **“Ai që**

¹ Mahrem është ai që e ka të ndaluar të martohet me një grua përgjithmonë, të cilët janë: babai, gjyshi e sipër; djali, djali i djalit e më poshtë; vëllai dhe djemtë e tij; djemtë e motrës, xhaxhai dhe daja; babai i bashkëshortit e më sipër; djemtë e burrit e më poshtë; babai, djali dhe vëllai nga gjiri, si edhe burri i vajzës dhe burri i nënës (njerku).

ndihmon vejushën dhe të varfrin është si ai që bën xhihad në rrugë të Allahut, ose si ai që falet vazhdimisht natën dhe agjëron vazhdimisht ditën.” Mutefekun alejhi.

* Gruaja ka përparësi të mbajë fëmijën e saj të vogël, për aq kohë sa nuk është e martuar dhe është detyrë e babait të tij të shpenzojë për të nëpërmjet ish-bashkëshortes së tij për sa kohë fëmija është në prehrin e saj.

* Nuk është e pëlqyeshme që gruaja të japë e para selam, veçanërisht nëse është e re, ose ekziston frika e fitnes.

* Është e pëlqyeshme heqja e qimeve nga vendet e turpshme, sqetullat dhe prerja e thonjve çdo ditë xhumaje. Është e papëlqyeshme nga ana tjetër që ato të lihen pa prerë për dyzet ditë.

* Është e ndaluar (haram) heqja e qimeve të fytyrës, duke përfshirë edhe vetullat, sepse Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: ***“Allahu e ka mallkuar atë që heq qimet e fytyrës dhe atë që kërkon nga të tjerët t’ia heqin.***” Ebû Daûdi.

* **Mbajtja zi.** Është e ndaluar që gruaja të mbajë zi për ndonjë të vdekur më shumë se tri ditë, përveç burrit të saj, sepse Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: ***“Nuk i lejohet një gruaja që beson Allahun dhe Ditën e Fundit të mbajë zi më shumë se tri ditë për një të vdekur, përveç burrit të saj.”*** Muslimi. Për burrin e saj ajo ka për detyrë që të mbajë zi katër muaj e dhjetë ditë. Gjatë zisë së saj ajo ka për detyrë të lë zbukurimet dhe parfimet, si shafranin, si edhe vendosjen e bizhuterive; qoftë edhe unazë. Po ashtu edhe rrobat me ngjyra të forta, si e kuqja dhe e verdha. Gjithashtu edhe makiashin, lyerjen e syve. Asaj i lejohet të presë thonjtë, të heqë qimet e sqetullave dhe të lahet. Ajo nuk ka për detyrë të veshë ndonjë rrobë me ngjyrë të caktuar, siç është e zeza. Ajo ka për detyrë që zinë ta mbajë në shtëpinë e burrit të saj. Ajo e ka të ndaluar të dalë nga shtëpia e burrit të saj vetëm në rast nevojë të domosdoshme.

* Gruaja e ka të ndaluar të presë flokët e kokës pa qenë e nevojshme. Është e lejuar që ajo t’i shkurtojë ato, por me kusht që të mos i përngjajë burrave, për shkak të hadithit që thotë: ***“I Dërguari i Allahut i ka mallkuar ato gra që u përngjasojnë burrave.”*** Tirmidhiju. Gjithashtu ndalohet t’u përngjasojë mosbesimtareve¹, për shkak të hadithit: ***“Kush i përngjason një populli ai është prej tyre.”*** Ebû Daûdi.

* Gruaja ka për detyrë që kur të dalë nga shtëpia e saj të mbulojë trupin e saj me *xhilbab* (manto, pelerinë grash), i cili përmbush kushtet në vijim: **1)** të mbulojë të gjithë trupin. **2)** të mos jetë zbukurim në vetvete. **3)** Të mos jetë e tejdukshme. **4)** Të jetë e lirshme dhe jo e ngushtë. **5)** Të mos jetë e parfumosur. **6)** Të mos i ngjasojë rrobave të burrave. **7)** Të mos i ngjasojë rrobave të qafirëve. **8)** Të mos jetë rrobe për t’u dukur. Është e ndaluar të vishet rrobe me fotografi njeriu a kafshe. Është e ndaluar që ato (rrobat me fotografi) të varen, që me to të mbulohet muri dhe të shiten.

Pjesët e turpshme të gruas janë tre llojesh: **1)** kundrejt burrit të saj; atij i takon që nga ajo të shikojë çdo gjë. **2)** Ndaj grave dhe të afërmeve (ndaj atyre që e kanë të ndaluar të martohen me të): ata prej saj mund të shikojnë atë që është zakonisht e dukshme, siç është fytyra, flokët, dora, qafa, parakrahu, këmba e të ngjashme me këto. **3)** Burrat e tjerë nuk duhet të shikojnë asgjë prej saj, përveç rasteve të

¹ Të mos u përngjasojë në diçka, që është bërë si shenjë dalluese ose simbol (shënim i recensuesit).

nevojshme, si në rastin e fejesës, mjekimit e të ngjashme me këto, sepse fytyra është ajo që të sprovon më shumë nga një grua, ndërkohë që edhe Aishja (radijallahu anhu!) ka thënë: **“Kur udhëtarët (të hipur mbi kalë, deve, etj.) kalonin para nesh, teksa ishim me Pejgamberin (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) në haxh e ulnim xhilibabin nga koka deri në fytyrë dhe kur kalonin e zbulonim (fytyrën) përsëri.”** Ebu Daûdi. Po ashtu Fatime bint el Mundhiri (radijallahu anhu!) thotë: **“(në kohën e Pejgamberit) I mbulonim fytyrat tona prej burrave.”** Hakimi.

✱ **Ideti**¹. Është disa llojesh: **1)** Për atë që është shtatzënë; ideti pas divorcit dhe vdekjes së burrit është deri në lindjen e fëmijës. **2)** Asaj që i ka vdekur bashkëshorti: ideti i saj është katër muaj dhe dhjetë ditë. **3)** Ajo që është ndarë në kohën e hajzit: ideti i saj është sa të mbarojnë tre perioda të hajzit dhe kjo periode mbaron me pastrimin nga hajzi i tretë. **4)** Ajo që nuk kalon periodën e hajzit: ideti i saj është tre muaj. Ndërsa gruaja që është në pritje nga një divorc i kthyeshëm duhet që të mbetet me bashkëshortin e saj gjatë këtij ideti dhe atij i lejohet që prej saj të shikojë ç’të dëshirojë, gjithashtu edhe të veçohet me të deri në momentin e përfundimit të idetit, se ndoshta Allahu do t’i bashkojë ata. Në rast se bashkëshorti dëshiron ta rikthejë gruan, nuk është kusht që gruaja të japë pëlqimin e saj për këtë – nëse divorci është i kthyeshëm- ndërkohë që burri mund të rikthejë gruan e saj duke i thënë: “Të ktheva”, ose me anë të marrëdhënieve seksuale.

✱ Gruaja nuk mund të martojë veten e saj. Pejgamberi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) ka thënë: **“Çdo grua që martohet pa lejen e kujdestarit të saj ajo martesë është e pavlefshme.”** Ebu Daûdi.

✱ Gruaja e ka të ndaluar (haram) të lidhë flokët e saj me flokë të tjera, apo të bëjë tatuazhe të çfarëdo lloji në trupin e saj. Këto dy veprime janë prej gjynaheve të mëdha, për shkak të fjalës së Pejgamberit (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) i cili thotë: **“Allahu e ka mallkuar atë që lidh flokët dhe atë që i lidhen flokët, atë që bën tatuazh dhe atë që kërkon t’i bëhet tatuazh.”** Mutefekun alejhi.

✱ Gruaja e ka të ndaluar (haram) të kërkojë ndarje nga burri i saj pa ndonjë shkak, sepse Pejgamberi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: **“Ajo grua që i kërkon burrit të saj të divorcohet pa ndodhur ndonjë e keqe e ka të ndaluar erën e Xhenetit.”** Ebu Daûdi.

✱ Gruaja duhet që t’i bindet burrit të saj, për aq kohë sa ai nuk urdhëron për të bërë gjynahe, sidomos kur ai e thërret në shtrat. Pejgamberi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: **“Kur burri e thërret gruan e tij në shtratin e vet dhe ajo kundërshton t’i shkojë, dhe ai mbetet i zemëruar, atë e mallkojnë melaiket derisa të gdhijë.”** Mutefekun alejhi.

✱ Gruas i ndalohet të parfumohet, kur e di se në rrugën e saj do të kalojnë burra të huaj për të, për shkak se hadithi thotë: **“Kur gruaja hedh parfum dhe kalon para disave që ata të ndjejnë erën e saj, ajo është kështu edhe kështu; domethënë imorale.”** Ebu Daûdi.

¹ Periudha e pritjes për t’u martuar pas ndarjes ose vdekjes së burrit (shënim i përkthyesit).

Namazi

Ezani dhe ikameti janë dy farze kifaje¹ për ata burra që janë vendas, ndërkohë që janë sunet për individët dhe ata që janë në udhëtim. Thirrja e tyre është e papëlqyeshme për gratë. Ato nuk janë të sakta para se të hyjë koha e namazit, përveç sabahut, në të cilin lejohet të thirret ezani i parë që pas gjysmës së natës.

Kushtet paraprake të namazit: **1)** Islami. **2)** Mendja e shëndoshë. **3)** Pjekuria. **4)** Pastrimi në rast se është e mundur. **5)** Hyrja e kohës: koha e drekës është kur dielli të zbrësë nga zeniti dhe vazhdon derisa hija e çdo gjëje të bëhet një herë sa vetja. Më pas me radhë, koha e iqindisë: Koha e pëlqyeshme brenda saj është deri kur hija e çdo gjëje të bëhet dy herë sa vetvetja dhe koha limite e saj është deri në perëndim të diellit. Më pas vijon koha e akshamit, e cila është deri me humbjen e të kuqërremtës nga horizonti. Pastaj vijon koha e jacisë dhe koha e pëlqyeshme brenda saj është deri në mesnatë dhe koha limite është deri në agim, me ardhjen e sabahut. Koha e sabahut zgjat deri me lindjen e diellit. **6)** mbulimi i pjesëve të turpshme². **7)** Mënjanimi me sa të mundet i papastërtive nga trupi, nga rrobat dhe nga vendfalja **8)** Kthimi nga kibla me sa mundësi të ketë **9)** Nijeti.

Shtyllat e namazit. Ato janë katërmëdhjetë: **1)** Qëndrimi në këmbë në namazin farz me sa mundësi të ketë. **2)** Tekbiri Fillestar (i Iharamit). **3)** Leximi i fatihasë. **4)** Rukuja në çdo rekat. **5)** Ngritja nga rukuja. **6)** Qëndrimi drejtë në këmbë pas rukusë. **7)** Bërja sexhde me të shtatë gjymtyrët. **8)** Ulja mes dy sexhdeve. **9)** Leximi i tehiyatit të fundit. **10)** Ulja në tehiyatit e fundin. **11)** Dërgimi salavatë mbi Pejgamberin në tehiyatit e fundin. **12)** Dhënia selam në krahun e djathtë **13)** Qetësimi gjatë të gjitha lëvizjeve në namaz. **14)** ruajtja e radhës. Pa këto kushte namazi nuk është i vlefshëm. Një rekat bëhet i pavlefshëm, nëse njëra prej këtyre shtyllave mungon; nga harresa ose me qëllim.

Vaxhibet e namazit janë tetë: **1)** Të gjithë tekbirot me përjashtim të të parit. **2)** Thënia “Semi Allahu limen hamideh” nga imami dhe ai që falet në vete. **3)** Thënia “Rabbena lekel-hamd” në ngritje nga rukuja. **4)** Thënia një herë në ruku “Subhane rabbijel-adhim”. **5)** Thënia një herë në sexhde “Subhane rabbijel e’ala” **6)** Thënia “Rabbigfirli” mes dy sexhdeve. **7)** Leximi i tehiyatit të parë. **8)** Ulja në tehiyatit e parë. Këto vaxhibe nëse lihet me qëllim namazi është i pavlefshëm dhe nëse lihen nga harresa duhet të bëhet sexhdeja e harresës.

Sunetet e namazit: Sunetet e namazit ndahen në fjalë dhe vepra. Nëse lihen sunetet qoftë edhe me qëllim namazi nuk prishet.

¹ Farz kifaje është ai obligim që lidhet me një grup të mjaftueshëm myslimanësh, të cilët në rast se e kryejnë atë mjaftueshëm bie obligimi nga supet e myslimanëve të tjerë. Në të kundërtën, të gjithë janë gjynahqarë.

² Pjesët e turpshme apo *aureti* janë vendet të cilat njerëzve u vjen turp t'i shfaqin. Kështu aureti i meshkujve që kanë mbushur moshën shtatë vjeçare është vetëm pjesë e përparme dhe e pasme, e atij që ka mbushur moshën dhjetë vjeçare është gjithçka mes kërthizës dhe gjunjëve. Ndërkaq aureti i gruas së lirë e të rritur është i gjithë trupi përveç fytyrës që është e papëlqyeshme të mbulohet në namaz, veç nëse në prani të tyre ka burra të huaj, atëherë ajo është e detyruar ta mbulojë. Nëse ajo fal namaz, ose bën tavaf rreth Qabes dhe një pjesë e trupit të saj zbulohet, si parakrahu për shembull, ibadeti i saj është i pavlerë, jo i saktë. Ndërsa aureti i rëndë (pjesa e përparme dhe e pasme) duhet të mbulohet qoftë edhe jashtë namazit dhe zbulimi i tyre qoftë edhe në errësirë a në vetmi është i papëlqyeshëm, përveç rasteve të nevojshme.

Sunetet me fjalë: thënia e lutjes hyrëse në namaz (subhanekja), thënia “eûdhu bil-lahi minesh-shejtâni-rraxhim” dhe “Bismil-lahi Rrahmâni Rrahim”, thënia “Âmîn” me zë në namazet që janë me zë, leximi i disa ajeteve kuranore sipas mundësisë pas fatihësë, këndimi me zë nga imami në namazet me zë (ai që falet pas imamit e ka të ndaluar të lexojë me zë, ndërsa ai që falet vetëm vepron sipas dëshirës), thënia “Hamden kethiran tajjiben mubâraken fijhî...” , pasi themi “Rab-bena lekel hamd”, çdo tesbîh (thënia “Subhane rabbijel- adhim” në ruku dhe “Subhane rabbijel-e’ala” në sexhde) që thuhet më shumë se një herë, si edhe thënia “Rabbifirli” mes dy sexhdeve dhe lutja para se të japim selam.

Ndërsa sunete me veprime janë: ngritja e dy duarve kur themi tekbirin fillestar, në ruku dhe kur ngrihemi prej tij, si edhe kur ngrihemi nga te hijati i parë, vendosja e dorës së djathtë mbi të majtën nën kraharor kur jemi në këmbë, shikimi në vendin e sexhdes, lënia hapësirë mes dy këmbëve kur jemi në këmbë, fillimi i sexhdes duke vendosur së pari gjunjët, në vijim dy duart, dhe në fund ballin bashkë me hundë, largimi i dy krahëve nga të dyja ijët, largimi i barkut nga dy kofshët dhe kofshët nga dy kërcinjët, lënia e një hapësirë të vogël midis gjunjëve, ngritja e të dy këmbëve në gjendje të ndarë mesatarisht duke vendosur pjesën e brendshme të dy gishtave mbi tokë, vendosja e dy duarve afër dy supeve, të shtrira dhe me gishta të bashkuar, ngritja në këmbë me shpinën e dy këmbëve duke shtrënguar të dy gjunjët me të dy duart, ulja mbi dy këmbët mes dy sexhdeve dhe në te hijatin e parë (el iftirash) dhe ulja me vithe në tokë, duke i kaluar dy këmbët djathtas (et teuerruk) në te hijatin e dytë. Vendosja e dy duarve të shtrira dhe me gishta të bashkuar mbi dy gjunjë, kur jemi mes dy sexhdeve dhe në te hijatë, veçse në dorën e djathtë mblidhet gishti i madh dhe i mesit në formë rrethi e me gishtin tregues bën shenjë kur kujton Allahun dhe kur bën dua, duke treguar për njëjësinë e Allahut. Kthimi i kokës në të djathtë dhe në të majtë, kur japim selam dhe fillimi i selamit me anën e djathtë.

Sexhdeja e harresës: Ajo është synet kur bën një veprim të ligjëruar në vendin që nuk i takon, siç është leximi i Kuranit në sexhde. Ajo është e lejuar të bëhet nëse lihet një sunet. Ndërkohë që është e detyrueshme kur shtohet një ruku, ose një sexhde, ose një qëndrim në këmbë a një ulje, ose kur jep selam para se të përfundojë, ose kur deformohet kuptimi i një fjale, ose kur lë një vaxhib, ose dyshon se ke shtuar diçka gjatë faljes. Ndërkaq namazi bëhet i pavlefshëm kur sexhdeja e harresës lihet qëllimisht. Nëse dëshiron, dy sexhdet e harresës i bën para ose pas selamit. Nëse harron të bëjë dy sexhdet e harresës dhe kalon një distancë kohore relativisht e gjatë detyrimi për të bërë sexhdet e harresës rrëzohet.

Përshekrimi i namazit: Në momentin që çohet për të falur namazin kthehet nga kibla dhe thotë: “Allahu Ekber”. Imami këtë frazë dhe të gjitha tekbiret e tjera i thotë me zë, për ta dëgjuar ata që janë pas tij, ndërkaq ata që nuk janë imamë e thonë me zë të ulët. Kur bën tekbirin fillestar duart i ngre deri afër supeve. Më pas i lëshon dhe me të djathtën kap dorën e majtë dhe i vendos nën kraharor, ndërkohë që shikimin e tij e hedh drejt vendit të sexhdes. Më tej namazin e hap me disa lutje të transmetuara në Sunet, si për shembull: **“Subhaneke-Allahume ue bihamdike ue tebarekes muke ue teâla xhed-duke ue la ilahe gajruke.”** Mandej thotë:

“Eûdhu bilahin” dhe më pas lexon **“Bismilahir”**. Mandej lexon suren **“Fatihâ”**. Sunet është për atë që falet pas imamit ta lexojë fatihanë (nën zë) teksa imami pushon së lexuari dhe kur ai lexon pa zë në namazet me zë, ndërkohë që është vaxhib të lexojë fatihanë kur namazi është pa zë. Më vonë lexon disa ajete nga Kurani. Është e pëlqyeshme që në namazin e sabahut të lexojë prej sureve të gjata të shkoqura, në aksham prej sureve të shkurtra dhe në namazet e tjera prej sureve mesatare. Suret e gjata të shkoqura janë nga surja **“Kaf”** deri tek surja **“Amme”** dhe të mesme janë nga surja **“Am-me”** deri tek surja **“Duha”**, ndërsa të shkurtrat nga surja **“Duha”** deri tek surja **“En-Nas”**. Në namazin e sabahut, në dy rekatet e para të namazit të akshamit dhe të jacisë imami lexon me zë. Përveç këtyre ai lexon pa zë. Pastaj bën tekbir dhe bie në ruku. Në ruku duart i vendos mbi dy gjunjët, gishtat i mban të hapura, kurrizin e shtrin dhe kokën e mban drejt me të. Pastaj thotë tri herë: **“Subhaneh rabijel adhim”**. Pastaj ngre kokën duke thënë: **“Semiallahu limen hamideh”**. Kur drejtohet në këmbë thotë: **“Rab-bena ue lekel-hamd, hamden kethîran tajjiben mubaraken fîjhî, mil’u semâuâti ue mil’ul- erdi ue mil’e ma shi’te min shej’in bead”**. Më pas bie në sexhde duke thënë **“Allahu Ekber”**. Në sexhde të dy krahët i mban larg nga ijët, barkun e mban larg nga kofshët dhe të dy duart i vendos afër supeve. Dy këmbët i mban pingul dhe gishtat e këmbëve e të duarve i drejton kah kibla. Mandej thotë tri herë: **“Subhaneh rabijel-e’ala”**. Në sexhde ai mund të shtojë ndonjë lutje të transmetuar, ose çfarëdo lutje të dëshirojë. Më pas, e ngre kokën duke thënë **“Allahu Ekber”** dhe këmbën e majtë e shtrin dhe ulet mbi të, ndërkaq të djathtën e mban të ngritur pingul dhe gishtat e saj i drejton në anën e kibles, ose mund t’i ngrejë të dy këmbët bashkë me gishtat dhe të ulet në thembrrat e tij. Aty ai thotë dy herë: **“Rab-big firli”** dhe mund të shtojë gjithashtu: **“‘Uerhamnî, uexh’burnî, uer’fa’nî uerzuk’nî, uen’surnî, ueh’dinî, ue âfinî.** Pastaj bën edhe sexhden e dytë si e para. Mandej e ngre kokën e tij duke thënë tekbirin. Në këmbë ai çohet me gjunjë dhe fal rekatën e dytë si i pari. Pasi ta mbarojë edhe rekatën e dytë ulet në tehiyat në formën e **“iftirashit”** dhe dorën e tij të majtë e vendos mbi gjurin e majtë e dorën e tij të djathtë mbi gjurin e djathtë. Nga dora e djathtë bashkon dy gishtat e vegjël dhe gishtin e madh dhe atë të mesit e bashkon duke krijuar një rreth dhe me gishtin tregues bën shenjë. Aty ai thotë: **“Et-tehijjatu lil-lahi ues-salavatu uet-tajjibatu, es-selamu alejke ejuhen-nebijju, ue rah-metull-llahi ue berekatuhu, es-selamu ‘alejna ue ‘ala ‘ibadil-lahis-salihin. Eshhedu en la Ilahe il-IAll-llah ue eshhedu enne Muham-meden ‘abduhu ue resuluhu.”** Pastaj çohet në rekatën e tretë dhe të katërt (në namazet që kanë tre dhe katër rekate) me tekbir. Po ashtu këto rekate i fal si të parat, por pa zë dhe lexon vetëm suren **“Fatihâ”** dhe pastaj ulet në tehiyatën e dytë në formën **“teuerruk”¹** (ulja me vithe në tokë, duke i kaluar dy këmbët djathtas) (kjo lloj ulje bëhet në ato namaze që kanë dy tehijate). Pasi thotë tehiyatën e parë ai shton: **“All-llahumme sal-li ‘alâ Muhammedin ue ‘ala âli Muhammed, kema sal-lejte ‘alâ Ibrahîme ue ‘alâ âli Ibrahîm inneke Hamîdun Mexhîd. All-llahumme barik ‘alâ**

¹ Ulja me vithe në tokë, duke i kaluar dy këmbët djathtas. (shënim i përkthyesit)

Muhammedin ue 'alá áli Muhammed kema barekte 'ala Ibrahíme ue 'alá áli Ibrahím inneke Hamídun Mexhíd." Në këtë vend është sunet të thuhet: "*All-llahumme inní e'udhu bike min 'adhabil-kabr, ue e'udhu bike min fitnetil-Mesihid-Dexhshal, ue e'udhu bike min fitnetil-mahja uel-memat. All-llahumme inní e'udhu bike minel-me`themi uel-magrem.*" Ose të tjera dua të transmetuara. Më pas jep selam nga të dyja anët. Kështu kthen fytyrën në krahun e djathtë dhe thotë: "*Es selámu alejkum ue rahmetullah*", po ashtu edhe në krahun e majtë. Pastaj është sunet të thotë lutjet e transmetuara.¹

Namazi i të sëmurit. I sëmuri falet ulur, nëse qëndrimi në këmbë ia shton sëmundjen, ose nuk mund të qëndrojë në këmbë. Nëse edhe ulur ai nuk mund të falet, atëherë falet në ijë². Nëse edhe këtë veprim nuk e ka të mundur, falet në shpinë. Nëse i sëmuri nuk mund të bëjë rukunë apo sexhden, ai thjesht ul kokën sa të mundet, dhe ka për detyrë t'i përsërisë namazet që i kanë kaluar. Nëse i sëmuri e ka të vështirë të falë çdo namaz në kohën e tij, i lejohet të bashkojë drekën me iqindinë dhe akshamin me jacinë, në kohën e çdonjëres prej tyre.

Namazi i udhëtarit Nëse distanca e udhëtimit është më shumë se 85 km. – përafërsisht- dhe udhëtimi i tij është i lejuar, namazet katër rekatëshe ai mund t'i shkurttojë në dy rekate. Nëse udhëtari bën njëzet që gjatë udhëtimit të tij të qëndrojë në një vend më shumë se katër ditë, ai që në momentin që mbërrin i fal namazet të plota pa i shkurtuar. Nëse udhëtari falet pas atij që është vendas ose i kujtohet një namaz që e ka lënë pa falur kur ka qenë vendas ose e kundërta, ai duhet që t'i fali të plota në të gjitha rastet e mëparshme. Udhëtarit i lejohet që t'i fali të plota namazet, por shkurtimi është më mirë për të.

Namazi i xhumasë Namazi i xhumasë ka më vlerë se namazi drekës. Ai është namaz i veçantë dhe nuk është shkurtim i namazit të drekës, kështu që ai nuk lejohet që të falet me katër rekate dhe nuk lejohet të bashkohet me namazin e iqindisë absolutisht, edhe nëse ekziston shkaku për t'i bashkuar.

Namazi i vitrit Namazi i vitrit është sunet. Koha e tij fillon pas namazit të jacinë deri në agim. Vitri mund të falet me një rekatë dhe numri më i madh me të cilin mund të falet është njëmbëdhjetë. Është mirë që në namazin e vitrit të jepet selam çdo dy rekate. Numri më i paktë i përshtatshëm për vitrin është tre rekate me

¹ Lutjet e transmetuara janë: të thotë tri herë "*Estag'firullah*", *All-llahume entes-selamu ue minkes-selamu tebarekte já dhel xhelali uel-ikram. La ilahe il-IAll-llahu uahdehu la sherike leh, lehul mulku ue lehul hamdu ue huve 'ala kul-li shejin kadir. La ilahe il-IAll-llahu uahdehu la sherike leh, lehul mulku ue lehul hamdu ue huve ala kul-li shejin kadir, la haule ue la ku-uete il-la bil-lah, la ilahe il-IAll-llahu ue la na'budu il-la ijahu lehun-ni'metu ue lehul-fadlu ue lehuth-thenau-hasen. La ilahe il-IAll-llahu muhlisine lehud-din ue leu kerihel-kafirûn. Allahum-me la mânia lima eatajte ue la mu'ti lima mena'te ue la jenfeu dhexhed-di minke el xhed-du.* Ndërsa pas namazit të sabahut dhe të akshamit thotë: *La ilahe il-IAll-llahu uahdehu la sherike leh, lehul mulku ue lehul hamdu juhjí ue jumitu ue huve alá kul-li shej`in kadir*" dhjetë herë dhe mandej thotë: "*SubhanAll-llah, uel-hamdulil-lah, uAll-llahu Ekber*" nga 33 herë secilën dhe në herën e një qindtë thotë: *La ilahe il-IAll-llahu uahdehu la sherike leh, lehul mulku ue lehul hamdu ue huve ala kul-li shejin kadir.* Pasandaj lexon ajetin *Kursij*, pastaj lexon suren "*Kul hueAllah ehad*", "*Kul eûdhu birab-bil felek*" dhe "*Kul eûdhu birab-bin -nâs.*". Ndërkaq tre suret e fundit për aksham dhe për sabah i përsërit nga tri herë.

² Ana e djathtë ose e majtë e dikujt a e diçkaje. (shënim i përkthyesit)

dy selame. Është synet që gjatë rekatit të pare të vitrit të lexohet surja “El e’alâ”, në rekatit e dytë surja “El Kâfirûn” dhe në të tretin surja “El Ihlâs”. Është e pëlqyeshme që dua e “Kunutit” të lexohet pas rukusë, duke ngritur të dy duart e duke u lutur me zë qoftë edhe kur falemi vetëm.

Namazi i xhenazes Larja e myslimanit të vdekur, qefinosja e tij, namazi për të, mbajtja dhe varrosja e tij është farz kifaje. Përveç dëshmorit në betejë, i cili nuk lahet, nuk qefinohet, por namazi lejohet t’i falet dhe varroset në atë gjendje në të cilën ka vdekur. Burrat qefinosen në tri copa të bardha, ndërsa gratë më pesë copa: *izâri*¹, *himari*², këmisha dhe dy copa mbështjellëse. Sunet është që imami dhe *munferidi*³ t’i qëndrojnë burrit drejt kraharorit, ndërsa gruas në mes të saj. Namazi i xhenazes ka katër tekbire dhe duart ngrihen për çdo tekbir. Pas tekbirit të parë thotë “Eûdhu bilahin” dhe “bismilahin” dhe më pas lexon pa zë vetëm suren “Fatiha”. Pastaj bën tekbirin e dytë dhe pas tij dërgon salavatë mbi Pejgamberin (*sal-lallahu alejhi ue sel-lem*). Mandej bën tekbir për herë të tretë dhe bën duanë për të vdekurin. Pastaj bën tekbirin e katërt, qëndron disa çaste dhe jep selam. Është e ndaluar (haram) që varri të ngrihet më shumë se një pëllëmbë, po ashtu edhe lyerja e tij, puthja, parfumosja, shkrimi, ulja ose ecja mbi të. Është e ndaluar (haram) ndezja e ndonjë qiriu (a të ngjashme me të). Është e ndaluar gjithashtu, edhe tavafi rreth tij, ndërtimi i xhamisë mbi të, ose varrosja në xhami. Është vaxhib që çdo ndërtim sipër tij të rrënohet.

✱ Për fjalët e ngushëllimit nuk ka ndonjë kufizim. Prej këtyre fjalëve është që ngushëlluesi të thotë: **“E’adhamallahu exhrak, ue ahsene ‘azâek ue gafera limejjetik.** (Allahu ta rritë shpërblimin, ta shtoftë durimin dhe e faltë të vdekurin). Ndërsa kur ngushëllojmë një mysliman për një të vdekurin e tij jomusliman themi: **“E’adhamallahu exhrak, ue ahsene ‘azâek.** (Allahu ta rritë shpërblimin, ta shtoftë durimin).

✱ Ngushëllimi i jomuslimanit është i ndaluar (haram) qoftë edhe për një mysliman.

✱ Është detyrë (vaxhib) për atë që e di, se familja e tij do të vajtojë, t’i këshillojë ta lënë vajtimin për vdekjen e tij, përndryshe ai do të dënohet nga vajtimi i tyre.

✱ Imam Shafiu (Allahu e mëshiroftë!) ka thënë: “Ulja për ngushëllim⁴ është e papëlqyeshme (mekruh)”. Familjarët nuk duhet të mblidhen, por të shkojnë në punët dhe nevojat e tyre: burra apo gra qofshin.

✱ Gatimi i ushqimit për familjarët e të vdekurit është sunet. Nga ana tjetër është e papëlqyeshme (mekruh) të hahet nga ushqimi i gatuar prej tyre, ose gatimi për ata që grumbullohen në atë familje.

✱ Vizita e varrit të muslimanit të vdekur është sunet, por pa udhëtuar. Lejohet që edhe varri i të vdekurit jomusliman të vizitohet. Ndërkaq jomuslimani nuk ndalohet të vizitojë një varr të muslimanit.

✱ Është sunet për atë që hynë në varreza të thotë: **“Es-selamu ‘alejkum ehled-dijari minel-mu`minîne uel-muslimîn, ue innâ inshâAllahu bikum lâhikûn,**

¹ Copë që mbulon trupin nga gjysma e poshtë (shënim i përkthyesit).

² Copë që mbulon kokën dhe qafën (shënim i përkthyesit).

³ Ai që falet pa imam (shënim i përkthyesit).

⁴ Domethënë që familjarët e të vdekurit të mblidhen në një shtëpi e të presin të gjithë ata që duan t’i ngushëllojnë.

[jerhamullahul-mus-takdimí-ne minna uel-muste`hirín] Nes`elullahe lena ue lekumul-`áfijeh. Allahum-me la tehrimna exhrahum ue la teftin-nâ be`adehum uagfir lenâ ue lehum.” (Shpëtimi qoftë mbi ju, banorë të varrezave, besimtarë dhe myslimanë, edhe ne – në dashtë Allahu!- do t`ju bashkohemi [Allahu i mëshiroftë ata që kanë kaluar prej nesh edhe ata që do të vijnë pas nesh]; e lusim Allahun që të na shpëtojë neve dhe juve. O Zot, mos na privo nga shpërblimi i tyre, mos na sprovo pas tyre dhe na fal ne dhe ata!)

Namazi i dy bajrameve Namazi i bajrameve është farz i kifaje. Falja e tij bëhet në kohën e duhasë (paradites). Nëse mësohet se është bajram pas kohës së drekës, atëherë namazi i bajramit falet të nesërmen. Kushtet e namazit të dy bajrameve janë si të xhumasë përveç dy hytbeve. Është e papëlqyeshme (mekruh) të falen namaze nafile (fakultative) para ose pas namazeve të bajrameve në faltore.

Përshkrimi i namazit të dy bajrameve: Namazi i bajrameve ka dy rekatë. Në rekatën e parë, pas tekbirit fillestar, para se të thotë “Eûdhu bilahin” bën gjashtë herë tekbir dhe në rekatën e dytë bën pesë tekbire para se të lexoje fatihanë. Duart i ngre në çdo tekbir. Më pas thotë “eûdhu bilahin” dhe lexon me zë suren “Fatiha” dhe pas saj lexon suren “Seb-bihisme rab-bikel e`alâ”, ndërsa në rekatën e dytë (pas sures Fatiha) lexon suren “El gâshijeh”. Pasi të japë selam (imami) mban dy hytbe si hytbet e xhumasë, por në to është sunet që të bëjë sa më shumë tekbir. Edhe nëse namazin e bajrameve e fal si dy rekate nafile namazi është i saktë, sepse tekbiret shtesë janë sunet.

Namazi i eklipsit Namazi i eklipsit është sunet. Ai fillon me eklipsin e diellit ose të hënës derisa ato të përfundojnë. Ai nuk falet kaza (më vonë), nëse arsyeja e faljes së tij mungon. Ai falet në dy rekate. Në rekatën e parë lexon suren Fatiha me zë, si edhe një sure të gjatë. Pastaj bën gjatë ruku, më pas ngrihet nga rukuja duke thënë “Semiallahun” dhe “Rab-benanë” dhe nuk bën sexhde, por lexon suren “Fatiha” dhe një sure tjetër të gjatë, më pas bën ruku gjatë, ngrihet prej saj dhe shkon në sexhde, duke qëndruar po ashtu gjatë. Mandej edhe rekatën e dytë e fal si rekati i parë. Pas tyre ulet në tehijatë dhe jep selam. Nëse me`mumi¹ nuk e mbërrin rekatën e parë, nuk e ka kapur rekatën.

Namazi i istiskasë² Kur vendin e përfshin thatësira dhe nuk bie shi është sunet të falet namazi i istiskasë. Koha, mënyra dhe rregullat e saj janë njëllor si namazi i bajramit, veç në namazin e istiskasë mbahet vetëm një hytbe pas namazit. Synet është që rrobat e jashtme të kthehen përmbys; si shenjë optimizmi për ndryshimin e situatës.

Namazet nafile (vullnetare) Është vërtetuar se Pejgamberi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) i falte dymbëdhjetë rekate namazi krahas namazeve farze. Ato janë: katër rekate para drekës dhe dy pas saj, dy rekate pas akshamit, dy rekate pas jaxisë dhe dy rekate para sabahut. Prej tij është transmetuar edhe falja e namazeve të tjera nafile.

¹ Ai që falet pas imamit (shënim i përkthyesit).

² Kërkimit të shiut (shënim i përkthyesit).

Kohët në të cilat është e ndaluar të falet namaz Është e ndaluar (haram) falja e namazeve nafile, ose të një pjese të tyre në kohët për të cilat ka argument se janë të ndaluara. Ato janë: **1)** pas faljes së sabahut deri në lindjen e diellit dhe ngritjen e tij sa një shtizë. **2)** kur dielli është në kupë të qiellit derisa të largohet prej tij. **3)** pas namazit të iqindisë deri në perëndimin e diellit. Ndërsa ato që kanë një shkak janë të lejuara dhe të sakta në këto kohë të ndaluara, siç janë: namazi në nderim të xhamisë, dy rekatet e tavafit, dy rekatet e sabahut, namazi i xhenazes, dy rekatet e abdesit, sexhdja e leximit dhe e falënderimit.

Rregulla rreth xhamive Ndërtimi i tyre sa është e nevojshme është vaxhib. Ato janë vendet më të dashura të Allahut. Brenda tyre është e ndaluar kënga e duartrokitja. Po ashtu edhe fyejt (muzika), recitimi i poezive të ndaluara¹, përzierja e burrave me gratë, marrëdhëniet intime, shitblerja; kështu që është sunet t`i thuhet shitblerësit në të:: “Mos pastë sukses tregtia jote!”. Në to është e ndaluar kërkimi i mallit të humbur, për të cilën është sunet të thuhet: “Mos ta ktheftë Allahu!”. Brenda tyre lejohet mësimdhënia e fëmijëve, akti i martesës, gjykimi, recitimi i poezisë së lejuar, gjumi për atë që bën *itikâf*, për mikun, të sëmurin, për gjumin e drekës etj. Sunet është që ato të ruhen nga fjalët e tepërta, grindjet, bisedat e gjata dhe ngritja e zërit. Është e papëlqyeshme (mekruh), që ato të përdoren si rrugë kalimi pa nevojë. Shtresat e saj, ndriçimet dhe rryma elektrike nuk lejohet të përdoren për shembull për martesë apo ngushëllim.

¹ Poezi të ndaluara janë ato që i kundërvihen fesë dhe moralit fisnik (shënim i përkthyesit).

Llojet e zeqatit: Zeqati është detyrë për katër lloje pasurish: mbi: **1)** Bagëtitë. **2)** Prodhimet e tokës. **3)** Ari, argjendi dhe monedhat. **4)** Mallrat e tregtisë.

Kushtet që e bëjnë zeqatin të detyrueshëm. Që zeqati të jetë detyrë duhet të plotësohen pesë kushte: Islami, liria, arritja e vlerës së nisabit, pronësia e plotë, kalimi i një viti të plotë hënor; përveç mbi frutat dhe drithrat e tokës (sepse për to nuk është kusht kalimi i një viti, por zeqati i tyre është në momentin e vjeljes).

Zeqati i kafshëve. Zeqati i kafshëve është tre llojesh: I deveve, i lopëve dhe i bagëtitë të imta. Që zeqati të jetë i detyrueshëm mbi këto lloje duhet të plotësohen dy kushte: **1)** të kullosin përgjatë një viti ose të shumtën e tij. **2)** të shërbejnë vetëm për shtim dhe për prodhimin e qumështit e të mishit.

Zeqati i devesë është:

Numri i deveve	1-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-35	36-45	46-60	61-75	76-90	91-120
Zeqati i tij	Nuk ka zeqat	Një dele	Dy dele	Tre dele	Katër dele	Një deve një vjeçe	Një deve dy vjeçe	Një deve tre vjeçe	Një deve katër vjeçe	Dy deve dy vjeçe	Dy deve tre vjeçe
Nëse janë më shumë se 120, për çdo 50 jepet një deve tre vjeçe dhe për çdo 40 një deve dy vjeçe.											

Zeqati i gjedhit¹ është:

Numri	1-29	30-39	40-59
Zeqati i tij	Nuk ka zeqat	Një viç një vjeçar	Një mëshqerrë dy vjeçare
Nëse janë më shumë se 60, për çdo 30 jepet një viç një vjeçar dhe për çdo 40 një mëshqerrë dy vjeçare.			

Zeqati i bagëtisë së imët² është:

Numri	1-39	40-120	121-200	201-399
Zeqati i tij	Nuk ka zeqat	Një dele mbi 6 muaj, ose një dhi mbi një vjeç	Dy dele mbi 6 muajshe, ose dy dhi, mbi një vjeçe secila	tre dele mbi 6 muajshe, ose tre dhi, secila mbi një vjeçe
Nëse janë më shumë se 400, për çdo 100 jepet një dele. Nga bagëtitë e imta nuk vlen për zeqat e dobëta, e verbra, e mplakura, ajo që rrit të voglin e saj, ajo që është me barrë dhe as ajo që kushton shtrenjtë.				

Zeqati i prodhimeve tokësore Është detyrë të jepet zeqat për çdo fryt a drithë të prodhuar nga toka, por me tre kushte: **1)** Të jenë prej atyre që maten me *kejl*³ dhe depozitohen, siç janë drithërat: elbi, gruri etj., apo nga frutat: siç mund të jetë rrushi i thatë, apo hurmat (kryesisht ato arabe). Ndërsa për ato që nuk maten dhe nuk

¹ Në të përfshihet edhe bualli (shënim i përkthyesit).

² Në të përfshihet edhe dhia (shënim i përkthyesit).

³ Njësi matëse e vëllimit, jo e peshës. (shënim i përkthyesit)

depozitohen, siç janë perimet dhe bishtajat, nuk ka zeqat. **2)** Arritja e *nisabit*¹, i cili është 653 kg. e sipër. **3)** prodhimi të jetë pasuri plotësisht e tij në çastin e dhënies së zeqatit, ndërkaq koha e dhënies së zeqatit është në kohën e korrjes, ndërsa i frutave në kohën e pjekjes së tyre. Detyrë është të jepet një e dhjeta (1/10) nëse për ujitjen e tyre nuk është derdhur mund, siç është rasti kur ujiten me ujin e shiut a të lumenjve, ose një e njëzeta, nëse për ujitjen e tyre është derdhur mund, siç është me anë të nxjerrjes së ujit nga pusi etj. Ndërsa nëse një herë është ujitur me mund dhe një herë tjetër pa mund parasysh do të merret mënyra e ujitjes në pjesën më të madhe.

Zeqati i monedhave Monedhat janë dy llojesh: **1)** Ari, për të cilin nuk ka zeqat derisa të plotësohen 85 gr. **2)** Argjendi, për të cilin nuk ka zeqat derisa të plotësohen 595 gr. Ndërkaq për paratë nuk ka zeqat nëse vlera e tyre deri në çastin e dhënies së zeqatit nuk arrin *nisabin* e arit apo të argjendit. Sasia e zeqatit të monedhës e arit dhe argjendit është 2.5%.

Bizhuteritë (e arit e të argjendit) e lejuara për përdorim vetjak nuk kanë zeqat, ndërsa ato që janë të përgatitura për t'u dhënë me qira, a për t'u depozituar kanë zeqat. Grave u lejohet të veshin ar dhe argjend sipas zakonit. Lejohet gjithashtu vendosje në sasi të vogël e argjendit nëpër enë. Gjithashtu burrave u lejohet të veshin argjend në sasi të vogël, si në unazë, në syze etj. Ndërsa është e ndaluar rreptësisht vendosja e arit nëpër enë. Burrave u lejohet gjithashtu që ta përdorin arin në sasi shumë të vogla, siç është nëpër kopsat e rrobave, veshje të dhëmbëve, por pa u përgjasuar me gratë.

Ai që ka një pasuri, e cila shtohet dhe pakësohet dhe e ka të vështirë që të japë zeqatin e çdo sasi kur të plotësojë një vit, e jep zeqatin në një ditë të caktuar prej tij. Në atë çast ai shikon se sa zotëron dhe nxjerrë 2.5% të saj, edhe nëse një pjesë e pasurisë së tij nuk e ka mbushur vitin. Ai që ka rrogë, një shtëpi të lënë më qira, ose tokë, nëse prej tyre ai nuk depoziton asgjë, ai nuk e ka për detyrë të japë zeqat, edhe nëse janë shumë, por nëse prej tyre ai depoziton diçka, për atë jep zeqat pasi kalon një vit. Nëse e ka të vështirë që të japë zeqatin kur të mbushet një vit, e jep zeqatin në një ditë të caktuar prej tij për gjatë një viti sikurse u tha më sipër.

Zeqati i borxhit Kush i ka dhënë borxh një të pasuri, ose ka një pasuri të caktuar diku, e që në të ardhmen arrin ta marrë, duhet të japë zeqatë për vitet e kaluara kur t'i marrë. Nëse ato nuk arrin t'i marrë siç është rasti kur i kemi dhënë borxh një të falimentuari, atëherë nuk jepet zeqat, sepse ai nuk arrin ta administrojë atë pasuri.

Zeqati i tregtisë (i mallrave tregtare) Për to nuk jepet zeqat pa u plotësuar katër kushte: **1)** Të jenë në posedim të tij. **2)** të jenë për tregti. **3)** Vlera e tyre të arrijë *nisabin*, që është vlera fillestare e *nisabit* të arit dhe të argjendit. **4)** Të kalojë një vit. Nëse këto kushte plotësohen jepet zeqat nga vlera e tyre. Nëse ka ar, argjend, ose para, ato ua bashkon vlerave të mallit për treg, për të plotësuar *nisabin*. Nëse mallin e tregut ai synon ta përdorë për përdorim vetjak, siç janë rrobat, shtëpia,

¹ Me *EN-NISÁ* 'Bkuptojmë përmbushjen e sasisë së duhur të pasurisë, e cila e detyron nxjerrjen e zeqatit (shënim i përkthyesit).

makinat etj., për to nuk jepet zeqat. Nëse më pas synon t'i përdorë përsëri për tregti, ato duhet të kalojnë një vit, e më pas të jepet zeqat për to ¹.

Zeqati² i Fitrit. Zeqati i fitrit është detyrë për çdo mysliman që ka pasuri shtesë mbi ushqimin e tij dhe të familjes së tij natën dhe ditën e bajramit. Sasia e sadakasë së fitrit është dy kg. e një çerek prej ushqimit të zakonshëm në vend, për çdo person, mashkull a femër. Ai që e ka për detyrë të nxjerrë zeqatin e fitrit ka si detyrë të nxjerrë për veten dhe për personat që janë nën kujdestarinë e tij. Është mirë që ky zeqat të jepet ditën e bajramit para namazit. Ndërkohë që nuk lejohet që dhënia e saj të vonohet pas namazit dhe është e lejueshme që ai të jepet një ose dy ditë përpara bajramit. Është e lejuar që sasia e zeqatit të fitrit, me të cilin obligohet një grup, t'i jepet një personi të vetëm, ndërkohë lejohet që edhe sasia e obliguar për një individ t'i jepet një grupi.

Dhënia e zeqatit Zeqati duhet të jepet menjëherë. Për jo të aftin mendërisht dhe të miturin zeqatin e jep kujdestari i tyre. Është sunet të jepet haptas dhe ta ndahet nga vetë kryefamiljari. Nijeti nga një i rritur është kusht i nxjerrjes së zeqatit. Nuk mjafton që nijeti të bëhet për sadaka të përgjithshme, qoftë edhe nëse shpenzon gjithë pasurinë me qëllim lëmoshe. Është mirë që zeqati të ndahet mes të varfërve të vendit, por dhënia në një vend tjetër është e lejueshme, nëse kjo është më e dobishme. Është e lejueshme gjithashtu që zeqati të jepet paraprakisht për dy vite njëherësh, kur ta ketë plotësuar nisabin.

Kujt i jepet zeqati Zeqati i jepet tetë grupeve: **1)** të varfërve. **2)** të vobektëve³. **3)** atyre që punojnë për mbledhjen e tyre. **4)** për afrimin e zemrave me Islamin. **5)** robërve⁴. **6)** borxhlinjve. **7)** në rrugë të Allahut. **8)** udhëtarit. Të gjithëve u jepet sipas nevojës që kanë, përveç atyre që punojnë për mbledhjen e tij, atyre u jepet sipas shpërblimit që meritojnë edhe nëse janë të pasur. Zeqati është i shlyer edhe nëse atë e marrin hauarixhët⁵, a agresorët (të cilët mund të kenë pushtuar vendin ku ai jeton). Zeqati është i shlyer gjithashtu, edhe nëse udhëheqësi e merr atë me forcë a me dëshirë, me drejtësi a me padrejtësi. Nuk është e lejuar që zeqati t'i jepet qafirrit, robrit, të pasurit dhe atyre që është detyrë përkujdesja ndaj tyre, si edhe bijve të Hashimit⁶. Nëse ia jep zeqatin atij që nuk e meriton duke mos e ditur dhe më pas mëson për të, zeqati nuk konsiderohet i shlyer, vetëm nëse ia jep atij që mendon se nuk është i pasur dhe më pas bëhet e qartë se ai është i pasur.

Sadakaja vullnetare Pejgamberi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: *“Prej punëve dhe sevapeve që i shkojnë besimtarit pas vdekjes së tij janë dituria që ua mëson të tjerëve dhe përhapja e saj, djali vepërmirë i lënë pas, një libër, ndërtimi i një xhamie, një shtëpi për udhëtarët, një burim të rrjedhshëm dhe sadakaja e dhënë prej pasurisë në kohë shëndeti dhe jete. Sevapet e këtyre i shkojnë atij edhe pas vdekjes.”* Ibn Mâxheh.

¹ EN-NISÂ'BI i mallrave tregtare është vlera e 85 gram ar, ose vlera e 595 gramëve argjend, ndërkohë që ai mund të japë zeqat duke llogaritur pasurinë e tij me njërin EN-NISÂ'B apo tjetrin.

² Zeqatin e fitrit ne jemi mësuar ta quajmë “sadakaja e fitrit” (shënim i përkthyesit).

³ Në terminologjinë fetare i varfri është më në nevojë se i vobekti (shënim i përkthyesit).

⁴ Është fjala për lirim të tyre (shënim i përkthyesit).

⁵ Grup i devijuar nga Islami (shënim i përkthyesit).

⁶ Fisi i Pejgamberit tonë (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) (shënim i përkthyesit).

Agjërimi

Agjërimi i ramazanit është detyrë për çdo musliman të aftë mendërisht e të rritur (në bylyk). Ai nuk është detyrë për gratë në kohën e paslindjes a të përmuajshmeve. Edhe i vogli urdhërohet të agjërojë nëse e ka të mundur, në mënyrë që të mësohet. Hyrja e muajit të Ramazanit mësohet në dy mënyra: **1)** me shikimin e hënës nga një musliman i drejtë, në moshë të rritur, edhe nëse është grua. **2)** me plotësimin e tridhjetë ditëve të muajit të shabanit. Agjërimi fillon detyrimisht nga agimi i vërtetë (i dytë) deri në perëndimin e diellit. Në agjërimet e domosdoshme duhet që patjetër nijeti të bëhet para agimit.

Gjërat që e prishin agjërimin: **1)** marrëdhëniet seksuale: nëse kjo ndodh, atëherë ai duhet ta përsërisë agjërimin e asaj dite dhe do të japë dëmshpërblim, që është lirimi i një robi, ndërsa ai që nuk e gjen këtë mundësi duhet të agjërojë dy muaj rresht. Ai që nuk mundet, duhet të ushqejë gjashtëdhjetë të varfër dhe ai që nuk ka mundësi edhe këtë, atëherë nuk është i detyruar të bëjë asgjë tjetër. **2)** ejakulimi, për shkak të puthjeve, prekjeve apo masturbimit, ndërsa për atë që ejakulon në gjumë nuk ka asgjë. **3)** ngrënia dhe pirja me qëllim. Nëse kjo ndodh nga harrimi, agjërimi është i saktë. **4)** nxjerrja e gjakut me anë të hixhames ose për dhurim. Ndërsa nxjerrja e gjakut të paktë për analiza a kur del pa dashje, si në rastet e plagosjes, rrjedhjes së hundëve, nuk e prish agjërimin. **5)** vjellja me qëllim.

Nëse të futet pluhur në gurmaz, ose kur fut ujë në gojë a në hundë (gjatë avdesit) uji kalon në gurmaz, ose për shkak të mendimit a të ëndrrave del diçka, ose del gjak, a vjell pa qëllim, agjërimi nuk prishet.

Kush hanë duke menduar se është natë dhe vëren se është ditë, ai atë ditë duhet ta përsërisë më pas. Ndërkaq, ai që ha natën duke dyshuar se mos ka aguar nuk e ka prishur agjërimin. Nëse ha ditën duke menduar se ka perënduar dielli duhet që atë ditë ta përsërisë.

Rregullat e prishjes së agjërimin.

Prishja e agjërimin është haram për atë që nuk ka arsye. Ndërsa ato që janë me të përmuajshme, ose pas lindjes e kanë të detyrueshme të mos agjërojnë. Duhet ta prishë agjërimin edhe ai që e ka të nevojshme për të shpëtuar dikë nga vdekja. Është e lejuar të mos agjërojë udhëtari, të cilit i lejohet të shkurtojë namazin, nëse udhëtimi e mundon, po ashtu edhe i sëmuri kur frikësohet se mos e dëmton. I lejohet edhe atij që nis udhëtimin e tij ditën ta prishë agjërimin. Gjithashtu edhe grave në shtatzëni, a në gjidhënie, kur ato frikësohen për veten, apo fëmijën e tyre: që të gjithë këto grupe kanë detyrim vetëm t'i kompensojnë ato ditë të lëna. Ai që e vonon kompensimin e agjërimin deri në ardhjen e Ramazanit të ardhshëm, ka për detyrë përsëri vetëm ta kompensojë atë pas mbarimit të muajit të Ramazanit. Nëse vonesa është pa arsye, atëherë për çdo ditë që i duhet të agjërojë duhet të ushqejë një të varfër. Nëse kompensimin e ka lënë për ndonjë arsye dhe vdes, nuk ka asnjë detyrim për të, por nëse vonesa ka ndodhur pa ndonjë arsye, për të ushqehet një i varfër, për çdo ditë të lënë pa kompensuar. Është e udhës që një i afërm i tij të agjërojë për të ditët e lëna nga Ramazani pa kompensim, ose agjërimin e zotimit dhe përmbushjen e çdo zotimi për të.

Kush nuk agjëron për shkak të ndonjë arsyeje dhe ajo arsye bie gjatë ditës së Ramazanit, duhet që ta agjërojë pjesën e mbetur të ditës. Nëse një mosbesimtar bëhet besimtar, ose ajo me të përmuajshme pastrohet, ose i sëmuri shërohet, ose udhëtari kthehet nga udhëtimi i tij, ose fëmija arrin moshën e pjekurisë, ose të çmendurit i kthehet logjika gjatë ditës, ndërsa nuk agjëronin, ata kanë për detyrë ta kompensojnë atë ditë edhe nëse e agjërojnë pjesën e mbetur të asaj dite. Atij që i lejohet të mos agjërojë në ramazan nuk i lejohet të kompensojë ndonjë ditë të lenë prej tij në to.

Agjërimi vullnetar

Agjërimi vullnetar më me vlerë është agjërim një ditë po një ditë jo, më pas agjërimi i të hënës dhe të enjtes, më pas agjërimi i tri ditëve për çdo muaj; nga të cilët ditët e bardha (13, 14, 15) të muajve hënorë janë më të mirat. Është sunet të agjërohet pjesa më e madhe e muajit Muharrem dhe Shaban, si edhe dita e Ashures, e Arafatit dhe gjashtë ditët e muajit Sheval. Është e papëlqyeshme të agjërohet në veçanti muaji Rexhep, dita e xhuma dhe e shtunë, si edhe dita e dyshimtë, e cila është dita e tridhjetë e muajit Shaban.

Ndalohet të agjërohet dita e parë e bajramit të fitrit dhe të kurbanit, si edhe tri ditët që pasojnë kurban bajramin (ditët e teshrikut).

Vërejtje: * Ai që është me papastërti të madhe, si xhunubi, ato me menstruacione dhe ato pas lindjes, nëse bëhen të pastër para agimit u lejohet ta vonojnë larjen e plotë (guslin) edhe pas agimit, duke i dhënë përparësi ngrënies së syfyrit. Në këto raste agjërimi është i saktë. * Është e lejueshme që femra të marrë barna për të vonuar periudhën e menstruacioneve me synimin e shoqërimit të myslimanëve gjatë adhurimit të tyre, nëse nuk është e dëmshme. * Është e lejueshme që agjëruesi ta përcjellë pështymën, nëse ndodhet në gurmaz (po edhe atë të gojës).

* Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: **“Ymeti im do të vazhdojë të jetë mirë për aq kohë sa nxitojnë të bëjnë iftarin dhe të vonojnë syfyrit.”** Ahmedi. *Pejgamberi* ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) gjithashtu thotë: **“Feja do të vazhdojë të jetë triumfuese për aq kohë sa nxitojnë të bëjnë iftar, sepse hebrenjtë dhe të krishterët e vonojnë atë.”** Ebû Dâûdi.

* Lutja para iftarit është e pëlqyeshme. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: **“Agjëruesit në çastin e iftarit kanë një lutje që nuk u kthehet mbrapsht.”** Ibn Mâxheh. Prej lutjeve të përcjella në iftar është thënia e Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem): **“Dhehebe edh-dhameu, ueb-tel-letil-'uruku ue thebetel-exhru inshaAllahu. (Kaloi etja, u lagën venat dhe u realizua shpërblimi, insha-All-llah).”**¹

* Është sunet që iftari të bëhet me hurma të njoma, nëse nuk gjen, me hurma të thata, nëse nuk gjen, me ujë.

* Duhet që agjëruesi ta mënjanojë *“el kuhlin”* (vendosje e një lënde në sy për zbukurim) pikat në sy dhe në veshë, në kohë agjërimi për të dalë nga debati (rreth prishjes apo jo të agjërimin). Nëse është e nevojshme, si për mjekim, nuk ka gjë, edhe nëse shija e ilaçit mbërrin në grykë, kështu që agjërimi është i saktë.

* Përdorja e misvakut është sunet në të gjitha kohët e agjërimin dhe kjo, sipas mendimit më të pëlqyer, nuk është e papëlqyeshme.

¹ E përcjell Ebu Davudi 2/306 dhe të tjerë (Sahihul-Xhami': 4/209).

* Agjëruesi duhet që të mënjanojë thashethemet, përgojimin, gënjeshtren e kështu me radhë. Nëse dikush e fyen ose e shan le të thotë: “Unë jam agjërueshëm.”. Me anë të ruajtjes së gjuhës dhe të pjesëve të tjera të trupit nga gjynahet ruhet edhe agjërimi. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: “***Kush nuk lë fjalët e papëlqyeshme dhe punën me to, Allahu nuk ka nevojë që ai të lë ngrënien dhe pirjen.***” Buhariu.

* Është sunet që ai që thirret të bëjë iftar të lutet për atë që e fton, edhe nëse është jo agjërueshëm të hajë.

* Nata e Kadrit është nata më e mirë në të gjithë vitin. Ajo mund të gjendet veçanërisht në dhjetë-ditshin e fundit të Ramazanit dhe më saktësisht mund të gjendet në natën e njëzet e shtatë. Veprat e mira atë natë janë më me vlerë se veprat në një mijë muaj. Nata e Kadrit ka disa shenja, prej të cilave janë: Lindja e diellit në mëngjesin e asaj nate është e bardhë pa shumë rreze dhe në një klimë normale. Një mysliman mund ta mbërrijë atë edhe pa e kuptuar, kështu që prej tyre kërkohet që gjatë muajit të Ramazanit të bëjnë sa më shumë të jetë e mundur ibadet dhe veçanërisht në dhjetë ditët e fundit. Agjëruesi duhet të kujdeset që asnjë natë e Ramazanit të mos kalojë pa falur namazin e teravisë, si edhe kur të falin namazin e teravisë të mos largohet pa mbaruar imami plotësisht atë, në mënyrë që t’u shkruhet sikur të jenë falur gjithë natën.

* Kush hyn në një agjërime vullnetar është sunet që ta plotësojë, por nuk është e detyrueshme. Nëse ai e prish agjërimitin qëllimisht, nuk ngarkohet me asgjë dhe as e ka për detyrë ta kompensojë.

Itikafi.

Itikaf do të thotë që një mysliman i moshës madhore të qëndrojë pa shkëputje në xhami për të bërë *ibadet*. Është kusht për atë që bën *itikaf* të jetë i pastër nga papastërtia e madhe. Ai që bën itikaf nuk duhet të dalë nga xhamia përveç rasteve të domosdoshme; siç janë ngrënia, kryerja e nevojës, a marrja guslit të domosdoshëm. Kështu itikafi priset po të dilet nga xhamia pa nevojë, ose me marrëdhënie seksuale. Itikafi bëhet në çdo kohë, por sidomos në Ramazan dhe veçanërisht në dhjetë ditët e fundit të tij. Periudha më e shkurtër për të bërë itikaf në Ramazan është edhe vetëm një çast, por është e pëlqyeshme që të mos bëhet më pak se një natë dhe një ditë. Gruaja bën itikaf vetëm me lejen e burrit të saj. Është e pëlqyeshme që ai që bën itikaf të merret gjithë kohës me *ibadet*, t’i shmanget sa më shumë gjërave që nuk lidhen me adhurim (*mubaheve*) dhe t’i shmanget gjërave që nuk i interesojnë.

Haxhi dhe Umra

Haxhi dhe umra janë detyrë (farz) një herë në jetë. Kushtet që duhet të plotësohen që ato të jenë të detyrueshme janë: **1)** të qenët mysliman. **2)** aftësia mendore. **3)** pjekuria. **4)** mundësia, që do të thotë të kesh mundësi financiare dhe mjete për të udhëtuar. Prej pasurisë së atij që nga pakujdesi nuk e kryen këtë detyrim, deri sa vdes, nxirret aq sa për të bërë një haxh dhe një umre. Haxhi nuk i vlen, as mosbesimtarit dhe as atij me të meta mendore. Ndërkaq, ai i vlen fëmijës dhe skllavit, por detyrimi për të bërë haxhin nuk bie prej tyre (kur fëmija të rritet dhe kur skllavi të lirohet). Ai që nuk ka mundësi të shkojë në haxh, siç është i varfri, nëse merr borxh dhe bën haxh i quhet. Kush bën haxh për të tjerë, ndërkohë që nuk e ka bërë vetë haxhin e detyruar, haxhi i shkon për veten e tij.

Ihrami: Është sunet për atë që vesh ihramin të marrë gusël, të pastrohet, të parfumoset, të mënjanojë çdo gjë të qepur e të veshë cohën e poshtme dhe të sipërme, të bardha e të pastra. Më pas hyn në fazën e ritualit të haxhit, duke thënë: **“Leb-bejk Allahum-me umraten”, ose “Leb-bejk Allahum-me haxh-xhen”, ose “Leb-bejkellahu haxh-xhen eu umraten”**. Nëse frikësohet nga mos plotësimi i tyre (për shkak të ndonjë pengese, si sëmundje etj.) le të kushtëzojë duke thënë: “Fe in habeseni hâbisun fe mehîl-lî hajthu habestenî”.

Është në dëshirën e haxhiut të zgjedhë njërin prej tre ritualeve: “et-temet-tu”, ose “el ifrâd”, ose “el kirân”. Ritualit më i mirë është “et-temet-tu”, që do të thotë të bëjë umren në muajt e haxhit dhe të dalë nga rituali. Më pas në të njëjtën vit të bëjë haxhin. “El ifrâd” është të bëjë vetëm haxhin. Ndërsa “el kirân” është ndërthurja e haxhit me umren.

Kur ai që synon haxhin hipën mbi kafshë (apo mjetin transportues) thotë telbijen, e cila përbëhet nga fjalët: **“Lebbejk-All-llahumme lebbejk, leb-bejke la sherîke Leke Lebbejk, innel-hamde uen-ni’ëmete leke uel-mulk lá sherîke Lek** (Iu përgjigja thirrjes Tënde, o Allah, iu përgjigja! T’u përgjigja, Ti nuk ke asnjë ortak. Ja ku jam në shërbimin Tënd, o Allah! Me të vërtetë gjithë lavdërimi, mirësia dhe pushteti të përkasin vetëm Ty. Ti je i Vetëm dhe nuk ke shok).

Është e pëlqyeshme që kjo telbije të thuhet sa më shumë dhe me zë të lartë, përveç grave.

Veprat e ndaluara gjatë ihramit janë nëntë: **1)** rruajtja e flokëve. **2)** prerja e thonjve. **3)** veshja e rrobave të qepura për burrat, veç nëse nuk gjen *izar* vesh **brekushe**, ose nëse nuk gjen nallane vesh meste, por ato i pret deri në nyje të këmbës dhe për këtë ai nuk duhet ta kompesojë me kurban. **4)** mbulimi i kokës nga burrat. **5)** parfumosja e trupit dhe e rrobave. **6)** gjuetia e kafshëve të egra të lejuara për t’u ngrënë. **7)** akti i martesës: ai është haram, por nuk ka kompensim me kurban. **8)** marrëdhëniet intime, por jo në organ. Kompensimi për këtë marrëdhënie është një dele, ose agjërimi i tri ditëve, ose ushqimi i gjashtë të varfërve. **9)** kryerja e marrëdhëniave seksuale: nëse kjo ndodh para heqjes së ihramit haxhi bëhet i pavlerë dhe prej tij kërkohet që ta plotësojë atë dhe ta përsërisë vitin e ardhshëm, duke therur gjithashtu edhe një deve dhe duke ua shpërndarë të varfërve në Mekë. Nëse ndodh (marrëdhënia seksuale) pas heqjes së parë të ihramit nuk i prishet haxhi, por është i detyruar që të ofrojë një deve për kurban. Nëse kryen marrëdhënie seksuale gjatë umres ajo prishet dhe ai është i detyruar të ofrojë një dele për kurban dhe ta përsërisë umren. Ndërkaq haxhi dhe umra nuk prishen nëse

marrëdhëniet intime kryhen jashtë organit femëror. Gruaja është njëlloj si burri, veçse asaj i lejohet të veshë rroba të qepura dhe i lejohet gjithashtu ta mbulojë kokën, fytyrën dhe duart.

Kompensimi. Ai është dy llojesh: 1) **me liri zgjedhjeje**, që ka të bëjë me rastin e ruajtjes së flokëve, parfumosjes, prerjes së thonjve, mbulimit të kokës, ose veshjes së rrobave të qepura; kështu ky person është i lirë të zgjedhë mes agjërimit të tri ditëve, ushqimit të gjashtë të varfërve (çdo të varfri duhet t'i jepet një kilogram e gjysmë drith ose një racion mesatar), ose therjes së një deleje. Ndërkaq dënimi për gjuetinë është sa kafsha e gjuetisë, nëse ka të ngjashme me të. Nëse nuk ka të ngjashme me të jepet vlera e saj. 2) **me radhë**: ai që zgjedh të bëjë ritualin **“et-temet-tu”** dhe **“el kirân”** ofron një dash a një dele. Kompensimi për atë që s'gjen kurban, është agjërimi i tri ditëve në haxh dhe dhjetë ditë kur kthehet prej tij. Ndërkaq, dhurimi i kurbanëve apo i ushqimit të obliguar ndaj të varfërve, është vetëm për të ata të varfër që ndodhen brenda Mekës.

Hyrja në Mekë. Kur haxhiu futet në Xhaminë e Shenjtë (Qabe) thotë dhikrin që thuhet në çastin kur futet në çdo xhami tjetër. Më pas, fillon të bëjë tavafin e umres, nëse është prej atyre që kanë zgjedhur “et-temet-tu”, ose tavafin e ardhjes nëse ka zgjedhur “el kirânu”, ose “El ifrâdu”. Është sunet për atë që bën tavafin e ardhjes që mesin e rrobes ta vendosë poshtë supit të djathtë dhe anët e saj t'i vendosë mbi supin e majtë (dukë lënë kështu supin e djathtë të zbuluar). Tavafin e fillon nga Guri i Zi (Haxherul Esvedi), duke e prekur atë, ose duke e puthur, apo duke bërë me shenjë drejt tij dhe në të njëjtën kohë thotë: **“Bismil-lah ueAll-llahu Ekber”**. Kështu vepron për çdo rrotullim. Shtëpinë e lë në anën e tij të majtë dhe rrotullohet rreth saj shtatë herë. Në tre rrotullimet e para nxiton pak, sipas mundësisë, ndërsa në të tjerat ecën me hap normal. Sa herë t'i afrohet qosheve të djathtë (*para gurit të zi*), e prek Gurin e zi, nëse mundet dhe mes dy qosheve thotë: **“Rabbena átíná fid-dunja haseneten ue fil-áhireti haseneten uekina ‘adháben-nar.** (O Zoti ynë, na jep të mira në këtë botë dhe në Ahiret dhe na ruaj prej dënimit të zjarrit (xhehenemit).” Ndërsa në pjesët e tjera të rrotullimit lutet me çdo lloj duaje që dëshiron. Pas përfundimit të tavafit fal dy rekate namaz pas “Mekamit të Ibrahimit” nëse mundet, duke lexuar suren “El Kafirun” dhe “El Ihlas”. Më pas, pi ujë Zemzemi sa më shumë të mundet. Mandej i kthehet Gurit të Zi dhe e puth atë nëse i jepet mundësia. Pastaj lutet mes vendit të Gurit të Zi dhe derës së Qabes. Pastaj del në Safa, ngjitet mbi të dhe thotë: “Ebde’u bima bede-All-llahu bihi” (filloj me atë që e ka filluar Allahu.) dhe lexon thënien e Allahut të Madhëruar: **“Kodrinat Safa dhe Merva (në Mekë) janë pjesë e Simboleve të Allahut, prandaj ai që viziton Qaben për haxh ose për umre, s’ka kurrfarë gjynahu nëse sillet mes tyre. Kush bën vepra të mira vullnetare, ta dijë se Allahu është njëmend Falënderues dhe i Gjithëdijshëm.”** Më pas madhëron Allahun (thotë: “Allahu Ekber”), e njëjëson atë (thotë: “La ilahe il-lallah”), i drejtohet Qabes, ngre duart dhe lutet. Më pas zbret dhe ecën normal deri tek shenja jeshile. Pastaj nxiton deri tek shenja vijuese dhe më pas ecën normal derisa sa të mbërrijë në Merve. Në Merve vepron ashtu siç veproi në Safa- përveç leximit të ajetit-. Më pas zbret nga kodra e Merves dhe vepron ashtu siç veproi herën e parë deri sa të plotësojë shtatë

ecejake. Prej Safasë në Merve është një ecje dhe nga Merve në Safa një ecje tjetër. Pasi përfundon ecjen (sa'ajin) shkurton ose rruan flokët, ndërkohë që rruajtja është më e mirë, përveç në rastin e umres “et-temet-tu”, sepse pas saj ai do të bëjë haxhin. Ndërsa ai që ka zgjedhur “el kirân”, ose “El ifrâd” nuk i lejohej të çlirohet nga ihrami¹, derisa të hedhë guralecat në “xhemratul akabeh” ditën e bajramit.

Gruaja është njësoj si burri, veçse ajo nuk nxiton, as kur bën tavafin, as kur bën se'ajin.

Përshkrimi i haxhit: Nëse është prej banorëve të Mekës, vesh ihramin në ditën e tetë dhe udhëton për në Mina, me synimin për të qëndruar aty natën e nëntë (të Dhul hixhes). Pasi të dalë diellin paraditen e nëntë, ecën për në Arafat. Pasi dielli të largohet nga zeniti fal drekën dhe iqindinë bashkë dhe të shkurtuara. Arafati konsiderohet i gjithi vendqëndrim përveç luginës “Uraheh”. Aty ai thotë sa më shumë: “La ilahe il-Allah uahdehu la sherike leh, lehul-Mulku ue lehul-Hamdu ue Huve ‘alá kul-li shej`in Kadir. (S’ka të adhuruar tjetër me meritë, përveç Allahut Një dhe të Pashoq, Atij i takon sundimi dhe lavdërimi, Ai është i Plotfuqishëm për çdo send.). Lutet sa më shumë, shton përpjekjet për pendim dhe dëshirë për atë që Allahu ka premtuar. Pasi të perëndojë dielli largohet me qetësi për në Muzdelife, duke thënë ndërkohë telbijen dhe duke kujtuar Allahun. Kur mbërrin në Muzdelife fal akshamin dhe jacinë të bashkuara dhe të shkurtuara. Ai qëndron aty dhe më pas fal sabahun në kohën e tij të parë dhe lutet derisa të afrohet lindja e diellit. Para se të lindë dielli ngrihet dhe kur mbërrin në luginën “Muhas-sir” nxiton sa më shumë të jetë e mundur, derisa të mbërrijë në Mina. Aty ai fillon me Xhemratul Akabeh dhe hedh shtatë guralecë, me madhësi mes kokrrës së bizeles dhe lajthisë. Në çdo gjuajtje ngre dorën lart dhe thotë tekbinin (Allahu ekber). Kusht është që guri të bjerë në gropë, edhe nëse nuk e qëllon shtyllën, ndërsaq telbijen e ndërpret që me fillimin e hedhjes së guralecëve. Pastaj ther kurbanin e tij, rruan ose shkurton flokët e kokës – rruajtja e kokës është më e mirë-. Kështu me hedhjen e gurëve dhe qethjen e flokëve atij i lejohej çdo gjë përveç marrëdhënieve intime dhe ky është lirimi i parë. Më pas udhëton për në Mekë dhe bën tavafin e “Ifâdas”, i cili është i detyrueshëm (vaxhib), e që me të plotësohet haxhi. Pastaj bën se'ajin mes Safasë dhe Merves, nëse ka zgjedhur “et-temet-tu”, ose nuk e ka bërë sa'ajin kur ka bërë tavafin e ardhjes në Mekë. Pasi ta përfundojë këtë veprim atij i lejohej çdo gjë, madje edhe gratë. Dhe ky është lirimi i dytë. Më pas kthehet në Mina dhe atje kalon detyrimisht netët e saj. Atje gjuan edhe guralecët në ditët e qëndrimit, pas animit të diellit nga zeniti; në çdo xhemerat hedh shtatë guralecë. Fillon me xhemeratin e parë dhe hedh shtatë guralecë. Pastaj ecën përpara dhe qëndron për të bërë dua. Më pas i shkon xhemeratis të mesëm dhe e gjuan edhe atë me shtatë guralecë. Më pas ecën pak para, qëndron dhe bën dua përsëri. Pastaj gjuan gjuan xhemeratin e “Akabes” dhe nuk qëndron pas saj. Në ditën e dytë po ashtu gjuan gurët. Nëse dëshiron të nxitojë (*për të mos qëndruar atë natë në Mina*), duhet të dale para perëndimit të diellit. Nëse dielli i ditës së dymbëdhjetë perëndon, ndërkohë ai është ende në Mina, është i detyruar të qëndrojë aty natën dhe gurët i gjuan të nesërmen, përveç nëse pengohet nga turma, teksa kishte

¹ Pasi qethja e flokëve konsiderohet lirim nga ihrami (shënim i përkthyesit).

bërë nijet të dilte, në këtë rast ai mund të dalë edhe pas perëndimit të diellit. Rregullat e haxhiut me ritualin e "kiranit"¹ janë të njëjta me të haxhiut me ritualin e "ifradit"², veçse haxhiu i parë është i detyruar të therë kurban si haxhiu me ritualin e "temettu-it"³. Nëse dëshiron të kthehet te familja e tij, nuk i lejohet derisa të bëjë tavafin e lamtumirës së Qabes, në mënyrë që tavafi të jetë veprimi i fundit në Qabe. Nëse pas tavafit të lamtumirës merret me tregti, ai duhet ta bëjë edhe një herë tavafin e lamtumirës. Ai që largohet pa bërë tavafin e lamtumirës, duhet të kthehet nëse është afër, por nëse është larg ka për detyrë që të therë një kurban.

Shtyllat e haxhit: 1) Ihrami: nijeti për t'u futur në ritualet e haxhit. 2) qëndrimi në Arafat. 3) Tavafi i "ifadas". 4) sa'aji i haxhit.

Vaxhibet e haxhit janë tetë: 1) veshja e *ihramit* në vendet e paracaktuara. 2) qëndrimi deri natën në Arafat. 3) qëndrimi deri pas mesit të natës në Muzdelife. 4) qëndrimi në Mina netëve të ditëve të *teshrikut* (ditët e bajramit). 5) gjuajtja e gurëve. 6) rruajtja ose shkurtimi i flokëve. 7) tavafi i lamtumirës. 8) therja e kurbanit nga secili nga hanxhinjtë me ritualet e "*temet-tu-it*" dhe "*kiranit*".

Shtyllat e umres; ato janë tri: *Ihrami*. 2) tavafi i umres. 3) se'aji i umres.

Vaxhibet e umres janë: 1) veshja e *ihramit* në vendet e paracaktuara. 2) rruajtja ose shkurtimi i flokëve.

Kush lë ndonjë shtyllë, haxhi nuk është i plotë pa të. Kush lë një vaxhib e kompenzon me gjak (duke therur kurban). Ndërsa ai që lë ndonjë sunet nuk ka asgjë.

Kushtet që tavafi rreth Qabes të jetë i saktë janë trembëdhjetë: 1) të qenët mysliman. 2) me mendje të shëndoshë. 3) nijeti i posaçëm. 4) hyrja e kohës për të bërë tavafin. 5) mbulimi i aurretit për atë që e ka të mundur. 6) të qenit i pastër nga të dy papastërtitë. 7) plotësimi me siguri i shtatë rrotullimeve. 8) Lënia e Qabes në të majtë të tij, ndërsa ato rrotullime në të cilat ka gabuar duhet t'i përsërisë 9) mosecja mbrapsh. 10) ecja në këmbë për atë që ka mundësi. 11) vijimësia e rrotullimeve. 12) të bëhen brenda Xhamisë së Shenjtë. 13) të fillojnë nga Guri i Zi.

Sunetet e tavafit: Prekja e Gurit të Zi, puthja e tij, thënia e tekbitit tek ai, prekja e qoshes "El jemani", zhveshja e krahut të djathtë, nxitimi dhe ecja normal në vendet përkatëse, bërja dhikër gjatë tavafit, qëndrimi sa më afër Qabes dhe falja e dy rekateve pas përfundimit të tavafit në vendin e quajtur "Mekami Ibrahim".

Kushtet e se'ajit janë nëntë: 1) të qenit mysliman. 2) aftësia mendore. 3) nijeti. 4) vijimësia. 5) ecja për atë që e ka të mundur. 6) plotësimi i shtatë ecejakeve. 7) përfshirja në ecje e të gjithë distancës mes Safasë dhe Mervesë. 8) bërja e sa'jit pas tavafit të saktë. 9) të fillohet me numër tek nga Safaja dhe me numër çift nga Merveja.

Sunetet e se'ajit: Pastërtia (duke marrë avdes dhe gusël sipas nevojës, si dhe mënjanimi i papastërtive), mbulimi i aurretit, bërja dhikër dhe lutje gjatë tij, nxitimi dhe ecja normal në vendet e duhura, ngjitja në të dyja kodrinat dhe vijimësia e sa'jit pas tavafit.

Vërejtje: Më mirë është që gjuajtja e gurëve të bëhet brenda ditës, por edhe nëse e vonon një ditë, ose i vonon që të gjitha gjuajtjet për në ditën e fundit është e lejueshme.

¹ Ai që ka bërë nijet haxhin e llojit "el kirân" (shënim i përkthyesit).

² Ai që ka bërë nijet haxhin e llojit "el ifrad" (shënim i përkthyesit).

³ Ai që ka bërë nijet haxhin e llojit "et-temet-t" (shënim i përkthyesit).

Kurbani: Kurbani është sunet i theksuar (i fortë). Me hyrjen e dhjetë ditëve të Dhulhixhes, është e ndaluar (haram) për atë që dëshiron të ther kurban, të presë flokët, thonjtë apo lëkurën, deri ditën e therjes së kurbanit të tij.

El akikah¹: Është sunet. Për djalin theren dy kurbanë, ndërsa për femrën një. Kurbani theret në ditën e shtatë të lindjes. Po ashtu në ditën e shtatë të lindjes është sunet që fëmijës t'i rruhet koka dhe me peshën e flokëve të jepet sadaka në argjend. Në atë ditë i vendoset emri dhe emrat më të dashur për Allahun janë: Abdullah dhe Abdurrahman. Është e ndaluar emërtimi me “abd” (rob) i dikujt tjetër, përveç Allahut, si Abdunebij, apo Abduresul. Nëse koha e akikas korrespondon me kohën e kurbanit njëra mjafton për tjetrën.

Dobi: Kush hyn në xhaminë e Pejgamberit (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) së pari fal dy rekatët e nderimit të xhamisë. Pastaj shkon tek varri i tij i nderuar, qëndron përballë fytyrës së tij me shpinë nga kibla, me zemër të mbushur me respekt, sikurse ta ketë parë atë. I jep selam duke thënë: “Es-selamu alejke ja ResulAllah”; dhe nëse shton ende është edhe më mirë. Më pas lëviz në të djathtë sa krahu dhe thotë: “Es-selamu alejke ja Eba Bekr es-Sid-dîk, es-selamu alejke ja Umer el Fârûk. O Zoti im shpërbleji ata me të mira, për Pejgamberin dhe për Islamin”. Më pas i drejtohet kibles, ndërkohë që varrin e lë në të majtë të tij ose pas shpine dhe bën lutje.

Tabela e mëposhtme sqaron shkurtimisht veprimet në haxh:

Rituali	“Et-temet-tu”	“El kirânu”	“El ifrâdu”
Fillimi: Ihrami dhe telbija	“Leb-bejke umraten mutemet-tian biha ilal haxh”	“Leb-bejke umraten ue haxhen”	“Leb-bejke haxhen”
pastaj	Tavafi i umres	Tavafi i mirëseardhjes	Tavafi i mirëseardhjes
pastaj	Se’aji i umres	Se’aji i haxhit	Se’aji i haxhit
pastaj	Shkurtim (lirim i plotë)	Vazhdon ta mbajë ihramin	Vazhdon ta mbajë ihramin
Dita e 8 para ylesë	Veshja e ihramit për haxh nga Meka dhe shkuarja në Mina	Shkuarja në Mina	Shkuarja në Mina
Dita e 9 pas lindjes së diellit	Shkuarja në Arafa, falja e namazit të ylesë dhe iqindisë të shkurtuara e të bashkuara në kohën e ylesë, më pas marrja me dua deri në perëndim të diellit		
Pas perëndimit të diellit	Kalimi në Muzdelife dhe falja e namazit të akshamit dhe të jacisë të shkurtuar në momentin e mbërritjes dhe qëndrimi deri në mes të natës aty. Sunet është deri në sabah		
Dita e 10 (bajrami), pas sabahut para se të lindë dielli	Kalimi në Mina dhe gjuajtja e “Xhemratul Akabeh”		
	Therja e kurbanit	Therja e kurbanit	=====
	Rruajtja ose shkurtimi i flokëve, pas tavafit të “ifadas” dhe duke vepruar tre nga këto dy veprime përmbushet lirimi i parë dhe me veprimin e të treve përmbushet lirimi i dytë		
	Se’aji i haxhit	=====	=====
Ditët 11/12/13 për atë që është i vonuar	Gjuajtja e gurëve të vegjël, më pas të mesëm, më pas të mëdhenj pas yleje		
Në kthim	Tavafi i lamtumirës. Ndërkohë që rrëzohet për atë që është me hajz dhe nifasë		

¹ Therja e kurbanit me rastin e lindjes së një fëmije (shënim i përkthyesit).

Dobi të ndryshme

★ **Vepra e keqe shlyhet me disa mënyra** si p.sh.: pendimi i singhtë, kërkimi i faljes, kryerja e veprave të mira, sprovimi me fatkeqësi, dhënia e lëmoshës dhe lutja e tjetrit. Në qoftë se mbetet diçka prej gjynaheve, të cilat Allahu nuk ia ka falur, njeriu ndëshkohet në varr, ose në Ditën e Kiametit, ose në Zjarrin e Xhehenemit deri sa të pastrohet prej këtyre gjynaheve. Pastaj, nëse njeriu vdes me besim të pastër, futet në Xhenet, dhe nëse vdes në mosbesim, ose politeizëm (shirk), ose hipokrizi (nifak), do të qëndrojë përjetësisht në zjarrin e xhehenemit. Gjynahet dhe mëkatet lënë pasoja të shumta tek njeriu. **Pasojat e mëkateve në zemër janë:** trishtimi, vetmia, degradimi dhe sëmundja, të cilat bëhen shkak për largimin e njeriut nga Allahu i Madhëruar. **Pasojat e mëkateve në besim:** Krahas trishtimit, vetmisë, degradimit dhe sëmundjes shpirtërore, gjynahet e privojnë njeriun nga nënshtimi ndaj Allahut, e privojnë nga lutja e i të Dërguarit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) për të, nga lutja e Melaikeve dhe e besimtarëve. **Pasojat e mëkateve në rizk (furnizim):** Ato bëhen shkak për privimin nga furnizimi, për largimin e mirësisë dhe bereqetit në pasuri. Pasojat e mëkateve tek individ: Gjynahet largojnë bereqetin nga jeta, bëhen shkak që njeriu të kalojë një jetë të trishtueshme dhe të vështirë. Pasojat e mëkateve në veprat e njeriut: Gjynahet bëhen pengesë që veprat të pranohen nga Allahu. Pasojat e mëkateve në shoqëri: Gjynahet bëhen shkak që në shoqëri të mbizotërojë pasiguria, shtrenjtësia, hegjemonia e pushtetarëve dhe e armiqve. Gjithashtu, ato bëhen shkak për ndalimin e shiut... etj.

★ **Shqetësimet:** Qetësia e zemrës, gëzimi i saj dhe largimi i shqetësimeve është çështje e çdo njeriu. Nëpërmjet qetësisë shpirtërore arrihet një jetë e lumtur dhe për këtë duhet të bëhen shkaqet fetare, natyrore dhe praktike, të cilat mund të gjenden vetëm tek besimtarët. Prej këtyre shkaqeve përmendim: **1)** Besimi në Allahun e Lartësuar. **2)** Kryerja e urdhrave të Allahut dhe largimi nga veprat e ndaluara. **3)** Bamirësia ndaj njerëzve me fjalë, vepra dhe mirësjellje. **4)** Preokupimi me punë apo me dije të dobishme, të cilat mund të jenë fetare ose që lidhen me dynjanë. **5)** Të mos preokupohet me të paqenat e të ardhmes, as gjërat e venitura të së kaluarës, por të preokupohet me punët e tij të përditshme **6)** Përmendja e Allahut shpesh. **7)** T'u flasim të tjerëve për mirësitë e dukshme dhe te padukshme të Allahut ndaj nesh, **8)** Të shohim atë që është në nivel më të ulët se ne, dhe të mos shohim atë që është në nivel më të lartë se ne, në çështjet e kësaj bote. **9)** Përpjekja për t'i larguar shkaqet që shkaktojnë shqetësime dhe realizimi i atyre që sjellin lumturinë. **10)** T'i mbështetesh Allahut duke iu lutur që të ta largojë shqetësimin.

★ **Dobi:** Ibrahim El-Hau-uasi ka thënë: Pesë gjëra janë ilaç për zemrën: leximi i Kuranit me meditim, falja e namazit të natës, t'i lutesh Allahut në pjesën e fundit të natës dhe shoqërimi me të devotshmit.

★ **Martesa:** Martesa është sunet për personin me epsh dhe që nuk ka frikë se mund të bjerë në imoralitet; është e lejuar për atë që nuk ka epsh; është e detyrueshme për personin që ka frikë se mund të bjerë në imoralitet, duke i dhënë përparësi më parë martesës sesa Haxhit të detyrueshëm; ndalohet vështirimi ose shikimi i një gruaje, madje edhe shikimi me epsh i një gruaje në moshë.

★ **Kushtet e martesës.** **1)** Përcaktimi ose cilësimi i dy bashkëshortëve: Nuk është e rregullt ose e saktë thënia e kujdestarit të vajzës: Të martova ty me njëren nga vajzat e mia, ndërkohë që ai ka më shumë se një vajzë. **2)** Pëlqimi për një bashkëshort të rritur dhe të shëndoshë mendërisht, dhe pëlqimi për një bashkëshorte të lirë, dhe të shëndoshë mendërisht. **3)** Kujdestari: Vajza nuk mund të martojë veten, as nuk mund ta martojë atë dikush, përveç kujdestarit. E drejta e kujdestarisë në martesë i takon babait, gjyshit, stërgjyshit e kështu me radhë, pastaj birit të saj, birit të tij (kur janë në moshë madhore), vëllai prej një nëne dhe babai, vëllai prej babai pastaj djali i vëllait, etj. **4)** Dëshmia: Duhet patjetër që dëshmitarë të jenë dy meshkuj që kanë arritur moshën e pjekurisë, që janë të shëndoshë nga ana mendore dhe të drejtë. **5)** Martesa e dy bashkëshortëve duhet të jetë e zhveshur nga disa pengesa si p.sh.: lidhjet nga qumështi, lidhjet nga gjaku dhe lidhjet nga martesa.

★ **Ndalesat e martesës: E para:** Ndalesat e përhershme, të cilat ndahen në disa kategori: **1)** Lidhjet nga gjakut. Në këtë kategori futet: nëna, gjyshja nga nëna dhe kështu me radhë duke u ngjitur; vajza, vajza e djalit e kështu me radhë duke zbritur; motra nga të dy prindërit apo nga njëri prej tyre, vajza e motrës, vajza e vajzës së motrës e poshtë; vajza e vëllait nga nëna dhe babai, vajzat e vajzave të tyre, vajzat e fëmijëve të tyre dhe vajzat e këtyre të fundit; halla dhe tezza. **2)** Lidhjet nga qumështi. Ndalohen për shkak të afërsisë nga qumështi të gjitha ato gra që janë të ndaluara për shkak të lidhjeve të gjakut. **3)** Lidhjet nga martesa. Në këtë kategori bëjnë pjesë: nëna e gruas së tij (vjehrra), nëna e nënës së saj (gjyshja e gruas), bashkëshortet e bijve të tij, vajzat e gruas (këtu përfshihen edhe vajzat e djemve dhe vajzave të saj).

E dyta: Ndalesat e përkohshme janë dy llojesh: **1)** Për shkak të bashkimit, si p.sh. bashkimi në një kurorë i dy motrave (d.m.th., është e ndaluar që të bashkohen në të njëjtën kohë dy motra), i një gruaje me hallën ose tezen e saj. **2)** Për shkak të një pengese që mund të hiqet si p.sh. martesa me gruan e dikujt tjetër.

Dobi: Nuk i takon babait të burrit ta detyrojë atë të martohet me një grua që ai nuk e do. Burri gjithashtu nuk e ka për detyrë t'u bindet atyre dhe në të njëjtën kohë ai nuk konsiderohet i padëgjueshëm.

Divorci: Ndalohet divorci i gruas gjatë ciklit të menstruacioneve, ose lehonisë, ose pasi ka kryer marrëdhënie intime me të pas pastrimit të saj. Divorci është i urryer kur bëhet pa pasur ndonjë arsye të domosdoshme; është i lejuar kur bëhet për shkak të ndonjë nevoje; është i pëlqyer kur kjo lidhje martesore mund ta dëmtojë burrin. (d.m.th., kur gruaja nuk i plotëson detyrimet ndaj Allahut të Madhëruar, si dhe kur ajo është e pandershme). Burri nuk është i detyruar që t'i nënshtrohet të dy prindërve për sa i takon divorcit, që do të thotë se divorci është e drejtë vetëm e tij. Kush do të ndajë gruan e tij, e ka të ndaluar që ta ndajë atë më shumë se një herë në të njëjtën kohë. Duhet që gruaja të jetë e pastër kur të ndahet dhe burri të mos ketë kryer marrëdhënie intime me të, pas pastrimit të saj, kështu që ai e ndan gruan një herë dhe e lë të presë derisa të përfundojë periudha e pritjes së saj. Gruaja që është ndarë me të drejtë kthimi, e ka të ndaluar të largohet nga shtëpia e burrit, ose burri i saj e ka të ndaluar që ta largojë atë përpara plotësimit të periudhës së pritjes së saj. Divorci realizohet me fjalë dhe jo thjesht vetëm me qëllim (nijet).

Betimet. Detyrimi për shlyerjen e betimit ka katër kushte, të cilat janë:

1) Kur betimi është i qëllimtë: Nëse personi e thotë me gojë betimin (thjesht i rrëshqet goja), por pa pasur si qëllim atë, atëherë ky betim nuk shlyhet. Ky betim quhet betim i paqëllimtë, si p.sh: “Jo, për Zotin”, ose “ Po, për Zotin”.

2) Kur betimi është rreth diçkaje, që mund të ndodhë në të ardhmen: Betimi nuk shlyhet, nëse personi e ka bërë atë nga pavetëdija.

3) Kur personi që betohet është i lirë në zgjedhje dhe jo i detyruar ta bëjë betimin.

4) Kur personi e thyen betimin e tij, p.sh., kur kryen një vepër për të cilën ai është betuar se nuk do ta kryejë dhe anasjelltas. Kush betohet dhe përjashton diçka, nuk e ka detyrim shlyerjen e betimit vetëm kur ofrohen dy kushte: **A)** Kur përjashtimi lidhet me betimin. **B)** Kur betimi shoqërohet me shtesën përjashtuese: “Për Zotin, nëse do Allahu”.

Nëse dikush betohet për diçka dhe shikon se kryerja e diçkaje tjetër sjell dobi më të madhe se plotësimi i betimit, atëherë sipas Synetit ai duhet ta shlyejë betimin dhe të bëjë atë që është më e mirë.

Shlyerja e betimit. Betimi mund të shlyhet duke ushqyer dhjetë të varfër, ku secili prej tyre duhet të ushqehet me gjysmë sa’ë (një kilogram e çerek) ushqim, ose nga një racion mesatar të atij vendi, ose duke i veshur ata, ose duke liruar një rob. Nëse nuk është e mundur shlyerja e betimit të thyer me njëren nga tri mënyrat e sipërpërmendura, atëherë personi që është betuar duhet të agjërojë tri ditë një pas një. Kush agjëron tre ditë duke pasur mundësi ushqimin ose veshmbathjen e të varfërve, ai nuk lirohet nga detyrimi i shlyerjes së betimit të thyer. Lejohet shlyerja e betimit para ose pas thyerjes së tij. Kush betohet shumë herë për të njëjtën gjë, mjafton ta shlyej atë një herë. Në qoftë se betimet janë të ndryshme, atëherë edhe shlyerjet do të jenë sipas tyre.

★ **Zotimi dhe llojet e tij.** 1) **Zotimi i përgjithshëm:** është kur dikush thotë p.sh.: “Zotohem në Allah, nëse shërohem”, pastaj hesht duke mos pasur si qëllim ndonjë zotim të veçantë. Ai duhet ta shlyej betimin kur të shërohet.

2) **Zotimi i parandalimit, ose i zemërimit:** Kjo nënkupton kushtëzimin e betimit me qëllim parandalimi a nxitjeje të një veprimi, psh.: “Nëse do të të flas do të agjëroj një vit”. Dispozita e këtij zotimi është zgjedhja midis përmbushjes së zotimit, ose shpagimit të thyerjes së betimit, në rast se do t’i flasë. 3) **Zotimi i lejuar:** është kur dikush thotë, p.sh.: “Zotohem se do të vesh këtë rrobë” statuti i saj: Në këtë rast personi është i lirë të zgjedhë, ose të veshë rrobën, ose të shlyej zotimin.

4) **Zotimi i papëlqyer:** Si p.sh. thënia: “Zotohem se do të divorcoj gruan”. Dispozita e saj: Është sunet që personi ta shlyej zotimin dhe mos ta veprojë atë; në qoftë se ai e divorcon gruan, atëherë ai nuk e shlyen zotimin e bërë. 5) **Zotimi që bëhet për një vepër të keqe:** Si p.sh. kur dikush thotë: “Zotohem se do të vjedh”.

Dispozita e saj: Ky lloj zotimi bie në kundërshtim me urdhrat e Allahut dhe për rrjedhojë, realizimi i tij është i ndaluar, kurse shlyerja e tij është e detyruar. Në qoftë se personi e realizon këtë zotim, ai konsiderohet gjynahqar dhe nuk e ka detyrim shlyerjen e tij. 6) **Zotimi për një vepër të mirë:** Si p.sh. kur dikush thotë: “Zotohem se do të fal dy rekate namaz”, me qëllim që të afrohet tek Allahu i Madhëruar. Në

qoftë se zotimi kushtëzohet me ndonjë kusht, si p.sh., shërimi nga ndonjë sëmundje etj., është detyrim që ai të realizohet nëse kushti i përmendur në zotim plotësohet. Gjithashtu, nëse zotimi është i pakushtëzuar është detyrim realizimi i tij.

★ **Gjdhënia:** Ndalohet (të martohen), për shkak të gjdhënies (afërsisë nga qumështi) të gjitha ato gra, që janë të ndaluara për shkak të lidhjeve të gjakut. Kjo ndodh nëse ofrohen tre kushte: **1)** Kur qumështi del nga gjiri i gruas për shkak të lindjes.

2) Kur fëmijës i jepet gjë gjatë dy viteve të para të lindjes së tij.

3) Kur vërtetohen pesë e më shumë gjdhënie. Me gjdhënie nënkuptojmë rastin kur fëmija e thith gjirin dhe e lë atë edhe nëse nuk është ngopur.

★ **Testamenti:** Nëse personit i afrohet vdekja dhe ka borxh një të drejtë (e cila mund të jetë e drejtë ndaj Allahut ose njeriut) të pa dëshmuar më parë, ai e ka detyrim testamentin duke ngarkuar dikë që t'i kryejë këto të drejta. Nëse ndonjëri ka lënë shumë pasuri është e pëlqyer që një e pesta e kësaj pasurie t'i kalojë si lëmshë (sadaka) një të afërm të varfër, që nuk ka të drejtë ta trashëgojë, në të kundërt, nëse nuk ka një të afërm të varfër, atëherë ai ia kalon një të varfëri, një dijetari, ose një njeriu të devotshëm. Testamenti është i papëlqyeshëm, nëse testamentlënësi ka lënë trashëgimtarë të varfër. Nëse ata janë të pasur, lejohet. Nuk i lejohet testamentlënësit, që t'i lë testament një të huaji më tepër se një të tretën e pasurisë. Është e ndaluar që t'i lihet testament një trashëgimtar, sado pak qoftë, përveç nëse vetë trashëgimtarët bien dakord, pas vdekjes për këtë. Testamenti priset nëse testamentlënësi thotë si p.sh.: jam tërhequr ose e anuloi testamentin, ose ndryshova mendim. Është e pëlqyer që në krye të testamentit testamentlënësi të shkruaj: “Në emër të Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit! Këtë testament e lë filani i biri i filanit, i cili dëshmon se s’ka të denjë tjetër për adhurim përveç Allahut, të Vetëm, të Pashoq dhe dëshmon se Muhamedi është rob dhe i dërguari i Tij. Pa dyshim që Xheneti është i vërtetë, Xhehenemi është i vërtetë, dhe Dita e Kiametit do të vijë dhe se Allahu do t’i ringjallë ata që janë në varre. Porosis familjen time, që lë pas, të kenë frikë Allahun e të shkojnë mirë me njëri-tjetrin, t’i binden Allahut dhe të Dërguarit të Tij e të jenë besimtarë të mirë. I porosis ata ashtu siç porositën Ibrahimimi dhe Jakupi fëmijët e tyre: **“Pa dyshim, Allahu ka zgjedhur për ju fenë e vërtetë, prandaj mos vdisni ndryshe vetëm se duke qenë myslimanë të nënshtruar ndaj Atij!”** EL-BEKARE: 132.

★ Kur lutemi për bekimin e Allahut mbi Pejgamberin (**sal-lallahu alejhi ue sel-lem**) është e pëlqyer, që të bashkojmë lutjen për paqe dhe bekimin mbi të, duke thënë: “Sal-Allahu alejhi ues-selem!” dhe nuk duhet ta kufizojmë atë me shprehjen: “Sal-Allahu alejhi!” (Allahu e bekoftë atë!) apo “Alejhi es-selam!” (Paqja qoftë mbi të!). Për sa u përket të tjerëve, veç pejgamberëve, nuk është e pëlqyeshme dërgimi i bekimeve mbi persona të veçantë si për shembull: “Paqja dhe bekimet e Allahut qofshin mbi Ebu Bekrin!”. Lejohet që bekimet e Allahut të dërgohen, nëse emrat e sahabëve apo njerëzve të mirë shoqërohen me emrat e profetëve, si për shembull themi: “O Allah! Bekoje Pejgamberin Muhamed, familjen e tij, shokët e tij, gratë e tij dhe pasardhësit e tij”. Është e pëlqyeshme që për shokët e Profetit (a.s.), shokët e shokëve (Tabi’inët), dijetarët dhe të gjithë njerëzit e mirë, të kërkojmë mëshirën

dhe kënaqësinë e Allahut, duke thënë: “Ebu Hanifja, Imam Maliku, Imam Shafiu dhe Imam Ahmedi, Allahu i mëshiroftë të gjithë!”.

★ **Therja:** Është obligim therja e kafshës, për t`u lejuar ngrënia e mishit të saj. Kafsha duhet të plotësojë disa kushte, të cilat janë: **1)** Ngrënia e mishit të saj të jetë e lejuar. **2)** Të jetë kafshë që është e mundur të theret. **3)** Të jetë kafshë që ecën në tokë(jo uJOR). Gjatë therjes së kafshës duhet të respektohen katër kushte: **a)** Personi që kryen therjen duhet të jetë i shëndoshë nga ana mendore. **b)** Mjeti i përdorur për therje duhet të jetë i mprehtë, si p.sh.: thika, guri, druri, shpata, xhami etj., me përjashtim të dhëmbëve dhe thonjve me të cilët nuk lejohet therja. **c)** Prerja e fytit, e gurmazit, e dy damarëve të qafës ose e njërit prej të dyve. **4)** Gjatë therjes të themi “Bismil-lah” (Me emrin e Allahut), por nëse nuk e themi atë (nga harresa), mishi i therur është i lejuar. Është e mjaftueshme, nëse ne e themi frazën “Bismil-lah” në gjuhën joarabe. Gjithashtu është e lejuar që gjatë therjes të themi frazën “*Bismil-lah*” dhe “*Allahu Ekber*”.

★ **Gjuetia:** Gjuetia është goditja e kafshës, e cila nuk është e mundur që të theret. Nëse kemi si qëllim gjuetinë e një kafshe, atëherë ajo kafshë duhet të plotësojë disa kushte, të cilat janë: **1)** Të jetë e lejuar ngrënia e saj. **2)** Të jetë kafshë e egër për nga natyra. **3)** Të jetë kafshë që nuk është e mundur që të theret.

Dispozita e gjuetisë: Gjuetia është e lejuar, nëse qëllimi i gjahtarit është përfitimi nga mishi i gjahut. Në të kundërtën, në rast loje a kotësie është e papëlzeshme (mekruh). Por nëse me ndjekjen e gjahut pengon dhe u shkakton telashe njerëzve, atëherë është haram. Gjuetia lejohet, nëse përmbushen katër kushte, të cilat janë: **1)** Gjuetari duhet të plotësojë kushtet e therësit sipas dispozitave islame. **2)** Mjeti i gjuetisë duhet të jetë i njëjtë me mjetet që janë të lejuara për therjen e kafshëve, kur duam t`i therim ato. Për këtë shkak mjeti i gjuetisë duhet të jetë i mprehtë dhe depërtues në trupin e kafshës, si për shembull: shigjeta, shtiza etj. Nëse gjuetia kryhet me një kafshë gjahu (grabitqare), si fajkoi ose qeni, duhet që kafsha e gjahut të jetë e mësuar d.m.th. t`i nënshtrohet urdhrave të gjahtarit. **3)** Qëllimi i veprimt. D.m.th. gjuajtja e shtizës ose dërgimi i kafshës me synim për gjah. Në rast se nuk bën nijet, gjahu nuk është i lejuar të hahet. **4)** Gjuetari duhet të përmendë emrin e Zotit, kur të qëllojë gjahun. Përmendja e emrit të Zotit është kusht dhe nëse ajo nuk përmendet nga harresa, atëherë ajo është e ndaluar të hahet.

Ushqimet: Çdo gjë që hahet dhe pihet konsiderohet ushqim. Baza e ushqimeve është se ato janë të lejuara. Kështu çdo ushqim është i lejuar, nëse përmbushen tre kushtet e mëposhtme: **1)** Ushqimi duhet të jetë i pastër. **2)** Ushqimi të mos jetë i dëmshëm. **3)** Të mos jetë i ndyrë. Është i ndaluar çdo ushqim i pistë si p.sh.: cofëtina dhe gjaku; çdo ushqim i dëmshëm si: p.sh., helmi; çdo ushqim i ndyrë si p.sh., jashtëqitjet e kafshëve (bajgat), parazitët e kokës, urina dhe pleshtat.

Kafshët që janë të ndaluara të hahen janë: gomari shtëpiak, kafshët grabitqare, si: luani, tigri, ujku, leopardi, qeni, derri, majmuni, macja, dhelpra, ketri, me përjashtim të hienës. Prej shpendëve ndalohen ata që sulmojnë duke përdorur kthetrat, si: shqiponja, petriti, fajkoi, skifteri, gjeraqina dhe kukuvajka, ndalohen ata që ushqehen me cofëtina, si: shqiponja, korbi dhe shtëngu; po ashtu ndalohen

edhe lakuriqi i natës, miu, grenxa, bleta, miza, flutura; ndalohen insektet si: krimbat e tokës, minjtë e gjirizeve, brumbujt dhe hardhuca, ndalohen të gjitha ato kafshë apo insekte për të cilat Sheriati islam na ka urdhëruar që t'i vrasim, si: akrepi, ose na ka ndaluar që t'i vrasim si: milingona. Ndalohen të gjitha ato kafshë që lindin prej një kafshe me mish të lejuar dhe një tjetre me mish jo të lejuar, si këlyshi që lind midis hienës dhe ujkut. Nuk ndalohen ato kafshë që lindin midis dy kafshëve të lejuara si: mushka që lind midis gomarit dhe kalit. Me përjashtim të këtyre kafshëve që përmendëm më sipër lejohen të gjitha llojet e bagëtive, kali, kafshët e egra si gjirafa, lepuri, dreri etj.

✳️ Është e ndaluar urimi i festave të jobesimtarëve, pjesëmarrja në to dhe përshëndetja e tyre në fillim. Në qoftë se ata na përshëndesin të parët, është detyrim që ne t'i përgjigjemi me thënien: “edhe mbi ju”. Është e ndaluar të ngriturit në këmbë për respekt të femohuesve apo të risimtarëve (bidatçinjve) dhe është e papëlqyer shtrëngimi i duarve me ta. Për sa i takon ngushëllimit, ose vizitës kur janë të sëmurë, një veprim i tillë është i ndaluar, përveçse kur ka interes fetar.

Ruk'jah (mjekimi me Kuran dhe Sunet)

Ai që mediton rreth rregullave të vendosura nga Allahu në gjithësi e kupton se sprovat dhe fatkeqësitë janë prej atyre rregullave dhe ligjeve kozmike të Tij. Allahu i Madhëruar thotë: *“Sigurisht që Ne do t’ju provojmë me frikë dhe uri, me dëmtim të pasurisë, të njerëzve dhe të të lashtave! Prandaj, përgëzoji të duruarit.”* Ai që mendon se vepërmirët nuk goditen nga këto fatkeqësi gabon.

Madje sprovat janë argument i besimit. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) është pyetur: “Kush prej njerëzve sprovohet më shumë?” tha: *“Pejgamberët, më pas vepërmirët (salihinët), më pas njerëzit më të ngjashëm me ta. Burri (gruaja) sprovohet sipas besimit. Nëse besimi i tij është i fortë i ka më të mëdha sprovat dhe nëse besimi i tij është i dobët, sprovohet më lehtë.”* Ibn Maxheh.

Sprovat janë shenjë e dashurisë së Allahut ndaj robit të Tij. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) ka thënë: *“Vërtet kur Allahu e do dikë e sprovon atë.”* Ahmedi.

Sprovat janë shenjë se Allahu ia dëshiron të mirën robit të Tij. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) ka thënë: *“Kur Allahu ia dëshiron të mirën robit të Tij, ia përshpejton dënimin në këtë botë. Nëse Allahu ia do të keqen robit të Tij, nuk e dënon për gjynahet e tij, në mënyrë që ta dënojë Ditën e Gjykimit.”* Tirmidhiji.

Sprovat janë shlyerje gjynahesh (edhe nëse ato janë të vogla): Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: *“S’ka mysliman që ta godasë ndonjë e keqe, si gjembi dhe më shumë, që Allahu të mos ia shlyej atij gjynahet, siç rrëzon pema gjethet e saj.* Mut-tefekun alejhi.

Prandaj nëse myslimani i sprovuar është vepërmirë, sprova për të është shlyerje e gjynaheve të kaluara, ose ngritje në shkallë. Dhe nëse është gjynahqar, ato janë shlyerje gjynahesh dhe përkujtim për rreziqet e tyre (të gjynaheve). Allahu i Madhëruar thotë: *Shkatërrimi në tokë dhe në det është shfaqur si pasojë e punëve të këqija të njerëzve, kështu që (Allahu) do t’i bëjë “të shijojnë” pjesë nga ajo që kanë punuar, me qëllim që ata të kthehen (në përmirësim).”* ER-RÛM: 41.

Llojet e sprovave: Sprova me begati, siç është shtimi i pasurisë.

Sprova me të keqen, siç është frika, uria, pakësimi i pasurisë. Allahu i Madhëruar thotë: *“Ne ju vëmë në provë me të keqe dhe me të mirë”* EL-ENBIJÂ’: 35.. Po ashtu sprova me sëmundje, me vdekje, që prej shkaqeve më të mëdha të tyre, pas caktimit të Allahut është syri dhe magjia, që burojnë nga smira. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: *“Më së shumti ata që vdesin nga Ymeti im, pas caktimit të Allahut, vdesin prej mësyshit.”*¹ Tajâlesij.

Mbrojtja nga mësyshit dhe magjia. Mbrojtja është më e mirë se mjekimi, ndaj ne duhemi të jemi të kujdesshëm për t’u mbrojtur.

Mënyrat më të rëndësishme të mbrojtjes: ✨ Forcimi i teuhidit në vetvete, si edhe besimi se vepruesi i vërtetë në gjithësi është Allahu. Po ashtu edhe shtimi i veprave të mira. ✨ Mendimi i drejtë dhe i mirë për Allahun, mbështetja tek Ai. Kështu që askush mos të imagjinojë sëmundjen dhe mësyshin në çdo ngjarje të rastit, sepse vetë iluzioni i sëmundjes është sëmundje.² ✨ Nëse dikush është i

¹ Tajâlesij. Imam Ibën Haxheri dhe Shejh Albani kanë thënë: Hadithi është Hasen (I përshtatshëm për argumentim).

² Mjekët e specializuar theksojnë se rreth një e treta e sëmundjeve në organizëm janë si pasoja të ndjenjave shpirtërore, duke imagjinuar se është i sëmurë, e që në realitet as që është i tillë (simptomat psikosomatike)..

njohur për marrjen mësysh, apo se bën magji, prej tij duhet të largohemi, jo nga frika, por nga aspekti i bërjes së shkaqeve. ★ Kur shikojmë diçka që na pëlqen, duhet të përkujtimi i Allahut dhe të themi: "Barakell-llAllahu lek "(Allahu lëshoftë bereqet mbi ty!). Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: **“Nëse dikush prej jush shikon tek vetja e tij, ose tek pasuria e tij, ose tek vëllai i tij diçka që e dëshiron (e pëlqen) le të përmendi emrin e Allahut, sepse mësyshi është fenomen i vëtetë.”** Hakimi. ★Ngrënia e shtatë kokrrave hurma të "axhue-s" nga Medineja çdo mëngjes. ★Kthimi tek Allahu, mbështetja tek Ai, mendimi i mirë për Të, kërkimi prej Tij mbrojtje nga mësyshi dhe magjia, kujdesi për dhikrin dhe thënien e duave mbrojtëse çdo mëngjes dhe mbrëmje¹.

Ndikimi i lutjeve është i madh ose relativ – me lejen e Allahun- nëpërmjet dy elementeve: 1) besimi se ato lutje janë të vërteta dhe të dobishme me lejen e Allahut. 2) shprehja e tyre me gjuhë, dëgjimi me veshë dhe me zemër të përqendruar, sepse ato janë lutje dhe lutjet nuk marrin përgjigje nëse zemra është e shkujdesur, siç është transmetuar edhe nga Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem).

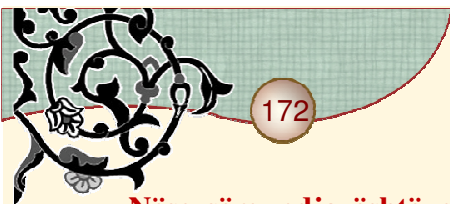
Koha e dhikrit dhe e lutjeve mbrojtëse: Dhikri i sabahut thuhet pas namazit të sabahut, ndërsa dhikri i mbrëmjes thuhet pas namazit të iqindisë, por nëse myslimani harron t’i thotë, ose i lë nga pakujdesi, i thotë kur t’i kujtojë.

Shenjat e goditjes me mësysh, ose sëmundje të tjera. Nuk ka kundërshti mes mjekësisë dhe rukjes së shariatit, sepse vetë Kurani përmban shërim për sëmundjet trupore dhe shpirtërore. Nëse njeriu është i shëndetshëm nga ana trupore, në të shumtën e rasteve shenjat paraqiten në formën e dhimbjes së kokës, me zverdhjen e fytyrës, me djersitjen dhe urinimin e tepërt, me rënien e dëshirës për të ngrënë, me therje, me ethe, ose ftohje të anëve të trupit, dridhje të zemrës, dhimbje të lëvizshme nga supet deri në fundin e shpinës, mërzi dhe ngushtim në kraharor, pagjumësi, ndjeshmëri e fortë ndaj frikës, zemërim jo i zakonshëm, të vjella, psherëtima, dëshirë për vetmi dëshirë për vetmi, hapja e shpeshtë e gojës, plogështi dhe dembelizëm, dëshirë për të fjetur dhe probleme të tjera shëndetësore, pa shkaqe mjekësore.

Këto shenja mund të jenë pak ose shumë të dukshme, sipas fuqisë dhe dobësisë së sëmundjes.

Myslimani duhet te jetë patjetër me besim dhe zemër të fortë. Ai nuk duhet të ndikohet nga cytjet e shejtanit, nuk duhet ta imagjinojë veten e tij si të prekur nga ndonjë sëmundje, thjesht se ai mund të ndjejë njërin prej këtyre shkaqeve, sepse iluzioni është prej sëmundjeve më të vështira për t’u mjekuar. Ndodh që disa prej këtyre shenjave të gjenden tek disa njerëz, ndërkohë që ata mund të jenë të shëndetshëm dhe ndodh që të jenë tek disa të tjerë dhe shkaku mund të jetë një sëmundje organike. Ndoshta shkaku mund të jetë edhe besimi i dobët, si ngushtimi në kraharor, brenga, plogështia. Prej këtij personi kërkohet që ai t’i rishikojë marrëdhëniet me Allahun.

¹ Shiko dhikrin e mëngjesit dhe të mbrëmjes në këtë libër.

Nëse sëmundja është për shkak të mësyshit¹ mjekimi me lejen e Allahut bëhet në dy mënyra: 1) Nëse e njuh personin që të ka marrë mësysh e urdhëron të lahet dhe këtë ujë a ndonjë gjurmë² të tij e merr, lahesh me të dhe pi prej saj. **2)** Nëse nuk dihet kush e ka marrë mësysh, shërimi bëhet me rukje, lutje dhe *hixhameh* (thithje e gjakut me kupa).

Nëse sëmundja është për shkak të magjisë³ mjekimi me lejen e Allahut bëhet me njërin prej këtyre formave: 1) Nëse gjendet vendi i magjisë; kur të gjendet magjia ajo merret, hapet, nyjet e saj zgjidhen teksa lexon dy suret e fundit mbrojtëse. Më pas ajo digjet. **2)** Me anë të leximit të rukjes së shariatit; me ajete kuranore, veçanërisht me dy suret e fundit dhe suren Bekareh, po ashtu edhe me lutje, siç do të përmendet më vonë. **3)** “En-nushrah” (ç’bërja) që është dy llojesh: **a)** e ndaluar: zgjidhja e magjisë me magji dhe shkuarja tek magjistarët për zgjidhjen e saj. **b)** e lejuar: marrja e shtatë gjetheve të lotusit, grirja e tyre dhe leximi mbi të tri herë i sureve El-Kafirun, El-Ihlas, El-Felek dhe En-Nas. Më pas i hedhim në ujë. Pastaj i pi dhe lahet me to. Këtë e përsërisim derisa të shërohet me leje të Allahut.⁴ **4)** Nxjerrja e magjisë: duke e boshatisur organizmin me anë të lëndëve liruese (laksative), nëse ndodhet në bark dhe me *hixhameh*⁵, nëse ndodhet në vende të tjera.

Kushtet e rukjes: * Të bëhet me ajete kuranore dhe lutje të ligjshme.

* Të bëhet në gjuhën arabe, ndërsa lutjet lejohet të bëhen edhe në gjuhë të tjera.

* Të besohet se lutja nuk ndikon në vetvete dhe se shërimi është prej Allahut.

Për të shtuar ndikimin e rukjes duhet që leximi i Kuranit të bëhet me nijetin e shërimit dhe të udhëzimit⁶ të njerëzve dhe të xhindeve, sepse Kurani ka zbritur

¹ Dëmtimi me sy bie mbi një person nëpërmjet shejtanit, me lejen e Allahut, për shkak të një përshkrimi dhe mahnitjeje nga personi që merr mësysh në prezencë të shejtanëve, kur nuk ka pengesa (dhikri, namazi etj.). Për këtë dëshmon hadithi “Mësyshi është i vërtetë” i regjistruar nga Buhariu. Dhe në një transmetim tjetër: “Me prezencën e shejtanëve dhe smirës së bijve të Ademit” (Ahmedi). Pejgamberi e quan mësyshë, sepse syri është mjeti me të cilin realizohet dhe jo se është ai që sjell dëmin, me argument se edhe i verbri mund të dëmtojë dikë tjetër, edhe pse ai nuk e shikon atë.

² Gjurmë do të thotë diçka, të cilën e ka prekur personi që të ka marrë mësysh, siç është mbetje nga uji i pirë prej tij, ose nga ushqimi i tij, ose diçka e prekur prej tij, e merr, ose e fshinë me një shami apo diçka tjetër, i shton ujë e hedh mbi trup dhe pinë një pjesë prej saj.

³ Magjia është nyje, ose lutje, ose fjalë të thëna a vepra që ndikojnë në trupin, zemrën a mendjen e atij mbi të cilin bie magjia. Magjia është e fenomen i vërtetë. Ka që vdesin prej saj, ka të tjerë që sëmuren. Magjitë mund ta ndalojnë burrin të shkojë me gruan e tij, ose mund t’i ndajnë dy bashkëshortët. Ka magji që përbëjnë kufur dhe shirk. Ka prej tyre që klasifikohen në gjynahe të mëdha.

⁴ Kjo është e regjistruar nga Abdurr-Rrazâku në librin e tij “El Musan-naf”.

⁵ Pejgamberi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: “Gjëja më e mirë me të cilën mjekoheni është *hixhameja*.” Me anë të saj, me leje të Allahut (me ngjarje të vërteta) janë shëruar sëmundje organike, ose sëmundje të shkaktuara prej syrit, magjisë dhe kancerit.

⁶ Nijeti i udhëzimit: thirrja e atyre që dëgjojnë Kurantin në fenë e Zotit, për të vepruar të mira dhe për t’u ndaluar nga të këqijat. Ky nijet ka ndikim të madh, sikurse është provuar edhe në praktikë. Xhindët ndikohen nga Kurani dhe e ndërpresin të keqen e tyre mbi të sëmurin shumë shpejt në të shumtën e rasteve. Ndryshe nga nijeti për t’i vrarë ata, sepse kjo ndjell inatin dhe mendjemadhësinë e tyre, si edhe dëmtimin e atij që bën rukjen dhe të atij që i bëhet rukja. Pejgamberi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: “Allahu është i Butë dhe e do butësinë. Me anë të butësisë ai dhuron atë që nuk e jep me anë të vrazhdësisë...” (Muslimi).

udhëzim dhe shërim. Kështu ai nuk duhet ta lexojë Kuranin me nijetin për të vrarë xhindin, përveç rasteve kur ai nuk mund të dalë me ato që u thanë.

Kushtet që duhet të përmbushë ai që bën rukjen: * Të jetë mysliman dhe të jetë i devotshëm. Sa më i devotshëm që të jetë aq më i madh është edhe ndikimi.

* T'i drejtohet dhe të mbështetet tek Allahu me sinqeritet gjatë rukjes, duke bashkuar zemrën me gjuhën. Më e mira është që njeriu t'i bëjë vetë rukje vetes, sepse të tjerët në shumicën e rasteve e kanë zemrën të shpërqendruar, sepse askush më shumë se ai nuk e ndjen më tepër domosdoshmërinë dhe nevojën e tij të madhe, ndërkaq atyre që janë në gjendje të vështirë Allahu u ka premtuar se do tu përgjigjet.

Kushtet që duhet të përmbushë ai të cilit i bëhet rukja: * Është e pëlqyeshme që ai të jetë besimtar vepërmirë dhe sipas besimit rritet edhe ndikimi. Allahu i Madhëruar thotë: *“Ne shpallim nga Kurani atë që është shërim dhe mëshirë për besimtarët e që mohuesve keqbërës u shton vetëm humbje.* EL-ISRÂ’: 82.”

* T'i lutet Allahut me sinqeritet, që Ai ta shërojë. * Të mos mendojë se shërimi po vonon, duke kërkuar që ai të vijë sa më parë, sepse rukja është lutje dhe kur kërkohet përgjigjja me ngut, ndodh edhe që asaj mos t'ipërgjigjet. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: “Tu përgjigjet disave prej jush për sa kohë nuk ngutet, duke thënë: *“Jam lutur dhe nuk më është përgjigjur.”* Mut-tefekun alejhi.

Rukja ka disa forma: 1) Leximi i rukjes duke i fryrë (me pështymë të lehtë). 2) Lexim pa fryrje. 3) Marrja e pështymës me gishta, përzierja e saj me dhe, dhe fërkimi me të i vendit që dhemb. 4) Leximi i rukjes duke fërkuar vendin e dhimbjes.

Ajete dhe hadithe me të cilat i bëhet rukje të sëmurit:

﴿ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ¹﴾

﴿ آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَكَيْتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نَفَرُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿١٨٥﴾ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لِطَآئِفَةٍ لَنَا بِهٍ وَأَعْفُ عَنَّا وَاعْفُرْنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ²﴾

¹ (Allahu! Nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimin) përveç Tij, të Gjallit, të Përvetshmit, Mbajtësit të gjithçkaje! Atë nuk e kaplon, as dremitja, as gjumi! Atij i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe gjithçka që gjendet në Tokë. Kush mund të ndërhyjë tek Ai për ndokënd pa lejen e Tij? Ai di çdo gjë që ka ndodhur përpara dhe çdo gjë që do të ndodhë pas njerëzve, kurse ata nuk mund të përvetësojnë asgjë nga Dituria e Tij, përveçse aq sa Ai dëshiron. *Kursiu* i Tij shtrihet mbi qiejt dhe Tokën dhe Ai nuk e ka të rëndë t'i ruajë ato. Ai është i Larti, Madhështori!) EL-BEKARE:255.

² (I Dërguari beson në atë (Kuranin) që i është shpallur nga Zoti i tij e po ashtu dhe besimtarët: të gjithë besojnë në Allahun, engjëjt e Tij, librat e Tij dhe të dërguarit e Tij (duke thënë): *“Ne nuk bëjmë dallim mes asnjërit prej të dërguarve të Tij”*. Ata thonë: *“Ne dëgjojmë dhe bindemi. Faljen Tënde kërkojmë, o Zoti Ynë dhe te Ti do të kthehemi!”*. Allahu nuk e ngarkon askënd përtej fuqisë që ka: në dobi të tij është e mira që bën, kurse në dëm të tij është e keqja që punon. Zoti ynë, mos na ndëshko për atë që harrojmë ose veprojmë pa qëllim! Zoti ynë, mos na ngarko me barrë të rëndë, ashtu si i ngarkove ata para nesh! Zoti ynë, mos na ngarko me diçka që nuk mund ta mbartim! Na i shlyej gjynahet tona, na i fal ato dhe na mëshiro! Ti je Zoti Ynë! Prandaj na jep fitore kundër atyre që nuk besojnë!”) EL-BEKARE: 285/286.

1 ﴿ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴾
 2 ﴿ نَقُومَنَّ أَجْبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَءَامِنُوا بِهِ، يُغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُجِرْكُمْ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ﴾
 3 ﴿ وَنَزَلَ مِنَ الْقُرْءَانِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ﴾
 4 ﴿ وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ﴾
 5 ﴿ أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ﴾
 6 ﴿ قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا هُدًى وَشِفَاءً ﴾
 7 ﴿ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ ﴾
 8 ﴿ فَأَنْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ ﴾
 9 ﴿ لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْءَانَ عَلَى جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَدِشًا مَّتَّصِدًا عَا مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ ﴾
 10 ﴿ وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَرِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ ﴾
 11 ﴿ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿١٧٧﴾ فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٧٨﴾ فَعَلَبُوا هَنَالِكًا وَانْقَلَبُوا صَبْرِينَ ﴾
 12 ﴿ قَالُوا يَا مُوسَىٰ إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَى ﴿١٧٥﴾ قَالَ بَلْ أَلْقَوْنَا إِذَا جَاءَهُمْ وَعَصَيْتَهُمْ بِحَبْلِ إِلَهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهُ تَسْعَى ﴿١٧٦﴾ فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُّوسَىٰ ﴿١٧٧﴾ فَلَمَّا لَا تَخَفُ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَى ﴿١٧٨﴾ وَأَلْقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدٌ سِحْرٌ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى ﴾
 13 ﴿ ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴾
 14 ﴿ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَّمْ تَرَوْهَا ﴾
 15 ﴿ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَىٰ ﴾
 16 ﴿ لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴾

1 "Dhe Allahu të mjafton ty (Muhamed si mbrojtës) kundër atyre."(El-Bekare: 137)
 2 "O populli ynë, përgjigjuni thirrësit të Allahut dhe besojini Atij! Ai do t'jua falë gjynahet tuaja dhe do t'ju shpëtojë prej dënimit të dhembshëm."(El-Ahkaf: 32)
 3 "Ne shpallim nga Kurani atë që është shërim dhe mëshirë për besimtarët e që mohuesve keqbërës u shton vetëm humbje."(El-Isra: 82)
 4 "A mos i kanë kanë zili njerëzit për çfarë u ka dhuruar Allahu nga të mirat e Veta? Ne u dhamë pasardhësve të Ibrahimit Librin e urtësinë, si dhe një pushtet të madh."(En-Nisa: 54)
 5 "Dhe kur të sëmurem, Ai (Allahu) më shëron."(Esh-Shuara: 80)
 6 "Do t'i shërojë shpirtrat e besimtarëve."(et-Teube: 14)
 7 "Thuaj: "Ai është udhërrëfyes dhe shërim për besimtarë."(Fussilet: 44)
 8 "Sikur këtë Kuran t'ia shpallnim ndonjë mali, ti do ta shihje atë (mal) të përlulur dhe të copëtuat nga frika e Allahut."(el-Hashr: 21)
 9 "Hidhe vështrimin: A sheh ndonjë plasaritje?".(el-Mulk: 3)
 10 "Kur dëgjojnë Kuranin, mohuesit sa nuk të hanë me shikimet e tyre dhe thonë: Ai vërtet është I marrë."(El-Kalem: 51)
 11 Atëherë Ne i kumtuam Musaut: "Hidhe shkopin tënd!"- dhe ai filloi të gëlltiste gjithçka që trilluan ata. Në këtë mënyrë , doli në shesh e vërteta dhe dështoi ajo që kishin bërë ata. Kështu, Faraoni dhe njerëzit e tij u mundën dhe u kthyen të poshtëruar."(El-A'raf: 117-119)
 12 "Ata thanë: "O Musa, ose hidh ti, ose të hedhim ne të parët. "Ai tha: "Jo, hidhni ju!" Dhe ja tek i dukeshin atij litarët dhe shkopinjtë e tyre se po rendnin vërtet, për shkak të magjisë së tyre. Atëherë Musai ndjeu frikë në vetvete. Ne i thamë: "Mos u frikëso, se, në të vërtetë, ti do të fitosh! Hidhe atë që mban në dorën e djathtë: do të gëlltisë gjithçka që kanë bërë ata, sepse ajo që kanë bërë ata, është vetëm një mashtrim i magjistareve; e, magjistari nuk do të ketë sukses kudo që të gjendet."(TaHa:65-69)
 13 "Pastaj, Allahu zbriti qetësinë e Tij mbi të Dërguarin e Vet dhe mbi besimtarët." (Et-Teube:26)
 14 "Allahu zbriti qetësinë e Vet mbi të, e ndihmoi me një ushtri të padukshme (engjëjsh)."(Et-Teube:40)
 15 "Allahu zbriti qetësinë e Tij në zemrën e të Dërguarit të Tij dhe të besimtarëve e i bëri ata të mbështeten fort në fjalën e përkushtimit (ndaj Allahut)."(El-Fet-h:26)
 16 "Allahu është i kënaqur me ata besimtarë, kur t'u betuan për besnikëri nën hijen e pemës. Ai e dinte se ç'kishte në zemrat e tyre, prandaj u dha atyre qetësi dhe i shpërbleu me një fitore të afërt."(El-Fet-h:18)

﴿ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ ﴾¹

Hadithe:

★ (أَسْأَلَ اللَّهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيكَ) *“Es`elull-lahel-`Adhim Rabbel-`Arshil-`Adhîm en jeshfijekë.”*² (7 herë)

★ (أُعِيدُكَ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَةٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَةٍ) *“U`idhuke bi kelimatil-lahit-tâmmeh, min kul-li shejtanin ue hâmmeh, ue min kul-li `ajnin ue lâmeh.”*³ (3 herë)

★ (اللَّهُمَّ رَبَّ النَّاسِ أَذْهِبِ النَّاسَ إِشْفِ أَنْتَ الشَّافِي لَا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ شِفَاءً لَا يُعَادِرُ سَقَمًا) *All-llahum-me Rab-ben-nâsi edh`hibil be`se, ish`fi entesh-shafi la shifâe il-lâ shifâuk shifâen la jugadiru sekama*⁴ (3 herë)

★ (اللَّهُمَّ أَذْهِبْ عَنْهُ حَرَّهَا وَبَرَدَهَا وَوَصَبَهَا) *“All-llahum-me edh`hib anhu harr-raha ue berdeha ue uesabeha.”*⁵ (1 herë)

★ (حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ) *HasbijAll-llahu la Ilâhe il-la hu(ve), Alejhi teuekkeltu ue Huue Rabbul-`arshil-`adhîm.*⁶ (7 herë)

★ (بِسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ مِنْ كُلِّ دَاءٍ يُؤْذِيكَ وَمِنْ كُلِّ نَفْسٍ أَوْ عَيْنٍ حَاسِدٍ، اللَّهُ يَشْفِيكَ بِسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ) *“Bismil-lahi erkîke min kul-li dâ`in ju`dhîke ue min sherr-ri kul-li nefsin eu ajni hâsid. Allahu jeshfike bismil-lahi erkîke.”*⁷ (3 herë)

★ Vëndos dorën tënde mbi dhimbje dhe thua: *“Bismil-lah”*. (3 herë)
 (أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللَّهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ وَأَحَازِرُ، *“Eûdhu bi`iz-zetil-lâhi ue kudratihî min sherr-ri mâ exhidu ue uhâdhiru.”*⁸ (7 herë)

Vërejtje:

① Nuk lejohet të besohen trillimet që kanë të bëjnë me atë që merr mësysh, si pirja e urinës së tij dhe se gjurmët e tij nuk sjellin dobi nëse ai është në dijeni Nuk lejohet vendosja e hajmalive, byzylykëve, varëseve për arsye frike nga mësyshi. Pejgamberi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: *“Kush var diçka lihet në dorë të saj.”* Tirmidhiju. Nëse ato përmbajnë Kuran ekzistojnë dy mendime, por lënia e tyre është më e pëlqyeshme.

② Nuk lejohet vendosja e hajmalive, byzylykëve, varëseve për arsye frike nga mësyshi. Pejgamberi (paqja e Allahut qoftë mbi të!) thotë: *“Kush var diçka lihet në dorë të saj.”* Tirmidhiu. Nëse ato përmbajnë Kuran ekzistojnë dy mendime, por lënia e tyre është më e pëlqyeshme.

③ Mbishkrimi “MashaAllah, tebarakAll-llah”, ose pikturimi i shpatës, i thikës, i syrit, vendosja e Kuranit në makinë, ose varja e disa ajeteve nëpër shtëpi, të gjitha këto nuk e pengojnë mësyshin, madje ato mund të jenë prej hajmalive të ndaluara.

¹ "Është Ai, që zbriti qetësi në zemrat e besimtarëve, për t'ua forcuar besimin, krahas besimit që patën." (El-Fet-h:4)

² (E lus Allahun e Madhërishëm, Zotin e Arshit të madh, që të të shërojë!)"

³ (Lus Allahun që t`ju mbrojë me Fjalët e Tij të plota nga çdo shejtan, nga çdo krijesë helmuese vdekjeprurëse dhe prej çdo syri të keq!)

⁴ (O Zot, Edukator i njerëzve largoje të keqen, shëro, sepse Ti je Shëruesi, nuk ka shërim përveç shërimit Tënd; shërim që nuk lë sëmundje pas!)

⁵ (O Zot, largoje prej tij të nxehtin e saj, të ftohtin e saj dhe mundimin e saj!)

⁶ (Më mjafton mua Allahu; s'ka të adhuroar tjetër meritë përveç Tij. Tek Ai jam mbështetur dhe Ai është Zoti i Arshit të Madh.)

⁷ (Po të bëj rukje (lutje për shërim) me emrin e Allahut, nga çdo sëmundje që të mundon, nga e keqja e çdo shpirti dhe syri i çdo smirëziju. Allahu të shëroftë. Me emrin e Allahut të bëj rukje!)"

⁸ (Kërkoj ndihmën e Allahut me pushtetin dhe fuqinë e Tij nga e keqja që kam dhe bëj shumë kujdes!)

4 I sëmuri duhet të besojë bindshëm në përgjigjen e Allahut. Ai duhet të mos e përshpejtojë atë. Nëse dikujt i thuhet se shërimi me barëra do t'i zgjasë për gjithë jetën, ai nuk ligështohet, ndërsa kur zgjatet koha e rukjes ai ligështohet, edhe pse me çdo lexim të një shkronje ai fiton një sevap dhe sevapi shumëfishohet dhjetë fish. Ai duhet të lutet, të kërkojë falje dhe të japë sa më shumë sadaka, sepse shërimi kërkohet edhe nëpërmjet saj.

5 Leximi në grup bie në kundërshtim me Synetin dhe ndikimi është i dobët, po ashtu edhe me magnetofon, sepse nijeti nuk është i përmbushur, ndërkohë që ai është prej kushteve të atij që bën rukje, edhe pse dëgjimi i tij është i dobishëm. Është sunet që rukja të përsëritet, deri në shërim të plotë, vetëm nëse kjo është e lodhshme për të sëmurin, atëherë e rrallojmë, që të mos bëhet e bezdisshme. Ndërsa përsëritja e ajeteve dhe e duave me një numër të caktuar është e pasaktë dhe e paargumentuar.

6 Janë disa shenja me anë të cilave argumentojmë, se ai që bën rukjen merret me magji dhe jo me Kuran. Të mos mashtrohen një pjesë nga paraqitja fetare e dikujt, sepse ndodh që ai të fillojë duke lexuar Kuran dhe pa kaluar shumë e ndryshon. Ndoshta ai mund të jetë edhe prej atyre që shkojnë rregullisht në xhami, për t'u hedhur hi syve njerëzve. Mund të shikosh edhe duke bërë vazhdimisht dhikër para teje, ndaj kujdes mos të të mashtrojë kjo.

Prej shenjave të magjistarëve dhe fallxhorëve: * Pyetja e të sëmurit për emrin e tij, të babait, ose të nënës së tij, sepse njohja e emrit a mosnjohja e tij nuk ndikojnë në mjekim. * Nëse ai kërkon diçka prej rrobave të të sëmurit. * Ndodh që mund t'i kërkojë të sëmurit ndonjë kafshë të posaçme, me qëllim për t'ia therur ndonjë xhindi, ndoshta me gjakun e saj mund edhe të spërkasë të sëmurin. * Shkrimi a leximi i hajmalive, të cilat janë të pakuptueshme dhe të palexueshme. * Dhënia të sëmurit një letër brenda së cilës ka katrorë të mbushura me shkronja dhe numra. * Urdhërimi i të sëmurit për t'u veçuar prej njerëzve, për një kohë të caktuar në një dhomë të errët. * Urdhërimi i të sëmurit për të mos prekur ujë brenda një afati të caktuar. * Dhënia të sëmurit diçka për ta varrosur në dhe', ose letër për ta djegur dhe për t'u tymosur me të. * Tregimi i të sëmurit diçka që është e veçantë për të, që nuk e di askush tjetër përveç tij, ose emrin apo vendin e tij përpara se i sëmuri të flasë. * Përcaktimi i sëmundjes së të sëmurit, që në momentin e futjes tek ai, ose nëpërmjet telefonit a telegramit.

7 Besimi i atyre që ndjekin Synetin e Pejgamberit (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) është se xhindi mund të futet dhe të banojë brenda njeriut. Argument është fjala e Allahut të Madhëruar: ***“Ata që marrin fajde, do të ringjallen (në Ditën e Gjykimit) si ai që djalli e ka çmendur me prekjen e vet”*** EL-BEKARE: 275.

Të gjithë dijetarët janë të mendimit se “prekja” e përmendur në ajet nënkupton çmendurinë djallëzore, që shfaqet te njeriu për shkak të **mishërimit** të xhindit brenda tij.

Plotësim: Magjia është fenomen e vërtetë. Ndikimi i saj është i vërtetuar me Kuran dhe me Sunet. Ajo është e ndaluar (haram) dhe konsiderohet prej gjynaheve shumë të rënda dhe të mëdha, për shkak se Pejgamberi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: “Mënjaroni shtatë gjëra shkatërruese!” I thanë: “O i Dërguari i Allahut cilat janë ato?” Tha: ***“T'i bësh shok Zotit, magjia...”*** Mut-tefekun alejhi., si edhe thënia e Allahut të

Madhëruar: *“Në të vërtetë, ata e dinin se ai që e përvetësonte këtë mjeshtëri, nuk do të kishte kurrfarë të mire në jetën tjetër.”* EL-BEKARE: 102.

Magjia është dy llojesh: 1) Nyje të ngatëruara dhe fjalë magjike me anë të të cilave magjistari bashkëpunon me shejtanët për ato gjëra me të cilat dëshiron të dëmtojë atë, mbi të cilin bëhet magjia. **2)** Barëra, të cilat ndikojnë në trupin, mendjen, dëshirën dhe pasionin e atij mbi të cilin bëhet magjia. Kështu që atij me magji i përfytyrohet sikur diçka përmbysset, se diçka tjetër po lëviz, ose po ecën e kështu me radhë.

Veprimi i parë është shirk, sepse shejtanët nuk i shërbejnë magjistarit, derisa ai të mohojë Allahun. Ndërsa veprimi i dytë është prej gjynaheve të mëdha shkatërruese. Të gjitha këto ndodhin vetëm me caktimin e Allahut të Madhërishëm.

Duaja (lutja)

Krijesat, që të gjitha ia kanë nevojën Allahut, për ato që Ai i ka, ndërsa Ai nuk ua ka nevojën atyre. Allahu e ka bërë duanë detyrë për robërit e Tij. Allahu i Madhëruar thotë: **“Zoti juaj ka thënë: *“Lutmëni Mua, se do t’ju përgjigjem! Me të vërtetë, ata që tregohen mendjemëdhenj e nuk duan të Më adhurojnë, do të hyjnë në Xhehenem të poshtëruar”!*** EL-GÂFIR: 60. **“...E nuk duan të Më adhurojnë” domethënë nuk duan të më luten. Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë: *“Allahu zemërohet me atë që nuk i lutet Atij.”* Ibnu Maxheh. Kështu që Allahu i Madhëruar gëzohet kur robërit e Tij i luten dhe ata që i luten me këmbëngulje Ai i do dhe i afron pranë Tij. Shokët e Pejgamberit ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) e ndjenë këtë. Ata nuk linin gjë pa i kërkuar Allahut. Kërkesat e tyre ata ia drejtonin vetëm Allahut dhe askujt tjetër. Kjo tregon për afrimin që kishin ata me Zotin e tyre dhe lidhjen e fortë me Të, duke përbushur kështu thënien e Allahut të Madhëruar: **“Kur robërit e Mi (besimtarë) të pyesin për Mua, Unë jam afër.”** EL-BEKARE: 186.**

Duaja zë një vend shumë të rëndësishëm tek Allahu. Për Allahun ajo është gjëja më fisnike. Lutja mund të kthejë edhe caktimin e Allahut. Çdokush që i lutet Allahut, Allahu i përgjigjet atij, nëse ekzistojnë shkaqet dhe mungojnë pengesat. Atij që lutet Allahu i jep një prej gjërave, të cilat i ka përmendur Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) në thënien e tij: **“Nuk ka mysliman që lutet për diçka, në të cilën nuk ka gjynah dhe ndërprerje të farefisnisë, që Allahu mos t’i japë tri gjëra: ose i përgjigjet lutjes së tij, ose ia depoziton për në botën tjetër, ose i largon një të keqe të ngjashme.”** I thanë: “Atëherë të lutemi sa më shumë?” Tha: **“Allahu është më Bujari.”** Ahmedi.

Llojet e lutjes Lutja është dy llojesh: * Lutje ibadeti * Lutje kërkesë

Epërsia e veprave: Leximi i Kuranit është më me vlerë, Dhikri (lavdërimi i Allahut), apo lutja dhe kërkesa ndaj Tij? Leximi i Kuranit është vepra më e mirë absolutisht. Më pas vjen përmendja dhe lartësimi i Allahut (Dhikri) e më pas lutja e kërkesa drejtuar Atij. Kjo në vija të përgjithshme, por ndodh që ajo që është më pak e vlerësuar të ketë epërsinë ndaj asaj, që është më e vlerësuar, sikurse është duaja Ditën e Arafatit. Atë ditë ajo është më e mirë se leximi i Kuranit, po ashtu edhe thënia e Dhikrit pas namazeve është më e mirë se leximi i Kuranit. Shkaqet e përgjigjes së lutjes janë të jashtme dhe të brendshme:

1) Shkaqet e dukshme: Dhënia përparësi e veprave të mira, siç janë sadakaja, abdesi, namazi, kthimi nga kibla, ngritja e duarve, lavdërimi dhe lartësimi i Allahut me gjërat që i shkojnë për shtat Atij, përdorimi i emrave të Allahut dhe i cilësive të Tij, sipas nevojës për të cilën lutemi; nëse duaja është në kërkim të Xhenetit, atëherë lutemi nëpërmjet mëshirës së Tij dhe bujarisë së Tij, nëse kundër një të padrejti për shembull nuk përdor emrin Err Rrahmân (I Gjithëmëshirshmi) a Bujari, por përdor emrin El Xheb-bâr (Detyruesi), ose El Kah-hâr (Ngadhënjimtari). Prej shkaqeve gjithashtu është edhe dërgimi salavatë mbi Pejgamberin ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) në fillim të lutjes, në mes dhe në fund. Gjithashtu pranimi i gjynaheve, falënderimi i Allahut për mirësitë e Tij, shfrytëzimi i kohëve më me vlerë, për të cilat kanë ardhur argumente se në to ka më shumë gjasa për t’u pranuar duaja. Ato janë të shumta, prej tyre janë: **1)** Gjatë natës dhe ditës janë fundi i një të tretës së natës, kur Allahu i Madhëruar zbret në qiellin e dynjasë, mes ezanit dhe ikametit, pas abdesit, në sexhde, para dhënies selam në namaz, pas namazeve, në përfundim të leximit të

Kuranit, gjatë udhëtimit, lutja e atij që i është bërë padrejtësi dhe atij që gjendet në çaste shumë të vështira, lutja e prindit për fëmijën e tij, lutja e myslimanit për vëllanë e tij në mospraninë e tij, si edhe gjatë takimit të armikut në luftë. **2)** Gjatë javës është dita e Xhumasë, veçanërisht në çastet e fundit të saj. **3)** Gjatë muajve është muaji i Ramazanit; në çastin kur bëjmë iftar dhe syfyr, si edhe në Natën e Kadrit dhe të Arafatit. **4)** Në vendet e shenjta, që janë xhamitë në përgjithësi, si edhe në Qabe; veçanërisht në vendin e Ibrahimit, mbi Safa dhe Merve, në Arafat, në Muzdelife, në Mina gjatë ditëve të haxhit, kur pimë ujë Zemzemi etj.

2) Shkaqe të brendshme: para duasë; paraqitja e një pendese të vërtetë, kthimi i padrejtësive, ushqimi, pirja, veshja dhe fitimi të jenë hallall, të shumohen veprat e *ibadetit*, mënjanimi i haramëve, dëlirësia prej dyshimeve dhe epsheve. Gjatë duasë: ajo të bëhet me përkushtim, me besim të patundur tek Allahu, me përlujtje dhe këmbëngulje, duke ia lënë gjithashtu çështjet Atij në dorë dhe duke larguar vëmendjen nga çdokush tjetër, si edhe duke pasur besim te përgjigja.

Pengesat e përgjigjes së duasë: Mund të lutet njeriu dhe të mos gjejë përgjigje, ose përgjigja t'i vonohet. Shkaqet e kësaj janë të shumta, prej tyre janë: * Lutja e dikujt tjetër krahas Allahut. * Shtjellimi i duasë, duke kërkuar mbrojtje për shembull nga nxehtësia e Xhehenemit, nga ngushtësia e tij, errësira... ndërkohë që do të mjaftonte që ai të kërkonte mbrojtjen e Allahut vetëm nga Zjarri. * Lutja kundër vetes, apo të tjerëve padrejtësisht. * Kur lutja përmban gjynah dhe ndërprerje të lidhjeve fisnore. * Kushtëzimi i lutjes me dëshirën e Allahut, si për shembull: O Zot, më fal mua nëse dëshiron! etj. * Dëshira e përshpejtimit të përgjigjes, duke thënë: Unë jam lutur dhe nuk më është përgjigjur. * Lënia e duasë nga lodhja apo mërzia. * Lutja me zemër të papërkushtuar e të shpërqendruar. * Mungesa e edukatës në lutje. Pejgamberi dëgjoi dikë që po lutej në namaz dhe nuk dërgoi salavatë mbi të dhe tha: **“Ky shpejtojë.”** Më pas e thërret dhe i thotë atij e të tjerëve: **“Kur dikush nga ju të falet le të fillojë duke falënderuar dhe lartësuar Allahun, më pas të dërgojë salavatë mbi pejgamberin e Tij e më pas le të lutet për çfarë të dëshirojë.”** Tirmidhiju. * Lutja për diçka që ka marrë fund, si për shembull për të qenë i përjetshëm në dynja. * Mënjanimi i rimës së tepruar. Allahu i Madhëruar në Kuran thotë: **“Lutjuni Zotit tuaj përulshëm dhe ngadalë! Njëmend, Ai nuk i do ata që e kalojnë kufirin.”** EL-A'RÂF: 55. Ibn Abasi thotë: “Kontrollo duanë me rimë dhe mënjanoje, sepse unë kam jetuar me Pejgamberin ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) dhe me shokët e tij e ata kështu vepronin, domethënë se ata e mënjanonin duanë me rimë.” Buhariu. * Ngritja me tepri e zërit gjatë lutjes. Allahu i Madhëruar thotë: **“Gjatë namazit, mos lexo (Kuran) me zë të lartë dhe as me zë tepër të ulët, por kërko një rrugë të mesme.”** EL-KEHF: 110. Aishja ^(radijallahu anhu!) thotë: **“Kështu vepro edhe me duanë!”**

Ai që bën lutje është mirë që ta rendisë kështu lutjen e tij: Së pari: të falënderojë dhe të lartësojë Allahun. **Së dyti:** të dërgojë salavatë mbi Pejgamberin ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem). **Së treti:** të pendohet dhe të pranojë gjynahet e tij. **Së katërti:** ta falënderojë Allahun për mirësitë e dhëna. **Së pesti:** bërja e duasë dhe kujdesi për të qenë sa më e përmbledhur dhe prej duave të transmetuara nga Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) **a prej të parëve tanë. Së gjashti:** përfundimi i duasë duke dërguar salavatë mbi Pejgamberin ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem).

Lutje të rëndësishme për t'u mësuar dhe për t'u lutur me to:

Shkaku për t'u lutur	Duaja: Pejgamberi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë:
Para fjetjes	باسْمِكَ اللَّهُمَّ أَمُوتُ وَأَحْيَا. "Bismik-All-llahumme emutu ue ahja." Dhe kur zgjohet thotë: "الحمد لله الذي أحيانا بعد ما أماتنا واليه النشور" "El-hamdu lil-láhil-ledhí ahjáná ba'de má emátená ue ilejhin-nushúr." ²
Ai që frikësohet në gjumë	أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ غَضَبِهِ وَعِقَابِهِ وَشَرِّ عِبَادِهِ وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ يَحْضُرُونِ. "Eudhu bi kelimatil-lahit-tammati, min gadabihi ue sherri ibadihi ue min hemezatish-shejatin ue en jahdurun." ³
Kur shikon ëndërr në gjumë	"Kur dikush prej jush shikon një ëndërr, të cilën e pëlqen, ajo është prej Allahut, prandaj le të falënderojë Allahun dhe le t'u tregojë të tjerëve dhe nëse shikon gjë tjetër, të cilën nuk e pëlqen, ajo është prej shejtanit, prandaj le të kërkojë mbrojtje prej të keqes së saj dhe të mos ia përmendë askujt, kështu ajo nuk do të dëmtojë."
Dalja nga shtëpia	"All-llahumme inní eúdhú bike en edil-le eu udal-le, eu ezil-le eu uzal-le, eu adhli-me eu udhleme, eu exh-hele eu juxh-hele alejje." ⁴
Hyrja në xhami	Kur futet në xhami vendos këmbën e djathtë përpara dhe thotë: "Bismil-láh, ues-salátu ues-selámu alá resúli-l-láh, All-lláhummeg-firli dhunûbí, All-lláhumme-ftah lí ebuábe rahmetike." ⁵
Dalja nga xhamia	Kur dilet nga xhamia, dilet me këmbën e majtë përpara dhe thuhet: "Bismil-láh, ues-salátu ues-selámu alá resúli-l-láh All-lláhummeg firli dhunûbíj, All-lláhumme-ftah lí ebuábe fadlike." ⁶
I sapo martuari	"بارك الله لك وبارك عليك وجمع بينكما في خير" BarekAll-llahu leke, ue bareke 'alejke, ue xheme'a bejnekuma, fi hajrin." ⁷
Ai që dëgjon këndimin e gjelit a palljen e gomarit	"Kur ta dëgjoni palljen e gomarit, kërkon mbrojtjen e Allahut nga shejtani, sepse ai e ka parë shejtanin, ndërsa kur ta dëgjoni gjelin duke kënduar, luteni Allahun që t'ju japë nga të mirat e Tij, sepse ai (gjeli) ka parë melekun". "Kur t'i dëgjoni të lehurat e qenve dhe palljet e gomarëve natën, kërkon mbrojtjen e Allahut prej tyre, sepse ata shohin atë që ju nuk e shihni."

¹ (O Zoti im, me emrin Tënd vdes dhe jetoj.) E përcjellin Buhariu (Fet-hul-Bari 11/113), Musli-mi 4/2083.

² "Falënderimi i qoftë Allahut, që na ringjalli pasi na bëri të vdekur dhe tek Ai është tubimi." E përcjellin Buhariu (Fet-hul Bari 11/113) dhe Muslimi 4/2083.

³ (Kërkoj mbrojtje me Fjalët e përsosura të Allahut nga hidhërimi, dhe dënimi i Tij, nga dëmi i robërve të Tij, dhe nga vesveset e shejtanëve, dhe nga prania e tyre – shejtanëve) E përcjellin Ebu Davudi 4/12, (Sahih Et-Tirmidhi 3/171).

⁴ O Zoti im, kërkoj mbrojtjen Tënde, që të mos shkoj në humbje, e as dikush të mos më dërgojë në humbje; kërkoj mbrojtjen Tënde të mos shkas nga e vërteta; kërkoj mbrojtjen Tënde që të mos dëmtoj askënd, e as dikush të mos më dëmtojë; kërkoj mbrojtjen Tënde që të mos shpërfill askënd, e askush të mos më shpërfillë. E përcjellin autorët e katër Suneneve (Sahih Tirmidhi 3/153, Sahih Ibën Maxheh 2/336).

⁵ - Me emrin e Allahut, Përhëndetjet dhe paqja e Allahut qofshin mbi të Dërguarin e Allahut. - O Zoti im m'i fal gjynahet dhe m'i hap dyert e mëshirës Tënde.

⁶ - Me emrin e Allahut, Përhëndetjet dhe paqja e Allahut qofshin mbi të Dërguarin e Allahut! - O Zoti im m'i fal gjynahet, m'i hap dyert e mirësisë Tënde.

⁷ Allahu të bekoftë ty edhe pasardhësit e tu dhe ju bashkoftë ju të dy në të mirën E përcjellin autorët e katër suneneve, përveç Nesaiut (Sahih Tirmidhi 1/316).

Ai që të thotë se të do për hir të Allahut	Enesi (^{radijallahu anhu!}) tregon se një burrë ishte te Pejgamberi (^{sal-lallahu alejhi ue sel-lem}) dhe më pas dikush kalon pranë tij dhe i thotë: “O i Dërguari i Allahut, unë e dua këtë.” Pejgamberi (^{sal-lallahu alejhi ue sel-lem}) i thotë: “A i ke treguar?” Tha “Jo.” Tha: “Tregoja!” Dhe ky i shkon pas e i thotë: “Inn uhibbuke fil-lah. (Unë të dua për hir të Allahut) Tjetri i thotë: “Ehabbekel-ledhí ahbetení leh” (Të dashtë Ai për hir të të Cilit më deshe).
Kur teshtin vëllai yt mysliman	“Nëse ndonjëri prej jush teshtin, le të thotë: “El-Hamdu Lil-lah” (Falënderimi i goftë Allahut), kurse vëllai a shoqëruesi i tij le t’i thotë: “Jerhamukell –llah” (Allahu të Mëshiroftë), e nëse i thotë: “Jerhamukell–llah” (Allahu të Mëshiroftë), ky le t’ia kthejë: “Jehdikumull-llahu ue juslih balekum.” (Allahu ju udhëzofte dhe ua përmirësufte gjendjen!). Nëse teshtin një qafir thuaj: “Ju udhëzofte Allahu!” dhe mos i thuaj: “Të mëshiroftë Allahu!”
Lutja e vështirësisë	“لا إله إلا الله العظيم الحليم لا إله إلا الله رب العرش العظيم لا إله إلا الله رب السماوات ورب الأرض ورب العرش الكريم “La Ilahe il-lallahu-’Adhimul-Halim, la Ilahe il-lallahu Rabbul-’Arshil-’Adhim, la Ilahe il-lallahu Rabbus-semauati ue Rabbul-erdi ue Rabbul-’Arshil-kerim.” ¹ الله الله ربى لا أشرك به شيئاً “Allahu, Allahu, Rab-bî, la ushriku bihi shej’a” ² يا حى يا قيوم برحمتك أستغيث “Ja Hajju ja Kajjumu bi rahmetike estegîthu.” ³ سبحان الله العظيم “Subhânell-llahil adhîm!” ⁴
Lutja mbi armiqtë	All-llahumme munzilel-llah kitabi, seri’al-hisabi, ihzimil-ahzâbe, All-llahumme ihzimhum ve zelzilhum. ⁵
Zgjidhje	Kush zgjohet natën dhe thotë: لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير الحمد لله و سبحان الله و لا اله الا الله والله أكبر ولا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم. اللهم اغفر لي. “Lá ilahe il-lallahu uahdehu la sherike leh, lehel-mulku ue lehel-hamdu ue huve alá kul-li shejin kadír. El-hamdu lil-lah ue subhânell-llah ue lá iláhe il-lall-llah uell-llahu Ekber ue lá haule ue lá kuvvete il-lá bil-láhil Alijîl Adhîm. All-llahummagfirî.” ⁶
Përpara një situatë të vështirë	All-llahumme la sehle il-la ma xhe’altheu sehlen ue Ente texh’alul-hazne idha shi’te sehlen. ⁷
Lutja për shlyerjen e borxhit	اللهم والْحَزْنَ، وَالْعَجْزَ وَالْكَسَلَ وَالْبُخْلَ وَالْجُبْنَ، وَصَلِّعَ الدُّنْيَ، وَعَلَمِيَةَ الرَّجَالِ. اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ: All-llahumme inní e’udhu bike minel-hemmi uel-hazeni, uel-’axhzi uel-keseli, uel-buhli uel-xhubni, ue dale’id-dejni ue galebetir-rixh-ali. ⁸
Në banjë	Kur hyn në banjë thotë: بِسْمِ اللَّهِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخُبَائِثِ [Bismil-lah] All-lláhumme inní eúdhú bike minel-hubthi vel-habáithi.] ¹

¹ (S’ka të adhurar tjetër me meritë përveç Allahut të Madhërishtëm e të Urtë. S’ka të adhurar tjetër me meritë përveç Allahut, Zotit të Arshit të lartë. S’ka të adhurar tjetër me meritë përveç Allahut, Zotit të qiejve dhe të tokës dhe Zotit të Arshit Fisnik.)

² (Allahu, Allahu është Zoti im, Atij nuk i shoqëroj askënd.)

³ (O i Gjallë e i Përhershëm, faljen Tënde kërkoi)

⁴ (Larg të metave është Allahu i Madhëruar.)

⁵ O Zoti im! Shpallës i librave, Llogaritës i shpejtë, mposhti grupet. O Zoti im! Mposhti dhe shkatërroi ata.

⁶ - S’ka të adhurar tjetër me meritë përveç All-llahut Një dhe të Pashoq, Atij i takon Sundimi dhe Lav-dërimi dhe Ai është i Plotfuqishëm mbi çdo send. Falënderimi i takon Allahut, i Madhërishtëm goftë Allahu, s’ka të adhurar tjetër me meritë përveç Allahut, Allahu është më i Madhi, s’ka ndryshim e as fuqi pa ndihmën e Allahut të Lartmadhërishtëm, - pastaj lutet dhe thotë: "O Zoti im, më fal.", kur lutet me këtë dua Allahu do t’i përgjigjet, nëse merr avdes dhe falet do t’i pranohet namazi.

⁷ - O Zot im, s’ka asgjë të lehtë, përveç asaj që Ti e ke bërë të lehtë dhe Ti nëse dëshiron e bën të lehtë pikëllimin.

⁸ (O Zoti im, kërkoi mbrojtjen Tënde nga brengat dhe dëshpërimi, nga paafësia dhe dembelia, nga koprancia dhe frika, si dhe nga zhytja në borxhe dhe shtypja e njerëzve.)

	Dhe kur del prej saj thotë: <i>Gufráneke</i> . (Faljen Tënde kërkoj, o Zot!)
Cytjet në namaz	“Ai është shejtani të cilin e quajnë “Khanzeb”, kur ta ndjesh kërkoj mbrojtjen Allahut prej tij dhe në të majtën tënde pështy tri herë.”
Në sexhde	<i>All-llahumme-gfir lí dhenbí kul-lehú, díkkahu ue xhil-lehu, ue euvelehu ue áhirehu ue ‘aláni-jetehú ue sirrah.</i> ² <i>Subhánek-All-llahumme Rabbená ue bi-hamdíke, All-llahumme-gfirli.</i> ³ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ ، وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ ، لَا أَحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ. <i>All-llahumme inní e’údhú bí ridáke min sehatik, ue bí muáfátíke min ‘ukúbetik, ue e’ú-dhu bíke minke, lá uhsí thenáen Alejke, Ente kemá ethnejte alá Nefsíke.</i> ⁴
Sexhdja e tilavetit (gjatë leximit Kuran)	“ <i>Sexhede</i> سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَسَمِعَهُ وَبَصَرَهُ بِحَوْلِهِ وَقُوَّتِهِ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ <i>uexhhi lil-ledhi halekahu ue shekka sem’ahu ue besarehu bi haulihi ue kuuvetihi [Fetebarek-All-llahu Ahsenul-Halikín].</i> ⁵
Hapja e namazit	اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ ، اللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُنَقِّي الْقُوتُ الأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ ، اللَّهُمَّ اغْسِلْنِي مِنَ خَطَايَايَ بِالْقَلْجِ وَالْمَاءِ وَالْبُرِّدِ. <i>All-lláhumme bá’íd bejni ue bejne hatájáje kemá bá’áde bejnel-meshriki uel-magrib, All-lláhumme nekkini min hatájáje kemá junekkáth- theubul -ebjedu mined-denes, All-lláhum-me Igsilni min hatájáje bil mái ueth-thelxhi uel-beredi.</i> ⁶
Mbyllja e namazit	اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ، ظُلْمًا كَثِيرًا وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَأَرْحَمَنِي ، إِنَّكَ أَنْتَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ. <i>All-llahumme inní dhalemtu nefsí dhulmen kethiren, ue la jagfirudh-dhunube il-la Ente, fagfirli magfireten min ‘indíke uer-hamni in-neke Entel-Gafurur-Rahím.</i> ⁷
Pas namazit	<i>All-llahumme e’inní ‘al Dhíkrike ue shúkrike ue husni ‘ibadetíke.</i> ⁸ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ ، وَالْفَقْرِ ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ. <i>All-llahumme inní eúdhú bíke mineñ- kufri uel-fakr ue e’údhú bíke min adhábil-kabr</i> ⁹
Ai që të bën ndonjë të mirë	“ Atij që i bëjnë një të mirë dhe ai i thotë: “ <i>Allahu ta shpërbleftë me të mira</i> ” e ka përmbushur më së miri falënderimin.” Ndërsa tjetri ia kthen duke thënë: “Edhe ty të shpërbleftë” ose “Edhe ty”
Kur shikon shiun	اللَّهُمَّ صَبِّأْنَا فِعَا. <i>All-llahumme sajjiben náfi’an.</i> ¹⁰ مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ. <i>“Mutirna bí fadlil-lahi ve rahmetih.”</i> ¹

¹ (Me emrin e Allahut, O Zot, kërkoj mbrojtjen Tënde nga djalli dhe djallja dhe nga çdo vepër e ndyrë) E përcjellin Buhariu 1/45 dhe Muslimi 1/283. Shtojcën (Bismil-lah) në fillim të hadithit e transmeton Seid ibën Mensuri (Fet-hul-Bari 1/244).

² (O Zoti im, m'i fal mua të gjitha gjynahet, të voglat dhe të mëdhatë, të parat dhe të fundit, që i kam bërë haptas apo fshehtas!

³ I Madhërishtëm qofsh, o Allah, Zoti ynë, Ty të takon falënderimi; O Allah, më fal mua!

⁴ (O Zoti im, kërkoj strehim me anë të kënaqësisë Tënde nga hidhërimi Yt dhe me faljen Tënde nga dënimi Yt. Kërkoj mbrojtjen Tënde nga Ti. Unë nuk mund të të madhëroj siç e meriton Ti; Ti je i Madhërishtëm ashtu siç e ke përshkruar Vetën.)

⁵ - Fytyra ime i bën sexhde Atij që e ka krijuar dhe në të ka formuar dëgjimin dhe shikimin e saj me pushtetin dhe fuqinë e Tij. I Madhëruar qoftë Allahu, Krijuesi më i Mirë!

⁶ (O Zoti im, më largo nga gjynahet e mia, ashtu siç e ke larguar lindjen nga perëndimi! O Zoti im, më pastro prej gjynaheve të mia, ashtu si pastrohet rroba e bardhë nga njollat! O Zoti im, më pastro mua prej gjynaheve të mia me ujë, borë dhe akull.

⁷ (O Zoti im, unë i kam bërë vetes shumë padrejtësi dhe gjynahet nuk i fal askush tjetër përveç Teje, prandaj të lutem më fal mua me faljen Tënde dhe më mëshiro. Vërtet, Ti je Falësi dhe i Mëshirshmi.)

⁸ (Zoti im, më ndihmo të të përmend e të të falënderoj dhe ma bëj të mundur të të adhuroj sa më mirë.)

⁹ (O Zot! Unë kërkoj mbrojtjen Tënde nga kufri, nga varfëria dhe nga dënimi i varrit!).

¹⁰ (O Zot bëje këtë shi të begatshëm, të dobishëm!) (dy ose tri herë.)

Kur fryn erë e fortë	اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا وَخَيْرَ مَا فِيهَا وَخَيْرَ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا ، وَشَرِّ مَا فِيهَا وَشَرِّ مَا أُرْسِلَتْ بِهِ. “All-llahumme inni es`eluke hajreha ue hajre ma fiha, ue hajre ma ursilet bihi, ue e`udhu bike min sherriha ue sherri ma fiha, ue sherri ma ursilet bihi.” ²
Kur shikojmë hënën e re.	اللَّهُمَّ أَهْلُهُ عَلَيْنَا بِالْأَمْنِ ، وَالْإِيمَانِ وَالسَّلَامَةِ وَالْإِسْلَامِ ، وَالتَّوْفِيقِ لِمَا نَحِبُّ وَتَرْضَى رَبُّنَا وَرَبُّكَ اللَّهُ All-llahumme ehil-lehu `alejna bil-emni uel-`imani, ves-selameti uel-Islami, hilâlu hajrin ue rushdin, Rabbî ue Rabbuk-All-llah. ³
Kur i japim lamtumirën një udhëtari	اللَّهُمَّ اسْتَوْذِعْ اللَّهُ دِينَكَ وَأَمَانَتَكَ ، وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكَ. “Esteudi`ull-lahe dîneke ue emânetek, ue khauâtime amelike.” ⁴
Kur shikon diçka që e don apo e urren	Kur Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-jem) shikonte diçka që e gëzonte thoshte: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي بِنِعْمَتِهِ تَتِمُّ الصَّالِحَاتُ. “Elhamdulil-lahi el-ledhî bini`metihi tetim-mu es-sâsilhât” ⁶ ndërsa kur shikonte diçka që nuk e pëlqente thoshte: الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ. “Elhamdulil-lahi alâ kul-li hâlin” ⁷
Duaja e udhëtimit	اللَّهُ أَكْبَرُ ، اللَّهُ أَكْبَرُ ، اللَّهُ أَكْبَرُ سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبَرِّ وَالتَّقْوَى ، وَمِنْ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى ، اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاظْمِرْ عَلَيْنَا رَحْمَةً ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ ، وَالْخَلِيقَةَ فِي الْأَهْلِ ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ غَثِّ السَّفَرِ ، وَكَأَثَرِ الْمُنْظَرِ وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ All-llahu ekber, All-llahu ekber, All-llahu ekber! Subhanel-ledhi seh-hare lena hadha ue ma kunna lehu mukrinîn ue innâ ilâ Rabbina le munkalibûn. All-llahume innâ nes`eluke fi seferina hadha el-birre uet-takua ue minel`ameli ma terdá, All-llahume hevvin `alejna seferena hadha uetui `anna bu`deh, All-llahume entes-sahibu fis-sefer uel-halifetu fil ehl, All-llahume inni e`udhu bike min ua`ethais-sefer ue keâbetil-mendhar ue sú`il-munkalebi fil-mali uel-ehl. ⁸ Ndërsa kur kthehet thotë po të njëjtën dua dhe shton: أَيُّوْنَ تَأْتِيُوْنَ عَبْدُوْنَ لِرَبِّنَا حَامِدُوْنَ. “`Ajibûn táibûn `ábidûn li Rabbina hámidûn.” ⁹

¹ (U furnizuar me shi, me mirësinë dhe mëshirën e Allahut.) Më pas lutet me çdo gjë që dëshiron, sepse kur zbret shiu duaja është e pranuar.

² (O Zot, kërkoj nga Ti të mirën e saj, të mirën që vjen prej saj, të mirën që është dërguar me të dhe më mbro nga e keqja e saj, nga e keqja që vjen prej saj dhe nga e keqja që është dërguar me të.)

³ (O Zot, na mundëso që këtë hënë të re ta presim me qetësi dhe besim, me shpëtim dhe me nënshtrim (ndaj urdhrave të Allahut). Qofsh hënë e mirësisë dhe e udhëzimit. Zoti ynë dhe i yti është Allahu!).

⁴ (Në mbrojtjen e Allahut qofshin feja jote, besa jote dhe përfundimi i punëve tuaja.)

⁵ (Qofshi nën mbrojtjen e Allahut, tek Ai nuk humbin gjërat e lëna në dorëzim!).

⁶ (Falënderimi i takon Allahut që me mirësinë e Tij plotësohen të mirat!)

⁷ **(Falenderimi në çdo situatë i takon Allahut.)**

⁸ [(Allahu është më i Madhi!) 3 herë]

⁹ (I Lartmadhëruar qoftë Ai që i nënshtroi këto për ne, sepse ne nuk do të kishim pasur mundësi ta bënim këtë. Ne me të vërtetë tek Zoti ynë do të kthehemi. O Zoti ynë, të lutemi që në këtë udhëtim tonin të na mundësosh të bëjmë mirësi dhe të jemi të devotshëm e të bëjmë vepra me të cilat Ti je i kënaqur. O Zoti ynë, na e lehtëso këtë udhëtim tonin dhe rrugën na e bëj të rehatshme. O Zoti ynë, Ti je shoqëruar në udhëtim dhe mbrojtës i familjes sonë. O Zoti im, kërkoj që të më mbrosh nga vështirësitë e udhëtimit, nga fytyra e pikëlluar dhe nga fatkeqësitë në pasuri dhe në familje.

⁹ (U kthjem të penduar dhe të përkushtuar dhe Zotin tonë duke e falënderuar.)

Kur shkojmë për të fjetur

«اللَّهُمَّ اسَلِّمْتَ نَفْسِي إِلَيْكَ وَفَوَضْتَ أَمْرِي إِلَيْكَ وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ وَرَغِبْتُ إِلَيْكَ لَا مَلْجَأَ وَلَا مَتَجًا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ
أَمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ»

*“All-llahumme eslemtu nefsi ilejke ue feu-uedtu emri ilejke ue uexh-xhehtu uexhhî
Ilejke, ue elxhe`tu dhahrî ilejke, rahbeten ue ragbeten Ilejke, la melxhe`e ue la
menxhâ minke il-la ilejke, amentu bi kitabikel-ledhi enzelte ue bi nebijikel-ledhi
erselte.”*¹

*“Elhamdulillah-lahil-ledhi et`amena
ue sekana, ue kefanâ, ue avânâ, fe kem mim-men la kâfije lehu ue la mu`ui”*²

*“All-llahumme kini`adhabeke jeume teb`athu ibadeke.”*³

بِاسْمِكَ رَبِّ وَصَعْتُ جَنِّي وَبِكَ أَرْفَعُهُ إِنْ أَمْسَكَتَ نَفْسِي فَأَرْحَمْهَا وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ.
*“Suhaneke-llahum-me, Bismike Rabbî bike ueda`tu xhenbi ue bike erfeuhû. In
emsekte nefsi fegfirleha ue in erselteha fahfedhha bima tahfedhu bihi ibadekes-
sâlihîn.”*⁴

*“I fryn dy duarve, lexon mbi to dy suret mbrojtëse (suret e fundit nga
Kurani) dhe me to fërkon mbarë trupin e tij.*

Dalja për të falur namaz

اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا ، وَفِي لِسَانِي نُورًا ، وَفِي سَمْعِي نُورًا ، وَفِي بَصَرِي نُورًا ، وَفِي قُوَّتِي نُورًا وَمِنْ نُورِهِ تَحِيٍّ ، نُورًا ، وَعِزٍّ
يَمِينِ نُورًا ، وَعِزٍّ شِمَالِي نُورًا ، وَمِنْ أَمَلِي نُورًا وَمِنْ خَلْفِي نُورًا ، وَاجْعَلْ فِي نَفْسِي نُورًا ، وَأَعْظِمْ لِي نُورًا ، وَأَعْظِمْ لِي نُورًا ،
وَاجْعَلْ لِي نُورًا ، وَاجْعَلْ نُورًا ، اللَّهُمَّ أَعْظِمْ نُورًا ، وَاجْعَلْ فِي عَصَايَ نُورًا ، وَفِي لِحْمِي نُورًا ، وَفِي دَمِي نُورًا ، وَفِي شَعْرِي
نُورًا ، وَفِي بَشَرِي نُورًا .

*All-llâhumme-xh`al fî kalbî nûra, ue fî lisanî nûra, ue fî sem`i nûra, ue fî besarî
nûra, ue min feuki nûra, ue min tahti nûra, ue an jemîni nûra, ue an shîmali nûra,
ue min emâmi nûra, ue min halfî nûra, ue-xh`al fî nefsi nûra, ue a`dhim lî nûra, ue
`adh-dhim lî nûra, ue-xh`al-lî nûra, ue-xh`al-nî nûra, All-llâhumme aëtini nûra, ue-
xh`al fî asabî nûra, ue fî lahmî nûra, ue fî demî nûra ue fî sha`rî nûra ue fî besherî
nûra.*⁵

¹ (O Zoti im, shpirtin tim ta dorëzova Ty. Ty ta kam dorëzuar çështjen time dhe fytyrën time e ktheva nga Ti. Te Ti strehova shpinën time. S'ka shpëtim dhe as strehim përveçse të Ti. Unë kam besuar Librin Tënd, të cilin e ke zbritur (Kurani) dhe e kam besuar lajmëtarin që dërgove.)
² (Falënderimi i goftë Allahut, që na jep të hamë dhe të pimë, na jep veshmbathje dhe na strehon. Sa të atillë ka që nuk kanë as veshmbathje e as strehim.)
³ (O Zoti im, më ruaj prej dënimit Tënd, ditën kur do t'i ringjallësh robërit e Tu.)
⁴ (I Lartësuar qofsh, o Allahu im! o Zoti im, unë me emrin Tënd bie në gjumë dhe me emrin Tënd ngrihem. Nëse ma merr shpirtin, ma mëshiro, e nëse e dërgon (në trupin tim), ma mbro, sikurse i mbron robërit e Tu të mirë.) “Nuk bie të fle pa lexuar “Elif Lam Mim” (suren Sexhde) dhe “Tebâarakelmulk” (suren Tebarek)
⁵ - O Zoti im! Më jep dritë në zemër, në gjuhë, në dëgjim, në shikim, bëj dritë përmbi mua, edhe nën mua, nga ana ime e djathtë dhe nga ana ime e majtë, para dhe prapa, bëj dritë brenda meje, ma madhështo dhe ma zmadho mua dritën, më bëj dritë dhe më ndriço. O Zoti im, m'i ndriço venat, ma ndriço mishin, gjakun tim, m'i ndriço flokët dhe lëkurën time. E përcjellin Buhariu 11/116, Muslimi 1/526, 529, 530.

Kur dëshirojmë të vendosim për një gëshenje	<p>"Kur dikush nga ju dëshiron të vendosë për një punë, le të falë dy rekate namaz (nafile) dhe pastaj le të thotë:</p> <p>اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَغِيْرُكَ بِعِلْمِكَ ، وَأَسْتَفْذِرُكَ بِقُدْرَتِكَ ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ ، وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ ، وَأَنْتَ عَلَامُ الْغُيُوبِ ، اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ - ويسمي حاجته - خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي فَاقْدِرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ ، وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدِرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ أَرْضِنِي بِهِ .</p> <p>"All-llahume inni estehiruke bi 'ilmike ue estakdiruke bi kudretike ue es'eluke min fadlikel-'adhim, fe inneke takdiru ue la akdiru, ue ta'lemu ue la a'elemu ue ente al-lamul gujub. All-llahume in kunte ta'elemu enne hadhel emru - (thekson nevojën e tij) - hajrun li fi dinî ue me'ashi ue 'akibeti emri 'axhilihi ue axhilihi fakdirhu li ue jessir-hu li thumme barik li fihi. Ue in kunte ta'-elemu enne hadhel emru - (thekson nevojën e tij) - sherrun li fi dinî ue me'ashi ue 'akibeti emri 'axhilihi ue axhilihi, fasrifhu anni vesrifni anhu uakdir lejel-hajra hajthu kane thumme erdinî bih. "¹</p>
Lutja në namazin e	<p>اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ ، وَعَافِهِ ، وَأَعْفِ عَنِّهِ وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ ، وَأَغْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالطَّلْحِ وَالْبَرَدِ ، وَتَقَهَّ مِنْ الْخَطِيئَاتِ كَمَا تَقَيَّتِ الْقَوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنْبِيرِ ، وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ وَأَهْلًا خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ وَزَوْجًا خَيْرًا مِنْ زَوْجِهِ ، وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ ، وَأَعِدْهُ مِنَ عَذَابِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ النَّارِ</p> <p>"All-llahumme-gfir lehu uer-hamhu ue afihi ua'fu 'anhu, ue Ekrim nuzulehu, ue ues-si' mud-halehu, uagsilhu bil-mai ueth-thelxhi uel-beredi, ue nekkihi minel-hataja kema nekkajte eth-theubel-ebjeda mined-denesi, ue ebdil-hu daren hajren min darihi ue ehlen hajren min ehlihi ue zeuxhen hajren min zeuxhihi, ue edhilul-xhennete ue e'idhhu min 'adhabil-kabr ue'adhabin-nar. "²</p>
Largimi i brengës	<p>"Atë që e godet ndonjë brengë dhe thotë:</p> <p>اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ وَإِنُّ عَبْدُكَ وَإِنُّ أَمْتِكَ نَاصِبَتِي بِيَدِكَ مَاضٍ فِي حُكْمِكَ عَدْلٌ فِي قَضَائِكَ أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ سَمِّيَتْ بِهِ نَفْسُكَ أَوْ عَلِمَتْهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ أَوْ اسْتَأْذَنْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رِبِيْعَ قَلْبِي وَنُوْرَ صَدْرِي وَجِلَاءَ حُزْنِي وَذَهَابَ هَمِّي</p> <p>"All-llahume inni 'abduke uebnu 'abdike uebnu emmetike, nasijeti bijedike, madin fije hukmuke, 'adlun fije kadauke, es'eluke bi kul-li ismin huue lek semmejte bihi nefsek eu enzeltehu fi kitabik eu 'al-lemtehu ehaden min halkik, eu iste'therte bihi fi 'ilmil-gajbi 'indek, en texh'alel-Kur'ane rebi'a kalbi ue nure sadri ue xhelaehuzni ue dhehabe hemmi. "³</p>

¹ (O Zoti im, me diturinë Tënde kërkoj mbarësi. Prej fuqisë Tënde kërkoj ndihmë; kërkoj nga të mirat e Tua të shumta, sepse Ti ke mundësi, kurse unë s'kam mundësi, Ti di çdo gjë, kurse unë nuk di, Ti je Ai që i di të fshehtat. O Zot, nëse kjo punë imja (thekson nevojën e tij), është e dobishme për fenë dhe jetën time, për të tashmen dhe të ardhmen, ma mundëso realizimin e saj, ma lehtëso dhe më beko në të. E nëse kjo punë është e dëmshme për fenë dhe jetën time, për të tashmen dhe të ardhmen, largoje nga unë dhe më largo mua prej saj e më jep mirësinë (mbarësinë) kudo që të jetë dhe më bëj të jem i kënaqur me të.)

² (O Zot, mbuloja gjynahet dhe mëshiroje, shpëtoje dhe fale, vendin bëja të mirë, hyrjen zgjeroja, pastroje atë me ujë, borë dhe akull, pastroje nga gjynahet, ashtu siç e pastron robën e bardhë nga njollat, zëvendësoja shtëpinë me një shtëpi më të mirë, familjen me një familje më të mirë, bashkëshortin(ten) me një më të mirë, fute në xhenet, mbroje nga dënimi i varrit dhe nga dënimi i zjarrit!)

³ (O Zoti im, unë jam rob i Yt e biri i robit dhe i robëreshës Tënde, balli im është në dorën Tënde. Vendimi Yt mbi mua do të përmbushet. Gjykimi Yt ndaj është i drejtë. Të lutem me çdo emër me të cilin e ke emëruar Vetën Tënde, ose që e ke zbritur në librin Tënd, ose ia ke mësuar dikujt prej krijesave të Tua, a e ke mbajtur të fshehur në diturinë Tënde, bëje Kuranin pranverë të zemrës sime dhe dritë të gjoksit tim, largim për pikëllimin dhe dëshpërimin tim.) Allahu do t'ia largojë brengën dhe mërzinë e tij dhe në vend të tyre do të sjellë gëzim.)

Tregtia

Allahu njeriun e ngriti përmbi krijesat e tjera. Ai e veçoi atë me mirësinë e të folurit, mjet të së cilës bëri gjuhën, e cila është mirësi që përdoret për synime të mira dhe të këqija. Ai që e përdor për qëllime të mira do të arrijë lumturinë e kësaj bote dhe vende të larta në Botën tjetër, ndërkaq ai që e përdor për qëllime jo të mira fatkeqësia dhe shkatërrimi do ta ndjekë nga pas. Gjëja më e mirë që mund të fitojmë nga koha është leximi i Kuranit dhe më pas vjen *dhikri* (lavdërimi i Allahut me gjuhë dhe me zemër).

Vlera e *dhikrit* të Allahut: për vlerën e tij kanë ardhur shumë hadithe, prej të cilëve janë: “A t’u tregoj për veprën tuaj më të mirë, më të pastër (apo që shumëfishohet më shumë) te Zoti juaj, që ju ngre në shkallët më të larta, që është më mirë për ju se të shpenzoni ar dhe argjend, që është më e mirë për ju se të takoni armikun tuaj e t’i luftoni e t’ju luftojë?” Thanë: “Gjithsesi, o i Dërguari i Allahut.” Tha: “**Dhikri i Allahut.**”¹

Dhe: “**Shembulli i atij që e përmend Zotin e tij dhe i atij që nuk bën Dhikër Zotin e tij, është sikurse shembulli i të gjallit dhe i të vdekurit.**”² Si dhe thënia e Allahut të Madhëruar në një hadith *kudsij*: “**Unë jam te mendimi i robit tim për Mua. Unë jam me të kur më kujton, nëse me kujton në vetvete edhe Unë e kujtoj në vetvete, nëse më kujton para të tjerëve Unë e kujtoj tek më të mirë se ata, nëse më afrohet një pëllëmbë, Unë i afrohem një krah.**”³ Dhe: “Ua kanë kaluar *mufer-ridunët*.” Thanë: “Kush janë *mufer-ridunët*, o i Dërguari i Allahut?” Tha: “Ata dhe ato që e kujtojnë shumë Allahun.”⁴ Si edhe thënia tjetër e tij teksa po këshillonte njërin prej shokëve të vet: “Gjuha jote të mos pushojë së njomuri me *dhikrin* e Allahut.”⁵ Si edhe shumë hadithe të tjera.

Shumëfishimi i shpërblimit: shpërblimi i veprave të mira shumëfishohet sikurse edhe leximi i Kuranit; kjo në varësi të dy gjërave: **1)** sipas besimit, sinjeritetit, dashurisë për Allahun dhe gjërave që i pasojnë ato. **2)** sipas përsiatjes së zemrës gjatë *Dhikrit*, duke mos qenë vetëm me gjuhë. Nëse këto dy gjëra plotësohen, Allahu i shlyen të këqijat, e jep të plotë shpërblimin, apo e zvogëlon atë në varësi të plotësisimit të atyre kushteve.

Dobitë e dhikrit: Dijetari islam Ibn Tejmije thotë: “*Dhikri* për zemrën është si uji për peshkun, si mund të jetë gjendja e peshkut pa ujë?!”

- **Dhikri:** trashëgon dashurinë për Allahun, afrimin me Të, arritjen e kënaqësisë së Tij, ndjesinë se Ai të shikon, pendesën, kthimin tek Ai, perceptimin e madhështisë së Tij dhe ai ndihmon gjithashtu për t’iu bindur Atij sa më shumë.

- **Dhikri** largon nga zemra brengosjen, pikëllimin dhe sjellë gëzimin. Ai i jep zemrës jetë, fuqi dhe dëlirësi.

¹ Tirmidhiju.

² Fet-hul Bari 11/208 dhe Muslimi 1/539, me këtë version: [Shembulli i shtëpisë në të cilën përmendet Allahu dhe i shtëpisë në të cilën nuk përmendet Allahu është sikurse shembulli i të gjallit dhe i të vdekurit.]

³ Buhariu.

⁴ Muslimi.

⁵ Tirmidhiju.

- Zemra ka një boshllëk, të cilën e plotëson vetëm *Dhikri i Allahut*. Ajo ka një ngurtësi, të cilën e zbut vetëm *Dhikri i Allahut*.
- Ai është shëruesi i zemrës, ilaç i saj, fuqia dhe kënaqësia që nuk gjen të ngjashme me të, ndërkohë që shkujdesja është sëmundje e saj.
- Pakësimi i tij është tregues i dyfytërisë, ndërkaq shumimi i tij është argument për fuqinë e besimit, çiltërsi ndaj dashurisë për Allahun, sepse ai që do diçka e përmend atë sa më shumë.
- Kur robi e njeh Allahun dhe e kujton Atë në kohë rehatie, Allahu do ta kujtojë atë në kohë vështirësie, sidomos në çastet e vdekjes dhe dhimbjet e saj.
- *Dhikri i Allahut* është shkak për shpëtim nga dënimi i Allahut, për zbritjen e qetësisë, për mbulimin me mëshirë dhe për kërkimin falje për të nga melaiket.
- Kur njeriu merret me të, ai mënjanon gjuhën nga kotësitë, thashethemet, gënjeshttrat, e nga gjëra të tjera të papëlqyeshme e të ndaluara.
- *Dhikri i Allahut* është nga *ibadetet* më të thjeshta, më të vlerësuara dhe më të shpërblyera. Ai është mbjellja e Xhenetit.
- Ai e vesh përkujtuesin me autoritet, ëmbëlsi dhe shkëlqim të fytyrës. Ai është dritë në këtë botë dhe në varr, si edhe në vendin e premtuar (në Botën tjetër).
- Ai shkakton lavdërimin dhe lartësimin e Allahut dhe të melaikëve të Tij mbi personin që bën *Dhikr*. Allahu i Madhëruar u krenohet melaikëve me ata që bëjnë *Dhikr*.
- Më të mirët e atyre që bëjnë vepra të mira janë ata që i bëjnë më shumë *Dhikër* Allahut të Lartësuar. Agjëruesit më të mirë për shembull janë ata që bëjnë më shumë *Dhikër* gjatë agjërimit të tyre.
- *Dhikri* bën të lehtë atë që është e vështirë, lehtëson atë që është e mundimshme. Ai sjellë rizkun (furnizimin) dhe forcon trupin.
- Ai përzë shejtanin, e shkul atë me gjithë rrënjë, e poshtëron dhe e nënçmon.

Dhikri ditor i mëngjesit dhe i mbrëmjes

N	Dhikri ditor: të thuash...	Koha dhe herë:	Vlera dhe dobia
1	Ajeti i Kursij ¹	Në mëngjes dhe në darkë, para fjetjes dhe pas namazeve farze	Nuk i afrohet shejtani besimtarit dhe është shkak për hyrjen në Xhenet
2	Dy ajete e fundit të sures Bekareh ²	Një herë në natë dhe në shtëpi mund të lexohet në çdo kohë	I mjafton nga çdo e keqe.
3	Këndimi i “El-Ihlas”, “El-Felek” dhe “En-Nas”.	Tri herë në mëngjes dhe tri herë në mbrëmje.	I mjaftojnë për çdo gjë.
4	<i>Bismil-lahil-ledhi la jedur-ru me`asmih shej`un fil-ardi ue la fis-semai ue huues-semiul-`alim.</i> ³	Tri herë në mëngjes dhe tri herë në mbrëmje.	Nuk do ta godasë papritur asnjë sprovë dhe nuk do ta dëmtojë asgjë.
5	<i>E`udhu bi kelimatil-lahit-tammati min sherri ma halak.</i> ⁴	Tri herë në mëngjes dhe tri herë në mbrëmje, si edhe për atë që shkon apo qëndron në një vend.	Mbron vendet nga çdo e keqe.
6	<i>HasbijAll-llahu la Ilahe il-la hu(ve), `Alejhi teuekkeltu ue Huue Rabbul-`arshil-`adhim.</i> ⁵	Shtatë herë në mëngjes dhe shtatë herë në mbrëmje.	Allahu do ta çlirojë nga shqetësimet e kësaj bote dhe të Botës Tjetër.
7	<i>Redijtu bil-lahi Rabben ue bil-Islami dinen, ue bi Muhammedin nebijjen.</i> ⁶	Tri herë në mëngjes dhe tri herë në mbrëmje.	Është “detyrë” e Allahut që ta kënaqë atë.
8	<i>Ndërsa në mbrëmje thotë: Allahum-me bike asbahnâ ue bike emsejna ue bike nahjâ ue bike nemitu ue ilejke en-nushûru.</i> ⁷	<i>اللَّهُمَّ بِكَ أَمْسَيْنَا وَبِكَ نَحْيَا وَبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ النُّشُورُ</i> ⁸	Në mëngjes dhe në mbrëmjeja. Transmetohet se jemi të nxitur për ta thënë këtë.

﴿ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴾
 ﴿ آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَكَيْتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نَفِرُ مِنْ بَيْتٍ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ ﴾
 ﴿ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴾
 ﴿ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴾

³ - Me emrin e Allahut, me Emrin e Atij që nuk të bën dëm asgjë në tokë e as në qiell, Ai që dëgjon shumë dhe di çdo send.
⁴ - Kërkoj mbrojtje me fjalët e përsosura të Allahut nga sherri (e keqja) që ka krijuar.
⁵ - Më mjafton mua Allahu; s'ka të adhuruar tjetër përveç Tij. Tek Ai jam mbështetur dhe Ai është Zoti i Arshit të Madh.
⁶ - Jam i kënaqur që Zoti im është Allahu, feja ime është Islami dhe Pejgamberi im Muhamedi.
⁷ (O Zot nëpërmjet Teje gdhihemi dhe nëpërmjet Teje ngrysemi dhe kthimi do të jetë tek Ti.)
⁸ (O Zot nëpërmjet Teje u ngrysëm dhe nëpërmjet Teje u gdhimë dhe kthimi do të jetë tek Ti.)

<p>9 <i>Asbahna¹ ala fitretil-Islam ue ala kelimetil-Ihlas, ue ala dini nebijjina Muhammedin, ue ala mil-leti ebina Ibrahim Hanifen muslimen ue ma kane minel-mushrikin.²</i></p>	<p>Në mëngjes.</p>	<p>Pejgamberi lutej me to.</p>
<p>10 <i>All-llahume ma asbaha bij³ min ni'metin eu bi ehadin min halkike, fe minke uahdeke la sherike leke, fe lekel-hamdu ue lekesh-shukru.⁴</i></p>	<p>Në mëngjes dhe në mbrëmje.</p>	<p>Ka përmbushur falënderimin e ditës dhe të natës.</p>
<p>11 <i>All-llahumme inni asbahtu⁵ ush-hiduke, ue ush-hiduhamelete Arshike ue Melaike teke ue xhemia khalkike, Enneke EntAll-llahu la Ila-he il-la Ente uahdeke la sherike Lek, ue enne Muhammeden abduke ue resuluke.⁶</i></p>	<p>Katër herë në mëngjes dhe katër herë në mbrëmje.</p>	<p>Ai që e thotë katër herë Allahu do ta shpëtojë nga zjarri.</p>
<p>12 <i>All-llahume fatires-semauati uel-ardi alimel-gajbi ueshshehadeti, Rabbe kul-li shej'in ue melikehu, eshhedu en la Ilahe il-la ente, eûdhu bike min sherri nefsi ue sherrishshejtani ue shirkihî ue en akterife alâ nefsi su`en eu exhurrahu ila muslim.⁷</i></p>	<p>Në mëngjes dhe në mbrëmje, si edhe kur shkojmë për të fjetur.</p>	<p>E mbron nga cytjet e Shejtanit.</p>
<p>13 <i>All-llahumme inni e'udhu bike minel-hemmi uel-hazeni, ue e'udhu bike minel-'axhzi uel-keseli, ue e'udhu bike minel-xhubni uel-buhli, ue e'udhu bike min galebetid-dejni ue kahrir-rixhâli.⁸</i></p>	<p>Një herë në mëngjes dhe një herë në mbrëmje.</p>	<p>Largon brengën dhe dëshpërimin, si edhe shlyen borxhin.</p>

¹ Ndërsa në mbrëmje thotë: "Emsejna ala fitretil-Islam...".

² (U gdhimë në natyrshmërinë islame, në fjalën e sinqertë (LA ILAHE IL-LALL-LLAH), në fenë e Pejgamberit tonë, Muhamedit, dhe në fenë e babait tonë Ibrahimit, i cili ka qenë besim-drejtë, mysliman e nuk ka qenë prej mushrikëve (idhujtarëve).

³ Ndërsa në mbrëmje thotë: **All-llahumme ma emsa bi...**

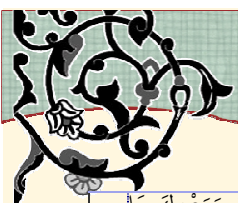
⁴ - O Zoti im, ajo që më është dhënë mua ose ndonjëres prej krijesave të Tua nga begatitë është vetëm nga Ti, që je i Pashoq; Ty të qofshin lavdërimi dhe falënderimi.

⁵ Ndërsa në mbrëmje thotë: **All-llahumme inni emsej-tu...**

⁶ - O Zoti im, unë gdhiva duke të bërë Dëshmitar Ty dhe mbajtësit e Arshit Tënd, melaike e Tu dhe të gjitha krijesat e Tua, se vërtet Ti je Allahu i Vetëm, s'ka të adhuroar tjetër me meritë përveç Teje, Ti je i Vetëm dhe i Pashoq dhe dëshmoj se Muhamedi është rob dhe i Dërguari im.

⁷ - O Zoti im, Krijuesi i qiejve dhe i Tokës! Ti je Ai, që i di të fshehtat dhe të dukshmet, Zot i çdo sendi dhe Mbizotërues i saj, dëshmoj se nuk ka të adhuroar tjetër përveç Teje; kërkoj mbrojtjen Tëndë nga e keqja e vetes sime dhe nga e keqja e djallit dhe shirku i tij, dhe kërkoj të më mbrosh që as vetvetes e as ndonjë myslimani të mos i bëj keq.

⁸ (O Zoti im, kërkoj mbrojtjen Tëndë nga brengat dhe dëshpërimi, dhe kërkoj mbrojtjen Tëndë nga paaftësia dhe dembelia, dhe kërkoj mbrojtjen Tëndë nga frika dhe koprracia, dhe kërkoj mbrojtjen Tëndë nga zhytja në borxhe dhe shtypja i njerëzve.)

14	<p>اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ بُخْرٍ مَا صَنَعْتُ أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ بِدُنْيِي فَأَغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ</p> <p>All-llahume ente Rabbi la Ilahe il-la ente halakteni ue ene abduke ue ene ala ahdiqe ue ua'dike mesteta'tu eûdhu bike min sherri na sana'tu eb`u leke bi ni`metike alej je ue ebû`u bi dhenbî fagfir li fe innehû la jagfirudh-dhu-nûbe il-la Ente.¹</p>	Duaja më e mirë për të kërkuar falje në mëngjes dhe në mbrëmje.	Kush e thotë gjatë ditës me plot zemër dhe vdes atë ditë, ose në mbrëmje dhe vdes atë natë, ai është prej banorëve të Xhenetit.
15	<p>يَا حَيُّ يَا قَيُّمُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ اصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ وَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ</p> <p>Ja Hajju ja Kajjûmu bi rahmetike estegîthu aslih li she`nî kul-leha ue la tekilnî ilâ nefsi tarfete ajnin.²</p>	Në mëngjes dhe në mbrëmje.	Me këtë lutje këshilloi të bijën e vet (Fatimen) Pejgamberi.
16	<p>اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَدَنِي اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي سَمْعِي اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَصَرِي ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ . اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَالْفَقْرِ ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ .</p> <p>All-llahume âfini fi bedeni, All-llâhume âfini fi sem`i, All-llahume âfini fi besari, la ilahe il-la ente, e`udhu bike minel-kufëri uel-fakri, ue e`udhu bike min adhabil-kabr, la ilahe il-la ente³</p>	Tri herë në mëngjes dhe tri herë në mbrëmje.	Na përcillet se Pejgamberi lutej me këtë.
17	<p>اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي دِينِي ، وَدُنْيَايَ وَأَهْلِي ، وَمَالِي ، اللَّهُمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِي ، وَآمِنْ رَوْعَاتِي ، اللَّهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيْ ، وَمِنْ خَلْفِي ، وَعَنْ يَمِينِي ، وَعَنْ شِمَالِي ، وَمِنْ قَوْفِي ، وَأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي .</p> <p>All-llahume inni es`elukel`afue uel`afijete fid-dunja uel-ahireh, All-llahume inni es`elukel`afue uel`âfijete fi dîni ue dunjaje ue ehli ue mali. All-llahumes-tur âurâtî ue âmin rau`ati. All-llahumehfedhni min bejni jedejje ue min halfi ue an jemînî ue an shimâlî ue min feukî ue eûdhu bike en ugtâle min tahtî.⁴</p>	Në mëngjes dhe në mbrëmje.	Asnjëherë Pejgamberi - sal- lAllahu alejhi ue sel-lem!- nuk i linte këto fjalë kur ngrysej dhe kur gdhihej.
18	<p>سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ عَدَدَ خَلْقِهِ وَرِضَا نَفْسِهِ وَرِزْقَ عَرْشِهِ وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ .</p> <p>SubhanAll-llahi ue bihamdihî adede khalkihî ue ridâ nefsihî ue zinete arshihî ue midâde kelimatihî. (tri herë në mëngjes)⁵</p>	Tri herë në mëngjes.	Është më me vlerë se sa ulja për të bërë Dhikër nga agimi deri në mesditë.

¹ (O Allah, ti je Zoti im, nuk ka të adhurar tjetër përveç Teje; Ti më ke krijuar dhe unë jam robi Yt, do t'i qëndroj besnik besës dhe premtimit Tënd me sa të kem mundësi. Kërkoj mbrojtjen Tënde nga e keqja që kam vepruar, unë jam mirënjohës ndaj dhuntive të Tua, i pranoj gjynahet e mia, prandaj më fal, ngase mëkatet nuk i fal askush tjetër përveç Teje.)

² (O i Gjallë përgjithmonë, o Mbikëqyrës i çdo gjëje, me mëshirën Tënde kërkoj ndihmë, ma përmirëso tërë gjendjen time dhe mos më lër të mbështetem në veten time as sa një lëvizje e syrit.)

³ (O Zoti im, më jep shëndet në trupin tim, O Zoti im, më jep shëndet në të dëgjuarit tim, O Zoti im, më jep shëndet në shikimin tim. S'ka të adhurar tjetër përveç Teje. O Zoti im, kërkoj mbrojtjen Tënde nga kufëri (mosbesimi) e varfëria dhe kërkoj mbrojtjen Tënde nga dënimi i varrit. S'ka të adhurar tjetër përveç Teje.)

⁴ (O Zoti im, kërkoj nga Ti falje dhe shpëtim në këtë botë dhe në Ahiret. Zoti im, kërkoj që të më falësh dhe të më mbrosh në fenë dhe në dynjanë time, ma mbro familjen dhe pasurinë. O Zoti im, m'i mbulo të metat e mia dhe më qetëso në çastet trishtuese. O Zot, më ruaj nga para dhe nga pas, nga e djathta, e nga e majta dhe nga lart; kërkoj nga Ti që të më mbrosh të mos më vijë dënimi nga poshtë.)

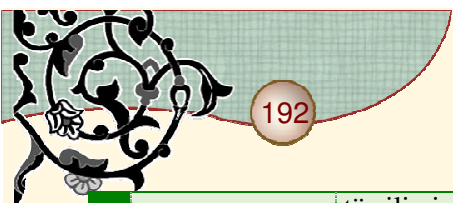
⁵ I Madhëruar qoftë Allahu, aq sa është numri i krijesave të Tij dhe aq sa dëshiron Ai vetë. Po aq sa është i bukur Arshi i Tij dhe sa boja e pasosur për t'i shkruar Fjalët e Tij.)

Fjalë dhe vepra për të cilat është transmetuar se kanë sevape

191

N	Fjala ose vepra me vlerë	Vlera dhe sevapi të argumentuara nga Suneti. Pejgamberi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë:
1	<i>La ilahe il-lAll-llahu uahdehu la sherike leh, lehul-Mulku ue lehul-hamdu, ue Huve 'alá kul-li shej'in Kadír.</i> (S'ka të adhurar tjetër me meritë, përveç Allahut, Një dhe i Pashoq; Atij i takon sundimi dhe vetëm Atij i takon falënderimi dhe Ai është i Plotfuqishëm mbi çdo send.)	“Kush thotë njëqind herë në ditë: <i>“La ilahe il-lAll-llahu uahdehu la sherike leh, lehul-Mulku ue lehul-hamdu, ue Huve 'alá kul-li shej'in Kadír.”</i> do të jetë e barabartë me lirimin e dhjetë robërve, do t'i shkruhen njëqind sevape, do t'i shlyhen njëqind të këqija dhe atë ditë ai do të jetë i mbrojtur nga shejtani derisa të ngriset, si edhe askush nuk ka vepruar më mirë se ai, përveç atij që e thotë më shumë.”
2	<i>Subhanall-llahil-adhîm ue bihamdihi.</i> (I Lartë qoftë Allahu i Madhëruar! Falënderimi i takon vetëm Atij.)	“Kush thotë: <i>“Subhanall-llahil-adhîm ue bihamdihi.”</i> I mbillet një palmë në Xhenet.”
3	<i>SubhanAll-llahi ue bihamdihi, SubhanAll-llahil-Adhim.</i> I Lartë qoftë Allahu! Falënderimi i takon vetëm Atij. I Lartë qoftë Allahu i Madhëruar!	“Kush thotë: <i>“SubhanAll-llahi ue bihamdihi.”</i> njëqind herë i shlyhen gjynahet, edhe nëse janë sa shkuma e detit dhe në Ditën e Gjykimit askush nuk do të sjellë vepër më të mirë se ai, përveç atij që vepron si ai dhe më tepër.” “Dy fjalë janë të lehta për gjuhën, të rënda në peshore, të dashura për të Gjithëmëshirshmin...”
4	<i>“La haule ue la ku-uete il-la bil-lah”</i> S'ka ndryshim e as forcë, pa ndihmën e Allahut.	“A të tregoj për një thesar nga thesaret e Xhenetit? I thashë: Gjithsesi o i Dërguari i Allahut. Tha: <i>“La haule ue la ku-uete il-la bil-lah.”</i> ”
5	Dëshirimi i Xhenetit dhe kërkimi mbrojtje nga Zjarri.	“Ai që i kërkon Allahut tri herë Xhenetin, Xheneti thotë: “O Zoti im fute në Xhenet! Dhe ai që i kërkon Allahut tri herë mbrojtje nga Zjarri, Zjarri thotë: “O Zoti im mbroje nga Zjarri!”
6	Shpagesa e kuvendimit	“Kush ulet në një kuvend në të cilin janë të shumta fjalët që përmbajnë gjynah dhe para se të çohet nga vendi thotë: <i>“Subhanek-All-llahum-me ue biham-dike, Esh-hedu en la Ilahe il-la Ente estagfiruke ue etubu ilejke</i> (I Lartë qofsh, o Zoti im, Ty të takon falënderimi; dëshmoj se nuk ka të adhurar tjetër përveç Teje; kërkoj faljen Tënde dhe te Ti pendohem.) do t'i falen gjynahet e atij vendi.”
7	Mësimi përmendësh i dhjetë ajeteve nga surja “El Kehf”	“Kush mëson dhjetë ajete nga fillimi i sures “Kehf” do të jetë i mbrojtur nga Dexhali.”
8	Përhëndetja e Pejgamberit- sal-lAllahu alejhi ue sel-lem!	“Kush çon një herë salavatë mbi mua Allahu çon dhjetë salavate mbi të, atij i shlyhen dhjetë gjynahe dhe ngrihet dhjetë shkallë.”
9	Leximi i disa sureve dhe i ajeteve nga Kur'ani.	“Kush lexon pesëdhjetë ajete brenda një dite dhe nate nuk do të shkruhet prej të shkujdesurve. Dhe kush lexon njëqind ajete do të shkruhet prej të devotshmëve. Dhe kush lexon dyqind ajete, Kurani nuk do të debatohet me të Ditën e Gjykimit dhe kush lexon pesëqind do t'i shkruhet një <i>kintâr</i> (<i>sasi e jashtëzakonshme</i>) sevape.” “Kul huuAll- llahu ehad është i barabartë me një të tretën e Kuranit.”
10	Shpërblimi i myezinëve	“Nuk do ta dëgjojë zërin e myezinëve asnjë xhind, njeri, a diçka tjetër, e që nuk do të dëshmojë për të Ditën e Gjykimit.” Myezinët do t'i kenë qafët më të gjata Ditën e Gjykimit.”
11	Përsëritja pas myezinit kur ai këndon ezanin dhe duaja pas tij	<i>All-lláhumme Rabbe hádhihi ed-da'uetit-tám-meh ues-salátíl-káimeh, áti Muhammede-nil-uesílete uel-fadúleh, ueb'ath-hu mekámen mahmúden el-ledhí ue'adteh.</i> (O Allahu im, Zot i kësaj thirrjeje të plotë dhe i namazit që do të falet, jepi Muhamedit ndërmjetësimin dhe nderimin dhe ngrije atë në vendin e lavdishëm,

		të cilin ia ke premtuar.)
12	Marrja e plotë e avdesit	“Kush merr avdes dhe e plotëson atë në formën më të mirë, do t’i dalin gjynahet nga trupi, derisa t’i dalin edhe nga thonjtë.”
13	Lutja pas abdesit	“S’ka askush prej jush që merr avdes dhe e merr atë në formën më të mirë e më pas thotë: “Esh’hedu en la ilahe il-lallah ue esh’hedu en-ne Muham-meden abduhu ue rasûluhu” , që të mos i hapen që të teta dyert e Xhenetit, e të futet prej së cilës të dëshirojë.”
14	Falja e dy rekateve namaz pas marrjes së abdesit	“S’ka askush prej jush që merr avdes dhe e merr atë në formën më të mirë e më pas çohet dhe fal dy rekate, me zemër dhe i përqendruar, që të mos i bëhet i detyruar Xheneti.”
15	Hapat për në xhami	“Kush shkon në xhami për ta falur namazin me xhematë, me një hap të tij i shlyhet një gjynah dhe me një hap tjetër i shkruhet një sevap, kur shkon dhe kur kthehet.”
16	Përgatitja dhe vajtja herët në namazin e xhumasë	“Kush lan dhe lahet ditën e xhuma, më pas del herët për në xhami, ecën në këmbë dhe nuk hipën (në kalë, etj.) i afrohet imamit, dëgjon dhe nuk shpërqendrohet, atëherë çdo hap i tij ka vlerën e agjërimit dhe të faljes së një viti.” “Nuk ka burrë që lahet ditën e xhuma, pastrohet sipas mundësisë, parfumohet nga erërat në dispozicion.....falet aq të mundet, pastaj dëgjon me vëmendje kur flet imami, e që të mos i falen (gjynahet) mes asaj xhumaje dhe tjetrës që pason. ”
17	Arritja e tekbirit fillestar	“Kush falet për Allahun dyzet ditë me xhemat, duke e arritur <i>tekbîrin</i> fillestar merr siguri prej dy gjërave: siguri prej Zjarrit dhe siguri nga dyfytyrësia.”
18	Namazi i farzit me xhematë	“Namazi me xhemat ka vlerën sa njëzet e shtatë namaze të atij që falet vetëm.”
19	Namazi i jacisë dhe i sabahut me xhematë	“Kush fal namazin e jacisë me xhematë është sikur të jetë falur gjysmën e natës dhe kush fal edhe namazin e sabahut me xhemat është sikur të jetë falur gjithë natën.”
20	Namazi në saf (rresht) të parë	“Po do ta dinin se çfarë vlere ka ezani dhe rreshti i parë (gjatë faljes me xhemat) dhe nuk do të gjenin mënyra të vihen në ato pozita veçse me short, do të hedhnin short për to.”
21	Kujdesi për sunetet e theksuara.	“Kushdo që fal dymbëdhjetë rekate (sunete) gjatë ditës dhe natës, do t’i ndërtohet një shtëpi në xhenet: katër rekate para drekës dhe dy pas saj, dy rekate pas akshamit, dy rekate pas jacisë dhe dy rekate para sabahut”.
22	Falja sa më shumë namaz vullnetar (nafile) dhe kujdesi për të qenë të fshehta.	“Bëj sa më shumë sexhde, sepse në çdo sexhde për Allahun, Ai të ngre një shkallë më lart dhe të shlyen një gjynah.”, “Namazi vullnetar në një vend ku nuk e shikojnë njerëzit është i barabartë me njëzet e pesë namaze të bëra në sytë e njerëzve.”
23	Suneti para namazit të sabahut dhe farzi i sabahut	“Dy rekartet e sabahut janë më të mira se dynjaja dhe ç’ka brenda saj.”, “Kush fal sabahun (me xhemat) është nën mbrojtjen e Allahut.”
24	Namazi i duhasë.	“Çdo ditë, për çdo pjesë të trupit tuaj kërkohet sadaka. Çdo thënie “Sub’hânellah” (Madhështia i takon vetëm Allahut) është sadaka, “Elhamdu lil-lah” (Lavdërimi i takon vetëm Allahut) është sadaka. Çdo thënie “La ilahe il-lall-llah” (Nuk ka zot tjetër përveç Allahut) është sadaka. Çdo thënie “Allahu ekber” (Allahu është më i Madhi) është sadaka. Të urdhëruarit për mirë është sadaka. Çrrenjosja e së keqes është sadaka. Për të gjitha këto mjaftojnë dy rekate namaz të duhasë”.
25	Kush ulet në vendfalje dhe kujton Allahun (bën	Melaiket luten mbi ndonjërin prej jush për aq kohë sa ai është në vendfaljen e tij dhe nuk e ka prishur avdesin .

	Dhikër).	Ata thonë: “O Zot fale, o Zot mëshiroje!”
26	Dhikri i Allahut pas namazit me xhemat të sabahut derisa të lindë dielli dhe më pas fal dy rekate namaz	“Kush fal sabahun me xhemat dhe më pas ulet dhe e kujton Allahun derisa të lindë dielli, dhe pastaj fal dy rekate, do të shpërblehet siç shpërblehet ai që bën Umren dhe Haxhin, plotësisht, plotësisht, plotësisht.”
27	Kush çohet për të falur namaz nate dhe zgjon edhe gruan e tij	“Kush çohet për të falur namaz nate dhe zgjon edhe gruan e tij e që të dy falin dy rekatë do të shkruhen prej përkujtuesve dhe përkujtueseve shumë të Allahut.”
28	Kush bën nijet të falë namaz nate dhe e mund gjumi	“S’ka njeri që fal gjithmonë namaz natën dhe e mund gjumi, që të mos i shkruhet shpërblimi i namazit dhe gjumi do të jetë sadaka.”
29	Duaja e hyrjes në treg	La ilahe il-Allah uahdehû la sherike lehu, lekul-Mulku ue lekul-hamdu, juhjt ue jumitu, ue Huve hajjun la jemutu bi jedihû el-hajru ue Huve ‘alâ kul-li shej`in Kadîr. - S’ka të adhurar tjetër përveç Allahut, Një dhe të Pashoq; Atij i takon sundimi dhe vetëm Atij i takon falënderimi; Ai jep jetë dhe vdekje, ndërsa Ai është i Gjallë, që nuk vdes kurrë. Në Dorën e Tij është e mira (hajri) dhe Ai është i Plotfuqishëm mbi çdo send. Atij që thotë këtë, Allahu do t’i japë një mijë sevape, do t’i shlyejë një mijë të këqija dhe do ta ngjisë një mijë shkallë.
30	SubhanAll-Ilah, uel-hamdulillah, uAll-Ilahu Ekber 33 herë dhe e mbyll duke thënë: la ilahe il-lallah...	“ Kush thotë pas çdo namazi Subhanell-Ilah 33 herë El-hamdulillah 33 herë, All-Ilahu Ekber 33 herë, ato bëjnë nëntëdhjetë e nëntë dhe tha: “Njëqind plot bëhet me La ilahe il-Allah uahdehu la sherike leh, lekul mulku ue lekul hamdu ue huve ala kul-li shejin kadîr. (S’ka të adhurar tjetër përveç Allahut, Një dhe i Pashoq, Atij i takon sundimi dhe lavdërimi dhe Ai është i Plotfuqishëm mbi çdo send.) Ai që i bën këto i falen gjynahet edhe nëse janë sa shkuma e detit.”
31	Leximi i ajetit kursij pas çdo namazi farz	“Ai që lexon ajetin kursij pas çdo namazi farz nuk e ndalon të futet në Xhenet përveç të vdesë.”
32	Vizita e të sëmurit	“Nuk ka mysliman që viziton një mysliman tjetër në mëngjes, që të mos luten për të shtatëdhjetë mijë melaike derisa të ngryset, dhe nëse e viziton në mbrëmje për të luten shtatëdhjetë mijë melaike derisa të gdhijë dhe do të ketë (gjithashtu) në Xhenet një kopsht.”
33	Duaja kur shikojmë dikë me të meta.	“ Kush shikon dikë të sprovuar dhe thotë: “El-hamdu Lil-lahil-ledhi ‘afânî mimmebtelake bihi ue feddalenî ‘alâ kethîrin mimmen haleka tefdilâ!” (Falënderimi i qoftë Allahut, që më ka mbrojtur nga kjo me çka të ka sprovuar ty dhe më ka ngritur mbi shumë krijesa të Tij.) nuk do ta sprovojë ajo sprovë.
34	Ngushëllimi i atij që i ka rënë ndonjë fatkeqësi.	“Ai që ngushëllon një të sprovuar do të marrë sa shpërblimi i tij.”, “S’ka mysliman që ngushëllon vëllanë e tij për fatkeqësinë që i ka rënë, që Allahu të mos e veshë me zbukurimet e fisnikërisë.”
35	Falja e namazit të xhenazes dhe ndjekja e saj për në varreza derisa të varroset.	“Kush është i pranishëm në një xhenaze derisa t’i falet namazi, ka një <i>kirat</i> dhe kush është i pranishëm derisa të varroset ka dy <i>kirat</i> . I thanë: Ç’janë dy <i>kirat</i> ? Tha: “Sa dy male të mëdhenj.” Atëherë Ibn Omeri tha: “Nuk jemi treguar vigjilentë ndaj shumë <i>kirateve</i> ”
36	Ndërtimi i xhamive për hir të Allahut të Madhëruar.	“Kush ndërton për hir të Allahut një xhami qoftë edhe sa shtëpiza e thëllëzës Allahu do t’i ndërtojë një shtëpi në Xhenet.
37	Dorëdhënia.	“S’ka ditë në të cilin zgjohen robërit, që të mos zbresin dy melekë. Njëri prej tyre thotë: “O Allah jepi dorëdhënit mirësi, ndërsa tjetri thotë: “O Allah jepi dorështrënguarit humbje!”

38	Sinqeriteti.	“Një dërhëm ia kaloi njëqind mijë (të tillave). I thanë: “O i Dërguari i Allahut, po si? Tha: “Një burrë ka dy dërhëm, njërën e mban dhe tjetrën e dhuron, ndërkaq një tjetër ka shumë pasuri dhe prej saj merr njëqind mijë dhe jep sadaka.”
39	Huadhënia pa kamatë.	“S’ka mysliman që t’i japë hua dy herë vëllait të tij mysliman e të mos konsiderohet sikur t’i ketë dhënë një herë sadaka.”
40	Pritja me durim ndaj atij që është në vështirësi.	“Ai që pret një në vështirësi (financiare), i shkruhet sikur të ketë dhënë çdo ditë sadaka, para se të vijë koha e shlyerjes së borxhit dhe kur të vijë koha e shlyerjes së borxhit dhe ai e pret, për çdo ditë i shkruhet sikur të ketë dhënë dyfishin e saj sadaka.”
41	Agjërimi i një dite në rrugë të Allahut.	“Kush agjëron një ditë në rrugë të Allahut, Allahu do ta largojë njëqind vjeshta (vite) fytyrën e tij nga Zjarri.”
42	Agjërimi i tri ditëve nga çdo muaj, i ditës së Arafatit dhe Ashurasë.	“Agjërimi i tri ditëve nga çdo muaj është si agjërimi i të gjithë kohës.”, “U pyet për agjërimin e ditës së Arafatit dhe tha: “Shlyen gjynahet e vitit të kaluar dhe atij në vijim.” dhe “U pyet për agjërimin e ditës së Ashurasë dhe tha: “Shlyen gjynahet e vitit të kaluar.”
43	Agjërimi i gjashtë ditëve nga Shevâli	“Kush agjëron Ramazanin dhe e pason me gjashtë ditët e shevâlit është sikur të ketë agjëruar gjithë kohën.”
44	Namazi i teravisë me imamin derisa të mbarojë.	“Atij burri (personi) që falet me imamin derisa të mbarojë i quhet sikur të jetë falur gjithë natën.”
45	Bërja e umres në Ramazan.	“Umreja në Ramazan është e barabartë me një haxh, ose sa një haxh me mua.”, “Kush i bën tavaf Shtëpisë (Qabes), shtatë herë dhe fal dy rekat namaz, është sikur të ketë liruuar një rob.”
46	Haxhi i pranuar.	“Haxhi i pranuar nuk ka shpërblim tjetër përveç Xhenetit.”, “Kush bën haxh, duke shmangur fjalët e pahijshme dhe gjynahet, kthehet si dita në të cilën e ka lindur nëna.”
47	Vepra e mirë në dhjetë ditët e para të muajit Dhul-hixheh.	“Nuk ka ditë ku vepra e mirë të jetë më e dashur për Allahun se këto ditë, domethënë dhjetë ditët. I thanë: “O Pejgamber i Allahut, as lufta në rrugë të Allahut? Tha: “As lufta në rrugë të Allahut, përveç dikujt që del me veten dhe me gjithë pasurinë e tij dhe nuk kthehet me asgjë.”
48	Kurbanet .	“Shokët e të Dërguarit të Allahut thanë: “Ç’janë këto kurbane, o i Dërguari i Allahut? Tha: “Tradita e Ibrahimit, babait tuaj.” I thanë: “Po ne me se shpërblehem për të, o i Dërguari i Allahut? Tha: “Për çdo fije floku një sevap. I thanë: “Po lëkura, o i Dërguari i Allahut? Tha: “Për çdo fije leshi nga lëkura një sevap.”
49	Shpërblimi i të diturit dhe vlera e tij.	“Vlera e të diturit dhe robit (atij që merret me ibadet) është si shembulli im me më të thjeshtin prej jush.”
50	Ta lutësh me sinqeritet Allahun për të rënë dëshmor.	“Ai që i kërkon me sinqeritet Allahut të bjeri dëshmor, Allahu do t’i japë gradën e dëshmorëve edhe nëse vdes në shtratin e tij.”
51	Qarja nga frika e Allahut dhe ruajtja në rrugë të Tij.	“Dy sy nuk i prek Zjarri: syrin që qan nga frika e Allahut dhe syrin që kalon natën duke bërë roje në rrugë të Tij.”
52	Mbështetja tek Allahu dhe lënia e mjekimit me djegie, me këndimin e rukjes dhe shikimin e zogjve.	“Pejgamberit iu shfaqën në ëndërr popujt dhe pa që nga Bashkësia e tij shtatëdhjetë mijë do të futen në Xhenet pa llogari dhe pa dënim; ata janë: “Ata që nuk mjekohen me djegie, as kërkojnë t’u këndohet (rukja), as ndjekin fluturimin e zogjve dhe i mbështeten vetëm Zotit të tyre.”
53	Shpërblimi i atij që i vdesin fëmijët të vegjël.	“Nuk ka mysliman që i vdesin tre fëmijë para moshës madhore dhe Allahu mos ta fusë në Xhenet, nga mëshira që ai ka treguar për to.”
54	Humbja e shikimit dhe	“Allahu i Madhëruar thotë: “Kur e sprovov robin tim me dy

	durimi për të.	të dashurat e tij dhe ai bën durim do t'ia kompensoj me Xhenet (duke pasur si qëllim të dy sytë)."
55	Lënia e diçkaje nga devotshmëria për Allahun	"Kur ti të lësh diçka nga devotshmëria për Allahun, Allahu do të të japë diçka më të mirë se ajo."
56	Mbrojtja e nderit dhe e gjuhës.	"Kush më garanton çka mes dy mjekrave dhe dy këmbëve i garantoj Xhenetin.", "Kush hesht ka shpëtuar."
57	Bërja bismilah kur futemi në shtëpi dhe tek ushqimi.	"Kur burri hyn në shtëpinë e tij dhe kujton Allahun kur futet dhe kur ushqehet; shejtani thotë: "Nuk keni as vend ndenjje dhe as ushqim, ndërsa nëse futet dhe nuk e përmend Allahun; kur futet shejtani thotë: "E gjetët vend-ndenjjen." Dhe nëse nuk e përmend Allahun kur ushqehet ai thotë: "Gjetët vend-ndenjje dhe darkë."
58	Lutja pas ushqimit dhe veshjes së re.	Kush ha ushqim dhe thotë: "El-hamdu Lil-lahil-ledhi et'ameni hadha, ve rezekaníhi min gajri haulin minní ue la lá k`u-ueh. (Falënderimi i takon Allahut, që ma mundësoi të ha këtë ushqim dhe më furnizoi pa mundin dhe fuqinë time.) i falen të gjitha gjynahet e kaluara. Dhe kur vesh një rrobë të re thotë: "El-hamdu lil-láhil-ledhí kesání hádhá ue rezekanihi min gajri haulin minní ue lá k`u-ueh. (Falënderimi i qoftë Allahut, që ma mundësoi ta vesh këtë rrobë dhe më furnizoi me të, pa ndihmën dhe fuqinë time."
59	Ai që dëshiron të lehtësojë vështirësitë e punëve të tij.	Fatimeja (^{radjallahu} anhu!) i kërkoi Pejgamberit (^{sal-lallahu} alejhi ue sel-lem) një shërbyes. Ai i tha asaj dhe Aliut (^{radjallahu} anhu!): "A t'ju tregoj për diçka më të mirë se ajo që më kërkuat? Kur të shkoni për të fjetur thoni 34 herë Allahu Ekber, 33 herë SubhanAllah, dhe 33 herë Elhamdulil-lah. Kjo është më mirë për ju se sa shërbyesi."
60	Lutja para marrëdhënieve bashkëshortore.	"Nëse dikush prej jush dëshiron të shkojë me bashkëshorten e tij dhe thotë: "Bismil-lah, All-llahumme xhennibnash-shej-tane, ue xhennibish-shejtane ma rezak'tena". (Me emrin e Allahut, O Zot, na e largo shejtanin dhe na e largo shejtanin nga ai me të cilin do të na furnizosh.) Nëse në atë marrëdhënie atyre u caktohet fëmijë atë nuk do ta dëmtojë kurrë shejtani."
61	Dhënia e gruas kënaqësi burrit të saj.	"Nëse gruaja falë pesë kohët e saj, agjëron muajin e saj, mbron nderin e saj dhe i bindet burrit të saj, i thuhet futu në Xhenet nga cila derë të dëshirosh.", "Ajo grua që vdes dhe burri i saj është i kënaqur me të do të futet në Xhenet."
62	Sjellja e mirë me prindërit dhe ruajtja e lidhjeve farefisnore.	"Kënaqja e Zotit është te kënaqja e prindit.", "Kush dëshiron ta ketë risk me bollëk dhe t'i shtohet jeta le të ruajë lidhjet farefisnore."
63	Kujdesi për jetimin	"Unë dhe kujdestari i jetimëve do të jemi si këto dy në Xhenet", dhe bëri me shenjë me gishtin tregues dhe të mesit.
64	Morali i lartë.	"Myslimani me moralin e tij të lartë arrin gradën e atyre që agjërojnë dhe falen pambarim.", "Unë i garantoj... dhe një shtëpi në majë të Xhenetit për atë me moral të mirë."
65	Mëshira dhe dhembshuria ndaj krijesave.	"Prej robërve të Tij, Allahu mëshiron ata që janë të mëshirshëm.", "Mëshironi ata që janë në Tokë t'ju mëshirojë Ai që është në qiell!"
66	Të dëshirosh të mirën për myslimanët.	"Askush nga ju nuk ka besuar derisa sa të dojë për vëllanë e tij atë që dëshiron për veten."
67	Ndjenja e turpit.	"Ndjenja e turpit sjell vetëm të mira.", "Ndjenja e turpit është prej besimit." Katër gjëra janë prej traditave të të dërguarve: Ndjenja e turpit, vendosja e parfumeve, misvaku dhe martesat."
68	Dhënia	"Një burrë shkoi te Pejgamberi dhe tha: "Es-selamu alejkum". Pejgamberi

	selam.	tha: “Dhjetë”. Më pas erdhi një tjetër dhe tha: “Es-selamu alejkum ue rahmetull-llah.” Pejgamberi tha: “Njëzetë”. Pastaj erdhi një i tretë dhe tha: “Es-selamu alejkum ue rahmetull-llahi ue berakatuhu.” Pejgamberi tha: “Tridhjetë”, domethënë sevape.
69	Shtrengimi i duarve në takim.	“S’ka dy myslimanë që i shtrëngojnë duart njëri-tjetrit (kur takohen), që të mos jenë të falur para se të ndahen.”
70	Mbrojtja e nderit të myslimanit.	“Kush mbron nderin e vëllait të tij mysliman, Allahu do të mbrojë fytyrën e tij nga Zjarri Ditën e Gjykimit.”
71	Dashuria për të devotshmit dhe ulja me ta.	“Ti do të jesh me atë që do.” Enesi ^(radijallahu anhu) tha: “Sahabët kurrë nuk kanë qenë më të gëzuar më shumë, se sa gëzimi i tyre për këtë hadith.”
72	Ata që duhen për hir të madhësisë së Allahut.	Allahu i Madhëruar thotë: “Ata që duhen për hir të Madhësisë sime do të kenë minbere prej drite, që do t’i kenë zili pejgamberët dhe dëshmorët.”
73	Lutja për myslimanët.	“Lutja e personit mysliman për vëllanë e tij jo në prani të tij, është e pranuar, në kokë i qëndron një melek i ngarkuar që sa herë të lutet për mirësi ndaj vëllait të tij, meleku i autorizuar thotë: “Amin, edhe ty si ai”.
74	Kërkimi falje për besimtarët dhe besimtare.	“Kush kërkon falje për besimtarët dhe besimtare, për çdo besimtar dhe besimtare, Allahu i shkruan nga një sevap.”
75	Largimi i asaj që i mundon njerëzit në rrugë.	“Kam parë një burrë që sodiste Xhenetin për një pemë në mes të rrugës që e kishte prerë, e cila mundonte njerëzit.”
76	Lënia e polemikave dhe e gënjeshtërisë.	“Unë i garantoj një shtëpi në anë të Xhenetit atij që lë polemikën, edhe nëse ka të drejtë dhe për një shtëpi në mes të xhenetit për atë që lë gënjeshtërinë, edhe nëse është shaka.”
77	Kontrolli i vetvetes në zemërim.	“Kush kontrollon veten gjatë zemërimit, ndërkohë që edhe mund të mos e bënte këtë, Allahu do ta thërrasë para të gjitha krijesave Ditën e Gjykimit e do ta lë të zgjedhë hyrinë që dëshiron.”
78	Vlerësimi për mirë dhe për keq.	“Atë që e vlerësoni për mirë do t’i bëhet i detyrueshëm Xheneti dhe atë që e vlerësoni për keq do t’i bëhet i detyrueshëm Xhehenemi. Ju jeni dëshmitarët e Allahut në Tokë...”
79	Çlirimi i myslimanit (nga një situatë e vështirë), lehtësimi dhe mbulimi i tij.	“Ai që e çliron një mysliman nga një prej halleve të kësaj bote, Allahu do ta çlirojë nga një prej halleve të Ditës së Gjykimit. Ai që e lehtëson një në vështirësi, Allahu do ta lehtësojë në dynja dhe Ahiret. Ai që mbulon një mysliman (nga ndonjë e metë) Allahu do ta mbulojë në dynja dhe në Ahiret.”
80	Dhënia përparësi Botës Tjetër.	“Atij që preokupim kryesor ka Ahiretin, Allahu do t’ia vendosë në zemër pasurinë e tij, do t’ia rregullojë çështjet dhe dynjaja do t’i vijë e nënshtuar”.
81	Drejhtësia e udhëheqësit, devotshmëria e djalit, lidhja pas xhamisë dhe dashuria për hir të Allahut.	Shtatë, Allahu do t’i mbajë nën hijen e Tij, ditën që nuk do të ketë hije tjetër përveç hijes së Tij: prijësi i drejtë, djali i rritur me ibadet për Allahun e Madhëruar, një person zemra e të cilit është e lidhur me xhaminë, dy persona që duhen për hir të Allahut, kur janë bashkë edhe kur ndahen nga njëri tjetri, një person që një grua e bukur dhe me pozitë e thërret, ndërsa ai i thotë: “Unë i frikësohem Allahut” dhe një person që jep sadaka (lëmshë) aq fshehtas, sa që dora e majtë nuk e di çfarë jep e djathta, dhe një person që i veçuar kujton Allahun dhe i rrjedhin lotët.”
82	Kërkimi i faljes.	“Atij që kërkon falje pambarim, Allahu do t’i bëjë rrugëzgjidhje nga çdo vështirësi; në çdo brengë çlirim dhe do ta furnizojë nga nuk e mendon.

Çështje për të cilat është transmetuar se janë të ndaluara

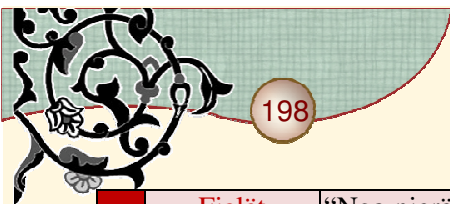
197

Nr	Çështja e ndaluar	Pejgamberi (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) thotë:
1	Qëllimi i veprave të njerëzve.	Allahu i Madhëruar thotë: ““Unë jam më i Panevojshmi i ortakëve kundrejt shirkut. Kush bën një vepër në të cilën më bën ortak me të tjerë, Unë do ta lë atë me shirkun e tij (me atë që i ka bërë shok Allahut).”
2	Devotshmëria e jashtme dhe shkatërrimi në brendësi.	““Do të dijë për disa njerëz në Ditën e Gjykimit, do të vinë me sevape të mëdha sa malet e bardha të Tihames ¹ dhe Allahu do t'i bëjë shkumb e hi.” Theubani i tha: “O i Dërguari i Allahut, na i përshkruaj, na i qartëso, se ndoshta mund të jemi prej tyre dhe nuk e dimë!” Tha: “Ata janë vëllezërit tuaj dhe nga lloji juaj, falen natën ashtu sikurse edhe ju, por ata janë prej atyre që kur janë vetëm për vetëm me gjërat e ndaluara nga Allahu i veprojnë ato.”
3	Mendjemadhësia.	“Nuk futet në Xhenet ai që ka në zemër një grimcë mendjemadhësi.” (Mendjemadhësi është të refuzosh të Vërtetën dhe të nënçmosh njerëzit.)
4	Veshja e rrobave varur poshtë zogjve të këmbës.	“Varja poshtë zogjve të këmbëve ka të bëjë me veshjen e poshtme të trupit, të këmbës së gjatë dhe çallmës, kush tërheq zvarrë diçka nga mendjemadhësia Allahu nuk do ta shikojë Ditën e Gjykimit.”
5	Smira.	“Qëndroni larg smirës, sepse smira i ha sevapet, siç djeg zjarri drutë (ose tha: barin (e thatë)).”
6	Kamata.	“I Dërguari i Allahut (sal-lallahu alejhi ue sel-lem) e ka mallkuar atë që e merr kamatën dhe atë që e jep.”, “Një dërrhem kamatë e marrë nga një person, duke e ditur, është më e rëndë se tridhjetë e gjashtë marrëdhënie jashtëmartesore.”
7	Pirja e alkoolit.	“Nuk futet në Xhenet ai që është i dhënë pas Alkoolit, as ai që i beson magjisë dhe as ai që ndërpret lidhjet fisnore.”, “Kush pi alkool nuk i pranohet namazi për dyzet netë.”
8	Gënjeshtria.	“Mjerë për atë që flet për të qeshur njerëzit dhe gënjen, mjerë për të, mjerë për të.”
9	Spiunimi	“Kush dëgjon bisedën mes disa njerëzve, ndërkohë që ata nuk e dëshirojnë këtë, Ditën e Gjykimit në veshët e tij do të hidhet plumb i shkrirë.”
10	Pikturimi.	“Njerëzit që do të dënohen më shumë Ditën e Gjykimit do të jenë piktorët.”, “Melaiket nuk futen në një shtëpi ku ka qen dhe fotografi.”
11	Thashethemet.	“Thashethemexhiu nuk futet në Xhenet.” (Thashethem është qarkullimi i bisedave mes njerëzve me synim të keq.)
12	Përgojimi.	“A e dini ç'është përgojimi?” Thanë: “Allahu dhe Pejgamberi i Tij janë më të ditur.” Tha: “Të përmendësh vëllain tënd për gjëra që ai nuk i pëlqen.” I thanë: “Po nëse ato që them për vëllain tim gjenden tek ai?” Tha: “Nëse gjenden tek ai ato që thua është përgojim, po nëse nuk gjenden tek ai, ti ke shpifur për të.”
13	Mallkimi.	“Mallkimi i myslimanit është njëlloj sikurse vrasja e tij.”, “Mos e mallko erën se ajo është e urdhëruar! Nëse dikush mallkon diçka pa e merituar, mallkimi kthehet kundër tij.”
14	Përhapja e të fshehtave.	“Prej njerëzve me pozitë më të keqe tek Allahu Ditën e Gjykimit do të jetë burri që i shfaqet ² gruas së tij dhe gruaja që i shfaqet burrit të saj dhe më pas e përhapin këtë të fshehtë.”

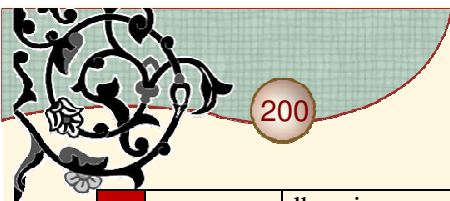
¹ Emër mali në Gadishullin Arabik. (shënim i përkthyesit).

² Është fjala për atë që ndodh mes atyre të dyve në një marrëdhënie intime, bashkëshortore (shënim i përkthyesit).

15	Fjalët vulgare.	“Nga njerëzit me pozitë më të keqe tek Allahu Ditën e Gjykimit do të jetë ai prej të cilit njerëzit largohen për shkak të vulgaritetit të tij.”
16	Akuzimi i myslimanit për mohim të Allahut (kufër).	“Çdo njeri që i thotë vëllait të tij mysliman: O qafir! Kjo do të përmbushet mbi njërin prej tyre. Nëse është sikurse thotë... por nëse nuk është sikurse thotë kthehet mbi të.”
17	Mohimi i atësisë.	“Kush pretendon se nuk i përket babait të tij, duke e ditur (se i përket atij), për të Xheneti do të jetë haram.”, “Mos pretendoni se nuk jeni të babait tuaj, sepse pretendimi se nuk i përket babait është mohim (kufër).”
18	Frikësimi i myslimanit	“Nuk i lejohet myslimanit që të trembë një mysliman.”, “Kush bën shenjë me thikë drejt vëllait të tij, e mallkojnë melaiket derisa ta largojë nga dora.”
19	Vrasja e besëmarrësit në vendet islame.	“Kush vret një person nën besë pa të drejtë, nuk do ta ndjejë erën e Xhenetit, edhe pse era e Xhenetit ndjehet njëqind vite larg.”
20	Armiqësia me të dashurit e Allahut.	“Allahu i Madhëruar thotë: “I kam shpallur luftë atij që bën armik një të dashurin Tim.”
21	Thënia zotëri dyfytyrakut dhe të prishurit.	“Mos i thoni dyfytyrakut zotëri, sepse nëse ai është zotëria juaj kenë zemëruar Zotin tuaj.”
22	Mashtrimi i atyre që janë nën kujdestari.	“Nuk ka rob, të cilin Allahu e ka bërë përgjegjës mbi disa, që vdes ditën që vdes, ndërkohë që i ka mashtruar ata që janë nën kujdestarinë e tij, që Allahu mos t’ia bëjë haram Xhenetin.”
23	Dhënia fetva (gjykimet fetare) pa njohuri fetare.	“Gjynahu i atij që i është dhënë një gjykim pa njohuri është mbi atë që e ka dhënë gjykimin.”
24	Lënia e xhumasë dhe e iqindisë.	“Atij që e lë xhumanë tre herë nga pakujdesia, Allahu ia vulos zemrën.”, “Puna atij që lë namazin e iqindisë i shkon dëm.”
25	Shpërfillja apo lënia e namazit.	“Besa mes nesh dhe mes tyre është namazi, kush e lë atë ka bërë <i>kufër</i> .”, “Mes një njeriu, shirkut dhe kufërit (mohimit) qëndron lënia e namazit.”
26	Kalimi para atij që falet.	“Sikur ta dinte ai që kalon para atij që fal namaz, se ç’dënim ka, më mirë do të qëndronte dyzet... se të kalonte para tij.”
27	Mundimi i falësve.	“Kush ha qepë, hudhër dhe pras, të mos i afrohet xhamive tona, sepse melekët i mundon ajo që i mundon njerëzit.”
28	Rrëmbimi i tokës.	“Kush rrëmben një copë tokë padrejtësisht, Ditën e Gjykimit Allahu do t’ia varë atë në qafë nga shtatë shtresat e tokës.”
29	Fjalë të cilat e zemërojnë Allahun.	“Robi mund të flasë disa fjalë që e zemërojnë Allahun pa e pandehur, të cilat e flakin në Xhehenem shtatëdhjetë vjeshta (vite).”
30	Fjalët e shumta pa e kujtuar Allahun.	“Mos flisni shumë pa e përmenduar Allahun, sepse fjalët e shumta pa përmendjen e Allahut e vrazhdojnë zemrën.”
31	Fjalëshumtit mendjemëdhën.	“Më i urreyeri juaj tek unë dhe më larg meje në vendulje Ditën e Gjykimit janë: llafazanët, llafemëdhënjtë dhe fjalamanët mburraveçë.”
32	Shkujdesja ndaj përmendjes së Allahut.	“Nuk ulen disa njerëz në një vend ku nuk e kujtojnë Allahun dhe nuk dërgojnë <i>salavatë</i> mbi Pejgamberin, pa ndërë humbje dhe keqardhje. Nëse dëshiron Allahu i dënon dhe nëse dëshiron Ai i fal.”
33	Të kënaqesh për fatkeqësinë e një myslimani.	“Mos e shfaq kënaqësinë tënde për fatkeqësinë e myslimanit, përndryshe Allahu e mëshiron atë dhe ty të sprovon.”
34	Ftohja mes myslimanëve	“Nuk i lejohet një myslimani të braktisë vëllain e tij më shumë se tre (ditë). Kush e braktis më shumë se tre ditë dhe vdes hyn në Zjarr.”
35	Shfaqja e gjynaheve.	“I gjithë Ymeti im është i shpëtuar, përveç atyre që i shfaqin hapur gjynahet e tyre.”

36	Morali i ulët.	“Morali i ulët e prish veprën siç e prish uthulla mjaltin.”
37	Ai që e rimerr dhuratën e tij.	“Ai që e rimerr dhuratën e tij është si qeni që vjell dhe më pas i kthehet përsëri asaj.”, “Nuk i lejohet një burri që të bëjë një dhuratë, a të falë diçka dhe më pas ta rimarrë atë.”
38	Padrejtësia ndaj fqinjit.	“Që një burrë të bëjë imoralitet me dhjetë gra është më e lehtë se sa të bëjë imoralitet me gruan e fqinjit të tij. Që një burrë të vjedhë nga dhjetë shtëpi është më e lehtë për të, se sa të vjedhë nga shtëpia e fqinjit të tij.”
39	Shikimi i gjërave të ndaluara.	“Birit të Ademit i është shkruar pjesa e tij nga imoraliteti dhe patjetër ajo do të përmbushet. Kështu që imoraliteti i të dy syve është shikimi, imoraliteti i të dy veshëve është dëgjimi, imoraliteti i gjuhës është fjala, imoraliteti i dorës është kapja, imoraliteti i këmbës është ecja, ndërsa për aq sa zemra e dëshiron dhe e imagjionon, organi i epshit e vërteton ose e përgënjeshton.”
40	Prekja e burrit ndaj një gruaje që nuk i lejohet.	“Për një burrë të çahet me një shufër hekuri është më mirë, se sa të prekë një grua që nuk i lejohet.”, “Unë nuk u shtrëngoju duart grave.”
41	Martesa e shigarit.	Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) e ndaloi martesën e shigarit.” Shigari është kur një burrë i jep një tjetri vajzën e tij, që ai t’i japë vajzën e vet pa mehër (prikë).
42	Vajtimi.	“Ai që vajtohet do të dënohet për atë që vajtohet Ditën e Gjykimit.”
43	Betimi për të tjerë përveç Allahut.	“Kush betohet për të tjerë ka bërë kufër, ose shirk.”, “Kush betohet, le të betohet për Allahun, ose të heshtë.”, “Kush betohet për besën nuk është prej nesh.”
44	Betimi i rrejshëm.	“Kush betohet rrejshëm për të zhvatur pasurinë e një myslimani do ta takojë Allahun dhe Ai do të jetë i zemëruar me të.”
45	Betimi në tregti.	“Kujdes nga betimi i shumtë në tregti, sepse ai shet mallin, por largon bereqetin.”, “Betimi shet mallin, por zhduk bereqetin.”
46	Përngjasimi me qafirat.	“Kush i përngjason një populli, ai është prej tyre.”, “Nuk është prej nesh ai që u përngjason të tjerëve përveç nesh.”
47	Ndërtimi mbi varreza	“Pejgamberi ndaloi të suvatohet varri, të ulet mbi të, apo të ndërtohet mbi të.”
48	Tradhtia dhe thyerja e besës.	“Kur Allahu do të mbledhë të parët dhe të fundit Ditën e Gjykimit, për çdo tradhtar do të ngrihet një flamur dhe do të thuhet: “Kjo është tradhtia e filanit birit të filanit.”
49	Ulja mbi varreza.	“Që dikush prej jush të ulet mbi një thëngjill, t’i digjen rrobat dhe më pas të depërtojë në lëkurë, është më mirë se sa të ulet mbi varr.”
50	Ai që dëshiron t’i çohen në këmbë kur hyn...	“Kush dëshiron që t’i ngrihen njerëzit në këmbë le të përgatisë vendin e tij në Zjarr.”
51	Lypja pa e pasur të nevojshme.	“Kurdoherë që një rob do të hapë derën e lypjes, Allahu do t’i hapë derën e varfërisë.”, “Kush u lyp njerëzve për t’i shumuar ai u kërkon atyre gaca (gurë të ndezur), le t’i shumojë ose t’i pakësojë.”
52	Abuzimi në tregti.	“Të mos i shesë vendasi të ardhurit, mos mashtroni njeri-tjetrin, e të mos bëjë dikush shitblerje në dëm të vëllait të vet.”
53	Kërkimi i të humburës në xhami	“Kush dëgjon një burrë që kërkon diçka të humbur në Xhami le të thotë: “Mos ta ktheftë Allahu!””, sepse xhamitë nuk janë ndërtuar për këtë.”
54	Sharja e shejtanit	“Mos e shani shejtanin dhe kërkoni ndihmë (nga Allahu) prej të keqes së tij!”, Njëri nga sahabët thotë: “Isha ulur pas Pejgamberit mbi një kafshë

		dhe ajo u pengua. Unë thashë: “U shkatërroftë shejtani!” Ai tha: “Mos thuaj u shkatërroftë shejtani, sepse kur thua kështu ai zmadhohet dhe bëhet sikur shtëpia dhe thotë: “Me fuqinë time.”, por thuaj: “Bismilah”, sepse kur thua kështu ai zvogëlohet, derisa bëhet si një mizë.”
55	Sharja e etheve	“Mos i shani ethet, sepse ato zhdukin gjynahet e bijve të Ademit, siç zhduk gjyryku mbeturinat e hekurit.”
56	Përhapja dhe propaganda e gjërave të ndaluara	“Kush thërret për në humbje do të marrë gjynahet e të gjithë atyre që e ndjekin atë, pa iu pakësuar ndërkaq asgjë atyre që e veprojnë atë gjynah.”
57	Gjëra të ndaluara gjatë pirjes	“Pejgamberi ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem) ndaloi të pihet nga gryka e enës.”, “Pejgamberi <i>paqja e Allahut qoftë mbi të!</i>) e ka qortuar pirjen në këmbë.”, “(Pejgamberi <i>paqja e Allahut qoftë mbi të!</i>) ka ndaluar të fryhet në pije.”
58	Pirja me enë ari, ose argjendi	“Mos pini në enën e arit, a të argjendit dhe mos e vishni mëndafshin e <i>dibâxhin</i> ¹ , sepse ato janë për ata (jomyslimanët) në këtë botë dhe për ju në Botën Tjetër.”
59	Ngrënia dhe pirja me dorën e majtë	“Të mos hajë dikush me dorën e majtë dhe të mos pijë me të, sepse Shejtani han me dorën e majtë dhe pi me të.”
60	Shkëputësi i lidhjeve fisnore	“Nuk futet në Xhenet ai që ndërpret lidhjet fisnore.”
61	Lënia e salavatit mbi Pejgamberin ^(sal-lallahu alejhi ue sel-lem)	“U poshtëroftë ai tek i cili përmendem dhe nuk dërgon salavatë mbi mua.”, “Koprrac është ai tek i cili përmendem dhe nuk çon salavatë mbi mua.”
62	Mbajtja e qenve	“Kush mban qen përveç qenit të gjahut, a të bagëtisë, nga shpërblimi i tij i pakësohet dy <i>kirat</i> .”
63	Mundimi i kafshëve.	“Një grua u dënua për shkak të një maceje, të cilën e kishte mbyllur, derisa ngordhi, kështu u fut në Zjarr.”, “Mos synoni (të vrisni pa qëllim) diçka me shpirt.”
64	Varja e këmbanava në qafën e kafshëve.	“Melaiket nuk e shoqërojnë një shoqëri në të cilën ka qen dhe zile.”, “Zilet janë fyejt e shejtanit.”
65	Kur i jepen mirësi gjynahqarit.	“Kur shikon se Allahu i jep robit gjynahqar atë që dëshiron nga dynjaja, (dije) se ajo është përshkallëzim dhe më pas lexoi: “ <i>Kur ata i harruan paralajmërimet Tona, Ne ua hapëm dyert e çdo mirësie. Por sapo gëzoheshin me atë që u dhamë, Ne i dënuam befasisht dhe atëherë ata u zhytën në dëshpërim.</i> ”
66	Dhënia përparësi kësaj bote.	“Ai që ka shqetësimin më të madh dynjanë Allahu ia çon varfërinë mes të dy syve, ia shpërndan punët dhe nga dynjaja i jep vetëm atë që i ka caktuar.”

¹ Një lloj tjetër i përafërt me mëndafshin.

Udhëtimi i Përjetësisë

"O besimtarë, frikësojuni Allahut dhe çdo njeri le të shikojë se ç'ka përgatitur për të nesërmen! Kijeni frikë Allahun, sepse Ai di çdo gjë që bëni ju"

1. Varri - Stacioni i parë i jetës së përtejme. Ai mund të jetë një gropë zjarri për mosbesimtarin ose një kopsht i lulëzuar për besimtarin. Dënimi në jetën e varrit është lakuar si ndëshkim edhe për shkujdesje e gabime të vogla, të tilla si: mospastrimi nga urina, përgojimi, gënjeshtria, fjetja gjumë në kohën e faljes së namazit, braktisja e Kuranit, kurvëria, homoseksualizmi, fajdeja, kamata, moskthimi i borxhit etj. Nga dënimi në jetën e varrit, njeriun e shpëtojnë vepra të tilla si: punët e mira dhe të sinqerta për hir të Zotit, kërkimi i mbrojtjes së Allahut ndaj ndëshkimit të jetës së varrit, leximi i sures Mulk etj.

Njerëzit e mbrojtur nga dënimi i jetës së varrit janë: shehidi, luftëtari i vendosur të mbrojtë pozicionin e tij në luftë të shenjtë, personi që vdes ditën e premtë, kush vdes nga sëmundjet e barkut etj.

2. Fryrja e Surit (Birit) Suri është një bri i madh që e mban engjëlli Israfil. Ai do të presë urdhrin e Zotit për t'i fryrë:

Fryrja e parë është fryrja e tmerit siç thotë Allahu në Kuran: *"Dhe Ditën, kur të fryhet në Sur, do të tmerrohet çdokush që gjendet në qiej e në Tokë, përveç atyre që Allahu nuk dëshiron t'i frikësojë. Të gjithë do t'i vijnë Atij të përulur."* Pas kësaj shkatërrohet e tërë Gjithësia, dhe mbas 40 (e papërcaktuar se orë, ditë, netë, muaj, vite) do t'i fryhet sërish Surit. Kjo quhet fryrja e Ringjalljes. Allahu thotë në Kuran: *"... pastaj do të fryhet për të dytën herë në Sur dhe ata përnjëherë do të ngjallen e do të presin."*

3. Ringjallja Më pas Allahu do të dërgojë shi, nga i cili trupat do të dalin sërish nga toka sikurse çelin bimët. Ata do të jenë krijesa të reja dhe të pavdekshme. Do të ringjallen lakuriq, këmbëzbathur. Do t'i shohin engjëjt dhe ringjallja e tyre do të jetë pikërisht me veprën e fundit që kanë kryer në Dynja.

4. El-Hashr – Tubimi Allahu do t'i tubojë njerëzit për të dhënë llogari. Ata do të jenë të trembur dhe si në gjendje të dehur. Ajo ditë do të jetë një ditë e madhe, e gjatë sa 50 mijë vjet. Jeta e Dynjasë do t'u ngjajë njerëzve sikur të kish qenë një orë e vetme. Dielli do të afrohet mbi koka 1 milje. Trupat e krijesave të Zotit do të mbyten në djersët e tyre, sipas punëve që kanë kryer në Dynja.

Ai është momenti kur do të grinden e debatojnë të dobëtit dhe mendjemëdhenjtë. Mosbesuesi do të grindet me shoqëruesin e tij, me shejtanin e tij dhe pasuesit. Ata të gjithë do të mallkojnë njëri-tjetrin. Të padrejtët zullumqarë do të kafshojnë duart e tyre. Xhehenemi do të vijë duke u tërhequr nga 70 mijë mbajtëse. Në çdo mbajtëse ka 70 mijë engjëj që e tërheqin. Kur ta shohë mosbesuesi në Dynja atë skenë, do të dëshironte vdekjen ose të kish qenë më mirë dhé.

Për sa i përket mëkatarëve do të ketë:

Kush nuk e ka dhënë zukatin, do të piqet e përzhitet me flakën e parave të tij që do t'i derdhen përsipër.

Mendjemëdhenjtë do të tubohen porsimilingonat. Në atë ditë do të turpërohen e demaskohen solemnisht, mashtruesit, të shfrenuarit dhe uzurpatorët. Hajduti do të vijë me mallin e vjedhur, ndërsa të fshehtat do të zbulohen krejtësisht.

Ndërsa besimtarët e devotshëm nuk do të sprovohen, madje ky moment do të zgjasë për ta aq sa zgjat namazi i drekës.

5. Shefaati – Ndërmjetësia Bëhet fjalë për "Ndërmjetësinë e Madhe" që është e posaçme për Profetin tonë të dashur, Muhamedin a.s. Ai do të ndërmjetësojë për mbarë njerëzimin, Ditën e Tubimit në Mahsher, për të ndaluar sprova e madhe dhe llogaria. Përveç këtij ndërmjetësimi të posaçëm ka edhe ndërmjetësim të përgjithshëm, që është për Profetin a.s. por edhe për të tjerë, si p.sh. ndërmjetësimi për të nxjerrë besimtarët nga shpagimi në zjarr, apo ndërmjetësimi për ta për të fituar grada më të larta në Xhenet, etj.

6. Hesapi – Dhënia llogari Njerëzia do të paraqitet para Krijuesit e vendosur në rreshta. Do t'u paraqiten punët dhe do të pyete për to. Ata do t'u kërkohet llogari sidomos për jetën e tyre, rininë, pasurinë, dijen dhe mbajtjen e premtimit. Do të pyeten për begatitë që u janë dhuruar si shikimi, dëgjimi dhe mendja.

Mosbesuesi dhe mynafiku do të merren në pyetje (llogari) publikisht për t'u poshtëruar para të gjithëve me argumente kundër tyre. Ndaj tyre do të dëshmojnë shumëçka: njerëzit, toka, dita, nata, pasuria, engjëjt, organet e tyre etj, derisa të vërtetohet plotësisht faji i tyre dhe ta miratojnë edhe ata vetë.

Ndërsa besimtarin do ta marrë në llogari Krijuesi mënjane, derisa të pranojë mëkatet dhe gabimet e veta e më pas do t'i thotë: **"Ti mbulova në Dynja, dhe ja ku sot Unë po t'i fal ato (mëkate)!"**

I pari popull (turrmë) që do të merret në llogari është Umeti i Muhamedit a.s.. Vepra e parë për të cilën do të pyetet është namazi dhe shpagimi i gjakut.

7. Ardhja e fletushkave Këto fletushka do të vijnë atë Ditë dhe do të bëhen një libër, siç thuhet në Kuran: **"Dhe Libri (i veprave të tyre) do t'u vihet përpara, e do t'i shohësh gjynahqarët se si do të tmerrohen nga ato që gjenden në të dhe do të thonë: "Të mjerët ne! Çfarë është ky libër që nuk paska lënë asnjë vepër të madhe apo të vogël pa e shënuar atë"**.

Besimtarëve libri u vjen nga e djathta, ndërsa mosbesimtarëve dhe hipokritëve do t'u vijë nga e majta, mbas.

8. Peshorja: Veprat e njerëzisë do të peshohen në "Peshoren e Veprave" për t'u shpërblyer më pas sipas tyre. Peshorja është reale dhe ka dy krahë. Veprat e kryera në pajtim me besimin islam dhe për hir të Allahut peshojnë rëndë në krahun e peshores. Prej këtyre veprave që rëndojnë në peshore janë: Dëshmia La ilahe Illallah..., morali i mirë, Dhikri (përmendja e Allahut) si **"Subhanallahi ve bihamdih, subhanallahi el-adhim"**. Kështu që njerëzit do të gjykohen sipas veprave të tyre, të mira qoshin apo të këqija.

9. Hauzi¹ Më pas muslimanët do t'i drejtohen Hauzit. Kush do të pijë prej ujit të tij, nuk do ndjejë më etje. Çdo profet i Zotit do të ketë hauzin e tij, ndërsa hauzi më i madh është ai i profetit Muhamed a.s. Uji i Hauzit është më i bardhë se qumështi, me erë më të mirë se myshku dhe më i ëmbël se mjalti. Kupat dhe enët në anë të tij janë të panumërta, si yjet në qiell. Ato do të jenë të florinjta dhe të argjendta. Uji i hauzit vjen prej ujit të lumit Keuther në Xhenet.

¹ Vend ku mblidhet ujë, gropë e madhe. Në kontekstin islam, hauzi i Profetit Muhamed a.s. është një gropë e madhe me ujë, në formë katrore, gjatësia e një brinje e së cilës është e tillë sa 6do ti duhej njeriut një muaj kohë për ta përshkuar të tërën. (shënim i përkthyesit)

10. Sprovimi i besimtarëve Në fund të Ditës së Tubimit (Hashrit), jobesimtarët femohues do të ndjekin zotrat e tyre që i kanë adhuruar në Dynja. Zotrat do të udhëheqin drejt Zjarrit të Xhehenemit grupe-grupe. Nuk do të mbesë kush tjetër, përveç besimtarëve dhe hipokritëve. Në këtë moment Allahu do t'i pyesë të mbeturit: "Çfarë po prisni?". Ata i thonë: "Presim Zotin tonë!" Ata do ta njohin, kur t'u zbulohet kërciri i Tij, e mu për këtë do të bien përultasi në sexhde, përveç munafikëve. Për këtë skenë në Kuran thuhet: "Ditën (e Kiametit), kur të zbulohet kërciri, ata do të thirren që të përulen në sexhde, por nuk do të munden!". Pas kësaj ata ndjekin Allahun, i Cili do të vendosë Urën e Siratit për kalim dhe do t'i japë dritë për ta kaluar atë, e ndërkaq drita e hipokritëve (munafikëve) do të shuhet.

11. Sirati – Ura Sirati nënkupton një urë të gjatë e të shtrirë mbi Xhehenem, mbi të cilin do të kalojnë besimtarët, për të sosur në Xhenet. Këtë urë e ka përshkruar profeti Muhamed a.s.: "*Ura e Siratit është më e hollë se qimja e flokut dhe më mprehtë se shpata, mbi të do të ketë ganxha të mëdha, si gjembat e sadanit*¹." Transmeton Muslimi.

Më tej besimtarëve do t'u dhurohet nga Zoti i tyre dritë, sipas veprave. Do të ketë syresh që do t'u jepet dritë sa një mal, ashtu siç do të ketë ndër ta që do t'u jepet pakëz dritë në majën e gishtit tregues, sa për t'u ndriçuar paksa. Çdo besimtar do ta kalojë urën sipas veprave të tij. Shpejtësia me të cilën do ta kalojnë Urën do të jetë e ndryshme. Do të ketë prej atyre që do jenë të shpejtë si një kapulitje e syve, si një rrufe, si erë, por edhe të shpejtë si një galop me kalë.

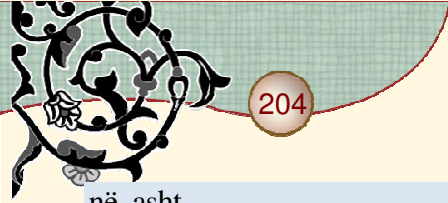
Hipokritët nuk do të kenë dritë. Ata do të zbrapsen dhe mes tyre dhe besimtarëve do të ngrihet një mur. Ata do të përpiqen të kalojnë Urën, por më në fund do të përfundojnë në Zjarr.

12. Zjarri i Xhehenemit Në fillim do të hyjnë jobesimtarët (femohuesit), pas tyre mëkatarët nga radhët e besimtarëve, dhe pas tyre munafikët ose hipokritët. Thuhet se në çdo 1000 (pa përcaktuar gjë) 999 do të hyjnë në Zjarr. Xhehenemi ka 7 dyer. Zjarri i tij është 70 herë më i fortë se zjarri i Dynjasë. Trupat e jobesimtarëve do të zmadhohen fizikisht, me qëllim që ta përjetojnë sa më shumë dënimin. Distanca ndërmjet supit dhe mjekrës tek tta do të jetë e barabartë me distancën që përshkohet në 3 ditë. Dhëmbi i tyre do të ketë përmasa sa mali i Uhudit. Do tu rreshket lëkura nga përcëllimi dhe do t'u ndërrohet me lëkurë të re. Do të pijnë ujë të nxehtë që do t'u çpojë zorrët dhe do të ushqehen me zakum (frut me aromë, pamje dhe shije të keqe) dhe qelb.

Ndëshkimi më i lehtë në Xhehenem është ndëshkimi i atij personi që do t'i vendosen nën këmbë kongjij zjarri, prej të cilave do t'i ziejnë trutë. Ndëshkimet do të jenë të ndryshme, me zinxhirë me vargonj zjarri, petka zjarri, pjekje e lëkurës, shkrirje etj. Fundi i Xhehenemit është shumë i thellë. Sikur të hidesh në zjarr një foshnje, ai do të soste në fund të tij 70 vjeç.

Lënda djegëse e Xhehenemit janë mosbesimtarët dhe gurët. Ajri i tij është i ndotur dhe i helmatisur, hija e tij është tymi i zi. Ai përpin çdo send dhe nuk lë asgjë nga lëkura deri

¹ Bimë gjembore që rritet në vendet e nxehta.

në asht.

13. Al-Kantarah (kalimi në një urë të dytë) Profeti Muhamed a.s. thotë: "Kur të shpëtojnë besimtarët nga Zjarri, do të bllokohen në një tjetër urë më të vogël (Al-Kantarah)¹. Aty do të shlyejnë padrejtësitë që i kanë bërë në Dynja njëri-tjetrit. Vetëm kur të pastrohen dhe të çlirohen prej tyre do t'u lejohet të hyjnë në Xhenet. Për Atë që ka shpirtin e Muhamedit në Dorën e Tij, secili besimtar do të dijë të udhëzohet për të shkuar drejt vendit (shtëpisë) që i takon në Xhenet, më mirë se ç'di të kthehet në shtëpinë e tij në Dynja." **Transmeton Buhariu.**

14. Xheneti Ai do të jetë streha e fundit e besimtarëve. Ndërtesat e tij do të jenë të bëra me flori dhe argjend e të veshura me myshk (aromatik). Gurët e tij do të jenë perlat dhe rubini, ndërsa vetë toka do të jetë prej shafrani. Xheneti ka 8 porta. Gjerësia e secilës portë është sa distanca e përshkuar për 3 ditë e megjithëkëtë, përsëri do të ketë dyndje tek to. Xheneti ka 100 shkallë (pozita), e hapësira ndërmjet dy shkallëve të tij është sa hapësira ndërmjet qiellit dhe Tokës. Firdeusi është shkalla më e lartë e Xhenetit e prej tij burojnë të gjithë lumenjtë e ujit, verës, mjaltit dhe qumështit, të cilët rrjedhin pa ndonjë rrjedhë të caktuar, por do të jetë besimtari që do i japi drejtimin sipas dëshirës së vet. Mbi Firdeus ndodhet Froni i të Gjithëmëshirëshmit.

Ushqimi i Xhenetit (frutat) do të jenë të përhershme, të kapshme për dorën e njeriut. Në Xhenet do të ketë tenda në formën e guaskës së perlave, me gjerësi 70 milje, e në çdo qoshe të saj do të ketë banorë të gjatë, pa mjekër, me sy të ngjyer me *kuhl* dhe me flokë të përdredhur.

Aty banorët do të kenë rini të përzetshme, nuk do t'u mbarojnë kurrë veshjet e bukura, si dhe nuk do të kryejnë nevoja personale si në Dynja.

Krehrat do të jenë prej floriri, sekrecionet e hundës do të jenë si myshku me erë të mirë.

Femrat e Xhenetit do të jenë bukuroshe, të virgjëra, e të dashura për bashkëshortët (partnerët) e tyre.

I pari që do të hyjë në Xhenet është Muhamedi a.s. i shoqëruar nga profetët e tjerë.

Më e pakta që do t'i jepet një banori të Xhenetit është dhjetëfishi i asaj që ai vetë ëndërron e dëshiron. Shërbëtorët në Xhenet do të kenë pamjen e djelmoshave përhërë të rinj.

Mirësia dhe kënaqësia më e madhe e Xhenetit do të jetë shikimi i Zotit, e pas kësaj kënaqësi të shumta.

¹ Për kuptimin e Al-Kantarah ka pasur disa mendime. Një pjesë e komentuesve të hadithit kanë mendimin se ajo është një pjesë e Urës së Siratit. Një pjesë tjetër shprehen se është pjesa fundore e Urës së Siratit, ndërsa të tjerë dijetarë kanë mendimin se ajo është një urë tjetër kalimi që s'ka lidhje me Urën e Siratit. (shënim i përkthyesit)

Abdesi

Mënyra e marrjes abdes

Nuk lejohet marrja e abdesit, vetëm se me ujë të pastër. Ujë i pastër konsiderohet ai ujë që ka mbetur në natyrën e tij fillestare (i pastër), ose ai që ka ndryshuar një nga cilësitë e tij: ngjyrën, erën, shijen, si rezultat i përzjerjes me diçka të pastër. Për shembull përmendim ujin që ka ndryshuar diçka në cilësitë e tij për shkak të ndejties së gjatë në një vend. * Nuk është e pëlqyeshme marrja abdes me ujë të nxehtë apo të ftohtë shumë, apo edhe të folurit gjatë procesit të marrjes abdes. * Uji që konsiderohet i pakët bëhet i pistë menjëherë, kur bie në kontakt me papastërtitë. Ndërsa uji që konsiderohet i bollshëm (afërsisht mbi 210 litra) nuk bëhet i pistë nga kontakti me papastërtitë, vetëm nëse ndryshon 1 nga 3 cilësitë e tij ngjyra, era ose shija.

Abdesi fillon me thënien "Bismilah" dhe është e pëlqyeshme larja e duarve, në fillim, duke e përsëritur tri herë, sidomos për atë person që sapo është ngritur nga gjumi. * Nëse besimtari harron të thotë "Bismilah" në fillim, abdesi i tij është i saktë gjithsesi. Në qoftë se kujtohet gjatë marrjes abdes për këtë thënie, e thotë në atë moment, por nuk e rinis abdesin nga e para. * Nuk është pëlqyeshme larja më shumë se tri herë e gjymtyrëve,, gjatë marrjes abdes.

Fut ujë në gojë duke e shpëlarë atë nga brenda tërësisht. Pëlqehet përsëritja tri herë. * Shpëlarja e gojës bëhet vetëm sipas përshkrimit të dhënë. * Nuk është e papëlqyer përcjellja e ujit në fyt pas shpëlarjes së gojës. * Është i pëlqyeshëm pastrimi i gojës me misvak paralelisht me shpëlarjen e saj me ujë në këtë fazë të abdesit. * Është e pëlqyeshme bashkimi ndërmjet futjes ujit në gojë dhe futjes ujit në hundë, duke ndarë nga grushti me ujë një pjesë për në gojë dhe pjesën e mbetur për në hundë.

Fut ujë në hundë për ta pastruar, duke e tërhequr atë nga vrimat e hundës. Pëlqehet përsëritja tri herë. * Pastrimi i hundës bëhet vetëm sipas përshkrimit të dhënë. * Është e pëlqyeshme futja e ujit në hundë me dorën e djathtë dhe nxjerrja me të majtën. * Është e pëlqyeshme që shpëlarja e gojës dhe pastrimi i hundës të bëhet sa më mirë, duke pasur kujdes rastet kur jemi me agjërëm dhe duhet të tregohemi të kujdesshëm që të mos kalojë uji përtej.

Lajmë fytyrën plotësisht, nga njëri vesh në tjetrin horizontalisht dhe nga rrënjët e flokëve (tek kufiri i zakonshëm ku i kanë pasur për ata që s'kanë flokë) deri tek mjekra vertikalisht. * Është e domosdoshme ndërputja e ujit me gishtërinj në mjekër, për ata persona që kanë mjekër jo të dendur, ndërsa është e pëlqyeshme për ata persona që e kanë të dendur. * Nuk vlen kalimi thjesht i ujit mbi lëkurën e fytyrës pa e fërkuar atë. * Shpëlarja e gojës dhe pastrimi i hundës duhen bërë përpara larjes së fytyrës. * Nuk është e pëlqyeshme larja në brendësi e syve gjatë larjes së fytyrës. * Pëlqehet larja e fytyrës me ujë të bollshëm por pa e tepruar dhe shpërdoruar.

Lajmë krahët duke nisur nga majat e gishtërinjve deri në bërryla. * Pëlqehet nisja me krahun e djathtë pastaj të majtën dhe fërkimi gjatë larjes. * Larja e duarve në fillim të abdesit është e pëlqyeshme, ndërsa në këtë fazë është e detyrueshme. * Pëlqehet fërkimi i gishtave të të dyja duarve.

I japim mes'h gjithë sipërfaqes së kokës, duke filluar nga e përparmja e kokës deri mbrapa në qafë dhe anasjelltas. Duhet pasur parasysh që të mos lëmë hapësirë pa i dhënë mes'h. Më pas fusim dy gishtat tregues në vrimat e veshëve dhe duke i lëvizur brenda kësaj hapësire i pastrojmë, ndërsa dy gishtat e mëdhenj i kalojmë nga jashtë veshit. Në çfarëdo mënyre t'i fërkojmë vlen. * Nuk është e detyrueshme dhënia mes'h flokut në tërë gjatësinë e tij, kur kemi të bëjmë me flokë të gjatë. * I jepet mes'h lëkurës së kokës në raste kur s'ka flokë. * Është i detyrueshëm fërkimi (pastrimi) i pjesës së lëkurës në regjionin e pasmë të veshit deri tek flokët, sepse konsiderohet si pjesë e kokë gjithashtu. * Nuk është e pëlqyeshme përsëritja e dhënies mes'h kokës më shumë se një herë. * Nuk është e pëlqyeshme larja (lajja) e tërë kokës në vend të dhënies mes'h, megjithëse ajo konsiderohet e vlefshme.

Lajmë këmbët, duke përfshirë në larje edhe kyçet. * Është e pëlqyeshme larja e këmbës së djathtë para së majtës dhe fërkimi i tyre. * Është i pëlqyeshëm fërkimi i gishtërinjve të këmbës me ato të duarve gjatë kësaj faze.

Në marrjen e abdesit është kusht larja e gjymtyrëve (pjesëve të trupit) sipas rendit të dhënë më lart. Pra, fillojmë me shpëlarjen e gojës, pastrimin e hundës, larjen e fytyrës, larjen e krahëve, dhënie mes'h kokës dhe në fund larjen e këmbëve.

Gjithashtu është kusht në marrjen abdes, vijueshmëria e larjes së pjesëve të trupit, që nënkupton larjen e tyre njëra pas tjetrës pa ndërprerje të atillë që të mundësojë tharjen e ujit në gjymtyrën paraardhëse.

* Lejohet fshirja e ujit të abdesit, por lënia që të thahet vetvetiu është më e pëlqyeshme.

* Nuk pëlqehet përplasia e ujit gjatë marrjes abdes. #Nuk quhet abdes i saktë, nëse i lajmë të gjitha pjesët njëkohësisht, si për shembull të hidhem në një pishinë e të zhytemi në të.

* Është traditë profetike që pas marrjes abdes të themi: "*Esh-hedu en la ilahe il-lallah vahdehu la sherike lehu ue esh-hedu en-ne Muhameden abduhu ue resuluhu*", ashtu siç është traditë profetike gjithashtu që të falim dy rekate namaz pas çdo abdesi.

Namazi

Mënyra e faljes së namazit

Kur besimtari dëshiron të falet, e nis namazin me tekbir "*Allahu Ekber*". Imami e shqipton tekbinin me zë të lartë, aq sa të dëgjojë kush falet pas tij, ndërsa xhemati e shqipton nën zë. Ngjashëm veprohet edhe me tekbitet e tjera.

Duart në tekbinin fillestar ngrihen duke i bashkuar gishtat deri në lartësinë e supeve. Xhemati bën tekbir mbas imamit. * Besimtari duhet të qëndrojë drejt në këmbë,

kur bën tekbinin fillestar të namazit. Nuk lejohet që ai të qëndrojë i përkulur ose i ulur, vetëm në rast se është i sëmurë. * Është e pëlqyeshme që personi që falet të vendosë përpara vetes një sutre (pengesë që mos t'i kalojë kush përpara). Sutura e imamit konsiderohet sutre edhe për xhematin.

* Nijeti (vendosja me zemër) bëhet pikërisht në këtë organ dhe nuk ka nevojë të shqiptohet me fjalë. * Nuk duhet neglizhuar ose ekzagjeruar në ngritjen e duarve tek tekbiti fillestar. * Duhet ngritur paksa zëri, qoftë edhe në namazet e pazëshme, deri në atë masë sa namazliu ta dëgjojë vetë këndimin. * Është jo e pëlqyeshme kthimi majtas-djathtas, ngritja e shikimit, mbyllja e syve, qëndrimi me duar në brez, apo qëndrimi mbi një këmbë pa qenë e nevojshme një veprim i tillë. Gjithashtu nuk pëlqehet mbajtja e këmbëve ngjitur me njëra-tjetrën gjatë qëndrimit në këmbë dhe as hapja e tyre tej mase.

Dora e djathtë vendoset mbi dorën e majtë, duke mbërthyer shpinën e pëllëmbës ose kyçin. Shikimi vendoset në vendin ku bën sexhde. Më pas namazi hapet me leximin e ndonjë lutjeje që është përcjellë në traditën profetike, thuhet eudhu-besmeleja, të cilat shqiptohen të gjitha nën zë.

Më pas imami lexon fatihanë dhe një pjesë çfarëdo në Kurani. Ai i lexon me zë si Fatihanë ashtu edhe pjesën e zgjedhur nga Kurani, në namazin e sabahut dhe dy rekatet e para nga namazi i akshamit dhe i jaciisë. Në çdo namaz tjetër veç këtyre, leximi bëhet nën zë.

* Nuk është e pëlqyeshme përsëritja e Fatihës në të njëjtin rekat, ashtu si dhe leximi i vetëm i saj pa shoqëruar me ndonjë sure tjetër ose pjesë kuranore në dy rekatet e parë. * Nuk është e detyrueshme për xhematin që të këndojë në rekatet me zë, kur këndon imami, sepse këndimi i imamit është këndim për xhematin. Por është e pëlqyeshme që xhematliu ta lexojë fatihanë gjatë heshtjes së imamit. * Nuk është e ndaluar përsëritja e të njëjtës sure në dy rekatet të ndryshëm, as ndarja e saj në dy pjesë, nga një fragment për secilin rekat, as edhe leximi i më shumë se një sure në një rekat të vetëm, por edhe as leximi nga fillimi, mesi dhe fundit i sures. * Është e pëlqyer që suret të lexohen sipas rendit kuranor dhe është jo e pëlqyer e kundërta. * Nuk lejohet ndërprerja dhe përgjysmimi i germave, fjalëve dhe ajeteve të Kuranit, si dhe ngatërimi i tyre brenda të njëjtës sure.

Më pas bëhet tekbir duke ngritur duart dhe lëshohet trupi për në ruku. Pëllëmbët vendosen mbi gjunjë duke i kapur ato me gishta hapur. Kurrizi shtrihet drejt dhe koka mbahet në nivel të njëjtë me të. Në ruku thuhet: "*Subhane rabijjel-adhim*" tre herë.

* Është vaxhib thënia e tekbiti dhe e shprehjes "*semia-allahu limen hamideh*" para dhe pas rukusë. Këto duhen thënë respektivisht para rukusë për tekbinin dhe pas

rukusë për thënien "*semia-allahu limen hamideh*". * Kohëzgjatja minimale e lejuar për rukuni është aq sa të mundësojë përkuljen dhe prekjen e gjunjve me duar. Në këtë pikë as nuk duhet tepruar me qëndrimin në ruku dhe as neglizhuar duke e bërë shumë shpejt. * Kush mbërrin namazin në ruku ka mbërritur rekatën përkatës të rukusë. Prandaj duhet mbërritur para se imami të ketë ngritur kokën nga rukuja.

* Nëse dikush futet në xhami dhe sheh imamin që sapo u ngrit nga rukuja, është e pëlqyeshme që ai të bashkëlidhet në namaz me xhematin, pavarësisht se nuk e ka kapur rekatën. * Nuk është e pëlqyer këndimi i Kuranit në ruku dhe në sexhde, vetëm kur ato ajete kanë domethënie lutjeje (dua).

Më pas ngrihet koka nga rukuja duke thënë "*Semiall-llahu limen hamideh*" shoqëruar me ngritjen e duarve. Kur të jetë drejtuar trupi plotësisht, thuhet "*Rabbena ue lekel hamdu, hamjen kethiren mbuareken fihi, mil'es-semavati ue mil'el-erdi ue mil'e ma shi'ete min shej'in ba'ed...*" * Nuk thuhet duaja "Rabbena ue lekel-hamdu..." vetëm se kur të jetë drejtuar trupi plotësisht. * Duart pas ngritjes

nga rukuja mund të lëshohen ose mund të vendoset e djathta mbi të majtën e të lidhen së bashku.

* Shprehjet lavdëruese pas rukusë kanë ardhur autentike nga profeti Muhamed a.s. në katër versione: **1. Rabbena ue lekel-hamdu. 2. Rabbena lekel-hamdu. 3. Allahume rabbena lekel-hamdu. Dhe. 4. Allahume rabbena ue lekel hamdu.**

Bëhet ulja për në sexhde, duke bërë tekbir fillimisht. Në sexhde krahët mbahen hapur dhe larg trupit, ashtu siç duhet mbajtur larg barku nga kofshët. Duart vendosen në një drejtim me supet. Gishtërinjtë e duarve, por edhe të këmbëve (të përthyer) duhen drejtuar kah Kibles. Në këtë pozicion thuhet "*Subhane rabbijel-ala'ela*". Sunet është të përsëritet tri herë. ★ Nuk është e pëlqyeshme shtrirja përdhe e krahëve si qeni. #Hapja e krahëve është e pëlqyer, me kusht që të mos shqetësohet a lëndosh personin që falet në krah. Lejohet të mbështeten bërrylat në kofshë nëse sexhdja zgjat. ★ Sexhdja duhet kryer, duke mbështetur në tokë (dysHEME) 7 pjesë të trupit: majat e këmbëve, gjunjtë, duart, ballin dhe shpinën e hundës. Namazi prishet nëse e lë me dëshirë ★ vendosjen e njërës prej tyre në tokë.

Ngrihesh nga sexhdja dhe qëndron ulur në atë që quhet qëndrimi ndërmjet dy sexhdeve. Qëndrimi është i saktë në të dy mënyrat e paraqitura në foto. 1. shtrihet këmba e majtë dhe ulesh mbi të, duke mbajtur të djathtën ngritur me gishtërinj të drejtuar kah Kiblës. 2. të dyja këmbët mbahen ngritur me gishtërinjtë e secilës të drejtuar kah Kiblës dhe ulesh mbi thembra. Në këtë pozicion thuhet lutja "*Rabig-firli*" tri herë, si dhe mund të shtohet "*uer-hamnij, uexh-burnij, uer-fa'ënij, uer-zuknij, uen-surnij, ueh'dini, ue a'fini ua'ëfu anni*". Më pas bëhet ulja për sexhden e dytë dhe thuhet e njëjta lutje si në të parën. Më pas thuhet tekibri gjatë ngritjes së kokës nga sexhdja e dytë. Më tej ngrihesh për të qëndruar në këmbë dhe fillon me rekatin e dytë njëlloj si të parin. ★ Nuk është e pëlqyer ulja ndërmjet dy sexhdeve në një formë të ndryshme nga ajo e paraqitur në foto. ★ Është e pëlqyer të bëhet një ulje qetësimi e shkurtër para ngritjes për në rekatin e dytë. Ajo është relativisht pak më e shkurtër se sa ulja ndërmjet dy sexhdeve që u përmend më lart. ★ Tekbiri për ngritjen nga sexhdja është vetëm një, edhe nëse bën një ulje qetësimi. ★ Nuk këndohet fatihaja, vetëm kur personi të ketë marrë drejtqëndrim më këmbë plotësisht. Nëse ndodh ta lexojë pa arritur mirë drejtqëndrimin, nevojitet që ai ta përsërisë këndimin e sures, përndryshe namazi prishet.

Kur i mbaron të dy rekatet, ulet për të kënduar teshehudin e parë, ulur mbi këmbën e majtë të shtrirë, duke vendosur dorën e djathtë mbi kofshën e djathtë dhe dorën e majtë mbi kofshën e majtë. Bashkon dy gishtat e fundit dhe bën rreth duke bashkuar gishtin e madh me gishtin e mesit, ndërsa gishtin tregues e mban të ngritur dhe ndërkohë thotë "*Et-tehijjatu lil-lahi ues-salavatu uet-tajjibatu*". Më pas ngrihet për të plotësuar rekatin e tretë dhe të katërt, duke ngritur duart gjatë tekbririt të ngritjes. Rekati i tretë dhe i katërt falen duke kënduar nën zë, njëlloj si të parët, me dallimin se në qëndrim këndohet vetëm Fatihaja. ★ Gjatë këndimit të Teshehudit të parë është e pëlqyer që shikimi të fiksohet tek gishti tregues i dorës së djathtë. ★ Është e pëlqyer që gishti tregues i dorës së djathtë të anohet paksa gjatë teshehudit. ★ Nuk pëlqehet qëndrimi në teshehudine parë më tepër se ç'nevojitet për të kënduar lutjen e sipërpërmendur dhe të njohur.

Më pas bëhet ulja për në teshehudin e fundit me këmbën e majtë të shtrirë dhe të futur në kërcirin e këmbës së djathtë, ashtu siç paraqitet në foto në tre mënyrë. Kjo mënyrë uljeje bëhet vetëm në ato namaze që kanë dy ulje teshehudi dhe konkretisht në uljen e dytë. Pra në namaze me dy rekatë nuk bëhet.

Gjatë uljes së fundit këndohet teshehudi, i përmendur më parë, salavatet dhe në fund lutje të transmetuara nga tradita profetike, por edhe të tjera lutje sipas dëshirës dhe nevojës. ★ **Ulja e fundit kryhet në tri mënyrë:** 1) Shtrin këmbën e majtë duke e futur nën kërcirin e këmbës së djathtë dhe e nxjerr përtej. Këmba e djathtë qëndron e ngritur me gishtat drejtuar kah Kiblës 2) Njëlloj si pozicioni 1, por me ndryshimin që këmba e djathtë shtrihet përdhe dhe nuk mbahet ngritur. 3) Njëlloj si pozicioni 1, vetëm se këmba e majtë futet ndërmjet pulpës së këmbës së djathtë dhe kofshës. 4) Është e pëlqyer thënia e lutjeve të përcjella nga tradita profetike si

"*Eudhu bil-lahi min adhabin-nari, ue adhabil-kabri, ue fitnetil-mahja uel-memat, ue min fitnetil mesihid-dexhal*" apo lutjen "*Allahumme inni dhalemtu nefsi shulmen kethiren ue la jagfirudh-dhunube il-la ente fag-firli magfireten min indike uer-hamni, inneke entel gafurur-rahim*" ★ Nuk është e pëlqyer të mbështeturit mbi pëllëmbë gjatë uljes së fundit pa pasur nevojë.

Në fund jepet selam në të dy krahët, duke e kthyer anash kokën dhe duke thënë "*Es-selamu alejkum ue rrahmetullah*". Pas selami, namazi quhet i përfunduar dhe duke mbajtur të njëjtin pozicion thuhet lutjet e transmetuara në hadithet e sakta.

★ Është e pëlqyer që të kthehet koka gjatë dhënies selam, dhe të fillohet me krahun e djathtë para të majtë, dhe e kundërta nuk është e pëlqyer.

Domosdoshmëria e shoqërimit të dijes me vepra (Dija nënkupton punën)

Një dije e cila nuk shoqërohet me vepra, përbën një realitet të qortuar dhe të dënuar nga Allahu xh.sh., i Dërguari i Tij, Muhamedi a.s. dhe nga mbarë besimtarët e besimtare muslimanë.

Allahu i Madhëruar thotë në Kuranin Famëllartë: "**O besimtarë, përse thoni atë që nuk e bëni? Është shumë e urryer për Allahun të thoni atë që nuk e bëni!**" • Surja Saff, ajetet 2-3.

Nga Ebu Hurejre transmetohet se i Dërguari i Zotit, Muhamedi a.s. ka thënë: "*Shembulli i dijes, e cila nuk vihet në zbatim, është si shembulli i asaj pasurie, që lihet e nuk shfrytëzohet në rrugë të Allahut.*"

Fudajli (Zoti qoftë i kënaqur prej tij) ka thënë: "*Do të ngelet në vazhdimësi i paditur, kushdo qoftë ai "dijetar" që nuk e vë në zbatim dijen e tij.*" Ndërsa Malik ibn Dinar (Zoti qoftë i kënaqur prej tij) ka thënë: "*Ka njerëz që s'gabojnë një germë në të lexuar (pra janë njerëz të ditur), ndërkohë që veprat e tyre janë një gabim i tërë.*"

Vëlla dhe motër muslimanë!

Lutem që Allahu i Madhëruar t'ua lehtësojë leximin e këtij libri të dobishëm dhe të ngelë për ty fryti i këtij leximi, që është puna sipas përmbajtjes së tij.

Ki parasysh që:

- ❖ Sa herë të rastis të lexosh, dëgjosh apo nxësh një ajet nga Kurani, apo një fragment prej tij, ti duhet të punosh në përputhje me domethënien e tij, sepse Sahabët (shokët e Profetit a.s.), sa herë që lexonin dhe nxinin 10 ajete nga i Dërguari i Allahut, nuk nisnin të mësonin 10 ajete të tjera, pa vënë në zbatim ato që kishin mësuar më parë. Edhe feja islame për këtë ka urdhëruar. Ibn Abasi (Zoti qoftë i kënaqur prej tij) në lidhje me ajetin kuranor "*Ata që u kemi dhënë Librin dhe e lexojnë ashtu siç është shpallur...*" sqaron se kuptimi i tij është "*e ndjekin atë (Librin) me vepra ashtu siç duhet*". Ndërsa Fudajli (Zoti qoftë i kënaqur prej tij) ka thënë: "*Kurani ka zbritur për t'u zbatuar e vënë në praktikë, ndërsa njerëzit e kanë kuptuar se të punosh me Kuranin do të thotë ta lexosh atë.*"
- ❖ Sa herë që dëgjon për një sunet (traditë e profetit a.s. vepër, fjalë apo atribut i tij) nxito t'i përgjigjesh ashtu siç i ka hije, duke e zbatuar atë. Njerëzit e mirë të këtij Umeti, viheshin në garë me njëri-tjetrin se kush e zbaton më mirë dhe më shpejt çdo gjë të vyer që mësonin nga kjo fe. Njëherazi me këtë reagim ata besimtarë të devotshëm vinin në jetë fjalën e Profetit a.s.: "*Nëse ju kam urdhëruar për diçka, zbatoheni atë me sa mundësi të keni e, nëse u kam ndaluar nga ndonjë vepër, largojuni prej saj.*" (hadith autentik) Ata me këtë veprim ruheshin gjithashtu edhe nga ndëshkimi i madh i përmendur në fjalën e Allahut xh.sh.: "*Le të frikësohen ata që kundërshtojnë urdhrin e tij, që të mos i arrijë ndonjë sprovë ose që të mos i godasë një dënim i dhembshëm.*". Por le të përmendim disa shembuj.
- ★ Nëna e besimtarëve Ummu Habibah (Zoti qoftë i kënaqur prej saj) përcjell tek ne hadithin ku thuhet: "*Për çdokënd që fal 12 rekate namaz gjatë një ditë-nate, do t'i ndërtohet një shtëpi në Xhenet.*" Duke vijuar Ummu Habibah thotë: "*Që prej momentit kur i dëgjova ato fjalë nga Profeti a.s., nuk i kam lënë kurrë pa i falur ato rekate.*"

- ✳️ Ibn Umeri transmeton një hadith ku thuhet: *"Sa e drejtë është për një mysliman, i cili ka diçka për ta shkruar dhe lënë në testamentin e tij, kur atij i kalojnë dy netë, pa e pasur të shkruar atë (testamentin e tij)." Ibn Umeri më pas thotë: "Që kur e dëgjova këtë porosi nga Profeti a.s., nuk kam një natë të vetme, pa e pasur testamentin të shkruar."*
- ✳️ Imam Ahmedi ka thënë: *"Çdo hadith që e kam shkruar, e kam vënë në jetë. Një herë mësoj se Profeti a.s. bëri hixhame dhe për kryerjen e hixhames e pagoi një burrë me emrin Ebu Tajbah me një dinar. Atëherë edhe unë shkova e bëra hixhame dhe e pagova njeriun që shërbente me një dinar."*
- ✳️ Imam Buhariu ka thënë: *"Që kur mësova se përfolja është e ndaluar në fenë tonë, nuk ia kam lakuar emrin askujt. E mu për këtë shpresoj ta takoj Zotin tim, i pastër, pa më gjykuar për këtë vepër në kurriz të ndokujt!"*
- ✳️ Në një hadith thuhet: *"Kush e këndon ajeti kursijin pas çdo namazi, atë person nuk e ndalon nga hyrja në xhenet asgjë, përveç vdekjes deri sa të vijë."* Ibn Kajimi tregon për mësuesin e tij Ibn Tejmije, të ketë thënë diçka për veten e tij në lidhje me këtë hadith: *"Nuk e kam lënë kurrë këndimin e këtij ajeti pas çdo namazi, vetëm se kur kam harruar."*
- ❖ Pas dijes dhe punës sipas saj, vjen thirrja në rrugën e Allahut, në atë rrugë me të cilën ty të ka bekuar Zoti, duke mos ia privuar këtë mirësi tënden edhe të tjerëve. Profeti a.s. ka thënë: *"Kush udhëzon për një të mirë, do të fitojë shpërblimin ngjashëm me atë që e vë në jetë këtë të mirë!"* Në një tjetër hadith thuhet: *"Më i miri ndër jush është ai që e mëson Kurandin dhe vepron sipas tij!"*. Profeti a.s. ka thënë: *"Komunikoni (përcillni) prej meje, sikur edhe një ajat të vetëm!"*. (hadith autentik) Sa më shumë ti përpiqesh ta përhapësh mirësinë, aq më shumë zmadhohet shpërblimi për ty në të dyja botët. Gjithashtu Profeti a.s. ka thënë: *"Kur vdes njeriu i ndërpriten të gjitha punët e tij përveçse në tri raste: kur ka dhënë sadaka të rrjedhshme, kur u ka mësuar njerëzve një dije të vlefshme dhe kur ka lënë pas një fëmijë të hajrit që lutet për të."* (transmeton Ahmedi)

Kujtesë:

Gjatë namazeve të ditës e këndojmë Fatihanë më tepër se 17 herë. E dimë fort mirë, se gjatë këndimit të saj, ne kërkojmë mbrojtje dhe strehë tek Allahu, që të mos bëhemi si ai grup njerëzish që kanë merituar zemërimin e Tij, apo si ai grup që kanë humbur. Si është e mundur që i lexojmë këto ajete përditë dhe u ngajmë atyre që kanë humbur, duke vepruar si ta, që e lenë dijen mënjane dhe punojnë në padije dhe errësirë, apo t'u ngajmë grupit që kanë merituar zemërimin e Zotit, që zotërojnë dije po nuk i vënë në zbatim.

Lusim Zotin që të na dhurojë të gjithëve dije të vlefshme dhe punë të mira.

Ai është më i Dijshmi, paqja dh bekimi i Tij qofshin për të Dërguarin a.s., të afërmit dhe gjithë pasuesit e tij.